

ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE”
A MINISTERULUI AFACERILOR INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA

**CRIMINALITATEA
TRANSFRONTALIERĂ ȘI
TRANSNAȚIONALĂ:
TENDINȚE ȘI FORME ACTUALE
DE MANIFESTARE, PROBLEME DE
PREVENIRE ȘI COMBATERE**

*(Materialele conferinței științifico-practice internaționale
26 iunie 2018)*

CHIȘINĂU, 2018

**Aprobată și recomandată pentru editare de Senatul
Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI**

Colegiul de redacție:

Dr. Valentin CHIRIȚA, prorector pentru studii și management al calității al Academiei „Ștefan cel Mare”

Dr. Iurie LARII, director al Departamentului Știință, Dezvoltare Proiecte și Cooperare al Academiei „Ștefan cel Mare”

Dr. Radion COJOCARU, șef al Centrului de Cercetări Științifice al Academiei „Ștefan cel Mare”

Dr. Alexandru PARENIIUC, decan al Facultății de drept a Academiei „Ștefan cel Mare”

Dr. Cornel OSADCI, decan al Facultății securitate civilă și ordine publică a Academiei „Ștefan cel Mare”

Dr. Oleg RUSU, șef al Catedrei Științe penale a Academiei „Ștefan cel Mare”

Dr. Igor TROFIMOV, șef al Catedrei Drept privat a Academiei „Ștefan cel Mare”

Dr. Marian GHERMAN, conferențiar universitar al Catedrei Activitate specială de investigații și securitate informațională a Academiei „Ștefan cel Mare”

Dr. Liliana CREANGĂ, șef al Catedrei Drept public și securitate a frontierei a Academiei „Ștefan cel Mare”

Dr. Ștefan BELECCIU, șef al Catedrei Drept polițienesc a Academiei „Ștefan cel Mare”

Dr. Vasile FLOREA, conferențiar universitar al Catedrei Științe penale a Academiei „Ștefan cel Mare”

Dr. Veaceslav URSU, conferențiar universitar al Catedrei Științe penale a Academiei „Ștefan cel Mare”

Dr. Alexandru ZOSIM, conferențiar universitar al Catedrei Științe penale a Academiei „Ștefan cel Mare”

Dr. Aliona BIVOL, șef al Catedrei Științe manageriale și socio-umane a Academiei „Ștefan cel Mare”

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine autorilor.

CUPRINS

Simion CARP, <i>doctor în drept, conferențiar universitar</i>	
Elena CARP, <i>mașter în drept</i>	
Protejarea patrimoniului arheologic al Republicii Moldova: impedimente social-juridice și modalități de soluționare.....	13
Simion CARP, <i>doctor în drept, conferențiar universitar</i>	
Ion SLISARENCO, <i>mașter în drept, doctorand, lector universitar al Catedrei „Științe penale” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Conceptul de regulă de siguranță a traficului rutier	21
Iurie LARII, <i>doctor în drept, conferențiar universitar, director al Departamentului știință, dezvoltare proiecte și cooperare al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Oleg POHILĂ, <i>doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Dimensiuni criminologice cu privire la infracțiunile legate de exploatarea sexuală a femeilor și copiilor.....	33
Iurie LARII, <i>doctor în drept, conferențiar universitar, director al Departamentului știință, dezvoltare proiecte și cooperare al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Elena STOLERU, <i>doctorandă, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Pericolul și tendințele globale ale infracțiunilor ecologice.....	42
Grigore ARDELEAN, <i>doctor în drept, lector universitar al Catedrei „Drept privat” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Ion ȚĂRUȘ, <i>mașter în drept, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Regimul transfrontalier al organismelor modificate genetic și a produselor rezultate din acestea.....	49

Березняк В.С., <i>старший научный сотрудник, кандидат юридических наук</i> <i>Днепропетровский государственный университет внутренних дел</i> Попушой Д., <i>докторант</i> <i>Академия «Штефан чел Маре» МВД Республики Молдова</i>	
Борьба с коррупцией в Новой Зеландии: миф или реальность	59
Aliona BIVOL, <i>doctor în psihologie, conferențiar universitar,</i> <i>șef al Catedrei „Științe Manageriale și Socioumane” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Dezvoltarea psihocompetențelor profesionale ale poliției de frontieră în combaterea criminalității	66
Iurie BULAI, <i>doctor în drept, conferențiar universitar interimar</i> <i>al Catedrei „Procedură penală și criminalistică” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Rodica BULAI, <i>magistru în tehnologii informaționale, lector universitar</i> <i>al Catedrei „Activitate specială de investigații și securitate informațională”</i> <i>a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Particularități de asigurare a securității frontierei prin sisteme biometrice de identificare	74
Iurie BULAI, <i>doctor în drept, conferențiar universitar interimar</i> <i>al Catedrei „Procedură penală și criminalistică” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Rodica BULAI, <i>magistru în tehnologii informaționale, lector universitar</i> <i>al „Catedrei Activitate specială de investigații și securitate informațională”</i> <i>a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Avantajele și dezavantajele utilizării sistemelor biometrice în asigurarea securității frontierei și a statului	80
Liliana CREANGĂ, <i>doctor în drept, conferențiar universitar,</i> <i>șef al Catedrei „Drept public și securitate a frontierei” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Construcția Europeană – cadrul legal în prevenirea și combaterea criminalității transfrontaliere	92
Mihail DAVID, <i>doctor în drept,</i> <i>Asociația Internațională a Polițiștilor din România</i>	
Prevenirea și combaterea spălării banilor prin prisma măsurilor cu caracter internațional	98

Филиппов С.А., <i>канд. психол. н., доцент, подполковник юстиции, докторант Национальной академии Государственной пограничной службы Украины</i>	
Детерминация трансграничной преступности	104
Василий ФЛОРЯ, <i>доктор юридических наук, доцент кафедры уголовного права Академии МВД Республики Молдова</i>	
Транснациональная преступность: криминологические характеристики	114
Marian GHERMAN, <i>doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Пие BOTNARI, <i>doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Aspecte teoretice privind măsurile speciale de investigație în procesul de combatere a criminalității transfrontaliere	120
Marian GHERMAN, <i>doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM</i>	
Eugeniu PITERSCHI, <i>doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM</i>	
Analiza juridico-penală a infracțiunii de falsificare a probelor.....	127
Gheorghe GLADCHI, <i>doctor habilitat în drept, profesor universitar al Catedrei „Științe penale” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Terorismul, criminalitatea organizată și corupția.....	132
Boris GLAVAN, <i>doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Victor MÎRZAC, <i>lector universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Efectele reformei privind realizarea măsurilor speciale de investigație în contextul combaterii infracțiunilor cu caracter transnațional	142
Marian NUCU, <i>doctor în drept, Brigada de Combatere a Criminalității Organizate Constanța, România</i>	
Instituții internaționale antrenate în prevenirea și combaterea traficului ilicit de droguri	148

Iurie ODAGIU,

doctor în drept, conferențiar universitar

al Catedrei „Procedură penală și criminalistică” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Sergiu NESTOR,

lector universitar, doctorand,

Catedra „Procedură penală și criminalistică”

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Alexandru DRĂGULEAN,

doctorand, specialist principal (jurist)

Ministerul Apărării al Republicii Moldova

**Particularități ale pregătirii pentru audierea străinilor care au trecut ilegal
frontiera de stat sau sunt solicitanți de azil 154**

Mariana PAVLENCU,

doctor în drept, lector universitar

al Catedrei „Drept public și securitate a frontierei” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Vitalie COSTIȘANU,

master în drept,

procuror în Procuratura mun. Chișinău, oficiul Ciocana

Prevenirea și combaterea fenomenului traficului de ființe umane 161

Анна ПОЛИТОВА,

доцент кафедры уголовно-правовых дисциплин и судебных экспертиз

Донецкого юридического института МВД Украины

(г. Кривой Рог Днепропетровской области, Украина)

кандидат юридических наук

**Торговля людьми как проявление транснациональной
организованной преступности в Украине 167**

Constantin RUSNAC,

doctor în drept, conferențiar universitar

al Catedrei „Procedură penală și criminalistică”

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Drona – mijloc tehnic eficient de monitorizare a frontierei de stat..... 173

Oleg RUSU,

doctor în drept, conferențiar universitar,

șef al Catedrei „Științe penale”

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

**Organizarea migrației ilegale ca formă de manifestare a criminalității
organizate transnaționale 181**

Veaceslav URSU,

doctor în drept, conferențiar universitar

al Catedrei „Științe penale”

<i>a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Gheorghe VARVARICI,	
<i>doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Reflecții privind consecințele criminalității latente	188
Veaceslav URSU,	
<i>doctor în drept, conferențiar universitar</i>	
<i>al Catedrei „Științe penale”</i>	
<i>a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Aspecte teoretice privind elucidarea conținutului și naturii juridice	
a infracțiunilor transnaționale	194
Вячеслав УРСУ,	
<i>доктор права, Доцент кафедры Уголовно-правовых наук</i>	
<i>Академии «Штефан чел Маре» МВД РМ</i>	
Международное сотрудничество против торговли людьми в свете Конвенции	
ООН против транснациональной организованной преступности.	202
Gheorghe GRAUR,	
<i>master în drept, asistent-universitar</i>	
<i>al Catedrei „Drept Polițienesc”</i>	
<i>a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Vasile ZAVATIN,	
<i>doctor în drept, conferențiar universitar</i>	
<i>al Catedrei „Drept Polițienesc”</i>	
<i>a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Pendulația indicilor cantitativi și calitativi demografici ca premise ce afectează	
mobilizarea, valorificarea potențialului uman al diasporei	209
Gheorghe GRAUR,	
<i>master în drept, asistent-universitar al Catedrei „Drept Polițienesc”</i>	
<i>a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Vasile ZAVATIN,	
<i>doctor în drept, conferențiar universitar</i>	
<i>al Catedrei „Drept Polițienesc”</i>	
<i>a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Analiza nomenclatorului internațional și european privind cooperarea	
polițienească în materie penală	226
Alexandru ZOSIM,	
<i>doctor în drept, conferențiar universitar</i>	
<i>al Catedrei „Științe penale”</i>	
<i>a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Lacunele legislației penale a Republicii Moldova referitoare la incriminarea	
traficului de ființe umane	241

Алиева Нармин Назим, <i>Докторант Бакинського Государственного Университета Министерства Образования, Азербайджанской Республики</i>	
О некоторых вопросах семейно-бытового насилия и механизма его предотвращения	246
Anna BEJAN, <i>asistent universitar al Catedrei „Drept polițienesc” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Alina MARGARINT, <i>asistent universitar al Catedrei „Drept polițienesc” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Riscuri de securitate în contextul reglementării transnistrene	251
Marcel BOȘCANEANU, <i>doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Organizatorul infracțiunii – figură de bază în cadrul criminalității organizate transnaționale	257
Ludmila BUCIUȘCAN, <i>mașter în drept, lector-universitar al Catedrei „Științe manageriale și socio-umane” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Dimensiunea politică a securității naționale a Republicii Moldova	266
Mihail CEAPA, <i>doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Rolul migrației internaționale în comiterea faptelor cu caracter transfrontalier: cauze, efecte și exemple din practica polițienească	274
Alexandru CICALA, <i>doctorand, asistent universitar al Catedrei „Activitate specială de investigație și securitate informațională”, a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Avortul ilegal – consecință a traficului de persoane	281
Ion CORCIMARI, <i>doctorand, lector-universitar al Catedrei „Drept public și securitate a frontierei” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Mecanisme de securizare a frontierelor externe ale Uniunii Europene și combaterea criminalității transfrontaliere	287
Olesea CREȚU, <i>doctorand, lector universitar al Catedrei „Procedură penală și criminalistică” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Oxana POPA <i>doctorand, lector universitar al Catedrei „Procedură penală și criminalistică” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Nulitatea probelor și impactul lor asupra încetării procesului penal	292

Olesea CREȚU, <i>doctorand, lector universitar al Catedrei „Procedură penală și criminalistică” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Situații de încetare a procesului penal în privința persoanelor extrădate pentru executarea pedepsei în Republica Moldova	297
Alexandru DRĂGULEAN, <i>doctorand, specialist principal (jurist), Ministerul Apărării al Republicii Moldova</i>	
Cristina ANGHEL, <i>master în drept, asistent universitar al Catedrei „Drept Public și securitate a frontierei” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Rolul organizațiilor internaționale și regionale în coordonarea activităților de prevenire și combatere a criminalității transfrontaliere	303
Ghennadi EPURE, <i>doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Procuror în Procuratura mun. Chișinău</i>	
Necesitatea aplicării arestului preventiv în cadrul investigării infracțiunilor cu caracter transfrontalier	311
Vladislav GALEMBA, <i>master în drept, lector universitar al Catedrei „Pregătire militară și intervenții profesionale”, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Igor SOROCEANU, <i>student al anului III, Facultatea de Drept a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Contrabanda – faptă transnațională și mijloc de dobândire a veniturilor pe cale ilegală	316
Mircea GLADCHI, <i>lector al Catedrei „Drept privat” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Problema transfrontalieră de protecție a resurselor de apă potabilă ale râului Nistru	324
Malvina DIMITRIȘIN, <i>Șef Serviciu, comisar principal IGPF</i>	
Eugenia GUGULAN, <i>doctorandă, lector universitar al Catedrei „Drept privat” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Probleme actuale privind combaterea criminalității transfrontaliere	329

Aliona GUMENCO,
*mașter în drept, doctorand, lector universitar
al Catedrei „Drept public și securitate a frontierei”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

**Criminalitatea transnațională – amenințare directă
la securitatea statelor europene**338

Veaceslav GUȚAN,
*conferențiar universitar
interimar al Catedrei „Activitate specială de investigații și securitate informațională”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

**Infrațiuni flagrante. Aspecte investigative și procedurale
privind reținerea persoanei bănuite de comiterea actelor de corupție**343

Valeriu HARABARA,
*lector universitar al Catedrei „Științe manageriale și socio-umane”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

**Procesul migraționist al etnicilor greci din Basarabia prin prisma
rapoartelor vamale din anul 1821**352

Serghei PÂNTEA,
specialist principal al DPPCC a MAI

Despre particularitățile unor infracțiuni transnaționale și anchete efective360

Natalia PAUSTOVSCAIA,
*lector universitar al Catedrei “Procedură penală și criminalistică”
a Academiei “Ștefan cel Mare” a MAI*

Dumitru POPUȘOI,
*mașter în drept, doctorand,
Academia “Ștefan cel Mare” a MAI*

**Importanța dezvoltării cadrului normativ bilateral în scopul combaterii
criminalității transfrontaliere**367

Artiom PILAT,
*doctorand, lector universitar
al Catedrei „Procedură penală și Criminalistică”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Sofia PILAT,
*doctorandă, lector universitar
al Catedrei „Procedură penală și Criminalistică”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

**Cooperarea internațională în domeniul dispunerii și efectuării
expertizei judiciare**374

Oleg POHILĂ, <i>doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Caracteristicile criminologice ale infractorilor implicați în exploatarea sexuală a femeilor și copiilor	380
Oxana POPA, <i>doctorand, lector universitar al Catedrei „Procedură penală și criminalistică” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Admisibilitatea probelor în procesul penal obținute prin intermediul asistenței juridice internaționale	388
Dumitru POPUȘOI, <i>doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Cooperarea internațională în materia măsurilor asiguratorii	392
Vladimir PUICĂ, <i>doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Persoana publică internațională sau funcționarul internațional ca subiect al excesului de putere sau al depășirii atribuțiilor de serviciu	399
Serghei RAZNOVAN, <i>mașter în drept, asistent universitar al Catedrei „Drept public și securitate a frontierei” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Mecanisme și instrumente juridice internaționale privind combaterea traficului de ființe umane	407
Radion ROTARU, <i>șef al Catedrei „Pregătire militară și intervenții profesionale” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Dezordinile în masă. Măsurii juridice de profilaxie	414
Radion ROTARU, <i>șef al Catedrei „Pregătire militară și intervenții profesionale” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Aspecte conceptuale ale fenomenului migrație – premisă de atac la securitatea unui stat	421
Sergiu SÎRBU, <i>lector universitar al Catedrei „Drept privat” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Tatiana MILIȘ, <i>avocat</i>	
Pronunțarea unei hotărâri judecătorești contrare legii - faptă generatoare de prejudicii	432

- Ion SLISARENCO,**
*mașter în drept, doctorand, lector universitar al Catedrei „Științe penale”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*
Natura juridică a faptei de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier440
- Ludmila ȘUBELIC,**
doctorandă, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
Subcultura criminală în spațiul ex-sovietic449
- Gabriela ȚIPIȘCA,**
*mașter în drept, asistent universitar
al Catedrei „Procedură penală și criminalistică”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*
Documentarea infracțiunilor săvârșite la trecerea punctelor vamale456
- Octavian TROȘCENCO,**
Direcția politici în domeniul migrației și azilului a MAI
**Măsuri de consolidare a securității frontierei prin realizarea restricțiilor
internaționale de către subdiviziunile MAI460**
- Efrosinia URȘU,**
doctorandă, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
Pornografia infantilă: tendințe actuale și dimensiuni criminologice467
- Gheorghe VARVARICI,**
doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
Repere conceptuale privind latența criminalității penitenciare474
- Gheorghe VARVARICI,**
doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
Unele considerente privind criminalitatea latentă483
- Vladimir VASILIȚA,**
*lector universitar al Catedrei „Drept privat”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*
Valeria BEJENARI,
*studentă a anului IV de studii,
secția zi, Facultatea de Drept, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI*
**Particularitățile stingerii obligațiilor fiscale în spațiul
carpato-danubiano-pontic în epoca modernă și contemporană491**

Simion CARP,
doctor în drept, conferențiar universitar
Elena CARP,
master în drept

PROTEJAREA PATRIMONIULUI ARHEOLOGIC AL REPUBLICII MOLDOVA: IMPEDIMENTE SOCIAL-JURIDICE ȘI MODALITĂȚI DE SOLUȚIONARE

Rezumat

Republica Moldova dispune de un arsenal legislativ care ar trebui să permită o bună protecție a patrimoniului cultural. Însă realitatea denotă unele lacune normative, un deficit de fonduri și competențe, o implementare aproximativă și tolerantă a legii, precum și lipsa de cooperare eficientă dintre diferite instituții ale statului, fapt care afectează activitatea în domeniul protecției patrimoniului național arheologic.

În această ordine de idei, ridică mai multe semne de întrebare reglementarea normativă a utilizării detectoarelor de metale în scopuri arheologice. Prezintă anumite neclarități la nivel de reglementare și de implementare prevederile ce se referă la modalitatea de recompensare a descoperirii comorilor sau bunurilor susceptibile a face parte din patrimoniul arheologic. Totodată, activitatea de prevenire și combatere a criminalității care atentează la patrimoniul cultural național este afectată de lipsa unor structuri în cadrul MAI specializate în acest domeniu. Iar realitatea cea mai neplăcută cu care se confruntă societatea contemporană este dezinteresul comunității față de patrimoniul cultural, în special dezinteresul față de protejarea acestor valori.

Cuvinte-cheie: *cultură, valoare, patrimoniu, istorie, arheologie, artefacte, comoară, situri arheologice, detector de metale, contrabandă, sensibilizare, cooperare, protecție, salvagardare.*

Summary

The Republic of Moldova has a legislative arsenal that should allow good protection of the cultural heritage. However, reality reveals some regulatory gaps, a lack of funds and skills, an approximate and tolerant implementation of the law, as well as the lack of effective cooperation between different state institutions, which affects the activity in the field of protection of the national archaeological heritage.

In this connection, normative regulation of the legal use of metal detectors for archaeological purposes raises several question marks. It presents some uncertainties at the level of regulation and implementation regarding the way of rewarding discovering treasures or property likely to be part of the archaeological heritage. Simultaneously, the activity of crime prevention and fighting which attempts the national cultural heritage is affected by the lack of specialized structures within MIA. And the most unpleasant reality that contemporary society faces is the lack of interest of the community towards the cultural patrimony, especially the lack of interest in protecting of these values.

Keywords: *culture, value, patrimony, history, archeology, artifacts, treasure, archeological sites, metal detector, smuggling, awareness, cooperation, protection, safeguardin*

Fenomenul arheologiei ilegale a luat amploare în timpul guvernării comuniste și continuă să se dezvolte până în prezent. Tot mai des sunt constatate cazuri când în mai multe locuri istorice de pe teritoriul Republicii Moldova, cu statut de zonă cu patrimoniu arheologic [7, art. 2, lit. n) – s)], sunt observați căutători de comori, așa-ziiși „arheologi ilegali” sau „arheologi negri”, dotați cu detectoare de metale și tehnică specială performantă, care caută disperați bunuri de valoare.

Aceștia identifică și ridică în mod selectiv diferite bunuri mobile, distrugând și devastând siturile arheologice de importanță națională și chiar internațională care au o valoare științifică deosebită.

Prin urmare, riscăm să rămânem fără situri arheologice, iar braconajul patrimoniului arheologic creează condiții favorabile și determină dezvoltarea unui alt fenomen foarte grav, care la fel a luat o mare amploare, cel de vânzare ilicită a bunurilor arheologice extrase din siturile naționale, în special prin intermediul rețelelor internaționale de trafic de aur și obiecte arheologice [15], a căror valoare este estimată la sute de mii de euro [14].

Patrimoniul arheologic este prezent în toate zonele Republicii Moldova, în preajma sau în spațiul localităților contemporane, în arii agricole, industriale, forestiere, acvatice etc. Pe plan național, până în anul 2012 erau cunoscute circa 7411 situri arheologice, conform altor surse [16, p. 1] – circa 8000, care cuprindeau 2428 de așezări, 70 de fortificații de pământ, 135 de necropole plane și 4778 de tumuli. Cercetările anuale de teren și descoperirile întâmplătoare completează în permanență lista siturilor arheologice, de aceea numărul acestora poate crește cu peste 20% în decursul unui deceniu [9, anexa nr. 1, pct. 5].

În ultimele două decenii, patrimoniul arheologic național a rămas neglijat de sistemul de administrare și protejare din partea statului. În aceste condiții, desfășurarea necontrolată a procesului de privatizare a pământurilor și a lucrărilor de construcții noi au condus la distrugerea irecuperabilă a sute de situri arheologice, iar o mare parte din situri au fost supuse unor agresiuni continue până în prezent.

Un impact negativ asupra siturilor arheologice din ultimii 15 ani l-au avut activitățile ilicite ale căutătorilor de comori cu utilizarea detectoarelor de metale, care au extras din siturile culturale și au comercializat sute de tezaururi monetare și mii de obiecte arheologice mobile de o valoare cultural-științifică inestimabilă, ceea ce constituie un prejudiciu financiar de zeci de milioane de euro adus statului.

În același timp, patrimoniul arheologic imobil inclus în registru n-a fost nici documentat, nici inclus în documentația cadastrală și nici integrat în sfera serviciilor publice.

Cercetarea arheologică a suferit din cauza subfinanțării cronice, a lipsei dotărilor minime necesare, precum și a lipsei cadrelor în domeniul managementului, conservării și restaurării patrimoniului arheologic.

În scopul garantării conservării și utilizării durabile a patrimoniului cultural național, în special a patrimoniului arheologic, obiectiv de interes public major și, totodată, componentă fundamentală a strategiei naționale de dezvoltare durabilă, a determinat necesitatea unor ajustări juridice în acest sens.

Republica Moldova a recunoscut prevederile și a aderat la convențiile internaționale UNESCO și ale Consiliului Europei în domeniul protejării patrimoniului cultural, dintre care principalele sunt: Convenția UNESCO privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural (1972), în vigoare pentru RM din 23 decembrie 2002; Convenția pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict

armat, împreună cu Protocolul I la Convenție, adoptată la 14 mai 1954 la Haga, în vigoare pentru RM din 9 martie 2000; Convenția asupra măsurilor ce urmează a fi luate pentru interzicerea și împiedicarea operațiunilor ilicite de import, export și transfer de proprietate al bunurilor culturale, adoptată la 14 noiembrie 1970 la Paris, în vigoare pentru RM din 14 decembrie 2001; Convenția pentru protejarea patrimoniului arhitectural al Europei, adoptată la Granada la 03 octombrie 1995, în vigoare pentru Republica Moldova din 01 aprilie 2002; Convenția europeană pentru protecția patrimoniului arheologic (revizuită), adoptată la La Valetta, la 16 ianuarie 1992, în vigoare pentru RM din 22.06.2002 [1].

Prin ratificarea convențiilor menționate, Republica Moldova ca parte la aceste importante instrumente juridice internaționale s-a angajat, potrivit propriilor sale prerogative, să procedeze astfel încât încălcarea legislației în vigoare și regimul juridic de protejare a patrimoniului cultural să facă obiectul unor măsuri corespunzătoare și suficiente de contracarare și sancționare din partea autorităților abilitate ale statului.

Referindu-ne la legea penală [4], inițial au fost instituite două norme dedicate protejării valorilor istorico-culturale, și anume art. 221 CP al RM, care prevedea răspunderea penală pentru fapta de distrugere sau deteriorare intenționată a monumentelor istoriei și culturii, și art. 248, alin.(4) CP al RM, prin care a fost înăsprit regimul de sancționare pentru contrabanda săvârșită cu astfel de obiecte [11, p. 103].

În legislația contravențională a Republicii Moldova a fost prevăzută, de asemenea, răspunderea pentru anumite acțiuni ilegale care atentează la patrimoniul arheologic ca parte a patrimoniului cultural național (art. 74 „Încălcarea legislației cu privire la patrimoniul cultural și monumentele de for public”) [3].

Este important de menționat că respectivul regim sancționator al faptelor care atentează la valorile istorico-culturale a determinat apariția unor noi modalități faptice de realizare a acestora, care depășeau cadrul normativ ce se referă la protejarea valorilor culturale.

În legătură cu acest fapt, legiuitorul a operat mai multe modificări, incriminând în legislația penală o serie de fapte, dintre care: art. 199¹ „Deteriorarea sau distrugerea bunurilor de patrimoniu cultural”; art. 199² „Efectuarea lucrărilor neautorizate în siturile arheologice sau în zonele cu potențial arheologic”; art. 199³ „Tăinuirea sau păstrarea ilegală a bunurilor arheologice mobile”; art. 199⁴ „Comercializarea neautorizată a bunurilor arheologice mobile și a bunurilor culturale mobile clasate”; art. 1995 „Accesul neautorizat cu detectoare de metale sau cu alte aparate de teledetecție și utilizarea lor în siturile arheologice sau în zonele cu potențial arheologic” [6, art. I, pct. 6].

Prin urmare, considerăm reușite unele din completările legislative menționate, însă în condițiile actuale constatăm că o parte din ele sunt lacunare și, în același timp, nu sunt suficiente pentru a preveni braconajul arheologic și pentru a proteja patrimoniul național arheologic.

Teoretic, Republica Moldova dispune de un arsenal legislativ care ar trebui să permită o bună protecție a bunurilor de patrimoniu cultural. Dar, în

practică, se constată un deficit de fonduri și competențe, o implementare aproximativă și tolerantă a legii și lipsa de cooperare eficientă între diferite instituții guvernamentale [18].

Reieșind din cele consemnate mai sus, vom încerca să evidențiem în continuare o serie de curențe care, în viziunea noastră, afectează activitatea de prevenire a braconajului arheologic și de protecție a patrimoniului arheologic.

Astfel, considerăm oportun de a modifica dispoziția art. 199⁵ CP al RM, din „Accesul neautorizat cu detectoare de metale sau cu alte aparate de teledetecție și utilizarea lor în siturile arheologice sau în zonele cu potențial arheologic” în „Accesul neautorizat cu detectoare de metale sau cu alte aparate de teledetecție și utilizarea lor la descoperirea intenționată de bunuri susceptibile a face parte din patrimoniul arheologic”. Incriminarea utilizării detectoarelor de metale nu trebuie limitată doar de zona siturilor arheologice sau de cea cu potențial arheologic. Indiferent de zona aflării, patrimoniu arheologic este considerat „ansamblul de bunuri materiale, apărute ca rezultat al activității umane din trecut, păstrate în condiții naturale la suprateran, subteran sau subacvatic, sub formă de situri arheologice (așezări, necropole, morminte izolate, tumuli, cetății, valuri, construcții, biserici, clădiri, anexe gospodărești etc.) sau bunuri mobile (obiecte sau fragmente ale acestora)” [7, art. 2]. În aceeași ordine de idei, se consideră că multe situri arheologice și zone cu potențial arheologic din Republica Moldova încă nu au fost descoperite, iar potențial arheologic ar putea avea și alte zone care încă nu au un astfel de statut.

Ridică mai multe semne de întrebare reglementarea normativă a utilizării detectoarelor de metale în scopuri arheologice. În acest context, constatăm că nici un act normativ național nu oferă o definiție clară a detectorului de metal cu aplicabilitate în arheologie, care poate întruni o gamă extrem de variată a prezentărilor ca dispozitiv. Menționăm în acest sens, cu titlul de exemplu, definiția oferită de anumiți cercetători, cum ar fi: „Detectorul de metale cu aplicabilitate în arheologie reprezintă orice dispozitiv electronic sau electric (detectorul de metale clasic, magnetometrul, rezistivimetrul, georadarul, gravimetrul, seismometrul, pin-pointerul etc.) cu ajutorul căruia, utilizându-se metodele teledetecției și caracteristicile geofizice ale scoarței terestre, pot fi sesizate, prin prospecții de suprafață, artefacte de natură metalică păstrate în sol în cadrul contextelor (siturilor) arheologice sau în afara lor” [10, p. 145].

Prin urmare, considerăm că introducerea unei noțiuni similare în Legea Republicii Moldova nr. 218 privind protejarea patrimoniului arheologic [7] ar fi destul de utilă.

Un interes cultural și istoric deosebit îl prezintă zonele de protecție a mormintelor și operelor comemorative de război. Analizând conținutul Legii privind regimul mormintelor și operelor comemorative de război [5] nu identificăm precizări referitoare la interdicția de a utiliza detectoarele de metale în astfel de zone. Ținând cont de vulnerabilitatea mormintelor și operelor comemorative de război care, indirect, fac parte din patrimoniul cultural național, ar fi necesar de instituit interdicția de acces cu detectoarele de metale sau utilizarea lor în ast-

fel de zone. În acest context, ar fi binevenită completarea Legii privind regimul mormintelor și operelor comemorative de război [5], și anume art. 12 „Protejarea mormintelor și operelor comemorative de război”, alin. (6) „Se interzice:”, cu lit. e), având următoarea redacție: „Accesul neautorizat cu detectoare de metale sau cu alte aparate de teledetecție și utilizarea lor pe terenurile aferente mormintelor și operelor comemorative de război și a zonei de protecție a acestora”.

O realitate neplăcută cu care se confruntă societatea contemporană este dezinteresul comunității față de patrimoniul cultural, în special dezinteresul față de protejarea acestor valori. Rolul societății este unul fundamental în acest sens. Pe lângă faptul că o parte din bunurile ce se atribuie la patrimoniul cultural sunt în proprietate privată, este indispensabil ca cetățenii să devină conștienți de valoarea patrimoniului lor cultural și, prin el, să perceapă identitatea lor națională. Astfel, apare necesitatea realizării unor activități educative de natură a trezi și a dezvolta în opinia publică conștiința valorii patrimoniului arheologic, pentru cunoașterea trecutului și a pericolelor ce amenință aceste valori. Prin urmare, statul este obligat să promoveze accesul publicului la elementele importante ale patrimoniului său arheologic, îndeosebi la situri și să încurajeze expunerea publică a unor bunuri arheologice [1, art. 9].

Măsurile de sensibilizare ar trebui să fie adoptate la toate nivelele societății:

- prin intermediul educației;
- prin intermediul mass-media (pe lângă prezentarea anumitor abuzuri, de asemenea, să se răspândească cunoștințe în acest domeniu);
- prin continuarea editării publicațiilor referitoare la protejarea patrimoniului cultural destinate publicului larg și celui științific;
- prin intermediul „zilelor patrimoniului cultural” sau altor măsuri similare;
- prin încurajarea difuzării cunoștințelor în domeniul patrimoniului cultural prin intermediul internetului;
- prin mediatizarea unor proiecte-pilot în mass-media etc. [18, p. 12].

Activitatea de prevenire și combatere a infracțiunilor care atentează la patrimoniul cultural național este afectată de lipsa în cadrul MAI a unor structuri specializate în acest domeniu [18, p. 13]. O astfel de subdiviziune, completată cu personal calificat și dotată cu tehnică și utilaj corespunzător, ar putea fi creată în cadrul Inspectoratului General al Poliției. Cu titlu de exemplu, putem prezenta practicile diferitor state în acest sens. Astfel, în cadrul Inspectoratului General al Poliției din România există un departament specializat pentru protejarea patrimoniului, în cadrul căruia activează 51 de polițiști, angajați din surse externe cu studii în arheologie, arte plastice, istorie arhivistică etc. [12]. De asemenea, în majoritatea țărilor europene există astfel de subdiviziuni. Spre exemplu, în Belgia a fost creată subdiviziunea „Service for Organized Crime, Art and Antiquities” în cadrul Poliției Federale; în Bulgaria este creată unitatea „Cultural Historical Valuables within the Unit for Combating Organized Crime (GDBOP)” ca parte componentă a Poliției Criminale; în Germania a fost creată subdiviziunea „Crime against cultural goods” ca parte componentă a Poliției Criminale Federale a Ger-

maniei; în Ungaria funcționează subdiviziunea cu denumirea „Art and Treasure Unit, National Office of Investigation” în subordinea poliției Naționale a Ungariei; în Grecia a fost instituită o subdiviziune în cadrul Direcției securitate publică a Poliției naționale, denumită „Department Against Smuggling of Antiquities” etc. [19]. În Statele Unite ale Americii la fel activează o subdiviziune specializată a Biroului Federal de Investigații, denumită „Art Crime Team” [20].

De fapt, instituirea unor astfel de structuri specializate în domeniul protejării valorilor culturale și combaterii infracțiunilor din acest domeniu reflectă gradul de importanță pe care îl atribuie statele patrimoniului cultural național.

O altă problemă care afectează patrimoniul arheologic, în special salvagardarea acestuia, este modalitatea de recompensare a descoperirii comorilor sau bunurilor susceptibile a face parte din patrimoniul arheologic. Practica recompensării descoperirilor, indiferent de modul în care sunt făcute, cu excepția celor ilegale, se regăsește la nivelul UE doar în 6 state membre și parțial în Regatul Unit, ceea ce reprezintă 24,07%. Motivația pentru utilizarea acestei abordări este specifică acestor state și pornește de la premisa că este recompensat actul descoperirii, dar nu înseamnă că obiectul în sine este răscumpărat de la descoperitor. Statele în care descoperirile se recompensează sunt: Austria, Danemarca, Italia, Germania, Lituania, Regatul Unit (Anglia și Țara Galilor) și Suedia. Pe de altă parte, recompensa lipsește în întregime sau este prevăzută doar în cazuri excepționale în legislația a 7 state UE, reprezentând 25,93%. Statele unde descoperirile nu se recompensează sunt: Bulgaria, Croația, Polonia, Slovacia, Slovenia, Spania și Ungaria [13, p. 120].

În Republica Moldova există reglementări [7, art. 11] care prevăd dreptul descoperitorului și al proprietarului de imobil în care a fost descoperit tezaurul sau comoara, la o recompensă în modul stabilit. Prin urmare, Codul civil prevede că „în cazul în care într-un bun imobil se descoperă o comoară, ea aparține pe jumătate proprietarului bunului imobil în care a fost descoperită și pe jumătate descoperitorului dacă ei nu convin altfel. Acestuia din urmă nu i se cuvine însă nimic dacă a pătruns în bunul imobil ori a căutat în el fără consimțământul proprietarului sau al posesorului. Consimțământul proprietarului sau al posesorului se prezumă până la proba contrară. În cazul descoperirii unei comori constituite dintr-un bun (bunuri) recunoscut ca monument al istoriei sau culturii, acesta este transmis în proprietatea statului. Proprietarul bunului imobil în care a fost descoperită comoara, precum și descoperitorul au dreptul de a primi o recompensă în proporție de 50% din prețul comorii. Recompensa se împarte egal între proprietarul bunului imobil în care a fost descoperită comoara și descoperitorul dacă acordul dintre ei nu prevede altfel. Recompensa se plătește în întregime proprietarului dacă descoperitorul a pătruns în bunul imobil ori a căutat în el fără consimțământul proprietarului sau al posesorului” [2, art. 327, alin. (2) și (3)].

Regretabil este faptul că, deși avem anumite reglementări în acest sens, nu există un mecanism clar de estimare a valorii comorilor descoperite și, respectiv, de recompensare a actului descoperirii, iar în astfel de condiții descoperitorii preferă să nu declare bunurile descoperite, comercializându-le pe piața neagră și

obținând astfel profituri ilegale.

Un aspect important în descoperirea comorilor este modalitatea în care se realizează. Este vorba despre fenomenul descoperirilor intenționate, fiind definite drept acele descoperiri făcute în urma unei activități menite să descopere sau să exploreze vestigii arheologice [17, p. 114]. De exemplu, în legislația diferitor state sunt interzise descoperirile intenționate [17, p. 115] și sunt recompensate doar descoperirile întâmplătoare care urmează a fi declarate.

Considerăm important și necesar de a face această distincție și în legislația națională, deoarece recompensarea descoperirilor intenționate, cu excepția celor autorizate în modul stabilit, încurajează activitățile de detectare și motivația căutătorilor de comori de a utiliza diferite mijloace pentru a descoperi în mod selectiv bunuri prețioase, artefacte, ceea ce inevitabil va genera distrugerea siturilor arheologice.

În contextul problemelor menționate supra, pentru depășirea acestei stări instituțiile statului, în parteneriat cu instituțiile de cercetare și societatea civilă, trebuie să acționeze pentru a schimba paradigma culturală din Republica Moldova, atât la nivel de percepție, cât și la nivel de realizare în conformitate cu adevărata valoare istorico-culturală a patrimoniul arheologic național.

Toate aceste constatări, dincolo de aprecierile întâlnite frecvent cu privire la fragilitatea legislației în domeniu, trebuie să facă parte din obiectivele și acțiunile principale ale „Strategiei naționale de dezvoltare a culturii din Republica Moldova” [9].

BIBLIOGRAFIE

1. Convenția europeană pentru protecția patrimoniului arheologic (revizuită), adoptată la La Valletta la 16 ianuarie 1992, ratificată prin Legea Republicii Moldova nr. 533 din 11.10.2001. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 136 din 15.11.2001.
2. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 82-86 din 22.06.2002.
3. Codul contravențional al Republica Moldova nr. 218 din 24.10.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 78-84 din 17.03.2017.
4. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 72-74 din 14.04.2009.
5. Legea Republicii Moldova nr. 161 din 20.07.2017 privind regimul mormintelor și operelor comemorative de război. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 335-339 din 15.09.2017.
6. Legea Republicii Moldova nr. 75 din 21.04.2016, pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 128-133 din 13.05.2016.
7. Legea Republicii Moldova nr. 218 din 17.09.2010 privind protejarea patrimoniului arheologic. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 235-240 din 03.03.2011.

8. Nota informativă la proiectul de lege privind modificarea și completarea unor acte legislative aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 173 din 22.02.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 44-48 din 26.02.2016.

9. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 271 din 09.04.2014 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a culturii „Cultura 2020” și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 92-98 din 18.04.2014.

10. Ciută M.M. Detectorismul, între amatorism și nevoia de îmbogățire. O încercare de a schița profilul detectoristului din România (1993-2016). În: Tendințe curente în protecția patrimoniului arheologic în România și Republica Moldova, Chișinău-Iași, 2016.

11. Cojocaru R. Probleme actuale de politică penală în domeniul protecției valorilor culturale. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Protecția juridică a valorilor culturale în Republica Moldova”, din 21-22 septembrie 2007, Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2008.

12. Gafiuc J. Poliția patrimoniului: 51 de ofițeri și zeci de mii de obiecte culturale dispărute. În: <https://mediaresource.openpolitics.ro/politia-patrimoniului-51-de-ofiteri-si-zeci-de-mii-de-obiecte-culturale-disparute/>

13. Musteață S. Tendințe curente în protecția patrimoniului arheologic în România și Republica Moldova, Chișinău-Iași, 2016.

14. Olaru A. Interpolul pe urmele căutătorilor de comori din RM. În: <https://www.timpul.md/articol/interpolul-pe-urmele-cautatorilor-de-comori-din-rm-4854.html>

15. Panța S. Arheologii cer înăsprirea pedepselor pentru căutătorii ilegali de comori. În: <http://www.jc.md/arheologii-cer-inasprirea-pedepselor-pentru-cautatorii-ilegali-de-comori/>

16. Ștefăniță I. Păstrarea patrimoniului cultural istoric al Moldovei – o provocare a modernității, Policy Brief, nr. 2, Chișinău, 2011.

17. Vlase D. Șt. Detectoarele de metale în Uniunea Europeană. Repere legislative. În: Tendințe curente în protecția patrimoniului arheologic în România și Republica Moldova, Chișinău-Iași, 2016.

18. PROGRAMUL DE COOPERARE TEHNICĂ ȘI CONSULTANȚĂ LEGATĂ DE CONSERVAREA INTEGRATĂ A PATRIMONIULUI CULTURAL, Misiunea de experți a Consiliului Europei în Republica Moldova, Raport de evaluare a situației patrimoniului cultural, Chișinău, 2012.

19. Police Forces specialized to prevent and fight against the illicit trafficking of cultural property. În: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/illicit-trafficking-of-cultural-property/partnerships/specialized-police-forces/>

20. The FBI's New York Office Hosts Art Crime Team Training Conference. În: <https://archives.fbi.gov/archives/newyork/press-releases/2009/nyfo120709.htm>

Simion CARP,

doctor în drept, conferențiar universitar

Ion SLISARENCO,

master în drept, doctorand, lector universitar al Catedrei „Științe penale”

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

CONCEPTUL DE REGULĂ DE SIGURANȚĂ A TRAFICULUI RUTIER

Rezumat

În prezent, în legislația în vigoare care asigură protecția juridică a siguranței traficului rutier, precum și în cea care prevede răspunderea juridică penală sau contravențională pentru încălcarea regulilor de siguranță a traficului rutier și pentru vătămarea sănătății sau provocarea decesului persoanei din imprudență ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier, nu se utilizează o noțiune unică cu referire la regulile care periclitează siguranța traficului rutier. În articolul științific de față, se propune conceptul de regulă de siguranță a traficului rutier.

Cuvinte-cheie: *trafic rutier, accident rutier, regulă de siguranță, vătămare a sănătății, lipsire de viață, imprudență.*

Summary

Currently, the enforced legislation that ensures legal protection of the road safety, as well as the legal framework providing for legal criminal or administrative liability for violation of road safety rules as well as the health damages or for manslaughter as a result of violation of road safety rules, does not apply a unified term when making reference to the rules that endanger the safety of the road traffic. This scientific article, submits the concept of road traffic safety rule.

Keywords: *road traffic, road accident, safety rule, health damage, manslaughter, imprudence.*

Introducere. Cercetarea conținutului constitutiv al unei infracțiuni se realizează prin examinarea semnului principal al acesteia, și anume: fapta prejudiciabilă, act material de conduită interzis de legea penală. Pentru o mai bună înțelegere a materiei, dezvăluim că, în concret, fapta prejudiciabilă constă dintr-o manifestare exterioară a rezoluției infracționale, iar sub aspect abstract, aceasta reprezintă o activitate fizică prevăzută de textul normei care descrie infracțiunea, activitate desemnată de legiuitor fie printr-un cuvânt sau o anumită expresie.

Necesitatea clarificării semnificației acestor expresii este dictată în primul rând de faptul că terminologia utilizată atât în legea penală, cât și în cea contravențională, legi care sunt îmbibate cu dispoziții de blanchetă, – nu întotdeauna coincide cu cea din actele normative la care fac trimitere acestea. În al doilea rând, exigențele statului de drept și necesitatea respectării drepturilor omului reclamă legi de calitate, în care noțiunile să fie precise și cu același conținut în toate legile care fac parte dintr-un anumit domeniu de reglementare.

Atât jurisprudența Curții Constituționale a Republicii Moldova, care, de fapt, a conchis că o lege de calitate are menirea de a exclude posibilitatea incriminării și definirii infracțiunilor într-o formulă ambiguă și incertă, cât

și CtEDO, de nenumărate ori au statuat faptul că legiuitorul are obligația de a asigura definirea clară a oricărei infracțiuni prin lege în virtutea art.7 din CEDO, și că persoana este în drept să cunoască, în termeni foarte clari, ce acte și omisiuni sunt de natură să-i angajeze responsabilitatea penală (*cauza Kokkinakis vs. Grecia din 25 mai 1993*) [6].

Principiile unanim recunoscute cum ar fi cel al legalității, al calității legii penale și cel al securității juridice impun legiuitorului obligația de a asigura calitatea legii penale și reclamă caracterul accesibil și predictibil al normelor juridico-penale.

După cum conchide pe bună dreptate autorul Giurgiu N., însuși principiul legalității incriminării pretinde legiuitorului adoptarea unor texte cât mai complete pentru a acoperi toate ipotezele de bază ale incriminării și cât mai precise pentru a servi la stabilirea comodă și exactă a sensului unor termeni sau expresii și la determinarea faptei fără echivoc a limitelor reale ale câmpului incriminării [5, p. 27].

Este indubitabil că de corectitudinea formulării noțiunilor în cadrul actului normativ depinde eficacitatea influențării juridice, precum și realizarea scopurilor urmărite de către legiuitor, aceasta datorându-se faptului că specificul definițiilor constă în aceea că ele reprezintă temelia, pivotul actelor normative [2, p. 4].

Cât privește textul legislativ, acesta nu trebuie să lase un spațiu de percepție atât de larg. În cadrul unui text legislativ, dimensiunile informației trebuie să fie precise, cu limite rigurose trasate: ori de câte ori ar fi citit un astfel de text, el trebuie perceput în același mod. În vederea asigurării preciziei textului legislativ, este necesară, înainte de toate, acordarea unei atenții cuvenite următoarelor exigențe privind terminologia: claritatea; univocitatea; aprobarea practică; autoexplicabilitatea; economia exprimării; neutralitatea expresivă; lipsa încărcăturii semantice suplimentare a termenului, datorată unor factori socioculturali; respectarea regulii „o singură noțiune – un singur termen”; unitatea terminologiei aplicate pe parcursul întregii legislații sau al principalelor ei domenii; constanța terminologiei [2, p. 5].

În prezent, în legislația în vigoare care asigură protecția juridică a siguranței traficului rutier, precum și în cea care prevede răspunderea juridică penală sau contravențională pentru încălcarea regulilor de siguranță a traficului rutier și pentru vătămarea sănătății sau provocarea decesului persoanei din imprudență ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier, nu se utilizează o noțiune unică cu referire la regulile care periclitează siguranța traficului rutier.

Suportul metodologic și teoretico-științific al cercetării de față îl constituie un complex de metode general-științifice, bazate pe cunoștințe juridico-penale, care au asigurat unitatea analizei gnoseologice a subiectului supus investigării în întreaga complexitate a sa. Dintre procedeele logice și metodele aplicate am evidențiat analiza și sinteza, abstractizarea și generalizarea, inducția și deducția, metoda sistemică, comparativă, s-a apelat la un șir de principii filosofice generale, ca: obiectivitatea, legătura dintre teorie și practică.

Rezultate obținute și discuții. De altfel, utilizarea unor noțiuni diferite cu

referire la unele și aceleași reguli de siguranță a traficului rutier în diferite acte legislative, denaturează și esența juridică a faptei de încălcare a acestor reguli, iar prin aceasta, se știrbește din caracterul precis, univoc și clar al legii care interzice asemenea fapte sub amenințarea aplicării unei sancțiuni corespunzătoare gravității acestora.

În această ordine de idei, considerăm că în parcursul nostru științific asupra subiectului supus investigării, clarificarea și statuarea conceptului de regulă de siguranță a traficului rutier va contribui în mod direct și la determinarea esenței și naturii juridice a faptei de încălcare a acestor reguli, – concept pe care îl considerăm ca fiind reușit atât din punctul de vedere al simplificării practicii de transpunere în viață a normelor de drept, cât și din perspectiva asigurării unei doze de exactitate, simplitate și concizie a normelor în lege.

Sușinem că doza de claritate care o vom aduce prin stabilirea conceptului de regulă de siguranță a traficului rutier va contribui esențial la minimalizarea activității legislative spontane și nesistemice ulterioare, precum și va spori nivelul de coerență și calitate a legislației în vigoare, iar utilizarea lui în activitatea de legiferare va conduce la elaborarea unor legi eficiente ca formă și perfecte ca conținut.

Conform Dicționarului juridic penal [1, p. 260], siguranța circulației reprezintă asigurarea bunei funcționări a mijloacelor de transport și a traficului pe căile de transport pentru a preveni producerea de prejudicii persoanelor și bunurilor, siguranța circulației pe drumurile publice făcând parte din siguranța circulației tuturor tipurilor de transporturi.

În conformitate cu prevederile Legii cu privire la siguranța traficului rutier [8], traficul rutier reprezintă un sistem dinamic complex, constituit din pietoni și vehicule care, în procesul deplasării pe drumurile publice în condiții stabilite, generează un ansamblu de relații juridico-sociale. Acest sistem complex aflat într-o permanentă dinamică nu poate fi static după natura sa, ci se desfășoară în anumite condiții stabilite, reglementate, bine determinate și nicidecum nu haotic, sau anarhic. Doar respectarea cu strictețe a acestor condiții prestabilite va asigura traficului rutier doza de siguranță necesară.

Aceeași lege definește siguranța traficului rutier ca fiind o stare de lucruri în traficul rutier care reflectă gradul de protecție a participanților la trafic împotriva accidentelor și consecințelor acestora. Această stare de lucruri la fel nu are un caracter static, datorită faptului că zilnic se săvârșesc abateri de la condițiile prestabilite care asigură siguranța traficului rutier prin diferite încălcări ale regulilor de comportament fie al participanților la traficul rutier, fie al altor subiecți în a căror atribuții intră asigurarea securității traficului rutier.

Este de menționat că aceste reguli de comportament în traficul rutier în diferite acte normative sunt denumite cu noțiuni diferite, iar esența acestora și expansiunea lor juridică nu întotdeauna este înțeleasă de către destinatarii legii.

Astfel, Legea privind siguranța traficului rutier [8] numește aceste reguli cu următoarele noțiuni: „reguli din domeniul siguranței traficului rutier”, „reguli de circulație pe drumurile publice”, „reguli privind siguranța traficului rutier și

protecția mediului”, „reguli privind circulația vehiculelor”.

Regulamentul circulației rutiere [7] numește regulile de comportament în traficul rutier cu următoarele noțiuni: „reguli de circulație”, „reguli ce asigură circulația rutieră”, „reguli de conducere preventivă”, „reguli pentru circulația vehiculelor”, „reguli privind circulația vehiculelor”, „reguli ce determină circulația”, „standarde ce țin de siguranța traficului rutier”, „norme tehnice de exploatare”.

Totodată, faptele prejudiciabile care atentează la siguranța traficului rutier precum și la viața și sănătatea persoanei săvârșite ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier își găsesc sediul de incriminare la momentul actual în cadrul Capitolului XII al Părții Speciale a C.pen. al RM intitulat generic „Infrațiuni în domeniul transporturilor”, și anume în grupul infracțiunilor contra siguranței traficului rutier din care fac parte infracțiunile contra siguranței traficului rutier care atentează la valorile și relațiile sociale condiționate de respectarea regulilor de siguranță a traficului rutier de către conducătorul de vehicul și infracțiunile contra siguranței traficului rutier care atentează la valorile și relațiile sociale determinate de respectarea obligațiilor în vederea asigurării siguranței traficului rutier de către persoanele responsabile în acest sens, altele decât conducătorul de vehicul.

La categoria acestor infracțiuni legiuitorul a atribuit următoarele infracțiuni: „Încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport de către persoana care conduce mijlocul de transport” – art.264 C.pen. al RM, „Conducerea mijlocului de transport de către o persoană care se află în stare de ebrietate alcoolică cu grad avansat sau în stare de ebrietate produsă de droguri și/sau de alte substanțe cu efecte similare” – alin.(1) art.264¹ C.pen. al RM; „Predarea cu bună știință a conducerii mijlocului de transport către o persoană care se află în stare de ebrietate, dacă această acțiune a provocat urmările indicate la art.264 – alin.(2) art.264¹ C.pen. al RM, „Refuzul, împotrivirea sau eschivarea conducătorului mijlocului de transport de la testarea alcoolscopică, de la examenul medical în vederea stabilirii stării de ebrietate și a naturii ei sau de la recoltarea probelor biologice în cadrul acestui examen medical – alin.(3) art.264¹ C.pen. al RM, „Punerea în exploatare a mijloacelor de transport cu defecte tehnice vădite” – art.265 C.pen. al RM, „Părăsirea locului accidentului rutier” – art.266 C.pen. al RM, „Încălcarea regulilor privind menținerea ordinii și securitatea circulației” – art.269 C.pen. al RM, „Falsificarea elementelor de identificare a autovehiculelor” – art.276 C.pen. al RM.

De asemenea, C.contr. al RM în Capitolul XIII intitulat generic „Contravenții în domeniul circulației rutiere” prevede răspunderea contravențională pentru un șir de contravenții care atentează la siguranța traficului rutier.

Astfel, C.contr. al RM [3] numește regulile de comportament al participanților la traficul rutier cu următoarele noțiuni: „reguli de exploatare a vehiculelor”, „reguli de înmatriculare sau de înregistrare de stat, de revizie tehnică a vehiculelor”, „reguli de amplasare a numărului de înmatriculare”, „reguli privind permisul de conducere”, „reguli de folosire a centurii de siguranță, a căștii de protecție, a vestei de protecție-avertizare fluorescent-reflectorizantă, a sistemului de reținere pentru copii”, „reguli privind convorbirile radiotelefonice”, „reguli de traversare a liniei

de cale ferată”, „reguli de oprire și de acordare de prioritate pietonilor și altor participanți la traficul rutier”, „reguli de circulație în zonele rezidențiale”, „reguli de circulație rutieră”, „norme de conducere preventivă”, „reguli de circulație”, iar C.pen. al RM [4] numește regulile de comportament al participanților la traficul rutier cu următoarele noțiuni: „reguli de securitate a circulației mijloacelor de transport”, „reguli de exploatare a mijloacelor de transport”, „reguli de exploatare a mijloacelor de transport ce asigură securitatea circulației”, „reguli privind menținerea ordinii și securitatea circulației”.

Constatăm că aceste noțiuni nu sunt identice nici după conținut, nici după întinderea domeniului de reglementare pe care îl cuprind. De aceea, făcând o analiză a acestora, am dedus patru noțiuni esențiale a căror conținut ne interesează într-un mod principal, și anume:

- regulă de circulație în traficul rutier;
- regulă de exploatare a vehiculelor;
- regulă de siguranță a circulației în traficul rutier;
- regulă de siguranță a traficului rutier.

Menționăm din start că elucidarea acestor noțiuni o vom face doar cu referire la traficul rutier, exceptând domeniul circulației transporturilor feroviar, naval, aerian și prin conducte.

Astfel, *regula de circulație în traficul rutier* este o regulă de comportament al participantului la traficul rutier care stabilește drepturi, dar și îndatoriri, obligații pentru participanții la traficul rutier, care sunt expres prevăzute de RCR, și a căror respectare este impusă tuturor celor care participă la traficul rutier. În procesul său dinamic, traficul rutier este condiționat de respectarea acestor reguli pentru a se desfășura în deplină siguranță.

Drept exemplu de încălcare a unei reguli de circulație în traficul rutier ne poate servi următorul caz din practica judiciară: „*La 23 decembrie 2016, aproximativ la ora 18.20, inculpatul T. V. I. conducea autoturismul de model „Mitsubishi Colt”, cu n. î. xxx, și se deplasa pe str. Muncești, din direcția str. Băcioii Noi, în direcția str. Aeroportul Vechi, mun. Chișinău. În timpul deplasării, ajungând pe un sector de drum fără iluminare, în preajma imobilului nr.728, inculpatul T. V. I. n-a manifestat prudență sporită la trafic, n-a ținut permanent seama de totalitatea factorilor ce caracterizau condițiile rutiere, intensitatea și nivelul de organizare a traficului rutier, de care trebuie să țină cont fiecare conducător la determinarea vitezei necesare deplasării în siguranță, n-a apreciat corect situația rutieră, în care se afla autovehiculul la momentul respectiv, nu a adaptat o viteză corespunzătoare condițiilor de drum, care i-ar garanta securitatea circulației, prin ce a încălcat prevederile pct.45 subpunctul 1) Regulamentul circulației rutiere, potrivit căruia „conducătorul trebuie să conducă vehiculul în conformitate cu limita de viteză stabilită, ținând permanent seama de următorii factori: a) starea psihofiziologică ce influențează atenția sau reacția; b) dexteritatea în conducere care i-ar permite să prevadă situațiile periculoase; c) starea tehnică a vehiculului și particularitățile încărcăturii d) condițiile rutiere; e) situația rutieră” și subpunctul 2) același punct, potrivit căruia „în cazul în care în limita vizibilității apar obstacole care pot fi observate de conducător, el trebuie să reducă*

viteza sau chiar să oprească pentru a nu pune în pericol siguranța traficului”, pct. 3 același Regulament, potrivit căruia „participanții la trafic sunt obligați să respecte regulile de circulație, semnificația mijloacelor de semnalizare rutieră, semnalele și indicațiile agentului de circulație, condițiile tehnice ale prezentului Regulament și prin acțiunile lor să nu cauzeze prejudicii altor participanți la trafic, să nu-i expună pericolului, precum și să nu creeze neîntemeiat obstacole circulației care ar depăși pe acele care sunt provocate de circumstanțe iminente” și a încălcat cerințele art. 22 alin.(4) Legea privind siguranța traficului rutier, nr. 131-XVI din 07 iunie 2007, conform căruia „participanții la trafic sunt obligați să manifeste un comportament care să asigure fluenta și siguranța traficului, să nu pericliteze siguranța unor alți participanți la trafic”, iar ca urmare a comis tamponarea pietonului B. A. V., care traversa carosabilul de la stânga la dreapta relativ deplasării unității de transport, cauzându-i ultimului, conform Raportului de expertiză judiciară, nr. 26/D din 26 ianuarie 2017, fractura liniară a bazei odontoidului fără deplasare; subluxarea articulației atlanto-axială, care au fost cauzate în urma hiperflexiei sau extensiei articulației vertebrelor cervicale; traumă cranio-cerebrală închisă manifestată prin contuzie cerebrală medie; fractură bimaleolară gambei drepte cu dereglarea fragmentelor; fractura epimetafizei proximale gleznei drepte, care se califică ca vătămare gravă.” [10].

Astfel, regulile încălcate de către făptuitorul din speța dată reprezintă reguli de circulație în traficul rutier și nu reprezintă, de exemplu, reguli de exploatare a vehiculelor.

Regula de exploatare a vehiculelor este regula impusă participantului la trafic în persoana conducătorului de vehicul, de a exploata vehiculul în cadrul procesului de trafic rutier în deplină siguranță fără abatere de la normele ce asigură exploatarea acestuia, și în conformitate cu care vehiculul este admis în traficul rutier. Regulamentul circulației rutiere [7] obligă conducătorul de vehicul ca înainte de plecare să verifice starea tehnică a vehiculului și să o supravegheze pe parcurs, în special funcționarea sistemelor de direcție, de frânare, dispozitivelor de iluminare și semnalizare, iar în timpul deplasării să poarte centura de siguranță și să se asigure că și pasagerii au cuplat centurile, dacă autovehiculul este echipat cu acestea.

Drept exemplu de încălcare a unei reguli de exploatare a vehiculului ne poate servi următorul caz din practica judiciară: „D.C., la 01 aprilie 2017, aproximativ la ora 13 și 50 min., în timp ce se afla la volanul automobilului de model „Dacia Logan”, cu n/î xxx, în calitate de conducător auto la „xxx” taxi xxx, se deplasa pe str. 31 August 1989, mun. Chișinău, din direcția str. Petru Movilă spre str. S. Lazo, mun. Chișinău, ajungând în preajma imobilului nr.141 de pe str.31 August 1989, a oprit pentru imbarcarea pasagerilor, iar după ce pe bancheta din față dreapta s-a așezat cet. xxx, iar pe ușa spate dreapta a urcat cet. xxx, urmând să se urce și cet. xxx, conducătorul auto manifestând neatenție la trafic, a ignorat cerințele „Regulamentului Circulației Rutiere”, Anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 357 din 13.05.2009 și anume, prevederile pct.14.) în conformitate cu care conducătorului de vehicul îi este interzis: să deschidă portierele vehiculului în timpul mersului sau să

pornească de pe loc cu portierele deschise; repunând automobilul în mișcare, moment în care cet. xxx abia urca prin ușa spate dreapta, aceasta și-a pierdut echilibrul și a căzut jos. În consecință, cet. xxx i-au fost cauzate conform raportului de expertiză judiciară nr.xxx din xxx, fractura metaepifizei proximale a humerusului drept cu echimoză la acest nivel, fractura maleolei laterale gleznei drepte cu edem al țesuturilor moi la acest nivel, excoriații ale țesuturilor moi la nivelul plantei drepte, vătămări care condiționează dereglarea sănătății de lungă durată și în baza acestui criteriu se califică ca vătămare medie” [9].

Astfel, repunerea în mișcare a vehiculului fără luarea măsurilor necesare de precauție pentru a evita accidentul în traficul rutier manifestată prin pornirea acestuia cu portierele deschise constituie încălcarea unei reguli de exploatare a vehiculului.

De fapt, regulile de exploatare a vehiculelor sunt cuprinse în Secțiunea a 18-a „Condiții tehnice pentru admiterea în circulație a autovehiculelor și remorcilor” din RCR, unde sunt nominalizate devierile de la normativele tehnice, în ale căror cazuri este interzisă exploatarea vehiculelor și un vehicul care nu corespunde acestor normative tehnice nu trebuie admis în traficul rutier, iar circulația cu un asemenea vehicul constituie o încălcare a regulilor de exploatare a acestuia. Spre deosebire de regulile de circulație în traficul rutier care pot fi încălcate doar în timpul circulației vehiculului, fie în timpul participării la traficul rutier în calitate de pieton, pasager, sau alt participant la trafic, regula de exploatare a vehiculului poate fi încălcată și în timpul staționării vehiculului și anume, de exemplu, prin neluarea măsurilor adecvate care vor exclude pornirea de la sine a vehiculului sau utilizarea lui în lipsa conducătorului, înainte de părăsirea vehiculului de către conducător (regulă fixată la alin.(1) pct.71 RCR).

Faptul că regulile de circulație în traficul rutier pot fi încălcate doar de către participanții nemijlociți la traficul rutier în calitate de conducător de vehicul, pasager, pieton sau alt participant la trafic, iar în contextul infracțiunii prevăzute de art.264 C.pen. al RM și al contravenției prevăzute de art. 242 C.contr. al RM doar de către conducătorul de vehicul, nu trezește anumite dubii. Însă încălcarea regulilor de exploatare a vehiculelor este o abatere care poate fi săvârșită atât de conducătorul de vehicul ca fiind de neconceput, decât în legătură cu conducerea de către acesta a vehiculului, cât și de o altă persoană responsabilă pentru starea tehnică sau pentru exploatarea corespunzătoare a vehiculelor, care pune în exploatare un vehicul cu defecte tehnice vădite sau altfel încalcă grav regulile de exploatare a vehiculului ce asigură securitatea circulației, însă nu în legătură cu conducerea nemijlocită a vehiculului de către această persoană. Din atare considerente, este imperativ de a delimita infracțiunea prevăzută la art.264 C.pen. al RM de cea de la art.265 C.pen. al RM.

Astfel, constatăm că regulile de circulației în traficul rutier și regulile de exploatare a vehiculelor sunt stabilite în mod obligatoriu în cadrul unor acte normative, precum RCR, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.357 din 13.05.2009, Legea privind siguranța traficului rutier nr.131-XVI din 07.06.2007, acestea fiind principalele acte de referință pentru art.264 C.pen. al RM și art.242 C.contr. al

RM, acestea fiind norme cu dispoziții de blanchetă care fac trimitere la aceste acte normative. Însă RCR și Legea privind siguranța traficului rutier cuprind în sine atât regulile de circulației în traficul rutier și regulile de exploatare a vehiculelor, cât și alte reguli de siguranță a circulației în traficul rutier care nu neapărat vor fi de securitate a circulației rutiere sau de exploatare a vehiculelor.

Deci, după întinderea sa, *regula de siguranță a circulației în traficul rutier* este o regula mai cuprinzătoare decât regula de circulație în traficul rutier sau regula de exploatare a vehiculelor. Arealul mai larg al acesteia se datorează faptului că securitatea circulației în traficul rutier este asigurată nu doar prin respectarea regulilor de circulație în traficul rutier sau regulilor de exploatare a vehiculelor, ci și de respectarea altor reguli, obligații, îndatoriri, care nu sunt opozabile doar participanților la traficul rutier în calitate de conducător de vehicul, pieton, pasager, sau alt participant la traficul rutier, ci unui cerc mai larg de subiecți cum ar fi:

- persoana responsabilă de exploatarea și starea tehnică a vehiculelor;
- persoana cu funcție de răspundere ori persoana care gestionează o organizație comercială, obștească sau o altă organizație nestatală responsabilă de regimul de lucru al șoferilor sau mecanizatorilor;
- persoana responsabilă pentru starea tehnică a căilor de comunicație, a instalațiilor de pe ele, a mijloacelor de telecomunicații sau de semnalizare ori a mijloacelor de transport;
- persoana responsabilă de menținerea ordinii și securitatea circulației;
- lucrătorul din transportul auto;
- persoane responsabile de amenajarea, întreținerea și exploatarea drumurilor publice, trecerilor la nivel cu calea ferată și altor construcții rutiere;
- persoane responsabile de executarea lucrărilor pe drum;
- persoana responsabilă de organizarea traficului rutier prin măsuri juridico-organizatorice și ingineresti de sistematizare, reglementare și dirijare a traficului rutier ș.a..

În această ordine de idei, în demersul de a determina natura juridică distinctă a faptei de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier și a faptelor de vătămare a sănătății și de provocare a decesului persoanei din imprudență ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier, fundamentăm un concept nou, și anume conceptul de **regulă de siguranță a traficului rutier**.

Propunem propria noțiune a *regulii de siguranță a traficului rutier*, prin care trebuie să înțelegem totalitatea regulilor de circulație în traficul rutier, a regulilor de exploatare a vehiculelor precum și a altor reguli de siguranță a circulației în traficul rutier care sunt expres stabilite de actele normative care reglementează și asigură protecția juridică a siguranței traficului rutier, și sunt destinate să asigure desfășurarea în deplină siguranță a traficului rutier.

Sușinem că anume această noțiune va cuprinde absolut toate regulile existente în domeniul siguranței traficului rutier, iar fapta de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier, precum și faptele de vătămare a sănătății sau de provocare a decesului persoanei din imprudență ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier, necesită o apreciere juridică distinctă, o legiferare

separată și un tratament sancționator separat ca contravenții contra siguranței traficului rutier precum și ca contravenții/infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei.

Regulile de siguranță a traficului rutier sunt cuprinse în RCR și în Legea privind siguranța traficului rutier. Prezentul și în vigoare Regulament al circulației rutiere este cel aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.357 din 13.05.2009 [7], care de la aprobarea lui a suferit numeroase modificări, ultima fiind datată la 24.07.2017, intervenții datorate dezvoltării vertiginoase a societății precum și a relațiilor sociale și a diversității situațiilor ce necesită o reglementare strictă. Siguranța traficului rutier apare ca o valoare care necesită a fi protejată prin instituirea de reguli, obligații, interdicții, drepturi ale tuturor participanților la traficul rutier, iar asigurarea protecției acesteia va contribui și la protejarea vieții și sănătății persoanelor, a proprietății acestora precum și a mediului.

Ținând cont de conceptul propus, și anume de a utiliza o noțiune unică de regulă de siguranță a traficului rutier, susținem că fapta de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier își conturează în acest context adevărata esență și natură juridică.

Concluzii. Instituirea unei răspunderi determinate pentru fapta de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier distincte de răspunderea penală se impune ca fiind imperativă. Acest fapt se datorează în primul rând logicii precum că aceste abateri constituie încălcări ale unei ordini administrative de organizare și de desfășurare în deplină siguranță a traficului rutier, iar admiterea lor trebuie să atragă după sine și răspunderea administrativă (contravențională) cuvenită și nu cea penală. Suntem de acord ca unele încălcări ale regulilor de siguranță a traficului rutier să fie catalogate și sancționate penal ca infracțiuni contra siguranței circulației transporturilor și anume ca infracțiuni contra siguranței traficului rutier, însă doar în varianta componentelor formale de infracțiune cum este art.264¹ C.pen. al RM „conducerea mijlocului de transport de către o persoană care se află în stare de ebrietate alcoolică cu grad avansat sau în stare de ebrietate produsă de droguri și/sau de alte substanțe cu efecte similare”.

Faptelor de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier care necesită a fi incriminate ca infracțiuni trebuie să le fie determinată natura juridică infracțională nu prin prisma consecințelor prejudiciabile negative cauzate, ci prin prisma însăși a pericolului social al acestora prin săvârșirea lor, fără a aștepta încă producerea de consecințe sub forma vătămărilor sănătății fie decesul persoanei. Siguranța traficului rutier reprezintă o valoare care are menirea de a proteja viața, sănătatea persoanei, mediul, patrimoniul și alte valori și relații sociale importante în cadrul unei comunități, iar cele mai periculoase fapte care atentează la siguranța traficului rutier necesită a fi incriminate la nivel de infracțiune de pericol, nu de infracțiune-rezultat.

Prea importante sunt valorile și relațiile sociale prejudiciate în urma încălcărilor regulilor de siguranță a traficului rutier ca pentru sancționarea penală a acestora să așteptăm producerea de consecințe negative. Acestea trebuie prevenite, combătute, sancționate fără nici o întârziere.

În al doilea rând, determinarea naturii juridice a faptei încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier ca contravenție sau ca infracțiune nu trebuie făcută prin prisma urmărilor prejudiciabile cauzate și din considerentul că atunci când acestea survin din imprudență, ca rezultat al încălcării intenționate sau din imprudență a regulilor de siguranță a traficului rutier, făptuitorul nu este în stare de a le controla. Aceasta presupune că în situația admiterii încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier, făptuitorul în persoana conducătorului de vehicul, de exemplu, scapă de sub control vehiculul care în virtutea legilor fizicii, inerției, vitezei, greutății etc. nu mai poate fi stăpânit, și respectiv toate distrugerile și vătămările pe care le va produce nu vor putea fi într-un oarecare mod controlate de făptuitor, nici sub forma lor, nici sub numărul sau nivelul de gravitate. Făptuitorul în atare situație nu poate prevedea caracterul vătămărilor sănătății, spre exemplu, ca să își poată ordona comportamentul în vederea neadmiterii cauzării vătămării sănătății de un anumit grad fie decesul persoanei, în vederea săvârșirii unei infracțiuni sau contravenții. Vehiculul scăpat de sub control poate trece într-o etapă când nu mai poate fi recuperat, aceasta fiind deja conform legităților fizicii peste putințele unui om. Practica judiciară cunoaște cazuri când urmările prejudiciabile survenite, s-au datorat însăși faptei de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier de către însăși victimă atunci când, de exemplu, aceasta circulând cu un ciclomotor fără a avea montată casca de protecție a fost accidentată de un automobil, fiindu-i cauzate vătămări grave ale sănătății care nu aveau să survină dacă aceasta avea montată casca de protecție.

În al treilea rând, determinarea naturii juridice a faptei de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier nu implică doar aprecierea acesteia ca fiind contravenție sau infracțiune, ci necesită și o distingere a acesteia de faptele de vătămare a sănătății și de provocare a decesului persoanei din imprudență ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier. Această clarificare se impune datorită faptului că în prezent, în practica judiciară se tolerează aprecierea naturii și esenței juridice a faptei în funcție de atitudinea psihică a făptuitorului față de vătămările sănătății sau față de decesul persoanei ca urmări prejudiciabile ale faptei de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier, fără a determina natura juridică însăși a faptelor de vătămare a sănătății sau de provocare a decesului persoanei din imprudență ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier.

Ideea precum că dacă vătămările sănătății sau decesul persoanei au fost cauzate din intenție, fapta urmează a fi calificată ca infracțiune contra vieții și sănătății persoanei, iar dacă acestea au fost cauzate din imprudență, fapta se califică ca infracțiune în domeniul transportului nu poate fi tolerată. În legătură cu această idee, am formulat un șir de întrebări pe care le adresăm deschis, însă vom propune și răspunsurile pe care le considerăm adevărate și adecvate necesităților și imperativelor unui stat de drept:

1. Se schimbă oare natura faptei prejudiciabile din cauza unei alte atitudini psihice a făptuitorului față de urmările prejudiciabile a căror survenire acesta măcar nici nu o poate controla?

2. Se schimbă oare natura faptei de încălcare a regulilor de siguranță a

traficului rutier soldată cu vătămarea medie sau gravă a sănătății fie cu decesul persoanei în fapta de vătămare intenționată medie sau gravă a sănătății sau în omor intenționat din cauza unei alte atitudini psihice a făptuitorului față de urmările prejudiciabile?

3. Se schimbă oare obiectul de atentare al faptei prejudiciabile din cauza unei alte atitudini psihice a făptuitorului față de urmările prejudiciabile?

4. Dacă din cauza unei alte atitudini psihice a făptuitorului față de urmările prejudiciabile, vătămarea intenționată medie sau gravă a sănătății sau omorul intenționat se califică ca infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei, atunci pentru fapta intenționată de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier făptuitorul nu răspunde penal (sau contravențional)?

5. Atitudinea psihică intenționată a făptuitorului față de urmările prejudiciabile sub forma vătămării medii sau grave a sănătății sau decesul persoanei face oare ca relațiile sociale cu privire la siguranța traficului rutier să nu mai fie importante și atentarea asupra acestora să rămână nesancționată?

Nu suntem de acord cu această regulă stabilită axiomatic din considerentul că forma de vinovăție diferită manifestată prin atitudinea psihică a făptuitorului față de urmările prejudiciabile nu poate schimba obiectul de atentare al unei anumite fapte prejudiciabile, și nicidecum nu poate schimba natura juridică a faptei. Forma de vinovăție nu poate transforma o faptă infracțională în altă faptă infracțională atâta timp cât ea se raportează la consecințele infracționale. Forma de vinovăție nu poate transforma o urmare prejudiciabilă în faptă infracțională sau o faptă infracțională în metodă de comitere a infracțiunii. Indiferent de forma de vinovăție a făptuitorului față de urmările prejudiciabile, acesta trebuie să poarte răspundere și pentru fapta de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier.

Situația existentă în momentul de față în practica judiciară și în tratările doctrinare cu privire la aplicarea răspunderii penale pentru încălcarea regulilor de siguranță a traficului rutier care a cauzat vătămarea sănătății sau decesul persoanei din imprudență este departe de a corespunde cu principiile generale și speciale ale dreptului precum și cu realitatea juridică imperfectă și plină de ambiguități care duc la încălcarea flagrantă a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului care, nu de puține ori, conduc la condamnarea statului Republica Moldova de către CtEDO.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Antoniu Gh., Bulai C., Chivulescu Gh., Dicționar juridic penal, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976 (287p.).

2. Brînză S., Stati V., Cu privire la posibila neconstituționalitate a unor amendamente recente în Codul penal și în Codul contravențional Partea I. În: „Revista națională de drept”, 2017, nr.1, (p.2-12); Ушакова Л. Н., Общие правила формулирования дефиниций. În: Молодой ученый, 2008, nr.1, c.190-196; Грузинская Е.И., О правилах применения языковых средств при конструировании юридических норм. În: Экономика, социология и право, 2013, № 12, c.126-128.

3. Codul contravențional al Republicii Moldova. Legea nr.218-XVI din 24.10.2008 (intrat în vigoare: 31.05.2009) // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.3-6/art.15 din 16.01.2009, Republicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.78-84/art.100 din 17.03.2017.

4. Codul penal al Republicii Moldova. Legea nr.985 din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.28-129/art.1012 din 13.09.2002, Republicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.72-74/art.195 din 14.04.2009.

5. Giurgiu N., Legea penală și infracțiunea (doctrină, legislație, practică judiciară). Ediție revăzută și adăugită. Iași: GAMA, 1994. (400p.).

6. Hotărârea Curții Constituționale nr.6 din 16.04.2015 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Codul penal și Codul de procedură penală (confiscarea extinsă și îmbogățirea ilicită) (Sesizarea nr. 60a/2014) // Publicat : 15.05.2015 în Monitorul Oficial Nr. 115-123 art. Nr: 10, în vigoare: 16.04.2015.

7. Hotărârea Guvernului nr.357/13.05.2009. Hotărâre cu privire la aprobarea Regulamentului circulației rutiere // Monitorul Oficial al Republicii Moldova 92-93/art.409, 15.05.2009. Intrat în vigoare: 15.07.2009.

8. Legea privind siguranța traficului rutier nr.131-XVI din 07.06.2007 // Republicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova 11-21/art.6 din 23.01.2015 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova 103-106/art.443 din 20.07.2007.

9. Sentința Judecătoriei Chișinău din 09.02.2018. Dosarul nr.1-469/2017.

10. Sentința Judecătoriei Chișinău din 15.02.2018. Dosarul nr.1-483/2017.

Iurie LARII,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
director al Departamentului știință, dezvoltare proiecte și cooperare
al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Oleg POHILĂ,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

DIMENSIUNI CRIMINOLOGICE CU PRIVIRE LA INFRAȚIUNILE LEGATE DE EXPLOATAREA SEXUALĂ A FEMEILOR ȘI COPIILOR

Rezumat

În ultimul deceniu, exploatarea sexuală a femeilor și copiilor, inclusiv traficul de ființe umane și de copii realizat în acest scop, constituie una dintre cele mai dinamice și dezvoltate tipuri ale criminalității contemporane. Este incontestabil și faptul că activitatea grupărilor criminale ce practică această îndeletnicire infrațională devine tot mai intensă. Prin urmare, analiza criminologică a problemelor ce vizează exploatarea sexuală a femeilor și copiilor poate avea ca efect înaintarea unor soluții eficiente menite să reducă dimensiunile și pericolul fenomenului respectiv.

***Cuvinte-cheie:** exploatare sexuală, femei, copii, trafic de ființe umane, trafic de copii, pornografie infantilă, proxenetism etc.*

Summary

Over the past decade, the sexual exploitation of women and children, including trafficking in human beings and children, is one of the most dynamic and developed types of contemporary crime. It is also incontestable that the activity of criminal groups practicing this criminal activity becomes more and more intense. Therefore, the criminological analysis of the problems related to the sexual exploitation of women and children can lead to efficient solutions aimed at reducing the size and danger of the phenomenon.

***Keywords:** sexual exploitation, women, children, trafficking in human beings, child trafficking, child pornography, pimping, etc.*

Introducere. Conform ultimelor date ale experților UNESCO, Organizației Internaționale a Muncii, anual 1 milion de fete sunt supuse exploatării sexuale prin forțarea la prostituție [1]. Tot în acest context, Departamentul de Stat al SUA a adus la cunoștință următoarele informații: anual victime ale traficului internațional de persoane devin de la 600 până la 800 mii de oameni. Luând în considerare traficul de persoane în interiorul țărilor, numărul victimelor poate ajunge de la 2 până la 4 milioane de oameni [2].

Potrivit unor evaluări în domeniu realizate de OSCE, Europa Centrală și cea de Est, inclusiv fosta URSS, se află pe locul doi în lume la capitolul trafic de persoane, după Asia de sud-est. Anual, această regiune furnizează pe piața mondială aproximativ 175 mii de femei. Reieșind din evaluările experților, venitul anual din traficul de persoane constituie de la 9 până la 32 miliarde de dolari. Totodată, în ceea ce privește veniturile, acest fenomen ocupă a treia poziție după traficul de arme și de droguri [3, p. 25].

Unii specialiști în domeniu au constatat, în urma studiilor efectuate, că în perioada ultimelor patru secole de comerț cu sclavi acesta nu depășea 12 milioane de oameni și, comparând această cifră cu perioada anilor 1970-2000, sesizăm că doar în Asia numărul femeilor și copiilor vânduți în sclavie sexuală a constituit circa 30 de milioane [4, p. 244; 5, p. 78-79].

Datele statistice oficiale cu privire la infracțiunile din sfera exploatării sexuale a femeilor și copiilor în Republica Moldova pentru ultima perioadă de timp au fixat o creștere generală a numărului de infracțiuni din categoria analizată. Astfel, din informația statistică sesizăm următoarele: în anul 2017 au fost înregistrate 201 cazuri de exploatare a persoanelor prin trafic de ființe umane, dintre care 60 s-au manifestat prin exploatare sexuală a femeilor (67 – în 2016), și 48 cazuri de exploatare a copiilor, dintre care 29 sub formă de exploatare sexuală (25 – în 2016); 44 cazuri de acțiuni perverse (40 – în 2016); 39 cazuri de pornografie infantilă (28 – în 2016); 55 cazuri de proxenetism (71 – în 2016).

Este important de menționat faptul că infracțiunile din sfera exploatării sexuale a femeilor și copiilor fac parte din numărul celor mai latente tipuri de criminalitate. Unele studii în domeniu au demonstrat că latența infracțiunilor care se încadrează în parametrii „comerțului cu sclavi” în scop de exploatare sexuală este atât de înaltă, încât pentru obținerea unei imagini relativ complete despre aceste fapte penale cifrele statisticii oficiale trebuie majorate aproximativ de 11 ori [6, p. 187].

În contextul menționat, mai trebuie de adăugat că datele oficiale nu reflectă numărul real al femeilor, îndeosebi al minorilor, care au suferit în urma diverselor forme de violență sau abuz sexual, deoarece atentatele infracționale asupra copiilor (inclusiv asupra celor mici) din diferite cauze nu sunt incluse în statistica oficială. Totodată, constatăm că în Republica Moldova anual crește numărul victimelor care au avut de suferit în urma infracțiunilor cu caracter sexual, însă o parte semnificativă a acestor fapte sunt calificate conform diferitor articole din Cap. IV al Codului penal, „Infracțiuni privind viața sexuală” (art. 171, 172, 173, 174, 175, 175¹), deși în multe din ele se disting clar semnele unor infracțiuni legate de exploatarea sexuală.

Prin urmare, trebuie să constatăm că datele prezentate nu corespund situației reale și nu permit evaluarea obiectivă a dimensiunilor fenomenului infracțional legat de exploatarea sexuală a femeilor și copiilor. Oricum, relevarea mai exactă a numărului de fapte criminale din domeniul vizat prezintă o sarcină greu de realizat chiar și pentru specialiștii calificați.

În opinia noastră, reducerea iluzorie a indicatorilor absoluți ai criminalității din sfera exploatării sexuale a femeilor și copiilor este realizată, îndeosebi, prin sporirea artificială a cotei infracțiunilor latente din acest domeniu, fapt care nu permite evaluarea adecvată a criminalității legate de exploatarea sexuală ca o amenințare socială serioasă. În rezultat, măsurile de contracarare a acestui fenomen devin ineficiente, iar situația criminogenă la capitolul respectiv se agravează.

În ultimii ani, așa-numita „piață a serviciilor sexuale” este strâns legată de schimbarea principalelor caracteristici calitative ale criminalității din domeniul

exploatării sexuale, fiind vorba despre transformarea acesteia într-o afacere criminală bine organizată, cu un caracter transnațional pronunțat.

Astfel, conform datelor OSCE, în fiecare an mii de femei sunt traficate peste hotare, unde, în cele mai frecvente cazuri, sunt supuse exploatării sexuale [7]. Trebuie de menționat că exploatarea femeilor și copiilor în scopuri sexuale aduce criminalității organizate venituri extrem de mari [8, p. 28]. Ca exemplu poate fi relatată informația prezentată de către Organizația Internațională pentru Migrație (OIM) despre faptul că după destrămarea URSS și a întregului Bloc de Est s-a declanșat un val al traficului organizat de femei. Printre altele, există date cu referire la traficul de femei în Israel, inclusiv din Republica Moldova – n.a., de către grupuri transnaționale organizate rusești, ucrainene și moldovenești sub acoperirea migrației evreiești [9, p. 211]. Situații similare există și până la momentul de față, structurile criminale organizate continuând să-și extindă activitatea criminală legată de exploatarea sexuală în funcție de solicitările existente pe piața serviciilor sexuale din diferite țări.

În conformitate cu normele internaționale, exploatarea sexuală reprezintă unul din scopurile principale ale traficului de persoane. De-a lungul secolelor și până în prezent cel mai puternic factor care generează prosperarea comerțului cu sclavi a fost și rămâne a fi prostituția, care permite exploatorilor de „sclavi sexuale” obținerea stabilă a unor venituri suplimentare. Prin aceasta se explică situația că în multe state comerțul cu sclavi se asociază cu prostituția, precum și faptul că sistemele actuale ale traficului de persoane sunt strict orientate spre menținerea prostituției și a altor forme de exploatare sexuală.

În sens criminologic, astfel de fenomene precum prostituția, practicarea căreia este sancționată de legislația contravențională a Republicii Moldova, constituie de multe ori o premisă indispensabilă pentru comiterea infracțiunilor analizate, întrucât limita dintre prostituția pedepsită contravențional și infracțiunile legate de exploatarea sexuală este convențională în majoritatea cazurilor și, practic, exclude posibilitatea practicării acestei meserii în mod individual.

Conform statisticii oficiale, anual se înregistrează circa 500 cazuri de practicare a prostituției pe teritoriul Republicii Moldova, dintre care aproximativ 75% sunt comise în mun. Chișinău. Mai grave sunt cazurile de proxenetism, îndeosebi atunci când sunt comise de către diferite structuri criminale organizate. Dacă analizăm datele statistice la compartimentul respectiv, constatăm că începând cu anul 2013 și până în 2017 acest gen de infracțiuni a avut o creștere dinamică constantă, cota maximă a acestora fiind atinsă în anul 2016 (71 infracțiuni înregistrate).

Potriviți investigațiilor unor autori, care au evaluat sub aspect economic veniturile obținute pe piața serviciilor sexuale (cu referire la prostituție) în limita produsului intern brut (PIB) din diferite țări, sesizăm următorul fapt: în Rusia acestea au constituit 0,2% din PIB (aproximativ 0,6 miliarde de dolari SUA); în Italia – 0,1%; în Olanda – 0,1%; în Marea Britanie – 0,2%; în Cehia – 0,3%. În ceea ce privește unele țări din Sud-estul Asiei (Indonezia, Malaiezia, Filipine și Tailanda), acești indicatori de venituri sunt mult mai mari – de la 2 până la 14% [10, p. 36-37]. În Republica Moldova astfel de studii nu au fost efectuate, însă reieșind din faptul

că multe femei sunt traficate peste hotarele țării în scop de exploatare sexuală și luând în considerare aspectul latent destul de accentuat al acestui fenomen, este foarte dificil de a evalua, chiar și cu aproximație, volumul unor asemenea venituri tenebre și raportarea lor la PIB-ul țării.

Prin urmare, cele relatate ne determină să atenționăm faptul că intensificarea tendințelor negative ale criminalității din sfera exploatării sexuale a femeilor și copiilor atestă prezența unor schimbări patologice serioase la nivelul întregii societăți.

Rezultatele sondajului realizat cu experții în domeniu, angajați ai structurilor polițienești, au arătat următoarele: 58,7% dintre ei au indicat asupra actualității problemei exploatării sexuale a femeilor și copiilor în virtutea răspândirii largi a acestui fenomen; 34,6% din experți au indicat că exploatarea sexuală a femeilor și copiilor constituie unul dintre cele mai dinamice și dezvoltate tipuri de criminalitate în Republica Moldova; doar 5,2% au menționat că aceste infracțiuni sunt motive tematice curente puse în discuție de jurnaliști, în realitate astfel de fapte fiind unice; ceilalți, 1,5%, s-au abținut de la careva aprecieri în privința fenomenului investigat.

Regula neformală existentă în lumea contemporană cu privire la evaluarea nivelului de dezvoltare a societății prin prisma aprecierii gradului de protecție a celor mai vulnerabile categorii ale populației – bătrâni, femei și copii, permite să concluzionăm că în ultimii ani anume aceste categorii de persoane se caracterizează printr-un grad sporit de victimitate. În cele din urmă, femeile și copiii devin cel mai frecvent victime ale celor mai dure și cinice forme de încălcare a drepturilor omului.

Înainte de a prezenta detaliat rezultatele prezentului studiu criminologic, vom preciza care fapte social periculoase le atribuim la categoria infracțiunilor din sfera exploatării sexuale: traficul de ființe umane în scop de exploatare sexuală (art. 165CP), traficul de copii în scopul exploatării sexuale, comerciale și necomerciale, implicării în prostituție sau în industria pornografică (art. 206 alin. 1, lit. (a) CP), pornografia infantilă (art. 208¹ CP), recurgerea la prostituția practică de un copil (art. 208² CP), proxenetismul (art. 220 CP).

De asemenea, tangențial s-au făcut anumite referiri la infracțiunile conexe săvârșite împotriva victimelor exploatării sexuale, inclusiv împotriva minorilor: violul (art. 171 CP), acțiunile violente cu caracter sexual (art. 172 CP), hărțuirea sexuală (art. 173 CP), raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani (art. 174 CP), acțiuni perverse (art. 175 CP) ademenirea minorului în scopuri sexuale (art. 175¹ CP). De regulă, aceste fapte infracționale tot mai des sunt comise împotriva victimelor exploatării sexuale atât de către infractori în scopul reprimării voinței persoanei și constrângerii acesteia la prostituție, cât și de către „clienți” – utilizatori ai serviciilor sexuale.

În urma analizei materialelor statistice și a cauzelor penale cu privire la infracțiunile prevăzute de articolele 165, 206, 208¹, 208², 220 CP RM constatăm faptul că 83,0% din totalul respectivei categorii de infracțiuni identificate și înregistrate au fost săvârșite în localități urbane, iar 17,0% în localități rurale.

Totodată, peste 40,0% din aceste infracțiuni au fost comise în circumstanțe agravante (de către un grup de persoane, de un grup criminal organizat sau

de o organizație criminală, asupra a două sau mai multor persoane, cu aplicarea violenței periculoase pentru viața, sănătatea fizică sau psihică a persoanei, asupra minorilor, inclusiv asupra copiilor care nu au împlinit vârsta de 14 ani, cu folosirea situației de serviciu etc.).

Abordând diferențiat problema examinată, datele faptice cu referire la anumite componente de infracțiuni s-au dovedit a fi diferite. Astfel, în cazul traficului de ființe umane comis în scopul exploatării sexuale (art. 165 CP), numărul infracțiunilor săvârșite în circumstanțe agravante atinge cota de 65,4%; în cazul proxenetismului (art. 220 CP) ponderea acțiunilor calificate este în limitele de 70-80%.

Prezintă interes și analiza datelor cu privire la implicarea minorilor în „industria pornografică”. În acest sens, trebuie de menționat că până în anul 2012, când Codul penal a fost completat cu art. 208¹, „Pornografia infantilă”, faptele legate de pornografie unde erau implicați minorii se calificau ca acțiuni perverse în baza art. 175 CP. Prin urmare, dacă în anul 2013 au fost identificate 13 infracțiuni de pornografie infantilă, atunci în anul 2017 statistica oficială opera cu 39 de astfel de cazuri. De asemenea, trebuie de menționat că, în urma analizei situației criminogene la capitolul implicării minorilor în scene pornografice, se constată că aproximativ în 70% din cazuri acestea au fost comise în circumstanțe calificate, de cele mai multe ori de către două și mai multe persoane sau chiar de către unele grupări criminale organizate. În același timp, aceste categorii de infracțiuni, reieșind din specificul psihofiziologic al persoanelor victimizate, se caracterizează printr-un nivel înalt de latență, din care considerente o bună parte din respectivele fapte nu sunt reflectate în informația statistică.

Datele obținute în urma elucidării unor aspecte destul de negative ale infracțiunilor legate de pornografia infantilă reflectă nu doar tendințele nefavorabile ale acestui gen de criminalitate, dar demonstrează și situația deosebit de periculoasă care influențează distructiv asupra genofondului nostru, prezentând un pericol real chiar și pentru securitatea națională a țării.

Cercetând problema exploatării sexuale a femeilor și minorilor sub aspect criminologic, este necesar de remarcat că, în esență, aceasta este constituită dintr-un complex de infracțiuni, derulat într-un anumit proces, în decursul căruia infractorii, intenționând să realizeze scopul exploatării sexuale, comit și alte fapte penale ce prezintă un pericol social sporit: răpirea persoanei, privarea ilegală de libertate, tortura, tratamentul inuman sau degradant, vătămarea intenționată a integrității corporale sau a sănătății, violul, acțiuni violente cu caracter sexual, hărțuirea sexuală, raportul sexual cu persoane care nu au atins vârsta de șaisprezece ani, acțiuni perverse etc. Evident că, cu cât mai dificil este acest proces, cu atât mai mult se impune activitatea organizată în grup pentru sporirea eficacității acțiunilor infracționale. În acest sens, practica demonstrează că ponderea respectivelor infracțiuni comise în grup oscilează de la 30% până la 55%, iar în unele cazuri cota acestora poate atinge 75%.

În calitate de exemplu la cele expuse mai sus prezentăm următorul material din arhiva practicii judiciare cu privire la acțiunile de exploatare sexuală a unui grup criminal organizat.

C.A. a fost învinuit de comiterea infracțiunilor prevăzute de art. 171 alin. 2 lit. b) și c), art. 166¹, alin. 4 lit. b) și c), art. 206 alin. 3 lit. d) și art. 220 alin. 3 CP al RM, în următoarele circumstanțe. Împreună cu C.M., K.T., M.T., B.V., Ț.V., P.V., R.P., M.I., O.S. și alte persoane neidentificate de organul de urmărire penală, C.A. a organizat traficul de copii și a implicat în practicarea prostituției 17 femei, printre care și minore. Astfel, acționând în cadrul grupului criminal organizat și divizând în prealabil rolurile, aceștia identificau potențialele prostituate, le determinau să se prostitueze și le transportau ulterior în saune, apartamente sau alte locuri amenajate din timp în perimetrul mun. Chișinău, unde le puneau la dispoziția diferitor clienți contra anumitor sume de bani. În cazul în care victimele refuzau să se prostitueze, erau bătute, torturate, violate etc. Tot la indicația și sub îndrumarea lui C.A., membrii respectivului grup criminal organizat le-au transportat în or. Timișoara, România, pe L.H., E.D. și M.C., unde C.A. avea o rețea clandestină de practicare a prostituției și unde persoanele transportate au fost puse la dispoziția mai multor clienți pentru a întreține relații sexuale [11]. Situații similare pot fi evidențiate și în cadrul altor dosare penale [12; 13].

Ținând cont de faptul că traficul de ființe umane în scopul exploatării sexuale întruchipează atât forme neorganizate (activitate infracțională individuală), cât și forme organizate de manifestare (activitate criminală în grup desfășurată la nivel interstatal sau transnațional), subliniem că, de regulă, „prețul” victimei depinde de complexitatea pregătirii și săvârșirii infracțiunii. Atât în materialele practicii judiciare, cât și în sursele mass-media pot fi întâlnite informații despre vânzarea copiilor de către mama (uneori de către ambii părinți) care consuma alcool sau se droga, fiind indiferentă de faptul că în aceste împrejurări copilul ar putea fi exploatat sexual sau ar putea deveni donator de organe pentru transplant.

În realitate, un preț ridicat pentru potențialele victime ale exploatării sexuale îl pun infractorii, implicați „profesional” în acest gen de activitate. În calitate de exemplu poate fi folosit următorul caz din practica judiciară națională. Membrii unui grup criminal constituit din cinci persoane, care aveau legături infracționale cu grupări criminale din Rusia, Grecia, Italia și Turcia, practicau traficul de femei originare din Republica Moldova pentru exploatarea sexuală a lor în afara țării, obținând în rezultat venituri de aproximativ un milion de lei [14].

În ultimii ani s-a intensificat numărul infracțiunilor legate de pornografia infantilă. În acest sens, este important de menționat că anterior activitățile de pregătire (recrutarea minorilor, pregătirea spelunii, înregistrarea foto și video etc.), urmate ulterior de schimbul și comercializarea „producției” finite, aveau loc pe teritoriul unei singure țări. În ultima perioadă de timp, datorită posibilităților tehnice care permit folosirea maximală a rețelelor internet, infractorii au reușit să se extindă cu asemenea gen de activitate infracțională la nivel internațional, fapt care le permite să obțină venituri colosale din vânzările producției cu conținut pornografic. De asemenea, aceasta influențează și asupra reducerii prețului materialelor pornografice pe teritoriul Republicii Moldova, precum și comercializarea lor la un tarif avantajos partenerilor și clienților străini.

Este evident că caracteristicile menționate ce se referă la activitatea infracțională din sfera exploatarea sexuală a femeilor și copiilor, inclusiv caracterul complex al acesteia, creează o serie de dificultăți în activitatea angajaților organelor de resort legate de identificarea, reținerea și tragerea la răspundere penală a tuturor persoanelor implicate în astfel de rețele criminale. Totodată, la cele menționate mai trebuie de adăugat că infractorii din așa numita „industrie a sexului” au un grad ridicat de influență asupra diferitor funcționari ai organelor de drept și ai altor structuri ale puterii prin prisma coruperii lor, iar uneori profesionalismul slab dezvoltat și îndeplinirea neconștiincioasă a obligațiilor de serviciu de către persoanele responsabile împiedică procesul de prevenire și combatere eficientă a respectivului gen de criminalitate.

Cu referire la nivelul coruptibilității în cazurile legate de exploatare sexuală, mai ales prin prisma traficului de ființe umane, Departamentul de Stat al SUA privind traficul de persoane menționează în raportul său din 2017 următoarele: „Corupția omniprezentă, în special în cadrul organelor de aplicare a legii și al sistemului judiciar, a împiedicat urmărirea penală (pedepsirea) și a influențat rezultatele dosarelor, inclusiv în cazurile împotriva oficialilor complici. Eforturile organelor de aplicare a legii au fost împiedicate prin obstacolele juridice și organizatorice agravate, inclusiv a schimbărilor în cadrul organului național de investigații anti-trafic. Autoritățile au identificat și au asistat mai puține victime, iar victimele au continuat să sufere de intimidări din partea traficantilor. Deși a crescut numărul condamnărilor, investigațiile și cazurile expediate în judecată au scăzut. Prin urmare, Moldova a fost retrogradată la Tier 2 Watch List...” [15].

Toate acestea se reflectă negativ asupra faptului că cele mai grave forme organizate de exploatare sexuală a femeilor și copiilor, îndeosebi traficul de ființe umane în scop de exploatare sexuală și implicarea minorilor în „industria pornografică”, rămân fără reacție corespunzătoare din partea organelor abilitate ale statului. În libertate rămân multe persoane care au comis astfel de infracțiuni, nefiind identificate și trase la răspundere. Prin urmare, aceasta influențează asupra aprecierii juridico-penale a unei anumite fapte prejudiciabile: în unele cazuri, instanțele de judecată nu califică infracțiunea ca fiind comisă de un grup de persoane cu înțelegere prealabilă sau de un grup criminal organizat, ceea ce reduce nemotivat termenul pedepsei aplicat persoanelor condamnate etc. Iar cel mai important este că membrii acestor grupări infracționale, rămânând de multe ori nepedepsiți, au posibilitatea de a continua activitatea criminală.

Mai este important de menționat că situațiile descrise influențează esențial și asupra datelor oficiale cu privire la acest gen de criminalitate, denaturând informația statistică ce vizează răspândirea și gravitatea categoriei respective de infracțiuni.

În continuare, considerăm oportun de a evalua succint formele organizate de exploatare sexuală a femeilor și copiilor, care includ diferite etape de activitate criminală (cu referire la traficul de ființe umane în scopul exploatarea sexuală): recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea, primirea, vânzarea-cumpărarea, în timpul realizării cărora sunt folosite diferite metode și mijloace.

Astfel, una din cele mai răspândite este publicarea în mass-media a anunțurilor publicitare cu privire la oferirea unui serviciu avantajos și bine remunerat, inclusiv cu deplasarea la muncă peste hotarele țării. În cele mai multe cazuri, astfel de anunțuri sunt orientate spre naivitatea potențialilor „clienți”, care, de regulă, nu analizează esența reală a presupusului serviciu și de ce pentru prestarea unei astfel de activități nu este nevoie de experiență, studii etc.

La fel de răspândite sunt și invitațiile la studii în agenții de modeling, de participare la concursuri de frumusețe, la programe de divertisment și alte evenimente de elită, pentru așa numita „însoțire” a oamenilor bogați și influenți etc. În majoritatea cazurilor, fetele care nu dispun de parametri de model nu-și dau seama despre imposibilitatea reală de a asigura cu locuri de muncă un număr atât de mare de pretendente.

O altă metodă de implicare este agitația efectuată de fetele care s-au întors de peste hotare și descriu atractiv avantajele muncii prestate în străinătate. Totodată, rămân a fi destul de populare și alte metode, cum ar fi: căutarea unui „mire în străinătate” prin intermediul agențiilor matrimoniale, „mirese prin corespondență” etc.

Tipurile criminalității organizate în domeniul exploatării sexuale a femeilor și minorilor, inclusiv cele cu caracter transnațional (de regulă, traficul de ființe umane în scopul exploatării sexuale), sunt însoțite de înșelăciune și violență chiar în procesul de transportare a viitoarelor victime către locul exploatării. Pentru asigurarea transportării reușite a potențialelor victime din Republica Moldova în străinătate, exploataorii (traficantii de „marfă vie”) se ocupă de perfectarea documentelor necesare, inclusiv de viză, dacă este cazul, care permite traversarea hotarului, după ce documentele respective sunt retrase și păstrate la așa numiții „vânzători”. Ulterior, la discreția lor, se determină tipul de transportare, locul și condițiile de trai și de alimentare, regimul de „lucru” al viitoarelor „sclave sexuale” etc. Când este imposibilă transportarea lor legală, infractorii recurg la transportarea ilegală (contrabanda cu „marfă vie”), care, la rândul său, poate genera în unele cazuri consecințe destul de grave (de exemplu, vătămarea gravă a sănătății sau chiar provocarea decesului victimei în timpul transportării lor în frigider industriale, în portbagajele automobilelor etc.). Ulterior, victimele care au fost deja transportate sunt amplasate, de regulă, în apartamente închiriate și case izolate.

În urma celor relatate mai sus, constatăm că tendințele nefavorabile ale criminalității în domeniul exploatării sexuale a femeilor și minorilor sunt demonstrate nu doar de dinamica în creștere (cu unele excepții) a infracțiunilor comise în ultimul deceniu, ci și de schimbările calitative care s-au produs în structura categoriei respective de infracțiuni.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Building peace in the minds of men and women. In: <https://en.unesco.org/>.
2. Trafficking in Persons Report, June 2018. In: <https://www.state.gov/documents/organization/282798.pdf>.
3. Матвиенко А.В. Региональные социально-экономические аспекты торговли людьми в современном мире: Автореф. дис. ... канд. географ.наук. Краснодар, 2011.
4. Seswantsho Godfrey Lebeya. Defining organized crime: a comparative analysis. University of South Africa, 2012.
5. Евстифеева Е.В. Теоретические проблемы уголовно-правовой ответственности за торговлю людьми: Дис. ... канд. юрид. наук. Саратов, 2002.
6. Теоретические основы исследования и анализа латентной преступности. Монография. Под ред. С.М. Иншакова. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2011.
7. OSCE Annual Report 2017. In: <https://www.osce.org/annual-report/2017>.
8. Сазонова Н.И. Проблемы противодействия торговле людьми. В: Полиция и борьба с преступностью за рубежом. Вып. 6. Москва: ВНИИ МВД России, 2007.
9. Репецкая А.Л. Транснациональная организованная преступность. Иркутск: Изд-во БГУЭП, 2005.
10. Покатович Е.В. Социально-экономические исследование проституции. В: Вестник ВГУ. Серия: Экономика и управление, 2012, №1.
11. Dosarul penal nr. 1-1595/17. În: Arhiva Judecătoriei Centru, mun. Chișinău.
12. Dosarul penal nr. 1-557/08. În: Arhiva Judecătoriei Centru, mun. Chișinău.
13. Dosarul penal nr. 1a-1331/17. Examinat în Curtea de Apel Chișinău.
14. Dosarul penal nr. 1-145/2010. În: Arhiva Judecătoriei Ciocana, mun. Chișinău.
15. Raportul Departamentului de Stat al SUA privind traficul de persoane, ediția 2017. În: <http://www.antitrafic.gov.md/libview.php?l=ro&idc=94&id=949&t=/Presa/Stiri-si-Evenimente/Raportul-Departamentului-de-Stat-al-SUA-privind-situatia-traficului-de-persoane-editia-2017/>.

Iurie LARII,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
director al Departamentului Știință, dezvoltare proiecte și cooperare
al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Elena STOLERU,

doctorandă, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

PERICOLUL ȘI TENDINȚELE GLOBALE ALE INFRAȚIUNILOR ECOLOGICE

Rezumat

Protecția mediului înconjurător constituie o prioritate națională, care vizează în mod direct condițiile de viață și sănătatea populației, realizarea intereselor economice și social-umane, precum și capacitățile de dezvoltare durabilă a societății pe viitor.

Infrațiunile ecologice vizează atingeri aduse indivizilor sau bunurilor lor, unor comunități restrânse, dar mai ales omenirii în ansamblul lor, intereselor generale ale societății.

Cuvinte-cheie: *mediu, protecție a mediului, prejudiciu asupra mediului, criminalitate ecologică, infrațiuni ecologice, răspunderea persoanei fizice, răspunderea persoanei juridice, sancțiuni etc.*

Summary

Environmental protection is a national priority aimed directly living conditions and health, social and economic interests and human and sustainable development capabilities of the company in the future.

Ecologic offences refer to alterations caused to individuals or to their assets, to restricted communities, and especially to humanity as a whole, to the general interests of society.

Keywords: *environment, environmental protection, ecological criminality, ecological crimes, the natural person's responsibility, the juridical entity's responsibility.*

Introducere. La momentul actual devin tot mai frecvente catastrofele ecologice generate de factorul uman implicat în comiterea diferitor infrațiuni. Realitățile cotidiene denotă că criminalitatea ecologică devine din ce în ce mai periculoasă: se atestă o creștere masivă a infrațiunilor ecologice, apar noi forme de manifestare infrațională în acest domeniu, sporesc continuu prejudiciile cauzate mediului înconjurător, iar în consecință este pusă în pericol viața, sănătatea și securitatea ecologică a populației.

Infrațiunea ecologică este acea faptă periculoasă ce constă în poluarea mediului (natural sau artificial), perturbarea activității de prevenire, reducere sau înălțurare a poluării, de natură să pună în pericol sănătatea oamenilor, a animalelor și a plantelor, sau să producă mari pagube economiei naționale.

Infrațiunea de mediu reprezintă o categorie de ultimă generație, în cadrul general al infrațiunilor. Ea are ca rezultat afectarea obiectivă a calității mediului sau punerea în pericol a acestei valori sociale. Infrațiunile de mediu pot fi fapte comisive sau omisive săvârșite cu vinovăție sub formă de intenție sau imprudență, sub toate modalitățile lor. Infrațiunea ecologică este un element constitutiv al ra-

portului de răspundere penală în dreptul mediului.

Astfel, orice element, indiferent de natura sa (animal – vegetal, biologic – psihologic etc.), din momentul în care intră în relații cu alte elemente este susceptibil de a fi implicat într-o relație cauzală. În același context, relația dintre om și societate este examinată prin intermediul particularităților ecologice.

Raporturile dintre mediu și științele sociale sunt complexe și diverse. Una dintre zonele de intersectare și fertilă influențare reciprocă rămâne cea a determinărilor fenomenului infracțional de către condițiile de mediu (naturale și artificiale).

Organizația Națiunilor Unite consideră că cele mai grave probleme cu care se va confrunta omenirea în secolul XXI sunt procesele de schimbare a climei, deșertificarea solului, diversitatea biologică, afectarea stratului de ozon. Aceste fenomene sunt determinate demodificările esențiale, ce se produc în natură sub influența omului, prezintă niște schimbări, care, în ultimele decenii ale secolului XX, au atins niveluri periculoase pentru ritmul normal de evoluție a vieții pe Pământ.

Pentru a stopa fenomenele respective, Comunitatea Internațională a elaborat și adoptat Convențiile de la Rio – documente care au menirea la prima etapă de a stabili, iar ulterior de a micșora impactul antropogen asupra naturii pe scară globală. Toate problemele de mediu au o origine locală, dar pot afecta o zonă mult mai întinsă.

Deci, consecințele impactului pot avea implicații locale, internaționale și globale. De aceea acțiunile preconizate pentru supravegherea și prevenirea efectelor extinse ale problemelor locale au fost elaborate și luate sub control prin înțelegeri regionale și globale. Accentul se pune pe măsuri, care să minimalizeze costurile nete ale respectării înțelegerilor internaționale prin rezolvarea, pe cât e posibil, a problemelor interne, dar și a celor internaționale.

Metode și materiale aplicate. Suportul metodologic și teoretico-științific al cercetării de față îl constituie un complex de metode general-științifice, bazate pe cunoștințe juridico-penale și criminologice. Dintre metodele aplicate am evidențiat metoda sistemică, comparativă, istorică și sociologică. În cadrul studiului, s-a apelat la un șir de procedee logice precum: analiza și sinteza, abstractizarea și generalizarea, inducția și deducția. Au fost utilizate asemenea principii filosofice generale ca obiectivitatea, istorismul, legătura dintre teorie și practică.

Rezultate obținute și discuții. Prezenta lucrare a fost elaborată de către autor, având drept scop elucidarea fenomenului criminalității ecologice, care actualmente a cuprins majoritatea sferelor vieții politice, social-economice, administrative de stat, ce s-a dezlănțuit și continuă numeroase discuții în societate și printre specialiști, precum și în rândul factorilor chemați să contribuie la eradicarea acestui viciu. În cadrul cercetării efectuate, autorul și-a propus să prezinte pericolul și tendințele globale ale infracțiunilor ecologice, venind cu propuneri și sugestii. Însă, prezentând geneza istorică a acestui flagel, a concluzionat că acesta datează din cele mai vechi timpuri, cu un grad sporit de pericolozitate.

Conținut de bază. În dreptul internațional există regula conform căreia un stat care săvârșește un act ilicit își angajează prin aceasta răspundere internațională. Același principiu este aplicabil și în dreptul internațional al mediului [6, p. 129].

Problema mediului este o problemă primordială pentru stat și societate. Articolul 137, alin. (1) din Constituția Republicii Moldova proclamă dreptul la un mediu înconjurător sănătos: „Fiecare om are dreptul la un mediu neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la produse alimentare și obiecte de uz casnic inofensive...”

La modul general, infracțiunile ecologice (acele infracțiuni care aduc atingere regimului de protecție a dreptului mediului) au fost definite ca fiind fapte prin care se poluează mediul sau acțiuni (inacțiuni) prin care direct sau indirect se aduce atingere intereselor de protecție cantitativă sau calitativă a factorilor de mediu.

O altă opinie doctrinară (influențată de doctrina franceză) se referă la infracțiunile ecologice ca la niște „fapte periculoase prin săvârșirea cărora se aduc atingere relațiilor sociale, a căror ocrotire este condiționată de apărarea elementelor naturale și antropice ale mediului, atingeri care se concretizează din punctul de vedere al consecințelor într-o pagubă adusă persoanelor fizice și juridice care le dețin în proprietate și le administrează, în crearea de pericole pentru sănătatea oamenilor, animalelor și plantelor sau producerea de pagube economiei naționale.

Doctrina franceză consideră infracțiunile de mediu ca fiind acele fapte periculoase prin săvârșirea cărora se aduc atingere relațiilor sociale a căror ocrotire este condiționată de apărarea factorilor naturali și artificiali ai mediului, atingeri care se concretizează din punctul de vedere al consecințelor printr-o pagubă produsă persoanelor fizice sau juridice care îi administrează, prin punerea în pericol a sănătății oamenilor, a animalelor și plantelor sau prin producerea de pagube economiei naționale.

Nu orice încălcare a normelor de drept al mediului angajează răspunderea penală, ci numai acele abateri care au un grad de pericol social ridicat, reprezentând astfel o serioasă amenințare a celor mai importante interese ale societății în acest domeniu. Pentru a fi infracțiuni, faptele poluante trebuie să prezinte un pericol social deosebit, oricum mai ridicat decât al contravențiilor și să fie săvârșite în astfel de împrejurări încât, potrivit legii penale, să constituie infracțiuni. Faptele penale trebuie întotdeauna prevăzute expres de legislația mediului [7, p. 125-126].

Criminalitatea contra mediului ambiant a devenit astăzi o realitate evidentă deopotrivă în plan local, național și internațional, iar prevenirea și combaterea sa e o preocupare permanentă și chiar o prioritate pentru autoritățile publice, marele public și specialiștii domeniului.

Potrivit ultimelor evaluări, criminalitatea contra mediului se plasează, la nivel mondial, pe locul patru al activităților ilicite internaționale, generatoare de profit criminal, după traficul de stupefiante, contrafaceri și traficul de ființe umane.

Toate studiile ne arată însă că această criminalitate este pe cât de gravă, pe atât de puțin cunoscută, rar urmărită și sporadic pedepsită de autoritățile naționale competente.

Un raport al Programului Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP) și INTERPOL (iunie 2016) estimează că în prezent criminalitatea ecologică a atins recordul cu o valoare estimată la 258 miliarde de USD, depășind astfel de departe traficul ilegal de arme ușoare, organizațiile infracționale internaționale profitând de prădarea resurselor planetei.

În plan valoric, pe categorii, documentul avansează următoarele estimări: pierderile cauzate de exploatarea infracțională ating un cuantum de 9-26 mld. USD; infracțiunile silvice, inclusiv cele comise de persoane juridice și tăierile ilegale de copaci sunt evaluate între 51-152 mld. USD; infracțiunile relative la pescuit între 11-24 mld. USD; minieritul ilegal: 12-24 mld. USD; deșeuri: 10-12 mld. USD.

Printre cauze, raportul citat identifică legile permissive și faptul că forțele de securitate și așa insuficiente suferă de subfinanțare cronică. Aceasta oferă posibilitatea rețelelor infracționale organizate și grupurilor rebele armate să se îmbogățească grație unui comerț care alimentează conflicte, să devasteze ecosisteme și să amenințe speciile sălbatice pe cale de dispariție. Nu în ultimul rând, asociată marilor fenomene ale criminalității contemporane în frunte cu cel al corupției, își potențializează reciproc acțiunea și efectele.

Rețelele de crimă organizată transnaționale se servesc adesea de criminalitatea de mediu în scopul de „a spăla” banii proveniți din traficul de droguri. Grupurile infracționale transnaționale sunt implicate în traficul de deșeuri și produse chimice periculoase, folosindu-se deseori de „etichetajul înșelător” în scopul de a scăpa controlului exigent al organismelor chemate să aplice legea. Este de domeniul evidenței faptul că o atare complexitate cere o intervenție publică multidisciplinară susținută împotriva rețelelor criminale organizate în domeniu, inclusiv pe calea cooperării transfrontaliere [8, p. 1-2].

Este important faptul că și legislația Republicii Moldova a fost completată la capitolul traficului transfrontalier cu materiale nucleare și radioactive, fiind necesară întreprinderea acțiunilor de prevenire a acestor ilegalități.

Astfel, prin Legea nr. 243 din 03 noiembrie 2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, a fost completată Legea nr. 132 din 08 iunie 2012 privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice. În conformitate cu prevederile acesteia, Poliția de Frontieră a obținut următoarele competențe: a) monitorizarea, colectarea și analiza informației pentru realizarea acțiunilor de prevenire, depistare și contracarare a traficului ilicit transfrontalier cu materiale nucleare și radioactive, substanțe chimice și deșeuri radioactive; b) planificarea și realizarea, în comun cu alte instituții abilitate, a acțiunilor specifice de asigurare a sistemului de control al frontierei în scopul combaterii traficului ilicit cu materiale nucleare și radioactive, substanțe chimice și deșeuri radioactive.

Întru executarea competențelor în domeniul nuclear și radiologic, angajații Inspectoratului General al Poliției de Frontieră utilizează în activitatea de serviciu utilaje de detectare și identificare a substanțelor nucleare, radioactive și chimice.

Respectiv, prezentele utilaje, dispozitive și autospeciale de care beneficiază Poliția de Frontieră au fost reglementate drept mijloace speciale, prin includerea lor în Nomenclatorul mijloacelor speciale, al tipurilor de arme de foc și al munițiilor aferente, adoptat prin Hotărârea Guvernului nr. 474 din 19 iunie 2014.

Mai mult, deoarece persoanele care transportă ilicit substanțe din categoriile reglementate de Legea nr. 132 din 08 iunie 2012 pot fi considerate persoane periculoase, iar scopul pentru care sunt transportate astfel de substanțe și materiale întotdeauna contravine legii, aplicarea autospeciilor și dispozitivelor destinate

pentru detectarea, identificarea substanțelor nucleare, radioactive și chimice se încadrează în cadrul de reglementare al Hotărârii Guvernului nr.474 din 19 iunie 2014 și al Legii nr. 218 din 19 octombrie 2012 privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc.

Deci poluarea este una dintre cele mai perfide și insidioase forme de atentat la condițiile de viață ale ființei umane, la dezvoltarea civilizației viitorului.

Poluarea este o problemă a tuturor timpurilor, dar mai ales a timpurilor noastre, pentru că amploarea și gravitatea proceselor poluante, realizările științifice și tehnice ale omului modern au permis dezvoltarea riscurilor poluării și, în consecință, este vitală stabilirea unor măsuri deosebit de severe pentru prevenirea și combaterea degradării mediului cu cele trei componente – aer, apă, sol.

O conducere orientată către protejarea mediului își asumă ca sarcină permanentă identificarea potențialului de poluare al propriilor activități, luarea măsurilor adecvate pentru a limita nivelul impactului generat, precum și posibilitatea de dezvoltare a unei culturi organizaționale pro-ecologice.

Introducerea ideii de protecție a mediului a condus la apariția de acte normative restrictive din acest punct de vedere și totodată la pedepsirea încălcării acestora. Astfel, a apărut și noțiunea de „criminalitate ecologică” care, plecând de la definiția ecologiei și de la cea a criminalității – totalitatea infracțiunilor săvârșite pe un anumit teritoriu într-o anumită perioadă – ar putea fi definită ca totalitatea infracțiunilor care sunt săvârșite asupra mediului ambiant și care dăunează prin schimbări fizico-chimice produse acestuia, vieții și sănătății umane, regnului vegetal și animal. Prin introducerea în legislațiile naționale a pedepselor pentru agresiunile comise împotriva factorilor de mediu, a apărut necesitatea formării organismelor de inspecție și control în acest sens [9, p. 3].

Răspunderea penală pentru încălcarea normelor privind protecția mediului se înscrie în principiile și regulile generale ale răspunderii infracționale, dar prezintă și un anumit specific. Specificul acestei răspunderi este determinat de natura obiectului ocrotit de lege și a cărui atingere este adusă prin abaterea săvârșită cu vinovăție.

Cele mai grave abateri din această categorie sunt considerate infracțiunile ecologice. Infracțiunile ecologice sunt prevăzute în Capitolul IX al Părții speciale a Codului penal, intitulat „Infracțiuni ecologice”. Legislația penală în vigoare nu dă definiția noțiunii de infracțiuni ecologice. Totuși, analizând componentele infracțiunilor ecologice, locul lor în sistemul de infracțiuni, se poate da următoarea definiție a infracțiunilor ecologice.

Totuși infracțiunile ecologice sunt acele fapte prejudiciabile, prevăzute de legea penală, care aduc atingere relațiilor sociale cu privire la folosirea rațională precum și asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației, și care constau în folosirea nemijlocită, ilegală a obiectelor naturale (sau în influențarea nemijlocită asupra lor) ca valori sociale, fapte ce duc la schimbări negative ale stării și calității mediului înconjurător.

Pericolul social al infracțiunilor ecologice nu se limitează doar la consecințele concrete dăunătoare, la sumele daunelor ecologice și economice cauzate, ci se referă și la dauna concretă adusă sănătății oamenilor. Pericolul social al acestor

infrafracțiuni mai constă în încălcarea intereselor ecologice ale societății, în special în încălcarea drepturilor fiecărui om la un mediu înconjurător sănătos, în cauzarea daunei sănătății, proprietății, naturii, în subminarea respectului față de normele de drept ce asigură și protejează mediul înconjurător, în scăderea nivelului securității populației, a disciplinei ecologice etc. [10, p. 386].

Concluzii. Securitatea mediului acoperă o paletă destul de extinsă, de la consecințe ecologice ale conflictelor armate până la consecințe ale catastrofelor de mediu asupra securității umane sau statelor. În acest ansamblu de cauze, fenomene, efecte și evoluții globale sau care tind să se globalizeze, se naște, firesc, întrebarea: Care sunt prioritățile? Desigur că într-un sistem internațional marcat decisiv de interdependențe, fenomenele, riscurile și amenințările globale trebuie cunoscute și analizate. Dar atât teoreticienii, cât și profesioniștii din domenii practic-aplicative știu că orice analiză temeinică nu poate fi efectuată fără procesul de sinteză, prin desfacerea elementelor ansamblului în părțile sale constituente și investigarea fiecăreia cu minuțiozitate.

Toate activitățile umane sunt posibile surse de risc, dar în contextul evaluării și gestionării integrate a riscului, următoarele constituie cele mai relevante tipuri și surse: emisii continue în aer, apă și sol provenite de la industrii și activitățile asociate; evacuări accidentale ale substanțelor periculoase provenite din instalațiile industriale și care au un efect negativ asupra sănătății și mediului (focuri, explozii, manipulări de substanțe periculoase, depozitare de substanțe periculoase); sistemele de transport constituie surse continue de emisii; surse naturale de accidente: cutremure, furtuni, inundații, erupții vulcanice, seceta și care se pot suprapune peste sursele de risc produse de om; activități agricole care afectează sănătatea și mediul: împrăștierea de îngrășăminte, insecticide și ierbicide, care contaminează solul, apele subterane și de suprafață. Activitățile agricole pot consuma mari cantități de apă, ducând la aridizarea și eroziunea solului; urbanizarea și infrastructura asociată sunt o sursă de perturbare a mediului și generatoare de poluare.

Acești factori de mediu contribuie la insecuritate și reprezintă o amenințare la adresa existenței umane, iar impactul acestora la nivel uman a crescut considerabil.

Ritmul altor forme de degradare a mediului înconjurător, provocate de activitatea umană și de epuizarea resurselor – despădurirea, deșertificarea, degradarea pământului, eroziunea, salinizarea, depunerea de aluviuni, schimbarea climei – a crescut rapid ca urmare a unei combinații între creșterea cererii, perfecționarea mijloacelor tehnologice de exploatare și ritmul lent al conservării și controlului. Putem aprecia, prin urmare, că factorii de risc sunt preponderent imateriali, și obiectivi, cu privire la conjuncturile ce pot favoriza generarea unui pericol.

Totuși, în anumite cazuri, de exemplu, riscul de producere a unei avarii, a unei catastrofe, pandemii etc., poate să intervină și factorul subiectiv, cel uman, care agravează conjuncturile (stările) induse sau produse de factorii obiectivi (de mediu). În ceea ce privește riscul, în sens larg, se poate afirma că se concretizează în discrepanța dintre „așteptarea pozitivă” și „evenimentul negativ”, ce se poate produce, și prin probabilitatea sa de a se produce. Riscul este cauzat de nedeterminare și de imposibilitatea de a cunoaște cu certitudine evenimentele viitoare.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1 din 12.08.1994.
2. Legea nr. 243 din 03 noiembrie 2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 416-422, art. 855.
3. Legea nr. 132 din 08 iunie 2012 privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologic. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 229-233, art. 739.
4. Legea nr. 218 din 19 octombrie 2012 privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 254-262, art. 836.
5. Hotărârea Guvernului nr. 474 din 19 iunie 2014 cu privire la aprobarea Nomenclatorului mijloacelor speciale, al tipurilor de arme de foc și al munițiilor aferente, precum și a regulilor de aplicare a acestora.
6. Mircea Duțu. Dreptul internațional și comunitar al mediului. București: Ed. Economică, 1995.
7. Claudiu Manta. Infracțiunile din domeniul mediului. Privire generală. În: Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu. Seria Științe Juridice, nr. 2/2009.
8. Discursul procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Augustin Lazăr, în cadrul Conferinței Naționale „APĂRAREA MEDIULUI ȘI A FONDULUI FORESTIER PRIN DREPTUL PENAL” din 15 noiembrie 2016. În: <https://www.juridice.ro/478950/discursul-procurorului-general-al-piccj-la-conferinta-nationala-apararea-mediului-si-a-fondului-forestier-prin-dreptul-penal.html>
9. Gabriel Burlacu. Noi instituții pentru prevenirea și combaterea criminalității ecologice. În: <https://gnm.ro/staticdocs/inst.pdf>
10. Sergiu Bînză, Xenofon Ulianovschi, Vitalie Stati et al. Drept penal. Par- tea specială. Volumul II. Ediția a II-a. Chișinău: Ed. Cartier Juridic, 2005.

Grigore ARDELEAN,

doctor în drept, lector universitar

al Catedrei „Drept privat”

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Ion ȚĂRUȘ,

master în drept, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

REGIMUL TRANSFRONTALIER AL ORGANISMELOR MODIFICATE GENETIC ȘI A PRODUSELOR REZULTATE DIN ACESTEA

Rezumat

Secretul sănătății, longevității, bunăstării fizice și intelectuale a omului, întotdeauna s-a aflat în ceea ce el consumă. În aceste circumstanțe, calitatea alimentelor obținute pe cale naturală rămâne a fi preferențială în meniul zilnic al celor mai dezvoltate popoare, iar cele ce conțin organisme modificate genetic sunt folosite cu mare precauție și doar cele a căror inofensivitate este demonstrată științific.

Cuvinte-cheie: organism, produs, genetică, informație, import, tranzit, frontieră, precaut, inofensiv, răspundere, regim juridic, control, autorizație.

Summary

The secret of health, longevity, physical and intellectual well-being has always been hidden in what man consumes. Under these circumstances, the quality of naturally grown foods remains preferential in the daily diet of the most developed peoples, and those containing genetically modified organisms are used with great caution and only those whose innocuousness is scientifically demonstrated.

Keywords: organism, product, genetics, information, import, transit, border, cautious, harmless, liability, legal regime, control, authorization.

Puternica și nepotolita tendință a omului de a-și spori la maximum condițiile de viață, a confortului existențial, luxului și siguranței în ziua de mâine, care în permanență îl urmărește și-l silește să recurgă la tot felul de fapte care, uneori, îi surprind propriile așteptări, nu era cum să scape din vedere și ideea modernizării procesului de obținere a hranei pe căi mult mai simple și, în același timp, mai productive. Așa se face că la începutul secolului trecut, știința s-a pomenit a fi în stare să modifice, pe cale artificială, compoziția materialului genetic a diferitor organisme vii ce cresc și se dezvoltă în mediul natural, iar odată cu acestea și a produselor alimentare preparate pe baza lor. La început, modificarea pe cale artificială a informației genetice la organismele vii s-a făcut din necesitate, pentru a spori capacitatea lor de apărare împotriva secetei, diferitor dăunători, condițiilor climaterice nefavorabile, iar ulterior pentru sporirea productivității, aspectului comercial, termenului de păstrare, calităților gustative și estetice etc.

În plan spațio-temporar, primul care a realizat cei dintâi hibridi de porumb comerciali cu mai mult de 80 de ani în urmă, metodă cu care a schimbat lumea

culturii porumbului pentru a oferi fermierilor americani și mai târziu fermierilor din întreaga lume un flux constant de hibrizi de porumb cu o productivitate mult mai ridicată, este compania americană Pioneer [13, p. 8].

Definit din punct de vedere științifico-biologic, organismul modificat genetic este un organism al cărui material genetic a fost alterat folosind tehnici de inginerie genetică. Tehnicile ingineriei genetice constau în izolarea segmentelor ADN (materialul genetic) de la o ființă vie (virusuri, bacterii, plante, animale și inclusiv om) pentru a le introduce în materialul ereditar al alteia [14], aceasta din urmă dobândind statut de organism modificat genetic.

Prin urmare, cunoscând deja esența unei asemenea activități, rămâne să ne întrebăm dacă această intervenție în legitățile tradiționale de creștere a organismelor în condiții naturale este benefică sau dăunătoare omului, mediului și întregului ecosistem. Din păcate, răspunsul încă rămâne a fi și astăzi o enigmă, un fenomen dificil de înțeles și explicat din punct de vedere științific. Cert este faptul că pentru mulți dintre noi efectul pozitiv al organismelor modificate genetic constituie o aparență înșelătoare, necredibilă, dar în același timp destul de ademenitoare.

Cu toate acestea, în ciuda avantajelor pe care le prezintă din punctul de vedere al productivității, plantele transgenice sunt contestate sub aspectul că, până acum, nici un test nu a fost efectuat pe o perioadă suficient de lungă pentru a determina existența sau nu a unui risc pentru sănătatea umană, precum și pentru pericolul care îl prezintă, prin contaminare, de compromitere a speciilor tradiționale [12, p. 412].

În schimb, studiile pe termen scurt, realizate în vederea stabilirii impactului cultivării organismelor modificate genetic asupra mediului, iar ulterior asupra sănătății umane prin consumul de produse rezultate din acestea, raportează un șir de efecte, preponderent negative.

Impactul OMG și valorile afectate. Dacă e să ne referim la întregul amalgam de efecte negative ale activității de modificare pe cale artificială a informației genetice la organismele vii, pentru a vedea mai târziu și impactul pătrunderii lor pe teritoriul țării noastre, atunci trebuie să începem de la clasificarea acestora pe categorii de influență în funcție de obiectul spre care se îndreaptă:

Sănătatea și securitate alimentară sunt primele și cele mai importante ținte spre care se îndreaptă efectul negativ al consumului de produse rezultate din organisme modificate genetic. Este vorba nu doar de sănătatea umană ce poate fi afectată prin consumul de asemenea produse, (alimente, ingrediente, medicamente, etc.) prin inhalarea polenului de la plantele care au fost modificate genetic pentru a spori capacitatea de autoapărare contra dăunătorilor, dar și cea a lumii animale, periclitată prin consumul de furaje modificate genetic. Unele studii arată că după ce șoarecii au fost hrăniți cu porumb modificat genetic, în scurt timp după începerea experimentului, gradul de reproducere a acestora a scăzut esențial, iar în a patra lună au dezvoltat cancer la ficat sau rinichi.

Securitatea ecologică a statului și ea este compromisă odată cu introducerea în mediul natural a culturilor modificate genetic. Dintre acestea putem enumera culturile agricole plantate din ce în ce mai mult pe teritoriul Republicii Moldova,

ca fiind: porumbul, soia, rapița, tomatele și mazărea. Pentru a vedea cum acționează ele asupra mediului, este suficient să aruncăm privirea asupra rezultatelor unui studiu publicat în revista *Nature* în care se arată că larvele ce s-au alimentat cu polen de la porumbul B. t., modificat genetic, mor în câteva ore. În cadrul aceluiași studiu, s-a mai observat că pe lângă dăunători, acest polen poate să omoare și unele insecte. Actualmente, efectul răspândirii polenului asupra aerului atmosferic, precum și asupra tuturor vietăților, inclusiv asupra omului, îngrijorează din ce în ce mai mult organizațiile internaționale în domeniul sănătății, dar și pe cele cu profil în domeniul protecției mediului [15].

Or, toate aceste considerente au impus statele UE să pună la temelia legislației în domeniu, principiul precauției, care este specific doar materiei de mediu, preluat de ceva timp și de legislația națională de mediu, actualmente reglementat prin Legea 272/2011 și care presupune că, în cazul în care există riscuri de prejudiciere gravă sau ireversibilă a mediului (în sensul legii exemplificate – a resurselor de apă), *lipsa certitudinii științifice totale nu poate fi folosită ca justificare a evitării luării de măsuri*. Prin urmare, ori de câte ori se va aduce atingere sau se va presupune întemeiat că va fi afectată pe viitor și în mod inevitabil sănătatea umană în urma consumului de produse ce conțin OMG sau mediul prin plantarea lor, ca și în materia răspunderii de mediu, se va aplica răspunderea față de subiectul responsabil în temeiul ignorării de către acesta a principiului precauției [11, p. 132], prevăzut și în art. 8 al Directivei 2001/18/CE.

De fapt, acesta este preluat și de legislația națională în materia reglementării regimului OMG aflată la nivel de proiect [9], care la art. 2 enunță că scopul elaborării ei constă în asigurarea cadrului legislativ și instituțional necesar desfășurării activităților cu organisme modificate genetic, cu respectarea *principiului precauției* și principiului etic, pentru protejarea sănătății umane și a mediului, luând în considerare impactul acestora asupra intereselor social-economice ale populației și țării.

Economia unui stat, de asemenea, are de suferit de pe urma introducerii pe piața autohtonă a organismelor modificate genetic și a produselor rezultate din acestea, odată ce au un preț mult mai redus față de cele obținute pe cale naturală. Mai ales, într-un stat aflat în curs de dezvoltare, cum e și cazul Republicii Moldova, unde puterea de cumpărare înregistrează cote relativ scăzute, consumatorul este tentat adesea de produsele mai ieftine, cu atât mai mult cu cât sunt și de import, fapt ce pune în dificultate producătorul autohton care practică activitate agricolă cu implicația minimă a tehnologiilor, chimicalelor și materialului semincer modificat genetic.

Cadrul juridic de reglementare. Toate aceste condiții, de-a lungul timpului, au determinat statele să adopte în scopul apărării de invazia OMG, măsuri proprii, mult mai exigente, care să formeze câmpul de reglementare a activităților de punere în circuit a organismelor modificate genetic, a produselor rezultate din acestea, medicamentelor și preparatelor de orice fel. Or, legislația comunitară admite fiecărui stat să adopte măsuri în funcție de propria atitudine și nivel de toleranță față de organismele modificate genetic, ținând cont de parametrii proprii în evaluarea gradului de risc asupra sănătății populației și mediului.

În acest context, amintim că și politica statelor comunității europene este mult mai severă și restrictivă față de OMG, în comparație cu cea a SUA, spre exemplu, fapt pentru care reglementările ce stabilesc în fiecare stat din familia europeană regimul transfrontalier al organismelor modificate genetic și a produselor rezultate din acestea fac să devină mai rigide.

Este și cazul Republicii Moldova, care în contextul tendințelor de aderare la comunitatea UE, dar și al tradițiilor proprii și specifice de alimentare, pune accent pe produsele obținute în condiții naturale fără intervenția omului în materialul lor genetic. În acest sens, Legea supremă spune clar în art. 37 alin. 1: „Fiecare om are dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la *produse alimentare* și obiecte de uz casnic inofensive”.

(Sursa: <https://sputnik.md/society/20160505/6418619.html>)

Cu toate acestea, legislația națională ce reglementează regimul juridic al OMG [5], inclusiv cel transfrontalier, urmărește obiective comune și se conformează în mare măsură cadrului juridic european în domeniu [2]. Evident acesta, la rândul său, este destul de vast și diversificat în domenii aparte, incluzând un șir de alte Directive și Regulamente adoptate de Parlamentul European și de către Consiliu, dintre acestea menționăm: Directiva 91/414/CEE a Consiliului din 15 iulie 1991 privind introducerea pe piață a produselor fitofarmaceutice; Regulamentul (CE) nr. 1829/2003 al Parlamentului European și al Consiliului din 22 septembrie 2003 privind produsele alimentare și furajele modificate genetic; Regulamentul (CE) nr. 258/97 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 ianuarie 1997 privind alimentele și ingredientele alimentare noi. Prevederile acestora din urmă corelează cu un șir de alte documente ce stabilește regimul produselor din categoria aditivilor alimentari, circulația căreia este reglementată prin directive ale UE distincte, cum ar fi :

- Directiva 89/107/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1988 de apropiere a legislațiilor statelor membre privind aditivii alimentari;
- Directiva 88/388/CEE a Consiliului din 22 iunie 1988 de apropiere a

legislațiilor statelor membre privind aromele utilizate în produsele alimentare și materiile/sursă pentru producerea acestora;

– Directiva 88/344/CEE a Consiliului din 13 iunie 1988 de apropiere a legislațiilor statelor membre privind solvenții de extracție utilizați la fabricarea produselor alimentare.

Dintre toate aceste documente adoptate de UE, o conotație aparte, în contextul subiectului pe care îl examinăm, o are Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului (CE) nr. 1.946/2003 privind mișcarea transfrontalieră a organismelor modificate genetic care se completează cu Protocolul de la Cartagena privind biosecuritatea.

Noțiune. Înainte de a trece la elucidarea tuturor dificultăților de reglementare în materia regimului transfrontalier al OMG, insistăm a veni cu precizarea că în sensul legislației naționale în vigoare, deopotrivă cu a celei aflate în fază de proiect [9], precum și a tuturor documentelor UE, prin **organism modificat genetic** se înțelege orice organism viu, **cu excepția ființelor umane**, al cărui material genetic a fost modificat într-un mod diferit de cel natural, altfel decât prin încrucișare și/sau recombinare naturală.

După cum afirmam mai sus, din considerente de ordin individual, specifice fiecărui stat, Republica Moldova, începând cu anul 2001, adoptă regimul juridic transfrontalier al organismelor modificate genetic distinct de cel al altor state, dar în același timp racordat perfect la cadrul politicilor UE. Cu toate acestea, legiuitorul nostru, din nefericire, a evitat să țină cont și de necesitatea adoptării paralele a unor strategii de ordin organizatoric, logistic, tehnico-material, instituțional etc., ce ar consolida capacitatea de apărare a statului, dar deopotrivă și a consumatorului autohton contra invaziei, de multe ori, necontrolată a OMG și a produselor ce conțin OMG. Anume aceste considerente ne-au și determinat să recurgem la cercetarea regimului transfrontalier al organismelor modificate genetic care în ultimul timp se înghesuie nestingherit pe piața națională, profitând de slăbiciunea cadrului legislativ autohton, urmărind scopul identificării unor mecanisme juridice prin care s-ar intensifica controlul asupra circuitului transfrontalier al acestora, menit să descurajeze pătrunderea ilegală pe piața națională a organismelor modificate genetic și a produselor rezultate din acestea, responsabilizarea pentru încălcarea regimului de import/export, dar și pentru afectarea sănătății umane prin consum sau degradarea mediului natural în urma plantării lor.

Ce e drept, legislația în formula actuală dedică un compartiment aparte regimului de import al organismelor modificate genetic, însă acesta se limitează doar la descrierea procedurii obținerii autorizației prealabile pentru import¹,

¹ Având în vedere că importul/exportul organismelor modificate genetic și a produselor rezultate din acestea se face în baza acordului prealabil, înainte de a efectua orice operațiune de acest fel, potrivit art. 30 din Legea 755/2001, importatorii sunt obligați să notifice, în scris, Comisia Națională pentru Securitate Biologică. Comisia, în termen de 90 de zile de la data primirii notificării, va confirma notificatorului, în scris, primirea acesteia. Tot în acest termen Comisia va informa notificatorul dacă importul poate avea loc fără eliberarea autorizației și în ce condiții sau dacă importul poate avea loc numai în baza autorizației eliberate de către aceasta. În termen de 90 de zile de la confirmarea primirii notificării, Comisia va decide dacă autorizează importul OMG sau îl interzice. În cazul autorizării

considerând că prin aceasta au fost soluționate toate problemele intuite de legiuitor, ceea ce în realitate nu este suficient, îndeosebi, atunci când se i-au în calcul și alte posibile circumstanțe ce ar periclita securitatea transfrontalieră în acest sens.

Dintre aceste posibile deficiențe am putea enumera următoarele:

– *Divergențele/dublările de competență în supravegherea trecerii peste frontiera Republicii Moldova a OMG și a produselor rezultate din acestea.* Este evident că în condițiile legislației vamale, organele ce execută dispozițiile acesteia au misiunea de a lupta împotriva contrabandei, a încălcării reglementărilor vamale și legislației fiscale care se referă la trecerea mărfurilor peste frontiera vamală, curmă trecerea ilegală peste frontiera vamală a substanțelor stupefiante, armamentului, obiectelor de artă, obiectelor de valoare istorică și arheologică, obiectelor proprietate intelectuală, speciilor de animale și plante (derivate și părți ale lor) pe cale de dispariție, a altor mărfuri [4]. Mai simplu spus în alte acte normative, asigură controlul mărfurilor, mijloacelor de transport și altor bunuri deplasate peste frontiera vamală a Republicii Moldova [8]. Analizând cu atenție legislația vamală în scopul înțelegerii detaliate a atribuției de controlul vamal, realizate în cadrul trecerii frontierei vamale, din perspectiva distingării de atribuțiile poliției de frontieră, constatăm că controlul vamal, îndeosebi controlul fizic, nu este altceva decât un set de acțiuni de verificare a mărfurilor, mijloacelor de transport, trimiterilor poștale internaționale și bagajelor persoanelor fizice, care se efectuează în scopul de a confirma informațiile despre natura, originea, starea și cantitatea de mărfuri aflate sub control vamal, prezența de bunuri, mijloace de transport și spații de depozitare, starea sigiliilor, ștampilelor și altor mijloace de identificare. Pe de altă parte, în atribuțiile poliției de frontieră intră toate acțiunile de prevenire, depistare și contracarare a migrației ilegale și a altor infracțiuni transfrontaliere legate de circulația ilegală a persoanelor și mijloacelor de transport, legate de traficul de arme și muniții, inclusiv arme de distrugere în masă și materiale conexe, traficul de substanțe și deșeuri radioactive și/sau nucleare, deșeuri periculoase, traficul de obiecte de artă, obiecte de valoare istorică și arheologică, obiecte de proprietate intelectuală, traficul de specii de animale și soiuri de plante pe cale de dispariție [6].

Se observă deci, în baza unei superficiale analize, că atribuțiile exercitate de organele vamale pe segmentul supravegherii trecerii frontierei vamale se contopesc, pe alocuri completează, iar în multe privințe se dublează cu cele ale poliției de frontieră.

Pe de o parte, această abordare nu este cu nimic dăunătoare eficienței în asigurarea securității frontierei de stat, atât sub aspect pur teritorial, cât și sub

importului, importatorul, până la realizarea acestei operațiuni, se va asigura că exportatorul de organisme modificate genetic și/sau de produse rezultate din astfel de organisme face exportul: a) în condiții de ambalare, identificare, etichetare și transport care nu sunt mai puțin exigente decât cele aplicate pe teritoriul statului de export; b) cu respectarea celorlalte condiții prevăzute de prezenta lege. Totodată, importatorul este obligat să se asigure că documentele care însoțesc transportul sunt în conformitate cu cerințele legislației naționale și cu prevederile actelor juridice internaționale privind transportul peste frontiere al organismelor modificate genetic și al produselor rezultate din astfel de organisme. Cazurile de trafic ilegal al organismelor modificate genetic vor fi notificate organismelor internaționale competente în conformitate cu procedurile stabilite de actele juridice internaționale în domeniu.

aspect vamal. Însă, atunci când căutăm mai în adâncurile activității practice, ne dăm seama că lucrurile nu stau chiar așa, ajungând să constatăm ceea ce clamează proverbul: „Pruncul cu multe moașe rămâne cu buricul netăiat”. Într-adevăr, ținta spre care se îndreaptă atenția lucrătorilor serviciului vamal în cadrul activității cotidiene este trecerea de mărfuri în regim de import/export sau tranzit, cu mijloace de transport speciale, cu acte de însoțire corespunzătoare, mai puțin fiind interesați de mijloacele de transport personal, lăsând activitatea de control a bagajelor ce pot conține mărfuri interzise, supuse declarării vamale sau cele ce cad sub incidența legii cu privire la introducerea/scoaterea bunurilor din țară, pe seama poliției de frontieră, atâta timp cât legislația îi investeste cu asemenea competențe. Aici apare și problema ce constă în facilitarea trecerii ilegale a organismelor modificate genetic (material semincer, evident în cantități mici ce nu stârnesc suspiciuni) sau produse ce conțin OMG sub pretextul necesităților de consum personal/final, produse la care polițiștii de frontieră nu dau absolut nici o importanță sub aspectul ilegalității trecerii lor, atâta timp cât legislația admite introducerea bunurilor fără a fi supuse regimului vamal atunci când valoarea lor nu depășește suma de 300 de Euro [7]. În realitate, această activitate este destul de periculoasă pentru securitatea economică și ecologică a statului, mai având în vedere și impactul lor negativ asupra sănătății umane.

În acest context, ar fi binevenită completarea listei bunurilor supuse regimului de import vamal conținută în Legea nr. 1569/2002 cu o nouă categorie de bunuri, și anume organismele modificate genetic și produsele ce conțin asemenea organisme. Or, legislația ce reglementează regimul transfrontalier al OMG nu distinge între categoria acestora în funcție de valoarea lor, ci mai degrabă de concentrația lor în produse (1%) sau în materialul semincer (0,3%).

– *Lipsa laboratoarelor în punctele de trecere a frontierei, specializate în verificarea conținutului materialului (organisme și produse) suspectat a fi modificat genetic* constituie o altă problemă ce pune la îndoială securitatea transfrontalieră. Da, în Republica Moldova și-a început activitatea laboratorului de biologie moleculară pentru determinarea organismelor modificate genetic, inaugurat în 2016, dotarea acestuia fiind posibilă cu sprijinul financiar oferit de Statul Israel în sumă de 300 de mii de euro [16]. Însă, deși la modul declarativ laboratorul va spori capacitatea autorității naționale pentru siguranța alimentelor de a supraveghea calitatea produselor alimentare atât pe piața internă, cât și a celor destinate exportului, în realitate prin crearea acestuia se urmărește cu prioritate asigurarea capacității de convingere a partenerilor de pe piața europeană că produsele care sunt exportate din Republica Moldova pe piețele externe nu conțin organisme modificate genetic și nu pun accentul pe securizarea frontierei prin contracararea importului ilicit cu OMG.

Evident, necesitatea sporirii calității cadrului juridic de reglementare a regimului transfrontalier cu OMG devine, fără îndoială, incontestabilă și în planul exportului, nu doar al introducerii lor deliberate în mediu și pe piața autohtonă prin import. Or, potrivit art. 37 din Legea nr. 755/2001, în cazul traficului ilegal al organismelor modificate genetic și/sau al produselor rezultate din astfel de orga-

nisme, autoritățile naționale competente vor cere statului de export repatrierea sau nimicirea lor pe cheltuială proprie, în conformitate cu normele dreptului internațional. Pe această cale în cazul unui control insuficient al exportului de OMG, în temeiul tratatelor internaționale și Republica Moldova riscă să suporte cheltuieli în legătură cu repatrierea acestora, și anume din cauza faptului că a admis trecerea lor peste frontieră.

În contextul dat, este lesne de înțeles că nu vom insista asupra constituirii laboratoarelor de biologie moleculară în fiecare punct de trecere a frontierei, însă, cu titlu de propunere, ar fi suficient doar să fie dotate câteva puncte strategice cu asemenea laboratoare, care să cuprindă chiar un câmp mai vast de activități de control în domenii conexe, în care să activeze câte un reprezentant al serviciilor/cheie ce dețin competențe în supravegherea introducerii pe piață a produselor fito-sanitare, sanitar-veterinare, precum și a produselor modificate genetic. Aceste laboratoare deci pot fi reprezentate de angajați ai Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor, Comisia Națională pentru Securitate Biologică, Inspectoratul pentru Protecția Mediului și alte structuri investite cu atribuții în asigurarea securității statului și cetățenilor săi în plan economic, ecologic, dar și sănătății alimentare. Or, în acest sens, avem modelul legislației României care prin OUG nr. 43/2007 [10] ce se completează cu prevederile Regulamentului Parlamentului European și al Consiliului (CE) nr. 1.946/2003 privind mișcarea transfrontieră a organismelor modificate genetic, stabilește la art. 54 alin. 2 că introducerea în țară a unui produs conținând sau constând în organisme modificate genetic ori o combinație de asemenea organisme este permisă numai prin punctele de trecere a frontierei de stat unde sunt organizate posturi de inspecție la frontieră stabilite pentru importul, exportul și tranzitul mărfurilor supuse controalelor fito-sanitare, sanitar-veterinare și pentru siguranța alimentelor.

– ***Insuficiența reglementării în materia răspunderii pentru încălcarea regimului transfrontalier al OMG și a produselor rezultate din acestea*** constituie cauza principală ce încurajează traficul ilicit al acestora peste frontiera Republicii Moldova. Pentru a ne convinge că anume așa stau lucrurile, este suficient să căutăm în conținutul Codului contravențional și al Codului penal, componente potrivite pentru încadrarea unor asemenea fapte. De ce să căutăm anume în aceste legi? pentru că asta o spune „eventuala” lege cu privire la organismele modificate genetic: „**încălcarea prevederilor prezentei legi atrage răspundere *contravențională sau penală* în funcție de gravitatea consecințelor, conform legislației în vigoare**”, de parcă celelalte forme de răspundere nu pot fi aplicate. Evident, aceasta constituie o variantă de exprimare juridică mai puțin inspirată, după părerea noastră, în comparație cu actuala legislație, unde la capitolul răspunderii pentru asemenea fapt se lasă loc pentru a fi aplicate toate formele de răspundere, inclusiv cea reparatorie prin enunțarea sintagmei: „*Activitățile ilegale de obținere, testare, producere, utilizare, comercializare, import/export al organismelor modificate genetic și/sau al produselor rezultate din astfel de organisme atrag răspundere în conformitate cu legislația*”.

Printre altele, ultima formulă de exprimare a legiuitorului este mai adecvată și din punctul de vedere al descrierii acțiunilor ce urmează a fi calificate drept

ilicite care, de fapt, pentru păstrarea coerenței în reglementare, ar trebui să se regăsească și în conținutul Codului contravențional și cel penal, ceea ce nu se întâmplă. Atunci, ne întrebăm: sub incidența căror prevederi ale legislației penale vor nimeri acțiunile de obținere, testare, producere, utilizare, comercializare, import/export al organismelor modificate genetic? Sub cea a art. 224 CP, „*Încălcarea regulilor de circulație a substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice*” sau sub cea de la art. 248 alin. 1 CC, „*Trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a mărfurilor, obiectelor și a altor valori în proporții mari, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei*”, dar poate sub cea de la art. 216 CP, „*Producerea, transportarea, păstrarea, comercializarea, oferirea cu titlu oneros sau gratuit a produselor (mărfurilor), prestarea serviciilor, periculoase pentru viața sau sănătatea consumatorilor*”. Și aceasta e doar întrebarea, volumul căreia ne și îngrozește, descurajează chiar în a căuta răspunsul. Clar, răspunsul la aceasta ar putea forma subiectul unei alte teme de cercetare, iar în linii generale, am sugera formularea unei componente aparte de infracțiune, cu plasarea ei după art. 216, adică 126¹, având în vedere că sunt destul de asemănătoare după acțiuni și efecte, cu următorul conținut: „**Activitățile ilegale de obținere, testare, producere, utilizare, comercializare, import/export al organismelor modificate genetic și/sau al produselor rezultate din astfel de organisme, desfășurate cu încălcarea prevederilor legislației în domeniu, atrag răspunderea penală**”.

Or, ignorarea normelor ce impun un regim special față de operațiunile cu OMG și produsele rezultate din acestea, menționate mai sus, nu au decât să pericliteze relațiile sociale ce se constituie în legătură cu ocrotirea sănătății publice și a normelor de bună conviețuire socială, valori apărute anume prin intermediul capitolului VIII din Codul penal, alături de cele prevăzute la art. 216, datorită legăturii strânse și reciproc influențabile între acestea.

În ce privește răspunderea contravențională pentru asemenea fapte, la fel, urmează a fi identificate soluții pentru sancționarea faptelor de același gen, dar care produc un impact nesemnificativ asupra sănătății persoanei și mediului. Evident, și răspunderea reparatorie își are locul aici, fiind aplicabilă în concurs cu celelalte două forme de răspundere discutate, atunci când prin fapte de natură penală sau contravențională s-au adus prejudicii persoanei, unei colectivități sau chiar statului.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18.08.1994, nr. 1.
2. Directiva 2001/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 martie 2001 privind diseminarea deliberată în mediu a organismelor modificate genetic și de abrogare a Directivei 90/220/CEE a Consiliului.

3. Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului (CE) nr. 1.946/2003 privind mișcarea transfrontalieră a organismelor modificate genetic care se completează cu Protocolul de la Cartagena privind biosecuritatea.
4. Codul vamal al Republicii Moldova, nr. 1149 din 20.07.2000. Monitorul Oficial, nr. ed. special. din 01.01.2007, art. 11 lit. h).
5. Legea Republicii Moldova nr. 755 din 21.12.2001 privind securitatea biologică. Monitorul Oficial nr. 75 din 13.06.2001.
6. Legea nr. 283 din 28.12.2011 cu privire la Poliția de Frontieră. Monitorul Oficial nr. 76-80 din 20.04.2012.
7. Legea nr. 1569 din 20.12.2002 cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane fizice Monitorul Oficial nr. 185-189 din 31.12.2002.
8. Hotărârea Guvernului nr. 4 din 02.01.2007 cu privire la aprobarea structurii, efectivului-limită și a Regulamentului Serviciului Vamal. Monitorul Oficial nr. 3-5 12.01.2007.
9. Proiectul hotărârii de Guvern pentru aprobarea proiectului de lege privind organismele modificate genetic.
10. Ordonanța de urgență a Guvernului României nr. 43/2007 privind introducerea deliberată în mediu și introducerea pe piață a organismelor modificate genetic. Monitorul Oficial al României. În vigoare de la 28 iunie 2007.
11. G. Ardelean. Repararea prejudiciului ecologic. Teza de doctor în drept. Chișinău, 2017.
12. M. Duțu. Dreptul Mediului. Ediția a III-a. C. H. Beck, București, 2010.
13. I. Pirnă, E. Voicu. Tehnologia de cultivare a rapiței. București, 2011.
14. <https://ru.scribd.com/doc/142023144/Organisme-modificate-geneti>
15. <https://www.nature.com/nature/>
16. <https://sputnik.md/society/20160505/6418619.html>

Березняк В.С.,

старший научный сотрудник,

кандидат юридических наук

Днепропетровский государственный университет внутренних дел

Попушой Д.,

докторант

Академия «Штефан чел Маре» МВД Республики Молдова

БОРЬБА С КОРРУПЦИЕЙ В НОВОЙ ЗЕЛАНДИИ: МИФ ИЛИ РЕАЛЬНОСТЬ

Резюме

Рассмотрены вопросы, касающиеся борьбы с коррупцией в Новой Зеландии.

Ключевые слова: коррупция, Новая Зеландия, государственная власть, общественный контроль

Постановка проблемы. Сегодня актуальным как для Украины, так и для Республики Молдова остается вопрос противодействия коррупции. Коррупция создает серьезную проблему и угрозу стабильности и безопасности общества, наносит ущерб устойчивому развитию и правопорядку. Поэтому для нас важным является поиск и внедрение эффективных мер борьбы с коррупцией, которые применяются в международной практике.

Целью статьи является рассмотрение вопросов, касающихся борьбы с коррупцией в Новой Зеландии.

Изложение основного материала. В 2017 году, по данным Transparency International, Новая Зеландия вошла в тройку стран с наименьшим индексом коррупции.

Это объясняется различными факторами, сдерживающими коррупцию. Одним из таких факторов является прозрачная деятельность органов государственной власти и общественный контроль, за такой деятельностью со стороны общественных организаций.

Под давлением общественности новозеландские чиновники вынуждены возвращать денежные средства в казну. В прессе можно увидеть, например, такие личные траты некоторых сотрудников госкабинетов Новой Зеландии: Дэмьен О'Коннор – \$6,66 (вернул), \$75 (личные траты, вернул); Парекура Хоромия – \$82,5 (алкоголь на ужине, вернул через 10 дней), \$ 330 (часть рождественского ужина, вернул ближе к весне); Мита Риринуи – \$15,90 (кофе и жвачка, не вернул); самый злостный растратчик Крис Картер заказал однажды две свиные головы в ресторане и оставил там \$500 налогоплательщиков (вернул через месяц) [1]. Кроме того, одна из местных газет New Zealand Herald собрала известные ей данные о неразумных чиновничьих тратах в одной брошюре.

В данном случае гражданское общество принципиально заинтересовано в создании эффективной этики поведения. Члены общества привлекаются в качестве независимых участников временных наблюдательных советов. Например, после массовой национальной кампании протеста «Спасение озера Манапури от губительного использования для получения электроэнергии» парламент Новой Зеландии законом образовал «Комитет хранителей озера». Комитет имел право проводить независимый контроль и консультирование деятельности ГЭС. Другой пример привлечения ответственности в Новой Зеландии – это устав от злоупотреблений властью со стороны приватизированных монополий, группа крупных бизнесменов создала организацию ГПУМ (главные потребители услуг монополий) для отстаивания антимонопольного законодательства и подотчетности [2].

Красноречивым примером, который свидетельствует об общественной сознательности и нетерпимости к коррупции, является то, что в 1993 году была организована новая партия под названием «Новая Зеландия превыше всего». Деятельность этой партии была направлена, прежде всего, на борьбу с коррупцией в Новой Зеландии и получила значительную поддержку со стороны коренного населения и старшего поколения [3].

Другим примером может послужить предвыборный план действий по противодействию коррупции, который был разработан кандидатом на пост мэра Окленда Пени Яркие.

Среди позиций (всего 19 пунктов) данного плана указаны действия, направленные на: 1) изменение законов Новой Зеландии для обеспечения подлинной прозрачности в финансировании кандидатов на выборные государственные должности и политических партий на центральном и местном уровнях; 2) создание независимого коррупционного органа, который бы выполнял функции просвещения общественности и предотвращения коррупции; 3) ратификация Конвенции ООН против коррупции; 4) принятие закона для защиты отдельных лиц, неправительственных и общинных организаций, которые сообщают о коррупции на центральном и местном правительственном уровне и в рамках судебной системы и т.д. [4]. Другие мероприятия плана направлены на предупреждение коррупции в частном секторе, прозрачность деятельности государственных структур, создание и реализацию кодексов поведения членов парламента и судебной системы, а также действия направленные на разграничение государственного сектора и бизнеса.

Иным фактором, сдерживающим коррупцию в Новой Зеландии, является эффективная кадровая политика. Институт государственной службы пользуется авторитетом и находится под постоянным контролем общественности. Работа на государственной службе является почетной и престижной, так как стабильна и хорошо оплачивается. Новая Зеландия раньше всех стала применять у себя оплату труда по результатам для госслужащих высшего и среднего звена [5].

Постоянное усовершенствование антикоррупционных мер также спо-

способствует снижению уровня коррупции в стране. Так, генеральный директор Отдела по борьбе с серьезным мошенничеством Новой Зеландии Serious Fraud Office (SFO) Ник Патерсон заявил о необходимости пересмотра закона 1910 года. По его словам, коррупционеры из среды «белых воротничков», согласно закону 1910 года, получают не 2 года тюрьмы, а 12 месяцев домашнего ареста [6].

По его словам, можно получить взятку, стать фигурантом уголовного дела, пройти все стадии расследования, выслушать обвинительный приговор и провести под домашним арестом шесть или семь месяцев перед телевизором в собственном доме, что является недостаточным наказанием для такого серьезного преступления, как коррупция.

Положительным примером является разработка компанией Transparency International UK совместно с Transparency International New Zealand и Serious Fraud Office бесплатного онлайн антикоррупционного тренинга. Тренинг обеспечивает полное антикоррупционное обучение, разработан ведущими специалистами в этой области и позволяет организациям обеспечить подготовку их персонала. Курс начинается с обзора примеров взяточничества, а затем переходит на углубленное изучение практических сценариев, которые требуют от участника принимать решение в знакомых ситуациях. Курс отличается четкими и практическими советами от экспертов этической деловой практики.

Кроме того, фактором который препятствует увеличению коррупции в Новой Зеландии, является стабильный и прозрачный бизнес.

В то же время одним из спорных моментов в борьбе с коррупцией в Новой Зеландии является не ратификация данной страной Конвенции ООН против коррупции, что, в свою очередь, не обязывает власти сообщать о фактах коррупции и проводить другие действия, направленные на предупреждение коррупции.

Так, нормы ст.ст. 5–36 Конвенции ООН против коррупции или совсем не предусмотрены новозеландским законодательством или действуют частично (ограниченно) [7]. Поэтому некоторые действия в стране не определяются как коррупционные (учет и выявление таких коррупционных действий), а с другими, вследствие отсутствия специальных норм, в полной мере не борются, например, подкуп иностранных публичных должностных лиц и должностных лиц публичных международных организаций считается подарком, а не уголовным правонарушением.

Нормы, которые содержатся в ст. 5 «Политика и практика предупреждения и противодействия коррупции», ст. 6 «Орган или органы по предупреждению и противодействию коррупции», ст. 7 «Публичный сектор», ст. 8 «Кодексы поведения публичных должностных лиц», ст. 9 «Публичные закупки и управление публичными финансами», ст. 10 «Публичная отчетность», ст. 11 «Меры в отношении судебных органов и органов прокуратуры», ст. 12 «Частный сектор», ст. 13 «Участие общества» Конвенции ООН против коррупции, в законодательстве Новой Зеландии не предусмотрены.

Так, по некоторым сообщениям в Интернете, декларирование низкого уровня коррупции с фактической ситуацией в стране далек от реальности. По факту Конвенция ООН против коррупции подписана Новой Зеландией, но не ратифицирована. При этом любые сообщения о коррупции подавляются путем судебных действий со стороны коррупционеров, вплоть до уголовного преследования (Vince Siemer case). Существуют также нарекания по вопросам контроля за государственными структурами и полицией, независимости судебной системы [8]. В 2013 году, согласно отчету Transparency International, в Новой Зеландии в опросе приняло участие около 1000 жителей (январь-февраль).

В ходе опроса было обнаружено, что 3% жителей Новой Зеландии сообщили о фактах взяточничества. Те, кто сообщил о взятке, назвали такие причины: это был единственный способ для получения услуги (35%); с целью получения дешевого обслуживания (29%); для ускорения процесса (21%); в качестве подарка или благодарности (15%) [9]. Взятки были выплачены по всем восьми секторам: образование (3%), судебный сектор (3%), медицина (3%), полиция (3%), государственный (управленческий сектор) (3%), коммунальные услуги (3%), налоговый сектор (2%), земельный сектор (3%). 65% опрошенных отмечают, что уровень коррупции в Новой Зеландии увеличился за последние два года.

Около 73% считают коррупцию проблемой, 44% ответили, что действия правительства Новой Зеландии являются неэффективными в борьбе с коррупцией, а 88% опрошенных изъявило готовность подписать петицию, требуя от правительства конкретных действий для борьбы с коррупцией [10].

Другим проблемным вопросом является то, что законодательство Новой Зеландии серьезно отстает от законодательства многих других стран и международных норм. Новая Зеландия не имеет отдельного закона о борьбе со взяточничеством или мошенничеством. Соответствующим законодательством является только Закон о преступлениях 1961 года [11].

В то же время, по словам генерального директора Отдела по борьбе с серьезным мошенничеством Новой Зеландии Ника Патэрсона, в будущем, и с учетом последних изменений в Великобритании (имеется в виду принятие в Великобритании в 2010 году Закона о взяточничестве), может быть рассмотрен вопрос о приведении всех антикоррупционных законодательств в единый законодательный акт [12].

Дискуссионным вопросам является необходимость создания в Новой Зеландии отдельного органа Независимой комиссии по борьбе с коррупцией (такие учреждения существуют в Сингапуре, Гонконге и Новом Южном Уэльсе). Сегодня в государстве существует ряд учреждений, которые сосредоточены на различных элементах борьбы с коррупцией (Serious Fraud Office, Auditor General, Office of the Ombudsman, Independent Police Conduct Authority). Двумя основными органами, ответственными за антикоррупционную деятельность, являются Отдел по борьбе с серьезным мошенничеством и полиция Новой Зеландии.

В то же время, по словам новозеландского правозащитника Грейса Хейдена, в настоящее время в стране существует много агентств, которые противодействуют коррупции, но многие из них не идентифицируют коррупцию, как только жалоба касается государственного ведомства или учреждения. По его словам, одной из основных функций Независимой комиссии по борьбе с коррупцией должно быть информирование людей о том, что такое коррупция, как ее распознать, предотвратить и сообщить о ней.

Все вышесказанное подтверждается Докладом Transparency International от 8 октября 2013 года. В докладе отмечается недостаточная осведомленность о внутреннем и внешнем антикоррупционном законодательстве как среди новозеландских компаний, работающих за рубежом, так и среди широкой общественности.

Ключевыми рекомендациями доклада для Новой Зеландии являются:

1) изменить законодательство Новой Зеландии по борьбе со взяточничеством и коррупцией в целом, чтобы привести его в соответствие с международными стандартами и существенно увеличить штрафы за взяточничество в частном секторе;

2) ратифицировать Конвенцию ООН против коррупции, чтобы показать готовность страны для борьбы с подкупом иностранных должностных лиц;

3) содействовать раскрытию информации о подозрениях в подкупе иностранных властей;

4) разработать и внедрить национальную стратегию борьбы с коррупцией;

5) обеспечить надлежащую подготовку и информирование общественности об отечественных и зарубежных рисках взяточничества [13].

Сегодня правительство Новой Зеландии работает над выполнением указанных рекомендаций.

По словам директора новозеландского отделения Transparency International Fiona Tregonning, «Правительство работает в направлении определения основ антикоррупционной стратегии для Новой Зеландии. Эти инициативы свидетельствуют о позитивном сдвиге в их реализации и будут демонстрировать новый интерес и готовность. Однако для этого потребовалось много времени и мы должны принять соответствующие меры для того, чтобы Новая Зеландия не отстала от других стран и активно выступала против иностранного и внутреннего взяточничества. Существует надежда, что национальная стратегия борьбы с коррупцией будет способствовать демонстрации приверженности свободе от коррупции правительством, бизнесом и общественностью в стране» [14].

Выводы. В заключение можно сказать о том, что сегодня в Новой Зеландии идут позитивные процессы, связанные с ужесточением мер борьбы с коррупцией.

Как Новая Зеландия, так и другие страны, сталкиваются с риском коррупции в государственном (государственных закупках) и частном секторах,

а также при эффективности регулирования финансирования кандидатов на выборные государственные должности и политических партий на центральном и местном уровнях.

Кроме того, профессор Майкл Джонстон из юридического колледжа университета штата Мичиган и автор «синдромов коррупции» на ежегодной конференции «Коррупция и борьба с коррупцией: проблемы и перспективы на будущее» (Лондон, университет Сассекса, Центр по изучению коррупции, 2014 год) привел следующие тезисы: 1) во всех странах существует коррупция; 2) это не просто проблема «теплых регионов мира»; 3) коррупция никогда не будет уничтожена; 4) антикоррупционная деятельность не должна означать «быть как у нас»; 5) коррупция является одним из аспектов политической целостности и либеральной демократии, где существует серьезная проблема коррупции при финансировании политических кампаний, и где мы просто легализовали коррупцию [15].

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ССЫЛКИ

1. Повод поговорить или коррупция в Новой Зеландии (июль 2013) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.youndthemne.at.ua>.
2. Антонио Мария Коста. Проект рекомендаций «Общественное участие в противодействии коррупции». – 21 с.
3. Политика Новой Зеландии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.new-zeland.org>.
4. Action plan to prevent corruption – ‘white collar’ crime & ‘corporate welfare’ in NZ (19 July 2013) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.pennybright4mayor.org.nz>.
5. Утибаев Г.К. Некоторые аспекты борьбы с коррупцией в современных условиях [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.alactk.org/UserFiles/file/Utibayev.pdf>.
6. Новая Зеландия ужесточает наказания для коррупционеров (15.05.2013) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.pasmi.ru>.
7. [Petition for an independent commission against corruption](#) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.anticorruption.co.nz>.
8. «За» и «против» иммиграции в Новую Зеландию (23.04.2018) / Блог Стаса Кулеша [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.stas-kulesh.livejournal.com>.
9. 3% of kiwi’s report paying a bribe in global survey (posted 9 July 2013 by [Transparency International New Zealand](#)) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.transparency.org>; [Сайт Transparency International New Zealand] URL : <http://www.transparencynz.org.nz>.
10. Jason Brown. [New Zealand media among four most corrupt](#) (Tuesday, 16 July 2013) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.samoobserver.ws>.
11. Лоринда Келли. Взятничество и коррупция – мы должны волноваться? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.deloitte.com>.

12. [Benjamin Kessler. Corruption and complacency in New Zealand: Top graft buster speaks out](#) (Thursday, June 6, 2017) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.fcablog.com>.
13. Corruption Report 2013 Finds New Zealand Still Has More Work To Do [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.transparencynz.org.nz>.
14. Corruption report 'finds NZ still has work to do' [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.voxy.co.nz>.
15. Corruption and anti-corruption: challenges and future perspectives / (September 16th, 2017) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.fcprofessor.com>

Aliona BIVOL

doctor în psihologie, conferențiar universitar,
șef al Catedrei „Științe Manageriale și Socioumane”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

DEZVOLTAREA PSIHOCOMPETENȚELOR PROFESIONALE ALE POLIȚIEI DE FRONTIERĂ ÎN COMBATAREA CRIMINALITĂȚII

Rezumat

Exercitarea atribuțiilor de serviciu cu succes și implementează politicii statului în domeniul managementului frontierei de stat, prevenirea și combaterea criminalității transfrontaliere se realizează prin psihocompetențe generale, intelectuale, afective, morale. Dezvoltarea competențelor de combatere a criminalității transfrontaliere în procesul de instruire și învățare este etapizată. Evoluarea competențelor se realizează prin implementarea principiilor didactice care orientează organizarea procesului instructiv-educativ. Didactica competențelor profesionale impune cerințe metodologice foarte riguroase, selectate în funcție de tipul de competență, de experiența deja existentă în domeniu, de vârstă, care să stimuleze funcțiile cognitive, afective și volitive.

Cuvinte cheie: competențe intelectuale, afective, emoționale, volitive, poliție de frontieră, principii didactice, didactica competențelor.

Summary

Exercising successfully the service duties and implementing the state policy in the field of border management of the state, preventing and combating cross-border crime are accomplished through general, intellectual, emotional, moral psycho-competencies. Developing skills to combat cross-border crime in the process of training and learning is gradual. The Competences' development is achieved by implementing the didactic principles that guide the organization of the instructive-educational process. The didactics of professional competences impose very rigorous methodological requirements, selected according to the type of competence, the existing experience in the field, the age, which stimulate the cognitive, affective and volitional functions.

Key words: intellectual skills, affective emotional, volitional, border police, teaching principles, didactics of competencies.

Capacitatea operațională a polițiștilor de frontieră, care execută misiuni de menținere a ordinii publice la frontieră uneori cu grad de risc nu depinde doar de abilitățile tactice, logistice și tehnologice, ci implică și profesarea psihocompetențelor însoțite de rezistență psihică la solicitările specifice acestor tipuri de obligațiuni. Îmbinarea și utilizarea metodică a cunoștințelor, deprinderilor, priceperilor și atitudinilor în vederea obținerii rezultatelor de combatere a criminalității frontaliere constituie competențe fundamentale ale unui polițist.

Acestea reprezintă cerințe contemporane și rămân perfect valabile, care trebuie transpuse în practică, începând din perioada de instruire universitară și continuând cu activitatea de serviciu propriu-zisă.

Esența psihologică a activității Poliției de Frontieră constă în controlul volitiv puternic, valabilitatea căruia depinde de experiență și pregătirea psihologică a polițiștilor. Activitatea poliției este intens influențată psihologic, ceea ce generează tulburări psihoemoționale.

Scopul cercetării este stabilirea psihocompetențelor poliției de frontieră și condiționarea didacticii competențelor.

Metodologia cercetării. Au fost aplicate diferențiat raționamentul inductiv și raționamentul deductiv al literaturii din domeniu și compararea cu aspectele psihologice din activitatea didactică. În procesul de cercetare științifică au mai fost implementate două metode inseparabile și contradictorii, dar în strânsă intercondiționare: analiza și sinteza. Metoda observației integrată permanent în procesul instructiv a impulsionat selecția corectă a metodelor de dezvoltare a competențelor psihoprofesionale.

Exercitarea atribuțiilor de serviciu cu succes și implementarea politicii statului în domeniul managementului frontierei de stat, prevenirea și combaterea criminalității transfrontaliere se realizează prin psihocompetențe generale, intelectuale, afective, morale (1).

Unii autori (Mirabile, 1997, Schippmann, et al., 2000) definesc competențele în multe feluri, una dintre cele mai recente și complete definiții spune că o competență este o combinație (un set) de cunoștințe, abilități și alte caracteristici (incluzând motive, trăsături de personalitate, atitudini, concepte, credințe, valori și interese), care pot fi măsurate în mod obiectiv și determină diferențe în modul în care performăm într-o profesie.

Referindu-ne la activitatea poliției de frontieră care efectuează controlul frontierei și autorizează trecerea frontierei de stat de către persoane și mijloace de transport, se înfăptuiește prin abilitățile de a se exprima coerent în diferite contexte, de a manifesta toleranță la exprimarea și înțelegerea punctelor de vedere, de a negocia prin demonstrarea încrederii și empatiei.

Capacitățile de aplicare a cunoștințelor de domeniul dreptului și psihologiei, de folosire a deprinderilor de specialitate, au rolul important în contactul cu unele persoane care traversează frontiera și percep poliția de frontieră ca vinovată în problemele lor aparente cum ar fi: acte expirate, mașini defecte, bunuri interzise.

Asigurarea evidenței, inclusiv automatizată a persoanelor și mijloacelor de transport care au traversat frontiera de stat, este executată prin potențialul psihologic de adaptare la mediul de muncă specific și la situațiile neprevăzute, gestionarea stresului și cazurilor conflictogene.

Munca poliției de frontieră în prevenirea, depistarea și contracararea migrației ilegale și a altor infracțiuni transfrontaliere legate de traficul de arme și muniții, traficul de substanțe și contrabandă cu diferite obiecte este realizată cu brio prin impulsionarea competențelor de analiză, sinteză și luarea deciziilor, creativitate, lucrul în echipă, managementul frontierei.

Stăpânirea flagelului de contrabandă este posibilă datorită stabilității emoționale, agerimii mintale ale polițiștilor și, în același timp, prin proiectarea strategică a activității.

O altă atribuție profesională este depistarea persoanelor date în căutare internațională. Din partea poliției se necesită capacitatea de stabilire a contactului psihologic, de comunicare asertivă, de persuasiune și empatie. Flexibilitatea gândirii și originalitatea în articularea unei constatări despre persoane, elaborarea și menținerea unei gândiri constructive este temelia realizării corespunzătoare a sarcinii respective.

Eliberarea informației cu privire la trecerea frontierei de stat persoanelor și mijloacelor de transport, obligațiune realizată cu succes prin abilitatea de a comunica constructiv în diferite medii și cu diferite nivele psihointelectuale ale persoanelor, de a manifesta toleranță și a înțelege diferite puncte de vedere, de a negocia cu abilitate pentru a produce încredere.

Țin să menționez că succesul combaterii criminalității transfrontaliere impune un set mai amplu de competențe, cum ar fi: aptitudini privind managementul informației, de colaborare cu specialiști din alte domenii, de organizare și planificare, inteligență socială. Gândirea critică, care se manifestă în două dimensiuni esențiale: socială - conduce la construirea solidarității umane și dimensiune pragmatică - generează descoperirea infracțiunilor.

Asigurarea menținerii regimului frontierei de stat, precum și a regimului și ordinii publice în punctele de trecere a frontierei de stat, controlul de securitate al pasagerilor reprezintă o obligațiune care poate fi realizată prin implementarea psihocompetențelor volitiv - emoționale, volitiv-morale. Acestea presupun o bună funcționare a proceselor perceptiv-senzoriale, precum și structurarea logică a evenimentelor, a concentrării și distribuției a atenției, spiritului de observație. Nu în ultimul rând, această competență este manifestată eficient prin respectarea codului deontologic al polițistului.

Polițistul trebuie să se comporte civilizată și să dea dovada de amabilitate și solitudine, adoptând o atitudine politicoasă și fermă. În acest context, competențele morale se dovedesc prin autocontrol comportamental și psihoemoțional, gestionarea situațiilor conflictuale, înțelegerea problemelor sociale, culturale și educaționale ale cetățenilor.

Una din competențele cele mai importante de la care debutează evoluția competențelor psihoprofesionale este autocunoașterea și autoreflexia propriei personalități, intelect, inteligență emoțională.

Activitatea poliției de frontieră este însoțită de misiuni cu grad ridicat de risc, situații stresante care pot fi numeroase și pot provoca atât emoții puternice, de scurtă durată, cât și efecte pe termen lung, mai puțin vizibile la început, însă mult mai periculoase pentru echilibrul psihic. Stresul pe care îl presupune acest gen de misiuni este, prin urmare, unul evident și inevitabil, însă impactul acestuia poate fi controlat și diminuat. Sarcinile de lucru însoțite de diferite influențe stresante, de risc conduc spre includerea în lista competențelor deja existente, și pe cea de rezistență și autocontrol al emoțiilor negative, stărilor de stres. Abilitatea de gestionare a stresului și frustrației constă în exprimarea lor într-un fel constructiv și prin urmare, echilibrarea stării psihologice în funcție de situația care a apărut și de personalitate în așa fel, ca să nu fie impact asupra celorlalți și asupra propriei persoane.

Competența de autoreglare emoțională și autocontrol al psihocomportamentului se dezvoltă prin pregătire psihologică temeinică, permanentă și complexă (10). Dezvoltarea competenței de control emoțional și comportamental prin pregătirea psihologică cuprinde trei componente tangențiale:

- *pregătirea psihomotrică* - constă în exersarea conduitelor motrice tehnico-tactice în situații periculoase până la performanța de măiestrie cum ar fi: chineztezia (simț al mișcărilor corpului), echilibrul static și dinamic, percepțiile spațio-temporale, timpul de reacție, viteza de execuție. Această dimensiune se antrenează prin pregătire fizică continuă;

- *pregătirea intelectuală* (cognitivă) - constă în dezvoltarea funcțiilor și mecanismelor de cunoaștere (informare) cu direcționarea spre luarea deciziilor, creșterea nivelului de inteligență academică. O astfel de pregătire urmărește dezvoltarea tuturor capacităților cognitive, care stau la baza reglării emoționale. Condiția esențială a pregătirii intelectuale este justificată de cunoașterea rațională și operațională, care presupune în același timp creativitate și decizie, stimularea memoriei și imaginației, toate stau la solicitările competențelor de dirijare emoțională;

- *pregătirea afectivă* - are menirea să dezvolte funcția reglatoare a sferei afective reprezentate de dispoziții, emoții, sentimente și pasiuni. Dinamizatoare sau inhibitivă, afectivitatea, în relație cu funcțiile cognitive și volitive, influențează parametrii calitativi ai oricărei competențe.

Multitudinea de competențe ale poliției de frontieră este impulsionată de esența psihologică a activității lor. Din perspectiva psihologică munca poliției de frontieră include câteva componente: 1) analitică și de prognozare, compusă din aprecierea adecvată a situației, infracțiunilor, analiza propriilor acțiuni, factorilor psihogeni, elaborarea strategiilor, realizarea cărora depinde de abilitățile psihologice și de tipul de personalitate a polițistului. 2) manifestarea psihocomportamentului adecvat implică capacitatea de a ține în frâu poftele, stările și impulsurile de moment, stăpânirea propriilor reacții emoționale în condiții posibil stresante, frustrante. Reușita acestor componente este impulsionată de conduita morală, calități psihologice, onestitate, corectitudine, încredere în sine și predispoziții motivaționale. 3) realizarea activităților de serviciu în baza pregătirii psihologice. Lucrul nereglementat și stresant induce oboseală psihologică, scăderea capacității de concentrare a atenției, ceea ce necesită dezvoltarea abilităților de rezistență volitiv-motrică, rezistență la stres, management al stresului, pregătire de a lucra în situații de criză. 4) reabilitarea și restabilirea psihologică include măsuri de psihocorecție a traumelor psihologice, stresului acut, depășirea crizelor emoționale.

Din punct de vedere psihopedagogic, dezvoltarea competențelor de combatere a criminalității transfrontaliere în procesul de instruire și învățare continuă este etapizată (4). Învățarea se realizează și prin creșterea autocunoașterii, schimbarea comportamentului, precum și prin achiziția unor noi competențe, care sunt angajate în procesul de învățare. În majoritatea cazurilor învățarea se realizează efectiv prin acțiune sau prin experiență. Învățarea, instruirea competențelor este condiționată de procesele mintale. Astfel, s-au avut în vedere următoarele șase

etape vizând structurarea operațiilor mentale: percepție, interiorizare, construire de structuri mentale, transpunere în limbaj, acomodare internă, adaptare externă. Acestea le corespund categoriei de competențe organizate în jurul cărora se evidențiază operații mentale:

1. Percepția dezvoltă abilitatea de receptare, ceea ce generează identificarea de termeni, relații, procese, observarea unor fenomene la frontieră, perceperea unor relații, conexiuni, nominalizarea unor concepte culegerea de date din surse variate, definirea unor concepte de activitate.

2. Interiorizare, ca proces care determină prelucrarea primară a informației din activitate, compararea unor date (numere, acte, mașini, persoane dubioase), stabilirea unor relații mintale ale evenimentelor, calcularea unor rezultate parțiale, clasificarea de date, reprezentarea unor date prin sortare, investigarea, descoperirea unor cazuri de diferită contrabandă.

3. Construire de structuri mentale. Acest proces psihologic evoluează abilitatea de analiză și sinteză cu ajutorul creării modelelor de lucru, anticipării unor rezultate, reprezentării datelor, construirii mintale a algoritmilor, schemelor de comitere a infracțiunilor de frontieră.

4. Transpunere în limbaj, determină comunicarea, descrierea unor stări, sisteme, procese, rezultate, fenomene, generarea de idei, argumentarea unor evenimente și concluzii, demonstrarea cauzalității infracțiunilor.

5. Acomodare internă. Prelucrarea secundară, compararea unor rezultate, concluzii, calcularea, evaluarea și interpretarea rezultatelor, analiza de situații, elaborarea de strategii de relaționare.

6. Adaptare externă. Transferul este abilitatea prin care se manifestă aplicarea în mai multe domenii, generalizarea și particularizarea activității de frontieră, integrarea unor domenii în activitate, optimizarea activității prin comparație, negocierea, realizarea de conexiuni între diferite servicii, subdiviziuni.

Dezvoltarea competențelor se realizează cu ajutorul implementării principiilor didactice, care orientează organizarea procesului de instruire (8). Deși au un caracter general, ele pot fi aplicate și adaptate în evoluarea psihocompetențelor poliției de frontieră.

Conform autorilor A. Ardelean, O. Mândruț, în lucrările generale de pedagogie se descriu câteva principii didactice cu o pronunțată tentă normativă, care sunt însă mai mult terminologice. Utilizarea principiilor didactice în procesul de instruire oferă un cadru adecvat de interiorizare în structura personalității a competențelor profesionale. Principiile pot fi folosite atât în cadrul instruirii universitare, cât și în cel al pregătirii profesionale continue obligatorie. Cu cât mai eficient vor fi implementate principiile didactice la orice nivel de instruire sau în orice perioadă de activitate, cu atât vor garanta dezvoltarea competențele profesionale și psihologice. De menționat că pentru implementarea eficiente fiecărui principii trebuie racordat metodele și tehnicile psihodidactică care corespund competențelor și principiilor.

Astfel, principiul însușirii conștiente și active a cunoștințelor care postulează ideea că în învățare trebuie să existe un proces activ de înțelegere și prelucrare

a datelor de informare pe schemele intelectuale anterioare, de construire a unor scheme noi și totodată, de sesizare a relațiilor dintre fenomene și de stabilire a cauzalității. Acest principiu funcționează prin implementarea exercițiilor psihologice de participare activă: trainingul psihologic, simularea cazurilor infracționale, studiul de caz.

Principiul îmbinării teoriei cu practica, asigură implementarea cunoștințelor teoretice în practică. Din perspectiva psihologică acest principiu este fundamental în dezvoltarea competențelor de luare a deciziilor, de comunicare asertivă. Practicarea exercițiilor psihologice, scrierea comunicatelor, referatelor cu includerea studiului de caz, selectarea informației practice condiționează dezvoltarea abilităților. Audienții sunt invitați să concluzioneze și să argumenteze prin includerea informației teoretice în practică. Tratarea diferitor teme, dar din punctul lor de vedere prin tangență cu experiența deja acumulată, creează abilități privind managementul informației. Audienții prezintă grupei lucrările lor, unde apar discuții aprinse, ce-i fac pe participanți să se includă în soluționarea problemelor reale de serviciu, precum și să-și dezvolte arta comunicării în public.

Un alt principiu este însușirea temeinică a cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor, care postulează ideea însușirii operaționale eficiente a tuturor cunoștințelor învățate. Acest principiu stă la baza dezvoltării competențelor de analiză și sinteză a evenimentelor, de soluționare a cazurilor de conflict în colectiv, de diferențiere a comportamentului diferitor tipuri de infractori de frontieră. Se utilizează metode psihodidactice de lucru în grup. Se încurajează practicarea brainstormingului. Aceste exerciții sunt orientate în direcția de a-i învăța pe polițiști să-și aprecieze propria experiență și experiența altora.

Principiul respectării particularităților de vârstă răspunde necesității de a instrui conform structurilor intelectuale specifice vârstei. Acesta admite elaborarea programelor analitice de instruire a adulților în conformitate cu necesitatea de schimb de experiență, de autocunoaștere și autoapreciere, care pune în aplicare metodele: teste, psihologice și docimologice, trainingul psihologic. Autoaprecierea este stimulată la toate etapele de instruire la începutul, mijlocul și sfârșitul instruirii. Scopul acestor forme de lucru este a le oferi participanților ocazia să se cunoască mai bine pe sine și pe ceilalți.

Cu toate că principiile didactice au rămas aceleași, totuși este evident că situația educațională bazată pe competențe și dezvoltările teoretice ale psihologiei instruirii impun o viziune nouă asupra principiilor psihodidactice contemporane.

V. Preda (2001) menționează patru astfel de principii noi, cu argumentarea detaliată a acestora care au o tangență mai pregnantă cu psihodidactica formării competențelor (8).

În cele ce urmează, fac o trimitere la acest autor, care abordează principiile psihodidactice de educare a competențelor.

Principiul psihogenetic al stimulării și accelerării dezvoltării stadiale a inteligenței. Autorul consideră că este un principiu de maximă generalitate, deoarece întregul proces instructiv se realizează în acord cu o schemă generală de evoluție a inteligenței. Sistemul construit de Jean Piaget, conform căruia

inteligența se dezvoltă psihogenetic în mai multe stadii, presupune ca procesele de instruire să se desfășoare în acord cu principalele caracteristici ale fiecărui stadiu. Evoluția inteligenței este însă stimulată pe întreg procesul instructiv. De menționat că educația intelectuală prin informarea și formarea intelectuală favorizează dezvoltarea competențelor perceptiv - cognitiv, care pentru polițistul de frontieră sunt primordiale. Principiul menționat mai sus a rezultat din combinarea multidisciplinară și reprezintă o componentă foarte utilă în didactica formării competențelor psihoprofesionale. Unul din stadiul de dezvoltare intelectuală este învățarea creativă și procesul de descoperire, care generează competențe de planificare strategică a activității polițienești, implementarea noilor metode de descoperire și combatere a criminalității.

Principiul învățării prin acțiune conduce la ideea că învățarea prin acțiune formează competențe de motivație, evidențiază autocunoașterea personalității, dar și abilitățile de polițist sau manager de echipă. Cu alte cuvinte, acest principiu s-ar traduce în câmpul practicii instructive, dar și în psihotraninguri prin predominarea dimensiunii participative.

Principiul stimulării și dezvoltării motivației cognitive. Pentru realizarea acestui principiu se accentuează raportul dintre motivația extrinsecă și motivația intrinsecă, centrată pe autocunoaștere, autoevaluare. Prin acest principiu reflectat în metodologia de instruire selectată adecvat, se dezvoltă competențele motivaționale de activitate. Acesta își are debutul la începutul instruirii și va continua în toată activitatea de menținerea a ordinii și liniștii la frontieră, deoarece are un pronunțat caracter pragmatic și social. Acest principiu trebuie să se implementeze cu scop de evaluare a dorinței de cunoaștere a tuturor aspectele psihosociale ale activității poliției și să servească drept călăuză în munca de combatere a criminalității.

În concluzie, dezvoltarea competențelor psihoprofesionale în combaterea criminalității de frontieră are loc stadial prin influențe educaționale de instruire temeinice. Didactica competențelor profesionale impune cerințe metodologice foarte riguroase, selectate în funcție de tipul de competență, de experiența deja existentă în domeniu, de vârstă, care să stimuleze funcțiile cognitive, afective și volitive.

BIBLIOGRAFI

1. Competențele-cheie pentru educația pe tot parcursul vieții – un cadru de referință european, noiembrie 2004, Grupul de lucru B Competențe-cheie, Implementarea programului de lucru Educație și instruire 2010, Comisia Europeană, în: www.upt.ro/pdf/calitate2.
2. Goraș-Postică V., Formarea competențelor prin intermediul metodelor interactive de predare-învățare-evaluare. În: Formare de competențe prin strategii didactice interactive, Chișinău, Prodidactica, 2008, p. 5-14.
3. Ghid practic de evaluare a competențelor. <http://www.patrosec.ro/wp-content/uploads/2016/12/ghid-eval-cp.pdf>.
4. Sursa informației: http://cnc.ise.ro/reforma/derivarea_competentelor.htm

5. Recomandare a consiliului privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții, CE(Text cu relevanță pentru SEE), 2018.
6. Legea cu privire la Poliția de Frontieră nr. 283 din 28.12.2011.
7. Anatol Gremalschi, Formarea competențelor-cheie în învățământul general: provocări și constrângeri, Chișinău, 2015.
8. Aurel Ardelean, Octavian Mândruț, Didactica formării competențelor cercetare-dezvoltare-inovare-formare, Universitatea „Vasile Goldiș”, Arad, 2012.
9. Nina Sacaliuc, Andragogie (curs de prelegeri pentru studenții Ciclului II, studii superioare de masterat), Bălți, 2012.
10. A Bivol, Pregătirea psihologică a angajaților MAI – premisă în combaterea criminalității, Materialele conferinței științifico-practice internaționale „Criminalitatea în spațiul UE și al comunității statelor independente: evoluție, tendințe, probleme de prevenire și combatere”, 12-13 iunie, 2012, p. 12-16.
11. Cartaleanu, T., Cosovan, O., Goraș-Postică, V., Lîsenco, S., Sclifos, L., Formare de competențe prin strategii didactice interactive, Centrul Educațional Pro Didactica, Chișinău, 2008.

Iurie BULAI,

*doctor în drept, conferențiar universitar interimar
al Catedrei „Procedură penală și criminalistică” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Rodica BULAI,

*magistru în tehnologii informaționale, lector universitar
al Catedrei „Activitate specială de investigații și securitate informațională”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

PARTICULARITĂȚI DE ASIGURARE A SECURITĂȚII FRONTIEREI PRIN SISTEME BIOMETRICE DE IDENTIFICARE

Rezumat

Articolul este axat pe studiul particularităților implementării tehnologiilor biometrice în asigurarea securității publice și a frontierei. Autorii identifică oportunitățile și avantajele implementării unor asemenea sisteme atât în regiune, cât și în R. Moldova.

Cuvinte-cheie: *tehnologii biometrice, securitate a frontierei, baze de date, sistem biometric.*

Summary

The article focuses on the parallels of implementation of the biometric technologies in ensuring the public and border security. The authors identify the advantages of implementing such systems in the Republic of Moldova.

Keywords: *biometric technologies, border security, databases, biometric system.*

Introducere. Siguranța unui stat începe prin asigurarea siguranței atât în interior, cât și la frontieră prin identificarea, preîntâmpinarea circuitului, accesului unor elemente criminale cu caracter local, regional și internațional. Siguranța frontierei poate fi asigurată prin diferite modalități, una dintre acestea fiind tehnologiile biometrice.

Sistemele tehnice de identificare, denumite și „biometrie”, există la nivel regiune-stat (în interiorul statului R. Moldova), regiune-state (reuniune de state– Uniunea Europeană), internațional (sistemul biometric de identificare). Sistemele sunt utilizate atât de structurile de stat, cât și de cele private. Scopul constă în siguranța, sarcinile în identificarea tehnică a persoanelor. Identificarea tehnică în sistemele biometrice este realizată prin mai multe elemente anatomice umane.

Biometria este un set de metode și dispozitive pentru identificarea umană, care se bazează pe caracteristicile sale fiziologice sau comportamentale unice. Acest tip de identificare poate fi utilizat pentru a împiedica accesul interzis la clădiri, la calculatoare, bancomate, telefoane mobile și așa mai departe.

Proprietățile/elementele biometrice sunt: amprente digitale; identificare combinată la frontieră – scanner portativ geometria feței; identificare combinată la frontieră - scanner portativ irisul ochilor; desenul/structura retinei; voce; scrisul de

mână; imprimarea pe tastatură; structura venelor pe mâini etc.

Avantajele identificării biometrice: Protecția biometrică are un efect mai mare în comparație, de exemplu, cu utilizarea parolelor, a cartelelor inteligente, a PIN-urilor, a jetoanelor sau a tehnologiei de infrastructură cu cheie publică. Acest lucru se datorează posibilității ca biometria să nu identifice un dispozitiv, ci o persoană.

Metodele uzuale de protecție sunt pline de pierdere sau furtul de informații care devin deschise utilizatorilor ilegali. Un identificator biometric excepțional, de exemplu, amprentele digitale, este o cheie care nu poate fi pierdută.

Soluțiile biometrice sunt utilizate în mod activ în următoarele domenii: asigurarea securității (inclusiv în timpul evenimentelor sportive și de masă și al transportului); criminalistica; sistemul de pașapoarte și vize; controlul și gestionarea accesului și protecția datelor.

În mod separat, trebuie remarcat tendința utilizării tehnologiilor biometrice în domenii precum: credite și financiare; retail; sănătate; tehnologii mobile.

Actualmente soluțiile biometrice sunt pe larg implementate și utilizate la nivel internațional, regional, local la nivel de țară și la frontiere. Vom evalua nivelul de dezvoltare a acestor sisteme pe exemplul statelor precum România, Ucraina, Federația Rusă.

Un viu exemplu ne poate servi utilizarea sistemului „Imagetrac” în România.

În anul 2004 în România s-a implementat sistemul integrat de identificare facială la nivel național numit „Imagetrac” care este compus dintr-un server de date central, instalat în Institutul de criminalistică al MAI, la care sunt conectate 42 de stații de lucru, amplasate în fiecare județ, sistemul oferind următoarele facilități: stocarea datelor de stare civilă pentru un număr de 500 mii de persoane, stocarea unui număr de maxim 6 fotografii digitale pentru fiecare persoană, căutarea și regăsirea în baza de date a unei persoane după datele de stare civilă, date antropometrice, semne particulare, cicatrice-tatuaje, căutarea și regăsirea în baza de date a unei persoane după fotografia frontală sau portretul robot [3, p. 320]. Sistemul funcționează în baza algoritmului de recunoaștere facială (Local Feature Analysis - LFA), se disting 80 de puncte nodale pentru față, care măsoară: distanța dintre ochi, lățimea nasului, adâncimea orbitelor, oasele feței, linia maxilarului, bărbia. Algoritmul este independent de culoare (a fotografiei sau pielii); rasă (structura feței este universală indiferent de rasă), sursa de preluare a imaginii (scanner, cameră foto sau video etc.); vârstă (faceprint-ul rămâne neschimbat odată cu trecerea timpului); machiaje, păr facial, ochelari, iluminare [1, p. 42-43]. În anul 2016 acest sistem a cunoscut dezvoltare calitativă la nivel de țară în România. Exemplul oferit de România ne oferă o viziune de utilizare a sistemelor biometrice de identificare atât la nivel de țară, cât și la nivel de regim de frontieră. În contextul obligațiilor și angajamentelor Poliției Române, ce rezidă în aplicarea Acordului Schengen, Sistemul NBIS (National Biometric Identification System) va oferi posibilitatea asigurării funcționalităților de identificare criminalistică, precum și extinderea acestora prin interconectarea cu alte sisteme (ex. SISPOL, Sistemul informatic al IGI etc.). NBIS (National Biometric Identification System) urmărește

implementarea unui sistem informatic care: va permite introducerea/preluarea de imagini faciale digitale în/din baza de date organizată la nivelul Poliției Române și va permite căutari/verificări/comparații ale acestora cu cele provenite din diferite surse (CCTV, webcam, telefoane mobile, ATM cam etc.) realizând recunoașterea persoanelor. Sistemul operează cu rezoluția minimă a imaginilor căutate/procesate de 32 pixeli între pupilele ochilor; prin modulul expert de examinare avansată se va realiza procesarea suplimentară a imaginilor persoanelor cu fața parțial acoperită sau fotografii cu rezoluție scăzută, provenite de la persoane suspecte și persoane cu identitate necunoscută (ex: care poartă ochelari, și-au lăsat barba, părul lung etc.); va permite efectuarea controlului calității imaginii introduse prin re poziționarea corectă a axei pupilelor ochilor, aspect important în utilizarea eficientă a algoritmului de recunoaștere facială, precum și recompunere tridimensională a imaginilor faciale puțin vizibile sau parțial obdurate; va fi compatibil cu standardul ISO 19794-5 privind imaginile digitale faciale frontale; va permite introducerea mai multor imagini digitale faciale la aceeași fișă/caz în lucru; aplicația va permite compararea imaginilor provenite din diferitele surse cu cele stocate în baza de date, rezultatul fiind o listă de posibile imagini duplicate, ordonate descrescător după probabilitatea de identificare. va permite un repository comun pentru depozitul de fișiere imagine între IGPR și IGI, fără duplicarea fișierelor; va permite posibilitatea utilizării unor mecanisme comune de indexare a imaginilor între NBIS și IGI fără duplicarea fișierelor.

Soluția oferită va prezenta ca rezultat al căutării, o listă de imagini (candidați) din baza de date/repository, ordonate în funcție de acuratețea/scoring-ul recunoașterii. Eficiența identificării este considerată cu atât mai mare, cu cât poziția în lista de imagini este mai apropiată de poziția 1^a. Arhitectura IT curentă aflată în dotarea Poliției Române și cu ce alte sisteme IT ar trebui să se interconecteze NBIS: Arhitectura optimă pentru implementarea sistemului informatic NBIS (National Biometric Identification System) presupune extinderea arhitecturii curente aflate în dotarea Poliției Române, în sediul IGPR-DCTI, cu elemente hardware (necesare creșterii capacității de stocare și procesare a datelor și fișierelor electronice) și cu elemente software specifice, care constituie nucleul funcțional al sistemului informatic NBIS. Procedura are ca scop achiziționarea produselor software și hardware specifice sistemului NBIS, instalarea și configurarea acestora, asigurarea serviciilor necesare operaționalizării sistemului informatic NBIS, precum și integrarea acestuia cu aplicațiile specifice polițienești. IGPR deține și operează o rețea de comunicații la nivel național, care conectează peste 30.000 de stații de lucru cu sistem de operare Microsoft Windows la diferite versiuni. Din punctul de vedere al utilizatorilor activi, aceștia sunt în număr de aproximativ 40.000 și sunt gestionați de sistemul Microsoft Active Directory centralizat și replicat la nivelul fiecărui inspectorat județean. De asemenea, politicile de securitate sau administrative sunt implementate și gestionate, tot în mod centralizat, din centrul de calcul al IGPR. Din perspectiva aplicațiilor și bazelor de date existente, dezvoltarea, administrarea și gestionarea acestora se realizează, de asemenea, în mod centralizat la nivelul IGPR, asigurând un mod unitar de exploatare a resurselor informatice.

Infrastructura care deservește aceste sisteme și aplicații este găzduită în Data Center-ul IGPR, iar datele și sistemele sunt replicate în site-ul de Disaster Recovery. În ceea ce privește sistemele informatice implementate și aflate în exploatare în cadrul IGOR, relevante pentru sistemul informatic NBIS sunt următoarele:

- a) SISPOL - Sistemul Informatic al poliției Române;
- b) SNRI - Sistemul Național de Raportare a Incidentelor;
- c) Aplicația/bazele de date criminalistice cu imagini faciale și date personale ale Poliției Române;

De asemenea, din punctul de vedere al tehnologiei utilizate pentru modulele de recunoaștere facială, sistemul NBIS (National Biometric Identification System) va trebui să asigure integrarea cu sistemul informatic operațional de la nivelul Inspectoratului General pentru Imigrări (IGI), pentru a permite modul de lucru în sistem integrat IGI-IGPR.

Astfel, pentru a elimina sursa oricărei incompatibilități tehnologice sau costuri suplimentare de interfațare, se solicită interoperabilitatea cu soluțiile Cognitive Face VACS existente în cadrul IGI, asigurându-se licențele software necesare pentru a acoperi volumul de fișiere tip imagine, precum și a numărului de utilizatori autorizați la nivelul IGPR. Modul de lucru în sistem integrat IGI-IGPR presupune un sistem de căutare și răspuns de tip HIT/NO HIT sau după caz lista de candidați cu identificările faciale rezultate, care vor fi semnalizate pe stațiile de lucru ale utilizatorilor sub forma de mesaj scris.

Sistemul informatic NBIS (National Biometric Identification System) va fi implementat pe o infrastructură hardware și software, în Data Center-ul IGPR. Furnizorul va fi responsabil atât de configurarea infrastructurii, cât și de integrarea infrastructurii rezultate în serviciile de infrastructura funcționale la nivelul IGPR (servicii de monitorizare sistem, servicii de mesagerie și notificări, Active Directory etc.) [2].

Federația Rusă

Tehnologiile biometrice rusești pot concura cu omologii străini. Cele mai recente teste internaționale sunt o confirmare. Federația Rusă dezvoltă activ tehnologiile biometrice, totuși sunt unele aspecte ce frânează aplicabilitatea acestora.

Astfel, printre factorii care împiedică dezvoltarea biometriei în Rusia putem nominaliza:

1. Absența unei baze de date biometrice de stat unificate.
2. Lipsa organismelor de certificare pentru echipamente biometrice și software.
3. Utilizarea inactivă a standardelor naționale (internaționale / interstatale) în domeniul tehnologiilor biometrice. Nu sunt stabilite în standardele în specificațiile clientului, cerințele non-utilizarea formatelor unice de transfer de date biometrice, precum și lipsa de înțelegere a particularităților utilizării sistemelor biometrice.
4. Imperfecțiunea produsului final pe care compania îl oferă clientului, cu perfecțiunea tehnologiei de recunoaștere biometrică în sine, care cauzează neîncredere în biometrie în general.

Reglementarea legislativă. Statul este interesat de dezvoltarea tehnologiilor biometrice în Rusia. Aceasta se datorează în mare măsură dezvoltării economiei digitale din Federația Rusă. Cel mai viu exemplu este proiectul de a introduce o platformă națională biometrică. Legislația reglementează problemele legate de date biometrice, de exemplu, prin Legea federală din 27 iulie 2006 nr. 152-FZ „*Cu privire la datele cu caracter personal*”.

În Duma de Stat un proiect de lege nr. 157752-7 cu privire la amendamentele la Legea federală „*Cu privire la contracararea legalizării (spălării) veniturilor provenite din activitatea infracțională și finanțarea terorismului*” (crearea unui mecanism interactiv de autentificare la distanță și identificarea clientului organizațiilor de credit). Proiectul de lege reglementează mecanismele de autentificare de la distanță și de identificare a clientului organizației de credit – persoana fizică – folosind datele sale biometrice personale, precum și informații despre el conținute într-un singur sistem de identificare și autentificare (ESIA). Decretul nr. 157752-7 a fost inclus în programul de eșantionare prin decizia Consiliului Dumei de Stat din iulie 2017.

Problemele tehnice legate de tehnologiile biometrice sunt reglementate de standardele naționale. Standardele naționale existente stabilesc cerințe privind formatele de schimb pentru fiecare modalitate, o singură structură de formate de schimb, metodologia de testare, calitatea probelor biometrice și multimodalitatea. Există 40 de standarde naționale în domeniul tehnologiilor biometrice [4].

Introducerea unui singur sistem biometric de identificare a clienților de către bănci va începe în 2018. Acest lucru este raportat de RBC cu referire la Rostelecom, care este contractantul proiectului. Ministerul Comunicațiilor al Federației Ruse a confirmat că conceptul și scenariul dezvoltării sistemului au fost deja aprobate. Pentru a dezvolta arhitectura sistemului este planificat să cheltuiască 247,6 milioane de ruble. În cadrul planului, băncile și Rostelecom ar trebui să finalizeze toate testele înainte de sfârșitul acestui an. Data lansării depline a sistemului în 2018 va depinde de disponibilitatea băncilor și de cadrul legislativ [5].

Astăzi, cardurile medicale pentru copii sunt digitalizate, iar rezultatele tuturor examenelor medicale vor fi incluse într-o singură bază de date electronică. Astfel, de la data de 1 ianuarie 2018, intră în vigoare ordinul Ministerului Sănătății nr. 514, „*Cu privire la procedura de efectuare a examenelor medicale preventive ale minorilor*” [6].

Un aspect important îl considerăm situația în domeniu cu privire la vecinii noștri. Astfel, Ucraina nu este excepție respectiv, începând cu 02.01.2018, guvernul Ucrainei a lansat un sistem responsabil de verificarea biometrică a cetățenilor străini, informează „Inform-UA”. Astfel, în urma decretului nou adoptat al Cabinetului de Miniștri, adoptat miercuri, 27 decembrie, serviciul de frontieră de stat a lansat un sistem de înregistrare a pașapoartelor biometrice ale cetățenilor aparținând unor țări străine, inclusiv persoanelor care nu au cetățenie. Dispoziția privind sistemul național se referă la prelucrarea datelor cu caracter personal în sistemul adoptat și prevede, de asemenea, stocarea acestora pe o perioadă lungă de timp [7].

Prin cele relatate am tins să prezentăm modalitățile de utilizare a sistemelor biometrice în diferite sfere atât siguranță, cât și servicii.

Utilizarea sistemelor biometrice facilitează procesele de gestionare a datelor, precum și particularitățile de asigurare a securității și de oferire a serviciilor.

Totodată, în acest context ținem să menționăm că fiecare sistem posedă atât avantaje, cât și lacune - puncte slabe/vulnerabili. Prin factorii vulnerabili la utilizarea sistemelor biometrice putem nominaliza: furtul de date, scurgerea de date, falsul de date.

Prioritatea utilizării unor sau altor sisteme va reieși din valorificarea avantajelor, și mai ales prin identificarea lacunelor și aplicarea soluțiilor de înlăturare sau minimalizare a acestora.

În virtutea celor expuse, considerăm că evoluția, în cadrul domeniului abordat, în următorul deceniu se va caracteriza prin faptul că practic întreaga populație a Pământului va avea cartele de identitate biometrice, informații despre care sunt stocate în bazele de date de stat, unite într-un sistem internațional de identificare mondială.

Astfel, statele pot întreprinde măsuri de protejare și identificare a infractorilor la mai multe nivele, fie local, regional sau internațional.

BIBLIOGRAFIE

1. Bulai Iurie, Teza de doctor „Bazele științifice, pregătirea și efectuarea prezentării spre recunoaștere”, Chișinău, 2016, p. 42-43.

2. Vasilache Adrian, HotNews.ro Joi, Poliția vrea sa implementeze până la Crăciun un sistem de recunoaștere facială la nivel național, care să identifice persoanele din imagini chiar daca poarta cagula sau burka, 29 septembrie 2016, accesat la 02.01.2018.

3. Popa Gh., Utilizarea de către poliția română a sistemului Imagetrak- sistem de recunoaștere și compunere facială. În: Revista de criminologie, criminologică și de penologie, București: 2005. nr. 2, 320 p. citat de Bulai Iu.

4. Данила Николаев Директор Некоммерческого партнерства «Русское биометрическое общество», председатель ТК 098 «Биометрия и биомониторинг» (Росстандарт) Основные функции РБО: Биометрические системы: актуальное состояние рынка в России и в мире//sursa http://www.secuteck.ru/articles2/sys_ogr_dost/biometricheskie-sistemy-aktualnoe-sostoyanie-rynka-v-rossii-i-v-mire//consultat consultat la 02.01.2018.

5. <https://rb.ru/news/biosystem-bank/> consultat la 02.01.2018.

6. Sursa <https://kramola.info/node/11588> consultat la 02.01.2018.

7. <https://inform-ua.info/society/v-ukrayne-zapustyly-byometrycheskuyu-verifykatcyu-hrazhdan-consultat> la 02.01.2018 consultat la 15.08.2018.

Iurie BULAI,

*doctor în drept, conferențiar universitar interimar
al Catedrei „Procedură penală și criminalistică” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Rodica BULAI,

*magistru în tehnologii informaționale, lector universitar
al Catedrei „Activitate specială de investigații și securitate informațională”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

AVANTAJELE ȘI DEZAVANTAJELE UTILIZĂRII SISTEMELOR BIOMETRICE ÎN ASIGURAREA SECURITĂȚII FRONTIEREI ȘI A STATULUI

Rezumat

Prezentul articolul este axat pe analiza particularităților de implementare a tehnologiilor biometrice în societatea modernă. Autorii identifică problematica, precum și oportunitățile utilizării tehnologiilor biometrice atât la momentul actual, cât și în viitorul apropiat

Cuvinte-cheie: *tehnologii biometrice, caracteristici statistice ale metodei, baze de date, iris, retină, amprente digitale, identificare facială -2D, identificare facială -3D, structura venelor mâinii, geometria mâinii.*

Summary

The present article focuses on the analysis of the particularities of implementation of biometric technologies in the modern society. The authors identify issues such as the use of biometric technologies both at present and in the near future

Keywords: *biometric techniques, statistical characteristics of the method, databases, iris, retina, fingerprints, face identification -2D, facial identification -3D, hand vein structure, hand geometry.*

Introducere. Siguranța unui stat începe prin asigurarea siguranței atât în interior, cât și la frontieră prin identificarea, preîntâmpinarea circuitului, accesului unor elemente criminale cu caracter local, regional și internațional. Siguranța frontierei poate fi asigurată prin diferite modalități, una dintre acestea fiind tehnologiile biometrice.

Sistemele tehnice de identificare denumite și „biometrie” există la nivel regiune-stat (în interiorul statului R. Moldova), regiune-state (reuniune de state - Uniunea Europeană), internațional (sistemul biometric de identificare). Sistemele date sunt utilizate de structurile de stat, precum și de cele private. Scopul constă în siguranță, sarcina în identificarea tehnică a persoanelor. Identificarea tehnică în sistemele biometrice este realizată prin mai multe elemente anatomice umane.

Totodată, în acest context ținem să menționăm că fiecare sistem posedă atât avantaje, cât și lacune/dezavantaje – precum și puncte slabe/vulnerabilități. Prin factorii vulnerabili la utilizarea sistemelor biometrice putem nominaliza: furtul de date, scurgerea de date, falsul de date .

Prioritatea utilizării unor sau altor sisteme va reieși din valorificarea avantajelor, și mai ales prin identificarea lacunelor/dezavantajelor și aplicarea soluțiilor de înlăturare sau minimalizare a acestora [2].

Fiecare persoană are amprente digitale, voce, caracteristici faciale. Acești identificatori sunt întotdeauna cu noi, nu pot fi pierduți. Tehnologia modernă facilitează citirea și analizarea acestora. Magiei biometrice au cedat nu numai utilizatorii obișnuiți, ci și unele organizații/instituții prestigioase. Băncile britanice au introdus datele biometrice de amprentă pentru a intra în conturile clienților. Deblocarea smartphone-urilor s-a petrecut mult timp cu ajutorul acelorași amprente. Master Card lucrează la implementarea metodei de auto-autentificare folosind Selfie.

Autentificarea biometrică este cu siguranță convenabilă! Dar întrebare cât este de sigură? Să începem cu elementele de bază. În 95% din cazuri, biometria este în mod inerent statistică matematică. Statistica matematică este o știință exactă, ai cărei algoritmi sunt folosiți pretutindeni: în sistemele radare și bayesiene.

Ca două caracteristici de bază ale oricărui sistem biometric, pot fi acceptate erori de primul și al doilea tip. În teoria radarului (radiolocațiunii), acestea sunt denumite de obicei „alarmă falsă” sau „omisiunea țintei”, iar în biometrie cele mai cunoscute concepte sunt FAR (False Acceptance Rate) și FRR (False Rejection Rate).

Primul număr caracterizează probabilitatea unei coincidențe false a caracteristicilor biometrice a două persoane. A doua este probabilitatea de a refuza accesul unei persoane care are acces. Cu cât sistemul este mai bun, cu atât este mai mică valoarea FRR pentru aceleași valori FAR. Uneori este utilizată EER caracteristică comparativă, care determină punctul în care se intersectează programele FRR și FAR. Dar este departe de a fi mereu reprezentativ. Este posibil să se ia în considerare următoarele: dacă producătorii în date bazelor de date biometrice deschise nu oferă caracteristicile sistemului FAR și FRR, atunci acest sistem este cel mai probabil incompetent sau mult mai slab decât concurenții. Au fost dezvoltate câteva caracteristici empirice care permit să evaluăm calitatea sistemului. „Rezistența la contrafacere” este o caracteristică empirică, generalizând cât de ușor este să induci în eroare identificatorul biometric. „Stabilitatea față de mediul înconjurător” este o caracteristică empirică de evaluare a stabilității sistemului în diferite condiții externe, cum ar fi schimbarea nivelului de iluminare sau a temperaturii încăperilor. „Simplitatea utilizării” arată cât de dificil este de a folosi un scanner biometric dacă este posibil să se identifice în timpul mișcării. O caracteristică importantă este „viteza de lucru” și „costul sistemului”. Nu trebuie să uităm că caracteristicile biometrice ale unei persoane se pot schimba în timp, aceasta fiind un dezavantaj semnificativ. Abundența metodelor biometrice este uimitoare. Principalele metode care utilizează caracteristicile biometrice statice ale persoanei sunt identificarea desenului papilar la degete, irisul, geometria feței, retinei, structura venelor pe mână, geometria mâinii. Există, de asemenea, o serie de metode în care se utilizează caracteristicile dinamice: identificarea prin voce, dinamica scrierii de mână, ritmul inimii, mersul.

În articol, vom lua în considerare doar acele caracteristici care sunt aplicabile în sistemele de control al accesului (ACS) sau în sarcinile aferente. Datorită superiorității sale, acestea fiind în primul rând caracteristicile statice. Din caracteristicile dinamice, recunoașterea vocală are o semnificație statistică (comparabilă cu cele mai proaste date statistice ale algoritmilor static FAR ~ 0,1%, FRR ~ 6%), dar acestea doar în condiții ideale. Pentru a conștientiza probabilitățile FAR și FRR, se poate estima cât de des vor apărea coincidențele false, dacă de instalat un sistem de identificare la punctul de control și trecere cu un număr de personal N. Probabilitatea unei coincidențe false a amprentei obținute de scanner pentru o bază de date cu amprente digitale N este FAR N. Și în fiecare zi prin punctul de control vor trece N persoane. Apoi, probabilitatea de eroare pentru o zi lucrătoare este FAR · (N · N). Desigur, în funcție de scopurile sistemului de identificare, probabilitatea de eroare pe unitate de timp poate varia foarte mult, dar dacă se ia o singură eroare într-o zi lucrătoare, atunci:

$$FAR \times N^2 \approx 1 \Rightarrow N \approx \sqrt{\frac{1}{FAR}} \quad (1)$$

Apoi, obținem acea funcționare stabilă a sistemului de identificare la FAR = 0.1% = 0.001 este posibil cu numărul de personal N ≈ 30.

Scanere biometrice. Până în prezent, termenii „algoritm biometric” și „scanner biometric” nu sunt neapărat *interdependenți*. O companie poate produce aceste elemente singură sau în comun. Cea mai mare diferențiere a producătorilor de scanere și a producătorilor de software se realizează pe piața biometrică a desenului papilar al degetelor.

Cel mai mic pe piață este procentul scannerelor 3D de față. De fapt, nivelul de diferențiere reflectă în mare măsură dezvoltarea și saturația pieței. Mai multe alegeri – cu atât mai mult aspectul este elaborat și adus la perfecțiune. Diferitele scanere au un set diferit de proprietăți. Practic, acesta este un set de teste pentru a verifica dacă obiectul biometric este adevărat sau falsificat. Pentru scanerul de deget, aceasta poate fi o verificare a temperaturii sau o verificare a reliefului, pentru scanerul de ochi aceasta poate fi o verificare de acomodare a irisului, pentru scanerul de față – mișcarea elementelor feței. Scanerul are un efect foarte puternic asupra statisticilor FAR și FRR obținute. În unele cazuri, aceste cifre se pot schimba de zeci de ori, în special în condiții reale. De obicei, caracteristicile algoritmului sunt date pentru o bază „ideală” sau doar pentru una bună, unde cadrele de proastă calitate și neclare sunt aruncate. Numai câțiva algoritmi indică obiectiv baza și oferirea integrală a FAR/ FRR pentru aceasta..

Ampretele digitale. Dactiloscopia (recunoașterea amprentelor digitale) – este cea mai dezvoltată metodă biometrică de identificare a identității până în prezent. Catalizatorul pentru dezvoltarea metodei a fost utilizarea sa largă în criministica secolului al XX-lea. Fiecare persoană are un model unic de desene papilare, ceea ce face posibilă identificarea. De obicei, algoritmi utilizează puncte caracteristice pentru amprentele digitale: sfârșitul liniei de model, ramificația liniei, punctele unice. Suplimentar sunt utilizate informații cu privire la structura

morfologică a amprentei: poziția relativă a liniilor închise de amprentă digitală, „arc”, și liniilor în spirală. Caracteristicile desenului papilar sunt transformate într-un cod unic care păstrează imaginea informativă a amprentei., anume „codurile amprentei” sunt stocate în baza de date utilizată pentru căutare și comparare. Timpul pentru a transfera imaginea amprentei codului și identificarea sa nu depășește de obicei 1s, în funcție de dimensiunea bazei de date. Timpul desfășurat pentru prezentarea mâinii nu este luat în considerare.

Caracteristicile statistice ale metodei. Sursa de date pentru FAR și FRR sunt folosite statisticile VeriFinger SDK obținute cu scannerul de amprente DP U.are.U. În ultimii 5-10 ani, caracteristicile de recunoaștere a degetului nu au avansat semnificativ, astfel încât cifrele date ne indică o medie bună pentru algoritmi moderni. Algoritmul VeriFinger a câștigat câțiva ani concursul internațional „Competiția internațională de verificare a amprentelor digitale” (International Fingerprint Verification Competition), în care au concurat algoritmi de recunoaștere a degetului. Valoarea caracteristică a FAR pentru metoda de recunoaștere a amprentelor digitale este 0,001%. Din formula (1) vom primi că munca stabilă a sistemului de identificare la FAR = 0,001% este posibilă la numărul de personal $N \approx 300$.

Avantajele și dezavantajele metodei. Avantajele metodei sunt: fiabilitate ridicată; indicatorii statistici ai metodei sunt mai buni decât indicatorii metodelor de identificare după față, voce și scris; costul scăzut al dispozitivului care scanează o imagine a amprentei digitale; o procedură destul de simplă pentru scanarea unei amprente digitale. **Dezavantaje:** modelul desenului papilar este foarte ușor, se lezează de zgârieturi mici, tăieturi.

Persoanele care folosesc scannerul la întreprinderile / instituțiile cu numărul de personal de câteva sute, afirmă prezența unui grad ridicat de eșec la scanare (refuzul scanării). Multe dintre scanere reacționează inadecvat față de pielea uscată și nu oferă acces persoanelor vârstnice, de asemenea, are efect condițiile în care activează persoanele. Cazul unei companii chimice unde încercarea de a introduce scanere de amprente digitale (s-au încercat sisteme diferite) nu s-a reușit, deoarece impactul minim al substanțelor chimice pe degetele angajaților cauzează eșecul scanării (scanerul nu identifică degetele). Există, de asemenea, o lipsă de securitate împotriva imitației amprentei, parțial datorită răspândirii largi a metodei. Desigur, nu toate scanerul pot fi amăgite prin metode de la „distrugătorii de legende”. Totuși, pentru unele persoane cu degete „nepotrivite” (în special temperatura corpului, umiditatea), probabilitatea de a i se refuza accesul poate ajunge la 100%. Numărul acestor persoane variază de la câteva procente pentru scanere scumpe până la zece la sută pentru cele necostisitoare. Desigur, trebuie remarcat faptul că un număr mare de deficiențe sunt cauzate de prevalența răspândită a sistemului, dar aceste neajunsuri au loc și se manifestă foarte des..

Irisul. Irisul ochiului este o caracteristică unică a unei persoane. Modelul irisului se formează în a opta lună de dezvoltare intrauterină, se stabilizează în final la vârsta de aproximativ doi ani și practic nu se schimbă în timpul vieții, cu excepția leziunilor grave sau a patologiilor acute. Metoda este una dintre cele mai

exacte dintre metodele biometrice. Sistemul de identificare a irisului este împărțit logic în două părți: un dispozitiv de captare a imaginii, prelucrarea primară și transmiterea acestuia la calculator și un calculator care compară imaginea cu imaginile din baza de date, transmiterea comenzii pentru admiterea la dispozitivul executiv. Timpul procesării imaginilor primare în sistemele moderne este de aproximativ 300-500 ms, viteza de comparație a imaginii rezultate cu baza are un nivel de 50 000-150 000 comparații pe secundă pe un PC convențional. O astfel de viteză de comparație nu impune restricții privind aplicarea metodei în organizații/instituții mari atunci când este utilizată în sistemele de acces. Folosind calculatoare specializate și algoritmi de optimizare a căutării este posibilă chiar identificarea unei persoane printre locuitorii întregii țări.

Caracteristicile statistice ale metodei. Caracteristicile FAR și FRR pentru iris sunt cele mai bune în clasa sistemelor biometrice moderne (cu posibila excepție a metodei de recunoaștere după retina ochiului). Valoarea caracteristică a FAR este 0.00001%. Conform formulei (1) $N \approx 3000$ – numărul de personal din organizație, în care identificarea angajatului este destul de stabilă. Aici merită remarcată o trăsătură importantă care distinge sistemul de recunoaștere a irisului de alte sisteme. În cazul utilizării unei camere de rezoluție de la 1,3 MP, puteți capta doi ochi într-un singur cadru. Deoarece probabilitățile FAR și FRR sunt probabilități independente din punct de vedere statistic, când se recunoaște prin doi ochi, valoarea FAR va fi aproximativ egală cu pătratul valorii FAR pentru un ochi. De exemplu, pentru FAR 0,001% atunci când se utilizează doi ochi, probabilitatea de toleranță falsă va fi de 10-8%, FRR fiind doar de două ori mai mare decât valoarea FRR corespunzătoare pentru un ochi la FAR = 0,001%.

Avantajele și dezavantajele metodei. Avantajele metodei sunt: fiabilitatea statistică a algoritmului; capturarea imaginii irisului se poate face de la o distanță de câțiva centimetri până la câțiva metri, în timp ce contactul fizic al persoanei cu dispozitivul nu se produce; irisul este protejat de leziuni, deci nu se va schimba în timp. De asemenea, este posibil să se utilizeze un număr mare de metode care protejează împotriva falsificării.

Dezavantajele metodei. Prețul unui sistem bazat pe iris este mai mare decât prețul unui sistem bazat pe recunoașterea degetului sau recunoașterea feței. Disponibilitate redusă a soluțiilor gata făcute.

Detectarea/identificarea după față. Există multe metode pentru recunoașterea geometriei feței. Toate acestea se bazează pe faptul că trăsăturile feței și forma craniului fiecărei persoane sunt individuale. Această direcție în biometrie pare a fi atractivă pentru mulți oameni, pentru că ne cunoaștem în primul rând după față. Această zonă este împărțită în două direcții: recunoaștere 2D și recunoaștere 3D. Fiecare dintre ele are avantaje și dezavantaje, dar depinde mult și de domeniul de aplicare și de cerințele înaintate unui algoritm concret. Pe scurt, vom scoate în evidență informații despre 2D și vom trece la una dintre cele mai interesante metode pentru ziua de azi – identificarea facială 3D.

Metoda 2D de recunoaștere /identificare a feței este una dintre metodele cele mai ineficiente din punct de vedere statistic al biometriei. A apărut de mult și

a fost folosită, în principal, în criminalistică, care a contribuit la dezvoltarea sa. Mai târziu, au apărut interpretările computerizate ale metodei, ca urmare a devenit mai sigură/fiabilă, dar în fiecare an din ce în ce mai mult pierde competiția cu alte metode biometrice de identificare a personalității. În prezent, datorită indicatorilor statistici săraci, este utilizat în biometria încrucișată multimodală, sau în rețele sociale.

Caracteristicile statistice ale metodei. Pentru FAR și FRR, datele sunt folosite pentru algoritmi VeriLook. Din nou, pentru algoritmi moderni are caracteristici obișnuite. Uneori, se atestă algoritmi cu FRR 0,1% cu un FAR similar, însă bazele pe care sunt obținute sunt foarte îndoielnice (fundal tăiat, expresie facială asemănătoare, coafuri/frezuri asemănătoare, iluminare). *Valoarea caracteristică a FAR este de 0,1%.* Din formula (1) obținem $N \approx 30$ - numărul personalului din organizație/instituție, în care identificarea unui angajat este destul de stabilă. După cum puteți vedea, indicatorii statistici ai metodei sunt modești: aceasta surclasează avantajul metodei că este posibilă efectuarea unei fotografii ascunse a persoanelor în locuri aglomerate. Este amuzant să vedem cum de câteva ori pe an se finanțează următorul proiect pentru a detecta infractorii prin camere video instalate în locuri aglomerate. În ultimii zece ani, caracteristicile statistice ale algoritmului nu s-au îmbunătățit deși numărul acestor proiecte a crescut. Este demn de remarcat faptul că pentru a urmări oamenii în mulțime printr-o multitudine de camere, algoritmul este destul de potrivit.

Avantajele și dezavantajele metodei. Avantajele metodei. La recunoașterea 2D, spre deosebire de cele mai multe metode biometrice, nu sunt necesare echipamente/utilaje costisitoare. Cu echipamentul adecvat, există posibilitatea de recunoaștere la distanțe considerabile de la camera video.

Dezavantaje. Fiabilitate statistică scăzută. Există cerințe pentru iluminat (de exemplu, nu este posibil să se înregistreze persoanele care intră în încăperi de pe străzi într-o zi însorită). Pentru mulți algoritmi, inadmisibilitatea oricărei interferențe externe, cum ar fi ochelarii, barba, anumite elemente ale coafurii. Este obligatorie poziția frontală a feței cu mici deviații. Mulți algoritmi nu iau în considerare posibilele modificări ale expresiilor faciale, adică expresia trebuie să fie neutră.

Recunoașterea/identificarea feței prin metoda 3D. Implementarea acestei metode este o sarcină destul de dificilă. În ciuda acestui fapt, în prezent, există multe metode pentru recunoașterea feței 3D. Metodele nu pot fi comparate între ele, deoarece folosesc diferite scane și baze. Nu toate oferă FAR și FRR, utilizând abordări absolut diferite. O tranziție de la metoda 2D la 3D este metoda care pune în aplicare acumularea de informații despre o persoană. Această metodă are caracteristici mai bune decât metoda 2D, dar la fel ca aceasta folosește doar o singură cameră. Când subiectul este introdus în baza de date, subiectul își întoarce capul și algoritmul leagă imaginea împreună creând un șablon 3D. Când are loc recunoașterea sunt folosite mai multe cadre ale fluxului video. Această metodă se referă mai degrabă la cele experimentale și realizarea pentru sisteme ACS nu s-au testat. Metoda cea mai clasică este de proiectare a unui șablon. Ea constă în proiectarea unei grile pe un obiect (fața). Apoi, aparatul foto face fotografii la o viteză de zeci de cadre pe secundă,

iar imaginile rezultate sunt procesate de un program special. Fasciculul care se încadrează pe suprafața curbată este îndoit - cu cât e mai mare curbura suprafeței, cu atât e mai mare îndoirea fasciculului. Inițial, a fost aplicată o sursă de lumină vizibilă, minimalizată cu „jaluzele”. Ulterior, lumina vizibilă a fost înlocuită de o lumină infraroșie, care are o serie de avantaje. De obicei, în prima etapă de procesare, imaginile sunt aruncate, persoana nu este vizibilă deloc sau există obiecte străine care interferează cu identificarea. În baza imaginilor primite, este structurat modelul de față 3D, pe care se evidențiază și îndepărtează interferențe nedorite (păr, barbă, mustață și ochelari). Apoi modelul este analizat - sunt evidențiate, elementele antropometrice, care în final sunt înscrise într-un cod unic introdus în baza de date. Timpul de captare și de procesare este de 1-2 secunde pentru cele mai bune modele. De asemenea, câștigă popularitate, metoda de recunoaștere 3D prin imaginea primită de la mai multe camere video.

Indicii statistici ai metodei 3D. Datele complete despre FRR și FAR pentru algoritmi din această clasă pe site-urile producătorilor nu sunt dezvăluite. Dar pentru cele mai bune modele ale companiei Bioscript (3D EnrolCam, 3D Fast-Pass), care lucrează prin metoda de proiectare a șablonului la FAR = 0.0047% FRR este 0.103%. Se consideră că fiabilitatea statistică a metodei este comparabilă cu fiabilitatea metodei de identificare a amprentelor digitale.

Avantajele și dezavantajele metodei 3D. Avantajele metodei sunt: nu este nevoie să contactați scannerul; sensibilitate scăzută la factorii externi, atât asupra persoanei în sine (aspectul ochelarilor, bărbiilor, schimbarea coafurii), cât și în împrejurimile sale (iluminarea, întoarcerea capului); nivel ridicat de fiabilitate, comparabil cu identificarea amprentelor digitale.

Dezavantajele metodei. 3D. Costurile sporite ale echipamentului. Sistemele disponibile în vânzare au depășit costul scannerelor pentru iris. Modificările mimicii feței și interferențele pe față înrăutățesc fiabilitatea statistică a metodei. Metoda nu este încă bine dezvoltată, în comparație cu amprente utilizate de mult timp, ceea ce face ca aplicarea sa să fie dificilă. Trebuie să remarcăm că această metodă este destul de răspândită și ei i se acordă preferință față de recunoașterea după irisul ochiului. Ponderea tehnologiilor de recunoaștere a feței în volumul total al pieței biometrice mondiale poate fi estimată la 13-18%. În domeniul recunoașterii 2D a feței, subiectul principal al dezvoltării este software-ul, deoarece camerele obișnuite sunt excelente la captarea imaginii feței. Soluția problemei recunoașterii feței într-o oarecare măsură a ajuns într-un impas - pentru câțiva ani nu s-a oferit practic o îmbunătățire a parametrilor statistici ai algoritmilor. În acest domeniu, are loc „lucrul sistematic asupra greșelilor”. Recunoașterea 3D a feței este acum o zonă mult mai atractivă pentru dezvoltatori. În domeniu muncesc o mulțime de echipe și în mod regulat apar noi descoperiri. O mulțime de lucrări se află într-o stare „pe cale să fie oferite”.

În fine, considerăm că pentru asigurarea unui sistem eficient și viabil este necesar crearea unui sistem mixt care ar permite identificarea în baza diferitor parametri. Astfel ca spre exemplu ne-ar putea servi sistemul de identificare biometric în baza amprentelor digitale și sistemul de identificare facială 2D (care este mai

ieftin), ulterior fiind înlocuit cu 3D când va fi la prețuri și viabilitate corespunzătoare disponibile pentru procurare. În cazul exemplului am menționat că aceste sisteme se utilizează pentru acces în instituții, dar totodată acestea ar putea fi utilizate și la trecerile de frontieră. În acest context considerăm viabilă comasarea unui sistem de tip „Imagetrac”.

În anul 2004 în România s-a implementat sistemul integrat de identificare facială la nivel național numit „Imagetrac” care este compus dintr-un server de date central, instalat în Institutul de criminalistică a MAI, la care sunt conectate 42 de stații de lucru, instalate în fiecare județ, sistemul oferind următoarele facilități: stocarea datelor de stare civilă pentru un număr de 500 mii de persoane, stocarea unui număr de maxim 6 fotografii digitale pentru fiecare persoană, căutarea și regăsirea în baza de date a unei persoane după datele de stare civilă, date antropometrice, semne particulare, cicatrice/tatuaje, căutarea și regăsirea în baza de date a unei persoane după fotografia frontală sau portretul robot [3, p.320]. Sistemul funcționează în baza algoritmului de recunoaștere facială (Local Feature Analysis - LFA), se disting 80 de puncte nodale pentru față, care măsoară: distanța între ochi, lățimea nasului, adâncimea orbitelor, oasele feței, linia maxilarului, bărbia. Algoritmul este independent de culoarea fotografiei sau a pielii; rasă (structura feței este universală indiferent de rasă); sursa de preluare a imaginii (scanner, cameră foto sau video etc.); vârstă (faceprint-ul rămâne neschimbat odată cu trecerea timpului); machiaje, păr facial, ochelari, iluminare [1, p. 42-43]. În anul 2016 acest sistem a primit dezvoltare calitativă la nivel de țară în România. Exemplul oferit de România ne oferă o viziune de utilizare a sistemelor biometrice de identificare atât la nivel de țară cât și la regimul de frontieră.

Sistemul respectiv în care să fie stocate datele persoanelor date în căutare pentru comiterea infracțiunilor pe teritoriul R. Moldova sau căutare internațională și un sistem de identificare biometrică spre exemplu amprentă digitală și identificare facială 2D/3D care automat ar scana persoanele la trecerile de frontieră și ar semnaliza în caz de identificare personalul specializat și abilitat în acest domeniu (MAI, SIS etc.) în vederea întreprinderii unor măsuri corespunzătoare.

Recunoașterea după structura venelor de pe mână. Aceasta este o nouă tehnologie în domeniul biometriei, aplicarea căreia a început acum 5-10 ani. Camera în infraroșu captează imagini din exterior sau din interiorul mâinii. Modelul venelor se formează datorită faptului că hemoglobina din sânge absoarbe radiațiile IR. Ca urmare, gradul de reflecție este redus, iar venele sunt văzute pe aparatul foto sub formă de linii negre. Un program special bazat pe datele obținute creează o convoluție digitală. Nu este necesar un contact fizic cu scannerul. Tehnologia este comparabilă după fiabilitate/siguranță cu recunoașterea în baza irisului ochiului, fiind parțial superioară față de ultima, și în unele aspecte inferioară. Valorile FRR și FAR sunt pentru scannerul Palm Vein. Potrivit producătorului la FAR 0,0008% FRR este de 0,01%. Un grafic mai exact pentru mai multe valori nu este produs de nici o firmă.

Avantajele și dezavantajele metodei. Avantajele metodei. Nu este nevoie de contact fizic cu scannerul. Fiabilitate/siguranță înaltă – indicatorii statistici ai me-

todei sunt comparabili cu indicațiile identificării irisului. Caracteristicile camuflate: spre deosebire de toate cele menționate mai sus, această caracteristică este foarte dificil de a obține de la o persoană „pe stradă”, de exemplu, fotografiind-o.

Dezavantajele metodei. Este inadmisibilă iluminarea scannerului cu raze solare și razele becurilor cu halogen. Unele boli legate de vârstă, cum ar fi artrita, afectează foarte mult FAR și FRR. Metoda este mai puțin studiată în comparație cu alte metode statice de biometrie. Recunoașterea venelor manuale este o tehnologie destul de nouă și, prin urmare, cota sa pe piața mondială este mică și este de aproximativ 3%. Cu toate acestea, această metodă devine din ce în ce mai interesantă datorită faptului că este o metodă precisă care nu necesită echipamente costisitoare, cum ar fi metodele de recunoaștere prin geometria feței sau iris [4].

Retina ochiului. Până de curând, se considera cea mai sigură metodă de identificare biometrică și de autentificare a personalității. Este o metodă bazată pe scanarea retinei ochiului. Acesta conține cele mai bune trăsături de identificare prin iris și prin venele mâinii. Scannerul citește desenul capilarelor de pe suprafața retinei. Retina are o structură fixă, neschimbată în timp, cu excepția cazurilor de boală, de exemplu, a cataractei. Scanarea retinei se realizează utilizând lumină infraroșie cu intensitate scăzută, direcționată prin pupilă către vasele de sânge din spatele ochiului. Scanerul retinal este utilizat pe scară largă în sistemele de control al accesului pentru obiecte securizate, deoarece au unul dintre cele mai mici procente de refuz al accesului pentru utilizatorii înregistrați și nu există aproape nici un acces eronat. Din păcate, apar o serie de dificultăți atunci când se folosește această metodă de biometrie. Scannerul aici este un sistem optic foarte complex și o persoană nu ar trebui să se deplaseze timp îndelungat în timp ce sistemul este indus, ceea ce cauzează senzații neplăcute. Potrivit lui EyeDentify pentru scannerul ICAM2001 la FAR = 0,001%, valoarea FRR este de 0,4%.

Avantajele și dezavantajele metodei. Beneficii. Nivel ridicat de fiabilitate/siguranță statistică. Datorită răspîndirii scăzute a sistemelor, există puține probabilități de a dezvolta o modalitate de a le înșela.

Dezavantaje. Un sistem cu un timp de procesare ridicat este dificil de utilizat. Costul ridicat al sistemului. Lipsa unei piețe ample de aprovizionare și, ca o consecință, insuficiența intensității de dezvoltare a metodei.

Geometria mâinilor. Această metodă provine din criminalistică și este utilizată de cel puțin 10 ani, dar în ultima perioadă de timp a înregistrat o scădere. Metoda se bazează pe obținerea caracteristicilor geometrice ale mâinilor: lungimea degetelor, lățimea palmelor etc. La fel ca retina ochiului pierde teren. Dat fiind faptul că are caracteristici mult mai slabe, nu vom realiza o descriere complexă. Uneori în sistemele de recunoaștere prin vene se aplică metode geometrice de recunoaștere. Adesea atunci când se recunoaște prin vene, se fotografiază doar palma (laba mâinii), în timp ce atunci când are loc recunoașterea prin geometrie, se efectuează și fotografierea degetelor.

Chiar și în clasa sistemelor statice de biometrie există o gamă largă de sisteme. Care ar trebui de ales? Totul depinde de cerințele sistemului de securitate. Sistemele cele mai fiabile din punct de vedere statistic și rezistente la falsuri sunt

sistemele de toleranță pentru iris și venele mâinilor. La prima dintre ele există o piață mai largă de oferte. Dar aceasta nu este limita. Sistemele biometrice de identificare pot fi combinate pentru a obține o precizie astronomică.

La prima vedere, utilizarea pe scară largă a identificării biometrice pare foarte tentantă. Nu este nevoie să vă amintiți parolele, nu există riscul de a pierde o cartelă inteligentă sau alte mijloace de acces, de obicei, identificarea trece rapid și simplu. Din păcate, toate aceste avantaje sunt compensate de dezavantajul fundamental al informațiilor biometrice, fiind un bun identificator, este o „cheie” ce lasă de dorit. Problema reiese din faptul că orice sistem biometric nu compară între ele obiecte din lumea reală, ci rezultatele măsurătorilor. Prin urmare, o serie de oportunități excelente de a o induce în eroare. De exemplu, obținând rezultate de măsurare ale altor persoane, le puteți salva în prealabil și utiliza ulterior pe un sistem gata de procesare și, după ce ați accesat echipamentul, intrați în sistem ocolind senzorii biometrici. Accesul la software va înlocui datele stocate în sistem de către un alt utilizator cu proprii lor. Dar fără acces, este ușor să înșelați verificarea biometrică, prezentând senzorial un model/mulaj, de exemplu, degetul altcuiva. Acum, noile pașapoarte marcate cu un simbol special sunt inscripționate cu un cip electronic care conține date personale și biometrice standardizate. Din cele din urmă, cu toate acestea, utilizate pe scară largă până acum, dar și atât de disponibil în fotografia documentului, în unele țări sunt deja gata să scrie pe cip nu numai amprente, ci și datele scanării irisului. Dacă la punctul de acces/control se va depista că desenele lor nu se potrivesc cu ale tale, ar fi ca și cum ai da pașaportul polițistului de frontieră cu o fotografie străină. Pentru a falsifica un astfel de desen este mult mai greu decât fotografiile: chiar dacă s-ar învăța cum de înlocuit cipul imprimat, datele înregistrate trebuie să fie certificate cu o semnătură digitală electronică pe care o au numai autoritățile care emit pașapoarte biometrice. Se pot citi liber datele existente, dar nu le veți putea genera fără cheia secretă a semnăturii digitale. Acesta este un aspect „la moment” sigur. Totuși, încercând să demonstreze vulnerabilitatea pașapoartelor biometrice, grupul hackerilor „The Hacker’s Choice” a produs un document fals în 2006 în numele lui Elvis Aaron Presley. S-a dovedit că, în terminalul aeroportului din Amsterdam, datele din pașaport au fost citite fără probleme și au fost afișate pe ecran. Cu toate acestea, acest lucru nu a deranjat autoritățile. Spre deosebire de scanerul de control al frontierei, terminalul folosit de hackeri era doar un dispozitiv de referință/scanare, citea date din pașaport, dar nu verifica semnătura lor digitală.

Deci, pentru a crea un fals complet al pașapoartelor biometrice infractorii vor trebui să fure cheia privată, cu care Ministerul de Interne al unei țări semnează datele din cipurile pașapoartelor, iar acest lucru este un spionaj de nivel superior. Dar mai devreme sau mai târziu, și acest lucru ar trebui să se întâmple, astfel încât în viitor cheile să fie schimbate periodic, iar cetățenii respectabili vor trebui să-și actualizeze pașapoartele.

Un alt aspect social privind tehnologiile biometrice constă în faptul că fiecare verificator al unui identificator poate genera o înregistrare în baza de date despre circumstanțele acestui eveniment. Când prezentați un pașaport la un ae-

roport, hotel sau ofițer de poliție care întocmește un process-verbal, fiți pregătiți pentru ca datele dvs. să rămână în evidența documentară electronică. Iar dacă autoritățile se vor interesa de personalitatea dvs., aceste informații vor fi extrase la suprafață. Dar aceasta a fost înainte, de introducerea documentelor biometrice. Ce s-a schimbat? Pentru moment aproape nimic - era de biometrie este doar la început. Anterior, o persoană lăsa o urmă informațională numai în câteva locuri, de obicei în instituții de stat. Această procedură a fost destul de laborioasă și a fost efectuată manual. Acum, oamenii, fără să le observe, generează o mulțime de înregistrări în bazele de date. Aceste baze sunt împrăștiate, deoarece acestea aparțin unor organizații diferite, și fiecare folosește un identificator diferit: pentru stat - detalii pașaport, banca - numărul de card de credit, în supermarket - carte cu discount la locul de muncă - trecere electronică, la operatorul de telefonie mobilă - numărul, furnizorul de servicii Internet și pe site-uri diferite - conectări multiple cu parole. În cazul unei anchete serioase, aproape toți acești identificatori pot fi asociați cu o singură persoană, dar acest lucru necesită măsuri speciale de căutare operațională. Identificarea biometrică ne va salva de o mulțime de cartele. Este suficient să plasați pașaportul biometric, sau să contactați cu degetul scannerul și să obțineți tot ce vi se cuvine. Dar plata pentru comoditate va fi un singur identificator biometric atribuit persoanei pentru o varietate de baze de date. Dacă aveți acces la ele, puteți obține rapid și ușor multe informații despre viața dvs. privată: cu cine comunicați, ceea ce cumpărați, unde vă odihniți, dacă rămâneți adesea la locul de muncă. Adăugați la aceasta datele de pe blogul dvs. și poftim în fața escrocilor există un domeniu de activitate uriaș și cel mai important, având o astfel de bază de date cu milioane de înregistrări, un criminal poate selecta în mod optim o victimă. Nu cred că baza de date cu informații personale sunt atât de dificil de accesat. În lume există întotdeauna scurgeri mari de informații, cele cunoscute de opinia publică fiind probabil, doar o mică parte a numărului de acțiuni care au loc cu adevărat. Dacă anterior doar câteva agenții/instituții de stat ar putea să compună un dosar exhaustiv, acum aceasta este o activitate de rutină a serviciilor de securitate ale companiilor comerciale. Confidențialitatea este rapid spălată din viețile noastre. Dar chiar dacă informația nu merge dincolo de zidurile organelor abilitate ale statului, dacă este posibil să se bazeze pe faptul că guvernul va folosi informația despre cetățenii săi numai în scopuri benefice, de exemplu, pentru a prinde teroriști și alți criminali. Abilitatea de a stabili cu ușurință datele intime privind orice persoană creează un vector larg pentru abuz. Sursa de informare, pista de informații pot fi utilizate pentru a elimina concurenți sau pentru a se răfuie cu adversarii politici. Deoarece de accesul la o astfel de bază de date au nevoie mai multe structuri guvernamentale, careva cu siguranță poate fi veriga slabă. În sfârșit, guvernele nu numai că nu sunt perfecte, dar nici nu sunt veșnice. Democrația poate fi înlocuită de un regim autoritar sau totalitar, așa cum s-a întâmplat adesea în cursul secolului trecut. Și atunci, bazele de date uriașe vor ajuta statul să caute și să urmărească oameni care nu sunt convenabili pentru el, desigur, de dragul unui scop mare, în acest caz de un control total nu va scăpa nimeni - amprente digitale și alte atribute biometrice ce le posedă omul de la naștere nu este

ușor să și le schimbe, chiar și cu suportul unui chirurg plastic calificat.

Respectiv este argumentat riscul unei astfel de evoluții a evenimentelor de acele facilități de uz casnic și o anumită creștere a eficacității structurilor de ocrotire a legii, care ne promite nouă epoca biometriei? Fără îndoială, este zadarnic să încerci să oprești progresul tehnologic. Tehnologiile biometrice și bazele largi de date cu caracter personal au intrat deja în viața noastră și au dus la eroziunea inevitabilă a vieții private. Pentru a păstra chiar rămășițele acesteia, sunt necesare legi pentru protejarea informațiilor personale împotriva violării. În multe țări există deja astfel de legi. Dar ei sunt, de asemenea, neputincioși să compenseze daunele rezultate din scurgeri de date și să servească doar pentru prevenirea și pedepsirea vinovaților. De multe ori putem auzi părerea: „Lăsați-i să se uite, un om cinstit nu are nimic de ascuns”. Dar vorbitorii nu iau în considerare faptul că cei ce urmăresc nu se dovedesc neapărat că vor fi oameni cinstiți. Având ocazia de a observa viața privată a cetățenilor, aceștia pot, în propriile lor interese, să intervină în activități comerciale sau să persecuteze pentru convingeri. Desigur, în situații controversate, transparență și documentarea vieții private va ajuta statul și instituțiile sale a răspunde mai rapid la întrebarea: „Cine este vinovat?” dar în acest context apare întrebarea rezonabilă, va coincide această opinie cu privire la vinovăție cu a dvs?

Actualmente soluțiile biometrice oferă o doză suplimentară de asigurare a siguranței, totuși în lumina celor expuse în cadrul acestui articol fiind însoțită de o bază legală democrică și supravegherea atâta din partea societății la nivel de țară cât și la nivel regional sau internațional în vederea preîntâmpinării utilizării abuzive de către un regim autoritar pe cale de a deveni – dictatorial.

În fine, considerăm prioritară asigurarea unui vechi dar viabil pentru toate timpurile deziderat: **„Cel ce este puternic să fie și drept, cel ce este drept să fie și puternic”**.

BIBLIOGRAFIE

1. Bulai Iurie, Teza de doctor „Bazele științifice, pregătirea și efectuarea prezentării spre recunoaștere”, Chișinău, 2016, p. 42-43.
2. Bulai Iu., Bulai R., Particularități de asigurare a securității frontierei prin sisteme biometrice de identificare.
3. Popa Gh., Utilizarea de către poliția română a sistemului „Imagetrak”, sistem de recunoaștere și compunere facială. În: Revista de criminologie, criminologică și de penologie. București, 2005, nr. 2, 320 p.
4. <https://habrahabr.ru/post/126144>.
5. **18 сентября 1990 «Как нам обустроить Россию»**, «Литературной газете» и «Комсомольской правде публицистическое эссе Александра Солженицына, написанное в июле 1990 года, содержащее размышления автора о путях возрождения страны и разумных основах построения жизни народа и государства после конца «коммунистического периода».

Liliana CREANGĂ,

doctor în drept, conferențiar universitar,
șef al Catedrei „Drept public și securitate a frontierei”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

CONSTRUCȚIA EUROPEANĂ – CADRUL LEGAL ÎN PREVENIREA ȘI COMBATAREA CRIMINALITĂȚII TRANSFRONTALIERE

Rezumat

Eficiența cooperării transfrontaliere depinde de coordonarea tuturor actorilor implicați în acest proces, dar și de cooperarea la toate nivelele, dublată fiind de existența unui cadru juridic adecvat. Disfuncționalitatea la unul dintre nivele poate genera eșecul acesteia. Prin urmare, cooperarea transfrontalieră nu mai este apanajul strict al statelor ca actori internaționali. Un rol important în acest proces îl joacă structurile administrative locale și regionale din zonele de frontieră, asociațiile de dezvoltare create de către acestea, dar și corporațiile transnaționale interesate în promovarea unui mediu economic și politic prielnic dezvoltării afacerilor. Pentru a avea succes, în zonele de frontieră trebuie să se coopereze cu parteneri transfrontalieri de la egal la egal și să se respecte interesele fiecărei părți implicate. Uniunea Europeană încurajează și stimulează dezvoltarea de parteneriate în cooperarea transfrontalieră. Interesul UE este nu doar acela de a dezvolta armonios regiunile de o parte sau alta a frontierei sau interesul de ordin securitar în ceea ce privește dezvoltarea unei regiuni învecinate cooperante și stabile, ci și întărirea spiritului și identității europene în rândul cetățenilor săi, dincolo de identitățile lor național-etnice.

Cuvinte-cheie: cooperare transfrontalieră, frontiera „hard”, frontiera „soft”, convenții, poziții comune, acțiuni comune.

Summary

The cross-border cooperation efficiency depends on the coordination of all the actors involved in this process, but also on cooperation at all levels, doubled by the existence of an appropriate legal framework. The malfunction at one of the levels may cause it to fail. Therefore, the cross-border cooperation is no longer the strict prerogative of the states, as international actors. An important role in this process is played by the local and regional administrative structures in the border areas, the development associations created by them, as well as by the transnational corporations interested in promoting an economic and political environment auspicious to the business development. In order to be successful, the border areas need to cooperate with cross-border peer partners and to respect the interests of each stakeholder. The European Union encourages and stimulates the development of cross-border cooperation partnerships. The EU's interest is not only to harmoniously develop the regions on either side of the border or the security interest in the development of a cooperative and stable neighboring region, but also to strengthen the European spirit and identity among its citizens, beyond their national-ethnic identities.

Keywords: cross-border cooperation, hard border, soft border, conventions, common positions, joint actions.

Introducere. Evoluția progresivă în domeniul dreptului internațional a demonstrat voința expresă a statelor, exprimată cu prilejul unor cooperări regionale, considerându-se că în ceea ce privește criminalitatea, dar mai ales criminalitatea transfrontalieră, colaborarea între state constituie elementul esențial. Instrumen-

tele juridice pe care Republica Moldova le folosește în lupta contra criminalității transfrontaliere sunt: încheierea, adoptarea, ratificarea și punerea în practică a convențiilor, acordurilor privind lupta împotriva infracțiunilor transfrontaliere; asistență juridică reciprocă în furnizarea informațiilor privind metodele și mijloacele specifice de verificare și control al mărfurilor și pasagerilor; investigarea, cercetarea și sancționarea acestor crime; elaborarea unor rezoluții și recomandări privind lupta împotriva criminalității organizate.

Un rol important în prevenirea și combaterea criminalității transfrontaliere îi revine colaborării directe dintre regiunile învecinate, regăsite de-a lungul unei frontiere, indiferent de nivelul la care se realizează această relaționare. Este vorba, în primul rând, de cooperarea transfrontalieră, atât la nivel interstatal, cât și regional sau local, care a stat în atenția instituțiilor europene pe întregul proces de construcție europeană.

Uniunea Europeană încurajează și stimulează dezvoltarea de parteneriate în cooperarea transfrontalieră. Interesul UE este nu doar acela de a dezvolta armonios regiunile de o parte sau alta a frontierei, dar și interesul de ordin securitar în ceea ce privește dezvoltarea unei regiuni învecinate cooperante și stabile, în cazul de față pentru prevenirea și combaterea eficientă a diferitor tipuri de infracțiuni.

Când vorbim despre prevenirea și combaterea criminalității transfrontaliere, pornim de la câteva principii de bază, ce necesită a fi respectate pentru neadmiterea eșecului în aplicarea acestor măsuri: *principiul parteneriatului, principiul subsidiarității, principiul programării și principiul echivalenței instituționale.*

Respectarea acestor principii este valabilă și pentru Republica Moldova, deși ea nu este stat membru al UE, dar conducându-se de următoarele obiective: *crearea mai multor avantaje bilaterale; îmbunătățirea infrastructurii fizice și economice; dezvoltarea resurselor umane ale regiunii; adâncirea legăturilor culturale și educaționale; pregătirea pentru aderarea la UE; protecția mediului.*

În ceea ce privește suportul metodologic și teoretico-științific al articolului acesta îl formează opiniile teoreticienilor în drept din țară și de peste hotare, interpretările susținute de experți și specialiști privitor la crearea unui cadru normativ, care să ofere inclusiv modele de acorduri de parteneriat și asociere, întru eficiențizarea luptei cu criminalitatea transfrontalieră.

În literatura de specialitate abordarea problemei frontierei ne permite să definim frontiera, înainte de toate, ca o limită de sistem între state-națiuni. Ea necesită un demers original atât pentru descrierea caracteristicilor regiunilor transfrontaliere, pentru recensarea și selecționarea problemelor după prioritățile ce trebuie definite la nivelul unei politici regionale, naționale și europene – dacă e posibil coordonate – cât și pentru încercarea de a da răspunsuri specifice pe termen scurt, mediu și lung. Acest demers interdisciplinar și internațional de-a lungul frontierelor este indispensabil pentru determinarea diferitor tipuri de relații economice, culturale și politice care apar sau se dezvoltă în aceste spații frontaliere și periferice [1].

Cooperarea transfrontalieră reprezintă unul din instrumentele principale în promovarea politicii de cooperare regională a Uniunii Europene (UE). La nivel

european, s-a conștientizat că dacă noua Europă dorește să fie un teritoriu lipsit de convulsii sociale, atunci este nevoie de o strategie care dezvoltă cooperarea între regiuni în așa fel încât teritoriul Europei să fie un teritoriu al șanselor egale [2].

Orice regiune transfrontalieră este formată dintr-un spațiu, un anumit număr de colectivități umane și din rețeaua specifică de relații care leagă aceste colectivități și acest spațiu, dar care sunt perturbate sau chiar în opoziție din cauza frontierei. Oricare ar fi sistemele politice în care se înscriu, regiunile frontaliere, deseori periferice, trebuie să facă față problemelor specifice la nivel spațial, socio-economic, socio-cultural, politic și instituțional.

Construcția europeană, cu atât mai mult integrarea europeană, are în mod fundamental nevoie de aceste spații transfrontaliere pentru a-și demonstra fiabilitatea, autenticitatea și legitimitatea; regiunile transfrontaliere devin într-un fel laboratoare privilegiate ale construcției europene.

Pornind de la specificul său, fiecare țară se confruntă cu anumite probleme sociale, geopolitice, economice, ecologice etc. Soluționarea acestora se poate realiza prin decizii de punere în practică a unor politici eficiente.

Politicile statelor naționale din Europa ultimelor secole, generate adesea de tensiunile și conflictele cu statele învecinate, au condus la crearea unor bariere în spațiul frontalier. Astfel frontierele jucau mai degrabă rolul unor elemente ce împiedicau apariția activităților și valorilor comune, deși din punct de vedere strategic, strict din perspectiva regiunilor de frontieră, acestea erau direct interesate în a dezvolta o strategie bazată pe cooperare cu regiunile învecinate.

Pe parcursul procesului de construcție europeană, respectiv al integrării statelor europene în structurile comunitare, remarcăm o schimbare de percepție asupra frontierelor statelor naționale. Acestea din urmă au cunoscut un proces de deschidere, pe fondul integrării în spațiul pieței unice mai întâi, respectiv în spațiul Uniunii Europene, ulterior. Extinderea Uniunii Europene spre est, proces concretizat prin integrarea în comunitate a mai multor state foste comuniste a condus la schimbarea opticii asupra vechilor frontiere comunitare, la mutarea frontierei externe pe granițele acestor state. Frontiera „hard”, care ar asigura în concepția instituțiilor europene protecția cetățenilor săi a devenit astfel, în principal, responsabilitatea noilor membri ai Uniunii. Astfel, din rațiuni securitare și nu numai, aceste state au devenit susținători ai statelor europene care nu sunt membre ale acestei organizații, dar care se află la frontierele UE: Polonia susține intens Ucraina, iar România, Republica Moldova. În ciuda unor restricții în ceea ce privește vizele, aceste state au încercat să dezvolte relații și construcții frontaliere de tip „soft” cu partenerii lor din afara comunității [3]. Integrarea europeană a acestor state a condus, în același timp, la o anumită izolare a Rusiei, deranjată de această lărgire a Uniunii, coroborată cu procesul, oarecum paralel, al extinderii NATO. Toate acestea fac parte dintr-un proces complex generat de mecanismul comunitar, de realitățile geopolitice și de strategiile macro-economice. Extinderea europeană a determinat astfel conturarea unor noi modele ale relațiilor de vecinătate, diferite oarecum de vechile relații dintre statele naționale.

În dezbaterea noastră avem în vedere cel puțin două elemente: 1.nivelul

analizei privitoare la frontierele interne dintre statele membre UE; 2.nivelul analizei frontierelor externe ale UE. Aceste nivele de analiză ne oferă perspective diferite asupra cooperării transfrontaliere: una internă, la frontierele interne ale UE, și alta externă, cu vecinii Uniunii Europene. Indiferent de nivelul de analiză, imaginea frontierelor reflectă stadiul, profunzimea și onestitatea cooperării transfrontaliere. Relațiile de colaborare din spațiul de frontieră conduc la deschiderea și diluarea barierelor între oameni, comunități, instituții, organizații sau state. Această logică este valabilă atât la nivelul UE, cât și la nivelul statelor, regiunilor sau comunităților locale.

Din dorința de a lărgi și diversifica relațiile de cooperare în cadrul programului Inițiativei de Cooperare în sud-estul Europei, a fost recunoscut interesul țărilor în ceea ce privește combaterea infraționalității transfrontaliere și dezvoltarea unei mai strânse cooperări regionale în aplicarea legislației, fiind convinse că infraționalitatea existentă la frontierele Părților reprezintă o amenințare serioasă pentru suveranitatea acestora și pentru comerțul legal, aceasta putând fi combătută în mod eficient prin cooperarea între autoritățile cu atribuții legale specifice.

Pentru a realiza acest obiectiv, ar trebui să existe un angajament de dezvoltare a cooperării în cel mai înalt grad între autoritățile cu atribuții legale specifice. Plecând de la ideea că infraționalitatea transfrontalieră prejudiciază interesele economice, fiscale și comerciale ale respectivelor țări și având în vedere acordurile, înțelegerile sau tratatele existente privind asistența reciprocă, precum și alte acorduri internaționale cu privire la aplicarea legii, deja acceptate de Părți, acordul la care facem referire au convenit ca autoritățile cu atribuții în aplicarea legii privind infraționalitatea transfrontalieră și vamală înseamnă autorități naționale competente desemnate de Părți. Această desemnare va fi confirmată la Secretariatul Centrului Regional al Inițiativei de Cooperare în sud-estul Europei - SECI pentru combaterea infraționalității transfrontaliere (Centrul SECI) și va putea fi modificată printr-o notificare adresată Secretariatului. Infraționalitatea transfrontalieră, fiind definită pentru toate părțile implicate, ca toate încălcările sau tentativele de încălcare a legislației și reglementărilor naționale în scopul organizării, dirijării, sprijinirii sau facilitării infraționalității internaționale [4].

La nivel european cadrul instituțional privind prevenirea și combaterea criminalității transfrontaliere este reglementat în Tratatul de la Lisabona [5], intrat în vigoare la sfârșitul anului 2009, încheind astfel mai mulți ani de negocieri pe tema aspectelor instituționale. Tratatul de la Lisabona modifică, Tratatul privind Uniunea Europeană și Tratatul Consiliului Europei și pune la dispoziția Uniunii cadrul legal și instrumentele juridice necesare pentru a face față provocărilor viitoare și pentru a răspunde așteptărilor cetățenilor.

Astfel, Tratatul de la Lisabona a urmărit patru mari direcții de acțiune în consens cu doleanțele țărilor participante. În primul rând, cel mai important principiu de funcționare era acela în scopul unei **Europe mai democratice și mai transparente**, în care Parlamentul European și parlamentele naționale se bucură de un rol consolidat, în care cetățenii au mai multe șanse de a fi ascultați și care definește mai clar ce este de făcut la nivel european și național și de către cine.

Alături de rolul consolidat al Parlamentului European, implicarea parlamentelor naționale conduce la consolidarea caracterului democratic și la creșterea legitimității acțiunilor Uniunii. Datorită inițiativei cetățenilor, un milion de cetățeni din diferite state membre pot cere Comisiei Europene să prezinte noi propuneri politice, iar relația dintre statele membre și Uniunea Europeană este mai clară, odată cu repartizarea competențelor. Un punct important al Tratatului de la Lisabona este faptul că recunoaște explicit, pentru prima dată, posibilitatea ca un stat membru să se retragă din Uniune.

Al doilea principiu fundamental al tratatului este o **Europă mai eficientă**, cu metode de lucru și reguli de vot simplificate, cu instituții eficiente și moderne pentru o Uniune Europeană cu 27 de membri, capabilă să acționeze mai bine în domenii de prioritate majoră. Procesul decizional trebuie să fie eficient în sensul că votul cu majoritate calificată din Consiliu este extins la noi domenii politice, astfel încât procesul decizional să se desfășoare mai rapid și mai eficient. Începând din 2014, calcularea majorității calificate se va baza pe sistemul dublei majorități, a statelor membre și a populației, reflectând astfel dubla legitimitate a Uniunii. Dubla majoritate se obține atunci când o decizie este luată prin votul a 55% din statele membre, reprezentând cel puțin 65% din populația Uniunii.

Odată cu semnarea tratatului s-a pus în mișcare un automatism, conform căruia țările care îndeplinesc criteriile de convergență în urma constatărilor făcute de Consiliul de miniștri pot participa și la uniunea monetară. Numai Marea Britanie și Danemarca și-au rezervat dreptul de a decide singure dacă vor introduce moneda unică europeană.

De multe ori, politicile comune răspund și unui principiu fundamental al construcției europene, acela al **solidarității și coeziunii**. Existența acestor politici comune conferă unicitate Uniunii Europene, pentru că demonstrează acceptarea cedării unei părți a suveranității statelor membre către instituțiile europene. Toate acestea au condus la convingerea că în unele domenii se pot obține rezultate mult mai bune la nivelul european decât la nivel național, astfel încât s-a ajuns la nivelul tuturor statelor membre, elaborate și adoptate de instituțiile comunitare cu aplicabilitate pe întreg teritoriul Uniunii.

Tratatul este un pas înainte în îmbunătățirea cooperării practice între statele membre ale Uniunii Europene în contextul intensificării abordărilor diferite asupra problematicii criminalității transfrontaliere și necesității identificării unor noi posibilități de cooperare care să includă și ultimele evoluții în domeniul stocării diferitelor tipuri de date care pot contribui la identificarea mai rapidă a autorilor unor infracțiuni grave cu caracter transnațional, inclusiv prin utilizarea bazelor de date ADN.

Valoarea specială a Tratatului constă în **procedurile de schimb de informații** care sunt substanțial ameliorate și sunt organizate mai eficient. Acesta este un mare pas înainte în schimbul de informații transfrontaliere. Astfel, statele implicate pot să își acorde unul celuilalt acces automat la bazele naționale de date specifice: Părțile contractante își dădeau acordul pentru crearea unor baze juridice și tehnice necesare, care să contribuie la perfecționarea cooperării transfrontali-

ere, sub control judiciar și fără să aducă atingere legislațiilor naționale aflate în vigoare în statele implicate. Deci scopul primordial era intensificarea cooperării transfrontaliere, în special schimbul de informații, acest tratat fiind deschis pentru aderare și altor state membre ale Uniunii Europene.

În concluzie, menționăm faptul că elaborarea unui sistem eficient de prevenire a criminalității este indisolubil legată de corelația dintre sistemul economic și cel politic din cadrul societății, precum și de condiționarea reciprocă a fenomenelor sociale și a celor juridice. Cadrul legal european oferă trei instrumente necesare a fi respectate pentru combaterea infracțiunilor transfrontaliere: pozițiile comune, acțiunile comune și convențiile.

BIBLIOGRAFIE

1. Lixandru Oana-Cristina, Managementul constituirii și funcționării structurilor specializate în investigarea criminalității transfrontaliere, Rezumat la teza de doctor, Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, București 2011, p. 10.

2. Șveț Ala, Cooperarea transfrontalieră a Republicii Moldova în cadrul euroregiunilor: realizări și perspective, Academia de Științe a Moldovei, Institutul Integrare Europeană și științe politice, Revista de filosofie, sociologie și științe politice 3 (154), Chișinău 2010, p. 136.

3. Bărbulescu Iordan Gheorghe, Brie Mircea, Toderaș Nicolae, Cooperarea transfrontalieră între România și Ucraina, respectiv între România și Republica Moldova. Oportunități și provocări în perioada 2014-2020. Institutul European din România. București 2016, p. 25.

4. Art.1 din „Tratate internaționale”, 2001, p. 91.

5. http://europa.eu/lisabon_treaty/glance/index_ro.htm

Mihail DAVID,
doctor în drept,
Asociația Internațională a Polițiștilor din România

PREVENIREA ȘI COMBATERICA SPĂLĂRII BANILOR PRIN PRISMA MĂSURILOR CU CARACTER INTERNAȚIONAL

Rezumat

Spălarea de bani este un fenomen strâns legat de economia subterană, perceput ca activitate desfășurată cu încălcarea normelor juridice. Aceasta presupune căi prin care infractorii procesează mijloace bănești ilegale sau „murdare”, provenite din practicarea activităților ilicite (veniturile din comerțul cu droguri, traficul de ființe umane, fraudă, furtul etc.), prin intermediul unor transferuri și tranzacții succesive, până când sursa fondurilor acaparate ilegal devine neclară și banii capătă aparența fondurilor activelor legitime sau „curate”. În vederea prevenirii și combaterii acestui fenomen la nivel internațional au fost adoptate un șir de acte normative, printre care se enumeră: Convenția Națiunilor Unite împotriva traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope, Convenția Consiliului Europei cu privire la spălarea banilor, depistarea, sechestrarea și confiscarea veniturilor provenite din activități infracționale, Directiva Consiliului Comunității Europene cu privire la folosirea sistemului financiar în scopul spălării banilor etc.

Cuvinte-cheie: spălare de bani, activităților ilicite, transferuri și tranzacții succesive, acte normative, măsuri internaționale.

Summary

Money laundering is a phenomenon closely related to the underground economy, perceived as an activity carried out in violation of legal norms. This involves ways in which offenders process illegal or «dirty» money, derived from practice of illicit activities (revenues from the drug trade, human trafficking, fraud, theft, etc.), through successive transfers and transactions until the source of illegally acquired funds becomes unclear and money gets the appearance of legitimate or „clean» assets funds. In order to prevent and combat this phenomenon at international level, a number of normative acts have been adopted, among which are: The United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds derived from criminal activity, Council Directive of the European Community on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering.

Keywords: money laundering, illicit activities, successive transfers and transactions, normative acts, international measures.

Introducere. Dacă economia subterană și spălarea banilor pot fi combătute la nivel național, o soluție eficientă vizând această problemă la nivel internațional poate fi găsită doar în planul cooperării internaționale, deoarece sfera de cuprindere a activităților de spălare a banilor este alimentată de diferențele dintre sistemele de control și reglementări dintre state. Astfel, cu cât sistemele de control introduse în anumite țări sunt mai eficiente, cu atât se vor face mai multe încercări de a folosi conjunctura mai puțin aspră a altor țări. Coordonarea

internațională a politicii economice nu poate avea o eficiență deplină atât timp cât sistemele de control și reglementările impuse de unele țări diferă și cât există o rezervă mare de capital instabil în căutarea unui amplasament, care să fie cel mai atractiv din punct de vedere al reglementărilor [4, p. 348].

Spălarea banilor în plan internațional se bazează pe exploatarea, prin operatori financiari subtili, a diferențelor dintre reglementările financiare și bancare ale țărilor de pe întreg globul. Deci, soluția anihilării acestui mod de spălare a banilor trebuie să fie găsită într-un mecanism care reduce, dacă nu elimină, aceste diferențe dintre țări.

Sectorul financiar internațional este un bun public internațional, care oferă beneficii depline comunității mondiale, doar dacă toți participanții la acesta asigură transparența și credibilitatea sa; activitățile desfășurate de un participant în căutarea unor câștiguri pe termen scurt poate impune costuri suplimentare pentru toți ceilalți. Din nefericire, stimulentele pentru anumite țări de a câștiga avantaje economice prin atragerea banilor iliciți, din cauza unor controale sau reglementări reduse, sunt foarte ridicate. Până în prezent nu există mecanisme prin care aceștia să fie penalizați pentru costurile pe care le impun celorlalți. Atâta timp cât aceste posibilități continuă să existe, spălarea banilor la nivel internațional va rămâne o problemă.

Operațiunile de spălare a banilor se realizează de cele mai multe ori în cadrul unor etape desfășurate pe teritoriul mai multor state. Această situație implică cooperarea statelor pe plan mondial în vederea prevenirii și combaterii acestui fenomen.

Spălarea banilor la nivel internațional este capabilă să impună costuri considerabile economiei mondiale prin deteriorarea operațiunilor eficiente ale economiilor naționale, prin coruperea lentă a pieței financiare și reducerea încrederii publice în sistemul financiar internațional, măbind astfel riscurile și instabilitatea acestui sistem și, în final, reducerea ritmului de creștere economică mondială. Pentru a contracara acest fenomen, la nivel internațional au fost adoptate un șir de acte normative, dintre care cele mai relevante sunt:

1. *Convenția Națiunilor Unite împotriva traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope* [1, p. 147-214], adoptată la 20 decembrie 1988 la Viena, reprezintă din punct de vedere cronologic primul document internațional prin care se încurajează incriminarea unor fapte ce cad sub incidența spălării banilor, respectiv „disimularea sau ascunderea naturii, originii, dispunerii, mișcării sau proprietăților reale ale bunurilor sau drepturilor aferente despre care autorul știe că provin din traficul de stupefiante sau participă la o astfel de infracțiune”.

Este adevărat că definirea infracțiunii de spălare a banilor se circumscrie în acest document numai la sumele ilicite provenind din traficul de stupefiante, având în vedere obiectul Convenției, cât și dimensiunea fondurilor ce se vehiculează în domeniul traficului de stupefiante. Pentru eficientizarea măsurilor de combatere a traficului de stupefiante și a reciclării fondurilor obținute din astfel de fapte ilicite, prin Convenție se reglementează unele acțiuni care vizează:

– confiscarea bunurilor și valorilor obținute în urma unor infracțiuni, reglementându-se și modalitățile de împărțire a avantajelor obținute de diferite state;

- extrădarea autorilor unor infracțiuni legate de traficul de stupefiante;
- asistența juridică acordată reciproc de către părți;
- intensificarea și diversificarea formelor de cooperare între state.

2. *Convenția Consiliului European cu privire la spălarea banilor, depistarea, sechestrarea și confiscarea veniturilor provenite din activități infracționale* [2, p. 107], deschisă spre semnare la 8 noiembrie 1990, la Strasbourg. Conform acestei Convenții se consideră infracțiuni de spălare a banilor acele acțiuni comise cu intenție care vizează:

– transformarea și transferul bunurilor despre care cel care le-a utilizat știa că sunt produse în scopul diminuării sau deghizării originii ilicite a bunurilor sau în scopul ajutării oricărei persoane implicate în comiterea infracțiunii principale de a scăpa de consecințele juridice ale actelor sale;

– disimularea și deghizarea naturii, originii, amplasării, dispunerii, mișcării sau proprietății reale asupra bunurilor sau asupra drepturilor cu privire la acestea, despre care proprietarul știa că sunt produse infracționale;

– achiziționarea, obținerea și utilizarea bunurilor, despre care cel care le achiziționase, deținuse sau utilizase cunoștia, în momentul în care le primise, că sunt produse infracționale;

– participarea la una din infracțiunile stabilite anterior sau la orice formă de asociere, tentativa sau complicitatea prin furnizarea unui ajutor sau sfat în vederea comiterii infracțiunii.

Potrivit Convenției, noțiunea de *produs* desemnează orice avantaj economic obținut în urma comiterii infracțiunilor. Acest avantaj poate consta dintr-un bun, noțiune care desemnează bunurile de orice natură, corporale sau incorporeale, mobile sau imobile, precum și actele juridice sau documentele care atestă un titlu sau un drept asupra unui bun.

3. *Directiva Consiliului Comunității Europene cu privire la folosirea sistemului financiar în scopul spălării banilor nr. 91/308/EEC* [3], adoptată la Luxemburg la 10 iunie 1991. Această directivă reprezintă practic izvorul, sursa de inspirație pentru legile de combatere a spălării banilor care au fost adoptate de aproape toate statele, indiferent că sunt membre ale Comunității Europene sau se află în procedurile de aderare. Definierea infracțiunii de spălare a banilor rămâne aproximativ cea introdusă prin Convenția de la Strasbourg din 8 noiembrie 1990. Principalele prevederi cuprinse în Directivă sunt:

– cerințele de identificare a clienților de către instituțiile de credit și financiare atunci când intră în relații de afaceri cu aceștia (peste o anumită limită valorică);

– păstrarea unor copii după documentația aferentă tranzacțiilor, pe o perioadă de cel puțin 5 ani;

– raportarea tranzacțiilor susceptibile de spălare de bani autorităților însărcinate cu aplicarea legii și cooperarea cu acestea în cazul deschiderii unor

anchete. Prin urmare, în cazul spălării banilor, nu mai trebuie invocat secretul bancar;

– protejarea angajaților instituțiilor ce raportează tranzacții suspecte de spălare a banilor și sancționarea celor care divulgă faptul că s-a început o anchetă în legătură cu un anumit client.

Având în vedere că de la adoptarea Directivei au trecut mai mult de 10 ani, apariția unor aspecte noi sau necuprinse în documentul menționat a făcut necesară actualizarea Directivei, existând în prezent un proiect care, în linii mari aduce ca amendamente extinderea prohibiției cu privire la spălarea banilor, care să cuprindă nu numai traficul de droguri, ci și toate faptele comise de crima organizată, precum și o extindere a obligației de raportare a tranzacțiilor suspecte asupra unor activități nefinanciare și profesiuni.

4. *Echipele de acțiune financiară pe problema spălării banilor (GAFI)* este un organism interguvernamental al cărui scop este dezvoltarea și promovarea politicilor de combatere a spălării banilor – deschiderea producerii penale pentru a ascunde originea lor ilicită. Aceste politici au drept scop împiedicarea acestei proceduri de a fi utilizată în activități penale viitoare și de a efectua activități economice legale.

GAFI este alcătuit în mod curent din 26 de țări și 2 organizații internaționale. Membrii ei sunt țările cele mai importante ca centre financiare din Europa, America de Nord și Asia. Este un organism multidisciplinar – întrucât este esențial în problema spălării banilor – punând la un loc puterea de a crea politici experților juridici, financiari și în domeniul aplicării legilor. Această nevoie de a acoperi toate aspectele relevante ale luptei împotriva spălării banilor se reflectă în scopul celor 40 de recomandări – măsurile asupra cărora echipa a căzut de acord să le aplice și pe care toate țările sunt încurajate să le adopte.

Recomandările au fost inițial elaborate în anul 1990. În 1996, ele au fost revizuite pentru a se lua în considerare experiența câștigată în ultimii 6 ani și pentru a reflecta problemele care au survenit în această perioadă.

Aceste 40 de recomandări au pus bazele cadrului pentru eforturile de combatere a spălării banilor și sunt concepute pentru o aplicare universală. Ele acoperă sistemul justiției penale și al aplicării legii, sistemul financiar și reglementarea sa, precum și colaborarea internațională.

S-a admis de la înființarea GAFI, ca țările au sisteme juridice și financiare diferite și astfel nu pot lua toate măsurile identice. Recomandările sunt, prin urmare, principiile pentru acțiune în acest domeniu, pentru ca țările să le aplice conform tradițiilor lor specifice și cadrelor instituționale care, mai degrabă, le permit țărilor de a avea o măsură de flexibilitate, decât le prescriu fiecare în detaliu.

Măsurile nu sunt neapărat complexe sau dificile, cu condiția să existe o dorință politică de a acționa și nici nu compromit libertatea de a se angaja în tranzacții legale sau de a amenința dezvoltarea economică.

Țările din GAFI se angajează să accepte a se supune unei supravegheri multilaterale și unei analize asemănătoare.

Toate țările membre au propria lor implementare a celor 40 de recomandări monitorizate printr-o abordare bilaterală, o autoevaluare anuală și cu atât mai detaliat, procesul de evaluare reciprocă în cadrul căruia fiecare țară membră este supusă unei examinări în teren. În complementare, echipa efectuează revizuirii în țările membre asupra măsurilor luate pentru a aplica anumite recomandări. Aceste măsuri sunt esențiale pentru crearea unui cadru efectiv de combatere a economiei subterane și spălării banilor.

În cele din urmă, cele 40 de recomandări pot fi sistematizate în felul următor:

a) Cadrul general, în care se inserează principii cu privire la legiferarea luptei pentru combaterea spălării banilor.

b) Rolul sistemelor juridice naționale în combaterea spălării banilor:

- sfera de cuprindere a infracțiunii de spălare a banilor;
- măsuri asiguratorii și confiscarea bunurilor provenite din activități ilicite, ca infracțiuni primare de spălare a banilor.

c) Sporirea rolului sistemului financiar:

- sfera de cuprindere, bănci și instituții financiare nonbancare;
- reguli de identificare a clientului și păstrarea înregistrării tranzacțiilor suspecte de spălare a banilor;
- raportarea tranzacțiilor suspecte;
- protecția personalului din aceste instituții;
- existența unor programe de luptă împotriva spălării banilor;
- măsuri pentru a face față problemei țărilor care nu au sau dispun de măsuri insuficiente împotriva spălării banilor;
- implementarea și rolul autorităților de reglementare și al altor autorități administrative.

d) Consolidarea cooperării internaționale:

- schimbul de informații generale;
- schimbul de informații privind tranzacțiile suspecte;
- cooperarea între autoritățile juridice.

5. *Grupul EGMOND* este numit așa după palatul EGMOND – Aremberg din Bruxelles, care a fost și locul primei întruniri a Grupului în anul 1995. La această întrunire au participat reprezentanți din 24 de state și 8 organizații internaționale pentru a discuta despre organizațiile specializate pentru prevenirea spălării banilor, cunoscute sub denumirea de „unități de informații financiare” (FIU`s). În prezent grupul EGMOND numără 48 de membri. Scopul acestui organism îl constituie cooperarea internațională între agențiile naționale specializate în lupta internațională împotriva spălării banilor. În acest sens, între statele membre ale grupului se pot efectua schimburi de informații financiare legate de spălarea banilor, în baza unor memorandumuri de înțelegere (bi sau multilaterale). De asemenea, membrii grupului au acces la Web Egmond securizat, cuprinzând o bază de date internațională aferentă fenomenului de spălare a banilor. De curând numărul de membri a crescut la 53, printre care se numără și România.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Convenția ONU din 20.12.1988 de la Viena contra traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope // *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte* (1990-1998), Vol. VIII, Chișinău: MOLDPRES, 1999.
2. Convenția Consiliului Europei din 08.11.1990 cu privire la spălarea banilor, depistarea, sechestrarea și confiscarea veniturilor provenite din activități infracționale // *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*, Vol. 35, Chișinău: MoldLex, 2006.
3. Directive (CEE) nr.91/308 du Conseil du 10 juin 1991, relative à la prévention de l'utilisation du système financier aux fins du blanchiment de capitaux // *Code Européen des affaires*, Paris, DALLOZ, 1995.
4. КОТТКЕ, Клаус, «Грязные» деньги – что это такое? Справочник по налоговому законодательству в области «грязных» денег, Москва, Изд-во Дело и Сервис, 1998.

Филиппов С.А.,

канд. психол. н., доцент,

подполковник юстиции, докторант

Национальной академии Государственной пограничной службы Украины

ДЕТЕРМИНАЦИЯ ТРАНСГРАНИЧНОЙ ПРЕСТУПНОСТИ

Резюме

В статье представлена обобщенная система факторов детерминации трансграничной преступности. Проанализированы подходы к выделению причин и условий преступности, принятые в зарубежной и отечественной криминологии. Установлены криминогенные факторы, детерминирующие трансграничные преступления. Учитывая разнообъектность данных преступлений, выделены причинные комплексы, характерные для каждого из их видов. Особый акцент сделан на влиянии на преступность трансграничности в разных формах её реализации с учётом её динамики. Отдельно с точки зрения теорий рационального выбора и стандартной деятельности проанализирована роль ситуативных и виктимологических факторов.

Ключевые слова: детерминация, причины и условия трансграничной преступности, макросреда и микросреда, виктимологические факторы, ситуативные факторы.

Summary

The article presents a generalized system of factors determining cross-border crime. The approaches to the allocation of the causes and conditions of crime, adopted in foreign and national criminology have been analyzed. Criminogenic factors determining cross-border crimes have been established. Given the object difference of these crimes, the causal complexes, typical for each of their types, have been identified. The special emphasis has been made on the cross-border influence on crime in different forms of its realization taking into account its dynamics. The role of situational and victimological factors has been analyzed separately from the point of view of rational choice and standard activity theories.

Key words: determination, causes and conditions of cross-border crime, macroenvironment and microenvironment, victimological factors, situational factors.

Постановка проблемы, ее связь с практическими задачами. Эффективность противодействия трансграничной преступности зависит от эффективности воздействия на ее детерминанты. Исходя из этого, проблема детерминации трансграничных преступлений является важной с праксеологической точки зрения, поскольку связана с избранием тактики предотвращения трансграничной преступности, а также с определением сил и средств для противодействия преступной деятельности.

Анализ последних исследований. Детерминация преступности является предметом глубоких криминологических исследований, проведенных А.П. Закалюком, А.М. Бойко, Б. Н. Головкиным, В.А. Номоконовым, N. Passas [1-4, 12]. Эти и другие ученые сформировали научные подходы и

теории генезиса преступной деятельности на материале разных стран. Результаты этих и других исследований позволяют вплотную приблизиться к пониманию обозначенной проблемы.

Выделение нерешённых ранее частей общей проблемы. Учитывая полиморфизм явления трансграничной преступности и полисемию самого термина «трансграничность», констатируем, что выявление детерминант, присущих трансграничной преступности, требует проведения анализа и структурно-генетических ее аспектов, и форм проявления. Признавая исключительную ценность исследований вышеупомянутых авторов, заметим, что до сих пор за пределами научного поиска остаются различные факторы детерминации преступности, обусловленные именно трансграничным её характером. А это, в свою очередь ограничивает возможности создания инструментария, необходимого для анализа рисков и угроз, на основе которых планируются меры противодействия.

Формулировка целей статьи. Современная система обеспечения пограничной безопасности интегрирована с системой противодействия трансграничной преступной деятельности, эффективность которой зависит от нейтрализующего влияния на причины и условия преступности. Исходя из этого - цель данной статьи - обобщение системы детерминант трансграничной преступности и объяснение особенностей детерминации преступности, обусловленных её трансграничным характером.

Дизайн и методы исследования. Для достижения поставленной цели нами выполнены следующие задачи: изучение криминологических подходов к исследованию причин и условий преступности; на этой основе выделение в системе детерминации преступности базовых причин и условий, обусловленных её трансграничным характером; объяснение особенностей влияния этих детерминант. При этом мы исходили из того, что интересы обеспечения пограничной безопасности требуют знание причин и условий трансграничной преступности для анализа возможностей возникновения соответствующих угроз и рисков. А это, в свою очередь, требует владения элементами обстановки, влияющих на криминогенную ситуацию не только в Украине, но и в других странах. Этот вывод значительно расширяет предметную сферу и влияет на порядок проведения нашего исследования. В частности, нами принимаются во внимание данные Ежегодного анализа рисков FRONTEX на 2018 г. и FRAN (Сети анализа рисков FRONTEX), что предусматривает использование методики CIRAM.

Изложение основного материала. Криминологи используют чрезвычайно разнообразные подходы к определению детерминант «преступлений без границ»¹, в то же время комплексного освещения на теоретико-методологическом уровне вопрос детерминации трансграничной преступности не имеет до сих пор. Для анализа причин и условий совершения преступления важным является определение предметных дефиниций.

¹ Термин «Crime Without Frontiers» применён впервые в одноименной книге американской журналистки Claire Sterling, изданной в 1994 г.

Наше исследование базируется на понимании *детерминации трансграничной преступности* как совокупности причин и условий, в комплексном взаимодействии порождающих трансграничную преступность и влияющих на изменение её количественных и качественных характеристик. При этом А. П. Закалюк отмечал, что причиной называют явления (системы), которые порождают, продуцируют другие явления (системы) - последствия; условием - различные явления, процессы, обстоятельства, способствующие или создающие возможность возникновения и проявления причины, порождающие следствия; корреляты - такая связь между событиями, явлениями, процессами, при которой изменение одних явлений сопровождается (не вызывается или обуславливается) изменением других [1, с. 186, 188-189].

Этот подход базируется на учении о детерминизме, который является достаточно распространенным в отечественной криминологии. Как детерминизм является признаком позитивистской криминологической школы, так индетерминизм-постмодернистской. Методологическая позиция индетерминизма заключается в том, что не всё в мире имеет причину, а принципы объективной причинности не могут применяться для объяснения деятельности человека. Индетерминизм заключается в том, что причина и следствие являются продуктами субъективности.

Показательно сравнение этих позиций с американской криминологией, для которой характерно применение социологических теорий для объяснения причин преступности. Их особенностью является взгляд на криминализацию как процесс социальной деградации, а теоретическое обоснование осуществляется на основе концепций социальной дезорганизации и аномии. К примеру, известна теория аномии Robert K. Merton (средства социальной культуры преувеличивают важность цели, а социальная организация ограничивает возможный доступ к законным средствам ее достижения) [5, с. 66,71].

Теории рационального выбора и стандартной деятельности (routine activities) Marcus Felson появились с целью практической помощи полицейским [5, с. 73]. В основе их была идея о том, что преступление является результатом реализации возможности. Поэтому, если минимизировать возможности для совершения преступлений, то количество преступлений уменьшится. А возможность рассматривается как сама причина преступления. Данная теория интересна до сих пор, поскольку подтверждает, что увеличение возможностей, например, безвизовых поездок, влияет на увеличение возможностей совершения трансграничных преступлений.

Энвйронментальная криминология (криминология среды) объясняет криминогенное воздействие на человека со стороны элементов окружающей среды. Данная теория (Paul J. Brantingham и Patricia L. Brantingham) не объясняет причины преступности, а концентрируется на анализе возможностей предотвращения преступности путем учета особенностей среды и влияния на них [5, с. 74]. По сути, это ситуационный подход к анализу причин преступности.

Проведенный нами анализ научных источников [1-5] позволяет сделать вывод, о том, что независимо от выбранного исследовательского подхода, отдельной проблемой является не полная сопоставимость данных о количественных и качественных показателях трансграничной преступности, полученных из источников в разных странах. Чаще всего это обусловлено разницей в системах уголовного законодательства и порядка учета и регистрации преступлений, а также и самим пониманием объёма понятия «cross-border crime». Это мы видим, например, в ходе сравнения документов FRONTEX и EUROPOL [6-7].

В свою очередь, это значительно влияет на релевантность, валидность криминологических методов и сопоставимость результатов исследований, полученных с использованием этих методов. Также, по нашему мнению, представление о детерминационном комплексе трансграничной преступности должен включать помимо перечня причин оценку тенденций и угроз. Эту оценку целесообразно осуществлять не только в пределах исключительно криминологических исследований, поскольку она касается чрезвычайно широкого комплекса проблем, например, социальной аномии, межгосударственных отношений, наркотизма, экономических дисбалансов и тому подобное. Как указывает В. А. Номоконов, «проблема причин преступности и вообще причинности в конечном счете может быть решена только совместными усилиями представителей всех гуманитарных наук. Это связано с тем, что преступность как социальное явление - не только и не столько правовой и криминологический феномен. Преступность как форма противостояния личности и государства - это, прежде всего, политическая проблема. Но она также имеет социологическое, экономическое и психологическое измерение» [4, с. 248].

Показательны в этом смысле точки зрения криминологов, касающиеся детерминации транснациональной преступности. Например, А.Х. Пихов разделяет систему детерминации транснациональной преступности на общие детерминанты (экономические, политические, идеологические, психологические) и глобализационные факторы транснационализации преступности [8, с. 212]. Мы согласны с такой классификацией детерминант и одновременно исходим из того, что любые причины - и экономические, и политические, и, особенно, идеологические влияют на общественное сознание и личность (через ее психологическую сферу) и, соответственно, способствуют формированию уголовной направленности и личностной готовности к совершению преступления. Поэтому мы исходим из такой логики исследования системы детерминации трансграничной преступности, которая предусматривает её влияние на уровнях макросреды и микросреды.

М. Вербенский дифференцирует детерминанты транснациональных преступлений в зависимости от сфер преступной деятельности - экономики, торговли людьми, незаконного оборота наркотических средств. На наш взгляд, в этом есть и теоретический (поскольку система детерминации разнообъектных трансграничных преступлений является чрезвычайно разно-

образной), и практический смысл (меры противодействия для разнообразных преступлений различны) [9].

В то же время, мы считаем, что определяющим в восприятии определённых действий как трансграничных преступлений, является их опосредование через пограничные отношения. Как писал норвежский криминолог Nils Christie, «некоторые действия составляют преступления в результате надления преступным содержанием этих действий. В другой обстановке социальные условия могут противодействовать тому, чтобы такие поступки были восприняты как преступления ... Экстремальным случаем является *natural crime*, то есть действия, которые настолько вредны, что сами определяют себя как преступление, или, как минимум, рассматриваются как преступления с точки зрения любого сознательного человека» [10, с.18-19].

Исходя из этих соображений, мы рассматриваем трансграничную преступную деятельность в контексте дискурса трансграничности отношений, явлений и процессов. Трансграничность в данном контексте является функциональным параметром общественного устройства, качеством социодинамики.

Мы исходим из того, что следствием трансграничности и её реверсной стороной является интернационализация преступности. Условиями его возникновения являются:

- 1) глобализация как наднациональный метасистемный процесс в экономической, политической, социокультурной сферах, и
- 2) глокализация как региональная интеграция локальных (в данном случае - пограничных) сообществ и территорий.

В материалах Тринадцатого конгресса ООН по предупреждению преступности и уголовному правосудию (Доха, 12-19 апреля 2015г.) указано, как преступность использует достижения глобализации: «лёгкая и быстрая связь, оперативное перемещение различных средств, упрощение и удешевление международных поездок используются преступными группами с целью содействия криминальной деятельности, сокрытия источников происхождения доходов от преступлений и уклонения от правосудия, в том числе путем использования пробелов в правовых режимах» [11, с.16].

Глобализация создает экономическую основу преступности, меняет её масштаб. Вероятно, масштаб криминальных угроз и является одним из основных критериев разграничения транснациональной и трансграничной преступности. Глокализация в криминологическом смысле интересна тем, что обуславливает формирование трансграничных региональных кластеров, где происходит специализация трансграничной преступной деятельности.

Причины и условия трансграничной преступности преимущественно формируются в экономической, политической, социально-психологической и организационно-управленческой сферах.

Экономическая сфера является средой паразитирования трансграничной преступности. Большинство из трансграничных преступлений обусловлены как раз экономическими факторами. Мы согласны в этом кон-

тексте с Nikos Passas, научный подход которого выглядит как контаминация криминологических теорий рационального выбора и теории среды [12]. В частности, концепция Nikos Passas заключается в том, что системные и структурные причины трансграничных преступлений обусловлены спросом на товары и услуги, находящиеся вне законного оборота, или являющиеся дефицитными, или к которым нет свободного доступа (по крайней мере в одной из сопредельных стран). Исходя из этой логики, следует исследовать степень детерминирующего влияния именно таких криминогенных асимметрий (по определению Yuliya Zabyelina) на динамику трансграничной преступности [5, с. 135]. Конечно, экономическую природу имеет характер использования территории конкретного государства как «поставщика», «транзитёра», «потребителя», «охранника», «легализатора» в трансграничной преступной деятельности. Например, это касается полулегальной добычи янтаря на территории Украины и нелегального вывоза его в Польшу.

Рассматривая **политическую сферу**, следует учитывать криминогенные факторы внутренней и внешней политики, которые обуславливают трансграничную преступную деятельность. В связи с этим, определим следующие внутривнутриполитические факторы: создание политическими режимами организованных трансграничных преступных структур; использование законных механизмов посредством политического лоббирования для легализации результатов незаконной трансграничной деятельности; обратное влияние трансграничной преступности на деятельность политических элит через коррупционные механизмы [13].

Важным в этом контексте также в какой мере и в каком качестве территория конкретного государства используется для осуществления трансграничной преступной деятельности. Это обстоятельство определяет отдельный криминогенный фактор возникновения и развития трансграничной преступности, поскольку очевиден различный уровень заинтересованности государств в инициировании и осуществлении уголовного преследования трансграничных преступлений, а, следовательно, и производное от этого различие в уровнях эффективности такой деятельности. Мы должны учитывать важную особенность, которая характерна для трансграничной преступности - определенную условность или «конвенционность», по определению В.А. Номоконова, объёма криминализированных деяний, отнесенных уголовным законом к преступным. К примеру, контрабанда табачных изделий, в отличие от Украины, криминализована в Беларуси, Румынии, Венгрии, Словакии. Контрабанда ката (*Catha edulis*) квалифицируется как контрабанда наркотических средств в Саудовской Аравии, но не в Йемене, где его распространение и употребление является массовым и традиционным.

Не следует также забывать о примерах внешнеполитической деятельности политических режимов отдельных государств, когда ими используется трансграничная преступность для эскалации проблем внутр. недружественных государств. Кроме того, иногда стимуляция политическим режимом одного государства активной трансграничной преступной дея-

тельности в пограничных пространствах другого государства способна оказывать влияние на ее внутреннюю и внешнюю политику.

Основными угрозами в контексте определения детерминант трансграничной преступности в **организационно-управленческой сфере** мы считаем дисбаланс в системе интегрированного управления границами, а также влияние коррупционных факторов.

В криминологических исследованиях, на наш взгляд, уделяется недостаточно внимания воздействию **социально-психологических факторов** на формирование криминогенного потенциала общества и его деструктивному воздействию на антикриминальную устойчивость личности. [14]. Следствием этого является деформация духовной сферы общества, социальная аномия, нормализация негативных явлений в общественном сознании, снижение нормативного порога личностно-приемлемого поведения. С этим тесно связано формирование фоновых явлений. Результаты дебрифинга, проведенного нами среди жителей пограничья, в рамках отдельного исследования криминогенного потенциала деятельности местного населения [15] позволяют утверждать, что наиболее массовыми формами фоновых явлений является незаконная трудовая миграция и распространение способов незаконного заработка в пограничье. Среди последних - незаконные схемы ввоза автомобилей иностранной регистрации, мелкие нарушения таможенных правил участниками малого пограничного движения (особенно это касается табачных изделий), массовое участие в полулегальном производстве товаров, добычи янтаря в пограничье.

Нельзя оставлять без внимания различные виктимологические факторы, которые, как и многочисленные ситуативные факторы, зависят от региональных особенностей и уровня общественного развития. К примеру, распространенным виктимологическим фактором, обуславливающим успешность тактик вербовщиков - торговцев женщинами из Нигерии, является массовая вера в культ вуду, которым запугивают этих женщин вербовщики. Кроме того, такая практика чрезвычайно затрудняет расследование случаев торговли женщинами из Нигерии в Европе [16].

Выводы и перспективы исследований. Результаты проведенного исследования нами представлены на рисунке в виде обобщенной схемы системы причинно-условного комплекса трансграничной преступности. Детерминанты, в совокупности с фоновыми явлениями, ситуативными и виктимологическими факторами через опосредованное влияние на общественное сознание и на личность приводят к формированию криминогенного потенциала общества и криминогенной направленности личности, снижают уровень личностной антикриминальной устойчивости.

Следует иметь в виду, что детерминанты трансграничной преступности также стимулируют диверсификацию существующих и возникновение новых форм преступной деятельности, что значительно снижает эффективность противодействия. Традиционные виды преступности также могут возникнуть в модифицированных формах. В этом контексте перспективными

направлениями дальнейших исследований считаем исследования криминогенных влияний глобализации и глокализации в пограничном пространстве.

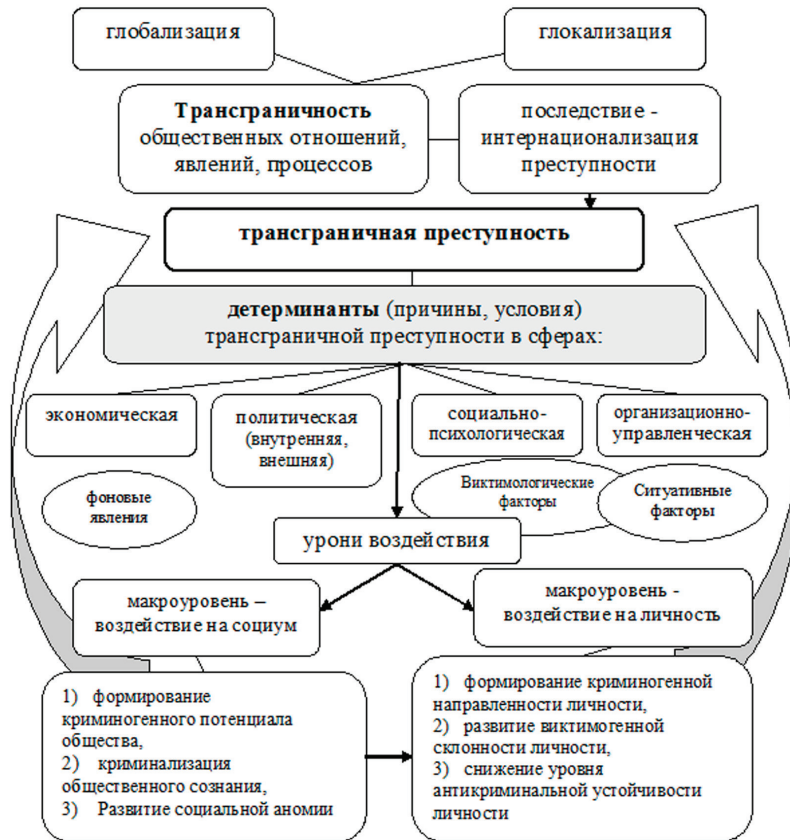

Рисунок. Система детерминации трансграничной преступности

ПЕРЕЧЕНЬ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика у 3 кн. Кн.1. Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. К. Ін Юре. 2007. 424 с.
2. Бойко А. М. Детермінація економічної злочинності в Україні в умовах переходу до ринкової економіки (теоретико-кримінологічне дослідження). Моногр. Львів, ЛНУ ім. І. Франка. 2008. 380 с.
3. Головін Б. М. Загальна характеристика детермінантів злочинності в Україні. Форум права. 2014. № 1. С. 106–111. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_1_21.pdf (дата обращения: 12.02.2018).
4. Номоконов В. А. Причины преступности в современной России: проблема обостряется. Всероссийский криминологический журнал. 2017. Т. 11. № 2. С. 247–257.

5. Zabyelina Y. The state and transnational organized crime: a case study analysis of criminal opportunities in the Russian Federation and the United States. Dissertation Ph.D. Trento, Italy. 2013. 274 p.
6. Serious and Organised Crime Threat Assessment 2017 (SOCTA): Policy Advisory Document. URL: <http://statewatch.org/news/2015/dec/eu-council-socta-2017-methodology-14913-15.pdf>. (data звернення: 18.02.2018).
7. Risk Analysis for 2018. Warsaw, FRONTEx. 2018. 54 p.
8. Пихов А.Х.-А. Теоретические основы противодействия транснациональной преступности: Дисс... д.ю.н.12.00.08. Краснодар, 2017. 488 с.
9. Вербенський М.Г. Транснаціональна злочинність: монографія. Дніпропетровськ. Дніпропетр.держ.ун-т вн.справ. Ліда ЛТД.2009.356 с.
10. Кристи Н. Борьба с преступностью как индустрия. Вперед, к Гулагу западного образца / Предисл. Я.Гилянского. 2-е изд. М.: РОО «Центр содействия реформе уголовного правосудия», 2001.224 с. С. 18-19.
11. XIII Конгресс ООН URL:https://www.unodc.org/documents/congress//Documentation/Discussion_Guide/ACONF222_PM1-r-V13853691.pdf (дата обращения:15.02.2018).
12. Passas N. Cross-border crime and the interface between legal and illegal actors. Security Journal. 2003. vol. 16(1), pp. 19-38.
13. Filippov S. Influence of political factors on Cross Border Crime. Law Rev. Kyiv UL. 2017.№ 3. P.249-254.
14. Філіппов С.О. Антикорупційна стійкість особистості. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Педагогічні та психологічні науки. 2014.№ 4. С.503-511.
15. Филиппов С.А. Обыватель и трансграничная преступность. Правава держава.2017.№ 28.С.107-112.
16. Human Trafficking in Nigeria: Root Causes and Recommendations. Policy Paper Poverty Series № 14.2(E). Paris 2006. 66 p. P.35

ТРАНСЛИТЕРАЦИЯ ПЕРЕЧНЯ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Zakalyuk, A. P. (2007) Kurs suchasnoyi ukrayins'koyi kryminolohiyi: teoriya ta praktyka v 3 kn. Kn.1.Teoretychni zasady ta istoriya ukrayins'koyi kryminolohichnoyi nauky.K.In Yure. 424 s. [in Ukrainian].
2. Boyko, A. M. (2008) Determinatsiya ekonomichnoyi zlochynnosti v Ukrayini v umovakh perekhodu do rynkovoyi ekonomiky (teoretyko-kryminolohichne doslidzhennya). Monohraf. L'viv, LNU im. I. Franka. [in Ukrainian].
3. Golovkin, B. N. (2014) Zahal'na kharakterystyka determinantiv zlochynnosti v Ukrayini. Forum prava.№ 1. S. 106-111. URL :: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_1_21.pdf [in Ukrainian].
4. Nomokonov, V. A. (2017) Prichiny prestupnosti v sovremennoy Rossii: problema obostryayetsya. Vserossiyskiy kriminologicheskiy zhurnal. T. 11, № 2. С. 247-257. [in Russian].

5. Zabyelina, Y. (2013) The state and transnational organized crime: a case study analysis of criminal opportunities in the Russian Federation and the United States. Dissertation Ph.D. Trento, Italy. 274 p.
6. Serious and Organised Crime Threat Assessment 2017 (SOCTA): Policy Advisory Document. URL: <http://statewatch.org/news/2015/dec/eu-council-socta-2017-methodology-14913-15.pdf>.
7. Risk Analysis for 2018. Warsaw, FRONTEx. 2018. 54 p.
8. Pihov, A.H.-A. (2017) Teoreticheskiye osnovy protivodeystviya transnatsional'noy prestupnosti: Diss ... d.yu.n.12.00.08. Krasnodar. 488 s. [in Russian].
9. Verbenskiy, M. (2009) Transnatsional'na zlochinnist': monografiya. Dnipropetrovs'k. Dnipropetr. derzh. un-t vn. sprav. Lida LTD. 356 s. [in Ukrainian].
10. Kristi, N. (2001) Bor'ba s prestupnost'yu kak industriya. Vpered, k GULAGa zapadnogo obraztsa / Predisl. YA. Gilinskogo. Vtoroy izd. - M.: ROO «Tsentr sodeystviya reforme ugolovnoy pravosudiya». 224 s. [in Russian].
11. XIII Kongress OON URL: https://www.unodc.org/documents/congress//Documentation/Discussion_Guide/ACONF222_PM1-r-V13853691.pdf.
12. Passas, N. (2003) Cross-border crime and the interface between legal and illegal actors. Security Journal. Vol. 16 (1). PP. 19-38.
13. Filippov, S. (2017). Influence of political factors on Cross Border Crime. Law Rev. Kyiv UL. № 3. P.249-254.
14. Filippov, S. (2014). Antikoruptionsiyna stiykist' osobystosti. Zbirnyk naukovykh prats' Natsyonal'noy akademyy derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrainy. Pedahohichni ta psykholohichni nauky. № 4. S.503-511. [in Ukrainian].
15. Filippov S. (2017). Obyvatel' i transgranichnaya prestupnost'. Pravova derzhava. № 28. S.107-112. [in Russian].
16. Human Trafficking in Nigeria: Root Causes and Recommendations. Policy Paper Poverty Series № 14.2 (E). Paris 2006. 66 p. P.35

Василий ФЛОРЯ,

доктор юридических наук,

доцент кафедры уголовного права Академии МВД Республики Молдова

ТРАНСНАЦИОНАЛЬНАЯ ПРЕСТУПНОСТЬ: КРИМИНОЛОГИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Резюме

Транснациональная преступность - понятие, употребляемое в трёх значениях: 1) преступность по полю деятельности, которой является международная арена; 2) преступность международных преступных формирований; явление, которому присущи одновременно первый и второй признаки.

Характерными признаками транснациональной организационной преступности являются следующие: сколачивание групп для участия в преступной деятельности, иерархические связи или личные отношения, применение насилия, запугивания или коррупция, отмывание незаконных доходов для проникновения в легальную экономику.

***Ключевые слова:** международная арена, транснациональная организационная преступность, незаконность, терроризм, заказные убийства, хищение, сбыт, гангстеры, коррупция, экстрадиция.*

Summary

Transnational crime is a concept used in three meanings: 1) crime by the field of activity, which is the international arena; 2) the criminality of international criminal groups; phenomenon, which is inherent in both the first and second characteristics.

The characteristic features of transnational organized crime are the following: the formation of groups for participation in criminal activities, hierarchical relations or personal relations, the use of violence, intimidation or corruption, the laundering of illegal incomes to penetrate in the legal economy.

***Keywords:** international arena, transnational organized crime, illegality, terrorism, contract killings, theft, sale, gangsters, corruption, extradition.*

Наиболее разветвленными звеньями транснациональной преступности являются: незаконный оборот наркотиков, нелегальный бизнес алкогольных, табачных изделий, незаконный оборот оружия, хищения и сбыт антиквариата, хищения и сбыт автотранспорта в банковской и кредитно - финансовой сферах, легализация незаконно полученных преступных доходов, незаконная добыча и сбыт ценных пород рыб и морепродуктов. При этом совершаются такие наиболее опасные преступления, как терроризм, «заказные» убийства, похищение людей, захват заложников¹.

Мафия Ruso в Марбелье - как русские бандиты научили испанских гангстеров коррупции.

¹ Российская криминологическая энциклопедия. Под ред. А.И. Долговой. Москва: Изд-во НОРМА, 2002. с. 728-729.

Когда Испания говорит «русская мафия», то подразумевает «Марбелье». Это приморский город на южном побережье Испании. Нашествия «новых русских» в Испанию стало возможно благодаря криминальному «таланту» мэра Марбелье - Хесуса Хиля. Мэрия Марбелье выдавала разрешение на строительство только за определённую плату. На основании 1009 незаконно выданных лицензий, было построено около 20 тысяч объектов недвижимости. В 2002 г. испанский суд отправил экс-мэра в тюрьму. Через два года Дон Хесус скончался от инсульта.

Первооткрывателями Коста-дель-Соль («Золотой берег») стали лидеры ореховской ОПГ - одно из центральных преступных группировок Моксвы 1990-х годов.

Первым в Марбелье обосновался Сергей Буторин (Ося), а затем в соседний с ним особняк на ПМЖ переехала и семья Андрея Пылёва (Малого). Именно из этого места отдавались приказы об убийствах знаменитого киллера Александра Солоника, главы «Русского Золота» Таранцева и прочих (убиты более 150 человек).

Сергей Буторин (Ося) был арестован испанским спецназом в 2001 г., и сначала отбыл срок в Испании за хищение оружия, а затем в 2010 году был экстрадирован в Россию, где получил пожизненное наказание.

Финансист ОПГ Андрей Пылёв (Малый) в 2005 году был задержан и выдан российским властям.

Основным видом деятельности «русской мафии» в Коста-дель-Соль было отмывание денег. Грузинская группировка во главе с вором в законе Захарием Калашовым (Шарко Молодой) отмывала деньги и вела незаконную скупку недвижимости.

В ходе операции под названием «Ося» в июне 2005 года в Испании были арестованы 28 человек, из них 22 выходца из Грузии - остальные - граждане России, Украины и Испании, шесть человек из них сразу были приговорены к лишению свободы в Испании. Испанские власти наложили арест на 38 вилл, около 800 счетов в 42 банках, изъяли более 230 тысяч евро наличными, 220 тысяч евро в дорожных чеках, долговые расписки на 100 тысяч евро, ювелирные изделия и антиквариат.

В июне 2010 г. испанский суд признал Калашова виновным в отмывании денег и приговорил его к 7,5 годам тюрьмы и штрафу в размере в 20 миллионов евро. Судят в Испании и депутата Госдумы Владислава Резника.

С падением «железного занавеса», который разделял западный и коммунистический миры, развитием в постсоциалистических странах элементов демократии, открытости, гражданского общества, межгосударственные связи стали более широкими, разнообразными и насыщенными. Эти тенденции развиваются на фоне общих процессов мирового и европейского взаимодействия, взаимопроникновения, глобализации, что подкрепляется новыми коммуникационными возможностями. Они охватывают все общественные сферы, в том числе сферы борьбы с преступностью в разных странах. Одновременно и преступникам, как и правопослушным гражданам

стало легче переходить границы, перенести криминальную деятельность на территорию других стран.

Другой аспект проблемы заключается в том, что вследствие всеобщей интеграции сфера преступности и борьбы с ней перестаёт быть «зоной» лишь национального интереса одной страны. На эту сферу распространяются как правила, стандарты, критерии деятельности правоохранительных структур других стран, так и «понятия», нормы, привычки, способы деятельности преступного мира.

Транснациональная преступность – та, которая своими проявлениями охватывает территорию нескольких стран, выходит за пределы национальной преступности. Признаки транснациональной преступности и её виды были обозначены в Конвенции ООН против транснациональной организованной преступности 2000 г.

Отдельное место в структуре транснациональной преступности занимает приграничная преступность, которая совершается в ограниченном пространстве в зоне границы – таможенной, приграничной, экономической и др.

К транснациональной преступности близко примыкает национальная преступность, которая имеет транснациональное значение.

К ним относятся экономические, компьютерные преступления, коррупция, терроризм, заказные убийства, финансовые махинации, мошенничество, незаконный оборот наркотиков и др.

Подавляющая часть транснациональной преступности является продолжением за пределами границ национальной, в первую очередь организованной преступности. Первоначальный этап происхождения большей части транснациональных преступлений является преступность национальная, прежде всего организованная².

Криминологический анализ совершения транснациональной организованной преступности показывает её распространение. Её глобальный объём оценивается экспертами в 1 триллион долларов в год, из них половина – на наркоторговлю, по тем же оценкам через мировую финансовую систему ежегодно отмывается до 500 млн. долларов.

Организованная преступность проникает и в сферы, которые ранее жестоко контролировались государством. Речь идёт о проникновении в войсковой сфере, в сфере коммерциализации снабжения армии оружием, боеприпасами. Через коммерческую организованную деятельность происходит криминализация войсковой элиты. Проблема транснациональной организованной преступности становится всё больше проблемой безопасности государства, фактором нестабильности и угрозы мировому порядку³.

Транснациональная преступная деятельность – это по существу коммерческая деятельность транснациональных криминальных корпораций,

² Плужников С. MAFIA RUSO в Марбелье. «Совершено секретно» Криминал № 3/404 март 2018.

³ Закалюк А.П. Курс современной украинской криминологии. В трёх книгах. Книга 2. Киев, 2007. с. 378-382.

осуществляемая на территории нескольких стран противоправными средствами и/или с привлечением запрещённых товаров и услуг. Характерные черты транснациональной преступной деятельности являются:

- постоянное реинвестирование прибыли, как в криминальный, так и в легальный
- бизнес;
- захват новых рынков;
- непрерывное совершенствование;
- жизнестойкость;
- эффективная система управления, основанная на щедром материальном стимулировании и суровых мерах наказания;
- опора на стратегические союзы;
- использование коррупции;
- сотрудничество с террористическими организациями;
- совершение терактов с целью помешать расследованиям, снизить эффективность работы правоохранительных органов⁴.

По некоторым данным Дивизии ООН по борьбе с организованной преступностью и Интерпола в мире существуют, и действуют на международном уровне четыре типа преступных сообществ и организаций:

1) *Профессиональные преступные организации*, состоящие из настоящих профессионалов по заказным преступлениям, специалисты в одном или нескольких типов преступной деятельности - трафик угнанных машин, банковские грабежи, подделка денег и банковских карточек и др.;

2) *Этнические преступные организации*, которые действуют, как на национальном уровне, так и на международном уровне. Такими являются, на пример, китайские, итальянские, японские преступные сообщества и организации.

3) *Террористические преступные организации*, созданные и структурированные на политических, этнических, религиозных, расовых и других принципах. В настоящее время наиболее опасная - ИГИЛ - исламское государство Ирака и Леванта, военизированные отряды которой захватили часть территории Ирака, Сирии, Ливии и других стран.

4) *Преступные организации миграционного типа*, предоставляющие сеть незаконных «сетей» и «профсоюзов», в которых существует определенная хорошо установленная структура и специализация членов в разных преступных областях.

Современная преступность характеризуется определенными тенденциями:

- Постоянный рост преступности.
- Рост преступлений с использованием огнестрельного оружия. В США на руках у граждан имеется более 180 миллионов единиц огнестрельного оружия.

⁴ Российская криминологическая энциклопедия. Москва: Изд-во НОРМА, 2000. с. 729.

- Рост уровня организованной преступности.
- Специализация и профессионализм преступников.
- Дифференциация преступности на ступени всех социальных статусов современной преступности.
- Интернационализация преступности.
- Значительный рост преступности несовершеннолетних и молодёжи.
- Рост женской преступности во всём мире.
- Рост рецидивной преступности.
- Рост насильственной преступности ^{5,6}.

Международные основы борьбы с преступностью и её предупреждения.

Глобализация мира, стимулирует интенсивную транснационализацию преступности, особенно организованной и международно-террористической, ставит вопрос о глобализации правовых устоев человеческого общества, о глобализации, а в определенной мере и об унификации уголовно-правовой борьбы с преступностью.

Ближайшее будущее человечества - свободное демократическое и либерализированное общество, с надёжными дифференцированным и жёстким социальноправовым контролем за реальными и прогнозируемыми криминологически значимыми процессами.

Самоограничиться и ввести «опасный беспредел» и «вольницу» в рамках праворегулируемой и нравственной свободы создаёт всё более и более осознаваемый страх перед диктатурой растущей и наглежащей преступностью, как национальной, так и глобальной.

Нельзя не учитывать и рост антиглобализационного движения в различных странах и в мире в целом.

В 1946 г. в Париже была создана штаб квартира Интерпола. В настоящее время Интерпол объединяет более 179 государств, уступая по численности только ООН. Его глобальный объект международная преступность.

Борьба с национальным и международным терроризмом предоставляет собой самую главную проблему современного глобализирующего мира. Однако до сих пор остаются нерешенными многие важные вопросы: нет общепринятого понятия терроризма, чётких международных норм об экстрадиции террористов, не представлены стандарты оценки условий экстрадиции, и существуют также и другие недостатки.

Борьба с транснациональной организованной преступностью, включает в себя предупреждение и пресечение торговли людьми, особенно женщинами и детьми, а также борьбу против незаконного ввоза мигрантов по суше, морю и воздуху. Данный вид преступности фактически охватывает все формы организованной транснациональной преступности. Всемирная Конференция на уровне министров по организованной транснациональной преступности (Италия, Неаполь 21-23 ноября 1994 г.), отметила о обоснова-

⁵ Чобану И., Запорожан И. Криминология. Кишинэу, 2005. с. 182-188.

⁶ Лунеев В.В. Курс мировой и российской криминологии: учебник. Общая часть. В 2 томах. Том 1. Москва: Изд-во Юрайт, 2011. с. 989-1003.

ла десять угроз которая несёт транснациональная организованная преступность: суверенитету государств, обществу, отдельным лицам, национальной стабильности и государственному контролю, демократическим ценностям и общественным институтам, национальной экономике, финансовым учреждениям, демократизации и приватизации, развитию, глобальным режимам и кодексам поведения.

Конвенция ООН против транснациональной организованной преступности (12-15 декабря 2000 г. Палермо, Италия), Конвенцию подписали 130 государств⁷.

Особое внимание следует уделить научному анализу проблемы оптимизации уголовной и иных форм ответственности в целях соотнесения с международным опытом и различными возможностями правоохранительных и правоприменительных органов. Это будет способствовать снижению безнаказанности, которая существенно интенсифицирует и детерминирует преступность. Ведь, несмотря на повсеместное распространение преступности, до сих пор не её приемлемого определения. Кроме того, в странах отсутствует соотносимое уголовное законодательство, на основе которого с ней можно было бы бороться в международном масштабе, а также нет выработанного общего к этой борьбе. Всё это обусловлено отсутствием осознания реальной угрозы глобализирующейся преступности во многих страна, в том числе и России, в связи с чем и не принимается о необходимых мер по минимализации криминогенности глобализации.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Закалюк А.П. Курс современной украинской криминологии. В трёх книгах. Книга 2. Киев, 2007.
2. Иншаков С.М. Криминология. Учебное пособие. Москва: Юриспруденция, 2002.
3. Криминология. Учебное пособие. Под общей редакцией Джужа А.М. Киев: Аттика, 2010.
4. Лунеев В.В. Курс мировой и российской криминологии: учебник. Общая часть. В 2 томах. Том 1. Москва: Изд-во Юрайт, 2011. с.
5. Плужников С. MAFIA RUSO в Марбелье. «Совершено секретно» Криминал № 3/404 март 2018.
6. Российская криминологическая энциклопедия. Москва: Изд-во НОРМА, 2000.
7. Российская криминологическая энциклопедия. Под ред. А.И. Долговой. Москва: Изд- во НОРМА, 2002.
8. Чобану И., Запорожан И. Криминология. Кишинэу, 2005. 400 с.

⁷ Иншаков С.М. Криминология. Учебное пособие. Москва: Юриспруденция, 2002.

Marian GHERMAN,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI*

Ilie BOTNARI,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

ASPECTE TEORETICE PRIVIND MĂSURILE SPECIALE DE INVESTIGAȚIE ÎN PROCESUL DE COMBATERE A CRIMINALITĂȚII TRANSFRONTALIERE

Rezumat

Evoluția timpului de la o zi la alta manifestă un interes mai amplu domeniului criminogen de a săvârși noi fapte antisociale contra omenirii. Amenințările actuale dintre state sau persoane aflate în țări diferite trezesc interesul altora de a comite fapte destul de periculoase, precum ar fi cele transfrontaliere. Aceste genuri de fapte au menirea de a aduce daune la nivel internațional, deoarece, după cum rezultă din conținutul acestora, sunt săvârșite pe teritoriul unui stat de un grup infracțional organizat care desfășoară activitățile infracționale în două sau în mai multe state.

În vederea relevării acestor atentate, un rol deosebit de important îl au organele de drept ale statului, împuternicite în vederea efectuării activității speciale de investigație. Activitatea specială de investigație, prin utilizarea metodelor și mijloacelor sale, contribuie nemijlocit la prevenirea, curmarea și descoperirea faptelor transfrontaliere. De asemenea, aceasta are și menirea de a căuta persoanele care se ascund de organele de urmărire penală sau de instanța de judecată. De aceea considerăm oportună efectuarea măsurilor speciale de investigație în procesul de combatere a faptelor transfrontaliere.

Cuvinte-cheie: *activitatea specială de investigație, frontiera de stat, fapte transfrontaliere, securitatea statului, respectarea drepturilor cetățenilor.*

Summary

The evolution of time, from one day to another, raises a wider interest in the criminal domain of committing new antisocial acts against mankind. Current threats between states or people in different countries the intuest of others in committing rather dangerous acts sude as cross-border. These types of deeds are intender to herm internationally because, as is apparent front its content, an organised crime group committed in two or more states is committed on the territory of state.

In order to reveal these attachs, an imporent role is played by the state law bodies, cupowered to carey ont the special investigation activity. The special investigative activity, using its methods and meeus, contrebutes directly to the prevention curtailing and discovering of cross-border facts. Also with the inteection to look for people who are hiding from the criminal investigation bodies or the court. That is why we consider it opportune and meritorions meesures in the fight against cross-border deeds.

Keywords: *special investigative activity, state border, cross-border actions, state security, respect for citizens' rights.*

Introducere. Odată cu proclamarea independenței și suveranității țării, Republica Moldova a devenit un stat democratic, fapt ce este consfințit și în art.1(3) al Legii Supreme. Statul de drept este un stat al ordinii de drept, al legalității. În statul de drept totul trebuie să se facă în conformitate cu legea. Fiecare cetățean, fiecare funcționar public, fiecare organism de guvernare în stat trebuie să se supună în

activitate prescripțiilor normelor de drept.

Aproape nu există faptă aflată în activitatea organelor de drept în care să nu fie folosite acțiuni de investigații pentru a identifica autorii, pentru a stabili cauzele și împrejurările care au determinat și au favorizat săvârșirea infracțiunilor. Activitatea de investigații este o modalitate rapidă și eficientă de obținerea a informațiilor de interes operativ, fiind folosită foarte frecvent de către toate serviciile și formațiunile organelor de combatere a criminalității, în special ceea ce ține de domeniul transfrontalier. Ea nu este numai o metodă de obținere a informațiilor, ci este și o excelentă varietate de verificare și completare a acestora.

Evoluția criminalității în societatea contemporană și mai ales diversitatea formelor prin care aceasta se manifestă ca și gravitatea unora dintre ele au determinat ca prevenirea acestui flagel să devină o chestiune de ordin planetar.

Material și metode aplicate. Pentru realizarea studiului dat, au fost utilizate metodele analizei și sintezei. În calitate de suport doctrinar au servit legislația în vigoare a Republicii Moldova, precum și studiile realizate de către cercetători autohtoni și cei francezi.

Conținut de bază. Criminalitatea la etapa actuală a devenit un subiect de preocupare politică pentru toate statele lumii. Guvernele statelor lumii sunt nevoite să facă față nu doar unei criminalități naționale importante, dar și unei criminalități transfrontaliere în plină evoluție.

În prezent, criminalitatea transfrontalieră a depășit cu mult cotele alarmante ale efectelor produse la nivel micro- și macro- social. Experții în domeniul contrarării faptelor transfrontaliere menționează că aceste activități ilicite „caută să scape de ochiul societății. Frecvența lor și caracteristicile evoluțiilor lor nu pot astfel să permită nici o estimare cantitativă fiabilă și exhaustivă” [5, p. 9-10].

Una dintre cele mai răspândite ramuri ale criminalității transfrontaliere o reprezintă – *criminalitatea organizată*.

Criminalitatea organizată este o activitate care datează din cele mai vechi timpuri și se manifestă prin bande criminale, asociații de persoane sau carteluri, care au drept scop prioritar exploatarea „slăbiciunilor” față de inspectorii vamali (poliția de frontieră) pentru a obține anumite câștiguri sau profituri, recurgerea la influență și putere prin folosirea mijloacelor ilegale. Faptele transfrontaliere destinate criminalității organizate se săvârșesc prin utilizarea următoarelor metode: trafic organizat, manipulări, violență, extorcare, fraude, eliminare, corupție ori prin intermediul spălării banilor. Dar, odată ce au fost comise, aceste fapte lezează următoarele valori prejudiciabile: viața și libertatea persoanei, integritatea fizică a acesteia, ordinea și securitatea publică, precum și libertatea opiniei și de exprimare.

Dimensiunile accentuate ale fenomenului transfrontalier infracțional, în special dezvoltarea criminalității organizate, care reprezintă în special un risc la adresa asigurării unui climat de siguranță și securitate, au impus înființarea unei formațiuni specializate pentru combaterea formelor de manifestare a criminalității, mai ales sub aspectul său organizat.

Fiecare regiune transfrontalieră este formată dintr-un spațiu, un anumit număr de colectivități umane și din rețeaua specifică de relații care leagă aceste

colectivități și acest spațiu, dar care sunt perturbate sau chiar în opoziție din cauza frontierei. Oricare ar fi sistemele politice în care se înscriu, regiunile frontaliere, deseori periferice, trebuie să facă față problemelor specifice la nivel spațial, socio-economic, socio-cultural, politic și instituțional.

Dezvoltarea fenomenului criminalității transfrontaliere, tendințele de răspândire, metodele sofisticate de săvârșire a infracțiunilor impun necesitatea aplicării forței de constrângere a statului, realizate de către organele competente în acest sens, inclusiv de organele de drept abilitate cu competența de a exercita activitatea specială de investigații, adică de a efectua măsuri speciale de investigații.

Potrivit prevederilor Legislației Republicii Moldova, activitatea specială de investigații reprezintă unul dintre cercurile de activități ale statului, legalitatea desfășurării cărora este garantată prin actele legislative. Dacă pornim de la clasică structurare a funcțiilor statului în legislativă, executivă și judecătorească, atunci ASI își găsește locul în cadrul aceleiași funcții a statului ce ține de asigurarea ordinii de drept, referindu-se la activitatea executivă.

Așadar, această activitate este definită ca un mijloc juridic de stat de apărare a intereselor statului, a integrității lui teritoriale, a drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanelor fizice și juridice, a tuturor formelor de proprietate contra atentatelor criminale.

Astfel, după cum am menționat anterior, într-un proces penal, în vederea relevării atentatelor criminale, descoperirii și cercetării infracțiunilor, precum și în vederea identificării persoanelor care le săvârșesc ori le pregătesc până la etapa de comitere, sunt întreprinse o serie întreagă de măsuri speciale de investigație. Această etapă practică se petrece și în cazul combaterii faptelor transfrontaliere, iar pentru descoperirea acestora, acumularea probelor și demonstrarea vinovăției făptuitorilor se autorizează spre efectuare de cele mai dese ori supravegherea transfrontalieră și/sau livrarea controlată.

Supravegherea transfrontalieră – este o măsură specială de investigație autorizată de către procuror, prevăzută la art.18(2) lit. e) a legii privind activitatea specială de investigație [2]. Aceasta poate fi efectuată de către organele de drept pe teritoriul unui stat străin și de către autoritățile statului străin pe teritoriul Republicii Moldova dacă între aceste state este încheiat un tratat de colaborare la nivel internațional.

Conform prevederilor art. 138¹ al Codului de procedură penală, cu excepția cazurilor când există dispoziții contrare în tratatul internațional aplicabil în relația cu un stat străin, reprezentanții organului de urmărire penală al unui stat care, în cadrul unei urmăriri penale, supraveghează pe teritoriul altui stat o persoană presupusă a fi participat la săvârșirea unei infracțiuni care permite extrădarea sau o persoană față de care există motive serioase a se crede că poate duce la identificarea ori localizarea presupusului participant la săvârșirea infracțiunii sunt autorizați, în baza unei cereri prealabile de asistență juridică, să continue această supraveghere pe teritoriul Republicii Moldova. La cerere, supravegherea poate fi exercitată de autoritățile competente ale Republicii Moldova. Cererea de asistență juridică se adresează Procuraturii Generale [1, art.138¹].

În caz de urgență, dacă nu poate fi solicitată autorizarea prealabilă a Republicii Moldova, reprezentanții organelor de urmărire penală străine care acționează în cadrul urmăririi penale sunt autorizați să continue pe teritoriul Republicii Moldova supravegherea unei persoane bănuite că a comis infracțiuni grave, deosebit de grave și/sau excepțional de grave în următoarele condiții: trecerea frontierei va fi comunicată imediat, în timpul supravegherii, Procuraturii Generale prin intermediul Poliției de Frontieră din cadrul Ministerului Afacerilor Interne; cererea de asistență juridică menționată *supra*, în care sunt expuse motivele ce justifică trecerea frontierei fără autorizație prealabilă va fi transmisă fără întârziere.

Supravegherea poate fi efectuată în următoarele condiții: reprezentanții observatori ai organelor de urmărire penală străine trebuie să respecte prevederile legislației Republicii Moldova, inclusiv ale art. 138¹ din Codul de procedură penală; în afară de cazurile deja menționate, în timpul supravegherii, reprezentanții observatori ai organelor de urmărire penală străine vor avea asupra lor un document care să ateste că le-a fost acordată permisiunea; reprezentanții observatori ai organelor de urmărire penală străine trebuie să justifice calitatea lor oficială; reprezentanții observatori ai organelor de urmărire penală străine pot purta în timpul supravegherii armă de serviciu, a cărei utilizare este interzisă, cu excepția cazului de legitimă apărare; pătrunderea în domiciliul unei persoane și în alte locuri inaccesibile publicului este interzisă; reprezentanții observatori ai organelor de urmărire penală străine nu pot reține sau aresta persoana supravegheată; orice operațiune va face obiectul unui raport, care va fi prezentat organelor competente ale Republicii Moldova; autoritățile statului căruia îi aparțin reprezentanții observatori ai organelor de urmărire penală, la cererea autorităților Republicii Moldova, contribuie la desfășurarea în bune condiții a urmăririi penale ce urmează operațiunii la care au participat [3, p. 96].

Cea de-a doua măsură de investigație autorizată în procesul de combatere a criminalității transfrontaliere o reprezintă livrarea controlată.

Livrarea controlată constituie, conform prevederilor legale, circulația sub supraveghere a obiectelor, a mărfurilor ori a altor valori (inclusiv substanțe, mijloace de plată sau alte instrumente financiare) care provin din săvârșirea unei infracțiuni sau care sunt destinate comiterii unei infracțiuni pe teritoriul Republicii Moldova sau în afara frontierelor ei, având drept scop investigarea unei infracțiuni sau identificarea persoanelor implicate în săvârșirea acesteia, dacă exista o bănuială rezonabilă cu privire la caracterul ilicit al deținerii sau obținerii acestora. Livrarea controlată poate fi dispusă numai dacă descoperirea sau arestarea persoanelor implicate în trafic de ființe umane, în transport ilegal de droguri, de arme, de obiecte sustrase, de materiale explozive, nucleare, de alte materiale radioactive, de sume de bani și de alte obiecte rezultă din activități ilicite sau dacă obiectele menționate sunt utilizate în scopul comiterii de infracțiuni [1, art.138²].

Reieșind din aspectele teoretice privind autorizarea livrării controlate în cadrul combaterii faptelor transfrontaliere, în mod obligatoriu trebuie să existe:

– interpelările organizațiilor internaționale și ale autorităților de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova

este parte;

– cererile de comisie rogatorie ale organelor de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

Așadar, după cum am observat, în cadrul autorizării acestei măsuri speciale de investigație în procesul de combatere a infracțiunilor din domeniul transfrontalier, în mod obligatoriu trebuie să existe o cooperare internațională între state, în cadrul căreia activitățile întreprinse de ofițerii de urmărire penală și de ofițerii de investigație vor constitui o acțiune coordonată și productivă. Aceștia din urmă vor întreprinde un complex de activități comune în limitele competenței lor și respectând cu strictețe prevederile legislației în vigoare.

Interpelările parvenite de la organizațiile internaționale sau de la autoritățile de drept ale unor state străine pentru a se înfăptui livrarea controlată trebuie să fie în strictă conformitate cu prevederile acordurilor interstatale, interguvernamentale, interdepartamentale și bilaterale la care Republica Moldova este parte. Solicitarea RM de a efectua livrarea controlată pe teritoriul unui alt stat sau a statului străin de a efectua această măsură de investigație pe teritoriul nostru în cadrul combaterii faptelor transnaționale capătă un statut legal și un temei real numai din momentul semnării sau aderării Republicii Moldova la tratatele corespunzătoare.

Un alt temei de autorizare a livrării controlate în cadrul curmării acțiunilor ilicite din domeniul transfrontalier îl reprezintă existența obligatorie a unei comisii rogatorii.

Comisia rogatorie – constituie o procedură a organelor de drept în vederea acumulării unor dovezi cu privire la fapta comisă. Aceste acțiuni de acumulare a probelor sunt întreprinse de către un alt organ specializat în domeniul dat decât cel ce efectuează urmărirea penală sau acțiuni speciale de investigație într-un anumit dosar. Acesta la rândul său întreprinde o comisie rogatorie din cauza imposibilității sale de a efectua el însuși un act procedural, sau de a întreprinde el personal o acțiune de investigație din cauza că persoana care figurează în mod principal ca suspect ori bănuit pe un anumit dosar se află pe un alt teritoriu decât sediul organului de drept competent.

Condițiile de reciprocitate pentru a autoriza și efectua livrarea controlată în cadrul combaterii faptelor transfrontaliere se confirmă într-o scrisoare, prin care Ministrul Justiției sau Procurorul General se obligă să acorde, în numele Republicii Moldova, asistență juridică statului străin sau instanței penale internaționale la efectuarea unor acțiuni procesuale, cu garantarea drepturilor procesuale, prevăzute de legea națională, ale persoanei în privința căreia se efectuează asistența.

Într-un mod mai special, livrarea controlată în domeniul transfrontalier presupune că în mod expres toate statele prin care sunt tranzitate transporturile ilegale sau suspecte:

- 1) să fie de acord cu intrarea pe teritoriul acestora a transportului ilegal sau suspect și cu ieșirea acestuia de pe teritoriul statului;
- 2) să garanteze că transportul ilegal sau suspect este supravegheat permanent de către autoritățile competente;
- 3) să garanteze că procurorul, organele de urmărire penală sau alte auto-

rități de stat competente sunt înștiințate în ceea ce privește rezultatul urmăririi penale împotriva persoanelor acuzate de infracțiuni care au constituit obiectul măsurii speciale de investigații.

După cum am observat, până acum am precizat care sunt măsurile speciale de investigație la combaterea tuturor faptelor transfrontaliere în generl. În continuare propunem de a analiza teoretic o faptă transnațională și complexul tuturor măsurilor speciale care pot fi întreprinse în vederea combaterii acesteia.

Astfel, una dintre cele mai populare activități ilicite este traficul de copii. În vederea combaterii acesteia, organele de resort pot autoriza: chestionarea; culegerea informațiilor despre persoane și fapte; identificarea persoanei; identificarea abonatului, proprietarului sau utilizatorului unui sistem de comunicații electronice ori al unui punct de acces la un sistem informatic; urmărirea vizuală; investigația sub acoperire; cercetarea obiectelor și documentelor; culegerea informațiilor de la furnizorii de servicii de comunicații electronice.

În procesul de combatere a faptei transfrontaliere a traficului de copii, efectuarea culegerii informației despre persoane și fapte are o importanță primordială, deoarece de cele mai dese ori persoanele implicate în acest proces sau după cum mai sunt numite în literatura de specialitate ca *victime ale infracțiunii*, nu prea își manifestă dorința și intenția sporită de a colabora cu organele de drept. În aceste situații, acestea nu sesizează intenționat organele de urmărire penală cu privire la situația creată, ori chiar și dacă le sesizează, ascund marea majoritate a informației adecvate în vederea soluționării cauzei, identificării faptuitorilor și tragerii acestora la răspundere penală. Acest fapt se datorează în special fie că victimele infracțiunii nu cunosc unele circumstanțe importante ale faptei date sau fie că acestora le este rușine, frică ori teamă de presupușii făptuitori.

Chestionarea, ca măsură specială de investigație „se efectuează, de regulă, pe orice cauză de trafic de copii și în urma acestora se obțin informații importante, care servesc drept temei de constatare a bănuielii rezonabile despre comiterea infracțiunii respective și poate începe urmărirea penală. Ulterior, informația servește pentru identificarea și citarea părților, pentru efectuarea audierilor în cadrul urmăririi penale, pentru examinarea obiectelor și documentelor care ulterior sunt recunoscute în calitate de corpuri delictive în cauza penală, pentru identificarea victimelor și a infractorilor, pentru stabilirea faptului de traversare a frontierei de stat, procurării biletelor, primirii documentelor, informațiilor cu privire la obținerea vizelor etc.

Așadar, folosirea chestionării în cazul traficului de copii are o însemnătate specifică, deoarece prin intermediul acesteia pot fi folosite date referitoare la traversarea frontierei Republicii Moldova, cu ce mijloace de transport a fost transportat minorul, în ce condiții. Tot la acestea se referă informația cu privire la persoanele care au însoțit minorul la primirea pașaportului, a vizei, informații privind biletele cumpărate de la companiile aeriene sau feroviare” [4, p. 11].

Un studiu aprofundat în scopul deconspirării traficului de copii, ca faptă transnațională, îl reprezintă cercetarea detaliată a obiectelor și/sau a documentelor, care se referă în special la studierea acestora din punct de vedere științific. Aceasta

presupune în special studierea și cercetarea documentelor minorului căruia i s-a perfectat pașaportul, analiza actelor care au favorizat eliberarea vizei acestuia sau după caz a procurii. Cunoașterea informațiilor din bazele de date privind trecutul copilului și acordul părinților acestuia la trecerea frontierei de stat reprezintă un punct-cheie al procesului de descoperire și curmare a infracțiunii respective.

Concluzie. Așadar, în *final* reiterăm că prin prisma măsurilor speciale de investigație în procesul de combatere a criminalității transfrontaliere, organele de drept sunt obligate de-l identifica persoanele implicate în acest proces ilicit, precum și faptele comise de către acestea. În vederea contracarării acestor genuri de infracțiuni, rolul aplicării măsurilor speciale de investigație rezultă și din necesitatea stabilirii mecanismului de săvârșire a acțiunilor criminale, locul unde au fost comise aceste crime și nu în ultimul rând traseul parcurs de infractor, că doar din genericul acestei rezultă că fapta se consumă din momentul când au fost vizate teritoriile a cel puțin două state.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122 din 14.03.2003 // Monitorul Oficial nr.104-110 din 07.06.2003, în vigoare din 12.06.2003.
2. Legea nr.59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigație // Monitorul Oficial nr.113-118 din 08.06.2012, în vigoare din 08.12.2012.
3. Ostavciuc Dinu ș.a., Cercetarea infracțiunilor din materia crimei organizate, Chișinău, Ed. Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2016.
4. Ostavciuc Dinu, Constatarea semnelor infracțiunii și pornirea urmăririi penale în cazuri de traficare a copiilor, pe baza informațiilor obținute din măsurile speciale de investigație, În: Legea și viața, nr.4, 2015.
5. Sullerot E., Problemele ridicate de taxicomanie. Raport pentru Consiliul Economic și Social, Paris, Journal Officiel, 1989.

Marian GHERMAN,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI*

Eugeniu PETERSCHI

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A INFRAȚIUNII DE FALSIFICARE A PROBELOR

Rezumat

În prezentul articol științific am stabilit și determinat sediul de incriminare a faptei de falsificare a probelor în sistemul infrațiuilor contra justiției, care contribuie nemijlocit la înfăptuirea eronată a acesteia. Falsificarea probelor într-un proces judiciar constă în atestarea unor fapte necorespunzătoare cu adevărului, și anume, a acelor acte care formal sunt veridice, dar conținutul este fals.

Gravitatea falsificării unor probe rezultă și din faptul că pentru realizarea acestei acțiuni se recurge la unele procedee bine gândite, din ce în ce mai rafinate, care îngreunează descoperirea infrațiuunii și a autorului ei.

Cuvinte-cheie: activitate ilicită, documente, ordinea de drept, interes sporit, persoană bine determinată.

Résumé

Dans cet article scientifique, nous avons établi et déterminé la scène de crime pour criminaliser la preuve dans le système de justice pénale, ce qui contribue directement à l'appropriation illicite. La falsification de la preuve dans un processus judiciaire consiste à attester des faits inappropriés à la vérité, c'est-à-dire des actes formellement véridiques mais faux.

La falsification de gravité de la preuve découle du fait que pour ces actions, nous faisons des processus réfléchis, de plus en plus raffinés, ce qui entrave la découverte du crime et de son auteur.

Mots-clés: activité illicite, documents, ordre juridique, intérêt accru, personne bien déterminée.

Introducere. Siguranța statului și relațiile internaționale ale pe care le promovează trebuie apărate față de orice fapte de natură să le aducă atingere.

Legalitatea hotărârilor adoptate de instanțele judecătorești, eficacitatea funcțiilor de ocrotire a normelor juridice și de aplicare a presiunii penale în privința persoanelor care au comis infrațiuuni sunt problemele prioritare pe care trebuie să le rezolve reforma justiției în Republica Moldova. În același timp, existența unei puteri judecătorești independente și imparțiale reprezintă un atribuit inerent al unui stat, fără de care nu poate fi construită o societate democratică.

Conceptul de *justiție* își are originea în sistemul de drept latinesc, care în traducere este înțeleasă în două sensuri: ca expresie a unei aprecieri morale și ca activitate a instanțelor judecătorești.

Metode aplicate și materiale utilizate. La elaborarea articolului au fost utilizate diverse metode de cunoaștere, cum ar fi: metoda formal-juridică, analiza, sinteza, logica și analiza comparată. Metodele general-științifice de abordare logică

și de sistem, precum și metoda istorico-juridice au permis evidențierea principalelor tendințe și legități ale obiectului de studiu. Materialele cercetării sunt constituite în special din operele autorilor români și autohtoni, precum și din Codul penal al Republicii Moldova în vigoare.

Rezultate obținute și discuții. Noțiunea „drept”, ca și noțiunea „justiție” au generat numeroase și însemnate discuții în care cea din urmă este considerată uneori ca fiind sinonim sau echivalent al dreptului, iar alteori ca un element distinct de acesta și superior. Sub un anumit aspect, justiția constă în conformarea la o lege, deși, pe de altă parte, se afirmă că legea trebuie să fie conformă cu justiția. Legea care se recunoaște, pe de o parte, ca un criteriu al justului și injustului, poate fi, la rândul său – și prin aceasta ea apare mai mult ca un fapt de ordine empirică – supusă unei judecăți de același fel. Totodată, într-un anumit sens, justiția se confundă cu juridicitatea și deci cu dreptul, întrucât, formal, dreptul este întotdeauna *justi et injusti regula*. În același timp, se știe că între justiție și drept există posibilitatea unei antiteze, deoarece odată oarecare experiența juridică poate să intre în conflict cu exigența absolută căreia îi dă expresie o normă a dreptului.

Noțiunea de justiție are mai multe sensuri, două dintre acestea fiind legate în mod direct de studiul organizării judiciare:

1) într-o primă accepțiune, justiția este o funcție – funcția de a judeca, de a decide asupra conflictelor ivite între diferitele subiecte de drept prin aplicarea legii. În acest sens, se spune că judecătorul înfăptuiește justiția. Într-o astfel de viziune, justiția este o prerogativă suverană care aparține statului;

2) într-o a doua accepțiune, prin justiție se înțelege ansamblul activităților prin a căror contribuție, directă sau indirectă, se poate exercita funcția judiciară.

Prin „fals”, în sensul cel mai larg al acestei noțiuni, se înțelege orice alterare a adevărului. Faptele de alterare a adevărului sunt numeroase și variate [6, p. 35].

Fapta infracțională, ca act de conduită individuală, nu poate fi orientată împotriva tuturor relațiilor sociale dintr-o dată, ea vizând anumite valori sau relații sociale determinate, caracterul antisocial al acesteia derivând din faptul că ea lezează sau pune în pericol o parte sau un fascicol din valorile sau relațiile de a căror integritate depinde, până la urmă, existența și buna desfășurare a vieții sociale în ansamblul ei [5, p. 171].

Falsificarea probelor reprezintă un pericol social, deoarece, pe de o parte, aduce atingere încrederii publice în activitatea organelor de drept, iar pe de altă parte, produce pagube și orientează activitatea organelor de drept într-o direcție necorespunzătoare de aplicare a legii.

Ceea ce este specific pentru infracțiunile de fals în probe este împrejurarea că înșelarea încrederii publice se realizează prin produsul activității infracționale. Aceste lucruri care constituie prin ele însele proba adevărului se bucură obiectiv de încrederea generală, independent de persoana care a efectuat acea activitate. Cu alte cuvinte, în cazul infracțiunilor de fals, alterarea adevărului, deși se realizează printr-o activitate ilicită a persoanei, rezultatul acestei activități, și anume înșelarea încrederii publice, se obține prin produsul activității făptuitorului și nu prin activitatea propriu-zisă a persoanei care a realizat produsul menționat.

Plecând de la constatările menționate mai sus, putem preciza că *obiectul juridic generic al infracțiunilor contra justiției îl formează totalitatea relațiilor sociale ce sunt condiționate de protejarea funcției principale de jurisdicție, exercitată de către organele judecătorești, precum și de funcțiile complementare de urmărire penală și de executare a hotărârilor judecătorești și a măsurilor judiciare, care în ansamblu concurează la îndeplinirea justiției.*

De aici reiese că obiectul juridic special principal al infracțiunii de falsificare a probelor îl constituie relațiile sociale a căror existență și normală desfășurare sunt condiționate de protejarea justiției și a organelor care o îndeplinesc.

În opinia autorilor Sergiu Brînză și Vitalie Stati, *obiectul juridic special* al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.310 CP RM [1] îl constituie relațiile sociale cu privire la autenticitatea probelor în procesul civil.

Obiectul juridic special al infracțiunii specificate la alin.(2) art.310 CP RM [1] îl constituie relațiile sociale cu privire la autenticitatea probelor în procesul penal.

Obiectul imaterial al infracțiunii incriminate la art.310 alin.(1) CP îl reprezintă elementele din care sunt fabricate probele false în procesul civil. La rândul lor, probele false în procesul civil constituie *produsul* infracțiunii specificate la alin.(1) art.310 CP al Republicii Molodva.

Obiectul imaterial al infracțiunii examinate, alin. (2) art. 310 CP RM, îl reprezintă elementele din care sunt fabricate probele false în procesul penal. Cât privește probele false în procesul penal, acestea constituie *produsul* infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 310 CP RM [3, p. 692-696].

Latura obiectivă reprezintă procesul de atentare prejudiciabilă și ilegală la interesele ocrotite de lege, aspectul exterior al acestora, din punctul de vedere al desfășurării consecutive a acelor fenomene și evenimente, care încep cu acțiunea sau inacțiunea prejudiciabilă și se consumă cu survenirea consecințelor infracționale.

Într-o opinie se susține că *latura obiectivă a infracțiunii constituie aspectul exterior al comportării social periculoase, care se exprimă prin cauzarea, provocarea unui pericol sau a daunelor pricinuite relațiilor sociale* [2, p. 97].

Latura obiectivă a infracțiunii de falsificare a probelor se formează sub influența conștiinței și voinței subiectului infracțiunii, fiind întruchipată în realitate, ea reprezintă conținutul atitudinii psihice a făptuitorului față de cele comise.

Atunci când infracțiunea de falsificare a probelor este săvârșită printr-o acțiune, aceasta este o formă activă a conduitei omului, comportare conștientă și volitivă prin săvârșirea unui act pe care legea îl interzice. Începerea și consumarea acțiunilor prejudiciabile ale infracțiunii de falsificare a probelor depinde de momentul introducerii în procesul penal a datelor și probelor false.

Astfel, este necesar de menționat că „latura obiectivă a infracțiunii specificate la alin. (1) art. 310 CP RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de falsificare a probelor.

Se are în vedere acțiunea de denaturare a adevărului. Falsificarea se poate efectua prin orice mijloace susceptibile de a produce o contrafacere a unei probe. După caz, prin *falsificarea probelor* se înțelege fie contrafacerea probelor, fie modificarea conținutului unor probe autentice.

Falsificarea probelor în procesul civil cunoaște următoarele modalități faptice:

1) *Falsificarea actelor procedurale*, formele de exprimare sunt contrafacerea sau alterarea.

2) *Falsul în declarații*, se are în vedere declarația necorespunzătoare adevărului, făcută în fața unei autorități competente să ia parte la un proces civil. În alte împrejurări – dacă declarația necorespunzătoare adevărului se face unui organ competent în vederea producerii unor consecințe juridice, pentru sine sau pentru o terță persoană, atunci când, potrivit legii sau împrejurărilor, declarația servește pentru producerea acestor consecințe – răspunderea va fi aplicată nu conform alin. (1) art. 310 CP RM, dar conform art. 352¹ CP RM.

3) *Falsul privind identitatea*, făptuitorul se prezintă sub o identitate falsă, pentru a induce în eroare autoritatea competentă și pentru a lua parte la un proces civil, substituindu-se altcuiva.

Infrațiunea specificată la alin.(1) art. 310 CP RM este o infrațiune formală și se consideră consumată din momentul falsificării probelor, indiferent dacă acestea au fost admise ulterior sau dacă au fost puse la baza unor acte procedurale.

Latura obiectivă a infrațiunii prevăzute la alin.(2) art. 310 CP RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de falsificare a probelor în procesul penal” [3, p. 692-696].

Realizarea acțiunilor laturii obiective la art. 310 (2) și componența acesteia este identică cu precizările menționate *supra*, la art. 310 (1), cu ajustările de rigoare în domeniul falsificării probelor în cadrul procesului penal al Republicii Moldova.

Falsificarea probelor este făcută nu doar cu intenția de a schimba calitatea unei probe, ci și de a induce în eroare părțile în proces și instanța de judecată sau organele de urmărire penală prin impunerea unei probe false ca fiind veridică. Motivele falsificării probelor sunt diverse.

Latura subiectivă a infrațiunii reprezintă un proces ce decurge în psihicul infractorului, conține momentul intelectual (conștiința), momentul volitiv (voința) și cel emoțional, care se dezvoltă prin semne juridice ca vinovăția, motivul și scopul făptuitorului în momentul săvârșirii infrațiunii.

Latura subiectivă cuprinde acele elemente de natură spirituală din conținutul infrațiunii care leagă fapta materială de autorul ei, aceasta, de fapt, caracterizează întreaga activitate psihică a persoanei legată de săvârșirea faptei infracționale, care, la rândul său, este alcătuită din elemente intelective și volitive.

Referindu-ne la infrațiunea de falsificare a probelor în ambele sale modalități normative prevăzute de art.310 alin.(1) și art. 310 alin.(2), putem menționa că elucidarea corectă a aspectului subiectiv al acestei infrațiuni are o însemnătate pragmatică deosebită pentru încadrarea juridică corectă a faptei, ca premisă indispensabilă pentru activitatea de transpunere în viață a prevederilor legale.

În literatura juridică majoritatea autorilor recunosc că latura subiectivă a infrațiunii de falsificare a probelor se exprimă prin intenție directă [4, p. 453].

Motivele infrațiunii examinate pot fi exprimate prin: năzuința de a obține unele avantaje nepatrimoniale, egoism, compătimitate, interesul material, sentimentul de solidaritate interpretat eronat ș.a.

Orice infracțiune ca fenomen social se manifestă prin conduita oamenilor fie persoane fizice, fie juridice. Potrivit art. 21 CP RM sunt pasibile de răspundere penală persoanele fizice responsabile care au atins o anumită vârstă și persoanele juridice care desfășoară activitatea de întreprinzător.

Din perspectivă juridico-penală, subiectul infracțiunii este persoana care săvârșește nemijlocit infracțiunea sau participă la săvârșirea ei. Însă subiectul trebuie să îndeplinească și anumite condiții cum ar fi: vârsta, responsabilitatea și să posede anumite calități.

Subiectul infracțiunii analizate, art. 310 (1) CP RM, este persoană fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani.

În plus, subiectul trebuie să aibă calitatea specială de participant la procesul civil sau de reprezentant al acestuia.

Referitor la alin.(2) art. 310 CP RM, subiectul acesteia la fel este persoană fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani și care are calitatea specială de persoană care efectuează urmărirea penală, procurorul sau apărătorul admis în procesul penal [3, p. 692-696].

În final, putem preciza că accepțiunea dată falsului de probe într-un proces judiciar este în general comună pentru toate formele de manifestare a acestuia. Cadru studiului respectiv impune doar unele precizări scurte cu privire la aspectul ce ține de analiza falsului de probe din punct de vedere juridico-penal.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002 // Monitorul Oficial nr. 72-74 din 14.04.2009.
2. Borodac Alexandru, Drept penal. Partea generală. Chișinău, 1994.
3. Brînza Sergiu, Stati Vitalie, Drept penal. Partea Specială, vol. II, Chișinău, Ed. (F.E.-P. „Tipografia Centrală”), 2011.
4. Brânză S., Ulianovschi X., Stati V., Drept penal. Partea specială. Chișinău, Ed. Cartier, 2005.
5. Giurgiu N., Drept penal general, doctrină, legislație, jurisprudență, ediția a II-a revăzută și adăugită, Iași, Ed. Contes, 2000.
6. Stoica O.A., Despre răspunderea penală pentru falsul în acte, București, 1960.

Gheorghe GLADCHI,

doctor habilitat în drept, profesor universitar

al Catedrei „Științe penale” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

TERORISMUL, CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ ȘI CORUPȚIA

Rezumat

Problema contracarării terorismului reprezintă la ora actuală una din direcțiile principale ale asigurării securității statului. Terorismul este una din cele mai periculoase forme ale criminalității care produce cele mai grave urmări, destabilizând dezvoltarea statului. Pe parcursul evoluției sale, terorismul ca orice alt fenomen social, amplificându-se, s-a modificat continuu, devenind în consecință un sistem mai organizat. De asemenea, a sporit eficiența cooperării dintre membrii grupului terorist, dintre grupurile teroriste, dintre diferite organizații teroriste, precum și dintre organizațiile teroriste și reprezentanții organizațiilor criminale de tip mafiot.

***Cuvinte-cheie:** terorism, criminalitate organizată, corupție, extremiste, grupuri / organizații teroriste.*

Summary

The issue of combating terrorism is currently one of the main directions of ensuring state security. Terrorism is one of the most dangerous forms of crime that produces the most serious consequences, destabilizing state development. Throughout its evolution, terrorism, as any other social phenomenon, amplifying itself, has continually changed, becoming accordingly a more organized system. Also, has increased the efficiency of cooperation among terrorist group members, among terrorist groups, among various terrorist organizations, as well as between terrorist organizations and representatives of mafia type criminal organizations.

***Keywords:** terrorism, organized crime, corruption, extremists, terrorist groups / organizations.*

Introducere. Problema contracarării terorismului reprezintă la ora actuală una din direcțiile principale ale asigurării securității statului. Terorismul este una din cele mai periculoase forme ale criminalității care produce cele mai grave urmări, destabilizând dezvoltarea statului. Pe parcursul evoluției sale, terorismul ca orice alt fenomen social, amplificându-se, s-a modificat continuu, devenind în consecință un sistem mai organizat. De asemenea, a sporit eficiența cooperării dintre membrii grupului terorist, dintre grupurile teroriste, dintre diferite organizații teroriste, precum și dintre organizațiile teroriste și reprezentanții organizațiilor criminale de tip mafiot.

Terorismul ca manifestare negativă și radicală a vieții sociale se îmbină strâns și de acum nu mai poate exista „eficient” fără criminalitatea organizată și corupție. Terorismul, criminalitatea organizată și corupția constituie provocări actuale complexe și în continuă evoluție, în materie de securitate. Promovarea valorilor comune, a statului de drept și a drepturilor fundamentale, combaterii discriminării de orice fel, combaterea terorismului, a crimei organizate și

corupției sunt măsuri incluse pe agenda Comisiei Europene conduse de Jean-Claude Juncker. În această ordine de idei, împărtășim viziunea criminologului rus Лунев В.В. care consideră că terorismul și activitățile legate de acesta sunt comise de formațiuni criminale organizate, dar o parte substanțială din infracțiunile respective rămân nedescoperite, de aceea astfel de fapte infracționale, în statistica penală, nu sunt atribuite criminalității organizate [1, p. 60-67]. Gradul de descoperire a acestor infracțiuni este determinat direct de nivelul corupției în societate.

Este evident că amplificarea în prezent a terorismului și crimei organizate sunt efectele negative ale globalizării. Precizăm că crima organizată și terorismul nu sunt fenomene noi apărute pe scena lumii. Ceea ce este nou este ritmul lor rapid de propagare, amploarea rețelelor ce le susțin sau ușurința cu care eludează legea. Criminalitatea sub toate formele ei (traficul de armament, de materiale nucleare și de droguri, traficul de persoane, spălarea banilor), dar și terorismul constituie o amenințare globală pentru ceea ce înseamnă siguranța lumii, atât prin amploarea de nestăvilit (deocamdată), cât și prin varietatea și, de ce nu, ingeniozitatea mijloacelor de care dispun și pe care le utilizează pentru atingerea propriilor obiective [2].

Există multe cazuri când grupările teroriste preiau metodele, experiența și mijloacele folosite de organizațiile criminale, le aplică cu succes și își ating astfel scopurile propuse. În acest context, putem menționa existența asemănărilor evidente între răpirile practicate de mafia italiană (cu scopul obținerii răscumpărării) și răpirile politice tot mai frecvente din America Latină. Există un șir de infracțiuni care în aceeași măsură pot fi atribuite atât teroriștilor, cât și celorlalți criminali, cum ar fi aruncarea în aer a clădirilor, distrugerea operelor de artă, jafurile, asasinatele, luarea de ostatici și negocierea ulterioară în vederea eliberării acestora.

Deosebirile dintre criminalitatea organizată și terorism sunt determinate de motivația și scopul săvârșirii actelor respective, precum și de modalitatea de selectare a victimelor. Terorismul este un tip de criminalitate orientată politic, care utilizează violența sistematică și amenințarea cu violența în scopul promovării schimbării sociale sau politice. Crima organizată nu urmărește obiective politice similare celor vizate de organizațiile teroriste. Ea poate influența viața politică protejând sau promovând persoane publice care să-i sprijine interesele economice. Aceste acțiuni cad însă sub incidența legislației penale de drept comun, neconstituind o fază a unui conflict politic. Pentru atingerea obiectivelor politice, organizațiile politice se pot implica în activități infracționale de drept comun (jafuri armate, răpiri de persoane, estorcări de fonduri, trafic de stupefiante ori de arme etc.), dar scopul acestor fapte penale nu este îmbogățirea individuală, ci finanțarea activităților teroriste [3, p. 322]. Există și cazuri când interesele politice ale unor grupări teroriste dispar și acestea se transformă în organizații criminale de tip mafiot [4, p. 121-122].

În a doua jumătate a sec. al XX-lea, terorismul a luat proporții globale și a devenit un mijloc specific de realizare a scopurilor strategice. În această perioadă s-au format principalele curente extremiste, social-politice, naționaliste, politico-

religioase (mai ales islamice), separatiste etc. Acest proces a fost marcat de crearea unui sistem ramificat al structurilor teroriste de diferite categorii și orientări politice localizate în regiunile de importanță strategică, politică și militară. Drept condiție necesară pentru consolidarea structurilor teroriste și atingerea nivelului relativ înalt de organizare al acestora servește crearea unei baze doctrinale, a concepțiilor ideologice care sunt importante la determinarea scopurilor grupărilor teroriste, a mijloacelor pentru asigurarea organizării politice, menținerii popularității în rândul maselor. Actualmente formarea ideologiei teroriste poate fi atribuită tuturor curentelor principale, deși în măsură diferită. Este justă și afirmarea că terorismul folosește metode specifice de dirijare a comportamentului subiecților cărora le-au fost înaintate anumite cerințe. De fapt, sunt aplicate practici deosebit de violente care, de regulă, servesc pentru atingerea unor scopuri de importanță globală. Totodată, însuși terorismul este o practică orientată spre atingerea anumitor scopuri, fiind produsă de diverse motive. Analiza practicilor terorismului este necesară pentru identificarea motivelor și circumstanțelor care au determinat săvârșirea actelor teroriste [5, p. 9-25].

Mișcările extremiste, naționaliste și politico-religioase (de obicei separatiste) își stabilesc principii doctrinare de consolidare a activității teroriste care, de regulă, promovează ideile luptei de rezistență națională, de opunere imperialismului, neocolonialismului, expansiunii „Vestului” spre statele în curs de dezvoltare etc. Majoritatea mișcărilor extremiste de stânga deja o perioadă îndelungată de timp se conduc în activitățile teroriste de concepții care susțin imperativitatea istorică și oportunitatea morală pentru practicarea violenței politice în scopul reformării societății. În sfera extremismului de stânga aceste idei sunt legate de concepția luptei antiimperialiste de partizani, strategia „gherei orășenești” și escaladarea tensiunii, de alte concepții similare ce urmăresc antrenarea populației în lupta revoluționară. Această concepție este proprie pentru un șir de organizații extremiste de stânga din Europa, America Latină, Asia de Sud-Vest, unde, în viziunea acestora, este binevenită înfruntarea atitudinii tolerante a populației față de politica de stat, prin aplicarea practicilor teroriste și a altor acțiuni violente care, în mod treptat, ar putea trezi nemulțumirea maselor și astfel ar fi puse premisele declanșării unor revoluții. O perioadă îndelungată de timp aceste idei erau promovate de organizațiile de stânga de tipul R.A.F. (Republica Federativă Germană), „Brigăzile roșii” (Italia), „Action Directe” (Franța), „DAF-SOL” (Turcia) etc.

De teorii politice ideologice bine argumentate dispun și organizațiile extremiste de dreapta, mișcările neofasciste și altele de orientare teroristă. Ocupând, în principiu, poziții antidemocratice, naționaliste și rasiste, aceste organizații, după o serie de înfrângeri politice într-un șir de state din Europa, America Latină și Asia, refuzând categoric să renunțe la convingerile lor, au recurs la mascarea directivelor ideologice privind folosirea violenței în scopuri politice. Lansarea sloganurilor acestora se face cu anumite rezerve, limitându-se, cu precădere, la postulatele privind necesitatea luptei pentru „puritatea nației”, contra „dominației străine”, „neputința liberalismului” etc. În țările Europei, SUA și alte

state, propaganda politică este motivată de migrarea în masă a populației din țările în curs de dezvoltare. Datorită caracterului populist al speculațiilor amintite mai sus, subiecții activității extremiste de dreapta au câștigat susținerea și solidaritatea în rândul maselor largi.

Alături de organizațiile tradiționale strict centralizate care includ un număr relativ mic de membri și care, de obicei, nu dispun de bază socială însemnată, în perioada de după cel de al Doilea Război Mondial și în următoarele decenii au început să apară noi forme organizaționale ale structurilor de orientare teroristă. Un loc important în acest sens l-au ocupat organizațiile mari ce apăreau pe baze etnice naționale sau politice, religioase (mai ales islamice), care, de regulă, erau organizații teroriste internaționale, cum ar fi „Armata Roșie” japoneză de extremă stânga „I.R.A.” – naționalistă, „Hezbollah”, „ Al-Gamaa”, „Al-Islamia”, „Al-Qaeda” – islamice sau total religioase ca „Aum-Shinriki” etc. Aceste organizații dispun de un important aparat central cu subdiviziuni specializate pe direcții de activitate, de structuri periferice (filiale), inclusiv peste hotare. De exemplu, în „Al-Qaeda”, organizație teroristă cunoscută din anii ‘80 ai secolului trecut, aparatul central este compus din următoarele comitete: militar, religios, financiar și internațional, iar structurile periferice sunt create în peste 50 de state.

Un alt tip de organizații de orientare teroristă ce au căpătat amploare în a doua jumătate a sec. al XX-lea sunt structurile militarizate create pe baze ideologice politice care practică tactica războiului de gherilă (partizani) în combinație cu activitatea teroristă activă. La acestea se referă, de exemplu, organizațiile teroriste de extremă stânga cum sunt Forțele armate revoluționare ale Columbiei, Mișcarea revoluționară Tupac Amaru (Peru), organizațiile analogice din Brazilia, Argentina, Uruguay, organizațiile naționaliste (Frontul național de eliberare kurd, Armata populară de eliberare a Kurdistanului, Armata națională a Halistanului, Frontul de eliberare a Halistanului), organizațiile islamice (Grupul islamic înarmat din Algeria, Grupul Abu-Saiaf din Filipine, Horcat uli-Modjahedin localizată în Pakistan). Brusca a crescut în multe state, inclusiv în unele state din CSI, valoarea membrilor organizațiilor teroriste extremiste de „profil larg” care sunt niște structuri mafioate ce aplică unele forme și metode de activitate teroristă.

În ultimele decenii se constată amplificarea activităților de coordonare și interacțiune a organizațiilor teroriste, crearea mecanismelor de completare sistematică a organizațiilor teroriste cu noi membri, instruirea acestora, asigurarea propagării activității teroriste, asigurarea financiară și tehnico-materială a grupărilor teroriste. Perfecționarea aspectului organizațional al terorismului care se apropie tot mai mult de criminalitatea organizată este determinată de faptul că foarte mulți oameni îl consideră drept calea cea mai eficientă de soluționare a problemelor [6, p. 416].

Un rol important în sporirea competenței liderilor teroriști în asigurarea operativității în fazele de informare, pregătire și desfășurare a acțiunilor teroriste îi revine progresului informațional și tehnico-științific. Drept indicator al bunei organizări a terorismului internațional servește planificarea și sistematizarea

eficiență a activității teroriste, fenomen caracteristic îndeosebi pentru cele mai mari și active organizații teroriste și este legat de abordarea strategică a unor obiective de perspectivă îndelungată de timp, prin care urmează să fie realizate concepțiile ideologice ale acestora [5, p. 30].

Sunt cunoscute un șir de legități de constituire a structurilor teroriste de tip extremist: 1) autonomia organizației de luptă în cadrul partidului politic corespunzător; 2) selectarea în organizație a persoanelor care se evidențiază prin viziuni extremiste, activități sociale marginale, tendințe de autojertfire; 3) pregătirea și efectuarea actelor teroriste în serie cu asasinarea persoanelor cunoscute, cu explozii în locuri publice, cu luarea de ostatici, cu atacarea întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor, ambasadelor etc. și înaintarea ultimatelor organelor de stat; 4) sprijinirea pe formațiuni ilegale înarmate care desfășoară război de gherilă; 5) propaganda și formarea adeptilor, susținătorilor în rândul populației prin mijloace mass-media oficiale și clandestine; 6) promovarea în organele de drept, de informație și securitate a statului persoanelor devotate mișcării teroriste; 7) stabilirea legăturilor cu structurile analogice din alte state în vederea asigurării cu mijloace și resurse materiale, financiare și informaționale [6, p. 407-408].

Posibilitățile mari materiale și organizaționale ale terorismului care sunt obținute datorită susținerii de către anumite state sau cercuri politice influente sau de diasporă „înrudite” din statele dezvoltate servesc pentru desfășurarea activității organizațiilor teroriste în condițiile dinamice ale situației politice internaționale și interne, prin crearea mecanismelor de urmărire a oponentilor politici, transmiterea informației, asigurarea securității și operativității forțelor proprii, comunicarea eficientă cu executorii, aplicarea noilor tehnologii de violență etc.

Ca dovadă importantă a sporirii nivelului de organizare a terorismului este diversificarea și consolidarea infrastructurii organizațiilor respective. Aceasta se datorează creării în cadrul organizațiilor teroriste a subdiviziunilor specializate în asigurarea tehnică materială, elaborarea documentelor de acoperire și a materialelor de propagare, înființarea bazelor de dislocare a teroriștilor, de agrement și de spitalizare, a componentelor pentru antrenament, identificarea canalelor de finanțare a activității teroriste și aprovizionarea cu tehnică și mijloace necesare.

Un alt aspect al activității teroriste este obținerea mijloacelor necesare de la așa-numiții simpatizanți, reprezentanții diferitor pături sociale, diasporile etnice și religioase din statele străine. Susținerea terorismului poate avea diferite motive – de la solidaritatea statelor care aprobă practicile teroriste în lupta cu oponentii lor până la nedorința altor state de a se confrunța cu forțele extremiste.

Activitatea teroristă trece prin schimbări esențiale de proporții. Potrivit unor autori, în prezent societatea se confruntă cu „superterorismul” care se manifestă prin următoarele:

a) reorientarea activităților teroriste asupra statelor lidere ale mapamondului; b) renunțarea la terorismul tradițional cu „rază mică de acțiune”; c) la pregătirea actelor teroriste, organizațiile mari mizează pe susținerea din partea anumitor grupuri de state, folosesc resurse financiare enorme, aplică cele

mai performante mijloace tehnice și substanțe toxice noi. Organizațiile teroriste încearcă să intre în posesia armelor de distrugere în masă, au devenit mai strânse relațiile teroriștilor cu narcobusinessului și a traficului ilegal cu arme; d) a crescut considerabil nivelul intelectual al liderilor terorismului; e) frecvent actele teroriste se soldează cu victime omenesti, cu distrugerea bunurilor materiale și valorilor spirituale, infiltrând ostilitatea între state, provocând războaie, neîncredere și ură între grupurile sociale și etnice; f) terorismul își are rădăcinile în contradicțiile de ordin politic, economic și social avansate la scară mondială. Totodată, după proporțiile, orientarea și gravitatea consecințelor terorismul este extrem de periculos atât pentru stat, cât și pentru cetățeni. Amploarea terorismului la etapa actuală este fără precedent în istoria omenirii și se caracterizează prin globalizarea și universalizarea acestuia [5, p. 48]. Transformările care au cuprins terorismul contemporan impun necesitatea elaborării unor politici calitative noi de prevenire și combatere a acestuia, precum și revizuirea, dar și dezvoltarea în continuare a sistemului de idei, viziuni teoretice privind acest fenomen antisocial, deosebit de periculos și complicat.

Colaborarea organizațiilor teroriste la nivel național și internațional amplifică esențial potențialul distructiv al fenomenului dat. Organizațiile teroriste se asociază, de regulă, în baza aceluiași orientări ideologice politice: de extremă stânga sau de extremă dreapta (Europa, America Latină), organizațiile naționaliste (Europa, Asia de Sud-Vest), formațiunile religioase extremiste, îndeosebi islamice (regiunea Balcani, unele regiuni din Asia, Africa de Nord etc.). Aceste tendințe, amplificându-se, găsesc expresie în dirijarea în comun a activităților și soluționarea problemelor de strategie și tactică (pe calea organizării consfăturilor coordonatorii, crearea organelor de coordonare, folosirea mijloacelor performante de telecomunicații), în schimbul de informații, acordarea ajutorului reciproc la organizarea și executarea actelor teroriste (facilitarea procurării clandestine a documentelor de acoperire, a mijloacelor necesare pentru comiterea actelor teroriste, pregătirea teroriștilor în centre de instruire, acordarea ascunzișurilor, participarea în comun la realizarea unor acte teroriste).

Una din cele mai importante forme organizaționale a terorismului este crearea asociațiilor teroriste internaționale mai mult sau mai puțin stabile, având orientări diferite: naționaliste (îndeosebi separatiste) sau islamice. Cea mai renumită asociație teroristă internațională este Frontul islamic internațional de luptă cu evreei și cruciații care întrunește un șir de organizații teroriste extremiste din Orientul Apropiat, Asia de Sud și alte regiuni, creată în ultimul deceniu al secolului trecut cu participarea activă a lui Osama Ben Laden. Pe parcursul ultimelor decenii s-a conturat și a luat amploare o tendință deosebit de periculoasă în organizarea terorismului contemporan – stabilirea unor relații durabile între organizațiile teroriste și comunitățile criminalității organizate. În statele lumii acest proces se află la etape diferite de dezvoltare ce se explică prin diferența de nivel al criminalității organizate și orientarea ideologico-politică a organizațiilor teroriste în aceste țări [5, p. 30].

Analiza sistemică a evoluției terorismului scoate la iveală legătura acestuia cu criminalitatea organizată care frecvent își soluționează conflictele prin acte teroriste [6, p. 408]. Cooperarea dintre organizațiile criminale și cele teroriste se realizează la inițiativa ambelor părți deoarece există cointerese reciproce. De obicei, organizațiile teroriste au nevoie de relații bune cu crima organizată pentru obținerea resurselor financiare necesare, iar comunitățile criminale organizate folosesc actele de tip terorist la realizarea intereselor lor. Esența acestei relații constă, de fapt, în înaltul potențial financiar propriu crimei organizate, care este valorificat pentru susținerea terorismului. În acest sens, ideologia devine factorul dominant sau cauza, iar criminalitatea organizată este doar o sursă sau o condiție ce oferă posibilitate grupurilor teroriste să-și îndeplinească obiectivele.

Cooperarea, în sensul ei direct, dintre două organizații – criminală și teroristă – este într-o anumită măsură neordinară. De fapt, aceasta poate fi atribuită organizațiilor teroriste sud-americane, unde teroriștii cumpără arme din banii proveniți din traficul de droguri. În Europa nu există o distincție clară între organizațiile criminale și teroriste, fiindcă aceleași persoane sunt implicate în ambele tipuri de activități, fiind membri ai unei anumite organizații [7, p. 534-535].

Criminalitatea organizată dispune de un potențial înalt privind aplicarea violenței în scopuri criminale; structurile acesteia de obicei dispun de o ierarhie complexă, de forțe și mijloace speciale pentru aplicarea violenței (grupuri de „soldați”, structuri de securitate etc.), sistematic apelând la violență în practica cotidiană, inclusiv pentru soluționarea unor astfel de probleme ca asigurarea securității proprii organizații, lupta cu concurenții din lumea interlopă, aplicarea influenței fizice asupra obiectelor (surse ale îmbogățirii criminale), obținerea și consolidarea pozițiilor în aparatul de stat și altele. În anumite condiții, structurile criminalității organizate trec la aplicarea violenței teroriste pentru atingerea scopurilor politice concrete, supuse în consecință intereselor lor economice.

În acest caz, se are în vedere folosirea metodelor teroriste pentru zădărnicierea măsurilor politice întreprinse de autorități (privind lichidarea corupției, lupta cu narcobusinessul etc.), pentru susținerea forțelor politice loiale structurilor criminalității organizate, trecerea în organele de conducere a reprezentanților lor ori crearea propriului lobby în instituțiile statale, sau invers – înstrăinarea de la putere a anumitor lideri politici și aplicarea influenței în vederea formării opiniei publice necesare, influențarea comportamentului alegătorilor în timpul companiilor electorale prin intimidarea părtașilor activiștilor sociali sau politici nedorțiți.

În asemenea cazuri, criminalitatea organizată folosește în diferite proporții structurile de care dispune sau cele create adăugător pentru săvârșirea acțiunilor violente întru atingerea scopurilor politice propuse sau interacționează cu organizațiile politice extremiste, inclusiv teroriste, datorită coincidenței scopurilor. Concomitent poate avea loc și un proces invers – apelarea organizațiilor teroriste la practicile criminalității organizate, ceea ce presupune, de obicei, tendința anumitor organizații teroriste sau a forțelor politice extremiste ce stau în spatele lor să folosească resursele ilegale suplimentare în lupta pentru preluarea

sau menținerea puterii de stat, pentru soluționarea problemelor separatismului național sau regional, pentru mobilizarea intereselor unor pături ale populației în scopul împotrivirii autorităților și altele.

O altă modalitate de interacțiune a organizațiilor teroriste cu structurile criminalității organizate constă în necesitatea terorismului de a primi mijloace financiare pentru desfășurarea activității sale, pentru procurarea armamentului și altor mijloace necesare săvârșirii actelor teroriste. În procesul soluționării problemelor indicate mai sus, organizațiile teroriste colaborează cu structurile criminalității organizate o perioadă mai lungă sau mai scurtă de timp, inclusiv participă la anumite tipuri de business criminal sau de sine stătător creează anumite genuri de „activitate comercială”. Una din variantele cunoscute în acest sens este participarea unor organizații teroriste la narcobusiness, trafic de arme etc. Comasarea terorismului cu criminalitatea organizată duce la lărgirea considerabilă a posibilităților financiare, materiale și de alt gen, coroborarea infrastructurilor, situație care în prezența anumitor condiții poate căpăta un caracter ireversibil [5, p. 32]. Există interferențe evidente între organizațiile teroriste și cele criminale. Astfel, numeroși infractori de drept comun, deosebit de calificați în „profesia” lor, sunt racolați în grupările teroriste pentru executarea atentatelor cu caracter politic. Într-un mod asemănător, organizațiile criminale practică preponderent activități ilicite în scopul acumulării de bani, dar totuși, având și interese politice în măsura în care guvernul nou-format favorizează sau stânjenește afacerile lor murdare. Din acest motiv distincția dintre actele teroriste politice și cele criminale nu este întotdeauna evidentă, existând un șir de cazuri când criminalii își „maschează” activitățile redându-le un caracter politic.

O legătură strânsă există între terorismul internațional și criminalitatea organizată transnațională, businessul cu stupefiante, spălarea banilor, traficul ilegal cu armament și transportarea ilegală a substanțelor nucleare, chimice, biologice și a altor materii periculoase, dictează necesitatea îmbunătățirii coordonării eforturilor la nivel național, subregional, regional și internațional, cu scopul majorării reacției de ripostă internațională la acest serios pericol pentru securitatea internațională [6, p. 422].

Dezvoltarea proceselor criminogene și criminale pe teritoriul statelor CSI este însoțită de ambele aspecte punctate, adică al terorismului și al criminalității organizate. Cel mai evident acest proces se manifestă în regiunile cu probleme acute de ordin etnic, național, confesional, separatist, cu contradicții regionale etc. (de exemplu, în republicile transcaucaziene, regiuni din Asia Centrală, Federația Rusă, în Caucazul de Nord și alte regiuni) [5, p.32].

În organizațiile teroriste contemporane din diferite motive activează profesioniști care anterior au trecut pregătirea specială, au acumulat experiență de luptă în numeroase zone de conflict făcând parte din componența serviciilor ce asigură securitatea statului. Fiind concediați în urma reorganizării serviciilor speciale și întregului sistem de ocrotire a dreptului, ei se transformă în marginali atrași de mediul criminal [6, p. 409].

Terorismul contemporan se manifestă prin forme noi, de aceea este

necesar a fi examinat ca tip infracțional organizat [9]. Terorismul nu poate exista în lipsa unei activități criminale organizate. Aceasta se referă și la infracțiunile cu caracter terorist care indică direct legătura între manifestările terorismului și criminalitatea organizată. În această ordine de idei, în literatura de specialitate frecvent este folosită expresia „Terorism și organizație teroristă”.

O trăsătură esențială a criminalității organizate este corupția [8, p. 258]. Deoarece terorismul cuprinde trăsăturile generale ale criminalității organizate, acesta se caracterizează prin prezența obligatorie a legăturilor de corupție [9]. Terorismul și corupția sunt strâns legate între ele. Actualmente, realizarea eficientă a terorismului este imposibilă fără corupție. Pericolul terorismului sporește acolo unde este înalt nivelul corupției și invers, cu cât este mai înalt nivelul corupției în stat, cu atât mai favorabile sunt condițiile pentru dezvoltarea terorismului. Organizațiile teroriste stabilesc legături de corupție în vederea dobândirii informației necesare, a mijloacelor și instrumentelor pentru săvârșirea infracțiunilor teroriste, precum și pentru a fi invulnerabile pentru organele statului antrenate în lupta împotriva terorismului. Persoanele publice implicate în activități coruptive cu organizațiile teroriste au ca scop îmbogățirea personală care se exprimă în obținerea banilor, bunurilor, privilegiilor, serviciilor și altor avantaje.

Studiile terorismului contemporan indică nivelul înalt de organizare a acestuia, ceea ce sporește esențial importanța fenomenului dat ca factor destabilizator în societatea umană. Eficiența luptei împotriva terorismului întotdeauna va fi determinată de caracterul adecvat al sistemului de măsuri elaborate de comunitatea mondială, de rolul fiecărui stat în contracararea acestui flagel, precum și de obiectivitatea și oportunitatea identificării transformărilor care au loc în conținutul, organizarea, strategia și tactica terorismului, de nivelul analizei acestor schimbări și de prognozarea evoluției acestora.

La ora actuală se acordă atenție prioritară coordonării la nivelul comunității mondiale în vederea elaborării și aplicării măsurilor care ar reduce din eficiența proceselor de organizare și dirijare a terorismului, ar lipsi organizațiile teroriste de resurse tehnico-materiale și financiare principale, ar destrăma și lichida infrastructura terorismului, precum și ar zădărnici sistemele de interacțiune ale acestuia cu alte fenomene antisociale. Atingerea obiectivelor punctate sunt prevăzute și de Rezoluția Consiliului Securității ONU, nr. 1373 din 28 septembrie 2001.

BIBLIOGRAFIE

1. Лунеев В.В. Организованная преступность, уголовный терроризм в условиях глобализации. //Социологические исследования. 2002, с. 60-67.
2. Dinicu Anca, Fața nedorită a globalizării: crima organizată și terorismul. <http://www.armyacademy.ro/biblioteca/anuare/2004/a28.pdf>.
3. Nistoreanu Gh., Păun C., Criminologie, București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1995, 352 p.

4. Cheleş Marilena, Terminologie de specialitate. Terorism. Antiterorism, București, 1993, 243 p.

5. Организованный терроризм и организованная преступность. Под ред. Долговой А. И. Москва, Российская криминологическая ассоциация, 2002, 304 с.

6. Кваша Ю.Ф., Зайналабилов А.С., Зрелов А.П. и др. Криминология. Ростов-на-Дону, Феникс, 2002, 470 с.

7. Amza Tudor, Criminologie teoretică. Teorie reprezentativă și politică criminală. București, 2000, 583 p.

8. Криминология. Под ред. В.Н. Кудрявцева и В.Е. Эминова. Москва, Юрист, 1995, 511 с.

9. Григорьев А.А. Взаимосвязь терроризма с организованной преступностью и коррупцией. /Вопросы управления, вып. 08, 2009. <http://vestnik.uapa.ru/ru/issue/2009/03/19/>

Boris GLAVAN,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Victor MÎRZAC
lector universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

EFECTELE REFORMEI PRIVIND REALIZAREA MĂSURILOR SPECIALE DE INVESTIGAȚIE ÎN CONTEXTUL COMBATERII INFRAȚIUNILOR CU CARACTER TRANȘNAȚIONAL

Rezumat

În articol este scoasă în evidență importanța măsurilor speciale de investigații în combaterea noii criminalități inclusiv a celei organizate cu caracter transnațional. Este tras un semnal de alarmă asupra efectelor pe care le produce și astăzi reforma activității speciale de investigație din 2012 asupra consolidării statului de drept și ocrotirii drepturilor și intereselor legitime ale cetățeanului. Sunt vizate unele dificultăți pe care le întâmpină ofițerul de investigații la realizarea sarcinilor de prevenire și curmare a infracțiunilor, de culegere a informațiilor despre posibile evenimente și acțiuni ce ar putea pune în pericol securitatea statului.

Cuvinte-cheie: activitate specială de investigație, măsuri speciale de investigație, utilizare rezultate ASI, tehnici speciale de investigare, infracțiune, răspundere penală, temei, proces penal, urmărire penală, probe.

Summary

The article highlights the importance of special investigative measures in combating new criminality, including organized crime with a transnational character. It is alarming that the effects of the special investigative work in 2012 on the consolidation of the rule of law and the protection of citizens' legitimate rights and interests will be affected today. Some difficulties are encountered by the investigative officer in carrying out the tasks of preventing and curbing crimes, gathering information about possible events and actions that could endanger the security of the state.

Keywords: special investigative activity, special investigative measures, use ASI results, special investigative techniques, criminal offense, criminal liability, ground, criminal trial, criminal investigation, evidence.

Introducere. Amploarea și diversificarea fenomenului infracțional, în general, a criminalității organizate și a terorismului, în special, caracterul transfrontalier al rețelelor criminale, resursele logistice deosebite alocate de acestea pentru consolidarea activităților ilicite au făcut ca procedeele investigative clasice folosite de organele de urmărire penală să devină practic ineficiente și ne-realiste. De aceea, societatea modernă a impus crearea unor *instrumente investigative complexe*, dublate de adoptarea unor *decizii-standard la nivel național și internațional*, menite a conferi autorităților statale capacități sporite de control și combatere a infracționalității grave, chiar dacă, de multe ori, adoptarea și uti-

lizarea unor astfel de mijloace au ridicat serioase controverse în materia încălcării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. În abordarea tehnică a acestei teme de analiză trebuie plecat și de la ideea că, pentru forme speciale de criminalitate – și criminalitatea organizată, ca cea mai gravă formă de criminalitate pe care a cunoscut-o vreodată omenirea, are această caracteristică –, trebuie găsite forme speciale de combatere [3].

Identificarea și reglementarea juridică la nivel național a unor măsuri speciale de investigație care să satisfacă nevoia de combatere promptă și eficientă a celor mai complexe forme de criminalitate a fost o chestiune mai mult tehnică, de ajustare și traducere a textului de lege zămislit la răscrucea dintre apusul statului sovietic și răsăritul gândirii statului de drept. Criza de timp și lipsa suportului teoretico-științific în stil democratic, însă, au fost principalii factori care au condus la nivelul calitativ precar al respectivelor reglementări normative.

Adoptarea în 1994 a Legii RM cu privire la activitatea operativă de investigații s-a dovedit a fi mai degrabă un colac de salvare pentru moment decât o armă puternică pentru apărarea securității tânărului nostru stat și al drepturilor și intereselor legitime ale cetățeanului contra noii criminalități.

Rigorile statului de drept spre care aspiră Republica Moldova au pus în evidență multiple carențe ale legii indicate, fiind în cele din urmă contestate la CEDO de către un grup de apărători ai drepturilor cetățeanului [5].

Reacția R. Moldova la observațiile CEDO nu s-a lăsat prea mult așteptată și în 2012 a fost adoptată o nouă lege care să reglementeze aplicarea măsurilor speciale de investigație [2]. Este important să menționăm că noua lege a apărut practic în aceleași condiții ca și legea anterioară, fără dezbateri științifice și cu un deficit încă prea mare de literatură de specialitate, puținele cercetări și observații care reușiseră totuși să vadă lumina tiparului rămânând și ele oculte pentru autorii respectivului proiect de lege.

Reformele juridice din 2012 privind reglementarea măsurilor speciale de investigație operate atât la nivelul legilor speciale precum și la cel al Codului de procedură penală au urmărit în general să satisfacă remarca CEDO cu privire la introducerea în legislația națională a unor garanții care să excludă eventualele abuzuri din partea organelor de stat investite cu dreptul de realizare a măsurilor speciale de investigații.

Realizarea acestui obiectiv nu a consumat prea multă substanță cenușie, s-a procedat simplu, destinatarii activității speciale de investigație au fost practic lipsiți de competența realizării în continuare a măsurilor speciale ce creează deranj apărătorilor drepturilor omului. Apropo, acest deranj, cel mai probabil, era generat nu de durerea pentru binele poporului, ci mai degrabă de dificultatea pe care o întâmpinau în apărarea inocenței clientului învinuit în baza probelor acumulate anume prin realizarea măsurilor speciale de investigație. Ignorarea acestei ipoteze nu poate să explice enigma de ce astăzi, când spațiul public este intoxicat cu fel de fel de convorbiri private interceptate de nu se știe cine, acei apărători ai drepturilor cetățeanului nu se sesizează și să condamne statul Republica Moldova pentru că nu-și onorează obligațiunea de garant al drepturi la viața privată, secretul corespondenței etc.

Intervenim cu o precizare pentru a exclude oportunitatea de a ne învinui pentru unele inexactități. Până în 2012, adică până la reforma activității speciale de investigații, întregul set de măsuri speciale a fost posibil de aplicat pentru realizarea tuturor sarcinilor activității speciale de investigații (prevenirea, curmarea, cercetarea infracțiunilor, asigurarea securității statului etc.), iar după respectiva reformă întregul acest potențial anticriminogen a rămas valabil doar pentru o singură sarcină ce poate fi realizată doar în limitele urmăririi penale – descoperirea și cercetarea infracțiunilor. Astfel, dacă nu s-a pornit urmărirea penală, adică nu s-a comis încă infracțiunea, nu pot fi realizate nici măsurile speciale de investigație care ar putea să dea rezultate verosimile despre evoluția actului criminal ce ar permite nu doar curmarea lui, dar și tragerea la răspundere a vinovaților pentru actele preparatorii. Cu alte cuvinte, omorul la comandă sau actul terorist, spre exemplu, trebuie mai întâi să se producă, după care să fie pornită urmărirea penală și tocmai după întrunirea altor câteva condiții va fi posibil de realizat măsurile speciale eficiente pentru obținerea informațiilor. Evident că aceste informații vor fi utile doar pentru descoperirea și cercetarea infracțiunii, nu și pentru prevenirea ei.

Remarcăm și faptul că reforma din 2012 a creat condiții favorabile pentru mediul criminal național și transnațional, devenind extrem de dificilă combaterea infracțiunilor, în primul rând, legate de corupție, cele contra securității și ordinii publice, trafic de substanțe narcotice, psihotrope și radioactive, trafic de arme, omor la comandă, și nu în ultimul rând a celor economice. Apropos, furtul miliardului a devenit posibil nu înainte dar după respectiva reformă, după ce organelor securității statului și tuturor celorlalți subiecți ai activității speciale de investigație li s-au legat mâinile și picioarele. În schimb, cetățeanul Republicii Moldova se poate mândri că-i sunt „garantate” drepturile contra eventualelor abuzuri privind aplicarea măsurilor speciale de investigație.

Citim din memorie afirmațiile unui judecător al CSJ făcute cu câțiva ani în urmă în cadrul unui atelier de lucru pe problemele activității speciale de investigație: *un ofițer operativ iscusit întotdeauna va găsi modalități cum să ocolească legea și să aplice măsurile speciale necesare pentru documentarea infracțiunilor*. Era un judecător cu experiență, iar cuvintele rostite aveau greutatea dânsului. Știa magistratul cum și cui să facă dreptate și spusele sale erau poate pline de adevăr, numai că, cel puțin pentru noi, rămâne confuză arhitectura statului de drept bazat pe iscusințe de ocolire a legii.

Așadar, ofițerii de investigație, neavând instrumentele juridice necesare, trebuie să gândească combinații și modalități de ocolire a legii pentru realizarea sarcinilor legate de colectarea informațiilor corespunzătoare și acționarea promptă în vederea curmării și neadmiterii infracțiunilor și a faptelor care ar pune în pericol securitatea statului.

Probabil că în activitatea practică așa și se întâmplă, însă apare întrebarea firească, ce valoare pot avea materialele obținute prin ocolirea legii și mai ales în cazul când acestea sunt puse la baza învinuirii în calitate de probe, ori aprecierea lor se face tot prin interpretări de ocolire a legii în funcție de statutul politico-social al celui învinuit. Legea spune expres că rezultatele obținute prin realizarea

măsurilor speciale de investigație pot avea valoare probantă dacă au fost efectuate în cadrul unei cauze penale (art. 24) [2]. Respectiv, dacă materialele au fost acumulate în afara cauzei penale, adică până la pornirea urmăririi penale, ele nu pot servi în calitatea de probe.

Din conținutul unor hotărâri de judecată pronunțate pe cazuri de corupție ne putem da seama că ofițerii de investigație, neavând instrumente legale de a documenta acțiunile infracționale până la pornirea urmăririi penale, recurg la dotarea cu mijloace tehnice de înregistrare a martorului denunțator pentru verificarea respectivelor declarații și, ulterior, dacă va fi cazul, să pornească o urmărire penală. Pentru că o astfel de practică nu este tocmai legală ofițerii de investigație îl învață pe respectivul martor să spună că a acționat fără supravegherea organelor de stat, iar mijloacele tehnice de înregistrare îi aparțin. După runda reușită de negocieri supravegheată dintre martor și persoana suspectă, martorul vine și face din nou o sesizare, dar considerată ca fiind făcută pentru întâia oară, la care alipește materialele audio-video din care rezultă că persoana denunțată a comis actul infracțional, ceea ce constituie temei pentru pornirea urmăririi penale. Deja în cadrul urmăririi penale, adică cu respectarea strictă a legii, se realizează măsurile speciale de investigație corespunzătoare care permit documentarea ulterioarelor acțiuni de corupție. În acest fel vinovăția persoanei este argumentată prin înregistrări audio-video obținute nu doar în cadrul urmăririi penale, dar și până la pornirea acesteia.

Nu am făcut o analiză privind frecvența unor astfel de practici de documentare a infracțiunilor de corupție, însă ea se potrivește de minune și în cazul documentării traficului de substanțe narcotice, psihotrope, etc. Unii cercetători însă menționează faptul că în ultima perioadă foarte rar se întâlnesc cazuri în care lipsesc înregistrările audio-video obținute până la pornirea urmăririi penale și tot la fel de rar se întâlnesc cazuri în care astfel de probe să nu fie contestate de către apărare într-o formă sau alta [4].

Poziția instanțelor de judecată în aprecierea probelor obținute prin modalități de ocolire a legii este neunitară, de obicei, instanțele de fond și de apel susțin că acțiunile de documentare descrise anterior sunt perfect legale, și pretențiile apărării sunt niște alegații ce fac parte din strategia de apărare, instanța de recurs însă în unele cazuri susține poziția instanțelor inferioare [8], în alte cazuri, le consideră inadmisibile și le declară nule [6; 7].

Revenind la reformele care s-au făcut în domeniul activității speciale de investigație, trebuie să menționăm că anul 2012 reprezintă punctul de redirecționare al vectorului politicii activității speciale de investigație - dintr-o activitate primordial informativă în una primordial probatorie.

La prima impresie această schimbare de accent s-ar părea foarte plauzibilă, deoarece la acțiunile procesuale tradiționale s-au adăugat un șir de alte acțiuni noi care oferă mai multe oportunități de acumulare a probelor. Realitatea însă nu este la fel de previzibilă, dat fiind faptul că probele pot fi acumulate doar în cadrul urmăririi penale, iar realizarea noilor acțiuni de urmărire penală după pornirea urmăririi penale, adică după comiterea infracțiunii, nu întotdeauna își găsesc rostul.

Reformele în domeniul activității speciale de investigație au generat și alte probleme care pun în dificultate înțelegerea unitară a conținutului actului normativ de reglementare și aplicare promptă a măsurilor eficiente de culegere a informațiilor necesare pentru contracararea actului infracțional. Pornind de la incertitudinea noțiunii activității speciale de investigație tratată diferit în legi diferite și continuând cu neclaritatea statutului subiecților investiți cu dreptul de realizare a măsurilor speciale, statutul juridic al măsurilor speciale de investigație, conținutul, limitele de realizare și metodologia lor de aplicare.

Rămâne nesoluționată până la capăt problema utilizării sau valorificării rezultatelor obținute prin realizarea măsurilor speciale de investigații care în viziunea noastră este una crucială pentru procesul probator ținând cont, pe de o parte, de perfecționarea continuă a actului infracțional, sporirea nivelului intelectual al infractorului și dezvoltarea permanentă a tehnologiilor aplicate, și, pe de altă parte, de cerințele tot mai avansate ce vizează statul de drept.

În concluzie la cele menționate mai sus, menționăm:

1. Măsurile speciale de investigații în combaterea noii criminalități inclusiv a celei organizate cu caracter transnațional joacă un rol extrem de important, iar neaprecierea lor la justa valoare poate crea probleme serioase pentru viitorul prosper al Republicii Moldova.
2. Reforma activității speciale de investigație din 2012 produce efecte negative asupra consolidării statului de drept și ocrotirii drepturilor și intereselor legitime ale cetățeanului.
3. Ofițerii de investigații sunt în imposibilitate legală de a-și realiza sarcinile de prevenire și curmare a infracțiunilor, de culegere a informațiilor despre posibile evenimente și acțiuni ce ar putea pune în pericol securitatea statului.
4. Aplicarea unor practici de ocolire a legii în vederea combaterii criminalității nu este compatibilă cu rigorile statului de drept, este o practică nesănătoasă cu un mod de gândire abuziv ce prezintă o amenințare reală la adresa drepturilor și libertăților cetățeanului Republicii Moldova.

Recomandări:

1. Guvernul R. Moldova trebuie să lanseze și să încurajeze proiecte de cercetare în domeniul activității speciale de investigații ce ar permite soluționarea multiplelor probleme care există referitoare la statutul juridic al măsurilor speciale de investigație, al subiecților care realizează aceste măsuri, conținutul și limitele de realizare ale măsurilor speciale, metodologia de aplicare a măsurilor speciale, valorificarea informațiilor obținute prin realizarea diferitor categorii de măsuri speciale de investigații, determinarea exactă a răspunderii subiecților care încalcă intenționat legea la realizarea măsurilor speciale de investigații etc.
2. De organizat foruri științifice cu tematica activității speciale de investigații cu participarea judecătorilor, procurorilor, ofițerilor de investigație, avocaților, cercetătorilor și colaboratorilor științifici.
3. De făcut în baza cercetărilor științifice schimbările necesare la nivel legis-

lativ astfel încât ofițerii de investigații să poată aplica măsuri speciale de investigații eficiente pentru realizarea tuturor sarcinilor care îi revin.

4. De elaborat instrucțiuni departamentale și interdepartamentale de realizare a măsurilor speciale de investigație privind documentarea diferitor genuri de infracțiuni.

BIBLIOGRAFIE

1. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14.03.2003.
2. Legea RM nr. 59 din 29.03.2012 cu privire la activitatea specială de investigație.
3. G.C. Maior, Un război al minții, Intelligence, servicii de informații și cunoaștere strategică în secolul XXI, Ed. RAO, București, 2011, p. 10.
4. M. Timoțe, Interceptările audio-video realizate anterior începerii urmăririi penale nu pot constitui mijloace de proba în procesul penal (<http://www.iordachescu-law.ro/Studii-de-caz/Interceptarile-audio-video-realizate-anterior-in-ceperii-urmaririi-penale-nu-pot-constitui-mijloace-de-proba-in-procesul-penal--avocat-Milu-Constantin-TIMOCE--eID86.html> - vizitat la 12.06.2018)
5. Cauza Iordachi și alții contra Moldovei din 10.02.2009.
6. Dosar nr 1ra-938/2016 din 05.10.2016 Curtea Supremă de Justiție.
7. Dosar nr 1ra-265/2016 din 05.10.2016 Curtea Supremă de Justiție.
8. Dosar nr 1ra-1201/2017 08.09.2017 Curtea Supremă de Justiție.

Marian NUCU,
doctor în drept,
Brigada de Combatere a Criminalității Organizate
Constanța, România

INSTITUȚII INTERNAȚIONALE ANTRENATE ÎN PREVENIREA ȘI COMBATEREA TRAFICULUI ILICIT DE DROGURI

Rezumat

Una dintre temele dominante ale vieții politice și dezbaterii publice din întreaga lume, o constituie problematica drogurilor, în încercarea de a afla răspunsuri la multiplele și complexe probleme legate de existența umană. Realitatea a demonstrat că prin eforturile organelor specializate flagelul stupefiantelor poate fi cunoscut și în bună măsură combătut și reprimat, dar nu și eradicat pe deplin. Criminalitatea generată de droguri, prin consecințele sale de ordin social, economic, medical, cultural și politic cauzează prejudicii considerabile nu numai intereselor de stat și societății, dar atentează la viața și sănătatea cetățenilor, influențează în mod nociv asupra conștiinței și comportamentului oamenilor, mergând până la stări patologice anormale și chiar decese. Soluția prioritară este cea de prevenire și totodată de diminuare a fenomenului pe plan intern și totodată prin cooperare internațională între instituțiile care luptă cu acest flagel.

Cuvinte-cheie: trafic ilicit de droguri, lupta antidrog, cooperare internațională, controlul drogurilor, instituție internațională.

Summary

One of the dominant themes of political life and public debate around the world is the issue of drugs in an attempt to find answers to multiple and complex problems related to human existence. Reality has shown that, through the efforts of specialized bodies, the scourge of drugs can be known and largely countered and repressed, but not fully eradicated. Crime caused by drugs, through its social, economic, medical, cultural and political consequences, causes considerable damage not only to state and society interests, but also encroaching upon citizens' life and health, influences harmful on people's conscience and behavior, going up to abnormal pathological conditions and even deaths. The priority solution is to prevent and at the same time to reduce the phenomenon internally and also through international cooperation between the institutions fighting this scourge.

Keywords: illicit drug trafficking, anti-drug fight, international cooperation, drug control, international institution.

Introducere. La nivel internațional, necesitatea unui răspuns global, echilibrat și pluridisciplinar împotriva fenomenului drogurilor a fost recunoscută de foarte mult timp în cadrul ONU. La nivel european, programul de luptă împotriva drogurilor din anul 1992 propunea deja statelor membre ale UE să compare eficacitatea mecanismelor lor de coordonare națională. În controlul stupefiantelor și substanțelor psihotrope este important să fie întărite și dezvoltate mijloacele juridice eficiente de cooperare internațională în materie penală, pentru a pune capăt activităților infracționale internaționale reprezentate de traficul ilicit [1, p. 170].

La baza cooperării internaționale a stat permanent principiul respectării independenței și suveranității statelor și implicit a dreptului lor intern, statuat în normele juridice elaborate. Un element principal care a stat la baza apariției și dezvoltării ulterioare a cooperării internaționale, fără de care aceasta nu se putea concepe, l-a constituit încrederea reciprocă într-un cadru instituțional bine reglementat [2, p. 1].

În continuare, vom trece în revistă principalele organisme cu vocație mondială create de ONU ca instrumente de luptă antidrog, cum ar fi:

Comisia pentru stupefiante. A fost creată în 1946. Este una din cele 6 comisii tehnice ale *Consiliului Economic și Social* (ECOSOC) al ONU, fiind compusă din 40 de membri aleși de către ECOSOC.

Componența sa trebuie să asigure o reprezentare geografică echitabilă și participarea statelor care se confruntă cu probleme privind producția ilicită și consumul abuziv de droguri. Comisia se întrunește la Viena și determină politica ce trebuie adoptată pentru tot ceea ce privește acțiunea mondială pentru a se asigura un control cât mai eficient al drogurilor. Convenția internațională îi oferă importante atribuții în acest sens. La recomandarea O.M.S., Comisia ia decizii în legătură cu substanțele pe care aceasta le consideră a fi supuse controlului internațional.

Organizația internațională de control al stupefiantelor (O.I.C.S.) a fost creată în 1961 prin *Convenția unică a stupefiantelor* și are atribuții de control internațional al drogurilor. Este alcătuită din 13 membri, aleși datorită meritelor și competenței lor recunoscute.

O.I.C.S. are atribuții de control internațional al drogurilor, atribuții ce-i sunt conferite prin convențiile internaționale. Este însărcinată să urmărească, în cooperare cu guvernele, situația comerțului ilicit de stupefiante.

Agencia Națiunilor Unite pentru Combaterea Drogurilor și Criminalității (UNODC) este lider global în lupta împotriva drogurilor ilicite și a criminalității transnaționale. UNODC susține statele membre în lupta împotriva drogurilor ilicite, a criminalității și a terorismului, dar și în implementarea măsurilor pentru prevenirea infecției HIV în rândul grupurilor vulnerabile, inclusiv în penitenciare. UNODC susține țările membre în asigurarea accesibilității pentru utilizatorii de droguri, deținuții, persoanele vulnerabile la traficul de ființe umane cu servicii comprehensive de prevenire HIV, tratament, îngrijire și suport. În acest context, strategiile recomandate spre implementare guvernelor includ principiile respectării drepturilor omului, bazate pe dovezi științifice și sensibile la gen. UNODC oferă asistență tehnică țărilor pentru a revizui cadrul de politici și legislația națională în domeniul combaterii drogurilor și justiției penale; de asemenea, oferă suport pentru consolidarea capacităților partenerilor naționali în asigurarea accesibilității acestor grupuri de populație la servicii HIV.

Programul ONU pentru Controlul Internațional al drogurilor (PNUCID). Acest organism a fost creat în decembrie 1990 prin Rezoluția nr. 179 a Adunării Generale a ONU și cuprinde:

- Secretariatul OICS;
- Divizia de Stupefiante;

– Fondul ONU pentru lupta contra abuzului de droguri (FNULAD).

Aflat sub autoritatea unui director executiv și având sediul la Viena, PNUCID are obiectiv principal mai buna coordonare și întărire a activităților ONU în domeniul luptei contra drogurilor.

PNUCID se compune din 4 divizii, după cum urmează:

– Divizia însărcinată cu aplicarea tratatelor și a aspectelor juridice care se referă atât la Secretariatul Comisiei Stupefiantelor cât și la OICS;

– Divizia de Servicii Tehnice, constituită pe 6 secțiuni, astfel: reducerea ofertei, reducerea cererii, suprimarea traficului ilicit, ajutor științific, controlul producției, asistența juridică statelor membre;

– Divizia de acțiuni operative compusă dintr-un birou central și 4 birouri regionale;

– Divizia de coordonare interioară și exterioară este însărcinată cu raporturile dintre diferitele organe ale ONU ce au ca vocație lupta antidrog și celelalte organizații internaționale.

Organizația Mondială a Sănătății (OMS) este instituția specializată a ONU, însărcinată cu dirijarea și coordonarea activității privitoare la toate aspectele care privesc îngrijirea medicală a sănătății, înțelegând prin aceasta și prevenirea îmbolnăvirii și educația pentru sănătate.

Convențiile internaționale din 1961 și 1971 atribuie OMS responsabilități precise în ceea ce privește controlul stupefiantelor și înscrierea lor în tabelele privitoare la droguri ce fac obiectul controlului.

OMS dezvoltă programe de educare și formare de profesioniști în problema de sănătate.

Succesul luptei împotriva criminalității internaționale nu ar putea fi conceput fără o cooperare sinceră între autoritățile judiciare ale statelor interesate și fără să se bazeze pe o întregă gamă de informații operative, precise și mereu actualizate. Punerea în practică a acestei cooperări a dus la crearea unui organism specializat, respectiv *Organizația Internațională de Poliție Criminală - INTERPOL*.

Acest organism coordonează, ca un veritabil stat-major, acțiunile concertate întreprinse de polițiile țărilor afiliate pentru prevenirea și combaterea eficientă a criminalității internaționale.

OIPC - INTERPOL este condusă de două categorii de organe:

– *organe reprezentative*, care se reunesc în mod periodic pentru a delibera, respectiv Adunarea Generală și Comitetul Executiv;

– *organe tehnice permanente*, care asigură funcționarea continuă a cooperării și pun în practică hotărârile organelor deliberative. Acestea sunt: Secretariatul General și Birourile Centrale Naționale.

Secretariatul General comportă patru divizii specializate:

Divizia I - administrativă - are ca atribuții principale pe cele legate de contabilitate și pregătirea bugetului, administrarea personalului și a serviciilor generale (telecomunicații, traduceri, imprimerie etc.), pregătirea Adunărilor Generale și a altor reuniuni organizate de OIPC - INTERPOL .

Divizia II-a - de legătură și informație criminală este însărcinată cu centra-

lizarea și studierea afacerilor criminale ce impun cooperarea polițienească internațională. Această divizie ține la zi documentația criminală și pe cea specializată a Organizației și este împărțită, la rândul ei, în patru subdivizii, din care primele trei sunt specializate într-un sector important al criminalității internaționale;

- subdivizia criminalitate generală;
- subdivizia criminalitate economico-financiară;
- subdivizia de stupefiante.

Divizia a III-a - juridică, documentare, formare profesională realizează o serie de informări și studii privind problemele tehnice și juridice de poliție, criminologie, drept penal și prevenirea, dezvoltarea unor noi metode și tehnici ale poliției științifice, organizarea și dotarea serviciilor de poliție etc.

Divizia a IV-a - suport tehnic este compusă la rândul ei din două subdivizii: telecomunicații și informatică, având ca atribuții susținerea logistică a cooperării polițienești internaționale și folosirea celor mai avansate tehnici.

Instituții europene de luptă contra drogurilor. Ca în toate celelalte domenii, constituirea în timp a UE a condus la nevoia creării unor instituții specializate pe diferite problematice cu care această entitate a ajuns să se confrunte. În prezent, în domeniul drogurilor, UE include organisme cu rol de elaborare a politicilor la nivel european și recomandări pentru statele membre, organisme specializate în colectarea de date și realizarea unor studii pentru evaluarea dimensiunilor fenomenului și instituții cu activitate circumscrisă reducerii ofertei de droguri [3, p. 7].

Principalele instituții europene implicate în lupta antidrog sunt Oficiul European de Poliție (Europol), Eurojust, Grupul Pompidou, Centrul European de Monitorizare a Drogurilor și Dependenței de Droguri (EMCDDA) și Grupul Orizontal de Lucru pe Droguri (HDG).

Oficiul European de Poliție (Europol). Este organizația care se ocupă de aplicarea legii în cadrul UE și care operează cu informațiile referitoare la criminalitate [4, p. 158].

Obiectivul său este acela de a îmbunătăți eficacitatea și cooperarea autorităților competente din statele membre, în ceea ce privește prevenirea și combaterea formelor grave de crimă internațională organizată și de terorism.

Europol are misiunea de a-și aduce o contribuție semnificativă la acțiunea UE de aplicare a legii împotriva crimei organizate și a terorismului, concentrându-și atenția asupra organizațiilor criminale.

Brigada europeană de droguri (BED). BED este prima treaptă a *Europolului* deschisă oficial la 16 februarie 1994 la Haga, într-o clădire care anterior a fost folosită de către *Organizația Olandeză de Informație privind Delictele*. BED operează pe o bază determinată și trebuie să se preocupe numai cu informațiile privind traficul ilicit de droguri și activitățile de spălare a banilor asociate acestuia.

BED schimbă și analizează datele privind traficul de droguri, organizațiile criminale implicate și operațiunile conexe de spălare a banilor care afectează statele membre. Obiectivul ei este să ajute efectiv acțiuni ale poliției și altor agenți de impunere a legii. Fiecare stat membru este conectat la BED printr-o singură brigadă națională, canale care cer de la și spre agențiile naționale de impunere a legii.

Lucrătorii *Europol* au acces doar la bazele de date relevante în țările lor, iar regimul impus datelor personale este guvernat de către propriul sistem național privind protecția informațiilor.

Grupul Pompidou. Este o organizație interguvernamentală menită să realizeze cooperarea multidisciplinară în domeniul prevenirii și combaterii consumului și traficului ilicit de droguri, prin adoptarea unei viziuni unitare asupra problematicii drogurilor, asigurând colaborarea cu toate sectoarele implicate în efortul de reducere a consumului și traficului ilicit de droguri: sănătate, asistență socială, educație, justiție, poliție și vamă.

Centrul European de Monitorizare a Drogurilor și Dependenței de Droguri (EMCDDA). A fost instituit printr-un Regulament al Consiliului UE din anul 1993, cu scopul de a oferi informații obiective, fiabile și comparabile, care să ofere comunității și statelor membre o perspectivă de ansamblu asupra fenomenului drogurilor și toxicomanilor și asupra consecințelor acestora.

Regulamentul (CEE) nr. 302/93 al Consiliului privind înființarea unui Observator European pentru Droguri și Toxicomanie (OEDT) a trebuit să fie reformat pentru a ține pasul cu noile evoluții din Uniunea Europeană (UE) [5, p. 193].

EMCDDA (European Monitoring Centre for Drugs and Drugs Addiction) – cu sediul la Lisabona, este, prin intermediul Observatorului European pentru Droguri și Toxicomanie (OEDT), sursa principală pentru o informare cuprinzătoare cu privire la situația drogurilor și a dependenței de droguri în Europa [6, p. 15].

Grupul Orizontal de Lucru pe Droguri (HDG). Prin acest grup se realizează coordonarea politicilor privind drogurile la nivelul UE. Atribuțiile HDG constau în elaborarea unei politici pe droguri clară și coerentă pentru a fi adoptată de Consiliul UE și în urmărirea implementării acelei politici din partea Consiliului. Deciziile Consiliului sunt pregătite în cadrul Grupului, care se întrunește lunar la Bruxelles și include reprezentanți la nivel de expert din statele membre.

Printre *organismele extra-europene* de luptă contra drogurilor pot fi enumerate:

CICAD – La o conferință internațională din Brazilia din 1986 s-a stabilit *Programul interamerican de la Rio de Janeiro contra consumului, producției și traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope*. Acest program a inițiat crearea unei comisii Inter-Americane pentru Controlul Abuzului de Droguri (CICAD). Acesta numără în prezent 21 de țări membre și dispune de un secretariat executiv cu sediul la Washington. Bugetul său este alimentat prin contribuții voluntare.

Asociația Națiunilor din sud-estul Asiei (ASEAN) – creată în 1967 și având sediul la Djakarta, ASEAN cuprinde Indonezia, Malaesia, Filipine, Singapore, Thailanda și Brunei.

Scopul său este de a asigura o cooperare regională, promovarea înțelegerii mutuale, accelerarea dezvoltării economice, progresul social și cultural.

Deși nu dispune de o structură specifică pentru problemele legate de droguri, ASEAN este asociată la CEE pentru lansarea a două programe privind, pe de

o parte cercetarea în domeniu și formarea cadrelor, iar pe de altă parte prevenirea și controlul drogurilor.

Planul Colombo a fost creat în 1950 grupează 28 de state (din Asia, Oceania precum și Canada, SUA și Anglia). Obiectivul său este de a permite o cooperare și o asistență tehnică mai ales în domeniul luptei contra abuzului și traficului ilicit de droguri.

Cooperarea internațională în materia combaterii traficului și consumului ilicit de droguri, prezintă principalele convenții internaționale, directive, recomandări ale Consiliului European, precum și modul în care se realizează cooperarea internațională pentru combaterea acestor infracțiuni.

Astfel, pornind de la realitatea că infraționalitatea și, în special, criminalitatea organizată internațională pot fi privite drept instituții fără frontiere a căror răspândire și arie de cuprindere pot rivaliza cu cele mai dezvoltate structuri ale organismelor internaționale, instituțiile abilitate în domeniul luptei împotriva traficului și consumului ilicit de droguri „colaborează pe plan regional, european și internațional cu instituții având atribuții similare, în special cu cele din statele membre sau asociate la Uniunea Europeană, precum și cu instituțiile internaționale de profil.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Dascălu I. ș.a. Drogurile și crima organizată. Craiova: Ed. Sitech, 2009.
2. Boroș A., Rusu I. Cooperarea judiciară internațională în materie penală. București: Ed. C.H. Beck, 2008.
3. Nicolăescu V, Gordan S.. Instrumente și direcții de acțiune la nivel european în prevenirea și combaterea fenomenului drogurilor. În: „Info-Drog” – Buletin de informare și documentare nr. 1(5)/2007. București: Ed. Ministerului Internelelor și Reformei Administrative, 2007.
4. Săndulescu N.P. Puncte de vedere pe marginea aplicării O.U.G. nr. 103/2006 privind unele măsuri pentru facilitarea cooperării polițienești internaționale. În: Revista Dreptul, nr. 2/2008.
5. Buzatu N. E. Traficul și consumul ilicit de droguri. București: Ed. Universul Juridic, 2012.
6. La consommation de drogue chez les Européens, „Courrier international”, no. 1128, 14-20 juin 2012.

Iurie ODAGIU,

doctor în drept, conferențiar universitar
al Catedrei „Procedură penală și criminalistică”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Sergiu NESTOR,

doctorand, lector universitar,
al Catedrei „Procedură penală și criminalistică”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Alexandru DRĂGULEAN,

doctorand, specialist principal (jurist),
Ministerul Apărării al Republicii Moldova,

PARTICULARITĂȚI ALE PREGĂTIRII PENTRU AUDIEREA STRĂINILOR CARE AU TRECUT ILEGAL FRONTIERA DE STAT SAU SUNT SOLICITANȚI DE AZIL

Rezumat

Integrarea Republicii Moldova în comunitatea europeană și internațională determină în mod implicit apariția situațiilor când cetățenii altor state ajung în custodia organelor de aplicare a legii, fiind vizați direct de procesele și procedurile de investigare a infracțiunilor. Pornind de la faptul că acești străini, care pătrund sau încearcă să penetreze hotarul prin diferite modalități ilegale, s-au dezvoltat într-un mediu social-cultural și religios diferit de cetățenii Republicii Moldova, devine absolut necesar de a elabora recomandările de rigoare pentru îmbunătățirea tacticii audierii acestei categorii de persoane.

În prezentul articol sunt abordate unele particularități ale pregătirii pentru audierea străinilor în situația trecerii ilegale a frontierei Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: *tactica audierii, cetățeni străini, trecere ilegală, frontieră de stat.*

Summary

The integration of the Republic of Moldova as a modern state in the world community implicitly determines the emergence of situations where the citizens of other states come to the attention of the law enforcement agencies and are directly involved in the criminal investigation processes. Taking into account the socio-cultural and psychological differences between the citizens of the Republic of Moldova and the citizens of other states, it is obvious the need to develop recommendations regarding the tactic of the interrogation of foreign citizens.

This article deals with specific aspects of the foreign citizens interrogation tactics, namely the peculiarities of preparing the interrogation of foreign citizens on cases of illegal crossing of the state border.

Keywords: *interrogation tactics, foreign citizens, illegal crossing, state border.*

Introducere. Este bine cunoscut faptul că supravegherea frontierei de stat, ca obligație supremă a statului, a existat din cele mai vechi timpuri și a are un rol foarte important la determinarea spațiului de existență a suveranității statale, a integrității teritoriale și a limitelor răspândirii tradițiilor popoarelor care au locuit pe acest teritoriu.

De-a lungul timpului, o parte dintre locuitorii acestei planete s-au strămutat de la un teritoriu la altul, dintr-un stat în altul, fie pentru a supraviețui, fie pentru a se adapta condițiilor mai favorabile de trai. Acest proces de migrație care posedă rădăcini istorice foarte vechi a rămas actual și în prezent și, respectiv, creează multe probleme și incomodități statelor cu economia și cultura civică dezvoltată.

De regulă, migrația în masă a reprezentanților unor naționalități pe teritoriul altui stat implică apariția și dezvoltarea unor noi tradiții, obiceiuri, amestecului de rase, toate acestea împreună ducând la o asimilare reciprocă, creându-se în timp o singură națiune.

Respectiv, considerăm că procesele migraționale internaționale au fost și rămân a fi o parte integrantă a progresului/regresului societății umane, pe care, spre exemplu, astăzi le urmărim în Europa, care a devenit ținta unuia dintre cele mai de amploare procese de migrație, devenind gazdă a sute de mii de emigranți care provin dintr-un mediu religios și cultural diametral opus valorilor ocrotite de Uniunea Europeană.

Este evident că circulația persoanelor dintr-un stat în altul este adesea însoțită de încălcarea normelor de drept internațional, dar și a cadrului legal intern al statelor de destinație, ceea ce deseori poate dăuna mult conviețuirii sociale.

Trecerea ilegală a frontierei de stat și intrarea necontrolată a străinilor într-o anumită țară provoacă neapărat probleme sociale, amenințări de ordin infracțional și de securitate publică pentru populația de baștină. La fel, nu se exclud înrăutățirea situației pe piața forței de muncă, creșterea ponderii economiei tenebre și riscurile unor tensiuni de ordin social.

Anume din considerentul acestor efecte negative, migrația populației este adesea apreciată în literatura de specialitate ca fiind un fenomen care determină creșterea numărului de infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei, contra proprietății, contra securității și ordinii publice, economice etc. [10, p. 18.].

Suntem pe deplin de acord cu acest punct de vedere, reflectat în literatura juridică, întrucât aflarea cetățenilor străini pe teritoriul țării noastre, cetățeni cu valori culturale și viziuni absolut diferite, pot atrage după sine și, de fapt, conduc în mod inevitabil la apariția diferitor fenomene cu tentă criminală [9, p. 63-73].

Scopul articolului. Prin prezentul articol se îndreaptă atenția persoanelor preocupate de investigarea faptelor de trecere ilegală a frontierei, precum și de examinarea cererilor de azil la particularitățile care se referă la pregătirea pentru audierea cetățenilor străini. Este necesar să se acorde o atenție deosebită aspectelor legate de trecutul solicitanților de azil prin pregătirea temeinică către audiere (interviu) și cunoașterea din timp a procedeeleor tactice și subiectelor care vor fi elucidate în timpul audierii.

Actualitatea temei. Problemele ce țin de combaterea criminalității transfrontaliere rămân în centrul atenției societății. Astfel, pentru organele de aplicare a legii este stabilită sarcina de neutralizare amenințărilor la adresa securității civile și a statului. Soluționarea acestei sarcini majore constituie un proces amplu și implică acțiuni proactive pe diferite dimensiuni ale combaterii criminalității. În acest sens, una dintre direcțiile prioritare este elaborarea și dezvoltarea metodicii specifice de

investigare a trecerii ilegale a frontierei de stat a Republicii Moldova, precum și a recomandărilor metodologice privind examinarea și acceptarea cererilor de azil.

Materiale și metode de cercetare. În procesul elaborării prezentului articol au fost utilizate următoarele metode de cercetare științifică: analiza sistemică, analiza logică, analiza comparativă și sinteza.

A fost consultată și analizată literatura de specialitate a mai multor autori străini, dar și surse bibliografice autohtone. A fost studiat cadrul normativ național.

Rezultatele investigației. Trecerea ilegală a frontierei de stat constituie o infracțiune prevăzută la art. 362 Cod penal al Republicii Moldova și atentează la regimul de stat al frontierei și la ordinea stabilită de trecere a ei de către persoanele fizice [1, p. 268]. Analiza rezultatelor activității operative a subdiviziunilor teritoriale ale poliției de frontieră ne demonstrează că acest tip de infracțiune este adesea asociat cu crima organizată, traficul de droguri, contrabanda și infiltrarea pe teritoriul Republicii Moldova a migranților ilegali etc.

Având în vedere specificul contextului regional în care este poziționată Republica Moldova, pentru organele de ocrotire a normelor de drept este important, în primul rând, să fie clar definită noțiunea de „străin”. În acest sens, în conformitate cu normele de drept internațional, prin străin să înțelege orice persoană care se află pe teritoriul Republicii Moldova sau a nimerit pe teritoriul acesteia, inclusiv prin trecerea ilegală a frontierei, dacă este cetățean al unui alt stat și nu dispune de cetățenia Republicii Moldova. Pentru a putea fi considerat cetățean străin, persoana trebuie să posede acte ce ar putea face dovada apartenenței sale la un alt stat [3].

Totuși considerăm că este necesar de acordat o atenție mai sporită particularităților pregătirii pentru audiere a cetățenilor străini în cadrul investigării infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat a Republicii Moldova, care constă în eludarea sau sustragerea de la controlul efectuat la trecerea acesteia, trecerea ilegală prin zonele ocrotite (pășite) pe uscat, pe apă și în aer fără documentele necesare și fără permisiunea cuvenită [1, p. 268-269].

Sursa cea mai importantă de informație probatorie în cadrul urmăririi penale a acestui gen de fapte ilegale sunt declarațiile persoanelor implicate. Ar fi foarte dificil de efectuat o urmărire penală în care să lipsească audierile.

În literatura de specialitate sunt elucidate recomandările tactice clasice referitoare la pregătirea și efectuare audierilor, însă acestea au specificul lor de la un gen de infracțiune la altul și de la o categorie de infractori la alta.

În cazul săvârșirii de către străini a infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat trebuie să se țină cont și de faptul că o serie de persoane pot deține informații importante pentru cauză, iar organele de aplicare a legii trebuie să depună eforturi pentru a identifica martorii oculari, persoanele care cunosc circumstanțele ce preced trecerea ilegală a frontierei de stat, persoanele care au observat acțiunile făptuitorului nemijlocit în zona de frontieră și chiar dincolo de limitele acesteia.

Aceste persoane pot fi angajații poliției de frontieră, localnicii, cetățenii străini din anturajul făptuitorului, adică toate persoanele care pot să dispună de informații veridice referitoare la circumstanțele legate de pregătirea, comiterea și tănuirea trecerii ilegale a frontierei de stat a Republicii Moldova.

În acest context, audierea cu succes a unui cetățean străin depinde în mare măsură de cât de bine s-a pregătit pentru aceasta ofițerul de urmărire penală. În opinia noastră, ofițerul de urmărire penală trebuie să studieze minuțios materialele cauzei penale, ceea ce îl va ajuta la determinarea cursului de desfășurare a audierii, precum și la evidențierea spectrului de întrebări care vor fi adresate cetățeanului străin audiat, conținutul întrebărilor și consecutivitatea logică a acestora.

În procesele ample de migrație a persoanelor din statele preponderent musulmane spre statele dezvoltate economic din Europa, Republica Moldova deseori este folosită drept țară de tranzit. Nu puține au fost cazurile de depistare a grupurilor de străini însoțiți de băștinași spre frontiera cu România. Deseori, printre migranții musulmani se află și teroriști-islamisti, care au participat la acțiuni militare și atentate teroriste în statele implicate în război. Aceștia încearcă să se strecoare în statele europene fie pentru a se salva de răspunde, fie pentru a organiza și săvârși acte teroriste.

Astfel, înainte ca străinii să poată intra în țară, trebuie să fie supuși unor investigații serioase și interviuri intense de către poliția de frontieră, Biroul migrație și azil, iar în cazul trecerii ilegale a frontierei de stat – de către organul de urmărire penală. Acest proces începe cu întrebări despre familie, prieteni, legături, angajare, apartenența și activitatea potențialului imigrant. Biroul migrație și azil sau organul de urmărire penală ar trebui să caute anomalii, lacune, activitate discutabilă și relații suspecte; în astfel de cazuri este necesar „să se sape mai adânc” [7]. Astăzi, este posibil să se identifice activitatea nu doar a „figurilor” publice (activiști politici, sociali, intelectuali, propovăduitori), dar și a majorității persoanelor, din cauza răspândirii largi a rețelelor de socializare (Facebook, Twitter etc.), unde, de regulă, identificăm imagini, fișiere video, activități ale persoanei din trecut. În cazul persoanelor deosebit de virulente, jihadiști, notorietăți islamiste, o astfel de investigație, de regulă, va fi suficientă pentru a interzice intrarea lor în țară. Chiar și unii islamisti care evită violența își declară cu mândrie intransigența. Cu toate acestea, majoritatea islamistilor sunt vicleni și au un ton mai moderat și mai delicat. În astfel de cazuri, datele de anchetă nu sunt suficiente, deoarece astfel de islamisti prudenți încearcă să-și ascundă scopurile și să recurgă la minciuni. Având în vedere că islamistii ascund în mod regulat opiniile lor adevărate, este necesar un interviu (voluntar), care trebuie să fie foarte strict [7]. Din aceste considerente, se recomandă ca întrebările ce urmează a fi adresate să fie pregătite din timp, să fie precise, clare, complexe, diferite, să se repete sub alte formulări. Se recomandă și folosirea poligrafului.

La formularea întrebărilor care vor fi adresate în timpul audierii, ofițerul de urmărire penală trebuie să fie conștient de faptul că acestea vor fi traduse în limba cetățeanului străin audiat, astfel încât trebuie să țină cont de această circumstanță la determinarea conținutului întrebărilor respective. Nu este recomandat să opereze cu figuri de stil, alegorii și alte forme verbale, care sunt dificil de tradus, existând riscul ca aceste întrebări să nu fie înțelese de cetățeanul străin. Totodată, întrebările trebuie să fie scurte, ușor de înțeles și corecte. Nu se recomandă solicitarea de informații de natură intimă, care nu sunt relevante cazului investigat.

Unii autori sunt de părerea că nu este necesar să se clarifice circumstanțele care aduc atingere considerentelor religioase sau demnității naționale a cetățeanului străin. Susținem această teză, dar suntem de părerea că străinii trebuie intervievați ca să se cunoască de care religie sunt atașați, prevede religia lor acțiuni care sunt contrare prevederilor legale din Republica Moldova, dacă aceștia nu sunt susținători ai unor curente religioase radicale etc.

Nu există o singură întrebare, răspunsul la care ne permite să identificăm cu exactitate înclinația către islamism. Interviu eficient (audierea) necesită multe întrebări pe mai multe subiecte, spre exemplu de la atitudinea față de homosexualitate la atitudinea față de califat. Răspunsurile trebuie evaluate în ansamblu.

Pentru a afla adevărul, este necesar să se caute discrepanțe și neconcordanțe în răspunsuri, punând întrebări similare în diferite formulări și variante.

Întrebările trebuie adresate în mod repetat la aceeași audiere sau pe parcursul mai multor audieri. Acest lucru este foarte important, deoarece o minciună este mult mai greu de reținut decât adevărul, iar șansele respondentului de a da un alt răspuns cresc atât cu volumul de întrebări, cât și cu intervalul de timp dintre sesiuni. Dacă există contradicții, intervievatorul poate să se concentreze și să studieze natura, amploarea și importanța acestora.

Atunci când se pregătește pentru audierea unui străin, ofițerul de urmărire penală trebuie să creeze condiții care să faciliteze stabilirea contactului psihologic cu persoana audiată. Contactul psihologic este primul scop tactic al audierii, iar realizarea acestuia are ca rezultat stabilirea unei relații dintre ofițerul de urmărire penală și persoana audiată de o așa natură încât aceasta va contribui la obținerea unor declarații veridice, respectând în același timp normele legale și cele de etică și deontologie profesională.

Concomitent, profesorul rus N.I.Porubov dă o altă definiție contactului psihologic. El consideră că „contactul psihologic este o stare în care oamenii pot și doresc să perceapă informații care provin unul de celălalt” [9, p. 46-47], ceea ce presupune că contactul psihologic nu ar trebui să fie înțeles ca o stare în care apar simpatii, toate contradicțiile dispar, iar persoanele sunt predispuse spre a face favoruri în mod necondiționat. Schimbul de informații între persoane deja este un contact între ele. Sub aspect psihologic, ceea ce afectează negativ stabilirea contactului cu persoana audiată este efectul stimulenților cu caracter iritant. Respectiv, se recomandă efectuarea audierii cetățeanului străin „față în față”, adică fără prezența altor persoane (în cazul nostru o problemă mai dificilă, deoarece, deseori, audierea are loc prin intermediul translatorului). Contactul în timpul audierii implică un element de încredere. Prin urmare, dacă există părți terțe, nu poate fi vorba de încredere.

Totodată, pentru stabilirea contactului psihologic, este necesară o abordare individuală, în special luarea în considerare a caracteristicilor personalității cetățeanului străin audiat. Suplimentar, atunci când se desfășoară pregătirea pentru audierea unui cetățean străin este necesar să se cunoască sistemul politic, cultura, istoria și geografia țării din care provine cetățeanului străin ce urmează a fi audiat. La fel, ofițerul trebuie să aibă cunoștințe despre ultimele procese politice și sociale care au loc în statul de baștină al străinului.

Cu referire la tactica audierii cetățenilor străini este necesar să se țină cont că o importanță deosebită trebuie acordată organizării începutului audierii, primelor momente ale audierii, primelor impresii ale ofițerului de urmărire penală și persoanei audiate unul față de celălalt. La fel de important pentru a stabili contactul psihologic cu cetățeanul străin supus audierii este modul în care acesta este prevenit despre răspunderea penală pentru refuzul sau eschivarea de a face declarații și pentru declarații mincinoase, precum și clarificarea drepturilor și obligațiilor. Măiestria ofițerului de urmărire penală constă în modul în care acesta va enunța aceste cerințe, tonul, intonația, expresia feței.

Trecerea ilegală a frontierei de stat a Republicii Moldova poate fi comisă de un cetățean de orice naționalitate. Prin urmare, în timpul audierii, este necesar să se țină cont de caracteristicile națiunii și tradițiile naționale ale făptuitorului. În primul rând, este necesar să se stabilească identitatea persoanei ce urmează a fi audiată. De regulă, această activitate nu provoacă mari dificultăți, dacă un străin deține asupra sa un pașaport autentic. Însă există cazuri în care ofițerul de urmărire penală trebuie să înregistreze datele personale ale cetățeanului străin din spusele acestuia, deci trebuie să fie atent și să se asigure de pronunțarea corectă a numelui și a prenumelui acestuia, în special dacă este cetățean al Chinei, Coreei de Nord, Mongoliei, Japoniei. În unele cazuri, este recomandabil ca cetățeanul străin să-și scrie personal datele sale biografice.

Din punct de vedere tactic, o importanță deosebită trebuie acordată inclusiv alegerii locului de audiere a unui cetățean străin. Este necesar de luat în considerare faptul că aflarea în spații destinate structurilor polițienești influențează negativ asupra cetățenilor, care se simt izolați din punct de vedere psihologic, dar anume acest sentiment este tipic pentru persoanele care se află într-o țară străină, acesta fiind mult mai copleșitor decât în cazul cetățenilor statului respectiv.

Concluzie. Așadar, în concluzie, este necesar de subliniat că cunoașterea specificului politico-socio-cultural al statului de baștină al cetățeanului străin care este audiat pe cazuri de trecere ilegală frontierei de stat a Republicii Moldova, dar în special cunoașterea specificului psiho-comportamental al persoanei respective reprezintă condiții esențiale în descoperirea acestui tip de infracțiuni și la aflarea adevărului. Utilizarea eficientă a psihotehnicilor de investigare și adaptarea tacticii de audiere la personalitatea cetățeanului străin determină aflarea într-un timp rezonabil a tuturor circumstanțelor pe cazul respectiv.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Barbăneagră A., *Codul penal al Republicii Moldova: comentariu*, UNHCR, 2009, 859 p.
2. *Codul penal al Republicii Moldova*, nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 (republicat). În: **Monitorul Oficial al Republicii Moldova**, 2009, nr. 72-74, art. 195.
3. *Condiția juridică a străinului – element esențial în dreptul internațional privat*. Sursă online: <https://dreptmd.wordpress.com/referate/conditia-juri>

dica-a-strainului-element-esential-in-dreptul-international-privat/ (accesat la 8 iunie 2018)

4. *Legea cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova*, nr. 215 din 4 noiembrie 2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr. 76-80, art. 243.

5. *Legea cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova*, nr. 269-XIII din 9 noiembrie 1994. În: **Monitorul** Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr. 6, art. 54.

6. *Legea privind regimul străinilor în Republica Moldova*, nr. 200 din 16 iulie 2010. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 179-181, art. 610

7. Pipes D., *Identifying Islamists through Interrogations*. Sursă online: <http://www.danielpipes.org/16438/identifying-islamists-interrogations> (accesat la 8 iunie 2018)

8. Воронин С.Э., Ахмедшин Р.Л., Алексеева Т. А., Психотипологический подход в системе криминалистического знания, Красноярск: *Издательство* Сибирского института бизнеса, управления и психологии, 2015, 326 с.

9. Порубов Н. И., *Тактика допроса на предварительном следствии*, Москва: Издательство БЕК, 1998, 208 с.

10. Сахаров А. Б., Волошина Л. А., *Общетеоретические проблемы криминологии // Вопросы борьбы с преступностью [сборник]*, Москва, 1974, *Выпуск 20*, с. 14-32.

Mariana PAVLENCU,

doctor în drept, lector universitar
al Catedrei „Drept public și securitatea frontierei”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Vitalie COSTIȘANU,

master în drept
procuror în Procuratura, mun. Chișinău, oficiul Ciocana

PREVENIREA ȘI COMBATerea FENOMENULUI TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE**Rezumat**

R. Moldova continuă să se numere printre „piețele” cele mai înfloritoare pentru exploatarea sexuală, munca forțată și traficul de organe. După Declaraarea Independenței Moldovei, circa 800 mii de persoane au emigrat pentru a scăpa de sărăcie. Traficanții se folosesc de această emigrare masivă, legală și ilegală, estimările oficiale sunt de circa 60 mii de victime ale traficului de persoane, la o populație totală de 3,6 milioane de locuitori.

Lupta împotriva traficului de ființe este o luptă recentă. Convenția a fost adoptată în 2005 și a intrat în vigoare în 2008. Moldova este printre statele care au început să facă eforturi în combaterea acestui fenomen dar mai sunt lucruri multe de făcut pentru că este un drum lung în lupta cu acest fenomen.

Cuvinte-cheie: trafic de ființe umane, trafic de copii, trafic de organe, traficant, grupare criminală, emigrant, infractor, victimă, combaterea fenomenului.

Summary

R. Moldova continues to be among „the markets” most flourishing sexual exploitation, forced labor and organ trafficking. After independence Moldova, about 800 000 people have emigrated to escape poverty. Traffickers take advantage of this massive migration, legal and illegal, official estimates are about 60 000 victims of trafficking DDE, a total population of 3.6 million inhabitants. The fight against trafficking is a recent fight. Convention Against was adopted in 2005 and entered into force in 2008. Moldova is among the countries that started making efforts to fight this phenomenon but there are many things done it a long way in fighting this phenomenon.

Keywords: human trafficking, child trafficking, organ trafficking, trafficking, criminal group, immigrant, offender, victim, combating.

Introducere. Republica Moldova a fost și este o țară de emigrație, mulți cetățeni alegând să-și părăsească țara în căutarea unei vieți mai bune în altă parte. Țara noastră are o mare experiență în domeniul organizării acțiunilor de prevenire a traficului de ființe umane în calitate de țară de origine.

Măsurile-cheie în acest domeniu au drept scop lupta contra ofertei de „marfă vie”, prin acțiuni de informare și conștientizare a populației și grupurilor de risc cu privire la pericolele migrației ilegale și a traficului de ființe umane, semnele traficului de ființe umane și modalități de protejare a angajării la muncă în străinătate. În plus, Guvernul RM întreprinde măsuri de reducere a vulnerabilității grupurilor de risc – potențialele victime ale traficului de ființe

umane, prin acordarea unor servicii gratuite cu scopul de a include astfel de persoane pe piața muncii [1].

Guvernul RM monitorizează activitățile entităților juridice în domeniul turismului și angajării forței de muncă în străinătate, precum și în alte sectoare economice care sunt vulnerabile la traficul de ființe umane și exploatarea oamenilor, pentru a evita posibilele încălcări și implicare în schemele de trafic de ființe umane.

Prevenirea infracționalității poate fi împărțită generic în tehnici de prevenție primară și tehnici de prevenție secundară. **Prevenția primară** este îndreptată spre adresarea motivelor ce stau la baza acestei infracțiuni la scară largă, în timp ce **prevenția secundară** urmărește identificarea grupurilor specifice cu riscul de a deveni fie infractori, fie victime ale anumitor categorii de infracțiuni.

Protocolul de la Palermo prevede ambele forme și constituie o premieră în includerea măsurilor de prevenție a traficului de ființe umane. Astfel, conform art.9:

1) Statele Părți stabilesc politici, programe și alte măsuri de ansamblu pentru:

a) prevenirea și combaterea traficului de persoane;

b) protecția victimelor traficului de persoane, în special a femeilor și copiilor, împotriva unei noi acțiuni ale cărei victime ar putea fi.

2) Statele Părți depun eforturi pentru a lua măsuri, precum cercetări, campanii de informare și campanii prin mass-media, în același rând inițiative sociale și economice, în scopul prevenirii și combaterii traficului de persoane.

3) Politicile, programele și alte măsuri includ, după cum este necesar, o cooperare cu organizațiile neguvernamentale, cu alte organizații competente și cu alte elemente ale societății civile.

4) Statele Părți iau sau consolidează, pe calea unei cooperări bilaterale sau multilaterale, măsurile pentru remedierea factorilor care fac persoanele, în special femeile și copiii, vulnerabile în fața traficului, precum sărăcia, subdezvoltarea și inegalitatea șanselor.

5) Statele Părți adoptă sau întăresc, pe calea unei cooperări bilaterale sau multilaterale, măsurile legislative ori altele, precum măsuri de ordin educativ, social sau cultural pentru a descuraja cererea care favorizează orice formă de exploatare a persoanelor, în special a femeilor și a copiilor, care are ca scop traficul [2].

Acest articol face referire la metode cum sunt campaniile de sensibilizare a publicului, programele de dezvoltare menite să consolideze capacitățile organelor de drept.

Cele mai frecvente sunt programele de sensibilizare a publicului privitor la riscurile traficului. Campaniile de informare au scopul de a oferi date exacte persoanelor care doresc să imigreze, oferindu-le posibilitatea de a lua decizii informate și înțelepte.

Îmbunătățirea metodelor de deseminare a informației referitoare la migrația ilegală poate contribui la prevenirea traficului. Nu există valoare pozitivă în viața societății care să nu fie cultivată sau promovată de familie, în același timp, se poate

afirma că nu există valoare negativă antisocială pe care traficanții să nu o susțină.

Dezvoltarea și existența acestui fenomen constituie una dintre cele mai eficace strategii pentru a submina existența unui stat, a intereselor sale fundamentale. Așadar, în scopuri educative se impune:

- Introducerea în școli a programelor de educație sexuală, o atenție deosebită acordându-se egalității între femei și bărbați, respectării drepturilor omului și a demnității ființei umane, protejării drepturilor copilului și ale părinților săi, ale tuturor sau ale altor persoane legal responsabile de copil.

- Includerea în programele de educație școlară a informațiilor privind atât riscurile la care copiii sau tinerii pot fi expuși, cât și mijloacele de apărare, difuzarea acestor informații tinerilor care nu mai sunt integrați în sistemul școlar, părinților.

- Oferirea unei educații băieților și fetelor care să evite stereotipurile sexuale, profesorii și educatorii să includă în procesul de educație dimensiunea egalității între sexe.

- Introducerea și/sau dezvoltarea unor programe de instruire a personalului polițienesc pentru a permite acestuia să câștige competențe specializate în domeniu.

- Organizarea unor instruirii specifice destinate personalului social, medical, didactic, diplomatic, consular, juridic, vama pentru ca acesta să poată realiza identificarea cazurilor de trafic de persoane în scopul exploatarei sexuale și să poată întreprinde măsurile necesare.

Principala premisă a migrației ilegale și prin urmare a traficului de ființe umane este lipsa de informație adecvată. Prima misiune pe care a avut-o Centrul pentru Prevenirea Traficului de Femei, imediat de la lansarea acestuia în anul 2001, a fost desfășurarea campaniilor de prevenire și de distribuire a informației.

Cei mai importanți factori care contribuie la apariția și menținerea acestui fenomen sunt:

- starea materială precară a victimei sau a familiei victimei;
- oferta traficantilor pentru potențialele victime sau pentru rudele acestora de a câștiga o anumită sumă de bani într-o perioadă relativ scurtă de timp;
- perspectiva obținerii de către traficanți a unui venit ilegal rapid în urma traficului de copii;
- dificultatea desfășurării urmăririi penale în cazul în care traficul de copii are un caracter transfrontalier ș.a.

Printre cele mai importante metode de prevenire terțiară a traficului de ființe umane putem menționa:

Politica de sancționare – este important ca victimele să fie tratate în mod consecvent cu respect și compasiune și să fie condamnate pentru încălcări minore ale unor norme legale. O măsură care vine să completeze, și nicidecum să înlocuiască penalizarea și condamnarea, sunt programele de instruire, concepute să reflecte răul infractorilor făcut victimelor, să îi motiveze să-și accepte responsabilitatea și să-și schimbe atitudinea și comportamentul. Asemenea programe s-au dovedit a fi promițătoare în multe contexte de infracțiune violentă, începând cu violatorii și

terminând cu membrii grupurilor neonaziste.¹

Protecția victimelor – în cadrul structurii complexe a unei strategii antitrafic cuprinzătoare, prima prioritate este protecția persoanelor aflate în pericol. Nu numai organele de poliție, ci și alți actori, dar în special sistemul judecătoresc, trebuie să țină seama de chestiunea siguranței atunci când acționează în contextul măsurilor antitrafic. De exemplu, atunci când un inculpat este eliberat, trebuie analizat faptul dacă acesta reprezintă un pericol pentru siguranța altor persoane.

Dezarmarea organizațiilor criminale – orice fel de instrument folosit de organizațiile criminale pentru a-și atinge scopurile trebuie confiscat, indiferent dacă infractorii sunt sau nu condamnați.

Conform statisticii făcute de Procuratura Generală privind activitatea desfășurată de procurori în domeniul combaterii traficului de ființe umane în cursul anului 2017 arată că anul trecut, în R. Moldova au fost înregistrate 303 infracțiuni din respectiva categorie, față de 286 de infracțiuni înregistrate în anul 2016 [3].

Din ele au fost depistate 122 de infracțiuni care vizează traficul de ființe umane; trafic de copii – 41 de infracțiuni; munca forțată – 22 de infracțiuni; proxenetism – 55 de infracțiuni; organizarea cerșetoriei – 2 de infracțiuni; trafic de organe – 6 de infracțiuni; publicitatea în scopul obținerii ilegale de organe, țesuturi și celule umane sau privind donarea ilicită a acestora – 2 de infracțiuni; organizarea migrației ilegale – 33 de infracțiuni; scoaterea ilegală a copiilor din țară – 20 de infracțiuni [4].

Un raport al *Departamentului de Stat al SUA pentru anul 2017* arată că Moldova este o țară sursă pentru traficul de bărbați, femei și copii. Victimele din R. Moldova sunt supuse traficului sexual și traficului de forță de muncă în Moldova și în Rusia, Ucraina și în alte țări din Europa, Orientul Mijlociu, Africa și Asia de Est. Femeile și copiii sunt supuși traficului sexual în Moldova în bordeluri, saune și saloane de masaj. Din ce în ce mai mult, fetele cu vârsta cuprinsă între 13 și 15 ani sunt victime ale traficului de sex. Turismul sexual de copii din UE, Turcia, Australia, Israel, Thailanda și SUA îi include pe copiii din R. Moldova la capitolul exploatare sexuală comercială. Regiunea transnistreană rămâne o sursă de victime atât pentru traficul de ființe umane, cât și pentru exploatarea prin muncă [5].

Generalizarea stării de fapt din domeniu relevă că lupta desfășurată are rezultate, dar sunt următoarele aspecte care rămân a fi înlăturate:

– Acțiunile întreprinse au demonstrat ineficiența măsurilor de lichidare a factorilor și condițiilor ce favorizează migrația ilegală și traficul de ființe umane.

– Planul național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane se realizează parțial [6].

Articolul 4 al *Legii privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane* prevede că principiile de bază ale combaterii traficului de ființe umane sunt următoarele [7]:

¹ Neonazismul este o mișcare socială sau politică care încearcă să reînvie nazismul. Neonazismului împrumută elemente din doctrina nazistă, inclusiv naționalism militant, rasism, xenofobie, homofobie, antisemitism, iar în ultimul timp și islamofobie.

- a) respectarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului;
- b) respectarea interesului superior al copilului;
- c) confidențialitatea informației cu privire la viața privată a victimelor și a prezumatelor victime ale traficului de ființe umane;
- d) legalitatea;
- e) accesul liber la justiție;
- f) nediscriminarea;
- g) abordarea multidisciplinară și intersectorială;
- h) accesul necondiționat la protecție și asistență pentru victimele traficului de ființe umane;
- i) abordarea egală a tuturor formelor și tipurilor de trafic național sau transnațional de ființe umane, legat sau nu de crima organizată;
- j) cooperarea internațională [8].

Analizând doctrina și întreg cadrul normativ referitor la prevenirea traficului de ființe umane deducem următoarele măsuri de prevenire:

- sensibilizarea publicului larg privind pericolul traficului de ființe umane;
- creșterea sensibilizării grupurilor de risc privind pericolele asociate traficului și migrației ilegale;
- organizarea campaniilor de sensibilizare pentru tineri, inclusiv activități culturale pentru copii;
- crearea centrelor regionale de informare în domeniul migrației, implementarea programelor de instruire premigrare;
- elaborarea și implementarea programelor de instruire a resurselor umane implicate în activități de prevenire a traficului de ființe umane;
- consultanță pentru potențialii migranți și victime ale traficului de ființe umane;
- reducerea vulnerabilității față de trafic și retrafficare prin:
 - dezvoltarea sistemului informațional al pieței forței de muncă, asigurarea accesului la internet al agențiilor teritoriale pentru ocuparea forței de muncă;
 - orientarea, instruirea profesională și plasarea în câmpul muncii a copiilor, tinerilor și adulților din grupurile marginalizate, a potențialelor victime, precum și a victimelor traficului;
 - asigurarea accesului victimelor traficului de ființe umane la programele de instruire în domeniul antreprenorial și acordarea de microcredite pentru inițierea afacerilor;
 - crearea și dotarea centrelor de reintegrare socială și a centrelor maternale;
 - crearea Centrului național de informare a populației despre piața muncii în cadrul Agenției Naționale pentru ocuparea forței de muncă;
 - implementarea unui program monitoring pentru susținerea tinerilor în dezvoltarea afacerilor proprii;
 - diminuarea activităților nereglementate în sectorul angajării cetățenilor la muncă peste hotare [9].

Reprezentanții organizațiilor instituțiilor pentru combaterea traficului de persoane susțin că una din sursele de recurtare a victimelor traficului de

ființe umane a devenit în zilele noastre internetul, prin intermediul rețelelor de socializare. Aranjamentele legate de deplasarea victimelor sunt și ele efectuate în prezent în cea mai mare parte în spațiul virtual, ceea ce face ca traficanții să rămână necunoscuți și greu de identificați.

Pentru eficientizarea activității de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, în special de femei și copii, autoritățile administrației publice, organizațiile neguvernamentale și alți reprezentanți ai societății civile desfășoară separat sau în comun diverse acțiuni. În cadrul activităților de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, autoritățile competente colaborează între ele prin schimb de informații, de experți, prin activități comune de cercetare și identificare a victimelor, de instruire a personalului, prin realizarea unor inițiative social-economice, precum și prin alte activități din domeniu.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. STRATEGIA NAȚIONALĂ de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2017-2022 <http://incluziune.md/ro/wp-content/uploads/2016/10/Strategia-Nationala-TFU-2017-2022.pdf> (vizitat la 01.06.2018)

2. Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special a femeilor și copiilor, adlțional Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate din 08.11.2002 http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm?act=text?id=38603 (vizitat la 03.06.2018)

3. Statistica numărului infracțiunilor privind traficul de ființe umane <https://www.zdg.md/stiri/stiri-sociale/statistici-numarul-infracțiunilor-privind-traficul-de-fiinte-umane-este-in-crestere> (vizitat la 02.06.2018)

4. Numărul infracțiunilor privind traficul de ființe umane <https://www.zdg.md/stiri/stiri-sociale/statistici-numarul-infracțiunilor-privind-traficul-de-fiinte-umane-este-in-crestere> (vizitat la 02.06.2018)

5. Raportul Departamentului de Stat al SUA pentru anul 2017 <https://www.state.gov/documents/organization/271339.pdf> (vizitat la 06.06.2018)

6. Raportul activității organelor procuraturii pentru anul 2017 <http://www.procuratura.md/file/Raport%20PG%202017%20final.pdf> (vizitat la 02.06.2018)

Анна ПОЛИТОВА,*доцент кафедры уголовно-правовых дисциплин и судебных экспертиз**Донецкого юридического института МВД Украины**(г. Кривой Рог Днепропетровской области, Украина)**кандидат юридических наук***ТОРГОВЛЯ ЛЮДЬМИ КАК ПРОЯВЛЕНИЕ ТРАНСНАЦИОНАЛЬНОЙ
ОРГАНИЗОВАННОЙ ПРЕСТУПНОСТИ В УКРАИНЕ**

В последнее время в мире все большее беспокойство вызывает распространение транснациональной организованной преступности, которая представляет угрозу не только безопасности отдельных государств, но и мировому сообществу в целом. Наблюдается создание и функционирование в странах Европы и Азии различных по своей направленности, структуре и масштабам воздействия на экономику и общество в целом преступных формирований, осуществляющих противоправную деятельность с целью незаконного получения сверхприбылей. Одним из наиболее опасных видов международного преступного бизнеса, грубо нарушающего права человека, является торговля людьми. По оценкам экспертов Организации Объединенных Наций (далее – ООН), этот вид преступления занимает третье место по уровню прибыльности после торговли наркотиками и оружием.

Украина выступает как страна-поставщик и страна транзита молодых женщин и детей, как наиболее уязвимых слоев населения, с целью привлечения их в секс-индустрию развитых стран Центральной и Западной Европы, а также государств азиатско-тихоокеанского региона. Главными странами назначения «живого товара», как правило, страны Западной Европы (ФРГ, Италия, Испания, Бельгия), а также Турция, Греция, Израиль, США, Объединенные Арабские Эмираты, Португалия, Египет, Франция, Словакия, Ливия, Румыния, Австрия, Япония, Швейцария и т.д. (по данным следователей органов Украины, всего выявлено жертв торговли в 57 странах мира) [1, с. 8].

Проблеме противодействия торговли людьми уделяли немало внимание ученые, среди которых К. Левченко, В. Куц, Н. Гуторова, В. Соколов, А. Кобылянская, М. Головатый, В. Оржиховская, Ю. Баранов, А. Дьяченко, Л. Ерохина, Е. Тюрюканова, Л. Шелли, Р. Хавенан, М. Вийера, В. Неволя, Т. Чепельский, С. Денисов, В. Гавенко и др. В своих исследованиях они указывали на чрезвычайную жестокость этого вида преступления, что указывает на актуальность данной проблемы.

Анализ научной литературы свидетельствует о наличии нескольких работ, посвященных противодействию торговли людьми как виду трансна-

циональной организованной преступности. Поэтому целью нашего доклада является характеристика торговли людьми не только как социальной проблемы, но и некоторых криминологических аспектов.

2017 год, в соответствии с приказом Министра внутренних дел Украины Арсена Авакова, был признан годом борьбы с преступлениями, связанными с торговлей людьми. Это решение обусловлено тем, что в настоящее время из временно оккупированных территорий Донецкой и Луганских областей, кроме оружия и боеприпасов, перемещаются жертвы торговли людьми.

Вместе с тем, несмотря на такие меры по противодействию торговли людьми, уже за 6 месяцев 2018 года в Едином реестре досудебных решений зарегистрировано 176 фактов торговли людьми (вручено подозрение в совершение уголовного правонарушения 92 лицам).

Рисунок 1. Інформація про реєстрацію фактів торгівлі людьми с 2013 по 11 місяців 2017 года¹

Говоря о торговле людьми как проявление транснациональной организованной преступности, следует отметить, что эксперты ООН уже давно признают торговлю людьми проблемой транснационального характера и выделяют следующие присущие ей характеристики:

¹ Мінус злочини, плюс розкриття: Рік роботи Нацполіції в цифрах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/suspilstvo/minus-zlochyny-plus-rozkryttia-rik-roboty-natapolitsii-v-tsyfrakh-426537.html>

- 1) наиболее распространенной формой этого явления является торговля с целью сексуальной эксплуатации (53%);
- 2) жертвами преимущественно являются женщины и молодые девушки;
- 3) с 2007 по 2014 г. на 40% увеличилось количество случаев торговли людьми с целью принудительного труда;
- 4) 70% жертв принудительного труда являются мужчинами;
- 5) 30% жертв торговли людьми – дети.

Анализируя ситуацию в нашей стране, представительство Международной организации миграции в Украине² дает несколько иные данные. Так, например, на протяжении последних лет преобладает не сексуальная эксплуатация как форма торговли людьми, а трудовая эксплуатация.

Таблица 1. Формы эксплуатации с 2004 по март 2018 года

Форма эксплуатации	2004-06	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Сексуальная	1558	581	392	397	369	203	125	79	52	53	47	85	18
	65%	52%	48%	51%	34%	25%	13%	8%	6%	7%	4%	6,8%	6,6%
Трудовая	741	503	404	337	612	575	768	832	825	671	1079	1133	238
	31%	45%	49%	44%	56%	70%	81%	89%	91%	91%	94%	90%	88%
Смешанная	67	33	7	23	30	5	1	1	--	--	1	1	--
	3%	3%	1%	3%	3%	1%	0,1%	0,1%	0%	0%	0,1%	0,1%	0%
Попрашайничество	24	4	14	16	61	19	53	14	19	14	11	17	2
	1%	0,4%	2%	2%	6%	2%	6%	1,5%	2%	1,8%	0,9%	1,3%	1%
Другие	--	--	3	--	13	22	5	7	7	2	13	23	12
	0,1%	0%	0,4%	0%	1%	3%	0,5%	1%	1%	0,2%	1%	1,8%	4,4%

Кроме того, увеличилось количество пострадавших мужчин, а не как принято женщин и молодых девушек.

Таблица 2. Пострадавшие от торговли людьми с 2004 по март 2018 года

Пол	Количество лиц														
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Женщины	540	713	761	849	625	596	693	471	414	447	378	379	463	482	118
	86%	86%	81%	76%	76%	77%	64%	57%	44%	48%	42%	51%	40%	38%	44%
Мужчины	86	115	176	272	195	177	392	353	531	482	525	361	688	777	152
	14%	14%	19%	24%	24%	23%	36%	43%	56%	52%	58%	49%	60%	62%	56%

² Протидія торгівлі людьми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iom.org.ua/ua/protidiya-torgivli-lyudmi>

М. Вербенский проведя анализ данных статистики МВД и изучения уголовных дел данной категории преступления, выделяет следующие общие тенденции транснациональных преступлений, связанных с торговлей людьми в Украине:

1. Потерпевшими от торговли людьми становятся как женщины, так и мужчины.

2. Все меньше женщин в возрасте до 35 лет, а больше молодых – 15-19 лет вывозятся для работы в секс-индустрии, что свидетельствует о тенденции к омоложению секс-бизнеса и детского рабства. Торговцы выдвигают больше требований к «качеству товара».

3. Все больше появляется пострадавших от торговли людьми, которые использовались не в секс-бизнесе, а принудительно эксплуатировались в домашнем хозяйстве, в полуправильных и нелегальных мануфактурах и фабриках, возраст жертв составляет 30-50 лет.

4. Новые места поиска «живого товара». Торговцы переходят к вербовке в сельскую местность.

5. Более завуалированы и законспирированы способы вербовки. Вербовщики берут на себя больше работы: они находят людей, самостоятельно оформляют им документы, сами перевозят их через границу и передают в руки покупателей за рубежом, получая сразу деньги. Ранее вербовщики только набирали людей и оформляли документы – дальнейшие функции выполняли другие преступники, в такой ситуации вербовщики часто получали обещанные им деньги.

6. Распространяется внутренняя торговля с целью вовлечения в порнобизнес и проституцию детей, в том числе на заказ иностранцев. Все разворачивается и увеличивается доходность детской порнографии через сети Интернет.

7. Изменяются формы торговли людьми, способы вербовки, пути вывоза с учетом механизмов преступной конспирации, вследствие чего растут масштабы проблемы.

8. Повышается латентность торговли людьми в Украине. Об этом свидетельствует недостаточная эффективность правового и организационного противодействия торговли людьми в Украине.

9. Углубляется уровень организованности торговли людьми.

10. Появляются новые формы эксплуатации человека, связанные с использованием его интеллектуальных возможностей [2, с.19].

Транснациональный характер торговли людьми значительно осложняет процедуру расследования этого преступления для украинских правоохранительных органов. Отсутствие соответствующих договоров между Украиной и другими странами-транзитами – с одной стороны, и странами-реципиентами – с другой, делает невозможным проведение необходимых следственных действий [3].

Таким образом, торговля людьми является острой транснациональной проблемой. Преступная торговля грубо нарушает права человека на

жизнь, достоинство и безопасность, на справедливые и благоприятные условия труда, охрану здоровье и равенство, поэтому необходимо принимать все возможные меры для ее преодоления.

Также следует отметить, что глобальная цепь связей торговли людьми имеет и фундаментальное политическое значение. Попытки отдельных стран бороться с торговлей людьми будут малоэффективными без координированных международных усилий. Транснациональный характер такой торговли означает, что все причастные к этому бизнесу страны (страны назначения, поставка, транзита) должны работать вместе, объединяя свои усилия. Например, к прогрессивным практикам в сфере предотвращения торговли людьми в разных странах можно отнести следующее:

- криминализация действий, связанных с торговлей людьми;
- создание органов для инспектирования условий труда на объектах строительства с целью выявления лиц, которые принудительно привлекаются к труду (Бразилия) [4];
- контроль государством посредников по найму рабочей силы (Великобритания);
- создание «черных» списков трудовых агентств, незаконных вербовщиков, по которым открыты уголовные производства за посредничество в торговле живым товаром (Филиппины);
- запрет при найме лиц на работу взимать плату и лишать рабочих доступа к документам, удостоверяющих их личность (США);
- недопущение превращения жертв торговли людьми, принудительно работающих нелегальных мигрантов;
- предоставление жертвам торговли людьми надлежащей социальной и психологической помощи с целью их активного участия в расследовании преступления и привлечения виновных к ответственности;
- распространение практики компенсации жертвам торговли людьми их страданий и неоплаченную работу;
- введение принципов достойной миграции по созданию высоких стандартов найма на работу и защиты прав работников [5].

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Ахтирська Н.М. Торгівля людьми в Україні: про що свідчить судова практика. – Київ, 2006. – 83 с.

2. Вербенський М. Г. Кримінологічна характеристика транснаціональної організованої злочинності у сфері торгівлі людьми [Електронний ресурс] // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. – 2010. – Вип. 1. – С. 16-23. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2010_1_4.

3. Іващенко В. Проблеми правового регулювання співробітництва держав у галузі боротьби з торгівлею людьми // Підприємство, господарство і право. – 2002. – № 9. – С. 85-87.

4. Andrees B. Forced Labour and Human Trafficking: A Handbook for Labour Inspectors / B. Andrees. – Geneva : International Labour Office, 2008. – 61 p.

5. Trafficking in persons and smuggling of migrants: successes and challenges in criminalization, in mutual legal assistance and in effective protection of witnesses and trafficking victims : Workshop 2 / Thirteenth United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice (Doha, Qatar, 12–19 April 2015). – 19 p.

Constantin RUSNAC,*doctor în drept, conferențiar universitar**al Catedrei „Procedură penală și criminalistică”**a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI***DRONA – MIJLOC TEHNIC EFICIENT DE MONITORIZARE A FRONTIEREI DE STAT****Rezumat**

Omenirea permanent este în mișcare, iar inovațiile sunt folosite de fiecare pentru satisfacerea propriilor interese și necesități. Arsenalul mare de mijloace și tehnologii folosit de infractori în vederea săvârșirii infracțiunilor la frontieră impune organelor de drept să creeze și/sau să adapteze mijloace și tehnologii de combatere și contracarare a activității infracționale. Un reprezentat de vază al acestuia este aeronava de zbor fără pilot. Ei îi va reveni pe viitor îndeplinirea multiplelor activități ce prezintă riscuri pentru viața și sănătatea persoanei sau activități pe care omul nu este capabil să le realizeze la nivelul aeronavei.

Cuvinte-cheie: aeronavă de zbor fără pilot, frontieră, risc.

Summary

Permanent humankind is on the move, and innovations are used by everyone to meet their own interests and needs. The large arsenal of means and technologies used by criminals to commit border crimes requires law enforcement to create and / or adapt means and technologies to combat and counteract criminal activity. And a representative of it is the unmanned airplane. They will in the future carry out multiple activities that pose risks to the life and health of the person or activities that man is unable to accomplish at the aircraft level.

Keywords: unmanned flight, border, risk.

Introducere. Fiecare generație de oameni pe parcursul vieții sale se ciocnește cu câteva invenții, implementarea cărora influențează semnificativ activitatea cotidiană, comportamentul și modalitatea de gândire. Inovații, practic, sunt în toate sferele de activitate omenească, inclusiv în sfera tehnologiilor de securitate.

Cu un secol în urmă, semnalizarea părea ceva fantastic, acum o jumătate de secol, nimeni nu a auzit vreodată de supraveghere video. Dar ele au influențat în mod semnificativ lumea criminală – criminalii de astăzi trebuie să-și pregătească mai mult timp săvârșirea infracțiunii și respectiv să facă mai multe eforturi intelectuale și fizice pentru a-și implementa ideile. Care este următoarea inovație care va fi în stare să ne distrugă noțiunile obișnuite cu privire la realitate? Unul dintre pretendenții care este în stare să modifice toate scenariile prescrise este drona – aeronavă de zbor fără pilot [4]. Progresul construirii aeronavelor mici de zbor combinat cu realizările roboticii au scos dronele din sfera cunoștințelor imaginare. Suntem în secolul în care dronele vor fi folosite, pe deplin, la reținerea persoanelor care depășesc limita de viteză, transportarea de mărfuri, monitorizarea culturilor agricole etc. Acesta este viitorul care trebuie luat în calcul [5].

Material și metodă. Pentru realizarea scopurilor și obiectivelor trasate, ținând cont de specificul și caracterul complex al temei investigate, în calitate de metode de cercetare au fost folosite metoda logică, sistematică, de comparare. Cercetările întreprinse se bazează pe studierea doctrinei, legislației naționale și internaționale.

Rezultatul discuției. Începând cu secolul al XXI-lea, sfera de utilizare a dronele treptat crește. Astfel, aeronavele de zbor fără pilot ies din limitele sferei militare și tot mai mult și efectiv se aplică în domeniul protecției civile și în situații excepționale, apărării și ocrotirii normelor de drept etc. Respectiv, unele structuri de forță actualmente le folosesc sau le vor folosi pe viitor în diverse activități, de exemplu:

- asigurarea măsurilor în masă;
- prevenirea actelor teroriste
- supravegherea și controlul acțiunilor de protest;
- operațiuni de combaterea a activităților ilicite realizate de organizații criminale:
 - operațiuni de reținere a persoanelor;
 - căutarea persoanelor dispărute;
 - asigurarea legăturii operative;
 - prevenirea migrației ilegale;
 - supravegherea traficului rutier;
 - cercetarea locului faptei;
 - paza și supravegherea frontierelor etc.

Deci observăm că aeronavele de zbor fără pilot sunt sau pot fi folosite pentru asigurarea realizării diverselor obiective, inclusiv de interes internațional. De exemplu, OSCE, în vederea realizării obiectivelor sale, încă în anul 2014, pentru a-i ajuta pe observatorii săi să monitorizeze modul de implementare a armistițiului în Ucraina dintre forțele militare ucrainene și ale auto-proclamate Republică Doetka recurs la **primele două drone europene**. Iar până la finele anului trebuiau mobilizate **de-a lungul frontierei Ucrainei cu Rusia**, în zonele de conflict, mai mult de patru aeronave de zbor fără pilot. Cu această ocazia, ministrul Apărării de la Paris a confirmat că atât Franța, cât și Germania iau în calcul transmiterea în zona de conflict a mai multor aeronave de zbor fără pilot [3].

Reieșind din cele specificate anterior, menționăm că una dintre inovațiile militare dezvoltate tot mai mult de domeniile paramilitare și civile este drona. Această aeronavă de zbor fără pilot este cu succes implementată în domeniul asigurării securității frontierei. Eficacitatea sporită în soluționarea sarcinilor de asigurare a securității frontierelor unei țări este dovedită de tot mai multe țări, fapt ce stimulează ca noi țări să apeleze la serviciile acestor mijloace tehnice.

Printre țările pioniere care au implementat aeronavele de zbor fără pilot în vederea asigurării securității frontierelor sunt Statele Unite ale Americii. Ele au o experiență de peste 14 ani în ceea ce privește aplicarea aeronavelor de zbor fără pilot la supravegherea hotarelor cu Mexicul și Canda. Ambele frontiere au sute de puncte de trecere oficiale, dar există încă și mai multe neoficiale. Cu toate că struc-

turile de forță care monitorizează frontiera de stat au suficient personal instruit și camere de supraveghere, diverși senzori, bariere fizice, mijloace de transport terestre, acvatic, aerienă mai există probleme ce țin de monitorizarea frontierei prin intermediul mijloacelor tehnice terestre, din cauza faptului că o parte de frontieră trece prin zone populate și greu accesibile, zone prin care se realizează migrația ilegală și contrabandă.

Toate aceste condiții au determinat ca în anul 2003 Congresul SUA să pună în sarcina departamentului securității interne al SUA să studieze posibilitatea aplicării dronelor la frontieră. În același an la frontieră cu Mexicul în cadrul operațiunii „Apărare” a fost utilizată drona de model Predator B [8].

În anul 2004, SUA au recurs la drona de model Hermes-450 pentru a patrula frontiera cu Mexicul. Ea oferă posibilitatea de a monitoriza încontinuu frontiera timp de 20 de ore și să descopere făptuitorul la distanța de până la 24 km. Frontiera cu Canada este monitorizată de Predator B.

În 2013, structurile de forță ale SUA care asigură securitatea frontierelor aveau la dispoziție peste 300 de drone, de diferite modele. Cel mai mult dronele sunt folosite la prevenirea și combaterea imigrației ilegale și traficului de droguri.

În prezent SUA dezvoltă noi generații de drone care în funcție de scop și modalitatea de propulsie se deosebesc de analogele lor contemporane. Astfel, au fost create aparate de zbor fără pilot care au un nou tip de propulsie. Principiul de funcționare este similar cu aripile păsărilor. În cer, acest dispozitiv este atât de asemănător cu o pasare că poate fi atacată de păsări răpitoare. O astfel de dronă este capabilă, după ce se preface că este o pasăre, să monitorizeze obiectul o perioadă lungă de timp. Dronele obișnuite nu pot îndeplini sarcina dată din cauza formei și zgomotului.

Pentru ca frontiera să fie „închisă” a fost proiectată aeronava de zbor fără pilot care monitorizează linia de frontieră și mai are la bord alte drone mici care au sarcina de a cerceta mai amănunțit zonele suspecte. Înălțimea de patrulare este aproximativ 6 km [10].

Armata SUA estimează că în 2030 drone de dimensiunea insectelor, dotate cu camere și senzori, vor fi folosite pentru spionaj. Această previziune ar putea deveni realitate chiar mai devreme de 2030: o echipă de cercetători de la laboratorul de microrobotică al Harvard a creat, cu ajutorul unei imprimante 3D, o mini-dronă de dimensiunile unei monede, numită Mobee [1].

O altă țară care ține mâna pe pulsul dezvoltării domeniului aeronavelor de zbor fără pilot și, desigur, la fel le utilizează la patrularea propriilor hotare terestre și maritime este Israelul. În vederea asigurării securității frontierelor israeliene sunt folosite dronele de model Skylark, Hermes450, Hereon și Eitan.

India, începând cu anul 2012, la fel dezvoltă domeniul aeronavelor de zbor fără pilot a căror funcții de bază este paza frontierei. Dronele se planifică a fi aplicate în special la descoperirea și curmarea contrabandei din statele Djamumy și Kașmir, care sunt la frontieră cu Pakistan. De asemenea, se planifică folosirea dronelor și la patrularea frontierei cu China. Sarcina de bază care stă în fața aeronavelor de zbor fără pilot este supravegherea și conducerea ținutelor terestre. Până în

anul 2017, structurile de forță ce asigură securitatea frontierelor planifică să aibă la dispoziție peste 1600 de unități de dimensiuni medii. Dacă e să vorbim despre modelele concrete de drone pe care le folosește India, atunci urmează de menționat că în domeniul dat ea conlucrează fructuos cu Israelul de la care procură Searcher de diferite modificații precum Heron, dar dezvoltă și propriile aeronave, de dimensiuni mari, Nishant și Rustom.

Republica Populară Chineză, la fel, lucrează intens în domeniul creării și dezvoltării dronelor. Scopul de bază al acestora este monitorizarea frontierelor terestre și maritime în vederea curmării traficului de droguri și monitorizării situației în Marea de Sud a Chinei și la frontieră cu Coreea de Nord. La etapa inițială de dezvoltare a dronelor, erau folosite aparate de model Harpy, fabricate în Israel. Actualmente China și-a creat propriile drone care se folosesc cu succes în activitatea de patrulare a frontierei, din acestea fac parte: ASN-15 (dronă de dimensiuni mici) ce este asemănătoare cu modelul american Raven; ASN-209 (drona de dimensiuni mari) asemănătoare cu Searcher; Pterodactly; CH-4

În Uniunea Europeană, în anul 2006 a fost adoptată decizia de a folosi dronele în vederea patrulării frontierei în regiunea Canalului Mâncii și pe coasta Mării Mediterane. Aplicarea aeronavelor de zbor fără pilot reprezenta o parte din planul Uniunii Europene privind asigurarea structurilor de forță, cu atribuții în securitatea frontierelor, cu mijloace tehnico-științifice moderne. Experimente în ceea ce privește aplicarea dronelor pentru patrularea frontierelor s-au realizat și până la anul 2006 în unele țări ale Uniunii Europene: Franța –Patroller; Italia – Reaper. Când vorbim despre țările membre ale Uniunii Europene în contextul aplicării aeronavelor de zbor fără pilot, trebuie menționat și recomandarea făcută de ex-ministrul a afacerilor externe al Uniunii europene. Astfel, Catherine Ashton recomanda tuturor țărilor ale Uniunii Europene să aplice dronele în vederea soluționării sarcinilor ce țin de patrularea frontierelor, punându-se accentul pe dezvoltarea dronelor de tipul MALE [9].

Federația Rusă, având cea mai mare întindere terestră, imense zone economice, implementează și ea tehnologii moderne de monitorizare a frontierelor terestre și maritime. Începând cu anul 2010, unele structuri de forță din Federația Rusă, cu atribuții în domeniul asigurării integrității frontierei de stat, au în posesie și aplică aeronave de zbor fără pilot. În faza inițială erau utilizate drone de fabricație autohtonă model „Элерон”, ulterior, pentru a dezvolta acest sector, au fost procurate drone de model Camcopter S-10, fabricate în Austria. Referitor la Federația Rusă este de menționat că dacă la începutul utilizării dronelor se recurgeau la aeronave de zbor fără pilot de dimensiuni mici și mari, în perspectivă pentru a monitoriza zonele cu condiții climateric severe, inclusiv Arctica, se va recurge la drone masive.

Drona, reprezentând un mijloc tehnic modern, deschide noi oportunități și facilitează în mod semnificativ eficiența soluționării diverselor sarcini inclusiv supravegherea frontierei cu zone greu accesibile, acvatice etc. [9].

Toate țările indicat mai sus, în ciuda „diversității” lor, au un lucru comun frontiere foarte lungi, adesea trecând de-a lungul zonelor slab populate sau greu

accesibile. Aceste țări au acordat printre primele atenție la oportunităților pe care le deschide utilizarea dronelor. Este sigur să spunem că exemplul acestor țări va fi în curând urmat de alte state, deoarece soluționarea treptată a problemelor denatură normativă, juridică, parțial tehnică etc. în ceea ce privește utilizarea dronelor la asigurarea securității frontierelor va scoate la iveală eficiența și oportunitatea economică a acestora în comparație cu alte aparate, aeronave, mijloace tehnice.

Ținând cont de perspectivele pe care le deschide aeronava fără pilot la bord, R. Moldova, la fel, inițiază proiecte în vederea implementării acestora la monitorizarea și paza frontierei. Cu acest prilej, la finele anului 2016, Poliția de Frontieră a RM a efectuat o vizită de studiu la Departamentul de poliție și securitate a frontierei al Republicii Estonia, în contextul familiarizării cu conceptul de supraveghere aeriană a frontierei [6].

Unul dintre obiectivele desfășurării vizitei a fost cunoașterea îndeaproape a principiilor europene de utilizare a vehiculelor aeriene fără pilot în supravegherea frontierei, inclusiv înregistrarea, transferul și procesarea datelor, din perspectiva sporirii capacităților de reacție ale Poliției de Frontieră la amenințările graniței Republicii Moldova. Un interes major l-a constituit prezentarea tipurilor de drone utilizate la supravegherea frontierei de stat a Estoniei.

În opinia noastră, pentru ca poliția de frontieră să poată implementa cu succes proiectul privind monitorizarea și paza frontierei Republicii Moldova prin intermediul aeronavelor de zbor fără pilot trebuie să se ia în calcul următoarele:

– elaborarea și adoptarea cadrului normativ în ceea ce privește utilizarea dronelor, pe teritoriul RM și în special la frontierele acesteia;

– caracteristicile reliefului în zonele de frontieră. Lungimea totală a frontierei de stat a Republicii Moldova este de 1906 km (sectorul acvatic – 951 km, sectorul terestru – 955 km). Frontiera Republicii Moldova cu România pe râul Prut are o lungime de 684 km, din vecinătatea satului Criva (raionul Briceni) până la vărsarea Prutului în fluviul Dunărea (la 0,5 km sud-vest de satul Giurgiulești, raionul Cahul). Frontiera cu Ucraina se întinde pe o distanță de 1222 km, între satele Criva și Naslavcea, continuând pe fluviul Nistru până la satul Nimereuca (raionul Sorooca), apoi, încadrând teritoriul la est de Nistru până la satul Palanca (raionul Ștefan Vodă), traversează spațiul interfluviului Nistru-Prut până la fluviul Dunărea. Lungimea sectorului terestru al frontierei moldo-ucrainene – 955 km, lungimea sectorului acvatic – 267 km, inclusiv pe fluviul Nistru – 204,3 km. Partea nordică a sectorului moldo-ucrainean al frontierei de stat a Republicii Moldova – 297,3 km. Partea estică a sectorului moldo-ucrainean – 453,4 km, partea sudică – 471,3 km [7].

– Caracteristicile tehnico-tactice ale aeronavelor de zbor fără pilot, în special:

1. Greutatea aparatului.
2. Distanța la care poate zbura.
3. Viteza.
4. Dimensiunea aeronavei.
5. Temperatura la care poate funcționa.

6. Durata zborului.
7. Modalitatea de decolare.
8. Modalitatea de aterizare.
9. Genul de activități pe care îl poate efectua.
10. Greutatea încărcăturii transportabile (senzori, camere, GPS etc.).

– Aeronavele de zbor fără pilot trebuie să fie în stare să îndeplinească atribuțiile puse în sarcina poliției de frontieră [2]. Atribuții din domeniul:

1. Supravegherii și controlului trecerii frontierei de stat, de exemplu să asigure neadmiterea schimbării ilegale a frontierei de stat în teren, precum și asigurarea securității frontaliere; să asigure menținerea regimului frontierei de stat, regimului zonei de frontieră, precum și a regimului și ordinii publice în punctele de trecere a frontierei de stat, să asigure securitatea publică, securitatea aeronautică etc.

2. Combaterii migrației ilegale și a criminalității transfrontaliere, de exemplu: să realizeze, în limita competențelor, acțiuni de prevenire, depistare și contracarare a migrației ilegale și a altor infracțiuni transfrontaliere legate de circulația ilegală a persoanelor și mijloacelor de transport, legate de traficul de arme și muniții, inclusiv arme de distrugere în masă și materiale conexe, traficul de substanțe și deșeuri radioactive și/sau nucleare, deșeuri periculoase, traficul de obiecte de artă, obiecte de valoare istorică și arheologică, obiecte de proprietate intelectuală, traficul de specii de animale și soiuri de plante pe cale de dispariție;

Ținând cont de faptul că reglementarea juridică a exploatarea aeronavelor de zbor fără pilot este o chestiune care va fi soluționată în cel mai apropiat timp, în vederea alegerii aeronavei potrivite trebuie să se analizeze în complex toți factorii. Astfel, în opinia noastră, serviciile de forță care asigură monitorizarea frontierei de stat nu trebuie să aibă în dotare un singur model de aeronave, ci diferite, pentru a putea realiza cu succes diverse sarcini. Respectiv este necesară dotarea atât cu aeronave de zbor fără pilot de dimensiuni mari: Hermes 450, Eleron, Searcher etc., cât și de dimensiuni mici: Zola 42108, Shmeli, Elix XL etc. În vederea realizării unor misiuni speciale să existe posibilitatea folosirii aeronavelor de zbor fără pilot care au un alt mecanism de propulsie

Concluzii. În ipoteza studiului științific realizat urmează de menționat că dacă am compara dronele cu alte aeronave de zbor, cum sunt elicopterele și avioanele, atunci am constata că cele fără pilot au atât avantaje, cât și dezavantaje în asigurarea securității frontierei. Printre avantajele am putea nominaliza:

1. Capacități tehnice impresionante în ceea ce privește îmbunătățirea controlului zonelor îndepărtate și greu accesibile. Cu ajutorul mijloacelor optice existente la bordul dronei operatorul poate să primească în timp real informații, să detecteze și să recunoască obiectele potențial ostile.

2. Capacitatea de a zbura mai multe ore fără realimentare. De exemplu, Predator B poate survola spațiul aerian mai mult de 30 de ore fără realimentare.

3. Sunt mai puțin costisitoare decât aeronavele de zbor cu echipaj. Desigur, costul acestora variază începând cu 350 de mii de dolari pentru un Shadow până la 4,5 milioane pentru un Predator. Dar costul avioanelor și elicopterelor este mult mai mare (avionul – aproximativ 36 milioane, iar elicopterul – aproximativ 8,5 milioane).

4. Nu există riscul pierderii vieților omenești.

Printre dezavantaje am enumera:

1. Utilizarea aeronavelor de zbor fără pilot are un nivel ridicat al ratei accidentelor. Motivele accidentelor sunt fiabilitatea și redundanța semnificativ mai scăzută ale sistemelor principale în comparație cu cele ale aparatelor de zbor pilotate de un echipaj. Dacă sistemele dau eroare, în anumite cazuri pilotul poate diagnostica și înlătura eroare, iar în alte cazuri poate prelua controlul manual asupra îndeplinirii misiunii, același lucru nu e posibil în cazul dronelor;

2. O altă slăbiciune a dronelor sunt restricțiile meteorologice privitor la funcționarea sistemelor optoelectronice. Eficiența aeronavelor de zbor fără pilot este influențată de turbulență, *umiditate ridicată, temperaturi scăzute* etc.

Cu toate că multe țări pentru a securiza frontierele de stat utilizează dronelle, există și unele impedimente care stopează promovarea și dezvoltarea acestor mijloace tehnice printre care:

– structurile care asigură securitatea frontierei nu s-au confruntat cu fapte ilegale, cu un nivel sporit de pericolozitate;

– obiceiul personalului implicat în supravegherea frontierei de a folosi mijloacele tehnice cu care s-au acomodat, care sunt verificate în timp și care își au nivelul lor de eficiență *acceptat*;

– structurile responsabile de luarea deciziilor se află în inerție;

– absența sau formarea lentă a infrastructurii necesare funcționării aeronavelor de zbor fără pilot;

– nu sunt soluționate probleme ce țin de legalizarea aplicării acestor aeronave și compatibilitatea survolării concomitente a spațiului aerian cu alte aeronave de zbor pilotate de om.

Cu toate acestea, problemele pot fi rezolvate, în principiu, datorită existenței unei piețe de desfacere bogată, care va stimula producătorii să identifice noi posibilități și soluții pentru cererile existente.

BIBLIOGRAFIE

1. Drona – „Ochiul din cer” care vede tot. <http://www.descopera.ro/stiinta/9249085-drona-ochiul-din-cer-care-vede-tot> (vizitat 05.01.2018).

2. Legea cu privire la poliția de frontieră, nr. 283 din 28.12.2011. Publicat: 20.04.2012 În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 76-80.

3. Patru drone îi vor ajuta pe observatorii OSCE să monitorizeze frontiera ruso-ucraineană în vederea implementării armistițiului. <https://www.publika.md/patru-drone-ii-vor-ajuta-pe-observatorii-osce-sa-monitorizeze-frontiera-ruso-ucraineană-in-vederea-implementării-armistițiului> 2110631.html vizitat 03.01.2018 (vizitat 09.01.2018).

4. <https://dexonline.ro/definitie/drona> (vizitat 09.01.2018).

5. <http://www.arms-expo.ru/articles/127/64596/> (vizitat 09.01.2018).

6. <http://unimedia.info/stiri/foto-politistii-de-frontiera-progreseaza--au-Invatat-de-la-estonieni-cum-sa-supravegheze-frontiera-cu-ajutorul-drone->

lor-125000.html(vizitat 09.01.2018).

7. <http://moldova650.asm.md/>(vizitat 09.01.2018).

8. Беспилотные летательные аппараты и безопасность границ. <http://bp-la.ru/bespilotnye-letatelnye-apparaty-i-bezopasnost/>(vizitat 15.01.2018).

9. Беспилотники в зеленых фуражках. Мировой опыт использования БЛА в охране государственных границ. http://nvo.ng.ru/forces/2013-12-20/10_bpa.html(vizitat 04.01.2018).

10. Беспилотники в зеленых фуражках. Мировой опыт использования БЛА в охране государственных границ. <https://topwar.ru/37606-bespilotniki-v-zelenyh-furazhkah-mirovoy-opyt-ispolzovaniya-bla-v-ohrane-gosudarstvennyh-granic.html>

Анехă

	Greut. kg	Dist. de zbor km	Vit. km/h	Altit. de zbor	Dim.	Timp zbor	Mod decolare	Mod aterizare	Țara produc.	Greut. transportabilă
Elix XL			60		mică	45 min	vertical	vertical	Estonia	
Predator		740	217	7920	mare	20 h	pistă	pistă	USA	
Hermes 450	450	200	176	6100	mare	14-20 h	pistă	pistă	Israel	
Skylark	6,5	30	92	5000	medie	3 h	catapultă	parașută	Israel	
Reaper	4760	5920	482	150000	mare	28 h	pistă	pistă	USA	
Zala 42121	1,5	2	40	2500		30 min	vertical	vertical	Rusia	
Zala42108	2,5	10	120	4000	mici	1h 30min	catapultă	parașută	Rusia	
Eleron	3,80	100	105	3000	mici	1h 50min	catapultă	parașută	Rusia	
Небесный патруль		480	192	3000	medie	5 h	pistă	pistă	Ukraina	23 kg
Searcher		220	194	4575	mare	12-14 h	vertical	vertical	Israel	63 kg
Patroller	300	500	300	7600	mare	20 h	pistă	pistă	Franța	
Hereon	1250	350	110/ 150	9000		46 h	pistă	pistă	USA	
Pterodactyl	1100	4000	120/ 180	5300	mare	40h	pistă	pistă	China	200 kg

Oleg RUSU,

doctor în drept, conferențiar universitar,

șef al Catedrei „Științe penale”

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

ORGANIZAREA MIGRAȚIEI ILEGALE CA FORMĂ DE MANIFESTARE A CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE TRANȘNAȚIONALE

Rezumat

În articol se menționează că în prezent, datorită instrumentelor elaborate și violenței la care recurg organizațiile criminale pentru a-și atinge scopurile, criminalitatea organizată tranșnațională reprezintă o amenințare serioasă asupra instituțiilor democratice și a statului de drept. Una din formele actuale de manifestare a criminalității organizate tranșnaționale este organizarea migrației ilegale. O analiză mai atentă a fenomenului pune în evidență multiplele valențe și implicațiile profunde ale activităților circumscrise migrației ilegale care generează și potențează numeroase alte acțiuni infracționale. Astfel, amenințările la adresa securității naționale generate de angrenarea cetățenilor în traficul de persoane vin dintr-o serie de situații și contexte care țin inclusiv de alte activități criminale. Această practică reprezintă una din cele mai acute manifestări ale criminalității tranșnaționale cu consecințe vizibile pentru victimele traficului și cu efecte secundare greu de evaluat pe termen lung.

Cuvinte-cheie: criminalitate tranșnațională; organizarea migrației ilegale; traficul de persoane; rețele de migrație ilegală; cauzele migrației ilegale; combaterea migrației ilegale.

Summary

The article mentions that at present, due to the tools developed and violence used by criminal organizations to achieve their goals, transnational organized crime poses a serious threat to democratic institutions and the rule of law. One of the current manifestations of transnational organized crime is the organization of illegal migration. A closer analysis of the phenomenon highlights the multiple valences and the profound implications of the activities confined to illegal migration that generates and enhances many other criminal actions. Thereby, threats to national security generated by citizen engagement in human trafficking come from a number of situations and contexts including other criminal activities. This practice is one of the most acute manifestations of transnational crime with visible consequences for victims of trafficking and with side effects that are difficult to assess in the long run.

Keywords: transnational crime; organizing illegal migration; trafficking in human beings; illegal migration networks; causes of illegal migration; combat illegal migration.

Lumea contemporană se află într-un proces pe alocuri impredictibil de schimbare, caracterizat prin accelerarea interdependențelor economice, politice și de securitate dintre state. În acest context, problemele de securitate devin din ce în ce mai complexe și multidimensionale, iar actorii statali nu mai au posibilitatea să prevină și să combată amenințările la adresa securității în lăuntrul propriilor granițe [1].

Putem vorbi astfel despre o globalizare a riscurilor și amenințărilor, respectiv, despre o criminalitate organizată tranșnațională care utilizează toate facilitățile

pe care globalizarea le-a creat, dar în egală măsură valorifică toate vulnerabilitățile inerente acestui proces.

Criminalitatea transnațională include toate formele criminalității organizate și este legată de globalizare, în general și, drept urmare, de globalizarea fenomenului criminalității, în special, reprezentând astfel cea mai mare problemă a secolului al XXI-lea, ceea ce implică conștientizarea necesității articulării și consolidării eforturilor tuturor statelor în vederea combaterii și a ținerii sub control a forțelor și grupărilor criminale internaționale. Actele și faptele de criminalitate transnațională, cum sunt cele de mare corupție, spălare de bani, activități de tip mafiot și terorism, afectează un număr din ce în ce mai mare de state, reprezentând o amenințare reală asupra democrației și asupra realizării diferitor reforme în domeniul politic, economico-financiar și social, cu respectarea principiilor statului de drept [2, p. 5].

Date fiind instrumentele elaborate și violența la care recurg organizațiile criminale pentru a-și atinge scopurile, criminalitatea organizată transnațională reprezintă o amenințare serioasă asupra instituțiilor democratice și a statului de drept. În paralel, organizațiile infracționale și persoanele autoare de infracțiuni, în Europa și în alte locuri, se dovedesc a fi din ce în ce mai capabili de a stabili alianțe și de a opera dincolo de frontiere, peste tot în Europa, ceea ce complică munca de detectare și urmărirea penală ulterioară în diferite state membre [3].

În Convenția ONU din 15 noiembrie 2000 împotriva criminalității transnaționale organizate la art. 3 alin. (2) sunt specificate următoarele trăsături definitorii ale infracțiunii transnaționale:

- a) este săvârșită în mai mult de un stat;
- b) este săvârșită într-un stat, dar o parte substanțială a pregătirii, planificării, conducerii sale sau a controlului său are loc într-un alt stat;
- c) este săvârșită într-un stat, dar implică un grup infracțional organizat care desfășoară activități infracționale în mai mult de un stat;
- d) este săvârșită într-un stat, dar are efecte substanțiale într-un alt stat [4, p. 333].

Una din formele actuale de manifestare a criminalității organizate transnaționale este organizarea migrației ilegale.

Perpetuarea unor focare de instabilitate politică și militară în zone cu potențial migraționist, precaritatea nivelului de trai, resimțită de mase largi de populație din multiple spații externe, corelate cu atitudinea flexibilă și inventivitatea membrilor rețelelor criminale, interesați de obținerea unor venituri substanțiale, care descoperă în timp real soluții la restricțiile sau acțiunile represive ale autorităților, reprezintă factori favorizanți pentru menținerea la cote apreciabile a manifestării fenomenului de migrație ilegală, inclusiv în spațiul european [5].

Transportarea ilegală a migranților pe teritoriul UE s-a transformat într-o afacere internațională extrem de profitabilă. Conform raportului întocmit în comun de Europol și Interpol, intitulat „Migrant Smuggling Networks” (publicat în luna mai 2016), o mare parte din migranții ilegali aflați pe teritoriul UE au fost transportați de membri ai rețelelor de migrație ilegală. În anul 2015, fondurile obținute de aceste structuri infracționale în schimbul „serviciilor prestate” de

transport ilegal de persoane au fost estimate la o valoare aproximativă situată între 5 și 6 miliarde de dolari SUA [5].

În pofda politicilor adoptate de autorități, modul în care acționează rețelele de migrație ilegală demonstrează un grad ridicat de profesionalizare, asigurând migranților, contra cost și în mod organizat, accesul în state vest-europene. Pentru asigurarea cu succes a activităților criminogene, aceștia și-au creat nuclee de sprijin pe rutele de tranzit utilizate de migranți.

Potrivit datelor serviciului de poliție al UE, circa 90% din migrații care ajung în UE în anumite momente ale călătoriei utilizează serviciile acestei rețele. Doar în 2015 în Europa au pătruns în jur de trei milioane de migranți ilegali, majoritatea fiind ajutați de organizații criminale. Fiecare a plătit pentru aceste servicii între 3200 și 6500 de dolari.

Cel mai des acești bani sunt plătiți după ce persoana ajunge în Europa sau pe parcursul călătoriei. Totuși poliția se așteaptă că numărul clienților acestui tip de rețele va crește, deoarece multe țări introduc restricții la intrarea imigranților, iar structurile criminale îi ajută să le ocolească [6].

Rețelele infracționale organizează fără scrupule călătorii pentru un număr mare de migranți care doresc cu disperare să ajungă în UE. Acestea obțin profituri substanțiale, punând în același timp în pericol viețile migranților. Pentru a-și maximiza profiturile, adesea persoanele care introduc ilegal migranți înghesuie sute de migranți pe ambarcațiuni șubrede – inclusiv pe bărci pneumatice de mici dimensiuni sau pe nave de mărfuri scoase din uz – sau în camioane. Mii de migranți se înecă în mare, se sufocă în containere sau pier în deșerturi. Organizația Internațională pentru Migrație (OIM) estimează că în 2014 și-au pierdut viața în Marea Mediterană peste 3000 de migranți. Se crede că aproximativ 1700 de migranți s-au înecat în primele patru luni ale anului 2015. În cazul migranților, drepturile omului sunt adesea grav încălcate prin abuzuri și exploatare [7, p. 2].

Această practică reprezintă una din cele mai acute manifestări ale criminalității transnaționale cu consecințe vizibile pentru victimele traficului și cu efecte secundare greu de evaluat pe termen lung.

În afară de faptul că se regăsește de multe ori cu alte aspecte ce țin de crima organizată (trafic de droguri, de arme, terorism), traficul ilegal de migranți poate amenința stabilitatea socio-economică a statelor și chiar pacea și securitatea acestora prin tulburarea echilibrului demografic, etnic, cultural, prin incapacitatea mecanismelor de protecție socială sau de sănătate publică, prin depășirea capacității de absorbție a pieței legale a muncii și, implicit, prin bulversarea raportului de forțe dintre structurile de control al legalității și ordinii publice și partea de populație canalizată spre activități infracționale [8].

Intensificarea fluxului de migranți și refugiați care încearcă să pătrundă în spațiul comunitar european a condus la creșterea semnificativă a presiunii, atât din punct de vedere administrativ, cât și financiar, asupra tuturor țărilor tranzitate și, în același timp, s-a constituit într-o amenințare la adresa climatului de securitate și stabilitate a acestui spațiu. Numărul mare al migranților și refugiaților aflați la frontiera externă a UE menține active și chiar amplifică activitățile infracționale

pe linia migrației ilegale derulate de rețelele de criminalitate organizată transfrontalieră, atrase de posibilitatea obținerii, cu riscuri relativ mici, a unui profit substanțial imediat [5].

O analiză mai atentă a fenomenului pune în evidență multiplele valențe și implicațiile profunde ale activităților circumscrise migrației ilegale care generează și potențează numeroase alte acțiuni infracționale.

Astfel, amenințările la adresa securității naționale generate de angrenarea cetățenilor în traficul de persoane vin dintr-o serie de situații și contexte care țin inclusiv de alte activități criminale:

- impulsionearea activităților criminale conexe migrației ilegale, permițând comunicarea și schimbul de expertiză în mediul infracțional, cu efecte nedorite în planul „profesionalizării” infractorilor în domenii precum contrabanda și evaziunea fiscală (un „circuit funcțional” de trecere ilegală a frontierei este exploatat și pentru alte „afaceri”);

- presiunea exercitată asupra autorităților cu atribuții de control la frontieră;
- facilitarea prezenței și tranzitării teritoriului țărilor de tranzit de către persoane care prezintă riscuri teroriste/ criminogene ;

- creșterea pericolului de producere ori răspândire a unor epidemii, precum cea cauzată de virusul poliomielitei;

- presiuni asupra sistemului social, care pot determina, în cazuri extreme, revolte sociale, xenofobie sau segregări etnice [9].

Lipsa unei strategii unitare la nivelul Uniunii Europene care să asigure integrarea refugiaților în plan economic, cultural, social ori educațional, precum și interesele uneori divergente ale statelor afectate de criza migranților asigură un cadru propice pentru perpetuarea activităților infracționale subsumate migrației ilegale, efectele negative, pe termen lung, fiind resimțite la nivelul societății civile.

Provocările sociale, umanitare și de ordine publică reclamă implementarea unei politici active și transparente de informare și consultare a societății civile cu privire la politicile și deciziile adoptate în contextul migrației.

Tipologia persoanelor care organizează migrația ilegală este destul de neuniformă. Aceștia pot fi infractori profesioniști de talie internațională, unii din care se specializează exclusiv pe acest gen de activitate, iar alții – nu. În pofida deosebirilor, specifice diverselor regiuni și rute, datele existente mărturisesc despre faptul că în toate regiunile sunt prezente atât grupuri mici cât și grupuri și rețele mai mari. Totodată, există numeroși organizatori care se ocupă cu afaceri ilegale și participă la transportarea ilegală a migranților ca la o oportunitate de a obține un venit suplimentar. În procesul dat deseori sunt implicate persoanele corupte din organele de stat precum și alte persoane.

Urmează de făcut deosebirea între traficul de persoane și organizarea migrației ilegale. Organizarea migrației ilegale este transnațională și este legată de transportarea ilegală a persoanelor peste frontiera internațională, de regulă, contra unei sume de bani.

Recompensa financiară a organizării migrației ilegale poate fi una singulară, achitată contrabandistului până la ajungerea la destinație, fie plata eșalonată după

ajungerea la destinație.

În cazul traficului de persoane relațiile dintre traficant și victimă nu se încheie la ajungerea la destinație, astfel încât victima poate fi impusă să achite niște pretinse datorii (muncă forțată, pentru a stinge datoria).

Traficul de ființe umane are loc atât peste hotarele internaționale, cât și în limitele hotarelor naționale. Gradul de informare a persoanelor se poate deosebi: în cazul migrației ilegale persoana cunoaște că ea este transportată ilegal. Victimele traficului de persoane, în majoritatea cazurilor, nu cunosc ce îi așteaptă până a ajunge la destinație. Este important de a înțelege corect deosebiriile dintre aceste două tipuri de activitate. Confundarea acestora deseori conduce la faptul că traficul de persoane este examinat ca o problemă ce ține de migrație, și nu ca o problemă a drepturilor omului și a unei politici mai vaste, care necesită un răspuns politic complex la nivel de guvern [10].

În cazul traficului de persoane, de regulă, este realizată trecerea ilegală a victimei pe teritoriul anumitui stat. Totodată, este necesar de menționat că traficul de persoane nu în toate cazurile este legat de migrația ilegală, deoarece trecerea hotarelor de stat de către victimă deseori este realizată pe baze legale.

În conformitate cu art. 3 al Protocolului din 15.11.2000 împotriva traficului ilegal de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, expresia trafic ilegal de migranți desemnează faptul de a asigura, în scopul obținerii, direct sau indirect, un folos financiar ori un alt folos material, intrarea ilegală într-un stat parte a unei persoane care nu este nici cetățean, nici rezident permanent al aceluși stat [11].

Semnul distinctiv al organizării migrației ilegale constă în faptul că aceasta nu este realizată de victimă, ci de un grup criminal organizat, specializat pe tipul dat de activitate criminală [12]. Este necesar de menționat că organizarea migrației ilegale nu întotdeauna este un element al traficului de persoane.

Organizarea migrației ilegale realizată în cadrul traficului de persoane urmează a fi deosebită de organizarea migrației ilegale realizată la rugămintea sau cu acordul migrantului [13, p. 38].

Traficul de persoane are loc în cazurile când migrantul nu posedă o voință suficientă. Traficul de persoane este realizat fie contra voinței persoane, fie cu acordul său obținut prin inducerea în eroare.

După cum s-a menționat mai sus, organizarea migrației ilegale reprezintă o activitate infracțională transnațională, iar organizatorii ei acționează în cadrul unor rețele. În acest sens elementul principal al luptei cu organizarea migrației ilegale este necesitatea lărgirii colaborării internaționale, fortificării coordonării naționale și elaborării de comun acord a legilor pentru lichidarea punctelor vulnerabile. Pentru încetarea migrației ilegale este necesară interacțiunea tuturor părților cointeresate în țările de origine, de tranzit și cele de destinație. Pentru atingerea acestui scop un rol important îl are Protocolul din 15.11.2000 împotriva traficului ilegal de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate.

Măsurile orientate spre lupta cu migrația ilegală reprezintă o îmbinare a legislației migraționiste, a măsurilor de prevenire și de aplicare a legislației. Respectivă măsură sunt realizate de către state atât la nivel național, cât și la nivel internațional. Baza juridică internațională a luptei cu organizarea migrației ilegale este Protocolul din 15.11.2000 împotriva traficului ilegal de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate. În scopul contracarării migrației ilegale statele își trasează două scopuri: limitarea numărului migranților ilegali și curmarea activității structurilor criminale care se ocupă cu organizarea migrației ilegale.

Pentru contracararea traficului ilegal de migranți sunt aplicate diverse măsuri, cele de bază fiind:

- înăsprirea răspunderii pentru organizarea migrației ilegale;
- perfecționarea activității organelor vamale;
- limitarea cazurilor angajării la negru prin efectuarea controlului asupra pieței muncii, aplicarea sancțiunilor contravenționale, penale și civile împotriva angajatorilor;
- aplicarea sancțiunilor față de companiile de transport, care au transportat ilegal migranți pe calea terestră, a aerului sau pe mare;
- înăsprirea răspunderii cetățenilor străini pentru aflarea ilegală în țară;
- controlul numărului persoanelor cu statut ilegal prin intermediul deportării sau al amnistiiilor migraționale;
- utilizarea pe larg a căilor de migrație legală;
- amplificarea interacțiunii internaționale;
- acordarea ajutorului financiar economic țărilor de origine al migranților ilegali [14].

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Lefter A. Criminalitatea organizată. Abordări doctrinare și instrumente juridice internaționale <https://www.juridice.ro/504857/criminalitatea-organizata-abordari-doctrinare-si-instrumente-juridice-internationale.html> (accesat: 21.02.2018)
2. Niță N. Crima și criminalitatea-amenințare gravă a dezvoltării armonioase și echilibrate a statului Român // http://www.ugb.ro/Juridica/Issue1RO/1_Crima_si_criminalitateaNitaRO.pdf (accesat: 21.02.2018)
3. Cartea albă a criminalității organizate transnaționale. Strasbourg, Consiliul European, 2014. - 55 p.
4. Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate din 15.11.2000. În: *Tratate internaționale nr.35, 2006*, p. 333-336.
5. Chirilă G. Migrația ilegală sau cum se importă riscurile de securitate. În: *Revista Intelligence*. <http://intelligence.sri.ro/migratia-ilegala-business-vs-amenintare/> (accesat: 22.02.2018)
6. Business ilegal! Transportarea migranților în Uniunea Europeană, estimată la miliarde de dolari // <https://www.publika.md/business-ilegal-transportarea->

migrantilor-in-uniunea-europeana-estimata-la-miliarde-de-dolari_2627381.html (accesat: 22.02.2018)

7. Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor. Planul de acțiune al EU împotriva introducerii ilegale de migranți (2015-2020). Bruxelles 27.5.2015 COM (2015) p. 2 -13.

8. Frangulea S. Fenomenul migrației și traficul de persoane. <http://www.arduph.ro/domenii/refugiati-persoane-disparute-2/fenomenul-migratiei-si-traficul-de-persoane/> (accesat: 27.02.2018)

9. Chirilă G. Migrația ilegală: Business vs amenințare. În: Revista Intelligence. <http://intelligence.sri.ro/migratia-ilegala-business-vs-amenintare/> (accesat: 27.02.2018)

10. Kinsella, N. Rankin, G. Human Trafficking – The Importance of Knowledge Exchange. in ed. Akhgar, B. Yates, S. Intelligence Management Knowledge Driven Frameworks for Combating Terrorism and Organized Crime. Springer, 2011.

11. Protocolul din 15.11.2000 împotriva traficului ilegal de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate // <https://drepturilecopilului.md/> (accesat: 27.02.2018)

12. Войников В. Правовое регулирование европейского пространства свободы, безопасности и правосудия, Калининград, 2013. – 397 с.

13. Потемкина О. Иммиграционная политика Европейского Союза: проблемы и перспективы. Москва, 2010. – 368 с.

14. Федорако А. Причины и тенденции незаконной миграции. Противодействие незаконной миграции. <http://evolutio.info/content/view/1621/232/> (accesat: 27.02.2018).

Veaceslav URSU,

doctor în drept, conferențiar universitar

al Catedrei „Științe penale”

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Gheorghe VARVARICI,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

REFLECȚII PRIVIND CONSECINȚELE CRIMINALITĂȚII LATENTE

Rezumat

Potrivit autorului, prejudiciul social-politic, economic și moral, provocat de partea latentă a criminalității, după proporțiile sale, nu cedează, ba chiar probabil depășește consecințele părții înregistrate a criminalității. Totodată, necesitatea studierii consecințelor criminalității latente este exprimată, în primul rând, prin faptul că ele, consecințele, posedă trăsături și caracteristici distincte din punct de vedere calitativ de consecințele și caracteristicile părții înregistrate a criminalității. În context, se precizează că criminalitatea latentă are o influență semnificativă asupra climatului social-psihologic din societate. Ea generează la cetățeni sentimentul de neîncredere față de capacitatea organelor de stat de a le garanta securitatea, de a le crea condiții favorabile pentru realizarea drepturilor și libertăților constituționale, de a purta o luptă eficientă cu criminalitatea, de a asigura inevitabilitatea răspunderii persoanelor vinovate de comiterea ilegalităților.

Cuvinte-cheie: criminalitatea latentă, pagube materiale, criminalitatea recidivă, insecuritate personală, nihilism juridic, criminalizarea relațiilor sociale, justiția subterană.

Summary

According to the author, the socio-political, economic and moral prejudice caused by the latent part of criminality, according to its proportions, does not yield, but even probably exceeds, the consequences of the registered part of the criminality. At the same time, the need to study the consequences of latent criminality is expressed, first of all, by the fact that they (the consequences) possess distinct qualities and features distinct from the qualitative point of view of the consequences and characteristics of the registered part of the criminality. The context states that latent criminality has a significant influence on the socio-psychological climate of the society. It generates a feeling of mistrust of the citizens on the ability of state bodies to guarantee their security, to create favorable conditions for the realization of constitutional rights and freedoms, to fight crime effectively, to ensure the inevitable liability of persons guilty of committing illegal acts

Keywords: latent criminality; Material damage; recidivism; personal insecurity; legal nihilism; criminalizing social relationships; shadow justice.

Introducere. Criminalitatea latentă, în virtutea unor circumstanțe de ordin subiectiv și obiectiv, nu devine cunoscută statisticii penale oficiale. Totodată, prezența criminalității latente subminează considerabil încrederea populației în organele de drept. Faptul dat reprezintă, de asemenea, una din cauzele nemijlocite ale criminalității latente (în special în privința infracțiunilor care nu prezintă un pericol sporit) când cetățenii nu se adresează la organele de drept, deoarece nu au încredere în acestea.

Potrivit lui V. Luneev, „premisele istorice și ideologice ale tănuirii infracțiunilor sunt legate în primul rând de adaptarea tradițională a nivelului infracțiunilor înregistrate la perceperea eronată a intereselor organelor de drept, și nu la sarcinile controlului real al societății și statului asupra criminalității” [1, p. 49].

Aprecierile date de experți privind raportul dintre infracțiunile înregistrate și latente sunt cele mai diverse și constituie 1:3, 1:5 sau chiar 1:10. Cea mai populară este compararea criminalității reale cu un aisberg din care doar 1/8 se află la suprafață. Savanții din SUA presupun că dacă cifra oficială a criminalității în țara lor este egală cu 13-15 milioane anual, atunci „cifra neagră” a acesteia constituie 30 de milioane și mai mult [2, p. 58].

Consecințele criminalității latente urmează a fi examinate ca fiind una din caracteristicile de bază ale sale. În același timp, acestea reprezintă una din cele mai puțin cercetate direcții ale criminalității latente. Totodată, prejudiciul social-politic, economic și moral, provocat de partea latentă a criminalității, după proporțiile sale, nu cedează, ba chiar probabil depășește consecințele părții înregistrate a criminalității. Fără îndoială că niște măsuri întreprinse în timp oportun pot diminua consecințele negative ale criminalității, însă a minimiza, și cu atât mai mult a preveni consecințele criminalității latente nu întotdeauna este posibil. Faptul dat este condiționat, în primul rând, de caracteristici calitative, care diferențiază criminalitatea latentă de cea înregistrată. În majoritatea cazurilor consecințele criminalității sunt ascunse și corespunzător aprecierea lor de către organele de drept este îngreunată sau chiar imposibilă. Deși prejudiciul (atât material, cât și moral-psihologic) cauzat de criminalitatea înregistrată este enorm, el nicidecum nu poate fi comparat cu dauna cauzată țării noastre de criminalitatea latentă.

Necesitatea studierii consecințelor criminalității latente este exprimată, în primul rând, prin faptul că ele, consecințele, posedă trăsături și caracteristici distincte din punct de vedere calitativ de consecințele și caracteristicile părții înregistrate a criminalității. Toate cele menționate nu înseamnă că nu este posibil de a influența prevenirea și minimizarea consecințelor criminalității latente, însă sunt necesare alte abordări și metode pentru diminuarea daunei provocate de latentizarea criminalității.

La etapa actuală, starea criminalității latente în Republica Moldova nu este tocmai favorabilă. Sunt cazuri de tănuire a infracțiunilor săvârșite, de încălcare a disciplinei de către lucrătorii organelor de drept. De aceea statistica oficială nu reflectă starea reală a lucrurilor. Criminalitatea latentă, rămasă în afara evidenței, nu este supusă controlului social, devenind din ce în ce mai periculoasă. Potrivit unor autori autohtoni sunt evidențiate următoarele efecte negative ce țin de fenomenul vizat:

- a) problemele referitoare la combaterea criminalității latente nu sunt relevante și nici planificate;
- b) dacă în cazul descoperirii infracțiunilor pagubele materiale sunt restituite într-o oarecare măsură, în cazul tănuirii atare proces nu are loc;
- c) nesancționarea persoanelor vinovate de săvârșirea infracțiunilor le încurajează pentru comiterea lor repetată;
- d) criminalitatea latentă, fiind cunoscută societății, macină principiile mo-

rale ale oamenilor, silindu-i pe unii să adere la mediul infracțional [3, p. 68-69].

Nivelul înalt al latenței face dificilă prognozarea evoluției situației criminogene atât într-o perioadă de timp concretă, cât și în ansamblu, pe unele tipuri de infracțiuni. Faptul dat se răsfrânge negativ asupra tacticii, și în special asupra strategiei luptei cu criminalitatea, ceea ce se confirmă prin diferite date inclusiv statistice. La rândul său, această situație nu permite statului să asigure o acoperire adecvată a necesităților organelor de drept cu resurse umane și materiale, precum și realizarea unor măsuri reale în scopul luptei cu criminalitatea menținând-o la un nivel social acceptabil.

Cele relatate sunt confirmate prin cercetările criminalității latente, realizate pe parcursul mai multor ani de către diverse centre de cercetare și de unii savanți [4].

Cercetând consecințele criminalității latente, vom menționa că ea generează la cetățeni neîncrederea în capacitatea organelor de drept de a le garanta securitatea personală și a bunurilor, iar pe de altă parte, creează dificultăți semnificative în asigurarea de către stat a condițiilor pentru realizarea dreptului de acces al cetățenilor la justiție, nu este realizat pe deplin nici principiul inevitabilității pedepsei față de persoanele vinovate de comiterea infracțiunii.

În acest sens, sunt pe deplin justificate aprecierile autorului R. Akutaev privind influența negativă a criminalității latente asupra autorității legislației penale, deoarece „nu este posibil de a inventa ceva mai negativ pentru căderea autorității sale decât aplicarea selectivă a normelor juridice [5, p. 80].

Criminalitatea latentă are o influență semnificativă asupra climatului social-psihologic din societate. Ea generează la cetățeni sentimentul de neîncredere față de capacitatea organelor de stat de a le garanta securitatea, de a le crea condiții favorabile pentru realizarea drepturilor și libertăților constituționale, de a purta o luptă eficientă cu criminalitatea, a asigura inevitabilitatea răspunderii persoanelor vinovate de comiterea ilegalităților. Criminalitatea nepedepsită contribuie la „deprinderea” populației cu manifestările criminale, la diminuarea nivelului legalității și cerințelor morale în societate, la diminuarea sentimentului de intoleranță față de ilegalități și infractori. La o categorie de cetățeni criminalitatea rămasă nepedepsită trezește sentimentul de apatie socială, inerție și alarmare, la alta, dimpotrivă, crește nervozitatea și intoleranța. Și într-un caz și în altul, cetățenii resimt un disconfort psihologic, generat de lipsa unor garanții statale sigure de securitate personală.

După cum vedem, criminalitatea latentă se reflectă corespunzător și asupra autorității organelor de drept, chemate să lupte cu ea. Dezmățul criminalității nepedepsite, pentru majoritatea cetățenilor, servește drept un indicator sigur, care caracterizează nivelul profesional și posibilitățile acestor organe de a asigura ordinea în țară. Nu trezește îndoială nici faptul că această criminalitate contribuie, în mare măsură, la creșterea sentimentelor nihiliste față de activitatea organelor de drept.

În contextul celor relatate, poate fi prezentată următoarea schemă a consecințelor criminalității latente. La cele generale se referă consecințele criminalității latente în ansamblu. La consecințele specifice se referă:

- a) consecințele criminalității latente naturale (tănuite de organele de drept);
- b) consecințele criminalității latente artificiale (tănuite de către organele de drept);

La consecințele criminalității latente naturale (tănuite de organele de drept) urmează de atribuit:

- prezența criminalității latente îngreunează semnificativ sau chiar face imposibilă aprecierea proporțiilor reale ale criminalității, mărimea și caracterul prejudiciului cauzat cetățenilor și societății în ansamblu în urma acțiunilor infracționale, iar prin urmare și a elaborării soluțiilor administrative, fapt care în cele din urmă influențează asupra eficienței luptei cu criminalitatea în ansamblu;

- criminalitatea latentă îngreunează relevarea cauzelor și condițiilor care contribuie la comiterea infracțiunilor și înlăturarea acestora în termen oportun;

- este încălcat principiul inevitabilității pedepsei penale pentru comiterea faptelor ilegale și este profilată influența educativă a legii penale, fapt care influențează negativ asupra participării societății la lupta cu criminalitatea și asupra nivelului conștiinței juridice a cetățenilor, le generează o atitudine nihilistă față de respectarea normelor juridice.

- se reduc substanțial posibilitățile prognozării criminalității și ale elaborării unor măsuri complexe de profilaxie a acesteia;

- are loc creșterea unui astfel de fenomen negativ cum ar fi autodeterminarea criminalității, adică autoregenerarea ei din contul creșterii infracțiunilor recidive.

Către consecințele criminalității ascunse de către organele de drept pot fi atribuite următoarele:

- pe fondul diminuării nivelului conștiinței juridice a cetățenilor, se dezvoltă regulatori pseudojuridici ai relațiilor sociale, crește samavolnicia, fapt care conduce la încălcarea normelor administrative și penale, contribuie la un comportament în afara legii, iar în consecință – la criminalizarea relațiilor sociale;

- în activitatea criminală sunt atrase în primul rând categoriile de cetățeni vulnerabili și ușor influențabili de anturajul social cum ar fi minorii, fapt care distruge viitorul țării noastre;

- în societate apar îndoiele legate de capacitatea organelor de drept și a altor instituții de stat de a asigura o ocrotire eficientă a ordinii de drept, ocrotirea drepturilor și libertăților cetățenilor, a proprietății lor, apare îndoiala referitoare la eficiența mijloacelor juridico-penale, utilizate pentru ocrotirea și restabilirea drepturilor și intereselor legitime ale cetățenilor lezate prin infracțiune, fapt care în cele din urmă se răsfrânge negativ asupra aprecierii generale a activității organelor de drept. Faptul dat este cunoscut pe larg, și victimele în multe cazuri nu se adresează la organele respective, suferind astfel de lipsa apărării din partea statului [6];

- în rândul populației se formează o frică față de fenomenul criminalității, iar la o anumită parte a populației chiar se creează o imagine despre criminalitate ca despre un regim alternativ al relațiilor obștești (adică are loc înlocuirea reglilor obișnuite ai relațiilor obștești);

- are loc creșterea criminalității organizate și profesionale, care utilizează mijloace mult mai periculoase pentru atingerea scopurilor sale infracționale, criminalitatea organizată devine mai insolentă și periculoasă percepând organele de drept ca pe ceva fictiv, iar în unele cazuri, pe motivul creșterii corupției, și utilă;

- se dezvoltă justiția subterană, în loc de a se adresa la organele de drept, cetățenii se răfuiesc fără judecată, care deseori duce la comiterea unor infracțiuni de

către cetățeni anterior onești împotriva persoanelor care au încălcat sau au atentat la drepturile lor, fapt care la rândul său atrage o „anomie” socială și mai mare [7].

De exemplu, latența infracțiunilor de corupție (conform unor calcule, se reușește a releva mai puțin de 1% din infracțiuni) nu doar că submină încrederea societății față de ramurile puterii, dar și contribuie la delapidarea banilor bugetari, fapt care atrage finanțarea insuficientă a organelor de drept care trebuie să lupte cu criminalitatea latentă.

Astfel, cu cât mai mari sunt proporțiile criminalității latente, cu atât mai coborât este nivelul protecției populației de criminalitate din partea organelor de drept și mai ridicat este nivelul autodeterminării criminalității. Mituind birocratul, oamenii de afaceri pot obține anumite beneficii ilegale, conștientizând impunitatea lor.

Sub „protecție corupțională” sunt comise infracțiuni cum ar fi: practicarea ilegală a activității de întreprinzător, spălarea banilor, dobândirea creditului prin înșelăciune, concurența neloială, eschivarea de la achitarea plăților vamale, evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor, escrocheria etc [8, p. 267]. Cât privește sfera socială, ca rezultate ale corupției vor fi: sustragerea unor mijloace colosale de la scopurile dezvoltării societății (iar ca urmare, acutizarea crizei bugetare, diminuarea capacității puterii de a soluționa problemele sociale); creșterea stratificării sociale, adică corupția stimulează redistribuirea inechitabilă a mijloacelor în beneficiul unor grupuri oligarhice înguste din contul celor mai vulnerabile pături ale societății; creșterea încordării sociale în societate, care lovește în economie provocând și instabilitatea politică în țară.

Este important de a examina și consecințele criminalității ecologice latente. În primul rând, interesul nostru este condiționat de faptul că în cazul infracțiunilor ecologice, normele dreptului penal sunt aplicate extrem de rar.

Una din consecințele de bază ale criminalității latente este creșterea criminalității recidive și profesionale. Criminalitatea recidivă și profesională are legătură directă cu existența și evoluția criminalității latente, ea depinde în mare parte de existența criminalității primare și de reușita luptei cu ea. În afară de aceasta, atrage atenția faptul că impunitatea, ca urmare a latentizării criminalității, deseori influențează asupra sa, deoarece asigură dezvoltarea acesteia în perioada inițială care este și cea mai vulnerabilă pentru infractori (adică până la comiterea unui anumit număr de infracțiuni încă nu are experiență criminală, iar deprinderile criminale se află încă în stare rudimentară).

Trecerea de la criminalitatea recidivă la cea profesională are loc în urma comiterii multiple a unor infracțiuni omogene.

Este important de menționat că consecințele criminalității latente se deosebesc considerabil de consecințele criminalității înregistrate, au specificul lor, fără analiza și aprecierea căruia nu este posibil de construit și aplicat măsuri în vederea prevenirii și minimizării acestui fenomen negativ. Criminalitatea latentă nu permite de a acorda o apreciere criminologică adecvată criminalității, iar prin urmare, de a organiza și concentra eforturile necesare în lupta cu aceasta care ar corespunde stării sale reale; existența criminalității latente implică autodeterminarea ei, contribuie la dezvoltarea celor mai periculoase tipuri ale ei, cum ar fi criminalitatea organizată, criminalitatea recidivă și cea profesională; din cauza la-

tenței criminalității se răspândește neîncrederea populației în organele de drept, se dezvoltă nihilismul juridic, se diminuează nivelul conștiinței juridice, tot mai des apare tendința victimelor de a se răzbuna pe infractor cu propriile forțe, adică se dezvoltă „justiția neoficială”.

Urmează de menționat că natura diferențiată a urmărilor latenței unor tipuri distincte de criminalitate, cum ar fi consecințele criminalității ecologice latente se deosebesc considerabil de consecințele criminalității latente violente, informatică sau corupțională.

În final, ținem să menționăm că criminalitatea latentă, ca și orice fenomen social, nu există izolat de alte fenomene. Ea este condiționată de anumite procese și fenomene și acționează, la rândul ei, asupra acestora. Pentru a lupta eficient cu latența este necesar de a cunoaște cauzele formării respectivului fenomen social negativ.

Criminalitatea latentă, ca fenomen social existent, poartă amprentele aceluiași cauze care sunt specifice părții înregistrate a criminalității, fiind determinată de aceiași factori social-economici, juridico-penali și psihologici. Totodată, paguba social-politică, economică și morală cauzată de partea latentă a criminalității după proporțiile sale chiar depășește consecințele părții înregistrate a criminalității. În același timp, ele sunt multiaspectuale, deoarece latența este unul din factorii semnificativi ai complexului cauzal al criminalității.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Лунеев, В. Объективизация криминологических показателей в системе контроля над преступностью. În: Криминологические и уголовно-правовые идеи борьбы с преступностью. Москва, 1996. с. 49-51.
2. Криминология. Под ред. Кудрявцева В., Эминова В. Москва: Юрист, 1995. Citat de Gladchi Gh., în: Criminologie generală. Chișinău: Museum, 2001, p. 158.
3. Bârgău M. Criminologie. Curs universitar. Chișinău: Print-Caro SRL. 2010, 687 p.
4. Лунеев В. Преступность XX века: мировые, региональные и российские тенденции. Москва: Волтерс Клувер, 2005, 912 с.
5. Акутаев Р. Латентная преступность: актуальные проблемы и понятие. În: Государство и право. 1997. № 12, с. 79-87.
6. Алексеева А., Заблоцкая А., Колбасина Е. Латентная преступность: понятие, причины, способы измерения и противодействия. Учебное пособие. Волгоград: ВА МВД России, 2008. 88 с.
7. Кудрявцев В., Эминов В. Криминология. Учебник. Москва: Юрист, 2010. 800 с.
8. Зорников Д. К вопросу о предупреждении «силового предпринимательства» в малом предпринимательстве. În: Проблемы социальной и криминологической профилактики преступлений в современной России. Материалы Всероссийской научно-практической конференции (18-20 апреля 2002 года). Вып. 2. Москва, 2003. с. 266-268.

Veaceslav URSU,

doctor în drept, conferențiar universitar

al Catedrei „Științe penale”

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

ASPECTE TEORETICE PRIVIND ELUCIDAREA CONȚINUTULUI ȘI NATURII JURIDICE A INFRAȚIUNILOR TRANȘNAȚIONALE

Rezumat

În studiul prezent, autorul a încercat de a prezenta anumite aspecte teoretice privind conținutul și natura juridică a infracțiunilor transnaționale prin prisma noțiunilor oferite de doctrina dreptului penal național, dreptului internațional, dreptului penal internațional.

Noțiuni precum „infracțiuni internaționale”, „infracțiuni cu caracter internațional”, „infracțiuni internaționale ale statului”, „infracțiuni convenționale”, „infracțiuni cu „element internațional/ străin”, iar mai nou, „infracțiuni transnaționale” sunt tot mai des utilizate de către doctrinarii din domeniu, inclusiv, aceste noțiuni se regăsesc în conținutul actelor normative internaționale.

În context, elucidarea naturii juridice și a conținutului infracțiunilor analizate a devenit absolut necesară și indiscutabilă. De altfel, existența unor definiții unanim acceptate ale acestor noțiuni, apartenența lor ramurală diferită (cu noțiunile în cauză operează dreptul internațional, dreptul penal internațional, dreptul penal național al statelor etc.) contribuie la interpretarea și înțelegerea neuniformă a esenței și naturii juridice a instituțiilor menționate.

Cuvinte-cheie: infracțiuni internaționale, infracțiuni cu caracter internațional, infracțiuni internaționale ale statului, infracțiuni convenționale, infracțiuni cu „element internațional/ străin”, infracțiuni transnaționale.

Summary

In the current study, the author attempted to present some theoretical aspects regarding the content and legal nature of transnational crimes in the light of the notions of the doctrine of national criminal law, international law, international criminal law.

Notions such as "international offenses", "international offenses", "international offenses of the state", "conventional offenses", "international/ foreign offenses", and more recently "transnational crime" by doctrines in the field, including these notions are contained in the content of the international normative acts.

In this context, the elucidation of the legal nature and content of the offenses under consideration became absolutely necessary and indisputable. Moreover, the lack of unanimously accepted definitions of these notions, their different branches (with international law, international criminal law, national criminal law etc.) contribute to the non-uniform interpretation and understanding of the essence and legal nature of mentioned institutions.

Keywords: international offenses, international offenses, international offenses of the state, conventional offenses, international / foreign offenses, transnational crime.

Introducere. În doctrina juridică internațională, dar și națională tot mai des sunt utilizate noțiuni precum „infracțiuni internaționale”, „infracțiuni cu caracter internațional”, „infracțiuni internaționale ale statului”, „infracțiuni convenționale”, „infracțiuni cu „element internațional/ străin”, iar mai nou, „infracțiuni transnaționale”.

Inexistența unor definiții unanim acceptate ale acestor noțiuni, apartenența lor ramurală diferită (cu noțiunile în cauză operează dreptul internațional, dreptul penal internațional, dreptul penal național al statelor etc.) contribuie la interpretarea și înțelegerea neuniformă a esenței și naturii juridice a instituțiilor menționate. Consecința negativă a acestei situații o reprezintă impedimentele apărute la încadrarea juridică a unor astfel de fapte, determinarea jurisdicției entităților de aplicare a dreptului, inclusiv probleme care apar în calea cooperării internaționale în domeniul combaterii și prevenirii unor tipuri/ categorii de infracțiuni sau de criminalitate, la general.

În articolul dat am încercat să aducem o claritate relativă în ceea ce privește noțiunea și natura juridică a acestor instituții juridice. În acest scop, au fost analizate diverse surse bibliografice, legislația pertinentă, atât națională, cât și cea internațională, folosindu-se metodele științifice de cercetare ca cea logică, comparativă, analiza etc.

O definiție legislativă a infracțiunii transnaționale nu se regăsește nici în legislația națională și nici în dreptul internațional. Totodată, Convenția ONU împotriva criminalității organizate transnaționale (în continuare Convenția) (adoptată prin Rezoluția 55/25 a Adunării Generale a ONU la 15.11.2000), pentru prima dată a elucidat trăsăturile infracțiunii, care are caracter transnațional.

În conformitate cu pct. 2 art. 3 al Convenției o infracțiune este de natură transnațională dacă:

- a) este săvârșită în mai mult de un stat;
- b) este săvârșită într-un stat, dar o parte substanțială a pregătirii, planificării, conducerii sale sau a controlului său are loc într-un alt stat;
- c) este săvârșită într-un stat, dar implică un grup infracțional organizat care desfășoară activități infracționale în mai mult de un stat; sau
- d) este săvârșită într-un stat, dar are efecte substanțiale într-un alt stat.

Fiind ratificată prin Legea RM nr. 15 din 17.02.2005, Convenția servește drept bază juridică pentru asistența juridică, inclusiv pentru cooperarea subdiviziunilor operative ale țărilor membre în scopul relevării, prevenirii, curmării, descoperirii și investigării tuturor infracțiunilor care implică jurisdicția și interesele a două sau a mai multor state.

Un interes deosebit îl prezintă prevederile art. 5 al Convenției în care este definită incriminarea (criminalizarea) participării la un grup criminal organizat. În speță, conform pct.1 art. 5, fiecare stat parte adoptă măsurile legislative și alte măsuri necesare pentru a atribui caracterul de infracțiune, dacă a fost săvârșită cu intenție:

- a) unuia sau altuia dintre actele următoare sau ambelor, ca infracțiuni distincte de cele care implică o tentativă de activitate infracțională ori consumarea acesteia:

- (i) faptei de a se înțelege cu una sau cu mai multe persoane în vederea săvârșirii unei infracțiuni grave cu un scop legat direct ori indirect de obținerea unui avantaj financiar sau a altui avantaj material și, când dreptul intern o cere, implicând un act săvârșit de unul dintre participanți în baza acestei înțelegeri ori implicând un grup infracțional organizat;

(ii) participării active a unei persoane care are cunoștință fie de scopul și de activitatea infracțională generală a unui grup infracțional organizat, fie de intenția sa de a săvârși infracțiunile în cauză:

- activităților infracționale ale grupului infracțional organizat;
- altor activități ale grupului infracțional organizat, când această persoană știe că participarea sa va contribui la realizarea scopului infracțional sus-menționat;
- b) faptei de a organiza, a conduce, a facilita, a încuraja sau a favoriza prin ajutor ori sfaturi săvârșirea unei infracțiuni grave implicând un grup infracțional organizat.

În Convenție sunt enumerate semnele incriminării spălării produsului infracțiunii (art. 6), ale corupției (art. 8), împiedicării bunei funcționări a justiției (art. 23).

Caracteristica activității criminale organizate prezumă analiza tipurilor sale de bază. În asemenea caz, pot fi enumerate aproape toate infracțiunile prevăzute de codurile penale ale majorității statelor și care pot fi săvârșite de către formațiuni criminale organizate:

- unele (ca trafic de droguri, arme sau muniții, de persoane etc.) în calitate de activitate criminală de bază;
- altele (omoruri, vătămări corporale sau ale sănătății), ca metode de înlăturare a concurențelor;
- trei (infracțiuni de corupție: activă, trafic de influență etc.) ca formă de autoapărare de la identificare și depistare;
- patru (evaziuni fiscale, spălare de bani) ca metodă de salvare a capitalului criminal;
- cinci (crearea de întreprinderi fictive) drept metodă de legalizare a activității sale criminale etc. Din acest motiv, enumerarea tuturor infracțiunilor care pot fi comise de către formațiunile criminale organizate este apriori imposibilă.

Astfel, pot fi enumerate, practic, toate infracțiunile prevăzute în legislațiile penale ale statelor lumii, care se comit de către organizațiile criminale. Lista infracțiunilor puse în discuție este determinată de scopul final al organizațiilor criminale organizate, și anume, scopul de a influența activitatea economică și de altă natură a persoanelor fizice și juridice sau de a o controla, în alte forme, în vederea obținerii de avantaje și realizării de interese economice, financiare sau politice (legislatorul moldovean a prevăzut expres scopul enunțat la art. 47 CP al RM).

Astfel, prin infracțiuni transnaționale vom înțelege infracțiunile care atențază la relațiile sociale, valorile sau interesele ocrotite de legislațiile penale ale două sau mai multor state și la care subiecți ai componentelor de infracțiune sunt cetățenii unor state străine, săvârșite în scopul obținerii de avantaje și realizării de interese economice, financiare sau politice. Anume totalitatea infracțiunilor transnaționale, săvârșite de către formațiunile criminale organizate, alcătuiesc baza criminalității organizate transnaționale.

La etapa actuală, lupta cu criminalitatea națională este dificilă, inclusiv, din cauza majorării cotei infracțiunilor transnaționale. Nivelul înalt al unor categorii de infracțiuni (ca terorismul, traficul de droguri, circuitul ilegal al armelor, muni-

țiilor și substanțelor explozive, traficul ilegal al substanțelor radioactive, falsuri de bani, hârtii de valoare, titluri de valoare, spălarea banilor, furturi de autovehicule, escrocherii prin utilizarea unor mijloace de plată contemporane, criminalitatea informațională, contrabanda cu opere de artă, cu organe și țesuturi umane, capturarea transportului auto, avia, maritim etc.) este legat direct cu internaționalizarea vieții contemporane a comunității internaționale, și în primul rând, cu internaționalizarea însăși a criminalității. Acestea sunt infracțiunile care au aceleași caracteristici aproape în toate statele lumii și care depășesc hotarele naționale.

În legătură cu aceasta, problema criminalității, care până nu demult reprezenta afacerea internă a unei țări, nu poate fi rezolvată de către guvernele statelor la nivel intern. Cooperarea internațională a statelor lumii în lupta cu infracțiunile de importanță internațională este legată de anumite impedimente și dificultăți ca: posibilitățile limitate ale jurisdicției naționale, lipsa unor metode și mijloace de identificare și investigare a acestor infracțiuni. Statele, în procesul activității lor comune, paralel cu soluțiile individuale concrete în probleme de asistență juridică, elaborează convenții bilaterale și regionale, orientate spre reglementarea unor probleme care apar în practica cooperării internaționale în materia calificării infracțiunilor ce atentează la interesele mai multor țări și care comportă un pericol social internațional.

Un loc deosebit în astfel de convenții îl ocupă prevederile care conțin definițiile componentelor concrete de infracțiune, în calitate de standard comun, și care este coordonat între statele membre, și care este destinat aplicării în legislația penală națională. Statele-părți ale convențiilor își asumă anumite obligații de a asigura corespunderea dintre reglementările naționale și cele internaționale, care ar garanta încadrarea juridică a infracțiunilor cu caracter internațional ca faptă pedepsibilă penal de legislația națională. Cu alte cuvinte, statul membru asigură ca fapta recunoscută infracțiune în convenție să fie calificată drept infracțiune și la nivelul legislației naționale proprii. În legătură cu aceasta, tot mai importante devin prevederile actelor normative internaționale în care se indică asupra obligativității adoptării măsurilor necesare, îndreptate spre perfecționarea legislației penale naționale destinată luptei cu infracțiunile internaționale și infracțiunile cu caracter internațional. În conformitate cu recomandările convenției, fiecare stat-membru este obligat, în legislația penală națională, să califice faptele corespunzătoare drept infracțiuni penale și, cu considerarea gradului și caracterului prejudiciabil înalt, să stabilească pedepse penale respective.

Legislația penală a Republicii Moldova conține mai multe componente de infracțiuni rezultate din convențiile internaționale la care este parte sau pe care le-a ratificat prin legi interne (așa-numitele norme convenționale, adică norme ale CP care au fost incluse în legea penală în baza unor convenții internaționale).

Tragerea la răspundere penală pentru infracțiunile rezultate din normele internaționale este obligatorie în cazurile când ultimele sunt prevăzute în convenții încheiate sau ratificate (mai ales în cazul când în conformitate cu actele internaționale astfel de norme sunt incluse în legislația penală națională).

La etapa actuală, în dreptul internațional nu există un izvor codificat în care ar fi incluse normele convenționale ce reglementează rapoartele juridico-penale. În context, vom invoca ideea profesorului Pella, care, încă în anul 1935, propunea crearea unui „cod penal mondial”.

Ni se pare că funcția de bază a normelor internaționale care au importanță juridico-penală, și care sunt comune pentru toate statele, este cea de a înlătura conflictele (divergențele) dintre legile penale ale diferitor state. Aceste norme:

a) se află în convențiile internaționale privind protecția juridico-penală a ordinii de drept internaționale, în primul rând, a păcii și securității omenirii;

b) sunt convenționale și generează pentru statele părți ale convențiilor obligații juridice internaționale (pozitive și negative) de a adopta legi penale corespunzătoare, fie de a le aplica nemijlocit în dreptul lor național (datorită onorării acestor obligații de către statele membre, și apare dreptul identic după conținut în diferite state).

În context, apare o problemă de diferențiere dintre infracțiunile internaționale (ca de exemplu, infracțiunile de război, genocid, ecocid, apartheid etc.) și infracțiunile cu caracter internațional (de exemplu, luarea de ostatici, pirateria, contrabanda, deturnarea navelor aeriene, navale, maritime, etc.). Drept criterii generale de diferențiere a acestor categorii de infracțiuni vom recunoaște:

1. încălcarea de către state a obligațiilor internaționale, rezultate din convenții;

2. survenirea răspunderii penale internaționale a persoanei fizice (persoanelor), vinovate de comiterea unor astfel de infracțiuni și care acționa în numele statului, fie a acționat nu în numele statului, însă statul, din cauza faptului că nu a întreprins măsurile necesare pentru prevenirea și contracararea infracțiunilor respective, devine în mod obligatoriu subiect al răspunderii internaționale. Totodată, pentru stabilirea răspunderii internaționale (penale), nu este obligatoriu ca infracțiunile internaționale să fie criminalizate în legislația națională.

3. infracțiunile internaționale atentează la interesele nu doar a unui stat anume, dar pun în pericol ordinea de drept internațională, la general.

Infracțiunile cu caracter internațional sunt infracțiunile penale în privința cărora sunt adoptate convenții internaționale multilaterale.

Un alt grup de infracțiuni care constituie obiect al preocupării comunității internaționale reprezintă infracțiunile componente ale cărora nu se includ în noțiunea infracțiunilor internaționale sau infracțiunilor cu caracter internațional. Acestea sunt infracțiunile penale, care depășesc hotarele unui stat anume, și care dobândesc caracter internațional doar în anumite situații concrete în legătură cu faptul constatării în componența sa a unui element internațional „străin” (spre exemplu, răpiri de copii, anumite delapidări sau sustrageri ale proprietății, escrocherii etc.). Cu referire la asemenea infracțiuni, de obicei, sunt încheiate convenții bilaterale între state cu privire la asistența juridică internațională în materie penală, civilă sau contravențională, și care au menirea de a contracara tentativele infractorilor de a se eschiva de la răspunderea penală peste hotarele statului, inclusiv, de a preveni „spălarea” obiectelor dobândite pe cale criminală peste hotare etc. Există

date statistice care confirmă scoaterea mijloacelor financiare peste hotarele țării în scopul „spălării” lor, sumele fiind uriașe, partea cea mai mare a acestor sume având proveniență criminală. Furturile de autovehicule și transportarea acestora peste hotarele statelor a căpătat, în ultimul timp, o răspândire foarte largă, în special, acest gen de infracțiuni fiind „afacerea” structurilor organizate criminale internaționale.

În totalitatea lor, toate infracțiunile din grupul analizat pot fi numite transnaționale, adică, infracțiuni care tranzitează granițele de stat și care creează pericol pentru mai multe state, sau chiar pentru comunitatea mondială, la general.

Considerăm că noțiunea „transnaționale” exprimă cel mai reușit esența criminalității care depășește hotarele statelor.

Termenul „transnațional” este utilizat pentru desemnarea fluxului de informații, de bani, obiecte fizice, de oameni sau alte mijloace materiale (și nemateriale) peste hotarele unei țări. Unii autori limitează grupul infracțiunilor transnaționale doar prin infracțiunile comise de către corporațiile criminale transnaționale, fie de către formațiunile criminale organizate (grupuri criminale, asociații criminale). Totodată, spre exemplu, autorul Ivanov E.A. recunoaște că o definiție criminologică și juridică a noțiunii de criminalitate transnațională, până la etapa actuală, nu a fost elaborată¹.

Infracțiunile internaționale sunt concepute și săvârșite în perioade de dezvoltare relativ pașnică a relațiilor dintre state, iar genocidul – în interiorul unui stat. Din acest considerent, este foarte important ca toate statele să aibă în legislațiile lor penale interne legi speciale, care ar prevedea răspunderea penală pentru infracțiunile contra păcii și securității omenirii, fapt care ar contribui la instaurarea păcii și la apărarea drepturilor omului, la general.

În ce privește infracțiunile cu caracter internațional, în dreptul internațional acestea nu sunt definite și nu există un termen uniformizat care le-ar desemna. De aceea, în diferite surse bibliografice pot fi întâlnite diverse definiții: „infracțiuni internaționale de drept penal general”, „infracțiuni care atentează la ordinea de drept internațională”, „infracțiuni convenționale” etc. Până la urmă, denumirea acestor infracțiuni nu are importanță de esență, deoarece desemnează aceleași componente de infracțiuni.

Infracțiunile cu caracter internațional se atribuie la categoria infracțiunilor grave și deosebit de grave, pe motiv că atentează concomitent la ordinea de drept internațională și națională, la drepturile și libertățile omului, la cooperarea statelor în domeniile economic, cultural, comerțului și prezintă pericol social pentru statele lumii. Gradul prejudiciabil și pericolozitatea socială a acestor infracțiuni constă nu atât în conținutul și natura juridică a faptelor infracționale, cât este determinat de gradul său de răspândire internațională.

Prin natura lor juridică, infracțiunile cu caracter internațional, comparativ cu infracțiunile internaționale, sunt general penale, dar cu „element internațional”.

¹ Иванов Э. А. Отмывание денег и правовое регулирование борьбы с ним. М., 1999.

Concluzii. Astfel, putem defini categoriile de bază (tipurile principale) ale infracțiunilor transnaționale:

1. *Infracțiunea internațională* – reprezintă fapta care atentează la bazele ordinii de drept internaționale, relațiile internaționale constituite între state, interesele unanim recunoscute ale comunității mondiale, și care este însoțită de amenințarea integrității/ indivizibilității naționale, vieții și sănătății populației unui sau mai multor state. Răspunderea pentru o astfel de infracțiune survine, înainte de toate, în conformitate cu prevederile convențiilor internaționale, de obicei, la nivelul ONU, inclusiv conform legislațiilor penale naționale ale statelor suverane.

2. *Infracțiunea cu caracter internațional* – reprezintă fapta care atentează, de asemenea, la ordinea de drept internațional, dar în proporții mai mici, ea aduce atingere nu bazelor fundamentale ale relațiilor internaționale, ci unor aspecte ale acestora. Răspunderea pentru săvârșirea acestor infracțiuni survine în conformitate cu convențiile internaționale (care deseori au un caracter regional) și conform prevederilor legislației penale naționale.

3. *Infracțiunea cu „element internațional”* – o constituie fapta care comportă caracter sau conținut internațional, doar în legătură cu faptul că în acesta se evidențiază așa-zisul, „element internațional” (spre exemplu, participanții (complicii) sunt cetățeni ai unor state diferite, victima este cetățean al altui stat etc.). O asemenea faptă nu atentează la ordinea de drept internaționale, ci doar aduce atingere relațiilor dintre două (câteodată, mai multe) state. Răspunderea pentru astfel de fapte survine conform legislațiilor penale naționale. Statele pot încheia convenții bilaterale în vederea luptei cu unele dintre aceste infracțiuni (spre exemplu, privind combaterea și lupta cu „spălarea de bani”).

Astfel, reieșind din teoria și practica dreptului internațional penal și dreptului penal național, în structura infracțiunilor transnaționale pot fi identificate infracțiunile internaționale, infracțiunile cu caracter internațional și infracțiunile cu „element internațional”, sau, altfel spus, legate de străini.

În același timp, în teoria dreptului penal internațional este relevată/ evidențiată bussines-criminalitatea transnațională, alcătuită din infracțiunile îndreptate spre obținerea sistematică a veniturilor/ profiturilor prin intermediul utilizării criminale a relațiilor economice internaționale. Acest tip de criminalitate este unul dintre cele mai periculoase și prejudiciabile și care este săvârșită de către organizații de diverse tipuri (atât criminale, cât și legale), inclusiv de către grupuri de persoane și infractori individuali. Criminalitatea în cauză se deosebește prin următoarele trăsături, cum ar fi funcționalitate, structurizare și caracter instituțional².

În conformitate cu clasificarea ONU, toate infracțiunile transnaționale pot fi divizate în 17 grupuri: spălarea banilor, terorism, furturile operelor de artă și ale obiectelor de cultură, furtul proprietății intelectuale, comerțul ilegal cu arme și muniții, deturnarea avioanelor, pirateria maritimă, deturnarea transportului terestru, escrocherii cu asigurările, criminalitatea informațională, ecologică, traficul ființelor umane, organelor umane, traficul ilegal de droguri, insolvabilitatea fictivă, penetrarea bussinesului legal (acaparare de tip „rider”), infracțiunile de corupție.

² Лунеев В.В. Преступность XX века.-М.,1997. p.134.

Astfel, în interpretarea ONU infracțiunile transnaționale și infracțiunile cu caracter internațional sunt identice. Nu putem fi de acord cu o asemenea abordare. Clasificarea criminalității transnaționale, elaborată de către ONU, demonstrează impactul negativ enorm al criminalității asupra vieții persoanelor private, asupra diverselor ramuri ale economiei și economiei mondiale, la general.

În acest sens, cooperarea internațională constituie condiția necesară și obligatorie în lupta cu criminalitatea internațională.

Comisia ONU pentru prevenirea criminalității și justiția penală (UNCCPCJ) consideră că este imperativ necesar de a asigura extrădarea infractorilor sau de a-i urmări penal, de a opera schimb de informații, de a asigura ajutorarea tehnică, de a reprimă trecerea frontierelor de către infractori, a contrabandiștilor cu armament, muniții, inclusiv echipamente și substanțe care pot fi utilizate pentru producerea armelor nucleare, biologice, chimice etc.

Concluzionând, vom atenționa asupra următoarelor:

În primul rând, prin infracțiuni transnaționale vom înțelege infracțiunile care atentează la relațiile sociale, interesele sau valorile, apărute de legislațiile penale ale două sau mai multor state, subiecți ai cărora sunt cetățenii străini care, de regulă, au drept scop obținerea unor profituri economice, financiare sau accesarea la putere. Totalitatea infracțiunilor transnaționale săvârșite de către formațiunile criminale organizate (GCO sau O(A)C) alcătuiesc baza criminalității organizate transnaționale (pentru combaterea căreia a fost adoptată Convenția din 2000).

În al doilea rând, este necesar de evidențiat trei tipuri/ categorii de infracțiuni transnaționale: infracțiunile internaționale, infracțiunile cu caracter internațional și infracțiunile cu „element internațional/ străin”.

În ce privește esența și natura juridică a tipurilor/ categoriilor de infracțiuni menționate supra, o analiză a acestora constituie obiect de studiu separat.

BIBLIOGRAFIE

1. Convenția ONU împotriva criminalității organizate transnaționale, adoptată la 15.11.2000.
2. Codul penal al Republicii Moldova, adoptat la 18.04.2002 cu modificările și completările ulterioare.
3. Годунов И.В. Транснациональная организованная преступность в России. М., 2001.
4. Иванов Э. А. Отмывание денег и правовое регулирование борьбы с ним. М., 1999.
5. Карпец И.И. Преступления международного характера. М. 1979.
6. Левин Д.Б. Ответственность государств в современном международном праве. М., 1996.
7. Лунев В.В. Преступность XX века. М., 1997.

Вячеслав УРСУ,

доктор права, Доцент кафедры Уголовно-правовых наук
Академии «Штефан чел Маре» МВД РМ

МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО ПРОТИВ ТОРГОВЛИ ЛЮДЬМИ В СВЕТЕ КОНВЕНЦИИ ООН ПРОТИВ ТРАНСНАЦИОНАЛЬНОЙ ОРГАНИЗОВАННОЙ ПРЕСТУПНОСТИ.

Резюме

Борьба с торговлей людьми является приоритетной в рамках, как международных организаций, так и отдельных государств. В статье проводится анализ международных документов, которые в данной сфере явились правовым базисом для регулирования важных аспектов межгосударственного взаимодействия в сфере противодействия торговле людьми, включая положения национальных правовых актов, принятых в соответствии с вышеуказанными международными соглашениями.

Ключевые слова: торговля людьми, международное сотрудничество, транснациональная организованная преступность, жертвы торговли людьми.

Summary

Combating human trafficking is a priority in the framework of both international organizations and individual states. The article analyzes the international documents, which in this area were the legal basis for regulating important aspects of interstate cooperation in the field of combating human trafficking, including the provisions of national legal acts adopted in accordance with the above international agreements.

Key words: human trafficking, international cooperation, transnational organized crime, victims of human trafficking.

Введение. Торговля людьми является проблемой глобального масштаба, которая не признает национальных границ. Таким образом, нередко она составляет транснациональное преступление, аналогичное по своему характеру международной торговле наркотиками и незаконному обороту оружия. Поэтому для борьбы с торговлей людьми требуются транснациональные методики, использующие международное сотрудничество в формах обмена информацией и оказания взаимной помощи.

Торговля людьми представляет собой современную форму рабства, нарушение прав человека, являющееся преступлением, как против личности, так и против государства. Торговля людьми является одной из форм насилия в отношении ее наиболее частых жертв: женщин и детей. Она также является одной из форм противоправного вмешательства в сферу международного семейного права, поскольку отдельные виды торговли людьми связаны с искажением или недобросовестным использованием законных семейных порядков.

Торговля людьми представляет собой вид нелегальной предпринимательской деятельности, который в некоторых случаях использует для своей выгоды международные миграционные потоки. Она оказывает глубочайшее воздействие на свои жертвы, причиняя им психологический и физический вред и травмируя их.

Движущими силами торговли людьми являются гендерное неравенство, отсутствие равных возможностей, вопиющее экономическое неравенство как внутри государств, так и между ними, коррупция и уязвимость, являющиеся результатом неадекватности судебной и правоохранительной систем, гражданской нестабильности и невыполнения государствами своих функций по защите и обеспечению своих граждан. Одним из факторов, способствующих процветанию торговли людьми, является наличие спроса на платные сексуальные услуги и дешевую рабочую силу для строительства, обрабатывающего производства, промышленности и домашнего хозяйства.

Борьба с торговлей людьми является приоритетной в рамках, как международных организаций, так и отдельных государств. Одним из шагов в развитии сотрудничества государств против торговли людьми, в частности женщинами и детьми, явилась Конвенция ООН против транснациональной организованной преступности, дополненная Протоколом о предупреждении и пресечении торговли людьми, особенно женщинами и детьми, и наказании за нее. Республика Молдова ратифицировала указанный международный правовой документ, принятием Закона № 15 от 17.02.2005 о ратификации Конвенции ООН против транснациональной организованной преступности. Конвенция распространяется на преступления, которые носят транснациональный характер и совершены организованной преступной группой (ст. 3 п. 1(b)). Наличие указанных элементов необходимо для применения Конвенции и протоколов к ней. В соответствии с Конвенцией «транснациональный характер преступления» не обязательно включает в себя факт пересечения границ, «транснациональность» проявляется и тогда, когда преступление совершено: *a*) в более чем одном государстве; *b*) оно совершено в одном государстве, но существенная часть его подготовки, планирования, руководства или контроля имеет место в другом государстве; *c*) оно совершено в одном государстве, но при участии организованной преступной группы, которая осуществляет преступную деятельность в более чем одном государстве; или *d*) оно совершено в одном государстве, но его существенные последствия имеют место в другом государстве (п. 2 ст. 3).

Согласно положениям Конвенции, государства-участники устанавливают ответственность для юридических лиц за участие в серьезных преступлениях, к которым причастна организованная преступная группа, и за преступления, признанные таковыми в соответствии со статьями 5, 6, 8 и 23. При этом, ответственность юридических лиц может быть уголовной, гражданско-правовой или административной. Кроме того, участники Конвенции должны привлекать к ответственности и физических лиц в соответствии с национальным уголовным законодательством (ст. 10).

Молдавский законодатель предусмотрел обязательность ответственности юридических лиц за торговлю людьми в ст. 34 Закона nr. 241 о предупреждении и пресечении торговли людьми от 20.10.2005. В соответствии с ней, в случае выявления деятельности по торговле людьми, совершаемой посредством юридического лица, имеющего лицензию на осуществление предпринимательской деятельности, которая послужила прикрытием для совершения указанных противозаконных действий, лицензия данного юридического лица отзывается и оно ликвидируется на основании судебного решения.

Часть (2) ст. 34 устанавливает что, юридическое лицо несет гражданско-правовую ответственность перед жертвой торговли людьми за нанесение ущерба в результате осуществления действий, указанных в части (1).

Привлечение к ответственности юридических лиц не исключает привлечения к ответственности физических лиц, совершивших преступления, связанные с торговлей людьми (ч. 3 ст. 34).

Уголовный кодекс РМ, также содержит положения в соответствие, с которыми подлежат ответственности и юридические лица. Так, согласно ч. (4) ст. 21 УК РМ, юридические лица, за исключением органов публичной власти, несут уголовную ответственность за преступления, за совершение которых предусмотрено наказание для юридических лиц в Особенной части настоящего кодекса. Преступление, предусмотренное ст. 165 УК РМ входит в число таких преступных деяний. В то же время, уголовная ответственность юридического лица не исключает ответственности физического лица за совершенное преступление (ч. (5) ст. 21 УК РМ).

Особенность международно-правовых норм, которые приняты и неукоснительно соблюдаются большинством государств, заключается в том, что они имеют обязательную силу для государств, однако оставляют на их усмотрение решение вопроса о применении норм международного права в рамках своих внутренних правовых систем. Государства же сами признают обязательность тех или иных источников международного права.

Упомянутый выше, Протокол, обязывает государства-участники принять соответствующие меры на законодательном и иных уровнях, чтобы признать следующие деяния, в качестве уголовно наказуемых: покушение на совершение акта торговли людьми, участие в качестве сообщника, руководство другими лицами с целью совершения акта торговли людьми (п. 2 ст. 5).

Молдавский законодатель установил уголовную ответственность за торговлю людьми в ст. 165 УК, применив в данном случае, рецепцию, в качестве универсального способа инкорпорации, т.е. точного воспроизведения в УК РМ формулировки, содержащиеся в п. а) ст. 3 Протокола о предупреждении и пресечении торговли людьми, особенно женщинами и детьми, и наказании за нее. Таким образом, ст. 165 УКРМ текстуально повторяет норму международного права и конкретизирует ее к особенностям правовой системы нашего государства.

В Конвенции прописывается ее взаимосвязь с протоколами: любой протокол к данной Конвенции толкуется совместно с ней с учетом цели это-

го протокола (п. 4 ст. 37). На Протокол о предупреждении и пресечении торговли людьми, особенно женщинами и детьми, и наказании за нее распространяются положения Конвенции. Протокол применяется к преступлениям, которые носят транснациональный характер, в которых задействованы организованные преступные группы.

Протокол ставит следующие цели: предупреждение торговли людьми, в частности женщинами и детьми; защиту и помощь жертвам торговли при соблюдении прав человека; поощрение сотрудничества между государствами (ст. 2).

Значимость Протокола состоит в формулировании понятия «торговля людьми». Под последней понимаются осуществляемые в целях эксплуатации вербовка, перевозка, передача, укрывательство или получение людей путем угрозы силой или ее применения или других форм принуждения, похищения, мошенничества, обмана, злоупотребления властью или уязвимостью положения, либо путем подкупа, в виде платежей или выгод, для получения согласия лица, контролирующего другое лицо (п. а ст. 3).

Эксплуатация, согласно Протоколу, включает эксплуатацию проституции других лиц или другие формы сексуальной эксплуатации, принудительный труд или услуги, рабство или обычаи, сходные с рабством, подневольное состояние или извлечение органов (п. а ст. 3). Причем согласие жертвы торговли людьми на запланированную эксплуатацию не принимается во внимание, если было использовано любое из средств воздействия, указанных выше.

Протокол не ограничивает торговлю людьми только оказанием сексуальных услуг, указывая другие формы эксплуатации. В Протоколе не дается определения «эксплуатации проституции» и «сексуальной эксплуатации». Разработчики Протокола дали возможность государствам толковать эти термины самостоятельно.

Необходимо указать, что ни Конвенция ООН против транснациональной организованной преступности, ни Протокол не обязывают государства предоставлять пострадавшим бесплатные услуги переводчиков или адвокатов в ходе судебного разбирательства. Государства самостоятельно разрешают данный вопрос.

Протокол о торговле людьми обязывает страны происхождения и назначения по возможности обеспечить физическую, психологическую и социальную реабилитацию жертв торговли людьми. Государства совместно с неправительственными организациями должны предоставлять им кров, информацию, особенно в отношении юридических прав жертвы, на понятном им языке, а также медицинскую, психологическую, материальную помощь. Государства должны рассмотреть возможности в области трудоустройства, образования, профессиональной подготовки потерпевших (п. 3 ст. 6).

Парламентом Республики Молдова еще в 2005 году был принят Закон nr. 241о предупреждении и пресечении торговли людьми от 20.10.2005, статья 20 которого предусматривает что, жертвам торговли людьми предостав-

ляется помощь в целях физической, психологической и социальной реабилитации посредством реализации специальных медицинских, психологических, правовых и социальных мер.

Жертвам торговли людьми предоставляется защита и оказывается помощь со стороны органов публичного управления, Национального комитета, территориальных комиссий по пресечению торговли людьми в пределах их компетенции и в соответствии с настоящим законом и другими нормативными актами.

Неправительственные организации, компетентные в рассматриваемой области, также вправе предоставлять защиту и оказывать помощь жертвам торговли людьми, в том числе защищать их интересы в ходе уголовного или гражданского процесса.

Во всех случаях, когда компетентный орган, международная или неправительственная организация, функционирующая в рассматриваемой области, имеют основание полагать, что то или иное лицо является жертвой торговли людьми, в отношении этого лица принимаются все предусмотренные законом меры по предоставлению ему защиты и оказанию помощи. При этом, предоставление услуг по защите и оказание помощи не могут быть обусловлены желанием жертвы торговли людьми делать заявления и участвовать в процессе преследования торговцев людьми.

Более того, в соответствии с ч. (4) ст. 165 УК жертва торговли людьми освобождается от уголовной ответственности за совершение преступлений в связи с этим процессуальным статусом.

В то же время, услуги по оказанию защиты и помощи жертвам торговли людьми предоставляются бесплатно.

Существенное значение имеют положения об экстрадиции, регулирующие международное сотрудничество государств. Если государства обусловили выдачу лиц, совершивших преступление, наличием между ними соответствующего договора, то данная Конвенция может выступать в качестве правового основания для выдачи в связи с любым преступлением, к которому применяется статья 16, в случае отсутствия договора (п. 4 ст. 16).

Республика Молдова при ратификации Конвенции оговорила, что она будет использовать Конвенцию как основу для сотрудничества в вопросах экстрадиции с другими государствами-участниками (ст. 1 Закона №. 15 от 17.02.2005). *«В соответствии с положениями пункта а) части 5 статьи 16 Конвенции Республика Молдова считает настоящую Конвенцию правовой основой для сотрудничества с другими государствами-участниками по вопросам экстрадиции. Республика Молдова не считает Конвенцию правовой основой для выдачи своих граждан и лиц, получивших политическое убежище в стране, согласно положениям своего внутреннего законодательства».*

В Конвенции указывается, что государства-участники должны стремиться к заключению двусторонних и многосторонних соглашений или договоренностей с целью осуществления или повышения эффективности выдачи (п. 17 ст. 16).

В соответствии со ст. 33 закона nr. 241 о предупреждении и пресечении торговли людьми от 20.10.2005, взаимодействие на международном уровне в области предупреждения и пресечения торговли людьми, предоставления защиты и помощи жертвам торговли людьми, включая их репатриацию, осуществляется на основе международных договоров, одной из сторон которых является Республика Молдова.

Особое внимание уделяется сотрудничеству правоохранительных органов, в частности укреплению связи между компетентными органами и учреждениями. Механизм правовой помощи, предусмотренный Конвенцией, представляется важным для Республики Молдова.

В связи с этим, ст. 34 вышеупомянутого закона предусматривает введение института офицеров связи в рамках Министерства внутренних дел, а также прокуроров связи в рамках Генеральной прокуратуры. Они обеспечивают взаимные консультации с офицерами связи или, по обстоятельствам, с прокурорами связи, действующими в других странах, в целях координации общих действий по выявлению, раскрытию случаев торговли людьми и уголовному преследованию в таких случаях, а также по защите жертв торговли людьми и оказанию им помощи в ходе уголовного преследования.

Офицеры и прокуроры связи являются контактными лицами соответствующих органов с аналогичными организациями и учреждениями других стран для целей обмена данными о расследовании преступлений и уголовном преследовании по преступлениям, предусмотренным настоящим законом (ч.2 ст.34 закона).

Конвенция призывает государства предпринимать все необходимые меры для максимальной реализации ее положений как на своей территории, так на международном уровне посредством двусторонних и многосторонних соглашений. На государства возлагается обязанность осуществлять деятельность по предупреждению транснациональной организованной преступности.

В Протоколе предусматривается необходимость сотрудничества государств в области предупреждения торговли людьми, обмена информацией и подготовки кадров, упоминается о сотрудничестве правительств с неправительственными организациями, проведении исследований, информационных кампаний, совершенствовании законодательства в сфере культуры, образования и в социальной области. Государства должны принять соответствующие меры в области пограничного контроля в целях предупреждения торговли людьми, меры по усовершенствованию защищенности и надежности выдаваемых документов, в частности паспортов, виз, документов, удостоверяющих личность; разрабатывают технологии, которые затрудняли бы подделку таких документов.

Таким образом, Конвенция ООН против транснациональной организованной преступности и дополняющий ее Протокол против торговли людьми являются документами, комплексно рассматривающими торговлю людьми, в частности женщинами и детьми. В Протоколе дается широкое

определение торговли людьми, которое в качестве потерпевших указывает женщин, мужчин и детей. Однако определение касается преступных действий организованной группы. В Протоколе указываются меры по защите жертв, предупреждению торговли людьми, осуществлению сотрудничества между государствами в области борьбы с торговлей людьми. Кроме того, в Конвенции ООН против транснациональной организованной преступности детально регулируется механизм международного сотрудничества государств в области выдачи преступников (экстрадиции) и оказания правовой помощи.

В то же время, анализируя законодательство РМ можно сделать однозначный вывод, что молдавские правоприменители имеют в своем распоряжении достаточный «арсенал» правовых средств для эффективного противодействия торговли людьми, включая инструменты международного права.

Согласно законодательству преступления, связанные с торговлей людьми, имеют как национальный, так и транснациональный характер. В случае преступлений транснационального характера применяются формы и процедуры расследования и уголовного преследования, предусмотренные международным и национальным законодательством для таких преступлений (ст.30 закона).

ЛИТЕРАТУРА

1. Конвенция Организации Объединенных Наций против транснациональной организованной преступности.
(http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/orgcrime.shtml).
2. Протокол о предупреждении и пресечении торговли людьми, особенно женщинами и детьми, и наказании за нее, дополняющий Конвенцию Организации Объединенных Наций против транснациональной организованной преступности (http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/protocol1.shtml).
3. Уголовный кодекс Республики Молдова, принятый Законом nr.985 от 18.04.2002, вступившим в законную силу в 2003 году с последующими изменениями и дополнениями.
4. Закон РМ nr. 241 о предупреждении и пресечении торговли людьми от 20.10.2005.
5. Закон РМ nr. 15 о ратификации Конвенции ООН против транснациональной организованной преступности от 17.02.2005.

Gheorghe GRAUR,

master în drept, asistent-universitar

al Catedrei „Drept Polițienesc” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Vasile ZAVATIN,

doctor în drept, conferențiar universitar

al Catedrei „Drept Polițienesc” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

PENDULAȚIA INDICILOR CANTITATIVI ȘI CALITATIVI DEMOGRAFICI CA PREMISE CE AFECTEAZĂ MOBILIZAREA, VALORIFICAREA POTENȚIALULUI UMAN AL DIASPOREI

Rezumat:

Fenomenul diasporei în epoca contemporană este o situație reală a evoluției societății, fiindcă frontierele nu mai sunt decât un element teritorial și politic al unui stat.

Actualitatea studiului este relevantă de organele de resort privind fenomenul migrațional și imigrațional reprezentat de indicii cantitativi și calitativi demografici.

Fluctuația și forța personalului diasporei este direct proporțională cu bilanțul migrator al fiecărui stat, ce favorizează sau diminuează mobilizarea, valorificarea și recunoașterea potențialului uman al diasporei.

Studierea fenomenului migrațional, devotamentul excesiv al diasporei, naționalismul față de „alma mater” contribuie la evitarea acumulării unor disensiuni sociale cu impact direct asupra întregului tablou internațional și regional, generând uneori disconfort statului gazdă sau crearea „conflictelor înghețate”, „secesioniste”.

Cuvinte-cheie: migrație, diasporă, situație demografică, imigrație, emigrație etc.

Summary:

The phenomenon of diaspora in the modern era is a real situation of the evolution of society, because the borders are no more than a territorial and political element of a state.

The present study is emphasized by the competent area of the phenomenon of migration and immigration represented by the demographic quantitative and qualitative.

Fluctuation and force of diaspora is directly proportional to each state's migration balance, favoring or reduce mobilization, development and recognition of human potential of diaspora.

Studying the phenomenon of migration, excessive devotion of diaspora, nationalism to "alma mater" helps prevent the avoidance of social disagreements with a direct impact on the whole international and regional picture, sometimes generating discomfort to the host state or creating "frozen conflicts" or "secessionist" conflicts".

Keywords: migration, diaspora, demographic situation, immigration, emigration etc.

Introducere. Evoluției speciei umane îi este caracteristică, în anumite limite, mobilitatea teritorială sau geografică. Această particularitate este cunoscută sub numele de „migrație” și poate fi definită drept mișcarea teritorială a oamenilor atât în limitele unei țări, cât și în afara lor.

Migrațiile, în accepțiunea foarte largă a termenului, implică ideea de deplasare, de schimbare de loc și de locuință. Termenul se referă atât la plecarea

individuală, la deplasarea grupelor umane, cât și la mișcărilor sezoniere, în căutare de lucru [1, p. 116].

Etapa actuală se caracterizează prin migrațiile economice dar și politice; se atestă un flux mare de migranți din țările Americii Latine spre SUA, o nouă destinație sunt țările din Orientul Apropiat care primesc migranți originari din India, Pakistan, Africa de Nord, de asemenea, o destinație importantă a muncitorilor necalificați este Rusia.

În ultimul timp o amploare tot mai mare a căpătat migrația populației din diferite „puncte fierbinți”, cum ar fi: Ucraina de Est, Sudanul de Sud, Siria etc. [1, p. 117].

În lumea contemporană, migrația este un fenomen global și fiecare stat și societatea sa sunt afectate de acest fenomen. Ultimele decenii au creat o nevoie reală din partea statelor de a-și instrui „specialiști în materie de migrație” – managementul migrației, migrația legală, protecția frontierelor, azilul etc. [2, p. 5]. Cauzele care pot determina migrațiile populației sunt: economice (surplusul sau deficitul de forță de muncă, nivelul bunăstării materiale ale populației), naturale, politice, familiale etc. [3, p. 36-37].

Alți autori elucidează alte cauze caracteristice epocii contemporane cum ar fi: războaiele; persecuțiile politice și religioase, discriminările etnice, condițiile climatice nefavorabile, condițiile geografice periculoase(ex: cutremure, inundații); căutarea unor condiții economice mai bune etc. [4, p. 16].

R. Moldova se caracterizează printr-un grad înalt de migrație atât internă, cât și externă.

În perioada postbelică în fluxul migrației interne predomina cea de la sat la oraș, fenomen determinat de: mecanizarea agriculturii, ritmul avansat al industrializării orașelor, creșterea decalajului dintre calitatea vieții la oraș și cea de la sat. Sporul numeric al populației urbane din perioada respectivă s-a efectuat pe baza migrației populației de la sat și mai ales pe contul migrației populației din spațiul sovietic. Cel mai mare flux de imigranți a fost cel din Rusia și Ucraina. Intrarea pe teritoriul Republicii Moldova este permisă străinilor care întrunesc următoarele condiții:

- a) posedă un document valabil de trecere a frontierei de stat;
- b) posedă viză acordată în condițiile prezentei legi sau, după caz, permis de ședere valabil ori buletin de identitate pentru refugiați sau pentru beneficiarii de protecție umanitară;
- c) prezintă documente care justifică scopul intrării și fac dovada existenței unor mijloace corespunzătoare etc. [5, art. 6].

Exodul cetățenilor din Republica Moldova în străinătate pentru angajare la locuri de muncă este un fenomen de proporții semnificative, populația romă luând parte, de asemenea, la acest flux migrațional. Totodată, comportamentul migrațional al romilor are anumite trăsături specifice. În primul rând, trebuie menționat faptul că migrarea cu întreaga familie este specifică romilor și este un fenomen care explică parțial incidența abandonului școlar printre copiii romi [6, p. 15].

În anii 1940-1950, au avut loc migrații forțate a populației băștinașe, pe motive politice, organizate de regimul sovietic, în special în Kazahstan și Rusia.

După obținerea independenței direcțiile migrațiunii populației dintre R. Moldova și alte state s-au modificat esențial. Un flux mare de emigranți din R. Moldova s-au îndreptat în afara spațiului ex-sovietic (SUA, Germania, România, Israel).

O parte însemnată din emigranți și imigranți, în ultimele două decenii s-au repatriate în țările de origine. Mulți moldoveni s-au întors în țară din Rusia și Ucraina și invers, mulți ruși și ucraineni s-au întors la țara lor de origine.

O formă specifică de migrațiune este cea ilegală (clandestină). Ea include migrații care pătrund pe căi ilegale pe teritoriul țării. În R. Moldova, în perioada crizei economice, aceasta a atins proporții deosebit de mari. Cel mai mare flux de migrați clandestin se îndreaptă spre Rusia, Italia, Spania, Israel [3, p. 37-38].

În Republica Moldova instituția specializată a statului responsabilă de gestionarea problemelor ce țin de regimul de ședere al străinilor, inclusiv de integrarea și naturalizarea acestora, este Biroul Migrație și Azil din cadrul Ministerului Afacerilor Interne. La nivel teritorial, Biroul Migrație și Azil este reprezentat de două servicii regionale cu sediul la Bălți și Comrat [7, p. 18].

Necesitatea studierii proceselor migraționale în țara noastră se datorează determinării Republicii Moldova ca o țară independentă nouă și conexiunea ei la procesele migraționale globale. În țară se simte tot mai accentuat nevoia cetățenilor de a-și pune în aplicare planurile lor migraționale cu privire la migrarea temporară sau definitivă [8, p. 215].

O temă actuală de dezbateri, pentru dezvoltarea Republicii Moldova, o constituie problema migrației forței de muncă. Fluxurile migratorii au dus la sporirea interesului de cercetare a acestui fenomen de către experții autohtoni, și anume la căutarea de răspunsuri, ce anume îi determină pe cetățenii noștri să emigreze peste hotare. Ca răspuns la întrebarea dată, trebuie să menționăm următoarea cauză: obținerea independenței statului moldav, șomajul ridicat, criza economică acută prezentă până acum.

Procesele migraționale influențează atât situația socială, economică și demografică din țară, cât și stabilitatea și securitatea statului.

ASPECTE ALE GLOBALIZĂRII	EUROPA		SUA	
	Pozitiv	Negativ	Pozitiv	Negativ
Furnizarea de locuri de muncă și întărirea economiei în țările sărace	48%	34%	64%	21%
Menținerea diversității culturale în lume	46%	37%	53%	28%
Economia țării subiectului chestionat	45%	35%	52%	30%
Standardul de viață al subiectului chestionat	42%	30%	51%	28%

Sursa: The Chicago Council on Foreign Relations and The German Marshall Fund of the United States, Worldviews 2002. Survey of American and European Attitudes and Public Opinion on Foreign Policy [9, p. 48].

Procesele migraționale influențează atât situația socială, economică, demografică din țară, cât și stabilitatea și securitatea statului [8, p. 215]. Actualul program de guvernare nu se axează pe gestionarea deplină a amenințărilor reale, palpabile ce țin de securitatea statului și siguranța cetățenilor lor. Un factor determinant al ascensiunii terorismului este chiar procesul migrațional, sau cu alte cuvinte crearea castelor sociale cu aceleași înclinații sociale, devianțe psihologice, aceleași concepții religioase (asemeni „jihadiștilor” – ca rezultat al ascensiunii lumii musulmane).

Următoarea statistică reflectă părți ale procentajului gravității problemelor respective în arealul zonelor SUA și ale Europei.

MĂSURI PENTRU COMBATAREA TERORISMULUI	EUROPA (% în favoare)	SUA (% în favoare)
Sprijinul pentru țările sărace în vederea dezvoltării economiei acestora	91%	78%
Trupe terestre care să atace taberele de instrucție și alte facilități ale teroriștilor	69%	84%
Lovituri aeriene împotriva taberelor de instrucție și a altor facilități ale teroriștilor	68%	87%
Restricționarea imigrației în țările proprii	63%	77%
Asasinarea liderilor teroriști	51%	66%

Sursa: The Chicago Council on Foreign Relations and The German Marshall Fund of the United States, *Worldviews 2002. Survey of American and European Attitudes and Public Opinion on Foreign Policy* [9, p. 49].

Date relevante despre migrația din Republica Moldova pentru perioada anului 2013 [10], sunt prezentate prin intermediul sondajelor gospodăriilor și migranților. Acestea au fost realizate consecutiv de Centrul de Analiză și Investigații Sociologice, Politologice și Psihologice CIVIS și IASCI în cadrul NE-XUS Moldova.

Constatările principale ale studiului gospodăriilor din 2013:

A. Cadrul general:

a) 38,6% din gospodăriile din R. Moldova au avut una sau mai multe persoane care au practicat migrația internațională și/sau mobilitatea geografică (mobilitate internă);

b) 29,4% din gospodăriile au avut unul, mai mulți sau toți membrii în migrație internațională, pe termen lung sau sezonier;

B. Migrația internațională pe termen lung (definită drept migrație pentru o perioadă mai mare de 12 luni):

a) 411 000 sau 12,4% din populația totală sunt în migrație internațională pe termen lung;

Dintre aceștia:

- b) 370 000 sunt lucrători migranți sau 11% din totalul populației:
 - 23% din gospodării au cel puțin un membru care lucrează peste hotare pe termen lung;
 - 56% (sau 206 000) din lucrătorii migranți sunt în Rusia, 22% (sau 81 000) în Italia, iar între 2% și 3% (sau de la 8000 la 10 000) în fiecare din următoarele țări precum Franța, Turcia și Portugalia;
 - 56% sunt bărbați/44% femei;
 - 68% provin din mediul rural/32% din mediul urban;

Suplimentar:

- 18 400 moldoveni se află la studii peste hotare;
- 18 700 persoane sunt în migrație în scopul reîntregirii familiei [11].

În Republica Moldova există diverse surse de date cu referire la migrație. Bi-roul Național de Statistică, prin intermediul cercetării Anchetei Forței de Muncă, estimează numărul de lucrători migranți în vârstă de 15 ani și peste (persoane care în perioada de referință se află peste hotare la muncă sau în căutare de lucru) în baza cercetării realizate la nivel național în mod reprezentativ.

Datele Poliției de Frontieră cu privire la trecerea frontierei oferă posibilitatea cunoașterii perioadei de ședere atât în R. Moldova, cât și peste hotarele ei pentru toate persoanele care traversează frontiera de stat în mod legal. EUROSTAT furnizează date importante cu privire la migrații moldoveni cu cetățenie și ședere regularizată în țările de destinație [12, p. 106].

Statisticile EUROSTAT, disponibile în domeniul cetățeniei active, utilizează doi indicatori relevanți ai Uniunii Europene privind integrarea migranților (Declarația Conferinței ministeriale europene privind integrarea – Zaragoza):

1) Rata de naturalizare – în 2013, statele membre ale UE au acordat cetățenie la aproximativ 1 milion de persoane (circa 980 de mii de cetățeni străini), ceea ce reprezintă 3% din totalul cetățenilor străini în UE – 27 [13] de state membre (din totalul de 33 milioane de cetățeni externi domiciliați în UE).

2) Ponderea de ședere pe termen lung a cetățenilor non UE – în 2014, majoritatea cetățenilor rezidenți non UE a fost înregistrată în Letonia și Estonia, cu un permis de ședere pe termen lung (mai mult de 87%, în reședință totală pentru fiecare țară).

În baza aceluiași statistici ale EUROSTAT, statele membre ale UE au acordat în 2015 protecție la mai mult de 330 000 de solicitanți de azil, ceea ce reprezintă o creștere cu 72% în raport cu anul 2014 [4, p. 51].

Referitor la acest subiect doamna Diana Cheianu-Andrei nuanțează următorul aspect: datele prezentate de această instituție relevă identificarea, în ultimii ani, a unui număr mare de migranți în dificultate repatriați în țara de origine [12, p. 107]. Analiza datelor prin prisma variabilei de sex relevă un număr mai mare al femeilor care au fost repatriate decât al bărbaților.

Menționăm că studiul respectiv nu se focusează pe elucidarea categoriilor de emigranți, ci se focusează pe impactul acestora asupra politicii naționale.

Potențialul uman al membrilor diasporei.

Conceptual de diasporă își are rădăcinile în Grecia Antică, anterior semnificând „împrăștiere”. De-a lungul timpurilor, termenul „diasporă” a fost extins și de către alte grupuri etnice, treptat ajungând să definească toate tipurile de migranți sau populația minoritară, dar care menține un simț al diferențierii etnice și sentimental provin din altă parte. Cele mai mari diaspore contemporane sunt: afroamerică – 25 milioane, kurzilor – 14 milioane, irlandeză – 10 milioane, italiană – 8 milioane, ungară – 4,5 milioane, poloneză – 4,5 milioane, turcă – 3,5 milioane, iraniană – 3,5 milioane, japoneză – 3 milioane, libaneză – 2,5 milioane.

Diverse sondaje confirmă faptul că migranții mențin nivele solide de coeziune socială. Dâșii își aleg destinația în baza alegerilor prietenilor sau a familiei deja emigrate, se întâlnesc în mod regulat cu alți moldoveni peste hotare, comunică frecvent cu cei de acasă și accesează relativ frecvent media din țara de baștină. Cu toate acestea, numărul în creștere al asociațiilor diasporei nu este considerat de migranți drept o sursă de informație și suport, astfel, în unele țări, cum ar fi Rusia, existența unor astfel de asociații se ignorează, pe când în alte țări, cum ar fi Italia, asociațiile diasporei se dezvoltă luând forma unor centre de întrunire, având mai cu seamă un caracter cultural [14, p. 37].

Procesele migraționale afectează, de asemenea, potențialul economic al țării: piața muncii, sectorul public și cel privat se confruntă cu exodul forței de muncă calificate – în migrația pe termen scurt sau lung sunt implicate aproximativ 42% din populația economic activă a Republicii Moldova (1232,4 persoane în anul 2014, potrivit statisticii oficiale).

Prin urmare, Guvernul recunoaște importanța diasporei și își asumă rolul de promotor și apărător al drepturilor fiecărui cetățean, indiferent de locul său de reședință, precum și de facilitator al mobilizării diasporei.

Includerea domeniului diaspora, migrație și dezvoltare în politicile naționale este un proces complex, care implică ministere, autorități publice centrale și instituții. Întrucât diaspora constituie un factor catalizator al dezvoltării țării, strategia națională „Diaspora-2025” (în continuare – Strategie) se axează pe dezvoltarea relațiilor cu membrii diasporei, pe promovarea și respectarea drepturilor tuturor cetățenilor țării, indiferent de locul aflării acestora [15, p. 5].

Veniturile din remitențe au influențat semnificativ diminuarea ratelor de sărăcie, acestea alimentând consumul de bază al gospodăriilor și asigurând ieșirea din sărăcie. Remitențele reprezintă aproximativ 26% din PIB și depășesc de 7,7 ori valoarea netă a investițiilor străine directe, estimate la 207,4 mil. dolari SUA. În anul 2014 rata sărăciei absolute în Republica Moldova a constituit 11,4%, cu 1,3 puncte procentuale mai puțin decât în anul 2013. Astfel, pe parcursul anului 2014 au părăsit zona sărăciei peste 46 mii de persoane. În anii 2006-2014 rata sărăciei absolute a scăzut de la 30,2% până la 11,4%, adică de circa 2,6 ori.

În scopul dezvoltării naționale este imperativ ca politicile și intervențiile să promoveze caracterul circular al contribuțiilor și rezultatelor productive ale migranților și diasporei. Diaspora poate contribui la dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova prin competențe profesionale, abilități umane și resurse financiare, fără o reîntoarcere propriu-zisă în țară.

În prezent, diaspora Republicii Moldova este structurată în aproximativ 250 de asociații în peste 30 de țări, inclusiv în diverse grupuri de inițiativă și de excelență profesională. Cele mai numeroase asociații sunt înregistrate în Italia, România, Ucraina, Federația Rusă, Portugalia, Franța, SUA și Canada.

Diaspora moldovenească este una tânără și fragmentată. Diaspora cuprinde atât „diaspora clasică” – persoanele care au emigrat definitiv peste hotare, cât și „diaspora nouă” – migranții care au plecat la muncă în străinătate începând cu anii 1990. Asociațiile diasporei nu au suficiente capacități și experiență în motivarea și angajarea cetățenilor în activități de voluntariat sau de dezvoltare a comunității [15, p. 16].

Tipologia asociațiilor diasporei este complexă și diversă, în funcție de statutul juridic, modelul de gestionare a activităților și domeniul de activitate.

Asociațiile și grupurile diasporei au un rol important în realizarea acțiunilor și obiectivelor strategice în domeniul diaspora, migrație și dezvoltare. Factorul integrator pentru toate structurile diasporei este apartenența națională și civică, care necesită consolidare și valorificare pe 3 dimensiuni:

1) voluntariat: potențialul contribuției civice și de voluntariat al membrilor diasporei poate fi implicat în activități și stipulat în programe dedicate acestora în Republica Moldova;

2) advocacy și diplomație publică: comunitățile proactive și grupurile de excelență ale diasporei pot facilita promovarea imaginii Republicii Moldova și inițierea unor dialoguri bilaterale în domeniul economic, investițional, cultural și academic;

3) caritate: membrii diasporei au o legătură emoțională și culturală puternică cu persoanele social-vulnerabile din Republica Moldova [15, p. 11].

Republica Moldova, după destrămarea Uniunii Sovietice a trecut prin mai multe valuri de emigrări. Drept rezultat numărul populației Republicii Moldova, conform datelor oferite de ultimul recensământ, a scăzut cu un milion de oameni. Magenta Consulting a demarat un studiu în rândul părinților moldoveni, care a arătat câți dintre părinți au copii plecați peste hotare.

Aproape 9 din 10 părinți se pot lăuda cu copii rămași acasă

Conform studiului marca Magenta Consulting, circa 70% din moldoveni sunt părinți. Rezultatele studiului indică faptul că în cazul a 86% de părinți, copiii sunt în Moldova, 14% din părinți au copii care muncesc în afara țării, dar sunt în continuare cetățeni ai Republicii Moldova și 9% de moldoveni au copii care sunt plecați din țară și care s-au stabilit cu traiul permanent în acea țară.

Poziția față de emigrări a părinților de minori

Sondajul realizat de Magenta Consulting a urmărit, de asemenea, să afle care sunt viziunile părinților care au copii ce încă nu au împlinit 16 ani în legătură cu o eventuală plecare peste hotarele țării. Rezultatele arată că 65% dintre părinți nu vor ca odată deveniți maturi, copiii lor să plece din Moldova, 15% din moldoveni ar vrea ca odraslele lor să-și facă studiile în altă țară, dar la finalizarea acestora, să se întoarcă acasă, iar 5% ar vrea ca copiii lor să câștige un ban peste hotare cu condiția să se întoarcă acasă. Totuși, există și cei care le doresc fiilor și fiicelor lor

să se stabilească permanent cu traiul într-un stat străin – 13% [16].

Principala disfuncție a migrației față de familie și relațiile familiale se manifestă prin influența asupra stabilității acestora. Practic toți respondenții menționează că destrămarea căsătoriilor în urma migrației devin un fenomen destul de răspândit. Sunt familii distruse din cauza migrației, copiii nu primesc acea educația care le trebuie, și sunt multe cazuri de divorț [17, p. 265].

Evoluția fenomenelor demografice, precum și fluxurile migratorii, atât externe, cât și interne, își găsesc reflectare în repartizarea populației pe sexe și vârste.

Populația de sex feminin continuă să fie predominantă (51,9% din total populație în 2004 și 52,3% în 1989).

Impactul migrației asupra situației sociodemografice

Migrația internațională constituie un factor important în dezvoltarea demografică a țării, având atât un impact direct – imediat, cât și unul indirect – în timp. Procesele migraționale influențează negativ indicatorii sociodemografici: numărul populației, numărul copiilor nou-născuți și structura pe vârste, nupțialitatea și divorțialitatea.

În 2015, mai mult de un milion de migranți și refugiați au trecut în Europa, ceea ce a generat o adevărată criză în țările care s-au confruntat cu aflusul acestora și a creat dezbinare în cadrul UE privind modul de gestionare a reșezării oamenilor. *Criza migranților: Migrația în Europa explicată în șapte diagrame* este titlul sub care mass-media străine, într-un articol publicat pe site-ul BBC-News, a prezentat aspecte privind criza generată în rândul statelor membre ale UE, în domeniul migrației și azilului, răspunzând la un număr de șapte întrebări, după cum vom arăta pe scurt în cele ce urmează.

1) Răspunsul la întrebarea: *Din ce țări provin migranții?*

Conflictul din Siria continuă să fie *cel mai important factor al migrației*, precum și violențele care au loc în Afganistan și Iraq, abuzurile în Eritreea și sărăcia din Kosovo.

2) Răspunsul la întrebarea: *Ce destinații au migranții?*

Germania a primit *cel mai mare număr de noi cereri de azil*, în 2015, peste 476 000.

Ungaria a ocupat *locul al doilea pentru cererile de azil*, având 177 130 de cereri.

3) Răspunsul la întrebarea: *Cum ajung migranții în Europa?*

Organizația Internațională pentru Migrație (OIM) a estimat că mai mult de 1 011 700 *migranți au sosit pe mare*, în 2015, și aproape 34 900 *pe uscat*. Forța de frontieră externă a UE, Frontex, monitorizează rutele utilizate de migranți și numărul celor care ajung la frontierele Europei și a apreciat că numărul de trecere în Europa, în 2015, a fost mai mare de 1.800.000.

4) Răspunsul la întrebarea: *Cât de periculoasă este călătoria?*

Conform OIM, a fost raportat un număr de peste 3 770 migranți care au murit încercând să traverseze Marea Mediterană, în 2015.

5) Răspunsul la întrebarea: *Ce țări europene sunt afectate cel mai mult?*

Deși Germania a avut cele mai multe cereri de azil în 2015, Ungaria a avut

cel mai mare număr de cereri în raport cu populația sa. Aproximativ 1 800 de refugiați, la 100 000 de locuitori din populația Ungariei, au cerut azil în 2015. A urmat Suedia cu aproximativ 1 667 de cereri de azil, la 100 000 de locuitori. Numărul de cereri pentru Germania a fost de 587, la 100 000 de locuitori. La nivelul UE, *media a fost de 260 de cereri de azil, la sută de mii de locuitori.*

6) Răspunsul la întrebarea: *Cum a reacționat Europa?*

Tensiunile din UE au fost în creștere din cauza sarcinii disproporționate cu care se confruntă anumite țări, în special: Grecia, Italia și Ungaria.

7) Răspunsul la întrebarea: *Câte cereri de azil sunt aprobate?*

În 2015, deși numărul persoanelor care au solicitat azil a fost mult mai mare, țările UE au oferit azil la un număr de circa 292 540 refugiați. În același an, mai mult de un milion de migranți au solicitat azil, dar cererea de azil poate urma o procedură de lungă durată.

În 2015, în Germania au sosit în jur de 1,1 milioane de solicitanți de azil, reprezentând un număr record, care a pus o mare presiune asupra autorităților locale. Cancelarul german Angela Merkel a declarat că Germania va avea grijă de refugiați autentici, îndeplinind datoria umanitară internațională. Germania dorea ca partenerii săi din UE să accepte cote obligatorii, pentru a răspândi migrația la nivelul UE. Franța, Italia și Grecia au sprijinit această soluție, dar liderii UE în ansamblu au decis asupra unui sistem voluntar [4, p. 55].

Criza migrației este analizată retroactiv de Președintele Donald Tusk în **Raportul de activitate al Consiliului European**, decembrie 2014 - aprilie 2016, în cuprinsul căruia arată că aceasta reprezintă o perioadă de provocări unice, în care un flux inexorabil de oameni a devenit cea mai gravă criză, după al Doilea Război Mondial, fiind prioritate protejarea valorilor fundamentale – solidaritatea, libertatea și unitatea.

Statisticile Eurostat privind cererile de azil în UE au relevat că în 2015, statele membre ale UE au acordat protecție la mai mult de 330 000 solicitanți de azil, ceea ce **reprezintă o creștere cu 72 % în raport cu anul 2014.**

Potrivit datelor provenite de la Eurostat, Biroul de statistică al Uniunii Europene, **principalii beneficiari ai stării de protecție în UE, în 2015, au fost cetățenii din Siria** (166.100 persoane, 50% din numărul total al persoanelor care au obținut acest statut în UE).

În 2015, cel mai mare număr de persoane care au obținut statut de protecție a fost înregistrat în Germania (148 200, cu 212 % mai mult față de 2014).

Opinii ale liderilor europeni privind migrația, exprimate în mass-media, au relevat implicațiile crizei.

În luna mai 2016, în discursul rostit la Vatican, Schulz a estimat că Europa „se confruntă cu ceea ce ar putea fi o probă dificilă pentru unitatea ei”, referându-se la *criza refugiaților*, care în opinia sa *poate fi rezolvată prin aplicarea cotelor obligatorii.*

În 2015, deși Germania a avut cele mai multe cereri de azil, Ungaria a avut cele mai multe solicitări în raport cu populația sa.

Germania dorea ca partenerii săi din UE să *accepte cote obligatorii*, pentru a răspândi migrația la nivelul UE. Franța, Italia și Grecia au sprijinit această soluție,

dar liderii UE în ansamblu au decis asupra unui sistem voluntar.

Așadar, evenimente precum *criza migrației* pot răsturna deviza Uniunii Europene „Unitate în diversitate” și pot genera unele consecințe pe termen lung, greu de estimat și de gestionat” [4, p. 55-56].

Rata natalității, potrivit datelor statistice oficiale pentru anul 2014, înregistrează tendințe de descreștere – 10,9 nou-născuți vii la 1 000 de locuitori. La acest indicator Republica Moldova deține al doilea loc în rândul țărilor cu venit mic-mediu din lume.

Ponderea copiilor sub 15 ani s-a micșorat, iar procesul de îmbătrânire demografică s-a accentuat, deoarece migrează preponderent persoanele tinere, cu vârstă aptă de muncă. Prin urmare, coeficientul îmbătrânirii (numărul persoanelor în vârstă de 60 de ani și mai mult de 100 de locuitori) este de 16,2 persoane, indicator ce denotă că Republica Moldova se confruntă cu un proces accentuat de îmbătrânire demografică, conform scării G.Bojio-Garnier [15, p. 10].

În perioada analizată a crescut cu 3,5 ani vârsta medie a populației, fiind de 35,3 ani, a femeilor – 36,8 ani și a bărbaților – 33,6 ani (conform datelor recensământului populației din 1989, vârsta medie a populației constituia 31,8 ani, a femeilor – 33,3 ani și a bărbaților – 30,1 ani) [18, p. 15].

Situația similară o reprezintă cele mai recente studii prin intermediul statisticilor noi. Astfel, Republica Moldova se află în perpetuu declin demografic pe o perioadă de 24 de ani consecutiv. Acestor factor e cauzat și de faptul că în țară se nasc tot mai puțini copii. În 2013, numărul nou-născuților a scăzut cu 4%, în comparație cu 2012. Astfel, migrația peste hotare a provocat declinul demografic al țării – circa 18% în ultimii 20 de ani.

Se estimează că menținerea acestui trend negativ va reduce numărul populației până în anul 2050 cu încă 20%.

În prezent R. Moldova se află în topul țărilor afectate de procesele migraționale. Migrația are loc în două direcții: internă (de la sat la oraș) și externă (pentru muncă, scop educațional, afaceri sau turism). Conform datelor statistice oficiale înregistrate circa 370 000 de emigranți (cifra neoficială constatând circa 800 000 de cetățeni) au plecat în străinătate numai cu scopul angajării în câmpul muncii, iar volumul remitențelor în urma migrației atinge proporții considerabile de 33%-37% față de PIB.

R. Moldova este afectată și de fenomenul de exod intelectual, din cei care pleacă, intelectualii reprezintă 18%. Acest grup de migranți este formată de ingineri, medici, învățători, juriști și economiști.

La începutul sec. XXI numărul imigranților, cei care s-au stabilit cu traiul permanent în R. Moldova, constituie 1,2-2,7 mii persoane anual și repatriați 1,5-2 mii persoane/an. Cei mai mulți imigranți au venit din Ucraina, Turcia, România, Rusia, Israel și alte state. Majoritatea au imigrat cu scopul muncii și din motive familiale, restul pentru studii. Jumătatea din repatriați provin din Rusia, un sfert le revine celor din Ucraina.

În procesele migraționiste din prezent la nivelul comunitar respondenții au menționat două etape ale migrației. Prima etapă a fost caracteristică pentru peri-

oada inițială a schimbărilor economice în Republica Moldova. Migrația la această etapă a fost cauzată de scăderea bruscă a nivelului de trai al populației rurale și urbane la începutul anilor 1990 ai sec. XX. Din această cauză scopul migranților a fost supraviețuirea. Deoarece în urma terapiei de șoc la marginea supraviețuirii s-au pomenit toate păturile sociale și categoriile societății moldovenești, conținutul contingentului migranților nu a fost omogen, ci se caracteriza printr-o componență socială foarte pestriță [17, p. 258].

Situația demografică în Republica Moldova în anul 2015-2016

Biroul Național de Statistică informează că, în anul 2015 evoluția proceselor demografice se caracterizează prin creștere față de anul 2014 atât a natalității, cât și a mortalității generale, la fel și a valorii indicatorului de scădere naturală a populației. Pe parcursul perioadei analizate rata totală de fertilitate rămâne a fi scăzută (1,24 - 1,30 nașteri la o femeie).

Biroul Național de Statistică informează că în anul 2016 evoluția proceselor demografice se caracterizează prin descreștere față de anul 2015 a principalilor indicatori demografici (Tabelul 1).

Tabelul 1. Evoluția principalilor indicatori demografici în anii 2012-2016

Denumirea indicatorilor	2012	2013	2014	2015	2016	2014 în % față de 2013	2015 în % față de 2014	2016 în % față de 2015
Nr. pop. la sf. an. mii persoane	3559,5	3557,6	3555,2	3553,1	3 550,9	99,9	99,9	99,9
Născuți-vii, persoane	39435	37871	38616	38610	37 394	102,0	100,0	96,9
Decedați, persoane	39560	38060	39494	39906	38 489	103,8	101,0	96,4
din care, copii sub 1 an	387	359	372	375	353	103,6	100,8	94,1
Scădere naturală	125	189	878	1296	1 095	de 4,6 ori	de 1,5 ori	84,5
Rata totală de fertilitate	1,28	1,24	1,26	1,30	1,28	101,6	103,2	98,5
Numărul căsătoriilor	24262	24449	25624	24709	21 992	104,8	96,4	89,0
Numărul divorțurilor	10637	10775	11130	11199	10 605	103,3	100,6	94,7

Datele NU sunt recalulate în baza datelor recensământului populației și al locuințelor (RPL) din anul 2014.

Numărul populației stabile a Republicii Moldova la 1 ianuarie 2016 a constituit 3553,1 mii persoane, din care 1511,1 mii (42,5%) – populația urbană și 2042,0 mii (57,5%) – cea rurală. Repartizarea populației după sexe se prezintă astfel: 51,9% (1844,0 mii persoane) – femei și 48,1% (1709,1 mii persoane) – bărbați, menținându-se, astfel, proporțiile anului precedent.

Structura pe vârste a populației poartă amprenta caracteristică unui proces de îmbătrânire demografică, datorat în principal nivelului scăzut al natalității.

Natalitatea și fertilitatea. Numărul născuților-vii în anul 2015 a fost de 38 610, rata natalității constituind 10,9 născuți-vii la 1000 locuitori (nivelul anului 2014).

Nivelul natalității în localitățile rurale (12,3‰) este mai înalt decât în localitățile urbane (9,0‰).

Anual se nasc mai mulți băieți decât fete. În 2015, din numărul copiilor născuți-vii 51,7% au fost băieți, raportul de masculinitate fiind de 107 băieți la 100 fete.

Majoritatea copiilor s-au născut în unitățile sanitare cu asistență medicală.

În funcție de greutate la naștere, 94,6% din născuții-vii au avut peste 2500 grame. Cei mai mulți copii (96,7%) s-au născut după o durată a sarcinii de peste 35 săptămâni.

Distribuția născuților-vii după grupa de vârstă a mamei evocă concentrarea acestora până la vârsta de 30 de ani. Se păstrează tendința de micșorare a numărului născuților de mame în vârstă sub 20 de ani, reprezentând 7,5% din numărul total al născuților-vii, față de 7,7% – în anul 2014.

Vârsta medie a mamei la prima naștere a fost de 24,9 ani. Mamele din mediul rural nasc la o vârstă mai mică (24,1 ani) decât mamele din mediul urban (26,5 ani).

În anul de referință s-a înregistrat o scădere a ponderii născuților-vii de rangul I, constituind 44,3%, pe când ponderea născuților-vii de rangul II a crescut. Majoritatea copiilor născuți în familiile numeroase revin mamelor din mediul rural.

Conform situației juridice, în anul 2015 numărul copiilor născuți în afara căsătoriei a fost de 8471 (21,9% din numărul total al născuților-vii), cu 2,9 la sută mai mult decât în 2014.

Numărul născuților-vii în anul 2016 a fost de 37 394, fiind în descreștere cu 1216 (3,1%) față de anul 2015. **Rata natalității constituie** 10,5 născuți-vii la 1000 de locuitori. Nivelul natalității în localitățile rurale (11,8‰) este mai înalt decât în localitățile urbane (8,8‰).

Distribuția născuților-vii după grupa de vârstă a mamei evocă concentrarea acestora până la vârsta de 30 de ani. Se păstrează tendința de micșorare a numărului născuților de mame în vârstă sub 20 de ani, reprezentând 7,2 % din numărul total al născuților-vii, față de 7,5% – în anul 2015.

Vârsta medie a mamei la prima naștere a fost de 24,0 ani. Mamele din mediul rural nasc la o vârstă mai mică (23,6 ani) decât mamele din mediul urban (25,1 ani).

În anul de referință s-a înregistrat o scădere, comparativ cu anul precedent a **ponderii născuților-vii de rangul I, constituind 42,0%, pe când ponderea născuților-vii de rangul II a crescut.** La fel ca în anul precedent, în 2016 majoritatea copiilor născuți în familiile numeroase revin mamelor din mediul rural.

Conform situației juridice, în anul 2016 numărul copiilor născuți în afara căsătoriei a fost de 8270 (22,1% din numărul total al născuților-vii), cu 2,4 la sută mai puțin decât în 2015.

Rata natalității prezintă diferențieri în profil teritorial. Cele mai mici rate ale natalității s-au înregistrat în mun. Chișinău (8,5%), mun. Bălți (9,6%), precum și în raioanele Ocnița, Basarabeasca, Taraclia, Briceni (8,2 -9,5%), iar cele mai înalte rate s-au înregistrat în Ștefan-Vodă, Singerei, Criuleni, Ungheni, Șoldănești și Fălești (12,5 - 12,9%).

În anul 2016 au decedat 38 489 persoane, cu 1417 persoane (3,6%) mai puțin comparativ cu anul precedent.

Rata mortalității generale a constituit 10,8 decedați la 1000 de locuitori. Se menține decalajul dintre ratele mortalității generale pe medii: în mediul urban au fost înregistrați 8,4 decedați la 1000 de locuitori, în cel rural – 12,6. Diferența semnificativă dintre ratele mortalității generale pe medii este rezultatul unui proces mai accentuat de îmbătrânire demografică a populației din mediul rural.

Structura mortalității pe clase ale cauzelor de deces practic nu s-a schimbat: cele mai multe decese (57,0%) au drept cauză bolile aparatului circulator, urmate de tumori (16,2%), bolile aparatului digestiv (9,6%), accidentele, intoxicațiile și traumele (7,0%), bolile aparatului respirator (4,4%) și alte cauze (5,8%).

Mortalitatea masculină, specificată pe cauze de deces, diferă de cea feminină. „**Supramortalitatea masculină**” a fost de 2,4 ori mai mare, în cazul bolilor infecțioase și parazitare, de 3,6 ori – pentru accidente, intoxicații și traume, de 2,3 ori – boli ale aparatului respirator și de 1,4 ori în cazul tumorilor. „**Supramortalitatea feminină**” s-a onregistrat numai în cazul bolilor aparatului circulator – de 1,2 ori.

Numărul copiilor decedați în vârstă sub un an în 2016 a fost de 353, rata mortalității infantile constituind 9,4 decedați în vârstă sub un an la 1000 născuți-vii. Cele mai scăzute rate ale mortalității infantile au fost înregistrate în raioanele Briceni, Orhei, Rîșcani, Basarabeasca, Drochia și Cimișlia (2,9 -5,0 %), iar cele mai înalte – în raioanele Nisporeni, Glodeni, Hîncești, Cantemir, Șoldănești și Taraclia (13,6-18,4%).

Speranța de viață la naștere în 2016 s-a schimbat destul de semnificativ în comparație cu 2015, constituind 72,2 ani. Femeile trăiesc mai mult decât bărbații în medie cu 8 ani. Acest decalaj se datorează nivelului mai înalt al mortalității premature a bărbaților. Datorită nivelului diferențiat al mortalității, durata medie a vieții locuitorilor din mediul urban a fost mai mare decât a celor din mediul rural, cu 4,7 ani (Tabelul 2).

Tabelul 2. Speranța de viață la naștere în anii 2012-2016

Anii	Total			Mediul urban			Mediul rural		
	Ambele sexe	Bărbați	Femei	Ambele sexe	Bărbați	Femei	Ambele sexe	Bărbați	Femei
2012	70,99	67,08	74,86	73,42	69,31	77,24	69,55	65,71	73,40
2013	71,85	68,05	75,55	74,01	70,08	77,60	70,53	66,76	74,29
2014	71,48	67,52	75,39	74,10	70,35	77,51	69,81	65,81	74,01
2015	71,56	67,54	75,55	74,12	70,15	77,77	69,90	65,91	74,08
2016	72,17	68,14	76,15	75,00	71,25	78,37	70,34	66,23	74,67

În 2016 s-au încheiat 22,0 mii **căsătorii**, cu 11,0 la sută mai puțin comparativ cu anul precedent, **rata nupțialității** constituind 6,2 căsătorii la 1000 de locuitori.

Cei mai mulți bărbați care s-au căsătorit în 2016 aparțin grupei de vârstă 25-29 ani (39,3%), iar femeile din grupa de vârstă 20-24 ani (38,4%). Vârsta medie la prima căsătorie a fost pentru bărbați de 28,3 ani și pentru femei de 25,6 ani. Căsătoriile pe medii după vârsta soțiilor se reprezintă astfel: 11,3% din numărul căsătoriilor înregistrate la sate au fost încheiate de femei în vârstă sub 20 de ani, față de 3,8%, în mediul urban

Din totalul căsătoriilor înregistrate în 2016, cele încheiate de persoane celibatate au reprezentat 82,1% pentru bărbați și 83,0% pentru femei. Proporția persoanelor divorțate, care s-au recăsătorit, a fost de 17,0% la bărbați și 15,6% la femei, iar proporția persoanelor văduve care s-au recăsătorit a constituit respectiv 0,9% și 1,5%.

Numărul divorțurilor pronunțate prin hotărârile judecătorești a fost în 2016 de 10,6 mii, cu 5,3% mai puțin față de anul 2015, revenind în medie 3,0 divorțuri la 1000 locuitori.

În anul 2016 din totalul divorțurilor au intervenit după o perioadă de căsnicie mai mică de 5 ani 27,2%, 5-9 ani – 26,4%, urmate de căsătoriile desfăcute după o perioadă cuprinsă între 10-14 ani (14,9%), 15-19 ani (9,5%), 20 ani și peste (22,0%). Durata medie a căsătoriei desfăcute prin divorț a fost de 11 ani.

Numărul preliminar al populației stabile în Republica Moldova la 1 ianuarie 2017

Biroul Național de Statistică anunță că **numărul preliminar al populației stabile în Republica Moldova la începutul anului 2017** a constituit 3550,9 mii persoane în scădere față de aceeași perioadă a anului 2016 cu 2,2 mii persoane. Mai mult de jumătate din populația țării o constituie locuitorii mediului rural – 2034,1 mii persoane sau 57,3%, iar în mediul urban – 1516,8 mii persoane sau 42,7%.

Biroul Național de Statistică (BNS) anunță că **numărul populației stabile al Republicii Moldova la 01.01.2017** a constituit 3550,9 mii și nu este recalculat în baza datelor recensământului populației și al locuințelor (RPL) din anul 2014. În acest context vă informăm că BNS, cu asistența tehnică a partenerilor de dezvoltare, va elabora metodologia de reconciliere a indicatorilor demografici conform datelor RPL 2014, și respectiv recalcularea principalilor indicatori statistici ce au la bază numărul populației. Această activitate se va derula în semestrul II al anului curent.

Astfel, la situația din 01.01.2017 mai mult de jumătate din populația țării o constituie locuitorii mediului rural – 2 034,0 mii persoane, sau 57,3%. În mediul urban locuiesc 1516,8 mii persoane, sau 42,7%. Repartizarea populației după sexe se prezintă astfel: 51,9% (1843,5 mii persoane) – femei și 48,1% (1707,4 mii persoane) – bărbați.

Structura populației pe grupe mari de vârstă se caracterizează prin ponderea populației sub vârsta aptă de muncă de 17,0 la sută, în vârsta aptă de muncă – 64,5 la sută, peste vârsta aptă de muncă – 18,5 la sută. Până la vârsta de 45 de ani preponderentă este populația de sex masculin, iar de la vârsta 45 de ani și peste femeile sunt majoritate.

Coeficientul îmbătrânirii populației (numărul persoanelor în vârstă de 60 de ani și peste la 100 de locuitori) a constituit 17,2%. Aproximativ 17,1% din populația rurală a depășit vârsta de 60 de ani și peste, în totalul populației feminine din mediul rural ponderea femeilor vârstnice fiind de 20,1% [19].

Fluxurile emigraționale reprezintă un interes și o preocupare primară pentru RM. La acest capitol putem menționa că condițiile de imigrare în Republica Moldova în scop de muncă nu sunt extrem de riguroase, iar evidența lucrătorilor imigranți este ținută de autoritatea competentă pentru ocuparea forței de muncă prin Sistemul informațional automatizat, în condițiile legii [20, art. 4].

Concluzii privind analiza indicilor cantitativi și calitativi supuși cercetării. Sprijinirea migrației și a dezvoltării este o componentă integrantă a politicii Uniunii Europene privind migrația. Dialogul ONU la nivel înalt privind migrația, noiembrie 2006, a subliniat că migrația poate avea un impact pozitiv asupra dezvoltării și a pus în discuție identificarea metodelor și mijloacelor adecvate care ar maximiza beneficiile de dezvoltare și ar diminua efectele negative ale migrației. Dialogul la nivel înalt a demonstrat angajamentul ferm al statelor membre, entităților ONU, a observatorilor, a societății civile și a sectorului privat în examinarea relațiilor și sinergiilor dintre migrația internațională și dezvoltare în favoarea țărilor de origine și de destinație a migranților [21, p. 7].

Migrația se asociază în conștiința oamenilor cu viața bogată, asigurată. „Trăiesc bine, au surse financiare, în special copiii sunt bine hrăniți, sunt mai sănătoși ș.a”

Conchidem că asigurarea realizării, aplicării și protejării la maxim a drepturilor și intereselor cetățenilor Republicii Moldova stabiliți peste hotare, „de facto”, nu doar declarativ, „de iure” prin intermediul implementării mecanismului de integrare a domeniului diasporei, migrației și dezvoltării în strategiile și planurile de dezvoltare națională.

Legalizarea migrației, crearea condițiilor favorabile pentru investirea mijloacelor câștigate sunt acele propuneri pe care le susține autorul studiului, realizarea cărora, în opinia sa, poate îmbunătăți situația migranților. Pe de altă parte, creșterea nivelului de viață al populației țării la nivel local vor micșora însuși procesul de migrațiune.

Astfel, este necesar de creat un mediu sigur și sănătos, democratic bazat pe relații de piață liberă, asigurate de concurența loială. Este absolut inimaginabilă înclinarea vectorului migrațional în sens invers fără pârghiile investiționale necesare, relevante pentru diaspora cea tânără.

În fine, noi propunem realizarea obiectivelor strategice ale politicii de stat în domeniul relațiilor cu diaspora: implementarea mecanismului de integrare a domeniului diasporei, migrației și dezvoltării în strategiile și planurile de dezvoltare națională; aplicarea abordării integrate a domeniului diasporei, migrației și dezvoltării la nivel local; consolidarea capacităților persoanelor responsabile de domeniul diasporei, migrației și dezvoltării din cadrul autorităților publice centrale și locale.

Soluții propuse:

1. Elaborarea și realizarea programelor în adresa diasporei Republicii Moldova.

2. Oferirea protecției, consolidării legăturii dintre diaspora și Țara-mamă.
3. Susținerea și favorizarea consolidării societății civile din cadrul diasporei Republicii Moldova.
4. Promovarea în mass-media națională a evenimentelor organizate de reprezentanții diasporei.
5. Facilitarea căilor de dezvoltare a comunicării și dialogării cu diaspora.
6. De legalizat migrația și creat teren favorabil pentru investiția banilor câștigați, de dezvoltat micul business.
7. De plătit salarii bune elitelor intelectuale, adică celor care lucrează în sfera bugetară, pedagogilor, medicilor.
8. De perfecționat cadrul legislativ din domeniu fiscal și al antreprenoriatului.
9. De eliminat corupția și cumătrismul instituțional.
10. De creat locuri la buget și burse pentru copiii dotați și concursul pentru aceste locuri să fie real.

În procesele migraționiste sunt implicate mase semnificative ale populației active din comunitățile locale ceea ce agravează unele dimensiuni la nivel local. Migranții devin cei mai activi membri ai comunităților locale. Dat fiind faptul că comunitățile și așa dispun de un potențial uman nesemnificativ (cel puțin comparativ cu orașele), acest proces poartă pentru ei un caracter dureros. Orientările migraționiste nu se realizează doar din cauza lipsei mijloacelor financiare necesare și organizării plecării în altă țară.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Radu Topor, „Rezumate la Geografie: pentru clasele 10-12”: pregătire pentru examenul de bacalaureat, ediția a VI-a, Chișinău: Teo-Educațional, 2015, (Tipogr. „Bons Offices”), p. 116.
2. Curs în domeniul migrației: Manual de instruire: Elaborat în cadrul proiectului „Consolidarea capacităților de instruire și analiză în domeniul migrației în Republica Moldova și Georgia (GOVAC)”, ICMPD, Centrul Internațional pentru Dezvoltarea Politicilor Migraționale, aprilie 2013, p. 5.
3. Radu Topor, „Rezumate la geografia Republicii Moldova pentru clasele 8-9”, Ch.: Teo-Educațional, 2008, (F.E.P. „Tipografia Centrală”), p. 36-37.
4. Mihai Cristian Apostolache, „Europa în derivă – de la unitate în diversitate la diversitate fără unitate”, – efecte juridice, sociale, politice, economice și culturale. Conferință internațională, 2016, Ploiești, București: Editura Universitară, p. 16.
5. Legea nr. 200 din 16.07.2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova, Publicat: 24.09.2010 în Monitorul Oficial nr. 179-181, art. nr: 610. Data intrării în vigoare: 24.12.2010, art. 6.
6. Sorin Cace, Vasile Cantarji, Nicolae Sali [et. al.], „Romii în Republica Moldova”, Casa Editorial-Poligrafică: „Bons Offices”, Chișinău, 2007, p. 15.
7. Ghidul Migranților în Republica Moldova, Biroul Migrație și Azil al Ministerului Afacerilor Interne al R. Moldova, Programul tematic al CE privind migrația și azilul; Chișinău, 2013, p. 18.

8. Mihail Revenco, Tatiana Bulimaga, „Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova; Științe socioumaniste: Vol. II, Chișinău: CEP USM, 2012, p. 215.

9. Constantin Moștofleu, dr. Nicolae Dolghin, „Studii de securitate și apărare” / Vol. 2, coord.: dr. Constantin Moștofleu, dr. Nicolae Dolghin, București: Editura Universității Naționale de Apărare, 2005, p. 48.

10. Toate cifrele prezentate (cu excepția punctului G) se referă la perioada de 12 luni care a precedat perioada de colectare a datelor în mai-august 2013. Aceste constatări sunt orientative și pot fi supuse revizuirii finale.

11. http://www.brd.gov.md/sites/default/files/document/attachments/09_nexus_moldova_date_relevante_despre_migratia_din_moldova_2013_rom.pdf, prezentate oficial de către Biroul Relații cu Diaspora al Guvernului Republicii Moldova, accesat la data de 28.10.2017.

12. Gheorghe Ciocanu (președinte) [et. al.]; com. program: Florentin Paladi [et. al. „Integrare prin cercetare și inovare”, Conferință științifică națională cu participare internațională (2016, Chișinău), Rezumate ale comunicărilor, 28-29 sept./com.org.:], Chișinău: CEP USM, 2016, Științe Socioumaniste: Vol-II, p. 106.

13. Actualmente statele membre ale UE sunt în număr de 28.

14. Maria Vremiș, Viorica Craievschi-Toartă, Eugeniu Burdelnii, Anne Herm [et. al.], „Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova”, Elaborat pentru Organizația Internațională pentru Migrație (OIM), p. 37.

15. STRATEGIA NAȚIONALĂ „DIASPORA-2025”, Aprobata prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 200 din 26.02.2016. Publicată: 04.03.2016 în Monitorul Oficial nr. 49-54 / art. nr. 230 Programul Global Comun OIM/PNUD „Integrarea Migrației în Strategiile Naționale de Dezvoltare”, implementat de Biroul pentru Relații cu Diaspora al Cancelariei de Stat a Republicii Moldova cu suportul OIM și PNUD și cu finanțare din partea Agenției Elvețiene de Cooperare și Dezvoltare (SDC), p. 5.

16. <http://diez.md/2016/05/13/studiu-migratia-prin-ochii-parintilor-moldoveni-unde-si-ar-dori-sa-invete-si-sa-munceasca-copii-lor/>

17. Moșneaga V., Mohammadifard, Gh. Corbu-Drumea L. „POPULAȚIA REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXTUL MIGRAȚIILOR INTERNAȚIONALE”. Materialele conferinței științifice internaționale, Chișinău, 9-10 noiembrie 2005. / UNESCO, USM, „Dialog Intercultural”, “CAPTES”. Vol. II. – Iași, 2006, p. 265.

18. Recensământul populației = Перепись населения = Population census, 2004: Culeg. statistică : [În 4 vol.] / Biroul Naț. de Statistică al Rep. Moldova. – Ch.: Statistica, 2006 (F. E.-P. „Tipogr. Centrală”). – (Statistica Moldovei) – Text paral.: lb. rom., rusă, engl. – Vol. 1. Caracteristici demografice, naționale, lingvistice, culturale = Demographic, national, linguistic, cultural characteristics. – 2006, p. 15.

19. <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=5523>.

20. Legea nr. 180 din 10.07.2008 cu privire la migrația de muncă, Publicat: 29.08.2008 în Monitorul Oficial nr. 162-164, art. nr: 598. Data intrării în vigoare: 01.01.2009, art. 4.

21. Lăsați în urma migrației: persoane în etate și copii din Moldova Studiu național realizat de HelpAge International și UNICEF, Ed. „Pontos”, Chișinău, 2010, p. 7.

Gheorghe GRAUR,

master în drept, asistent-universitar

al Catedrei „Drept Polițienesc” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Vasile ZAVATIN,

doctor în drept, conferențiar universitar

al Catedrei „Drept Polițienesc” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

ANALIZA NOMENCLATORULUI INTERNAȚIONAL ȘI EUROPEAN PRIVIND COOPERAREA POLIȚIENEASCĂ ÎN MATERIE PENALĂ

Rezumat:

Acest studiu nu este primul care tratează acest subiect, dar cert este că datorită importanței care o generează va fi unul puternic mediatizat și discutat în următorul secol. Fapt datorat sensibilității cooperării între state, criminalității mereu crescânde, luând amploare ca o caracteristică interstatală/ transnațională, datorită politicilor internaționale și europene care sunt neuniforme privind unele valori primordiale în societate.

Cooperarea polițienească este afectată și de instabilitatea politicii generată de regiunile secesioniste și de minoritățile din cadrul statelor ce cooperează în domeniul activității polițienești.

Cooperarea polițienească și judiciară în materie penală face obiectul unui pilon și al Uniunii Europene, respectiv al treilea pilon, și se referă la cooperarea interguvernamentală.

Fenomenul globalizării, intensificat cu precădere în ultimii zece ani ai mileniului trecut, ne-ar putea determina să credem că activitatea polițienească internațională este apanajul lumii contemporane.

Analiza nomenclatorului internațional și european privind cooperarea polițienească în materie penală ne ajută la realizarea efectivă a cooperării polițienești internaționale alcătuite din mai multe activități, precum: studii internaționale de identificare corectă a amenințărilor; coordonarea acțiunilor instituțiilor implicate; creșterea schimbului de informații; armonizarea legislației penale și procedurală a statelor; asistența juridică internațională în materie penală etc.

Cuvinte cheie: *cooperarea polițienească internațională, dreptul comunitar, cadrul juridic european, Comunitatea Europeană, Convenția EUROPOL, asistența juridică internațională, cooperarea polițienească în materie penală etc.*

Summary:

This study is the first to treat the subject, but the fact is that due importance it generates will be one publicized and discussed in the next century. Fact due to the sensitivity of interstate cooperation, the increasing crime, taking scale as a octopus inter/ transnational, international and European policies because they are patchy on some primordial values in society.

Police cooperation is affected by policy instability generated by regions secessionist and minorities within states cooperating in the business police.

Police and judicial cooperation in criminal matters subject to a pillar of European Union and third pillar, and relates to intergovernmental cooperation.

Globalization, increased notably in the last decade of the last millennium, we could cause to believe that international policing is the prerogative of the world contemporary.

Analysis of international nomenclature and European police cooperation criminal matters helps us to achieve effective international police cooperation consisting of more activities, such as international studies of correct identification of threats; coordinating the actions of the institutions involved; increasing information exchange; harmonization criminal and procedural legislation of the states; international legal assistance in criminal matters etc.

Keywords: *International police cooperation Community law, the European law, the European Community, the Europol Convention, legal assistance international police cooperation in criminal matters, etc.*

Introducere. Cel mai important document cu valoare absolută universală în materia drepturilor omului, din care derivă tot nomenclatorul juridic privind cooperarea polițienească este: Declarația Universală a Drepturilor Omului (DUDO), este unul din primordialele instrumente, care garantează drepturile și libertățile omului și ocupă un loc adecvat alături de Marea Cartă a Libertății, Declarația franceză a drepturilor omului și cetățeanului, Declarația americană de independență etc. „Pe parcurs, după Declarația Universală a Drepturilor Omului, Adunarea Generală a ONU a adoptat peste 60 de convenții, pacte și alte documente privind drepturile omului...” [1, p. 46].

În literatura de specialitate s-a statuat că Declarația, încorporată în preambulul constituțiilor multor state și reluată de alte documente ale Adunării Generale, a contribuit la formarea unor reguli cutumiare bazate pe conținutul declarației [1, p. 45].

„Toate documentele internaționale, atât cele încheiate în cadrul ONU, cât și cele la nivel regional, atestă, deci, că recunoașterea drepturilor omului are un caracter de universalitate și că protecția lor juridică se impune oricărui stat, oricărei comunități, cu valoare de obligativitate „erga omnes” [2, p. 26].

În ultimii ani, în organizațiile internaționale care au preocupări pe linia drepturilor omului a fost abordată în mod repetat problema activității poliției. Congresele cincinale, organizate sub auspiciile Națiunilor Unite, privind prevenirea și combaterea crimei și delincvenței internaționale, au dezbătut și ele aspectul de fond privind conduita preventivă a poliției. Desigur, în privința rolului poliției au fost și sunt încă păreri destul de controversate, dar s-a ajuns unanim la ideea că acest organ este foarte necesar pentru societate, indiferent de sistemul politic și forma de guvernământ și că plasarea lui pe o anumită conduită contribuie substanțial la stabilitate și echilibru în societate [3, p. 110].

Cât privește continentul european, nici organismele internaționale europene n-au rămas în urmă cu adoptarea unor măsuri în acest sens.

Astfel, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a elaborat în 1979 Declarația cu privire la poliție, prevederile căreia conțin aceleași preocupări asupra rolului polițiștilor ca garanți și protectori ai drepturilor omului. Pentru confirmarea celor expuse mai sus, sunt dispozițiile punctelor 1, 2 și 4 ale Preambulului suscității Declarației [4, p. 38].

Cooperarea polițienească internațională presupune mai multe activități, precum: studii internaționale de identificare corectă a amenințărilor; coordonarea acțiunilor instituțiilor implicate; creșterea schimbului de informații; armonizarea legislației penale și procedurale a statelor; asistența juridică internațională în materie penală; derularea și executarea unor acte procedurale solicitate prin comisii rogatorii; schimbul de date și informații operative și cooperarea directă între polițiile diferitor state [5, Issue 2/2014].

Cooperarea polițienească internațională este opera coordonată a polițiștilor țărilor membre ce acționează în același timp ca furnizori și ca solicitanți ai informațiilor și serviciilor necesare prevenirii și combaterii criminalității internaționale. La realizarea scopurilor și sarcinilor prevenirii și combaterii criminalității in-

ternaționale o contribuție deosebită este adusă de 181 țări membre care formează OIPC – INTERPOL.

Organizația Internațională a Poliției Criminale – INTERPOL este un mecanism și intermediar de colaborare practică a serviciilor poliției criminale ale diferitor state în activitatea lor de preîntâmpinare și descoperire a infracțiunilor, de cooperare și coordonare a acțiunilor comune de urmărire, depistare și reținere a infractorilor internaționali. În acest mecanism de colaborare OIPC – INTERPOL activează ca un centru mondial unic în elaborarea strategiei și tacticii comune în combaterea criminalității cu caracter internațional [6, p. 20].

Pe măsură ce programele de educație transnațională continuă să prolifereze se remarcă și o amplificare a competenței interculturale, concept modern care vizează o adaptare corespunzătoare a curriculumului și a resurselor umane implicate în astfel de programe educaționale. Senzitivitatea culturală a fost identificată ca un predicator esențial al succesului atunci când se învață și se acționează într-un mediu intercultural [7, p. 266].

Această cercetare subliniază faptul că globalizarea deschide posibilități enorme pentru dezvoltarea societății umane și schimbarea ordinii mondiale, dar acest proces creează și probleme care pot afecta soarta civilizației prin diferite atingeri ale idealurilor, pe care le protejează inclusiv cadrul juridic național. „Pentru a evita această extremă, umanitatea va trebui să dezvolte și să promoveze normele dreptului internațional în relațiile dintre state, norme, care prin esența lor, au menirea să asigure supremația legii în relațiile internaționale și naționale ale statelor și să consolideze un cadru instituțional eficient de construcție a păcii mondiale și de soluționare a tuturor diferendelor” [8, p. 3-5].

Materiale și metode aplicate. În procesul studiului dat au fost utilizate următoarele metode de cercetare științifică: analiza istorică, analiza sistemică, analiza logică, analiza comparativă, sinteza și clasificarea.

Materialele utilizate sunt: actele legislative și normative internaționale și naționale în domeniu a Republicii Moldova, doctrina și alte materiale relevante.

Rezultate obținute și discuții. Actualmente fiind un subiect „tabu”, cooperarea poate presupune – pe lângă schimbul de informații – toate celelalte atribuții ale Europol menționate în convenție, în special schimbul de cunoștințe de specialitate, rapoarte privind situații generale, informații privind procedurile de investigare, informații privind metodele de prevenire a criminalității, participarea la activități de pregătire, precum și oferirea de consultanță și sprijin în investigațiile criminale individuale [9, p. 336]. Relația dintre poliție și public este un element cheie într-o democrație. În acest tip de societate, poliția este responsabilă nu doar în fața statului, dar și vizavi de populație, iar eficacitatea sa depinde, în mare măsură, de susținerea celei din urmă. În acest sens, funcția socială și calitatea de serviciu public al poliției sunt importante, de asemenea pentru funcția sa represivă [10, p. 13].

În opinia autorilor Victor Balmuș și Valeriu Muntean, ordinea publică este o proprietate a sistemului social ce reprezintă un sistem de relații sociale care apar ca rezultat al respectării și executării normelor de drept și celor de alt gen, ce regle-

mentează comportamentul uman în locurile publice în care se asigură securitatea personală și publică [11, p. 17].

În cadrul forțelor de ordine publică (poliția, trupele de carabinieri etc.) și al sistemului judiciar din țara noastră prima linie de apărare împotriva infractorilor o constituie forța polițienească, care, în principiu, execută serviciul intern, în contact direct cu strada, populația, având misiunea de a aplica și veghea la respectarea legii [12, p. 9].

Astfel, conform art. 2 al Legii nr. 320: „*Poliția este o instituție publică specializată a statului, în subordinea MAI, care are misiunea de a apăra drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei prin activități de menținere, asigurare și restabilire a ordinii...*” [13, art. 2].

Conform art. 2 din Legea Republicii Estonia cu privire la poliție, aceasta din urmă este „*organul executiv al puterii de stat, ce în procesul de realizare a atribuțiilor sale, poate în împrejurările și în modul prevăzut de legi și alte acte normative ale Republicii Estonia, să aplice mijloace speciale și arma de foc*”.

Potrivit destinației sociale a poliției, sarcinile ei țin de domeniul acțiunilor ilegale sau de alte fenomene sociale periculoase.

Menționăm că sub incidența expresiei „*fenomene sociale periculoase*” sunt acele fapte care nu se limitează doar la frontierele unui singur stat, ci sunt extinse ca niște tentacule a unei caracatițe (criminalitatea organizată, asociațiile criminale etc.). Combaterea acestor evenimente cu înclinație negativă criminală este mai efectivă cu ajutorul cooperării polițienești în diferite sfere/ domenii (prioritate acordăm cooperării polițienești în materie penală).

Cooperarea polițienească în materie penală reprezintă un domeniu foarte important pentru dreptul comunitar. Termenul a fost introdus formal prin Tratatul de la Maastricht, când se numea Cooperarea în domeniul Justiției și Afacerilor Interne. Prin Tratatul de la Amsterdam, prevederile Pilonului III Cooperarea polițienească și judiciară în materie penală, au fost extinse și detaliate, datorită importanței deosebite a acestui domeniu. Uniunea Europeană constituie, prin caracterul său absolut unic pe scena relațiilor internaționale și prin întrepătrunderea dintre drept și politică, un obiect de studiu deosebit de interesant nu doar pentru științele juridice, ci și pentru științele politice [14, p. 27].

Un subiect destul de mediatizat, considerat o soluție pentru spațiul comunitar/ european și nu doar acolo, este crearea și implementarea unei noi forme de instituții polițienești. Un alt aspect, o altă conduită, și o nouă dotare presupune a fi un început bun, dar implementarea „de facto” a poliției comunitare va fi accelerată de conștiința membrilor ei și de mentalitatea tuturor ce vor avea tangențe cu aceste organe nou-create.

Astfel, poliția comunitară încearcă să intervină direct pentru eliminarea problemelor criminalității și a dezordinii din comunități, prin implicarea directă a comunității. Ofițerul poliției comunitare acționează printr-o prezență înarmată, îmbrăcat în uniformă, pentru a combate criminalitatea, dar cu ajutorul cetățenilor se implică în rezolvarea problemelor înainte ca ele să se manifeste în diferite forme ale criminalității. Polițistul îndeplinește o mulțime de servicii, de la educarea cetă-

țenilor asupra prevenirii criminalității și organizarea asociațiilor de cartier până la culegerea informațiilor care conduc direct la arestarea infractorilor. De asemenea, ofițerul poliției comunitare acordă atenție specială unor categorii specifice ale populației, în mod obișnuit femei, copii și bătrâni [15, p. 137].

Cităm cuvintele pline de sens și de înțelepciune ale prof. Pavel Abraham: Locul poliției comunitare într-un sistem de administrare a justiției nu poate reprezenta un segment instituțional izolat, defalcat dintr-un angrenaj care poate să funcționeze în aceiași parametri și fără intervenția sa. Fără îndoială, drumul de parcurs pentru atingerea acestui obiectiv este dificil și va necesita ajustări repetate, dar nu trebuie să se uite scopul ce trebuie atins și care a fost formulat încă de acum aproape 200 de ani: „*Poliția este publicul și publicul este poliția*”.

Obiectivele posibil de realizat, unanim recunoscute de organele polițienești naționale sau regionale în vederea contracarării tuturor formelor de criminalitate, se rezumă la o „*cooperare polițienească internațională*”.

Printre cele mai utilizate metode de cooperare polițienească internațională, evidențiem:

- asistența juridică internațională în materie penală;
- schimbul internațional operativ de date și informații cu caracter polițienesc [16, p. 1].

Existența cooperării polițienești internaționale este dictată în multe cazuri de conținutul unor tratate, convenții, pacte sau acorduri, încheiate ori ratificate de două sau mai multe state, ori de unele înțelegeri și protocoale încheiate din proprie inițiativă, care presupun executarea unor activități cu caracter polițienesc.

Indiferent de actul care generează cooperarea între state, aceasta poate fi clasificată astfel:

- a) După numărul părților contractante, există:
 - cooperare bilaterală între două state;
 - cooperare multilaterală între mai multe state.
- b) În funcție de interesele regionale și de poziția geografică a statelor contractante, există:
 - cooperare continentală (la nivelul Europei, Asiei, Americii etc.);
 - cooperare regională (de exemplu între țările balcanice, cele ale Americii Latine, Europei de SE etc.);
 - cooperare universală (în cadrul OIPC – Interpol).
- c) După conținutul actului încheiat, există:
 - cooperare simplă, când actul încheiat între state conține doar unul sau două obiective (traficul de droguri sau terorism);
 - cooperare multiplă, când actul încheiat între state cuprinde mai multe obiective [17, p. 217-218].

Cercetătorii Centrului de studii ale opiniei publice din Marea Britanie au stabilit o altă tipologie privind formele cooperării polițienești astfel:

- a) cooperare macro – care privește și pune în discuție probleme constituționale și de ordin legislativ;
- b) cooperare medie – care se referă la structurile, procedurile și practica

polițienească (T.I.S.P.O.L. – Organizația Polițiilor Rutiere Europene);

c) cooperare micro – privitoare la prevenirea și represiunea unor infracțiuni specifice [5, Issue 2/2014].

Tratatul de la Maastricht (TUE), semnat în anul 1992 (intrat în vigoare în 1993), este considerat actul constitutiv al Uniunii Europene, o uniune care la momentul acela, în funcționarea și structura acesteia, avea la bază trei piloni (Comunitățile Europene, Politica externă și de securitate comună – PESC și domeniul Justiție și afaceri interne – JAI). Conform Articolului B din TUE, Uniunea își propune, printre obiective, crearea unui spațiu fără frontiere interne, întărirea protecției drepturilor și intereselor resortisanților statelor membre prin instituirea unei cetățenii a Uniunii și dezvoltarea unei cooperări strânse în domeniul justiției și afacerilor interne. TUE, potrivit unor autori, a marcat instituționalizarea problemelor aferente JAI, pentru care Uniunea Europeană, în consens cu statele membre, trebuie să adopte măsuri adecvate de cooperare, control și combatere.

Prin Tratatul de la Amsterdam semnat în 1997 (intrat în vigoare în 1999), care a amendat prevederile TUE, sunt instituite noi prevederi prin care Uniunea Europeană tinde să devină, de facto, un „spațiu de libertate, securitate și justiție”, iar fostul domeniu JAI se transformă în „Cooperare polițienească și judiciară în materie penală” (CPJMP), fiind scoase și introduse în primul pilon, la nivel de politici ale Uniunii Europene, domeniile și reglementările legate de libera circulație a persoanelor (controlul la frontiere), vize, azil și migrație. Conform Articolului B (modificat, din TUE), Uniunea își propune ca obiective:

– să promoveze progresul economic și social, precum și un nivel ridicat de ocupare a forței de muncă și să ajungă la o dezvoltare echilibrată și durabilă, în special prin crearea unui spațiu fără frontiere interne, prin consolidarea coeziunii economice și sociale și prin instituirea unei uniuni economice și monetare care să permită, în final, o moneda unică, în conformitate cu dispozițiile tratatului;

– să își afirme identitatea pe scena internațională, în special prin punerea în aplicare a unei politici externe și de securitate comune, inclusiv prin definirea treptată a unei politici de apărare comune care ar putea conduce la o apărare comună, în conformitate cu dispozițiile articolului J.7;

– să consolideze protecția drepturilor și intereselor resortisanților statelor membre prin instituirea unei cetățenii a Uniunii;

– să mențină și să dezvolte Uniunea ca spațiu de libertate, securitate și justiție în interiorul căruia este asigurată libera circulație a persoanelor, în corelare cu măsuri adecvate privind controlul frontierelor externe, dreptul de azil, imigrarea, precum și prevenirea criminalității și combaterea acestui fenomen;

– să mențină integritatea acquis-ului comunitar și să-l dezvolte, cu scopul de a examina în ce măsură politicile și formele de cooperare instituite prin tratat ar trebui revizuite în vederea asigurării eficienței mecanismelor și instituțiilor comunitare.

Astfel, în titlul VI (CPJMP) rămân activitățile de prevenire și combatere a infracțiunilor grave (terorism, trafic de ființe umane și infracțiuni împotriva copiilor, trafic de droguri, arme, corupție și fraudă), cele specifice grupurilor de crimă

organizată și cu caracter transfrontalier. Pentru realizarea acestor activități se propune elaborarea unei acțiuni comune a statelor membre în domeniul cooperării polițienești și judiciare în materie penală” în trei direcții (conform art. K1):

- cooperarea între forțele de poliție, autoritățile vamale și alte autorități competente, direct sau prin intermediul Europol, în conformitate cu articolele K.2 și K.4 din Tratat;

- cooperarea între autoritățile judiciare și alte autorități competente din statele membre, în conformitate cu articolul K.3 lit. a-d, și cu articolul K.4;

- uniformizarea normelor de drept penal, în conformitate cu articolul K.3 lit. e.

Tratatul de la Lisabona (semnat în 2007, intrat în vigoare în anul 2009), cuprinde reglementările fundamentale privind spațiul de libertate, securitate și justiție consacrate în cadrul părții a III-a intitulat Politicile și acțiunile interne ale Uniunii, fiind structurat în 5 capitole (dispoziții generale, politici privind dreptul de azil, controlul la frontiere și imigrarea, cooperarea judiciară în materie civilă, cooperarea judiciară în materie penală și cooperarea polițienească). Conform art. 67 TFUE (ex-articolul 61 TCE și ex-articolul 29 TUE), Uniunea constituie un spațiu de libertate, securitate și justiție, cu respectarea drepturilor fundamentale și a diferitor sisteme de drept și tradiții juridice ale statelor membre.

Uniunea acționează pentru a asigura un înalt nivel de securitate prin măsuri de prevenire a criminalității, a rasismului și a xenofobiei, precum și de combatere a acestora, prin măsuri de coordonare și de cooperare între autoritățile polițienești și judiciare și alte autorități competente, precum și prin recunoașterea reciprocă a deciziilor judiciare în materie penală și, după caz, prin apropierea legislațiilor penale (alin. (3)).

În ceea ce privește cooperarea judiciară în materie penală, aceasta se regăsește reglementată de art. 82-86 TFUE. Astfel, conform art. 82 alin. (1) din TFUE (ex-articolul 31 TUE), cooperarea judiciară în materie penală, în cadrul Uniunii, se întemeiază pe principiul recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești și a deciziilor judiciare, și include apropierea actelor cu putere de lege și a normelor administrative ale statelor membre în domeniile prevăzute la alin. (2) și la art. 83.

În prezent, cadrul juridic european de cooperare polițienească este dat de articolele 29 și 30 (K.1 și K.2) ale Tratatului Uniunii Europene și de articolul 135 (116) al Tratatului privind Constituția Europeană, iar Comisia Europeană a stabilit următoarele priorități de acțiune:

- crearea de structuri de coordonare la nivel european, în domeniile informației operative (Europol), al comunicării interpersonale a top-managerilor (Task-Force-ul European al Șefilor de Poliție), al pregătirii personalului (Colegiul European de Poliție) și al participării la eforturile de peacekeeping (Forța Europeană de Reacție Rapidă);

- prevenirea criminalității transnaționale prin promovarea celor mai bune practici și susținerea Forumului de Prevenire a Criminalității;

- implementarea măsurilor prevăzute pentru poliție din Convenția Schengen, cu privire la Libertatea de Circulație;

- combaterea huliganismului la evenimentele sportive majore;

– combaterea terorismului.

La baza comisiei (INTERPOL) nu a stat nici un tratat internațional sau document cu caracter legal. Acțiunile polițienești în colaborare erau planificate în cadrul unor întâlniri ale șefilor structurilor polițienești, nefiind girate de sistemele politice naționale. Organizarea polițienească internațională nu a beneficiat de o recunoaștere internațională pentru o perioadă îndelungată și, în aceste condiții, nici obținerea statutului de membru nu presupunea vreo procedură legală. În prima fază, conducerea a fost stabilită la Viena. Acolo poliția dispunea de facilități avansate precum divizii specializate de identificare a pașapoartelor furate și de evidență a amprentelor și fotografiilor.

Propunerea de constituire a uniunii internaționale a poliției a parvenit în anul 1910 din orașul Buenos Aires.

Încercarea de a organiza un sistem practic de conlucrare între puterile poliției criminale a fost întreprinsă de doctorul Heindel. Ca urmare a eforturilor întreprinse de Heindel, în anul 1912, în orașul Berlin, este convocată conferința forțelor polițienești din landurile (pământurile) germane.

De iure, istoria INTERPOL-ului începe din anul 1914, când 188 de participanți, reprezentanți din 14 state, membri ai unor servicii departamentale naționale, s-au reunit la Monaco [6, p. 10].

Drumul parcurs de INTERPOL de la înființare și până în prezent se aseamănă cu cel al multor organizații internaționale care au apărut în ultimul pătrar al secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea; odată fondate, acestea au adoptat numele de „Comisie” (de exemplu: Comisia Internațională a Poștelor) și au avut ca membri, reprezentanți ai unor țări, instituții și chiar persoane particulare, pentru ca mai târziu denumirea să fie schimbată în „Organizație” membri fiind numai statele suverane [18, p. 20].

Europa anului 1914 a cunoscut o primă și importantă conferință internațională de poliție organizată la sugestia prințului Albert I de Monaco, în statul Monegasc, în perioada 14-18 aprilie. Obiectivul acesteia era crearea unei poliții judiciare internaționale, la care au participat reprezentanți din 27 de state, guverne și teritorii, și chiar persoane private importante.

Albert I de Monaco a fost impus de conjunctura socială a regiunii pe care o gestiona, din punct de vedere geografic criminalitatea se fixează unde este mai greu de combătut și are posibilitatea de a se extinde extrastatal. Fenomenul criminalității are o dimensiune națională (respectiv suma infracțiunilor ce se produc pe teritoriul unui stat și nu comportă aspectele de cooperare infracțională transnațională) și o dimensiune transnațională (respectiv suma infracțiunilor care se comit și se consumă prin cooperarea dintre infractorii care acționează pe teritoriul mai multor state) [19, p. 25].

Elaborarea unei strategii de colaborare în materia penală se manifestă prin schimbul de informații și asistența judiciară dintre părțile contractate printr-un regulament prestabilit (statut).

Statutul, la art. 12 și 46 și Regulamentul General, prin art. 57, au precizat și dezvoltat în fapt capacitatea organizației de a încheia acorduri internaționale.

Personalitatea morală internațională este opozabilă tuturor statelor membre ale OIPC, iar INTERPOL este opozabil tuturor altor organizații internaționale care acceptă să intre în raporturi regulate de cooperare cu INTERPOL.

Caracterul interguvernamental al organizației a fost recunoscut fără rezerve de guvernul francez [18, p. 32-33]. Actualmente Lyon se consideră capitala polițiilor lumii.

În fosta URSS problemele infracționalității criminale țineau în exclusivitate de competența internă a statului. În perioada sovietică, posibilitatea participării la activitățile Interpolului era percepută mai mult dintr-o perspectivă negativă. Iată de ce problematica Interpolului nu și-a găsit valorificare deplină. Doar după destrămarea URSS și activizarea contactelor internaționale interesul pentru tematica Interpolului cunoaște o anumită ascensiune în mediul științific [20, p. 16].

Adaptând acest context la statul nostru, conchidem automat că politica de securitate națională este într-o strictă dependență cu reformele din spațiul comunitar sau în genere internațional (schimbările social-politice și economice).

În acest sens tindem să demonstrăm că și ministerele, departamentele sau alte organe sufereau unele schimbări. În urma destrămării URSS au apărut un șir de probleme pentru frontierele Republicii Moldova, cu urmări și în activitatea Trupelor de Grăniceri. În urma proclamării suveranității republicilor unionale, formațiunile de grăniceri, dislocate pe teritoriul lor, au fost scoase din subordinea direcției principale ale Trupelor de Grăniceri și, în consecință, din comitetul de pază al frontierei de stat a URSS.

Prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 190 din 03.09.1991 a fost declarată trecerea sectorului frontierei de vest sub jurisdicția deplină și exclusivă a Republicii Moldova, paza frontierei de stat a fost încredințată Ministerului Securității Naționale (MSN) al Republicii Moldova [21, p. 129].

Natura apolitică a Comisiei Internaționale a Poliției Criminale a fost readusă în discuție odată cu expansiunea nazistă în Europa. Sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial a condus și la reforma Comisiei care, începând cu 1946, și-a mutat sediul în Lyon, Franța. Din acel moment, INTERPOL s-a extins având în prezent peste 180 de membri.

Cooperarea polițienească și judiciară în materie penală fac obiectul unui pilon al Uniunii Europene, respectiv al treilea pilon, și se referă la cooperarea interguvernamentală. Atribuțiile acesteia sunt stipulate printre altele și în articolul 30 al Tratatului de la Maastricht.

Instituțiile create pentru acest pilon sunt Poliția Europeană (Europol), care are rol de coordonare și strângere de informații. Mai există și un organism european pentru îmbunătățirea cooperării judiciare (Eurojust).

Mandatul Europol s-a extins pentru a cuprinde toate formele grave de criminalitate internațională, așa cum sunt acestea enumerate în Anexa la Convenția Europol. Convenția Europol a fost ratificată de toate statele membre și a intrat în vigoare la 1 octombrie 1998 [22]. În urma adoptării mai multor hotărâri cu caracter juridic cu privire la Convenție, Europol a început să își desfășoare toate activitățile în data de 1 iulie 1999.

Europol are misiunea de a-și aduce o contribuție semnificativă la acțiunea Uniunii Europene de aplicare a legii împotriva crimei organizate și a terorismului, concentrându-și eforturile asupra organizațiilor criminale.

În plus, principalele priorități ale Europolului includ infracțiunile împotriva persoanelor, infracțiunile financiare și infracțiunile cibernetice. Aceasta se aplică atunci când este implicată și o structură de crimă organizată și sunt afectate două sau mai multe state membre [23].

În Convenția Europol se stipulează că Europol va înființa și păstra un sistem computerizat pentru a permite introducerea, accesul și analizarea datelor. Convenția prevede un cadru strict pentru a garanta protejarea drepturilor persoanelor și a datelor, precum și controlul, supravegherea și siguranța acestora din urmă [24].

Sistemul computerizat al Europol (TECS) va avea trei componente principale:

- un sistem informațional;
- un sistem de analiză;
- un sistem de index.

Sistemele de analiză și de index sunt deja operabile. Noul sistem de informare este utilizat de către Europol de la începutul anului 2005, iar din octombrie 2005 este disponibil pentru statele membre. „Dat fiind că activitățile ce țin de crima organizată la nivel internațional nu se opresc la granițele naționale, Europol și-a îmbunătățit cooperarea privind aplicarea legii internaționale prin negocierea de acorduri operative bilaterale sau strategice cu alte state și organizații internaționale, după cum urmează: Bulgaria, Canada, Columbia, Banca Centrală europeană, Comisia Europeană, inclusiv Oficiul European Anti-Fraudă (OLAF), EUROJUST, Centrul European de Monitorizare a Drogurilor și Dependenței de Droguri, Islanda, Interpol, Norvegia, Elveția, Turcia, Statele Unite ale Americii, Biroul ONU privind Drogurile și Criminalitatea, Organizația Mondială a Vănilor, România și Rusia” [25, p. 57-61].

La originea cooperării dintre forțele de poliție în Europa, miza era aceea a pregătirii unei riposte instituționale comune în fața amenințării teroriste și a dezvoltării criminalității transfrontaliere. Mafiile naționale și grupurile teroriste au pus în practică, înaintea tuturor, principiile liberei circulații în Europa. Sens în care criminalitatea transfrontalieră depășește cu mult cotele alarmante ale efectelor produse la nivel micro și macro social [26].

Internaționalizarea criminalității impune statele să coopereze în scopul unei investigări eficiente a crimelor. Instituțiile asistenței juridice internaționale în materie penală au devenit parte componentă a sistemelor naționale de drept, având un rol primordial în efectuarea investigațiilor și identificarea făptuitorilor. În acest scop, judecătorii naționali sunt chemați să aplice corect normele în materie de comisiu rogatorii, extrădare, recunoaștere a hotărârilor penale ale instanțelor judecătorești străine ș.a [27, p.10].

Pe continentul european, cooperarea polițienească e pusă în practică în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și avea în vedere în speță obiective politice protecționiste orientate spre regimurile conservatoriste. Altfel spus, la începuturile sale cooperarea polițienească urmărea contracararea activităților subversive.

Conform Encyclopedia of Criminology, cel mai elocvent exemplu din acea vreme e constituit de Uniunea Polițienească a Statelor Germane, o instituție polițienească supranațională (1851-1866), al cărei obiectiv a constat în oprirea opoziției politice a anarhiștilor, democraților și socialiștilor.

Premisa creării acestei uniuni a fost reglementarea unor sisteme de schimb de informații între membri cu ajutorul unor formulare sau prin intermediul unor întâlniri polițienești. Ecoul Uniunii nu a reușit să atragă decât șapte poliții, toate reprezentante ale unor state vorbitoare de limba germană, constituite politic într-o formă federală. Întrucât autonomia organizării polițienești în raport cu dimensiunea politică a statului era încă precară, începerea Războiului Austro-Prusac a cauzat desființarea Uniunii Polițienești a Statelor Germane.

Sociologul Mathieu Deflem consideră amplificarea organizării polițienești un rezultat al creșterii autonomiei forțelor de ordine în cadrul statului național, prin dezvoltarea acestor instituții, prin separarea obiectivelor poliției de cele ale clasei politice și prin ocurența unor probleme cu caracter internațional care implică dialogul de specialitate. Același sociolog menționa referitor la aceeași perioadă că „cu cât este mai mare distanța pe care instituțiile naționale de poliție au câștigat-o în poziționarea independenței față de centrele lor politice, cu atât este mai mare șansa ca aceste instituții să poată dezvolta cooperarea internațională”.

Concluzii. Conchidem că analiza nomenclatorului internațional și european privind cooperarea polițienească în materie penală este o cercetare foarte complexă. Acest studiu are menirea de a soluționa doar mici tangențe ce țin de cooperarea polițienească internațională și beneficiile organelor noastre polițienești (în special ale României și ale Republicii Moldova). Parvin întrebări retorice celor care guvernează forțelor de drept referitor la adaptabilitatea strategiilor comunitare sau internaționale la cadrul național dat fiind faptul lipsei culturii civice sau a resurselor economice ce ar facilita transpunerea în viață a standardelor supranaționale promovate de INTERPOL, EUROPOL etc...

Concluzionăm că principiul de bază al cooperării transfrontaliere este realizarea în ariile frontaliere a unor spații contractuale în scopul de a permite găsirea de soluții comune la problemele similare, entitățile statale neignorând, față de colectivitățile lor periferice, particularitatea și specificul problemelor de vecinătate cu care acestea se confruntă.

Acest fapt subliniază în mod simultan nevoia de a asigura nu numai penitența identităților regionale, ci și necesitatea de a face să beneficieze procesul construcției europene de dinamismul și de geniul propriu colectivităților locale și regionale situate de o parte și de alta a unei frontiere, atunci când ele încearcă să dezvolte împreună un parteneriat real, o adevărată sinergie și deplină solidaritate conform imaginii a ceea ce ar trebui să constituie o Europă unită și diversă.

Din dorința de a lărgi și diversifica relațiile de cooperare în cadrul programului Inițiativei de Cooperare în Sud-Estul Europei, a fost recunoscut interesul țărilor în ceea ce privește combaterea infracționalității transfrontaliere și dezvoltarea unei mai strânse cooperări regionale în aplicarea legislației, fiind convinse ca infracționalitatea existentă la frontierele Părților reprezintă o amenințare serioasă

pentru suveranitatea acestora și pentru comerțul legal, aceasta putând fi combătută în mod eficient prin cooperarea între autoritățile cu atribuții legale specifice.

Adaptând acest context internațional, regional la R. Moldova, vom observa că real constituie o problemă pentru viitorul țării, o alură de instabilitate se abate asupra acestei țărișoare din simplul motiv că stă la intersecția celor „mai mari” care împart sferele de influență. Problema frontierelor este una extrem de gravă în Republica Moldova și cu foarte multe implicații în plan geopolitic și geostrategic. De altfel, însăși Republica Moldova este o frontieră, o frontieră între romanitatea orientală și slăvitărea orientală, între Europa de Sud-Est, Europa Centrală și Europa de Est.

În mare parte mulțimea de frontiere și limitele ce se întâlnesc în țara noastră sunt o consecință a acestei așezări geografice. Din nefericire, în ultima vreme avem impresia că Republicii Moldova îi va reveni calitatea de frontieră între Europa politică și sfera de influență rusă sau chiar a unui bloc neocomunist refăcut în jurul axei Beijing-Moscova [28, p. 12].

Spre marele nostru regret, menționăm că Republica Moldova are și astăzi reminiscențe ale crimei organizate transfrontaliere, care reprezintă poate cea mai puternică amenințare contemporană la adresa securității statelor lumii, iar rețelele ilicite transnaționale nu pot fi dizolvate fără conjugarea unor măsuri unitare din partea tuturor organismelor statale specializate în ofensiva antiinfracțională [19, p. 24].

Eliminarea acestui fenomen criminal – aspect pe care îl vom glorifica în momentul în care nu va exista decât niște norme juridice căzute în desuetudine care reglementează modalitatea de sancționare a membrilor crimei organizate transfrontaliere, datorită lipsei cazurilor ce alcătuiesc precedent judiciar în urma săvârșirii infracțiunilor.

Pentru a realiza acest obiectiv, ar trebui să existe un angajament de dezvoltare a cooperării în cel mai înalt grad între autoritățile cu atribuții legale specifice. Plecând de la ideea că infracționalitatea transfrontalieră prejudiciază interesele economice, fiscale și comerciale ale respectivelor țări și având în vedere acordurile, înțelegerile sau tratatele existente privind asistența reciprocă, precum și alte acorduri internaționale cu privire la aplicarea legii, deja acceptate de Părți, acordul la care facem referire au convenit ca autoritățile cu atribuții în aplicarea legii privind infracționalitatea transfrontalieră și vama să însemne autorități naționale competente desemnate de Părți.

Aceasta desemnare va fi confirmată la Secretariatul SECI și va putea fi modificată printr-o notificare adresată Secretariatului. Infracționalitatea transfrontalieră, fiind definită pentru toate părțile implicate, ca toate încălcările sau tentativele de încălcare a legislației și reglementărilor naționale în scopul organizării, dirijării, sprijinirii sau facilitării infracționalității internaționale.

Construcția europeană, cu atât mai mult integrarea europeană, are în mod fundamental nevoie de aceste spații transfrontaliere pentru a-și demonstra fiabilitatea, autenticitatea și legitimitatea; regiunile transfrontaliere devin într-un fel laboratoare privilegiate ale construcției europene.

Conchidem că România la nivel instituțional și-a implementat o strategie

destul de eficace, obiectivele promovate de documentele internaționale, de cadrul juridic privind cooperarea polițienească sunt mai palpabile decât în R. Moldova, prin intermediul subordonii Inspectoratului General al Poliției Române, Centrului de Cooperare Polițienească Internațională (CCPI), autoritatea națională centrală în domeniul cooperării polițienești internaționale fiind specializată în schimbul de informații operative în domeniul combaterii criminalității la nivel internațional și, potrivit legii, asigură schimbul de informații operative în domeniul combaterii criminalității transfrontaliere, precum și gestionarea fluxului informațional de interes operativ aferent cooperării internaționale derulată de structurile specializate ale Ministerului Afacerilor Interne.

CCPI reunește următoarele canale de cooperare polițienească internațională: INTERPOL, EUROPOL, Sistemul Informatic Schengen/ SIRENE, legătura operațională cu Centrul SELEC, precum și cu atașatii de afaceri interne și ofițerii de legătură, atât români acreditați în străinătate, cât și străini acreditați în România.

– realizarea cooperării la nivel operațional în domeniul polițienesc pe segmentul schimbului de date și informații, cu respectarea regulilor de confidențialitate și de protecție a datelor cu caracter personal, precum și a legislației în domeniu;

– informarea autorităților competente române și străine cu privire la infracțiunile de terorism și a faptelor conexe acestora, traficul de droguri, falsificarea de monedă și alte titluri de valoare române sau străine, furturile de obiecte de artă și autovehicule, activitatea infractorilor străini sau români urmăriți internațional, conținutul unor documente de identitate străine în vederea prevenirii intrării/ ieșirii ilegale a unor persoane, precum și despre orice alte fapte prevăzute de legea penală pentru luarea măsurilor operative ce se impun în domeniul prevenirii și combaterii criminalității cu caracter transfrontalier;

– alte forme de cooperare și asistență polițienească și judiciară ce derivă din tratate la care România este parte sau din instrumente juridice comunitare ori potrivit legislației interne;

– dezvoltarea cooperării internaționale în lupta împotriva criminalității și coordonarea activității atașatilor de afaceri interne și a ofițerilor de legătură români acreditați în străinătate, în domeniul schimbului de date și informații operative;

– coordonarea schimbului de date și informații între autoritățile competente române și străine, în scopul desfășurării unor acțiuni comune care necesită realizarea de operațiuni pe teritoriul mai multor state;

– sprijinirea activității ofițerilor de legătură români la Centrul SELEC;

– asigurarea schimbului de experiență cu structurile similare din străinătate.

Nu în zadar autorul a etalat atribuțiile și competențele CCPI a statului limitrof, acest fapt este relevant și pentru RM.

Este necesar ca gestionarea și facilitarea schimbului de informații operative la nivel internațional, regional și național, în domeniul combaterii criminalității, prin intermediul canalelor de legătură avute la dispoziție (INTERPOL, EUROPOL și SELEC/GUAM) să nu fie la nivel teoretic, ci implementat în practică prin prisma următoarelor funcții:

1) asigurarea schimbului informațional dintre subdiviziunile Inspectoratu-

lui/ MAI și alte instituții ale statului, care realizează măsurile speciale de investigație și autoritățile de aplicare a legii din străinătate;

2) gestionarea fluxului informațional de interes operativ aferent cooperării internaționale și furnizarea informațiilor de domeniu cu respectarea regulilor de confidențialitate și de protecție a datelor cu caracter personal;

3) dezvoltarea cooperării internaționale în lupta împotriva criminalității în domeniul schimbului de date și informații operative.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Alexei Potângă, Gheorghe Costachi, „Asigurarea drepturilor omului în lume”, Chișinău: Ed. Epigraf, 2003, p. 46.

2. Ioan Vida, „Drepturile omului în reglementări internaționale”, București: Ed. LUMINA LEX, 1999, p. 26.

3. Oleg Bălan, Ștefan Urătu, „Poliția și societatea civilă”, resp. de ed. Constantin Creangă; Acad. „Ștefan cel Mare” a MAI al Rep. Moldova, Catedra „Drept Public”. Com. Helsinki pentru Apărarea Drepturilor Omului în Moldova, Ch.: Colograf-Com, 2001 (Combinatul Poligr.), p. 110.

4. Mihail Bârgău, Gheorghe Gladchi, Ștefan Stamatina [et. all], „Poliția și securitatea publică”, Materialele Conf. șt. din 09.12.2002/ red. Șt. Mihail Bârgău, Ch.: Centrul ed. al Acad. „Ștefan cel Mare”, a MAI al RM, 2003, p. 38.

5. Agata-Mihaela Popescu, „Importanța cooperării polițienești internaționale”, Univ. Creștină „Dimitrie Cantemir”, București, România, volumul 3. Issue 2/2014.

6. Radomir Gârlea, Ian Dogotari, Alic Clefos; „Interpol: Istorie și actualitate”, Acad. „Ștefan cel Mare” a MAI. Ch.: Centrul ed. al Acad. „Ștefan cel Mare” a MAI al Rep. Moldova, 2003, p. 20.

7. Cornelia Pârlog, Daniela Luminița Constantin, „Dezvoltarea regională și integrarea Europeană”, / Lucrările celui de-al doilea simpozion național al Asociației Române de Știință și Regionale, Ed. OSCAR PRINT, București, 2003, p. 266.

8. Alexei Barbăneagră, „Infrațiunile contra păcii și securității omenirii”, Chișinău (Tipograf. „Sirius”); 2005, p. 3-5.

9. Adrian Iacob, „Cooperarea polițienească între state”, Ed. Tritonic, București, 2007, p. 336.

10. Constantin Creangă, Ștefan Stamatina, „Ghidul deontologiei polițienești”, Acad. „Ștefan cel Mare” a MAI, Ch.: Centrul ed. al Acad. „Ștefan cel Mare”, 2004, p. 13.

11. Victor Balmuș, Valeriu Muntean, „Elemente de drept polițienesc: [Man.]”; A.Ș.M. Institut. de filozofie, sociologie și drept. Ch.: Tipogr. AȘM, 2006, p. 17.

12. Ștefan Stamatina, Veaceslav Grati, Ian Dogari, „Teoria și tactica aplicării și folosirii armei de foc în contextul drepturilor omului”, Acad. „Ștefan cel Mare” a MAI, Ch.: Centrul ed. al Acad. „Ștefan cel Mare”, 2004, p. 9.

13. Legea nr. 320 din 27.12.2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului, Publicat: 01.03.2013 în Monitorul Oficial nr. 42-47, art. 145, Data intrării în vigoare: 05.03.2013.

14. Gilbert Gornig, Ioana E. Rusu, „*Dreptul Uniunii Europene*”, Ed. C.H. Beck, 2007, p. 27.

15. Pavel Abraham, Victor Nicolăiescu, Bogdan Ștefăniță Iasnic, „*Poliția Comunitară: Abordări conceptuale și perspective contemporane*”, Ed. Expert, București, 2002, p. 137.

16. Agata-Mihaela Popescu, „*Importanța cooperării polițienești internaționale*”, București, 2014, p. 1;

17. Stancu Șerb, Constantin Drăghici, Adrian Iacob [et. all], „*Drept polițienesc și contravențional*”, Ed. Tritonic, București, 2003, p. 217-218.

18. Vasile Troneci, „*INTERPOL poliție fără frontiere*”, Ed. Tehnică, București, 2001, p. 20.

19. Iamandi Luca, Nicolae Ghinea, Norel Neagu [et. all], „*Protecția juridică a României împotriva criminalității transnaționale*”, București, Pro Universitaria, 2010, p. 25.

20. Vladimir Sterpu, „*Tratarea problematicii Interpolului în literatura științifică din Federația Rusă*”, Revistă științifico-practică (ianuarie, 2013) „*Legea și Viața*”, p. 16.

21. Victor Guțuleac, „*Drept polițienesc*”, Institut. de Științe Penale și Criminologie Aplicată; Inst. de Cercetări Juridice și Politice al Acad. de Științe din Moldova, Chișinău: S.n., 2015 (Î.S.F.E.-P. „Tipografia Centrală”), p. 129.

22. Convenția Europol-www.mai.gov.ro/Documente/Relații_internaționale/CONVENTIE_EUROPOLRO.pdf

23. http://www.politiaromana.ro/DPT/cooperare_internationala.htm

24. Platona Il., Dănilă M., „*Instituții de cooperare polițienească*”, Noțiuni introductive, 136 p.

25. Nicoleta-Elena Buzatu, „*International institutions involved in the prevention and fight against illicit drug consumption and traffic*”, Sibiu Alma Mater University Journal - Series B. Law and Administrative Sciences - Vol. 2, nr. 2/2009, p. 57-61.

26. Lixandru Oana-Cristina, Rezumat la teza de doctorat: „*Managementul constituirii și funcționării structurilor specializate în investigarea criminalității transfrontaliere*”, București, 2011, Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, Facultatea de poliție.

27. Mihai Poalelungi, Igor Dolea, Tatiana Vîzdoagă [et all.], „*Manualul judecătorului pentru cauze penale*” / coord. ed.: Mihai Poalelungi [et al.]. ediția I – Ch.: S. n., 2013 (Î.S. F.E.-P. „Tipografia Centrală”), p. 10.

28. „*Securitatea și apărarea Națională a Republicii Moldova*”, Inst. de Politici Publice, Ch.: Arc., 2002 (Tipografia Centrală). p.12.

Alexandru ZOSIM,

doctor în drept, conferențiar universitar

al Catedrei „Științe penale” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

LACUNELE LEGISLAȚIEI PENALE A REPUBLICII MOLDOVA REFERITOARE LA INCRIMINAREA TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

Rezumat:

Articolul are ca obiect de cercetare traficul de ființe umane. Autorul analizează definiția legislativă a traficului de ființe umane în Republica Moldova și propune un text nou al acestei norme penale.

Cuvinte-cheie: trafic de ființe umane, infracțiune, răspundere penală, victimă a infracțiunii, dispoziții juridice, legislație penală.

Résumé

L'article se concentre sur la traite des êtres humains. L'auteur analyse la définition législative de la traite des êtres humains dans la République de Moldova et il propose un nouveau texte de cette norme pénale.

Mots-clés: traite des êtres humains, infraction, responsabilité pénale, criminalité, victime de l'infraction, dispositions juridiques, législation pénale.

Introducere. Libertatea umană reprezintă una dintre principalele valori ale societății civilizate contemporane, iar asigurarea inviolabilității libertății persoanei constituie una dintre principalele funcții ale statului. În scopul asigurării acestei sarcini legiuitorul Republicii Moldova a adoptat în Codul penal din 2002 un șir de norme care interzic diverse fapte prejudiciabile orientate împotriva libertății persoanei.

Evident, existența acestor norme în legislația națională constituie un pas enorm în direcția creării unei baze normative și a mecanismelor eficiente de protecție a libertății umane. Însă ar fi incorect se ne mulțumim doar cu cele atinse. Chiar și o analiză teoretică superficială scoate în evidență un șir de lacune și contradicții ale unor dispoziții legale, ceea ce creează dificultăți în aplicarea acestor norme.

În acest context atenționăm că aplicarea corectă a normelor juridico-penale în practica judiciară asigură în mare parte sporirea legalității, a eficacității activității organelor de ocrotire a dreptului, precum și creșterea încrederii populației față de organele de justiție.

Luând în considerație faptul că practica calificării infracțiunilor prevăzute de art. 165 nu este încă atât de voluminoasă, sunt necesare cercetări minuțioase ale problemelor de încadrare juridică faptelor prejudiciabile respective.

Metode și materiale aplicate. În limitele de studiu al acestui articol, în calitate de metodă de cercetare principală a fost utilizată metoda comparativă de studiere a infracțiunii de trafic de ființe umane. În afară de metoda comparativă au mai fost utilizate o serie de metode cum ar fi: metoda analizei logice, interpretării logice, clasificării etc.

Conținut de bază. Analizând denumirea articolului 165 CP RM de pe pozițiile tehnicii legislative o apreciem ca fiind imperfectă. Termenul *trafic de ființe umane* apriori presupune o activitate criminală realizată față de mai multe ființe umane, pe când în realitate pentru tragerea vinovatului la răspundere penală este de ajuns de demonstrat traficul unei singure persoane și nu a mai multor, precum reiese din denumire.

Considerăm că este necesar de perfecționat și dispoziția art. 165 CP RM.

Preluarea în lege a definiției traficului de ființe umane direct din textul convenției¹ trezește dificultăți în aplicarea corectă a legislației penale. Există situații când sub prevederile ei nimeresc faptele, care în realitate nu constituie trafic de ființe umane. Astfel, în alin. 1 art. 165 CP RM putem evidenția următoarea modalitate de comitere a infracțiunii de trafic de ființe umane: transportarea unei persoane în scop de folosire în activități criminale săvârșită prin amenințarea cu divulgarea informațiilor confidentiale familiei victimei. În formula dată cu absolută precizie se înscrie și următoarea situație: subiectul infracțiunii se prezintă la domiciliul șefului unui depozit de stat, îl amenință cu divulgarea informației confidentiale familiei lui (de ex. despre faptul că el are amantă), în baza acestei amenințări îl silește să accepte transportarea sa la depozitul de stat, unde îl implică în activitate criminală de sustragere, cerând să deschidă depozitul și să încarce mărfurile aflate acolo în automobilul său. Doctrina penală apreciază fapta dată ca participare la sustragerea comisă prin delapidare (art. 191 CP RM), iar alin. (4) al art. 165 CP RM invers propune absolvirea șefului de depozit de răspundere penală pentru că a săvârșit infracțiunea fiind „traficat”. În opinia noastră, această eroare se iscă din cauza că în articolul 165 nu este specificat că victima traficului poate fi doar o ființă umană redusă la calitatea de obiect al proprietății altei persoane.

Sușinem opinia specialiștilor ruși care apreciază că o astfel de definiție largă a traficului de ființe umane din punct de vedere lingvistic, precum și de pe pozițiile tehnicii legislative, a dreptului civil și penal nu se prezintă a fi corectă și logică². Astfel, constatăm că tratarea termenului „trafic” în textul dispoziției art. 165 CP RM este prea complicată atât pentru aplicarea corectă a normei penale respective, cât și pentru înțelegerea acestei interdicții de către cetățeni. Mai mult decât unele activități numite în alin. (1) art. 165 CP RM, și anume recrutarea și adăpostirea, pe de o parte, nu reflectă complet esența unui astfel de fenomen precum traficul, iar pe de altă parte, includ în el acțiuni care nu-i sunt proprii. Astfel, conform DEX-ului, termenul „trafic” poate avea următorul sens: „Activitate economică având drept scop schimbul de mărfuri și de alte valori. Comerț ilicit”, iar termenul „a trafica” înseamnă „a face negoț (cu o marfă ilicită)”³. Deci acțiunile de adăpostire sau recrutare nu sunt cuprinse de această noțiune. Autorul rus Kadnikov F.N.

¹ ст. 3 Протокола о предупреждении и пресечении торговли людьми, особенно женщинами и детьми, и наказании за неё, дополняющего Конвенцию ООН против транснациональной организованной преступности от 15 ноября 2000 г.

² Уголовное право России. Часть Особенная: Учебник для вузов / Отв. ред. Л.Л. Кругликов. М., 2004. С. 102 – 103.

³ Dicționar explicativ al limbii române. București, 1998, p. 1101.

apreciază pe bună dreptate că recrutarea în scopul efectuării traficului de ființe umane poate fi cercetată doar ca una pregătitoare. Totodată, el propune introducerea unei noi norme penale care ar viza recrutarea ființelor umane în scopul exploatarei ei, inclusiv în scop de exploatare sexuală⁴. Menționăm că față de o ființă umană pot fi realizate și alte activități criminale în afara celor de schimb sau comercializare, în cadrul cărora omul este lipsit de libertate și redus la calitatea de marfă, de exemplu transmiterea ființei umane în calitate de gaj, care ar asigura rambursarea datoriei. Respectiv nici sensul termenului „trafic” nu corespunde multitudinii de fapte ilegale în cadrul cărora ființa umană este cercetată ca o proprietate a altei persoane. Considerăm oportun de a folosi termenul „încheierea unei înțelegeri vizând transmiterea sau primirea ființei umane în cadrul căreia ea apare ca un element al proprietății”.

Totodată, activitățile de recrutare și adăpostire pot fi cercetate doar ca pregătitoare în vederea încheierii unui astfel de contract ilicit sau posterior lui, iar fiind comise de alte persoane decât cea care încheie înțelegerea se includ în noțiunea de „complicitate la infracțiune”. Transportarea la fel poate fi cercetată ca complicitate cu excepția cazului când cu persoana care oferă serviciul de transportare se încheie un acord vizând această activitate în cadrul căruia ființele umane figurează vădit în calitate de obiecte ale proprietății altei persoane.

Menționăm că indicarea în alin. (1) al art. 165 CP RM a unui scop special al traficului de ființe umane a lăsat fără o apreciere juridico-penală corespunzătoare traficul de persoane realizat fără scopurile indicate în dispoziție (de exemplu, în scop de profit). Susținem opinia specialistului rus Milevski A.I., care menționează că complicele-mijlocitor, acționând din numele vânzătorului sau cumpărătorului ființei umane și executându-și doar însărcinarea separată primită, poate și să nu împartă scopul infracțional cu persoanele în numele cărora acționează⁵. Suntem de părerea că o enumerare exhaustivă a tuturor scopurilor traficului de ființe este imposibilă și nerațională. Tratarea unei ființe umane în calitate de obiect care se află în proprietatea altei persoane este criminală în orice situație, cu excepția celei când ea este primită în scopul liberării ei sau această calitate este unicul mijloc de a înlătura un pericol grav pentru viața sau sănătatea ei, adică se constată o stare de extremă necesitate în acest sens. Astfel, ar fi mult mai simplu de prevăzut în cadrul art. 165 CP RM un alineat care ar prevedea liberarea subiectului de răspundere penală în aceste circumstanțe.

Astfel, propunem modificarea dispoziției art. 165 CP RM în modul următor:

„Vânzarea-cumpărarea ființei umane sau încheierea altei înțelegeri vizând transmiterea sau primirea ei în cadrul căreia ființa umană apare ca un element al proprietății”.

⁴ Кадников Ф. Н. Криминологическая характеристика и предупреждение преступлений, связанных с торговлей людьми. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва. 2007. с. 9.

⁵ Милевский А.И. Уголовно-правовая борьба с торговлей несовершеннолетними: Автореф. дисс... канд. юрид. наук. М., 2000. С. 16.

Atragem atenția că acțiunea de vânzare sau transmitere a ființei umane în cadrul altei înțelegeri care o vizează drept un element al proprietății presupune că subiectul infracțiunii deja deține controlul acestei persoane, pe care l-a stabilit anterior prin metode infracționale sau neinfracționale. Referindu-ne la metodele infracționale de obținere a controlului asupra unei ființe umane, menționăm că acestea pot fi efectuate prin comiterea faptelor ilegale care privează persoana de libertate prevăzute la cap. III „Infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei” sau prin săvârșirea șantajului însoțit de răpire (alin. (4) art. 189 CP RM), luării de ostatici (art. 280 CP RM), precum și prin reținere sau arestare ilegală (art. 308 CP RM). Respectiv împărtășim opinia specialistului rus Kadnikov F.N., care consideră că în astfel de situații infractorul ar urma să fie tras la răspundere penală pentru un concurs de infracțiuni⁶. În prezent însă în Republica Moldova este imposibil de a încadra ca concurs răpirea persoanei urmată de vânzarea ei, deoarece răpirea este prevăzută în calitate de element constitutiv al traficului de ființe umane în prevederile lit. (a) alin. (1) art. 165. Menționăm că formula legislativă propusă mai sus ar exclude și concurența cu infracțiunea menționată.

Situația când aceste infracțiuni constituie o parte a traficului de ființe umane este inconvenientă, deoarece în prezent, după cum deja am menționat, infractorul care a comis, de exemplu, o răpire și o vânzare a ființei umane nu va fi tras la răspundere penală pentru un concurs de infracțiuni, ci doar conform alin. (1) art. 165 CP RM. În comparație cu această situație infractorul care anterior vânzării victimei a obținut controlul asupra ei printr-o metodă care cercetată separat nu constituie infracțiune, de exemplu, prin amenințarea cu divulgarea informațiilor confidențiale familiei victimei, poate fi supus aceleiași pedepse ca și infractorul precedent care a comis de fapt două infracțiuni. Astfel, acceptarea formulei legislative propuse ar permite efectuarea unei individualizări mai stricte a răspunderii și pedepsei penale pentru infracțiunile contra libertății.

Nu suntem de acord cu prevederile alin. (4) art. 165 CP RM vizând absolvirea de răspundere penală a persoanelor care au devenit victime ale traficului de ființe umane pentru infracțiunile comise în această calitate. Legislația penală a Republicii Moldova reglementează destul de clar cauzele care înlătură caracterul penal al faptei în cap. III al Părții Generale, inclusiv săvârșirea infracțiunii în stare de constrângere fizică sau psihică (art. 39 CP RM) și extremă necesitate (art. 38 CP RM). Considerăm că aceste prevederi sunt destul de explicite pentru a aprecia corespunzător activitățile criminale ale victimei traficului de ființe. Nu este oportun de a o elibera de răspundere penală, de exemplu, în cazul în care ea a fost implicată vădit în comiterea, de pildă, a infracțiunilor de genocid (art. 135 CP RM), actelor teroriste (art. 278 CP RM) și altor infracțiuni în cadrul cărora salvându-și viața aceste persoane contribuie conștient la omorul sau chiar exterminarea în masă a altor oameni. Deci propunem excluderea alin. (4) art. 165 CP RM.

⁶ Kadnikov Ф.Н. Криминологическая характеристика и предупреждение преступлений, связанных с торговлей людьми. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва. 2007. с. 18.

Concluzii. Generalizând cele expuse, concluzionăm că asigurarea unei combateri eficiente a traficului de ființe poate fi asigurată doar prin construirea corectă a normelor penale corespunzătoare:

– modificarea dispoziției art. 165 CP RM în modul următor:

„Vânzarea-cumpărarea ființei umane sau încheierea altei înțelegeri vizând transmiterea sau primirea ei în cadrul căreia ființa umană apare ca un element al proprietății”;

– excluderea alin. (4) art. 165 CP RM.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Codul penal al Republicii Moldova, Legea nr. 985 din 18.04.2002 // Monitorul Oficial nr. 72-74 din 14.04.2009.

2. Dicționar explicativ al limbii române. București, 1998.

3. Кадников Ф.Н. Криминологическая характеристика и предупреждение преступлений, связанных с торговлей людьми. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва. 2007.

4. Милевский А.И. Уголовно-правовая борьба с торговлей несовершеннолетними: Автореф. дисс... канд. юрид. наук. М., 2000.

5. Уголовное право России. Часть Особенная: Учебник для вузов / Отв. ред. Л.Л. Кругликов. М., 2004.

6. Протокол о предупреждении и пресечении торговли людьми, особенно женщинами и детьми, и наказании за неё, дополняющего Конвенцию ООН против транснациональной организованной преступности от 15 ноября 2000 г.

Алиева Нармин Назим,

Докторант Бакинского Государственного Университета

Министерства Образования,

Азербайджанской Республики

О НЕКОТОРЫХ ВОПРОСАХ СЕМЕЙНО-БЫТОВОГО НАСИЛИЯ И МЕХАНИЗМА ЕГО ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ

Summary

In this article, the author analyzes domestic violence, which is regarded as a negative phenomenon. The author managed to comment on the concept of domestic violence on the basis of international legal practice. Having studied foreign experience, the characteristic of negative and positive tendencies of family violence is given.

Keywords: family violence, physical violence, psychological violence, legislation, criminology, crime.

С конца XX века по форме и своему содержанию стали подвергаться изменениям целых ряд негативных явлений. Вызывает беспокойство то, что при желаемом экономическом и техническом развитии вместо роста благополучия в бытовой жизни мы наблюдаем противоположную ситуацию. Так, широкое распространение преступлений в сфере семейно-бытовых отношений за последние годы превратилось в обстоятельство, обуславливающее рост динамики преступности. В целом ухудшается социально-психологический климат, обостряются негативные явления в бытовой сфере.

Именно по этой причине с учётом актуальности проблем, связанных с семейно-бытовым насилием, правительством и законодательством разных стран ведутся обсуждения сложившейся ситуации, принимаются необходимые меры. Все это указывает на то, что предотвращение бытовых преступлений и эффективное решение конфликтов в этой области, является задачей, требующей скорейшего решения. Игнорирование проблем в этой сфере приводит лишь к росту негативных явлений в семейно-бытовых отношениях, распространению преступлений, росту материального и морального вреда.

Жестокость, насилие и агрессивность постепенно проникают в сферу межличностных отношений. Не случайно С. Абельцев отмечает, что «Статистика войн и терроризма не идут ни в какое сравнение с тем, что творят родные и близкие люди по отношению к своим» [1, с. 17].

Анализ юридической литературы и отраслевых законодательных актов дает основание сказать, что насилие родителей по отношению к детям является одним из негативных проявлений, подпадающих под категорию семейно-бытового насилия. По статистике ООН ежегодно в мире от родитель-

ского насилия страдают два миллиона детей до 14 летнего возраста, каждый десятый из них умирает, 2000 совершают самоубийство.

Отчёты организаций, ведущих исследования по семейно-бытовому насилию, а также экспертные заключения свидетельствуют о том, что каждая третья женщина в мире когда-либо подвергалась насилию. Каждые три часа совершается убийство как минимум одной женщины. Этому факту мировым сообществом дана соответствующая социально-правовая оценка. В криминологическом конгрессе, состоявшемся в городе Лозанна Швейцарии в 2001 году проблема семейно-бытового насилия по степени опасности была поставлена в один ряд организованной преступностью, незаконным оборотом наркотиков и терроризмом.

С этой точки зрения в первые годы второго тысячелетия комплекс социально-психологических, криминологических и прочего характера проблем, связанных с семейно-бытовыми конфликтами, становится особенно актуальными.

Рост преступлений в семейно-бытовой сфере, наблюдение серьёзных негативных тенденций в преступлениях данного вида делают необходимым проведение научного исследования данной проблемы и поиск путей её решения. Структурный анализ преступности показывает, что криминальные деяния в семейно-бытовой сфере за последние годы составили особый вес среди преступности в целом. Кроме того этот рост связан с увеличением таких преступлений против личности, как умышленное убийство, нанесение тяжёлых телесных повреждений. В период обострения социальных, экономических и прочих противоречий во многих странах возросло количество семейно-бытовых преступлений, возникли качественные и количественные тенденции. Одним словом, проблема семейно-бытового насилия актуальна не только для Азербайджана, но и для других стран. Анализ материалов уголовной статистики, судебно-следственной практики, специальной литературы демонстрирует следующие качественные характеристики современного бытового насилия:

- Регистрация заранее подготовленных, спланированных преступлений в семейно-бытовой сфере;
- Рост количества и особого веса умышленных убийств и нанесения тяжких телесных повреждений, совершённых женщинами;
- Рост количества женщин среди лиц, совершающих семейно-бытовые преступления;
- Рост количества семейно-бытовых преступления, совершенных с применением огнестрельного и холодного оружия;
- Наличие определённой зависимости между динамикой бытовых преступлений и алкогольной и наркотической зависимостью;
- Рост удельного веса лиц, не имеющих постоянного источника дохода среди, совершающих семейно-бытовые преступления;
- Чрезвычайно высокая степень латентности семейно-бытового насилия и т.д.

Перечисленные обстоятельства обуславливают рассмотрение семейно-бытовых преступлений как объекта независимого криминологического исследования, системное изучение причинного комплекса данного вида преступлений, а также необходимость разработки обще социальных и специально-криминологических мер, направленных на профилактику бытовой преступности. Установление в связи с этим комплекса факторов, обуславливающих бытовые преступления и научное решение проблем предотвращения указанных преступлений имеет большое научно-практическое значение. Следует также отметить, что предотвращение семейно-бытовых преступлений является достаточно сложным процессом. Здесь целесообразно определение различных форм бытового насилия, особенно выявление форм полового, психического и экономического насилия, причин, условий и детерминантов их совершения.

Профилактические мероприятия по предотвращению преступлений в сфере семейно-бытовых отношений нацелены на устранение факторов, способствующих совершению данных преступлений, нейтрализацию их воздействия, а также на совершенствование деятельности соответствующих субъектов в данной сфере.

Привлекают внимание мысли Х.А. Ал-Кавасмив отношении криминогенных факторов преступлений, совершённых в сфере семейно-бытовых отношений. Среди наиболее часто встречаемых криминогенных факторов в сфере семейно-бытовых отношений автором выделяется:

- Неблагополучные семьи, наркотическая зависимость некоторых членов семьи;
- Несвоевременная реакция органов социального надзора на семейно-бытовые конфликты;
- Наличие недостатков и упущений в деятельности органов социального надзора в сфере обеспечения общественного порядка и безопасности граждан;
- Несвоевременное выявление лиц, страдающих от алкоголизма и психических аномалий;
- Недостатки в сфере профилактики ранее судимых, неправильная организация досуга и т.д. [2, с. 164].

Обще социальная профилактика непосредственного воздействия на преступность не оказывает и осуществляется субъектами, в прямые функции которых не входит предотвращение преступности [3, с. 80-81].

Несмотря на общее понятие предотвращения правонарушений, всегда имеются его детализированные модели, которые организуются и осуществляются по направлениям деятельности уполномоченных государственных субъектов. К числу данных субъектов в силу правоохранительных полномочий относятся органы внутренних дел и прокуратуры. Исходя из национального законодательства органы внутренних дел и прокуратуры являются субъектами как общей, так и специальной профилактики.

Основным субъектом специальной профилактической деятельности

по предотвращению семейно-бытового насилия является территориальный полицейский орган, осуществляющий правоохранительную деятельность по административно-территориальным единицам. Данная позиция закреплена законодательством в законе Азербайджанской Республики «О полиции». На основании часть 2 статья 3 данного закона одним из основных обязанностей полиции является предотвращение преступлений и прочих правонарушений, деятельность по предотвращению правонарушений несовершеннолетними [4]. Осуществление ежедневных обязанностей законом возложено в основном на участковых начальников, инспекторов и инспекторов по делам несовершеннолетних. В другом отраслевом законе «О профилактике беспризорности и правонарушений несовершеннолетних» определено правовое регулирование деятельности полиции и соответствующих государственных органов в сфере профилактики правонарушений со стороны несовершеннолетних [5].

Не редко в СМИ отмечается недостаточное использование потенциала полицейских органов по предотвращению внутрисемейного насилия. Необходимо учесть, что в полицейской деятельности следует сохранять профессионализм в вопросах чувствительной внутрисемейной неприкосновенности. Если не соблюдать этот момент, возрастёт количество распадов семей и других негативных явлений. В подразделениях ОВД, заинтересованных государственных органах и учреждениях, в учебных и медицинских учреждениях, общественных и религиозных организациях должно быть осуществлено накопление, анализ сведений о и условиях внутрисемейного насилия.

При исследовании путей предотвращения семейно-бытовых преступлений следует также уделить внимание особым криминогенным детерминантам данного негативного явления. Среди научных исследований в сфере современной бытовой преступности и её предупреждения представляют интерес мысли К.А.Мясниковой. По заключению автора среди особых криминогенных детерминантов современной бытовой преступности преимущество составляют влияние социально-негативной микросреды, широкое распространение мнения о допустимости насильственного решения конфликтов в бытовых взаимоотношениях, отсутствие должной реакции общества, отдельных граждан и даже некоторых государственных структур на антисоциальное поведение отдельных индивидов [6, с. 19-20].

К комплексу мер специально-криминологического характера по предотвращению семейно-бытового насилия можно отнести:

- разработка модели социального и культурного проведения в общественной жизни и семейных отношениях, пропаганда данной модели среди населения, особенно среди молодёжи и подростков;

- организация и финансирование просветительской и образовательной кампании в русле правового решения конфликтов, сопровождающихся с применением насилия, распространение в регионах информации о кризисных центрах по оказанию помощи жертвам семейно-бытового насилия;

– сбор и анализ сведений и статистической информации относительно семейного насилия, проведение научных исследований по прогнозированию в этой области, изучение эффективности мер, принятых для устранения последствий и причин насилия против женщин и детей, поддержка планов деятельности и активная их пропаганда.

В заключении исследования можно отметить, что возникли новые факторы, детерминирующие бытовую преступность. Ещё более углубилось влияние таких традиционных факторов как пьянство, наркомания, проституция, тунеядство, ухудшилось криминологические и социально-психологические характеристики «бытового преступника». Семейно-бытовая преступность, особенности её предотвращения, устранение или минимизация социальных, экономических, психологических и правовых последствий преступлений на семейно-бытовой почве является комплексной проблемой.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Абельцев С.Н. Семейные конфликты и преступления // Российская юстиция. 1999. № 5, с.17.
2. Ал-Кавасми А.Х. Противодействие криминальному насилию в сфере семейно-бытовых отношений: Дисс.....к.ю.н. Бишкек, 2011.- 192 с.
3. Səməndərov F.Y. Kriminologiya. Ümumi hissə. Ali məktəblər üçün dərs vəsaiti. Bakı: Hüquq ədəbiyyatı, 2003, 162 s.
4. “Polis haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 1999. <http://e-qanun.az/framework/2937>.
5. “Yetkinlik yaşına çatmayanların baxımsızlığının və hüquq pozuntularının profilaktikası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 2005. <http://e-qanun.az/framework/10670/>.
6. Мясникова К.А. Криминологическая характеристика современной бытовой преступности и меры ее предупреждения: автореф.дисс..... к.ю.н. Ростов-на-Дону, 2004.- 27 с.

Anna BEJAN,

*asistent universitar al Catedrei „Drept polițienesc”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Alina MARGARINT,

*asistent universitar al Catedrei „Drept polițienesc”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

RISURI DE SECURITATE ÎN CONTEXTUL REGLEMENTĂRII TRANSNISTRENE

Rezumat

Din startul existenței sale, Republica Moldova a fost ținta unor pericole și amenințări orientate spre lichidarea statalității. Amenințările în sfera politică au aspecte cu caracter extern și intern. În principiu, ele sunt îndreptate spre subminarea suveranității, independenței și integrității teritoriale a Republicii Moldova. Desigur, nu este vorba de o agresiune directă din partea vreunui stat, însă acțiuni cu caracter destabilizator pentru expansiunea intereselor geopolitice se întreprind de către puterile cointeresate.

Distingem că procesul de reformare a sectorului securității naționale pornește de la premisa că Republica Moldova are nevoie de suficientă stabilitate și securitate pentru asigurarea dezvoltării statului și, în același timp, de o dezvoltare economică permanentă pentru a asigura o stare durabilă de securitate și stabilitate. Reformarea sectorului securității naționale al Republicii Moldova se realizează cu participarea societății civile, mass-mediei, organizațiilor de apărare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și organismeelor internaționale relevante. Scopul de bază al asigurării securității naționale este crearea și menținerea unei situații economice, politice, internaționale și militare strategice care ar garanta condiții favorabile pentru dezvoltarea persoanei, societății și statului.

Cuvinte-cheie: *independență, securitate, conflict, autoritate, ordine publică, forță, trupe militare.*

Summary

Since the beginning of its existence, the Republic of Moldova has been targeted by dangers and threats aimed at the liquidation of statehood. Threats in the political sphere have external and internal aspects. In principle, they are aimed at undermining the sovereignty, independence and territorial integrity of the Republic of Moldova. Of course, it is not a direct aggression on the part of any state, but destabilizing actions for the expansion of geopolitical interests are undertaken by the co-interested powers.

We distinguish that the reform of the national security sector starts from the premise that the Republic of Moldova needs sufficient stability and security to ensure the development of the state and, at the same time, a permanent economic development to ensure a lasting state of security and stability. Reforming the national security sector of the Republic of Moldova is carried out with the participation of the civil society, the media, human rights and fundamental human rights organizations and relevant international bodies. The basic objective of ensuring national security is to create and maintain an economic, political, international and military strategic situation that would guarantee favorable conditions for the development of the person, society and the state.

Keywords: *independence, security, conflict, authority, public order, force, military troops.*

Introducere. Republica Moldova este un stat nou creat în urma destrămării Uniunii Sovietice – un regim totalitar care desemna republicile surori doar în plan administrativ. Majoritatea populației a pledat pentru crearea unui stat independent și suveran, cu regim democratic și de drept. Astfel, drept valori supreme

sunt considerate interesele individului, ale societății și ale statului. Din punctul de vedere al securității naționale, politica statului a fost orientată spre armonizarea echilibrării acestor interese. Mai mult, această abordare democratică la începutul anilor 1990 era nouă după regimul totalitar, care apăra unilateral doar interesul imperial. Astfel, are loc schimbul de valori pe diferite dimensiuni și, corespunzător, necesitatea de a le proteja.

Actualitatea subiectelor investigate este determinată de necesitatea de a defini politici și identifica unele mecanisme care se vor dovedi a fi în măsură să contribuie la consolidarea securității naționale a Republicii Moldova, date fiind amenințările, riscurile și vulnerabilitățile care periodic se manifestă cu diferență intensitate.

Sectoarele apărării, securității și ordinii publice în contextul politicilor de reintegrare sunt din cele mai complicate, pe lângă cele de ordin politic și evident cel de asigurare a drepturilor omului.

Din punctul de vedere al „funcționalității” structurilor responsabile de securitatea frontierei cu Transnistria putem constata o „bază” clasică a unei frontiere de stat cu „frontiera verde” și puncte de trecere. Astfel, structurile responsabile pentru așa-zisa securitate a „frontierelor” a regiunii transnistrene sunt următoarele: Ministerul Securității de Stat, Ministerul Afacerilor Interne și Comitetul Vamal de Stat.

Securitatea națională a Republicii Moldova este supusă constant amenințărilor, riscurilor și vulnerabilităților, ele fiind alimentate de mai mulți factori, cum ar fi:

1. Republica Moldova este tratată de Federația Rusă ca un spațiu al zonei sale de influență și interes geopolitic. Rusia dispune de mai multe pârgii de presiune și intimidare, pe care le utilizează periodic;

2. tergiversarea soluționării definitive a conflictului din zona de est a Republicii Moldova, ordine care este un impediment esențial în libertatea de acțiuni și în realizarea intereselor naționale ale Republicii Moldova;

3. dependența unilaterală de o singură sursă de aprovizionare cu agenți energetici, care periodic marchează nu numai activitățile de politică externă a Republicii Moldova, ci și nivelul de trai al oamenilor prin amplificarea nemulțumirilor, sărăciei și incertitudinii;

4. orientarea aproape unilaterală spre piețele tradiționale de desfacere a mărfurilor și produselor din Republica Moldova face economia națională sensibilă la fluctuațiile și concurența nelocală mai ales din partea Rusiei.

Materiale și metode aplicate. În procesul studiului dat au fost utilizate următoarele metode de cercetare științifică: analiza sistemică, analiza logică, analiza comparativă, sinteza și clasificarea. Materialele folosite sunt: actele legislative și normative în domeniu a Republicii Moldova, doctrina juridică națională și alte studii.

Rezultate obținute și discuții. Istoricul „dezvoltării sectorului de apărare, securitate și ordine publică” a regiunii transnistrene face parte din istoria USSR, pentru că Uniunea Sovietică a creat pe timpuri un eventual cap de pod de atac asupra părții de sud, sud-vest a Europei cu toate componentele sale logistice, umane, de infrastructură etc.

Federația Rusă este prezentă în Republica Moldova prin diferite instituții. Aici putem menționa despre instituții diplomatice, instituții culturale, mass-media, ONG-uri și nu în ultimul rând cele militare.

Din startul existenței sale, Republica Moldova a fost ținta unor pericole și amenințări orientate spre lichidarea statalității. Amenințările în sfera politică au aspecte cu caracter extern și intern. În principiu, ele sunt îndreptate spre subminarea suveranității, independenței și integrității teritoriale a Republicii Moldova. Desigur, nu este vorba de o agresiune directă din partea vreunui stat, însă acțiuni cu caracter destabilizator pentru expansiunea intereselor geopolitice se întreprind de către puterile cointeresate.

Prin urmare, vulnerabilitatea securității naționale a țării noastre are un aspect periculos și prin starea dezmembrării teritoriale de către regimul secesionist de la Tiraspol, susținut de Federația Rusă, care până la momentul de față nu și-a retras forțele armate. Conflictul transnistrean reprezintă o amenințare reală la adresa securității naționale a Republicii Moldova nu numai din punct de vedere militar, ci și politic, economic, social.

În calitate de prim pericol la acest capitol, pentru un stat multietnic cum este țara noastră, este problema separatismului politic și etnic. Prin urmare, adeseori alimentat atât din exterior, cât și în plan intern prezintă pericol *egoismul etnic, etnocentrismul și șovinismul*, care frecvent congresează în activități anticonstituționale, provoacă ura interetnică, creează condiții pentru separatism etnic și politic.

În prezent, formațiunile militare și paramilitare ale regiunii transnistrene includ unități și formațiuni din componența Ministerului Apărării; Ministerului Afacerilor Interne și Ministerului Securității de Stat.

Din punctul de vedere al „funcționalității” structurilor responsabile de securitatea frontierei Transnistriei putem constata o „bază” clasică a unei frontiere de stat cu „frontiera verde” și puncte de trecere toate acestea în interpretarea legislației Republicii Moldova. Conform analizei unor surse deschise, și mai puțin de deschise, 20 % din toate cheltuielile din regiunea transnistreană sunt dedicate sectorului de apărare, securitate și ordinii publice, asta în afară de ajutorul din partea Federației Ruse [3]. Cunoaștem că în perioada anilor 2010-2014, în timpul Președintelui Ucrainei Victor Ianukovici, așa-zisul sector de apărare, securitate și ordine publică a fost susținut masiv de Federația Rusă, prin dotare tehnică de ultimă generație în domeniul tehnologiei informațiilor și comunicațiilor. Datorită acestei finanțări, structurile militare din stânga Nistrului au început procesul de „modernizare” cu echipamente moderne, inclusiv pentru infanterie, subdiviziuni de destinație specială. Însă această susținere a fost încetată în 2014, după cunoscutele evenimente din Ucraina. Federația Rusă urmărea procesul de „modernizare” și prevedea dotarea cu elicoptere de luptă de ultima generație, tehnică blindată de asalt, drone și multe altele.

Toate aceste „structuri” sunt excesiv militarizate (conform structurii, sarcinilor, echipamentului și armamentului, participare la aplicații de luptă), inclusiv cele responsabile de „vamă” sau „migrație”.

Totodată, urmare a unei analize ample a paginilor oficiale ale așa-ziselor structuri de forță din regiunea transnistreană, se constată o creștere semnificati-

vă a numărului de aplicații militare cu participarea Grupului Operativ de Trupe Ruse (GOTR) și așa-zisele „structuri de forță” ale regiunii transnistrene. Cea mai mare parte a aplicațiilor de luptă sunt desfășurate cu scopul, consolidării cooperării, coordonării și interoperabilității cu așa zisele structuri de forță ale regiunii transnistrene, din care – lichidarea grupelor de diversiune, respingerea atacurilor teroriste, unele cu folosirea tehnicii grele, cu trecerea obstacolelor de apă, cu traversarea râului Nistru și efectuarea tragerilor de luptă pe malul drept de către dispozitivele de luptă. Toate aceste activități ale Grupului Operativ de Trupe Ruse vin în contradicție cu principalul document în domeniul reglementării conflictului – Acordul cu privire la principiile de reglementare pașnică a conflictului armat din regiunea transnistreană a Republicii Moldova, semnat de Republica Moldova și Federația Rusă la 21 iulie 1992, și anume articolul 4 care prevede că: „Unitățile Armatei a 14-a a Forțelor Armate ale Federației Ruse, dislocate în Republica Moldova, vor respecta cu strictețe neutralitatea și se vor abține de la orice acțiuni ilicite față de patrimoniul militar, față de militarii acestei armate și membrii familiilor lor” [1].

Pe lângă aceasta, în ultimul timp observăm și o avalanșă de „desanturi”, fie diplomatice ale Federației Ruse (vizitele demnitarilor ruși în Republica Moldova și declarațiile lor), dar de fapt nu atât în Republica Moldova, cât în regiunea transnistreană, precum și „desanturi separatiste” (vizitele preșinșilor demnitari al regiunii transnistrene Vadim Krasnoseliski, Aleksandr Martânov și Vitali Ignatiev) la Moscova.

În perioada 1991-2001, frontiera de stat a Republicii Moldova ramânea fără acoperire statală, excepție făcând câteva posturi vamale, dar de fapt unul din ele pe segmentul transnistrean al frontierei de stat Pervomaisk-Kuciurgan, pe teritoriul Ucrainei. Nici „frontiera administrativă” nu era în vizorul autorităților naționale. Însă în final totuși Republica Moldova împreună cu Ucraina, susținute de către partenerii externi, în sfârșit au relansat controlul comun în punctul de trecere Pervomaisk-Kuciurgan, pe segmentul transnistrean al frontierei de stat moldo-ucrainene. Aceste „desanturi” nu ne demonstrează nimic altceva decât o susținere deschisă a autorităților separatiste și sfidarea autorităților Republicii Moldova. Și asta contrar tuturor acordurilor internaționale bilaterale între Republica Moldova și Federația Rusă, unde e stipulat: „Înaltele Părți Contractante își vor dezvolta relațiile pe baza respectului reciproc, încrederii și colaborării. Ele vor respecta neabătut principiile și normele general recunoscute ale dreptului internațional: egalitatea suverană, nerecurgerea la forța sau la amenințarea cu forță, inviolabilitatea frontierelor, integritatea teritorială, independența politică, reglementarea pașnică a diferendelor, neamestecul în treburile interne, respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, egalitatea în drepturi și dreptul popoarelor la autodeterminare, colaborare dintre state și îndeplinirea cu bună-credință a angajamentelor asumate în conformitate cu dreptul internațional” [2].

Pe de altă parte, un șir de riscuri economice afectează securitatea societății și a persoanei în domeniul energetic, alimentară, ecologic, demografic, informațional etc. De exemplu, fenomenul corupției și al interesului de grup, economia tene-

bră/ subterană subminează considerabil potențialul economic al țării și erodează suveranitatea statului de drept.

Astfel, structurând riscurile și amenințările la adresa securității Republicii Moldova, constatăm că, conflictul transnistrean trece ca un fir roșu prin lista pericolelor menționate, atât în acordurile internaționale, cât și în actele legislative interioare [4, p. 14].

În concluzie, în toți acești ani de după independență, orice inițiativă de rezolvare a conflictului transnistrean s-a soldat cu eșec. Fie autoritățile, fiind maleabile, acceptau în anii 1992-1998 condiționalitățile impuse de Federația Rusă, inclusiv cu finalități „brejneviste” în anii 1996-2000, fie unele inițiative impuse de Federația Rusă erau respinse practic în final.

Între timp, Federația Rusă s-a impus pe toate dimensiunile în regiunea transnistreană, inclusiv în domeniul apărării, securității și ordinii publice. Această impunere a luat amploare după anul 2011, și pentru moment a ajuns la apogeul său, inclusiv cu sfidarea deschisă a autorităților Republicii Moldova. Între timp, dar în special în anii 2012-2016, autoritățile separatiste au dezvoltat cadrul juridic și legislativ pe toate dimensiunile securității așa-zisei frontiere transnistrene. De asemenea, avem „adresări” către Federația Rusă din partea separatiștilor de a disloca trupe militare ruse la frontiera de stat a Republicii Moldova cu Ucraina. Avem o creștere semnificativă a aplicațiilor militare ale Grupului Operativ de Trupe Ruse și ale forțelor paramilitare separatiste. Avem implicări directe ale serviciilor de informații ale Federației Ruse în Republica Moldova și un Grup Operativ de Trupe Ruse, fără un statut și mandat clar definit, dar cu implicări în toate sferile, nu numai în cea militară.

Astfel, în contextul noii viziuni asupra reglementării conflictului transnistrean, elaborate de către autoritățile Republicii Moldova cu sprijinul societății civile și ulterior a partenerilor de dezvoltare pot fi luate în considerație următoarele recomandări:

- Republica Moldova va propune, negocia și ulterior va implementa mecanismul de demilitarizare, descriminalizare și democratizare, prioritară la prima etapă fiind pusă demilitarizarea Zonei de Securitate și segmentului transnistrean al frontierei de stat. Asta ar prevedea și propunerea către Federația Rusă de a-și prelua „desantul” său, asigurându-se libera întoarcere la patria sa;

- Republica Moldova împreună cu partenerii săi UE, SUA, Ucraina și OSCE vor relua mesajele cu retragerea și lichidarea arsenalului militar rus, precum și înlocuirea treptată a așa ziselor forțe de pacificare cu cele internaționale cu statut civil polițienesc;

- În contextul demilitarizării Zonei de Securitate și a regiunii în întregime, autoritățile Republicii Moldova vor propune partenerilor internaționali mecanisme transparente de dizolvare a formațiunilor paramilitare, casare a armamentului și tehnicii militare, precum și reabilitarea socială și recalificarea persoanelor care fac parte din efectivul așa-ziselor structuri de asigurare a securității frontierelor și celor militare;

- Avansarea dialogului cu partea ucraineană pe problema controlului co-

mun pe segmentul transnistrean al frontierei de stat, trecerea treptată a tuturor activităților sub umbrela câmpului legal al Republicii Moldova;

– Republica Moldova va impune reguli clare de comportament și conduită pentru așa-ziii demnitari din regiune (coordonări de deplasare, refuz de deplasare peste hotarele Republicii Moldova în cazul în care se dovedește urmărirea altor interese decât cele în conformitate cu legislația națională, nepermiterea folosirii automobilelor de serviciu cu preținse numere diplomatice ale regiunii). În acest sens, va fi cerută asistență din partea partenerilor în formatul de negocieri existent, inclusiv cu participarea Misiunii Uniunii Europene de Asistență la frontiera Republicii Moldova și Ucraina.

Este evident că toate aceste măsuri nu pot fi separate de alte politici de reintegrare a Republicii Moldova. Dat fiind existența unui număr impunător de cercetări și studii pe tematica așa-numitelor conflicte înghețate și, în particular, pe problematica transnistreană, comunicarea este o încercare suplimentară, precum și un efort suplimentar de examinare a situației create în jurul malului stâng al Nistrului. Distingem că procesul de reformare a sectorului securității naționale pornește de la premisa că Republica Moldova are nevoie de suficientă stabilitate și securitate pentru asigurarea dezvoltării statului și, în același timp, de o dezvoltare economică permanentă pentru a asigura o stare durabilă de securitate și stabilitate. Reformarea sectorului securității naționale al Republicii Moldova se realizează cu participarea societății civile, mass-mediei, organizațiilor de apărare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și organismelor internaționale relevante. Scopul de bază al asigurării securității naționale este crearea și menținerea unei situații economice, politice, internaționale și militar strategice care ar garanta condiții favorabile pentru dezvoltarea persoanei, societății și statului.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Art. 4, Acordul cu privire la principiile de reglementare pașnică a conflictului armat din regiunea transnistreană a Republicii Moldova, semnat de Republica Moldova și Federația Rusă la 21 iulie 1992.

2. <http://www.rusia.mfa.md/legal-base-ro/> - Art. 1 al Tratatului de prietenie și cooperare între Republica Moldova și Federația Rusă, accesat la data 04.09.2018.

3. <http://gov-pmr.org/order> - Рабочее совещание по текущим вопросам, accesat la data 07.09.2018.

4. Rosian Vasiloii, Riscuri de securitate și apărare în contextul reglementărilor transnistrene, Chișinău, 2017, p. 14.

Marcel BOȘCANEANU,
doctorand,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

ORGANIZATORUL INFRAȚIUNII – FIGURĂ DE BAZĂ ÎN CADRUL CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE TRANSNAȚIONALE

Rezumat

Astăzi, fenomenul crimei organizate transnaționale atrage din ce în ce mai mult atenția publicului, guvernelor naționale și organizațiilor internaționale. În măsura în care grupurile criminale sunt implicate în periculosul joc al activităților criminale tot mai independent, crima organizată transnațională este o amenințare la adresa siguranței naționale și subminează bazele democratice și economice ale societății.

***Cuvinte-cheie:** crimă organizată transnațională, activitate criminală organizată, organizatorul infrațiuunii.*

Summary

Today, the phenomenon of transnational organised crime increasingly attract more attention of the public, national Governments and international organizations. To the extent that criminal groups are involved in a dangerous game of criminal activities increasingly independently – organised crime transnational is a threat to national safety and undermine democratic and economic bases of company.

***Keywords:** transnational organised crime, organized criminal activity, the organiser of the offence.*

Introducere. Fenomenul criminalității organizate transnaționale este perceput tot mai mult ca factor destabilizator, punând în pericol însăși securitatea statelor, a determinat mobilizarea organismelor internaționale în încercarea de a organiza și corela eforturile comunității internaționale de prevenire și combatere a acestuia.

În ultima perioadă de timp, și Republica Moldova (în continuare RM), ca oricare altă țară din lume, cunoaște mutații de fond în structura și dinamica fenomenului infrațional sub toate aspectele, inclusiv prin dezvoltarea crimei organizate transnaționale. Crima organizată transnațională este o problemă crucială pentru RM și pentru majoritatea țărilor lumii, deoarece reprezintă o amenințare majoră a securității, pentru statul de drept și poate cauza consecințe grave asupra siguranței naționale prin afectarea majorității domeniilor de manifestare, economic și social. Crima organizată transnațională contribuie foarte mult la subminarea statului de drept și la compromiterea intergralității insitutuțiilor democratice.

Pentru a putea împiedica acest fenomen și a evita extinderea lui, este nevoie să fie luate măsuri suplimentare de prevenire, fapt ce a determinat elaborarea unei strategii adecvate, fundamentată pe analiza de stare a criminalității organizate și a tendințelor de manifestare a fenomenului, cât și la adresa siguranței internaționale. Principalele forme ale criminalității organizate transnaționale se manifestă în spe-

cial prin infracțiuni de terorism, trafic de droguri, trafic de persoane, criminalitate informatică, trafic cu obiecte de valoare culturală, cu arme și explozivi, prin spălarea banilor proveniți din infracțiuni, taxe de protecție și alte infracțiuni de tip mafiot. Multe dintre statele lumii sunt nevoite să ajungă la o colaborare mai strânsă în vederea prevenirii și combaterii formelor de criminalitate organizată atât transnațională, cât și transfrontalieră, în conformitate cu legislația lor internă și folosind mecanismele internaționale pentru culegerea de informații și date necesare organelor de drept și guvernelor de a preveni și elimina aceste tipuri de infracțiuni, de a urmări, extrăda și nu în ultimul rând de a pedepsi pe autorii, organizatorii lor.

Rezultate obținute și discuții. Încă de prin anii 1950 problema luptei împotriva criminalității a intrat în atenția mai multor organizații internaționale, una din ele și cea mai importantă este Organizația Națiunilor Unite (ONU) sub egida căreia s-au pregătit primele convenții „sectoriale” de combatere a unor forme de criminalitate organizată.

Un pas important în vederea corelării acțiunii statelor în combaterea criminalității organizate cu caracter transnațional a fost elaborarea sub egida ONU a Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate din 15 noiembrie 2000 adoptată la New York.

Această convenție a obligat statele semnatare ca într-un mod compatibil cu principiile egalității suverane și al integrității teritoriale a statelor și cu cel al neintervenției în afacerile interne ale altor state să adopte măsuri legislative și alte măsuri necesare pentru a atribui caracterul de infracțiune grupului infracțional organizat și acțiunii de spălare a produsului infracțiunii.

RM la rândul său și-a îndeplinit obligația și a ratificat această convenție prin legea nr. 15 din 17 februarie 2005, după care a adoptat o serie de acte normative la nivel național, printre ele se numără: strategia națională de prevenire și combatere a criminalității organizate pe anii 2011-2019 [5] și legea privind prevenirea și combaterea criminalității organizate [6].

Definiția caracterului transnațional este dată de Convenția ONU menționată mai sus în art. 3 alin. (2), o infracțiune este de natură transnațională dacă: a) este săvârșită în mai mult de un stat; b) este săvârșită într-un stat, dar o parte substanțială a pregătirii, planificării, conducerii sale sau a controlului său are loc într-un alt stat; c) este săvârșită într-un stat, dar implică un grup infracțional organizat care desfășoară activități infracționale în mai mult de un stat; sau d) este săvârșită într-un stat, dar are efecte substanțiale într-un alt stat. Tot această convenție prin art. 2 ne definește expresia grup infracțional organizat ce desemnează un grup structurat alcătuit din trei sau mai multe persoane, care există de o anumită perioadă și acționează în înțelegere, în scopul săvârșirii uneia ori mai multor infracțiuni grave sau infracțiuni prevăzute de prezenta convenție, pentru a obține direct ori indirect un avantaj financiar sau un alt avantaj material.

De fapt, această prevedere a Convenției a stat la baza definirii infracțiunii transnaționale în legislația penală a RM. Astfel, în conformitate cu art. 12 alin. (2) din CP RM: „Locul săvârșirii infracțiunii transnaționale se consideră atare dacă: a)

infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova și pe teritoriul a încă, cel puțin, unui alt stat; b) infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova, dar o parte substanțială a organizării și controlului acesteia a avut loc într-un alt stat, și invers; c) infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova, cu implicarea unui grup criminal organizat sau a unei organizații (asociații) criminale care desfășoară activitate infracțională în mai mult de un stat, și invers; d) infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova, dar are consecințe grave într-un alt stat, și invers” [3].

După cum observăm, regulile de stabilire a locului săvârșirii infracțiunii transnaționale pe teritoriul RM prevăzute în art. 12 alin. (2) CP RM sunt similare celor stabilite în art. 3 alin. (2) din Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate din 15.11.2000. Aceste reguli au fost adoptate în scopul respectării de către RM a obligațiilor sale de cooperare cu alte state în combaterea criminalității transnaționale organizate. De aici rezultă că organele de drept din RM au fost împuternicite cu competența de a supune represiunii penale oricare activitate infracțională săvârșită pe teritoriul RM în una din formele ei prevăzute de legea penală (nu în ultimul rând în una din formele participăției), dacă infracțiunea se comite și în alte țări.

Prin expresiile „o parte substanțială a organizării și controlului acesteia” și „implicarea unui grup criminal organizat sau a unei organizații (asociații) criminale” se subînțelege că săvârșirea infracțiunii are loc sub conducerea unei persoane sau mai multor persoane, care organizează și controlează acțiunile infracționale. În sensul art. 3 alin. (2) al Convenției ONU menționate mai sus și art. 12 alin. (2), lit. b), c) din legea penală națională prin această pregătire, planificare, conducere, control, organizare și cu implicarea unui grup infracțional organizat (utilizat în Convenția ONU), grup criminal organizat sau a unei organizații (asociații) criminale (utilizat în legea penală națională) care desfășoară activitate infracțională în mai mult de un stat, în opinia noastră se are în vedere nu altceva decât activitatea criminală organizată – realizată în majoritatea cazurilor sub conducerea unei persoane sau a mai multor persoane, ce conduc sau dirijează toate activitățile criminale, legea penală națională îl numește *organizator*.

Conform art. 42 alin. (3) din CP RM, persoana care a organizat săvârșirea unei infracțiuni sau a dirijat realizarea ei, precum și persoana care a creat un grup criminal organizat sau o organizație criminală ori a dirijat activitatea acestora se consideră organizator.

Dispoziția art. 42 alin. (3) CP RM, după cum vedem, cuprinde 4 reguli care conțin criterii distincte de a considera persoana organizator al infracțiunii, și anume:

- persoana care a organizat săvârșirea unei infracțiuni;
- persoana care a dirijat realizarea ei;
- persoana care a creat un grup criminal organizat sau o organizație criminală;
- persoana care a dirijat activitatea acestora.

Rezultă că activitățile de bază ale organizatorului infracțiunii sunt organizarea și dirijarea. Cu privire la organizare, modul coordonat de funcționare, este

nevoie ca în cadrul grupului să existe o subordonare ierarhică, prestabilită, în sensul că trebuie prevăzut rolul fiecărui membru în parte în comiterea infracțiunii. De asemenea, caracterul coordonat presupune planificare, organizare, control, precum și procurarea de instrumente, mijloace specifice, folosirea de combinații, etc. O a doua activitate esențială este aceea ca el să dirijeze activitatea acestora. În fapt, grupul trebuie să aibă o structură determinată, adică să aibă anumite componente cu sarcini complementare în realizarea activității infracționale, o așa-zisă diviziune a muncii în cadrul unei ierarhii cu roluri prestabilite și reguli de comportare specifice unei unități structurate.

Legea RM cu privire la prevenirea și combaterea criminalității organizate în art. 2 definește noțiunea de activitate criminală organizată „acțiuni/inacțiuni sau sistem de acțiuni/inacțiuni orientate spre comiterea de către grupurile sau organizațiile criminale a unei sau mai multor infracțiuni prevăzute în partea specială a Codului penal”. Iar legea penală, și anume art. 284 CP RM condamnă fapta de creare sau conducere a unei organizații criminale.

Făcând o analiză a celor expuse mai sus, observăm că atât Convenția ONU, Codul penal și legea privind prevenirea și combaterea criminalității organizate prevăd acțiuni asemănătoare de pregătire, planificare, conducere, organizare, control, precum și implicarea unui grup criminal organizat sau a unei organizații criminale care desfășoară activitate infracțională.

Dacă actele de pregătire, planificare, organizare, conducere sau control al infracțiunii, se realizează pe teritoriul RM, iar săvârșirea nemijlocită a infracțiunii are loc pe teritoriul unui sau al mai multor state, și invers, locul săvârșirii infracțiunii transnaționale se consideră și teritoriul RM (art. 12 alin. (2) lit. b) CP RM).

Regula prevăzută de art. 12 alin. (2) lit. c) CP RM dă dreptul de a considera locul săvârșirii infracțiunii transnaționale și teritoriul RM, dacă un grup criminal organizat sau o organizație criminală care activează pe teritoriul RM este implicată în săvârșirea infracțiunii pe teritoriul altui stat, și invers. În afară de aceasta, participarea la orice asociere, înțelegere, complicitate prin acordarea de asistență, ajutor sau sfaturi în vederea comiterii acțiunilor de spălare a banilor pe teritoriul unui stat străin constituie infracțiunea prevăzută de art. 243 alin. (1) lit. d) și alin. (4) CP RM. În acest caz, locul săvârșirii infracțiunii este de asemenea și teritoriul Republicii Moldova [8, p. 18-19].

Așadar, tendințele crimei organizate transnaționale se compune din două elemente, în principiu, distincte, dar deseori se combină în fapte. Primul este cel al evoluției modului de organizare a infractorilor și ale raporturilor pe care le au, adică partea „organizată” a activității lor. Al doilea element se referă la evoluția diferitor forme de criminalitate, a importanței cantitative și ale repercusiunilor lor asupra societății, adică aspectele de „criminalitate” și de „prejudiciu” ale crimei organizate transnaționale.

Cât privește primul element care ne interesează cel mai mult - „activitatea organizatorică” în criminalitatea organizată, este unul de bază, observat de mai mulți cercetători.

În viziunea autorului rus V. Aghildin, complexitatea tratării conceptului de criminalitate organizată rezultă din faptul că acest fenomen nu trebuie examinat

doar din perspectiva faptelor ilicite ce o înglobează. În conceptul criminalității organizate urmează a fi introdus și un alt element, precum *organizarea*. Cu alte cuvinte, la definirea acesteia trebuie luate în considerare atât particularitățile faptelor ilicite ce o compun, cât și persoanele ce le comit. Plecând de la aceste premise, autorul definește organizația criminală ca fiind o grupare tainic organizată sau o asocieră de asemenea grupări, ierarhic structurată, care își autoasigură activitatea orientată spre obținerea unor profituri din furnizarea mărfurilor sau serviciilor atât pe cale ilegală, cât și legală, însă prin mijloace ilegale și care, recurge la violență sau la amenințarea cu aplicarea violenței în scopul deținerii monopolului asupra pieței și la coruperea structurilor statale pentru a-și asigura securitatea [13, p. 54].

În varianta clasică a unei organizații criminale, autorul O. Pop identifică o serie de trăsături specifice din perspectiva cărora poate fi definită organizația criminală, una din ele fiind structura. Prin structura organizației criminale el vede membrii rețelei ce au sarcini și responsabilități în funcție de pregătirea și abilitatea specifică a fiecăruia. Însă și structura se caracterizează prin ierarhie strictă și autoritate [7, p. 14].

În opinia autorilor I. Antonian și V. Pahomov, criminalitatea organizată se reduce la un fenomen, care pe o bază calitativă nouă, unifică criminalitatea general-penală și cea economico-acaparatoare, când infracțiunile grave sunt săvârșite de către organizații ale infractorilor, care sunt stabile, mobile, ierarhice și adânc conspirate, sunt conduse de lideri sau un nucleu de lideri, și care permanent tind spre lărgirea proporțiilor activității lor criminale [12, p. 67-68].

După părerea autorului V. Bujor, una din trăsăturile ce caracterizează criminalitatea organizată este ierarhia strictă în interiorul grupului criminal.

În acest context, suntem solidari cu criminologul I. Ciobanu și susținem punctul de vedere că crima organizată nu poate exista fără o structură organizațională specifică [2, p. 34].

Așadar, în urma celor expuse supra observăm că atât doctrina, cât și actele normative, penale scot în evidență un element-cheie în activitatea criminală organizată transnațională, și anume, organizarea, conducerea, realizarea unui control etc. Orice activitate criminală pentru a avea un rezultat cât mai de succes și cu rezultate cât mai aproape de scopurile propuse în majoritate situațiilor trebuie organizate și dirijate de cineva, de o persoană cu capacități – aceasta nu este altcineva decât organizatorul.

Conform dicționarului explicativ român, prin organizare se înțelege „să funcționeze sau să acționeze organic însărcinările și coordonându-le conform unui plan adecvat; a stabili și a coordona mijloacele tehnice, economic administrate, astfel încât să permită executarea în condiții optime a unui proces; a pregăti temeinic o acțiune după un plan bine chibzuit, a întocmi, a alcătui, a aranja, a orândui” [10], iar prin organizator se înțelege „persoana care organizează” [11].

Cu unele explicații vine în contextul dat savantul rus V. Luneev care evidențiază că una din condițiile în care se folosește termenul „criminalitate organizată” este activitatea grupărilor criminale organizate de comercializare a mărfurilor și serviciilor interzise de lege necesită coordonare și organizare esențială [15, p. 283].

Autorul V. Ursu definește criminalitatea organizată ca o totalitate unică, de sistem al diferitor tipuri, profesional săvârșite, de infracțiuni sub formă de îndelnicire permanentă, prin eforturile unor persoane unite în formațiuni criminale stabile, special formate, bine organizate, conspirate și protejate de demascare (inclusiv cu ajutorul legăturilor corupte), formațiuni ce activează de sine stătător, sau care constituie părți structurale ale unui sistem criminal de nivel interregional sau transnațional [9].

Astfel, din punct de vedere organizațional se pot utiliza anumite concepte care definesc organizația criminală transnațională, respectiv: mărimea (numărul de persoane), formalizarea (regulile stricte aplicabile în cadrul organizației), diferențiere pe verticală (conducători ierarhici), diferențiere pe orizontală (subordonați), iar din punctul de vedere al rețelei care formează organizația criminală transnațională nu se pune accent pe structura formală a organizației criminale, ci pe modul de relaționare, respectiv, interacționare a indivizilor, indivizi care au, fiecare dintre ei, un rol specific în funcționarea rețelei.

În acest context, Consiliul Europei a observat că în ultimii ani criminalitatea modernă a evoluat în felul său de a fi și în dimensiunea sa: activitățile infracționale au un caracter transnațional și un aspect organizațional [1]. Fiind vorba de aspectul organizațional, se constată în general o întărire a legăturilor între delincvenți, care sunt din ce în ce mai conștienți de interesul pe care îl are cooperarea lor pentru realizarea activităților ilicite. Organizația în sensul în care o înțelegem noi supune existența unui grup stabil, care nu este alcătuit la întâmplare, ci structurat fie în mod rudimentar, fie în mod foarte complex, în vederea executării unui program mult mai vast decât o simplă infracțiune izolată, destinată să aducă venituri membrilor grupului. Acest fapt are loc prin gruparea intereselor, fapt ce duce adesea la crearea unor grupuri infracționale.

După cum menționează autoarea A. Gumenco, „grupuri sau bande sunt caracterizate ca o diviziune a muncii bine definită în care membrii ei, sub comanda unui șef recunoscut își folosesc diferitele cunoștințe într-un efort coordonat de a realiza sarcini dificile și cât mai profitabile” [4, p. 111].

Ținând cont de cele expuse, menționăm că criminalitatea transnațională contemporană a evoluat calitativ, manifestându-se în cele mai diverse forme, s-a amplificat caracterul ei acaparator, esențial a crescut numărul infracțiunilor cu legături internaționale, se observă tot mai multe grupări criminale internaționale, se observă o foarte bună conlucrare între conducători, organizatorii acestor grupări, mulți dintre acești organizatori sunt cetățeni ai RM, precum și ai altor state.

În ultimii ani, un pericol deosebit pentru comunitatea internațională îl prezintă legăturile strânse dintre organizatorii, capii, conducătorii criminalității organizate transnaționale, unde aceste legături într-atât de tare s-au înrădăcinat încât au format o lume paralelă cu organele de conducere bine determinate. În prezent, conducătorii grupărilor și organizațiilor criminale transnaționale promovează ideile de dobândire a unor venituri enorme, utilizează în acest scop pozițiile membrilor grupărilor criminale internaționale în structurile puterii și în organele de drept, fapt care provoacă probleme nu doar pentru un stat separat, ci și pentru securitatea

națională a tuturor țărilor civilizate din lume.

În paralel, organizatorii de infracțiuni, în Europa și în alte regiuni se dovedesc a fi din ce în ce mai capabili de a stabili alianțe și de a opera dincolo de frontiere, peste tot în Europa, ceea ce complică munca de detectare și urmărirea penală ulterioară în diferite state membre. Capacitatea organizatorilor de a coordona și repartiza sarcinile sunt esențiale pentru a evita o suprapunere a activităților și a elementelor constitutive care ar fi în detrimentul eficacității acestora.

Într-un alt spectru de idei, referindu-ne la trăsăturile criminalității organizate transnaționale se identifică o trăsătură definitorie a acesteia, că liderii care conduc și dirijează activitatea criminalității organizate transnaționale au șanse mai mici de a fi demascați, întrucât ei sunt izolați într-o măsură mai mare de autorii direcți ai infracțiunilor [16, p. 593-594].

Nu în zadar în ultima perioadă crește numărul de acte criminale comise de grupările criminale transnaționale nedescoperite, are loc un joc de roluri (participație în sensul îngust al cuvântului). În cadrul acestor grupări criminale transnaționale locul central îl ocupă organizatorul.

O infracțiune pregătită și planificată sub îndrumarea unui organizator este mai periculoasă și capabilă de a provoca daune mari protejate penal. Practica judiciară arată că activitatea, în special a organizatorului, este tipică pentru infracțiunile transnaționale grave sau deosebit de grave. Cu toate acestea, această activitate este extrem de greu și latent demonstrabilă.

Astfel, în cazul infracțiunilor transnaționale organele de drept adesea nu pot stabili existența organizatorului, nu pot dovedi vinovăția lui pentru a-l aduce în fața justiției. Ca rezultat, subminează principiul individualizării răspunderii penale și pedepsei penale pentru infracțiune, unul din principiile cele mai importante ale politicii penale.

În acest context, suntem de acord cu autorul rus ce menționa că practica mondială de combatere a criminalității asigură că încălcarea practicilor de inevitabilitatea de responsabilitate este un catalizator puternic pentru infracțiune [14, p. 5].

Problema crimei organizate transnaționale, în ciuda tuturor eforturilor depuse, ridică o adevărată amenințare pentru securitatea națională și securitatea internațională. Măsurile penale consolidează creșterea numărului de grupuri criminale organizate, care sunt încorporate în mod activ în toate ramurile societății, în noile relații economice incriminate de societatea modernă, ce creează identități sociale negative în activitățile societății. Crește profesionalismul participanților, pericolul social și domeniul de aplicare a acestor acte criminale. Toate aceste tendințe sunt legate în mare parte de rolul tot mai mare de organizator în activitățile criminale transnaționale.

Calificarea acțiunilor organizatorului infracțiunii trebuie să fie construite în conformitate cu dispozițiile generale ale legii penale, pe baza și în limitele răspunderii participanților. Acțiunea de calificare a organizatorului de infracțiune depinde de ce fel de acțiune, de organizare sau dirijare a fost efectuată de această persoană. Trebuie mai întâi luate în considerare cum să fie calificate acțiunile persoanelor care au organizat comiterea infracțiunii sau au supravegheat execuția sau realizarea ei.

Am observat deja că în dreptul penal organizatorul infracțiunii este considerat în mod tradițional cel mai socialmente periculos participant la săvârșirea infracțiunii în comparație cu alți participanți. Activitatea organizatorului se poate finaliza cu mult timp înainte de a săvârși o infracțiune națională sau cu specific transnațional (în acest caz se are în vedere primul element al acestei activități infracționale – organizarea infracțiunii, și singura această acțiune reprezintă adesea un mare pericol social).

Deci diviziunea, organizarea pronunțată a activității criminale este o trăsătură importantă a tipului de criminalitate analizat. Ea presupune existența unei stricte distribuii a acțiunilor ce compun activitatea criminală, fiind delimitată de o structură complexă a funcției constitutive. În consecință, activitatea criminală în cadrul criminalității organizate transnaționale cunoaște o diviziune pronunțată în cadrul grupurilor ce practică producerea sau oferirea de servicii și produse ilicite. Asemenea organizare a grupurilor criminale permite o sporire considerabilă a eficienței și protejează în mare măsură grupul de eventuale demascări.

Concluzionând asupra celor relatate, este important de a preciza că criminalității organizate transnaționale îi este caracteristic o coordonare strânsă a activității criminale prin intermediul unui organizator, conducător sau mai mulți organizatori sau conducători. Aceste tipuri de infracțiuni sunt săvârșite prin răspândirea pe teritoriul a două sau a mai multor state a activității de pregătire, organizare, conducere, dirijare de către acești subiecți – organizator, conducător.

Pentru multe state, gravitatea criminalității organizate transnaționale nu este atât pluralitatea de făptuitori, cât mai ales *caracterul organizat al activității infracționale* a acestor făptuitori. Ne referim la comiterea infracțiunilor transnaționale de către un grup criminal organizat, de o organizație criminală sau de asociații similare.

Grupurile infracționale organizate au o dimensiune atât locală cât și transnațională, nu doar în componența lor și în modul lor de organizare ci și în activitățile pe care le desfășoară și consecințele acestora. Datorită organizatorilor, conducătorilor lor, aceste grupuri au o mare capacitate de adaptare a dispozitivelor lor infracționale și ale modului lor de operare.

Selectarea formei de organizator al infracțiunii în calitate de un tip distinct de participant a fost, în opinia noastră, un succes necontestat al gândirii științifice, un pas important înainte, contribuind la intensificarea-consolidarea luptei împotriva manifestărilor formelor crimei organizate transnaționale. Însă procesul perfecționării legislației penale naționale și internaționale privind răspunderea organizatorului infracțiunii nu poate fi considerată finală și deplină.

În plus, activitățile organizatorice sunt cele mai periculoase după natura lor. În consecință, organizatorul infracțiunii poate fi considerat figura cea mai periculoasă printre participanți. Îndeplinirea rolului de organizator la săvârșirea infracțiunii trebuie considerată ca o circumstanță care mărește gradul de pericol social al infracțiunii. Pericolul social ridicat al organizatorului infracțiunii poate fi explicat, de asemenea, nu numai și nu atât de mult prin natura și amploarea acțiunilor sale în săvârșirea infracțiunii, cât prin caracteristicile sale personale, care sunt, de asemenea, luate în considerare la stabilirea pedepsei. Atunci când toate celelalte condiții sunt egale, organizatorului infracțiunii trebuie să-i fie stabilită o pedeapsă mai mare în comparație cu alți participanți.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Cartea albă a criminalității organizate. <http://rm.coe.int> (vizitat 13.06.2018).
2. Ciobanu I., Ce este crima organizată? În: Revista națională de drept, 2002, nr. 6, p. 34-38.
3. Codul penal al Republicii Moldova. Nr. 985 din 18.04.2002 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13.09.2002, nr. 128-129.
4. Gumenco A., Crima organizată în Republica Moldova. În: Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, ediția a XII-a, nr.2, p. 111-115.
5. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea strategiei naționale de prevenire și combatere a criminalității organizate pe anii 2011-2019. Nr. 480 din 30.06.2011. Publicat: 08.07.2011 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 110-112.
6. Legea Republicii Moldova privind prevenirea și combaterea criminalității organizate. Nr. 50 din 22.03.2012. Publicat: 29.05.2012 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 103.
7. Pop O., Aspecte generale privitoare la înțelesul de criminalitate organizată. În: Legea și viața, 2007, nr. 6, p. 13-17.
8. Ulianovschi Gh., Ulianovschi I., Locul săvârșirii infracțiunii. Importanța și criteriile de stabilire a lui. În: Revista națională de drept, 2009, nr. 7, p. 16-19.
9. Ursu V., Criminalitatea organizată – Aspecte criminologice și juridico-penale. Teză de doctor. Chișinău, 2003, 165 p.
10. www.dex.ro/organizare (vizitat 12.06.2018)
11. www.dex.ro/organizator (vizitat 12.06.2018)
12. Антонян Ю.М. Пахомов В.Д. În: Организованная преступность: проблемы, дискуссии, предложения, Москва, 1989, p. 67-68.
13. Агильдин В.В. Организованная преступность: понятие, признаки, вопросы. În: Криминологический журнал Байкальского государственного университета экономики и права, 2013, №. 3, p. 50-55.
14. Пушкин А.В. Подстрекательство к совершению преступления. Автореферат на соискание научной степени кандидата юридических наук. Москва, 1995, 24 с.
15. Лунеев В. В. Преступность XX века. Мировой криминологический анализ. Москва, 1999, 912 с.
16. Щеблыкина И.В. Транснациональная организованная преступность в пограничной сфере Российской Федерации в условиях глобализации преступности. În: Научные основы уголовного права и процессы глобализации: Материалы в Российского Конгресса уголовного права (27-28 мая 2010), Москва: МГУ, 2010, с. 593-594.

Recenzent:

Doctor în drept, conferențiar-universitar, Constantin RUSNAC

Ludmila BUCIUȘCAN,

master în drept, lector-universitar

al Catedrei „Științe manageriale și socio-umane”

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

DIMENSIUNEA POLITICĂ A SECURITĂȚII NAȚIONALE A REPUBLICII MOLDOVA

Rezumat

Actualmente, politica de securitate a Republicii Moldova este afectată de mai multe deficiențe de ordin conceptual, legal și instituțional care nu permit funcționarea eficientă a sistemului de securitate națională și nu asigură un sprijin adecvat implementării obiectivului politic de integrare europeană și de participare la politica de securitate și apărare comună.

Examinarea securității naționale a Republicii Moldova constituie un subiect nou și de o importanță majoră pentru cercetările în domeniul științelor politice în arealul investigațional autohton.

Problema științifică importantă soluționată în studiile de securitate constă în identificarea unor soluții care ar contribui la asigurarea securității naționale a Republicii Moldova, în contextul opțiunii de integrare europeană.

Cuvinte-cheie: *instabilitate politică, dimensiune politică, amenințare politică, amestec politic, mediu de securitate, concepție unitară, surse de instabilitate, structuri de securitate, concept de securitate, securitate națională.*

Summary

Currently, the security policy of the Republic of Moldova is affected by several deficiencies of the conceptual, legal and institutional framework which does not allow the efficient operation of the system of national security and does not ensure an appropriate support implementation of political objective of European integration and participation in the policy of the common security and defense policy.

The examination of the national security of the Republic of Moldova is a new topic and of major importance for research in the field of political sciences.

Important scientific problem solved in safety studies is to identify solutions that would contribute to ensuring national security of the Republic of Moldova, and in the context of European integration option.

Keywords: *political instability, political dimension, the political threat, a mixture of political, security environment, uniform design, source of instability, security structures, the concept of security, the national security.*

Introducere. Fortificarea securității naționale prin menținerea stabilității și continuității statului, asigurarea unei justiții echitabile progresul social și elementele esențiale ale siguranței și bunăstării cetățenilor reprezintă condiții indispensabile pentru Republica Moldova ca viitor, potențial și suveran stat european care respectă principiile democrației și care trebuie să își realizeze rolul în mediul de securitate european pentru asigurarea realizării intereselor sale naționale.

Promovarea coeziunii sociale și coordonarea intereselor fundamentale ale statului și societății, consolidarea proceselor democratice, ridicarea nivelului de trai pot fi realizate doar în interiorul unui cadru adecvat de securitate. Doar crearea și

menținerea unor condiții favorabile pentru dezvoltarea economică, socială, politică și culturală a țării poate servi drept obiectiv esențial al politicii de securitate și al activității instituțiilor, asigurarea securității naționale reprezentând scopul central urmărit de orice stat atât în realizarea politicii interne, cât și a celei externe.

Actualitatea articolului rezultă din necesitatea de a cerceta noile transformări geopolitice regionale, dar și naționale cu impact asupra sectorului de securitate națională a Republicii Moldova, precum și a prezenta noile oportunități și soluții pentru diminuarea insecurității în sectoarele-cheie.

Rezultate și discuții. Aportul Republicii Moldova în ceea ce privește consolidarea sistemului de securitate națională este condiționat de preocupările naționale ale Republicii Moldova care reprezintă premise de asumare a angajamentelor statului la nivel internațional și de potențare a funcționalității sistemului de securitate națională.

Ca stat suveran și independent, unitar și indivizibil [4, art. 1] Republica Moldova reprezintă o parte componentă a sistemului securității internaționale, ajutând sistemul național de securitate la exigențele celui internațional.

Întrucât interesele naționale, precum și politica de securitate și apărare a Republicii Moldova se află la temelia sistemului securității naționale, statul nostru, ca membru al organizațiilor internaționale de securitate, se implică activ în diverse operațiuni internaționale de pacificare.

Provenind, etimologic, din limba latină *securitas*, *-atis*, termenul „securitate” subînțelege „faptul de a fi la adăpost de orice pericol; sentiment de încredere și de liniște pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol” [5, p. 1191].

Noțiunea de „securitate” poate subînțelege, de asemenea, și „condiția de a fi protejat sau de a nu fi expus unui pericol, sentimentul de siguranță sau de eliberare în absența pericolului”.

Totodată, în terminologia de specialitate modernă, securitatea poate fi interpretată în contextul:

- valorilor;
- intereselor.

În contextul valorilor securitatea „măsoară absența amenințărilor la adresa valorilor dobândite, iar în sens subiectiv, absența temerii că asemenea valori vor fi atacate” [12, p. 485].

În opinia politologului rus V. Ilin [15, p. 35-49], determinantele sistemului de securitate națională se află în strictă concordanță cu interesele naționale, securitatea și integritatea – ca valori politice caracteristice unui stat. În practica social-politică valorile politice reprezintă repere esențiale în orientarea acțiunilor politice ale unui stat.

Totodată, alături de anumite probleme primordiale pentru societate, știința politică atribuie un deosebit interes securității naționale care oscilează în timp și spațiu și a cărei intensitate și caracter este determinat de o multitudine de viziuni strategice.

Încă din cele mai vechi timpuri și până în prezent securitatea reprezintă o preocupare importantă a entității politice, conceptul de securitate fiind expus unei

ample și vizibile modificări materializate, în special, prin atitudinea statului față de transpunerea acestuia în viața de zi cu zi, în strictă concordanță cu schimbările care au loc în plan internațional.

În ultima perioadă de timp cu toții asistăm la o amplificare și diversificare a riscurilor și amenințărilor la adresa securității naționale, ceea ce reconfirmă problema importanței securității statului ca preocupare esențială.

Având ca bază existența statului și a cetățeanului, păstrarea suveranității și integrității teritoriale a țării, garantarea condițiilor necesare pentru dezvoltarea societății, securitatea națională poate fi percepută ca fiind expresia unei stări de normalitate a mediului având următoarele obiective:

- a. asigurarea și garantarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor;
- b. asigurarea suveranității, independenței, unității și indivizibilității statului;
- c. consolidarea ordinii de drept;
- d. consolidarea instituțiilor democratice;
- e. asigurarea unui climat favorabil și a unui nivel de trai decent cetățenilor;
- f. promovarea și protejarea intereselor naționale în context internațional etc.

Ocupând un loc special în sistemul de valori al unei societăți, securității, ca valoare fundamentală, i-a fost atribuit un deosebit interes din partea cercetătorilor în domeniu care au stabilit că elementele componente principale ale sistemului valorilor politice indispensabile unei societăți sunt reprezentate de interesele naționale, securitatea și integritatea statului [6, p. 14].

Respectiv, s-a stabilit că securitatea constituie atributul oricărui stat independent și suveran [7, p. 91].

Reprezentând produsul direct al instituționalizării progresive a statului suveran, începând cu secolul al XVII-lea [8, p. 3], securității naționale i s-a acordat o importanță incontestabilă, fiecare stat edificându-și, pe parcurs, propriile structuri de securitate, în funcție de condițiile specifice, dar și ținând cont de conlucrarea cu instituțiile internaționale de securitate și cu partenerii strategici.

Prin urmare, odată cu evoluția societății, securitatea națională a fost abordată și reflectată amplu și diferit în literatura de specialitate, cea mai mare parte a cercetărilor în domeniu reprezentând sistematizarea concluziilor dezbaterilor ce au avut ca subiect securitatea națională contemporană.

În această ordine de idei, considerăm necesar și util a prezenta și descrie succint aportul „Școlii de la Copenhaga” adepții și reprezentanții căreia au contribuit la cercetarea temeinică a reprezentărilor fenomenului securității naționale și internaționale și semnificația acestuia.

Urmărind drept scop abordarea, în conținutul respectivului articol științific, a problemei ce privește dimensiunea politică a securității naționale a Republicii Moldova, putem să menționăm faptul că anume preceptele Școlii de la Copenhaga contribuie hotărâtor la afirmarea securității naționale ca problemă politologică.

Astfel, Școala de la Copenhaga percepe securitatea ca problemă politologică prin însăși explicarea modului de „politizare” a problemelor, când soluționarea sau dezbaterile lor se efectuează prin intermediul sistemului politic standard, ca

„parte integrantă a politicii publice, care necesită decizii guvernamentale și alocări de resurse; mai rar, alte forme de gestionare generală” [2, p. 23].

În accepția contemporană, examinarea dimensiunii politice a securității, „care vizează atât relația dintre stat și cetățenii săi, cât și aspectele de relații internaționale” reprezintă o premisă pentru contribuție la fortificarea „unei balanțe stabile a prosperității și democrației” [13, p. 286].

Mai mulți politologi și analiști politici din Republica Moldova, printre aceștia fiind Victor Moraru, Victor Juc, Viorel Cibotaru ș.a., au abordat fenomenul securității, relevând în mod prioritar aspectele de ordin politic. Reformarea sectorului de securitate se află în vizorul mai multor cercetători cunoscuți în domeniu, precum: Alexei Barbăneagră, Nicolae Chirtoacă, Iurie Pîntea etc. În viziunea lui Alexandru Burian, concepția securității naționale a statului trebuie să țină cont de interesele naționale, iar într-un sens mai larg – de viziunea de ansamblu a cetățenilor unui sau altui stat în ce privește locul și rolul lui în comunitatea mondială.

Securitzarea unei probleme politizate are loc în situația în care problema în cauză solicită o tratare prin măsuri excepționale ce nu se încadrează în limitele procedurilor politice standard.

Actorul ce-și asumă inițiativa „securizării” (guvernul, elita politică, societatea civilă etc.) „articulează problema politizată drept amenințare de ordin existențial pentru obiectul referențial (statul, suveranitatea națională, economia)” [14, p. 13-29].

Drept rezultat al investigațiilor efectuate de Școala de la Copenhaga, „teoria securizării”, cu toate incongruențele specifice unei cercetări teoretice, atrage atenția asupra circumstanțelor tipice manifestării securității, asupra situațiilor în care utilizarea forței prejudiciază cetățenii, statele, societățile și politicile specifice pe care aceste state le adoptă și le promovează în vederea prevenirii sau a participării la acțiuni de anihilare a forței și de menținere a securității.

În aceste împrejurări, putem percepe securitatea ca reprezentând un complex de factori și dimensiuni ce exprimă „un caracter multiplu (de stare a sistemului social național, de proces social complex etc.)”, reprezentând „gradul de satisfacere a intereselor naționale fundamentale ale unei țări, precum și ansamblul de măsuri luate în conformitate cu o concepție unitară, pentru promovarea intereselor respective și apărarea lor împotriva agresiunilor, pericolelor, amenințărilor și riscurilor de orice natură” [11, p. 27].

Este important a preciza faptul că, de obicei, ansamblul conceptelor tipice problemelor securității sunt marcate politic.

Astfel pacea, în calitate de concept, a devenit un subiect primordial abordat de idealiști dominând relațiile internaționale preponderent în perioada interbelică.

Puterea, în calitate de concept, a reprezentat subiectul forte abordat de către cea de-a doua după valoare și importanță școală a relațiilor internaționale, și anume – realismul.

Realismul a interpretat și a perceput securitatea ca fiind un rezultat al puterii, iar gradul de securitate ca acumularea unei puteri capabile să descurajeze sau să învingă un adversar în caz de conflict, pe când amenințarea cu războiul și războiul

propriu-zis ca reprezentând chintesența securității.

Odată cu evoluția societății și diversificarea relațiilor sociale și generată în mod special de epoca informațională, intensitatea metamorfozelor în apariția și evoluția riscurilor la adresa securității naționale și internaționale, a suferit modificări esențiale, instituțiile de stat fiind obligate să răspundă provocărilor și oportunităților create de revoluția în domeniul tehnologiei. În aceste împrejurări, statele se află într-o situație dificilă fiind responsabile și obligate de a interveni și de a se adapta acestor metamorfoze ale mediului de securitate. Intervenția statelor în această situație se rezumă la utilizarea, în beneficiile proprii, a instrumentelor informaționale moderne în scopul prevenirii și combaterii riscurilor și amenințărilor tradiționale precum și a celor nou apărute.

În ultima perioadă de timp suntem martorii unor evenimente tragice când mijloacele și modalitățile tehnice moderne de informare și influențare a opiniei publice precum și cercetările în domeniu prezintă și descriu detaliat o multitudine de surse de instabilitate de natură politică existente în lume.

Deși nu toate aceste surse de instabilitate de natură politică prezentate de mass-media reprezintă amenințări reale, cele reale au impact direct asupra ordinii de drept dintr-un anumit stat.

Impactul surselor de instabilitate de natură politică (amenințările reale în acest sens) se poate materializa prin una din următoarele acțiuni:

- constrângerea instituțiilor de stat în avantajul unui partid politic;
- favorizarea sau impunerea unei acțiuni de separare a unui grup de persoane față de o colectivitate căreia îi aparține ori a unui stat sau a unui grup de state față de o federație sau de o confederație;
- răsturnarea unor organe de conducere colectivă ale unui organism internațional sau ale guvernului unui stat;
- distrugerea unor structuri politice;
- suprimarea sau excluderea din sistemul structurilor de securitate, desființarea organismului de securitate;
- îngrădirea (izolarea) politică ș.a.

Analizând detaliat sistemul surselor de instabilitate de natură politică prezentat supra, putem cu certitudine să relevăm faptul că, dacă vulnerabilitățile unui sistem de securitate național sau internațional exprimă realitate și claritate, amenințările sunt mult mai dificil de stabilit, definit și delimitat în contextul politicii internaționale actuale.

Diferența dintre provocările minore care rezidă din mediul competitiv internațional și amenințările la adresa securității naționale se manifestă într-un spectru care și întinde de la obișnuit și rutinar, până la drastic și fără precedent [3, p. 123].

Amenințările politice la adresa identității naționale ale unui stat subînțeleg, de asemenea, și tatonările statului „mamă” de a solidifica identitățile analoge etno-culturale de pe teritoriul statelor vizate pentru a ieși din contextul național specific acestora, urmărind drept scop:

- crearea obstacolelor și a dificultăților guvernului statului-țintă în a-și desfășura activitatea;

- introducerea sistemului de organizare federală într-un stat contrar voinței naționale;
- stimularea secesionismului;
- desfășurarea acțiunilor premergătoare anexării de către statul vecin a unor regiuni (teritorii).

Abordând sistemul (tipologia) amenințărilor politice la adresa identității naționale putem menționa faptul că literatura de specialitate [9, p. 105] prevede că amenințările politice pot avea caracter ideologic sau național și pot fi intenționale și structurale.

În categoria amenințărilor intenționale se includ:

- nerecunoașterea unui anumit stat (din punct de vedere diplomatic);
- amenințările produse ca rezultat al aplicării unui anumit regim politic (dictatorial, fundamentalist);
- amestecul politic al unui stat în treburile interne ale altui stat;
- înființarea unor grupări de persoane care să manifeste o atitudine dușmănoasă față de interesele naționale ale statului;
- suprimarea temporară sau înlăturarea instituțiilor unui stat din sfera organismelor de securitate;
- desfășurarea sistematică a unor activități menite să exprime o anumită atitudine antagonistă în raport cu o anumită doctrină politică sau religioasă etc., sau exprimarea unor concepte, păreri, pentru a le face cunoscute publicului larg și a le impune pentru a fi acceptate în vederea identificării cât mai multor adepți;
- oferirea susținerii multilaterale anumitor partide (tabere) politice cu viziuni îndreptate împotriva intereselor statului;
- exercitarea de acțiuni în vederea influențării elaborării unor recomandări și rezoluții ale unor organisme internaționale defavorabile unui anumit stat etc.

Într-un ansamblu de împrejurări sau de condiții în care două sau mai multe state nu-și pot neglija existența reciprocă și atunci când principiile organizatoare ale acestor state sunt în contradicție, iau naștere amenințările structurale care rezultă din transformarea succesivă a sistemului social global în care anumite entități pot deveni anacronice în ansamblul relațiilor bilaterale.

Sistemul amenințărilor de natură politică se completează permanent cu noi forme și tehnici. Anihilarea acestora este o activitate neîntreruptă, care presupune metode adecvate și acțiuni tip „Joint”. Important este de precizat faptul că, înainte de toate, starea de stabilitate politică caracterizată de o participare politică competitivă și legiferată, sisteme deschise de recrutare a aparatului executiv și independență a puterilor din stat, reduce substanțial punctele vulnerabile asupra cărora se pot direcționa amenințările. Respectiv, statul devine credibil, atrăgând atenție și investiții din exterior.

În opinia cercetătorilor preocupați de problema în cauză, majoritatea amenințărilor politice au ca țintă ordinea de drept dintr-un stat. Aceasta se poate realiza prin:

- presiuni asupra organelor de decizie în favoarea unei anumite politici;
- răsturnarea guvernului dintr-un stat sau a organelor de conducere colec-

tivă ale unui organism internațional;

– favorizarea și impunerea secesionismului; distrugerea structurii politice; izolarea politică;

– suspendarea sau excluderea din structurile de securitate, desființarea organismului de securitate ș. a. [1, p. 12].

În acest context, este importantă, în viziunea noastră, aserțiunea cu privire la faptul că factorii ce lezează securitatea națională depind, „în cele mai multe cazuri, de decizia politică și mai puțin de obiectivitatea elementelor constitutive ale amenințării respective” [1, p. 12].

Important este de menționat și faptul că dimensiunea politică a securității naționale este influențată și de procesul migraționist.

Experiența demonstrează că nu numai confruntările politice generează fluxuri de migranți și refugiați, dar și refugiații înșiși determină apariția conflictelor de marcă politică. Implicațiile acestei situații asupra dimensiunii politice „pot deveni efecte asupra dimensiunii militare a securității” [10, p. 84], tensiunile dintre țara de origine și cea de destinație fiind susceptibile de o eventuală escaladare.

Conceptul de securitate națională a devenit o preocupare de ordin major și pentru cercetătorii din Republica Moldova. Una din sarcinile trasate pentru această direcție științifică vizează investigarea securității naționale a Republicii Moldova prin identificarea beneficiilor și constrângerilor ce rezultă din situația politică actuală. Prin noțiunea de securitate națională a Republicii Moldova se are în vedere, de cele mai multe ori, protecția persoanei, a societății și a statului, a drepturilor și intereselor acestora, stipulate de Constituție și alte legi ale Republicii Moldova. În acest context, securitatea națională poate fi asigurată prin neutralizarea pericolelor și amenințărilor cu care se confruntă sistemul statal și constituțional al țării, funcționarea sistemului politic și a tuturor instituțiilor statale, în interesul cetățenilor. Tocmai perspectiva stabilirii și a anihilării amenințărilor, a riscurilor și a vulnerabilităților oferă posibilitatea consolidării securității naționale a statului.

Concluzii. Neexistând, pentru moment, o școală destinată cercetărilor (investigațiilor) detaliate în domeniul securității (dar înaintând, cu siguranță, spre crearea, dezvoltarea și afirmarea ei), oamenii de știință din Republica Moldova se orientează spre abordarea politicii de securitate națională mai mult sub aspect practic, referindu-se la problemele curente cu care se confruntă statul. Cercetătorii autohtoni menționează faptul că, odată cu declararea și obținerea independenței, Republica Moldova se confruntă cu o diversitate de amenințări și vulnerabilități grave, capabile să afecteze existența sa în calitate de entitate, printre care: imigrația ilegală; corupția; justiția inefficientă; perpetuarea separatismului; prezența militară străină pe teritoriul țării; lipsa unei armate moderne și reformate; dependența energetică; instabilitatea politică; polarizarea socială profundă etc.

Aspectele menționate sus denotă faptul că, pentru moment, sarcinile care revin științei politice sunt dificile și valoroase.

BIBLIOGRAFIE

1. Alexandrescu Grigore. Amenințări la adresa securității. București: Ed. Universității Naționale a Apărării, 2004.
2. Buzan Barry, Waever Ole, Wilde Jaap de. Security: a New Framework for Analysis. London: Lynne Reiner Publishers Inc., 1998.
3. Buzan Barry, Popoarele, statele și teama, Chișinău: Ed. Cartier, 2000.
4. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. Publicată la data de 29.03.2016 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova №78, art. Nr. 140. Data intrării în vigoare: 27.08.1994.
5. Dicționarul explicativ al limbii române. Coordonator I. Coteanu ș.a. București: Ed. Univers Enciclopedic, 1998.
6. Dinu Mihai-Ștefan, Alexăndrescu Grigore. Surse de instabilitate. București: Ed. Universității Naționale de Apărare, 2008.
7. Dușu Petre. Globalizarea și securitatea națională. În: Impact strategic, București, 2004, nr. 3.
8. Haftendorn Helga. The Security Puzzle: Theory-Building and Discipline Building in International Security. În: International Studies Quarterly, 1991, nr. 1.
9. Irimia Ion, Aspecte ale insecurității naționale, în Buletinul AISM nr. 2/2002.
10. Manoliu Răzvan Nicolae. Globalizarea – o nouă provocare a securității naționale. În: Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, iunie 2015.
11. Repciuc Teodor. Studii de securitate. București: Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară, 1998.
12. Wolfers Arnold. National Security as an Ambiguous Symbol. In: Political Science Quarterly, 1952, vol. 67, nr. 4.
13. Блувштейн Ю.Д., Зырин М.К., Романов В.В. Профилактика преступлений. Минск: Университетское, 1986.
14. Капустин Борис. „Национальный интерес” как консервативная утопия. În: Свободная мысль, Москва, 1996, nr. 3.
15. Ильин В. Соотношение политики и безопасности. // Вестник МГУ Москва, 1998, №1.

Mihail CEAPA,
doctorand,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

ROLUL MIGRAȚIEI INTERNAȚIONALE ÎN COMITEREA FAPTELOR CU CARACTER TRANSFRONTALIER: CAUZE, EFECTE ȘI EXEMPLE DIN PRACTICA POLIȚIENEASCĂ

Rezumat

Migrația internațională exercită un impact pregnant atât asupra aspectelor socio-economice, cât și a celor etno-culturale ale societății. Datorită apariției migrației în întreaga lume, concomitent cu ea au apărut și primele fapte ilicite, avându-i ca figuranții principali pe migranți. Faptele transnaționale comise de către persoanele migrante, sau cu ajutorul acestora, au un caracter foarte dăunător și alarmant. Corelația dintre migrație și faptele transfrontaliere reprezintă un fenomen strategic major care este urmat de unele consecințe social-economice și politice a statelor implicate în procesul de consumare a faptei.

Cuvinte-cheie: migrant, tranzit, fapte ilicite, caracter dăunător, țară gazdă, state de origine, trafic, frontiera de stat, etc.

Summary

International migration has a major impact on both the socio-economic and ethno-cultural aspects of society. Due to the emergence of migration throughout the world, along with it, the first illicit deeds occurred, having as main figures the migrants. Transnational acts committed by migrant migrants, or with their help, are very harmful and alarming. The correlation between migration and cross-border actions is a major strategic phenomenon that is followed by some socio-economic and political consequences of states involved in the act of consuming the deed.

Keywords: migrant, transit, illicit deeds, harmful character, host country, countries of origin, traffic, state border, etc.

Introducere. Fenomenul crimelor transfrontaliere este foarte dezvoltat la etapa actuală, iar migrația s-a modificat esențial în funcție de obiectivele, cauzele, direcțiile și intensitatea ei. Creșterea numărului populației pe glob însoțește în mod normal și sporirea numărului migranților în întreaga lume.

Fluxul de migranți ilegali influențează negativ angajarea în câmpul muncii, precum și situația social-economică din țară. În plus, identificarea, întreținerea și reîntoarcerea migranților din străinătate este asociată cu unele cheltuieli financiare suplimentare.

Migrația reprezintă o dimensiune importantă a globalizării, iar dinamica sa este tot mai conectată la modificările survenite în structurile sociale și în economia globală. Această tendință a migrației internaționale este caracteristică în prezent pentru toate zonele lumii, iar motivațiile și mijloacele de a migra sunt mai numeroase decât oricând în istoria omenirii [1, p. 54].

Cauzele care determină fenomenul migrației internaționale sunt numeroase fiind influențate de zonele geografice, de specificul acestora, de nivelul cultural, de gradul de cultură și civilizație, de caracterul economic și, nu în ultimul rând,

de factorul uman. Analiza studiilor de caz și a statisticilor a permis structurarea unor categorii de cauze ce generează și susțin fenomenul migraționist. Aceste cauze, dintre care unele sunt de ordin personal și contribuie la orientarea individului spre migrație, iar altele țin de contextele micro și macro-sociale ce favorizează și mențin desfășurarea unor astfel de tendințe, interacționează în proporții diferite de la un caz la altul.

Materiale și metode aplicate. În vederea realizării studiului dat au fost utilizate publicațiile științifice din domeniul Dreptului Public și al Dreptului Polițienesc, literatura de specialitate, precum și practica judiciară relevantă. În studiu au fost utilizate metoda comparativă de analiză, metoda logică prin aplicarea procedeelelor de deducție și sinteză.

Conținut de bază. Procesele migraționiste din Moldova au fost supuse unor analize aprofundate pe parcursul evoluției acestora. Modelele migraționiste și etapele evoluției migrației au fost descrise pe larg de către cercetătorii în domeniu, fiind divizate în patru etape: prima etapă (anii 1990–1994), a doua etapă (1995–2000), a treia etapă (2001–2006), iar pentru etapa a patra a fost determinat începutul din mai 2006 până în prezent. Fiecare dintre cele patru perioade de emigrare au caracteristici specifice, totuși motivele economice și migrația în scop de muncă sunt cele care stau la baza evoluției fenomenului în toate perioadele menționate [5].

Efectele migrației la nivel internațional sunt variate și se pot împărți în efecte pozitive și efecte negative.

Efectele pozitive sunt în general acceptate de către toată lumea. Migrația poate însemna pentru statul beneficiar un câștig pentru piața muncii prin ocuparea unor locuri de muncă pe care propriii cetățeni nu le doreau. Și asta din diferite motive: pentru că erau prost remunerate, pentru că li se par a fi înjositoare sau sub condiția lor socială etc. Muncitorul migrant venit pentru prima dată într-o țară străină în vederea obținerii unui câștig mai bun decât cel din țara sa de baștină, acceptă de obicei necondiționat locurile de muncă neocupate de cetățenii statului respectiv. Și, uneori, acceptă chiar să lucreze pentru un salariu mai mic, mai multe ore, sau fără a beneficia de protecție socială. De multe ori statul știe acest lucru, dar se face că nu vede întrucât treburile pe care trebuiau să i le facă propriii cetățeni le fac muncitorii migranți la un preț mult mai mic. Este un fel de politică de stat această practică și este acceptată de multe din statele industrializate ale momentului. Faptul că nu pot recunoaște acest lucru nu le împiedică să beneficieze de rezultate. Prezența migranților pe teritoriul unui stat poate duce la un schimb cultural între populații, la însușirea unor idei, concepte și atitudini pozitive, pot duce la strângerea legăturilor inter-etnice și între popoare, la o mai bună înțelegere a modului de viață. Țările ale căror cetățeni intră în contact profită de cunoștințele tehnologice ale celorlalți și le îmbunătățesc, ducând spre progres și dezvoltare fără să plătească knowhow-ul acestora. Astfel, țările dezvoltate beneficiază de cunoștințele unui număr de persoane cu educație superioară din țări slab dezvoltate sau în curs de dezvoltare, țări ale căror economii nu reușesc de fapt să utilizeze aceste persoane pe piața muncii propriie. Nu de puține ori aceștia sunt

șomeri sau, mult mai des, sunt încadrați sau angajați sub calificarea lor. A permite acestor oameni să migreze poate fi benefic nu doar pentru ei, ca indivizi, ci și pentru țările cu care intră în contact pentru țara de origine care beneficiază de banii și bunurile pe care aceștia le trimit acasă.

Efectele negative ale migrației sunt mult mai vizibile, iar gradul lor de acceptare, ca revers al efectelor pozitive, este ca și inexistent. Migrația în piața muncii poate avea ca efect creșterea numărului de șomeri pentru o țară prin ocuparea locurilor de muncă de către muncitorii migranți. Patronii, în baza reguli cererii și ofertei, vor accepta lucrătorul care muncește mai mult, cere bani mai puțini, condiții de muncă mai puține, drepturi sociale mai mici etc. Creșterea numărului de șomeri este cealaltă față a monedei pe care statul trebuie să o accepte sau să-i facă față. Întâlnirea a două sau mai multe influențe culturale, reprezentate de cetățeni etnic diferiți, poate genera scânteii ce se pot transforma în adevărate conflicte inter-etnice, care pot să degeneze în dezordini și revolte publice. Comasarea în anumite zone urbane sau rurale a unor populații migratoare poate duce cu ușurință la nerespectarea ordinii publice și a instituțiilor statului. Securitatea publică este pusă în primejdie atunci când migranții, rămași fără locuri de muncă sau nemulțumiți de câștigurile realizate, se dedau la comiterea de infracțiuni. Nu trebuie uitat faptul că, pe lângă persoanele care își părăsesc țările în vederea realizării prin muncă cinstită a unor câștiguri, pleacă și indivizi aflați în conflict cu legea și care, deseori în asociere cu același gen de persoane din statul primitor, comit tot felul de infracțiuni sau încălcări ale legii. Presa întregii lumi abundă de știri despre migranți care abuzează de dreptul de rezidență, lucrează în economia subterană sau formează rețele criminale care se angajează în furturi, tâlhării, prostituție și cerșetorie. Deși numărul celor implicați în astfel de activități este mult mai mic comparativ cu cei care muncesc legal, încălcările legii sunt repede preluate de mass-media în căutare de senzational, iar radicalizarea opiniei publice a dus nu de puține ori la schimbări de guverne și la alegerea unor partide care nu demult treceau ca extremiste [2, p. 89].

Consecințele migrației se manifestă în diferite sfere: politică, socială, economică, cultural-spirituală ș. a. Aceste consecințe au caracter pozitiv, dar și negativ, devenind sursă de contradicții și motiv pentru izbucnirea unor conflicte între popoare.

Criminalitatea transfrontalieră are o dimensiune internațională care înseamnă că un grup criminal acționează pe teritoriul mai multor state, o dimensiune transnațională care se referă la cooperarea pe care grupurile criminale de diferite naționalități o realizează între ele pentru a controla anumite piețe. Scopul fundamental al structurilor criminalității organizate îl reprezintă capitalizarea continuă, respectiv acumularea de resurse prin mijloace ilegale, fiind vizate îndeosebi domeniile tradiționale (trafic de droguri, contrabandă, evaziune fiscală, șantaj etc.), precum și domeniile de noutate (terorism, trafic de armament, de persoane, privatizări, societăți de valori mobiliare etc.).

Dintre fenomenele perturbatoare ce se manifestă în societatea noastră, cel de crimă organizată a cunoscut o amplificare alarmantă, generând o serie de noi

probleme pe lângă cele specifice societăților în care au loc procese de schimbare și transformare. Favorizată de caracterul subteran și disimulat al activităților pe care le presupune, crima organizată a pătruns cu ușurință în structurile administrative, economice și politice, punând în pericol climatul ce ar trebui să asigure construcția statului de drept.

Migrația ilegală este componenta cea mai dinamică a crimei organizate. Ea presupune canale ilegale, distanțe mari de parcurs și o foarte bună organizare, pe care doar rețelele de crimă organizată o pot realiza. Volumul migrației internaționale, și în special al celei determinate de cauze economice pe traseul est-vest, a crescut în mod dramatic. Grupările criminale și cele teroriste au preluat controlul acestui fenomen, au introdus elemente organizatorice noi, dispun de mijloace de falsificare a documentelor și controlează companii de transport maritim, feroviar și rutier, transformând totul într-o industrie extrem de profitabilă. Pe diverse segmente, grupările criminale angajate în traficul de droguri cooperează și cu alte organizații ilegale, sporind astfel profitul obținut. Migrația ilegală a devenit o afacere de miliarde, grupările criminale din domeniu câștigând circa 20-30 000 dolari pe migrant. Din cauza cutumelor religioase și culturale proprii, unele categorii de migranți refuză să se integreze în noile societăți, devenind astfel factori de risc în planul stabilității politice și economice. Alte grupuri de migranți sunt percepute ca o amenințare datorită sprijinului pe care îl acordă unor organizații teroriste sau de gherilă.

Traficul de persoane este o crimă gravă împotriva drepturilor persoanelor. Lupta împotriva acestui fenomen trebuie să mobilizeze toate mijloacele de acțiune, îmbinând prevenirea, reprimarea și protejarea victimelor [3, p. 82-84].

Pe parcursul anului 2015, prin intermediul echipelor multidisciplinare (EMD) din cadrul Sistemului Național de Referire (SNR), au fost identificate 132 de victime ale traficului de ființe umane (TFU, comparativ cu anul 2014 numărul acestora a fost în creștere cu 52 persoane. Totodată pe parcursul anului 2015, prin intermediul SNR, au fost identificate și asistate 298 de potențiale victime ale TFU, față de 328 în 2010. Se presupune că totuși numărul acestora ar putea fi cu mult mai mare pentru că include un grup extins de persoane care sunt considerate ca fiind în risc sporit pentru a deveni victimă a traficului de ființe umane.

Migrația internațională este, cu adevărat, una din problemele-cheie ale zilelor noastre. Chiar dacă oamenii s-au mutat și s-au stabilit dincolo de frontierele țărilor lor de-a lungul istoriei, nu au existat astfel de mobilități ale populației, de o asemenea amploare, ca în zilele noastre. Cercetătorii remarcă faptul că procesele globalizării și schimbările structurale vor afecta mărimea, compoziția, direcția și calendarul migrației internaționale. Ce-i drept, impactul migrației asupra dezvoltării nu poate fi explicat doar prin factori structurali. Acțiunea umană – și atenția pentru acest aspect este prezentă în exigențele migrației – are și ea o importanță decisivă: „Migranții și cei care locuiesc în regiunile expeditoare joacă un rol activ și sunt antrenați într-un proces continuu de negociere, care determină, de asemenea, efectul migrației asupra proceselor de dezvoltare” [4, p. 15].

Numărul străinilor care solicită acordarea dreptului de ședere în Republica Moldova este în continuă creștere. Actualmente, în funcție de scopul intrării, străinii pot obține dreptul de ședere provizorie cu perfectarea ulterioară a permisului de ședere provizorie (în scop de muncă, la studii, pentru reîntregirea familiei, în scopul activităților umanitare și religioase, la tratament, alte scopuri în condițiile legislației naționale) sau dreptul de ședere permanentă cu perfectarea permisului de ședere permanentă.

Datele statistice arată că, anual câte 2–3 mii de străini obțin pentru prima dată permis de ședere provizorie. Către finele anului 2015 numărul total al deținătorilor de astfel de permise valabile a constituit peste 9300 de persoane, față de aproximativ 4500 în 2010. În totalul străinilor care au obținut permise de ședere provizorie, circa 42 procente sunt cei care și-au reîntregit familia, 19 procente la muncă și afaceri, iar 16 procente au venit la studii sau instruire.

La ora actuală, traficul de migranți reprezintă una din cele mai lucrative activități ilegale la nivel internațional. Presiunea migraționistă enormă la care este supusă Europa în ultimii ani reprezintă o afacere de miliarde de euro, bani care intră în conturile rețelelor de trafic de migranți din țările de origine (Siria, Afghanistan, Irak, Pakistan), de tranzit (Turcia, Libia, Tunisia, Maroc) sau de destinație (statele europene).

Numărul crescut de migranți înregistrați în ultimii ani la frontierele Uniunii Europene a generat o creștere semnificativă a numărului traficantilor și a rețelelor de trafic de migranți dornice să profite de acest fenomen de amploare în vederea obținerii unui câștig rapid și consistent. Tot mai mulți traficantți și rețele își promovează „serviciile” și „oferțele” pe rețele de socializare cu scopul de a recruta cât mai mulți clienți.

Migrația internațională reprezintă o realitate care va continua să existe atât timp cât vor continua să existe discrepanțe din punct de vedere al dezvoltării între diferitele regiuni ale lumii. Acest fenomen poate reprezenta o șansă, pentru că este un factor de schimburi umane și economice și, de asemenea, pentru că permite persoanelor să își realizeze aspirațiile.

Este necesar, de luat în calcul că majoritatea oamenilor preferă să plece în străinătate pentru un câștig mai bun și nici într-un caz pentru stabilire permanentă. Sondajele de opinie confirmă faptul sus menționat prin intenția a numai 10% de a se stabili definitiv în țara în care migrează, iar 35% dintre migranți nu exclud varianta de a se stabili în țara de emigrare.

Migrația ilegală în Republica Moldova cunoaște două forme esențiale:

- emigrarea definitivă din țările CSI, băștinașii țărilor Asiei de Sud-Est, ai Orientul Mijlociu și Apropiat, Africii. Această categorie de imigranți este constituită din cetățeni străini, precum și din persoane fără cetățenie în căutare de refugiu. Deseori, sunt persoane care s-au aflat în Moldova pentru o anumită perioadă și nu pot sau nu vor să se întoarcă acasă, spre exemplu studenții care au finisat studiile;
- migrarea ilegală de tranzit care încearcă de a folosi Moldova în calitate de pistă pentru a trece hotarele Europei de Vest.

Pe teritoriul Republicii Moldova trece una din rutele neoficiale ale migrației ilegale de tranzit în Europa de Vest: țările Asiei de Sud-Vest – CSI (Rusia,

Ucraina, Moldova) – România – Ungaria și mai departe Europa de Vest. Migrații parcurg aceste trasee pe calea aerului sau terestră prin Republica Moldova.

Strategiile de pătrundere în Republica Moldova sunt foarte diverse, atât legale: prin invitații, admitere în instituțiile de învățământ din Republica Moldova, căsătorii fictive cu fete și femei localnice, diverse stagieri, crearea de întreprinderi, participarea la diferite simpozioane și conferințe; cât și ilegale: firme fantomă de o singură zi implicate în mecanismul de obținere a invitațiilor, precum și factorul uman: implicarea, cu mare regret, a cetățenilor băștinași în “convoitul” de “marfă vie”, fapt sesizat de organele de drept din Republica Moldova.

Migrația este unul din fenomenele sociale care a luat naștere la începutul sec. al XX-lea. Astăzi, acest fenomen este actual datorită impactului său major de ordin politic, economic, medical și social. Migrația este unul dintre procesele sociale care au influențat și influențează profund societatea actuală.

Concluzie. Așadar, la final reiterăm, că la moment există legăturile esențiale dintre amenințările actuale și migrația: evenimentele externe, cum ar fi atacurile teroriste sau conflictele civile, ar trebui să stimuleze reacțiile de încheiere și accesul mai dificil la Uniunea Europeană. Anii 2015-2016 au fost unii sângeroși și plini de durere pentru Europa. În acest context, de exemplu, migrații de origine musulmană nu sunt foarte agreați în ochii europenilor, având în vedere violența, religia politizată cu fanatism “sincer” sau atacurile teroriste (Paris din noiembrie 2015 și 2016, centrul Berlinului în decembrie 2016, Istanbul, Turcia din decembrie și din august 2016; Munchen, Germania din iulie 2016; Bruxelles, Belgia, pe aeroportul internațional Zaventem din martie 2016 au complicat și mai mult lucrurile). Această formă de terorism, tinde să fure liniștea și viețile cetățenilor din țările occidentale dezvoltate deoarece terorismul este perceput drept cea mai importantă amenințare. Dorința de a duce o viață mai bună a fost cauza pentru care mulți migrați, cu alte confesiuni religioase decât cea tradițională, au ales să trăiască în Europa, însă modul lor de viață și obiceiurile societății sunt împotriva toleranței europene. Ideea, conform căreia că pe unii migrați îi atrage Europa pentru principiile de solidaritate și libertate se dovedește a fi incorectă, căci ceea ce i-a atras pe migrați sunt câștigurile materiale.

Statul permanent efectuează mișcări decizionale în vederea stopării migrației ilegale și internaționale, precum și de contracarare a faptelor transfrontaliere. Considerăm că Republica Moldova dispune de un potențial uman, care poate asigura în perspectivă creșterea economică. În prezent, este necesar de a concentra eforturile asupra creării locurilor de muncă pentru tinerii de azi și pentru cei care, în curând, vor fi în categoria populației apte de muncă. În așa mod, cetățenii vor refuza emigrarea din țara de baștină și vor fi îndepertați de la gânduri ilicite, muncind și ducând un trai decent la ei acasă.

BIBLIOGRAFIE

1. Stoica Ionel. Tentația migrației: necesitate și oportunitate într-o lume globalizată. București: Editura Militară, 2011.

2. Sandu Frangulea, Migrația în dreptul internațional: cauze, efecte și soluții, În: Revista moldovenească de drept internațional și relații internaționale, nr. 2, 2010.

3. Stamati Ștefan, Fenomenul crimei organizate transfrontaliere, În: Analele științifice a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM. Științe socio-umane, Ediția a XI-a, nr. 2, 2011.

4. Van Naerssen Ton, Spaan Ernst, Zoomers Annelies (Eds). Global Migration and Development. Abingdon: Routledge, 2008.

5. IDIS „Viitorul”, Migration trends and policies in the Black Sea region: Cases of Moldova, Romania and Ukraine, (Chișinău, 2008); OIM, Raportul vizând „Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova”, (Chișinău 2012). Pentru mai multe detalii despre etapele migrației, vedeți http://iom.md/attachments/110_emp_report.pdf.

Alexandru CICALA,

doctorand, asistent universitar

al Catedrei „Activitate specială de investigație și securitate informațională”,

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

AVORTUL ILEGAL – CONSECINȚĂ A TRAFICULUI DE PERSOANE

Rezumat

Traficul de persoane cu diferite scopuri de exploatare este un fenomen infracțional internațional de activitate criminală organizată, cu consecințe grave asupra siguranței, sănătății și drepturilor fundamentale ale victimelor.

Traficul de ființe umane, în special traficul în scopul exploatării sexuale, este o activitate infracțională de tip „profit înalt și risc scăzut”, care însă distruge sănătatea reproductivă prin recurgerea la procedura de întrerupere ilegală a sarcinilor și câteodată chiar viața victimelor în timpul avortului ilegal. Nu este o exagerare afirmația că aceste crime sunt forme moderne de sclavie, având ca victime femei și fete deosebit de vulnerabile.

Cuvinte-cheie: *trafic de persoane, avort, avort ilegal, dezechilibru, consecințe, problemă etc.*

Summary

Trafficking of persons with different exploitation purposes is an international criminal phenomenon of organized criminal activity, with serious consequences on the safety, health and fundamental rights of the victims.

Trafficking of human beings, especially trafficking for sexual exploitation, is a "high profit and low risk" criminal activity which, destroys reproductive health by resorting to the procedure of unlawful interruption of pregnancy and sometimes the life of victims during illegal abortion. It is not an exaggeration to claim that these crimes are modern forms of slavery, with women and girls particularly vulnerable.

Keywords: *trafficking in human beings, abortion, illegal abortion, imbalance, consequences, problem, etc.*

Introducere: La etapa actuală, traficul de persoane este a doua cea mai profitabilă afacere ilegală din întreaga lume după traficul de droguri, depășind traficul de arme. Unul din motivele pentru care este o afacere profitabilă este că, spre deosebire de droguri, o persoană poate fi revândută. Mii de persoane sunt exploatate anual în diferite forme.

Traficul de persoane cu diferite scopuri de exploatare este un fenomen infracțional internațional de activitate criminală organizată, cu consecințe grave asupra siguranței, sănătății și drepturilor fundamentale ale victimelor.

Traficul de ființe umane, în special traficul în scopul exploatării sexuale, este o activitate infracțională de tip „profit înalt și risc scăzut”, care însă distruge sănătatea reproductivă și câteodată chiar viața victimelor. Nu este o exagerare afirmația că aceste crime sunt forme moderne de sclavie, având ca victime femei și fete deosebit de vulnerabile.

În multe cazuri, urmare a recurgerii la procedura ilegală de întrerupere a sarcinii, victimele au suferit vătămări corporale și psihologice atât de grave încât, din punct de vedere medical, nu mai este posibilă o refacere completă și revenirea la sănătatea fizică și mentală inițială [1].

Metode și materialele aplicate. În procesul elaborării studiului a fost folosit materialul doctrinar și normative cu privire la infracțiunile de violență domestică și provocare ilegală a avortului. De asemenea, investigarea acestui fenomen a fost posibilă prin aplicarea mai multor metode de cercetare științifică ale teoriei dreptului și criminologiei: metoda logică, metoda analizei comparative, analiza sistemică, statistică etc. Totodată, au fost utilizate lucrările savanților autohtoni, precum și materialele științifice ale doctrinarilor altor state.

Conținut de bază: Urmare a analizei tuturor rapoartelor naționale și internaționale privind analiza cazurilor de trafic de ființe umane am constatat că pagubele umane provocate de ignorarea acestor tipuri de infracțiuni sunt în continuă creștere, mai ales pentru numărul de adolescente care cad pradă cel mai ușor pe mâinile traficantilor și se atestă o creștere semnificativă.

Acest flagel impune majore modificări pe „afacerea” deja existentă a sexului ilegal și a muncii ilegale din țara sau regiunea respectivă, prin scoaterea de pe piață sau introducerea pe piață a victimelor traficate. Ca urmare, este inevitabilă declanșarea luptelor violente între traficantii și grupările criminale locale, lupte care au ca scop înlăturarea de pe piață a concurenților și controlarea acestor forme deosebit de profitabile de exploatare umană, în special exploatarea sexuală, prin care se obțin profituri zilnice substanțiale pentru traficantii și distrugerea sănătății reproductive în urma recurgerii la procedura de întrerupere ilegală a sarcinii din partea femeilor traficante.

Activitatea criminală organizată nu se dezvoltă separat dar, odată create, se vor diversifica rapid și vor coopera cu organizațiile criminale deja existente în alte sfere infracționale, cum ar fi traficul de stupefiante, traficul de arme. Aceste cooperări au avantaje pentru toate părțile.

Reieșind din faptul că traficul de femei în scopul prostituției este o infracțiune deosebit de profitabilă din punct de vedere financiar, el determină curând apariția unor forme sofisticate de spălare a banilor, în interiorul sau în exteriorul țării respective, ceea ce poate duce la subminarea condițiilor pe piețele financiare și comerciale și poate provoca o destabilizare economică. Actualele estimări ONU cifrează profitul mondial obținut din activitățile de trafic de persoane la suma de 7 miliarde dolari SUA, ceea ce reprezintă mai mult decât întregul PIB al unora dintre micile țări [2].

Republica Moldova nu este departe de acest fenomen, iar activitatea de combatere a traficului de ființe umane necesită atât studiere a cauzelor, condițiilor, consecințele care pot surveni cât și a altor infracțiuni care sunt comise drept rezultat al dezvoltării acestui flagel.

După cum am precizat mai sus, fenomenul traficului de persoane se referă la diverse moduri de exploatare, precum cea care afectează munca sau serviciile forțate, inclusiv cerșetoria, sclavagismul, servitutea sau practici similare pentru

a realiza activități infracționale sau extragerea de organe, dar afectează mai ales femeile, în special prin exploatarea lor sexuală și determinarea lor la recurgerea provocării avorturilor criminale.

Astfel, până la 80% dintre victimele traficului de persoane sunt femei și fete. Potrivit datelor publicate de Comisia Europeană în mai 2016 [3], peste 15800 de persoane au fost victimele traficului de ființe umane în Uniunea Europeană între 2013 și 2014, dintre care 76% au fost femei și 21% minore. Exploatarea sexuală ar fi la baza a 67% dintre cazurile de trafic de persoane, urmată de exploatarea prin muncă (21%). Adăugând faptul că majoritatea victimelor identificate și presupușii traficanți de persoane din UE sunt cetățeni ai Uniunii Europene și în urma exploatarea sexuală cel puțin una din cinci victime ale traficului de persoane a fost impusă de a recurge la procedura de întrerupere ilegală a cursului sarcinii.

În interiorul UE există o strategie pentru eradicarea traficului de persoane, dezvoltată între 2012 și 2016, cu 40 de măsuri diferite destinate să combată traficul de persoane și un coordonator al UE pentru a supraveghea dezvoltarea sa.

În această strategie se arată că peste 20 de milioane de persoane din toată lumea au fost obiectul traficului. Cât despre situația din UE, s-a atestat că este un „delict foarte profitabil”.

Țările cele mai afectate de traficul de persoane în UE sunt România, Bulgaria, Olanda, Ungaria și Polonia.

Traficul de persoane are, de asemenea, o dimensiune de siguranță și de cooperare judiciară, precizează Mirentxu Jordana Santiago [4, p. 57-77], profesoară la Universitatea Autónoma din Barcelona, într-un studiu despre această problemă, care afirmă că protecția victimelor traficului în UE „încă prezintă numeroase deficiențe”. Și asta pentru că „dimensiunea multilaterală a traficului de persoane îngreunează sarcina autorităților naționale, având în practică persecutări și procese limitate care perpetuează impunitatea acestor delict”, afirmă ea. În fața acestei problematici, „Uniunea pariază pe un unghi integrat al investigațiilor, care cere explorarea potențialului cooperării judiciare penale, mediu în care Eurojust, Unitatea de Cooperare Judiciară a Uniunii Europene, are un rol relevant”, conchide cercetătoarea.

Exploatarea sexuală este un scop fundamental al traficului de femei. Potrivit unui raport realizat de către Erika Schulze, care arată că 1 din 7 prostituate din Europa sunt victimele traficului de femei, în cel mai conservator calcul, ajungând în unele state membre la o proporție între 60 și 90%, semnale că majoritatea prostituatelor sunt imigrante [5]. Principalele consecințe acestui flagel este caracterizat prin distrugerea sănătății reproductive generată de exploatarea sexuală și impunerea intreruperii sarcinii în mod forțat.

Studiile confirmă o relație directă între liberalizarea pieței prostituției și creșterea traficului de ființe umane dedicat exploatarea sexuală, și această liberalizare nu facilitează legea la ora combaterii traficului, arată raportul.

În plus, Erika Schulze adaugă că statele membre aplică diferite legi în privința prostituției care se pot clasifica în funcție de unghiul aboliționist și regulator. Totuși, există semne de întrebare dacă această categorisire este cu adevărat

utilă pentru a evalua succesul său în lupta împotriva traficului pentru exploatare sexuală și respectiv protejarea femeilor asupra unui avort criminal.

Astfel, este evident că problema exploatării sexuale și a prostituției este abordată din puncte de vedere foarte diferite în Uniunea Europeană, de la unghiul regulator practicat de Germania sau Olanda, care potrivit raportului crește fluxul de trafic de femei pentru impunerea acestora de a presta servicii sexuale până la unghiul aboliționist, cu exemple precum cel al Suediei, care sancționează vehement persoanele ce sunt în căutarea serviciilor de prostituție și astfel a fost redusă cererea fapt ce îi descurajează pe traficanții de persoane.

O situație extinsă care nu facilitează punerea în practică a politicilor comune în statele membre ale UE și, prin urmare, care împiedică eficacitatea acestora. O linie sprijinită de experta Miriam Benterrak, consilieră în Delegația Guvernului pentru Violența de Gen în Spania, care afirmă că „din punctul de vedere al politicilor europene se abordează traficul dar nu există o definiție comună a exploatării sexuale” [6].

Benterrak adaugă că Parlamentul European, mai departe de activitatea sa legislativă, a decis să promoveze alte inițiative care caută să genereze un curent de opinie sau vreun impact în acele teme în care nu există un consens internațional și prin urmare țările contează cu reglementări foarte diverse, în ciuda faptului că prostituția este principala destinație a victimelor traficului ce are ca scop exploatarea sexuală și determinarea lor de a recurge la întreruperea sarcinii în mod forțat.

Într-o lucrare intitulată „Consecințele traficului de femei asupra sănătății și implicațiile lui în identificarea victimelor în serviciile medicale” [7, p. 61-91], autorii își bazează constatările pe un studiu al respondenților din anchetă – peste 100 de femei și fete care au fost victime ale traficului sau au supraviețuit acestuia în SUA”. Unele dintre constatările lor sunt alarmante:

- o respondentă a raportat că ar fi avut în medie 13 raporturi sexuale pe zi cu oameni diferiți, altele raportând întâlniri cu până la 30 și chiar 50 de persoane;
- 67,3% au prezentat o formă de boală cu transmitere sexuală sau o infecție;
- Din cele 66 de persoane care au răspuns la numărul de sarcini pe care le-au avut, 71,2% au spus că au avut cel puțin una, în timp ce era traficată, 21,2% dintre acestea au raportat cinci sau mai multe sarcini;
- Din cele 64, care au răspuns la o anchetă despre numărul de avorturi spontane, 54,7% au avut cel puțin un avort spontan, iar 29,7% au raportat mai mult de unul;
- Șaizeci și șapte au răspuns la întrebarea câte avorturi au avut, 55,2% dintre acestea au raportat cel puțin unul și 29,9% au raportat avorturi multiple.

Ca urmare constatăm că cele mai alarmante consecințe enunțate de către respondenți este impunerea prestării serviciilor sexuale și respectiv recurgerea la avorturi spontane criminale fapt ce afectează necondiționat sănătatea reproductivă a femeilor traficate.

Totodată, un alt studiu similar efectuat în anul 2003 de către London School of Hygiene & Tropical Medicine, împreună cu o serie de organizații și departamente din mai multe universități europene, care a rezultat publicarea unui raport

conținând concluziile asupra factorilor de risc și consecințele pentru sănătatea femeilor victime ale traficului de persoane [8]. Raportul prezintă un cadru de lucru extins privitor la riscurile asociate sănătății femeilor și consecințele abuzului, tratamentelor și acțiunilor la care pot fi supuse femeile în diferite stadii ale traficului. Conceptele cu care au operat cercetătorii sunt rezultatul integrării rezultatelor, observațiilor și concluziilor unui corpus de cercetări din domeniul traficului, dar și din domenii conexe, precum: migrația femeilor, violența împotriva femeilor, exploatarea sexuală supuse femeile traficului de ființe umane, impunerea femeilor la recurgerea procedurii de întrerupere ilegală a sarcinii, serviciile și asistența oferită grupurilor marginalizate sau vulnerabile.

Printre consecințele enunțate de către autori, în raportul menționat mai sus se regăsește nemijlocit abuzul sexual manifestat prin diferite forme:

- prostituare forțată, incapacitatea victimei de a controla numărul de clienți sau de a-și da acceptul pentru a întreține relații sexuale cu aceștea;
- contacte sexuale neprotejate forțate;
- sarcini nedorite;
- avorturi nesigure, ilegale și forțate;
- umiliri sexuale;
- forțarea victimelor pentru a se dezbrăca în vederea realizării unor materiale pornografice etc.

În urma celor examinate mai sus **concluzionăm** că, în opinia cercetătorilor fenomenul traficului de femei generează și încurajează prestarea serviciilor sexuale contra plată și în marea majoritate din cazuri se soldează cu apariția sarcinilor nedorite și impunerea recurgerii femeilor la procedura ilegală de întreruperea cursului sarcinii în afara instituțiilor spitalicești pentru asigurarea continuității prestării serviciilor sexuale contra plată.

Astfel, atestăm că abuzul sexual în cadrul traficului de ființe umane față de femeii este una din cauzele sarcinii la care necondiționat este înlăturată prin provocarea ilegală a avortului și distrugerea sănătății reproductive. Regretabil faptul că, multe dintre acestea femei și-au început viața sexuală neavând propria voință și nu au avut posibilitatea să comunice despre aceste ilegalități organelor de drept.

Necesitatea impunerii recurgerii la procedura de întrerupere ilegală a cursului sarcinii, a victimelor traficului de ființe umane reiese din necesitatea necondiționată prestării serviciilor sexuale în continuare fără survenirea careva „concedii” neplanificate fapt ce influențează negativ asupra veniturilor traficantilor.

În ciuda existenței unui număr mare de acte normative la nivel național cât și internațional, predispușe la ameliorarea situației femeilor în societate, acordarea de ajutor mamelor și copiilor, creșterea natalității în societate, care fiind cele mai importate priorități a statului, însă acestea au un nivel de respectare foarte redus. În acest context socot necesar, ca normele prevăzute în legislația Republicii Moldova cu privire la traficul de femei și întreruperea ilegală a cursului sarcinii să nu fie doar o publicare simplă dar de către organele competente să fie verificat modalitatea de respectarea acestor norme și în cazul depistărilor abaterilor de la lege să fie aplicate măsuri de constrângere cu caracter penal.

BIBLIOGRAFIE

1. Cercetarea traficului de persoane www.scribd.com/document/224677439/Cercetarea-Traficului-de-Persoane (vizitat la data de 24.04.2018)
2. Traficul de ființe umane <http://infoeuropa.md/traficul-de-persoane/> (vizitat la data de 24.04.2018)
3. Report from the commission to the european parliament and the council, 2016, <http://ec.europa.eu> (vizitat la data de 17.04.2018)
4. Mirentxu Jordana Santiago, The fight against human trafficking in the EU: the challenges to cross-border criminal justice cooperation În: Revista CIDOB d'Affers Internacionals nr.111, 2015.
5. Erika Schulze, Sexual exploitation and prostitution and its impact on gender equality, 2014, <http://www.europarl.europa.eu> (vizitat la data de 17.04.2018)
6. UE: Exploatarea sexuală, motivul principal al traficului de femei. Nu există o abordare unitară pentru combaterea fenomenului <http://stiripentruviata.ro> (vizitat la data de 24.04.2018)
7. Laura J. Lederer, Christopher A. Wetzel, The Health Consequences of Sex Trafficking and Their Implications for Identifying Victims in Healthcare Facilities, În: Annals of health law, Vol. 23, 2014.
8. Watts Gh., Adams B. și Nelson E., The health risks and consequences of trafficking in women and adolescents findings from a european study, <http://www.oas.org> (vizualizat la data de 20.04.2018)

Ion CORCIMARI,

doctorand, lector-universitar

al Catedrei „Drept public și securitate a frontierei”

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

MECANISME DE SECURIZARE A FRONTIERELOR EXTERNE ALE UNIUNII EUROPENE ȘI COMBATERICA CRIMINALITĂȚII TRANSFRONTALIERE

Rezumat

Cetățenii UE au dreptul de a locui în orice stat membru. De la intrarea în vigoare a Acordului Schengen, care a eliminat controalele la frontierele interne ale UE, se poate trece foarte ușor dintr-o țară în alta. Pentru ca cetățenii să poată circula liber pe teritoriul UE, trebuie să existe controale eficiente la toate punctele de intrare în UE. Statele membre colaborează pentru a ameliora securitatea prin controale mai eficiente la frontieră și pentru a facilita intrarea în UE a persoanelor îndreptățite. Astfel, strategia de securitate internă a UE se află la baza cooperării statelor membre în acest domeniu. Ea include acțiuni care vizează eliminarea amenințărilor celor mai urgente cu care se confruntă UE.

Cuvinte-cheie: UE, securitate, frontiere externe, migrație, criminalitate transfrontalieră etc.

Summary

EU citizens have the right to live in any member state. Since the entry into force of the Schengen Agreement, which has removed controls at the EU's internal borders, it is very easy to move from one country to another.

For citizens to move freely across the EU borders, there must be effective controls at all points of entry into the EU. Member States work together to improve security through more effective border checks and to facilitate entry into the EU of entitled persons. Thus, the EU's internal security strategy underpins the member states cooperation in this area. It includes actions aimed at eliminating the most urgent threats faced by the EU.

Keywords: security, external borders, migration, cross-border crime, etc.

Introducere. Europa s-a confruntat de la începutul acestui secol și mileniu cu o serie de încercări care au adus, și se pare că vor continua să aducă, atingere securității cetățeanului Europei și cetățeanului Uniunii Europene. Dacă la nivel global conflictele existente în lumea arabă au generat relocarea masivă a unei părți a populației sau nevoia de protecție umanitară, pe continentul european și în Uniunea Europeană s-au manifestat consecințele acestei situații sub forma unui flux masiv de imigranți, a abuzului protecției umanitare și a deteriorării crescânde a securității cetățeanului [1]. Numai în anii 2015 - 2016 Uniunea Europeană s-a confruntat cu un număr de refugiați și imigranți fără precedent. Peste un milion de persoane au sosit în Uniunea Europeană, majoritatea fugind de războiul și teroarea din Siria și din alte regiuni [2].

Recentele acte considerate a avea un caracter terorist și prezența în Europa a unui număr mare de cetățeni non-europeni au ridicat semne de întrebare cu privire la securitatea internă a Uniunii Europene, definitorie pentru spațiul European, și securitatea frontierelor sale externe care au permis accesul pe teritoriul comunității a resurselor necesare pentru ca aceste acte să aibă loc. Uniunea

Europeană a propus o serie de măsuri pentru a face față crizei. Printre acestea se numără încercarea de a soluționa cauzele profunde ale crizei, precum și spori-rea ajutorului acordat persoanelor care au nevoie de asistență umanitară, atât în interiorul, cât și în afara UE. Se iau măsuri pentru relocarea solicitanților de azil care deja se află în Europa, reinstalarea persoanelor aflate în dificultate din țările învecinate și returnarea celor care nu îndeplinesc condițiile pentru azil. Uniunea Europeană îmbunătățește securitatea la frontiere, combătând traficul de imigranți și oferind modalități sigure de intrare pe teritoriul său [3].

Întrucât au frontiere externe comune, toate statele din UE sunt obligate să investească în măsuri de protecție pentru a garanta securitatea Uniunii. Gestionarea eficientă a frontierelor externe ale Uniunii Europene este esențială pentru buna funcționare a liberei circulații în interiorul Uniunii Europene.

În acest sens Comisia Europeană a adoptat un set important de măsuri pentru gestionarea frontierelor externe ale UE și protejarea spațiului Schengen fără frontiere interne. Propunerile vor contribui la gestionarea migrației într-un mod mai eficient, la îmbunătățirea securității interne a Uniunii Europene și la protejarea principiului liberei circulații a persoanelor. Comisia propune instituirea unui corp de pază europeană a frontierelor și a coastelor pentru a asigura o gestionare riguroasă și partajată a frontierelor externe. Pentru a spori și mai mult securitatea cetățenilor Europei, Comisia propune, de asemenea, introducerea de controale sistematice în bazele de date relevante în cazul tuturor persoanelor care intră în spațiul Schengen sau ies din acesta [4].

Astfel, una din măsurile propuse de Comisia Europeană este înființarea unui corp de pază europeană a frontierelor și a coastelor pentru a proteja frontierele externe ale Europei. Prezenta propunere are ca obiectiv înființarea unei autorități care ar asigura un management integrat al frontierelor externe ale Uniunii Europene, pentru o gestionare mai eficientă a migrației și pentru a asigura un înalt nivel de securitate în cadrul Uniunii Europene, protejând în același timp libera circulație a persoanelor în cadrul acesteia.

Obiectivul politicii Uniunii în domeniul gestionării frontierelor externe este de a dezvolta și a pune în aplicare gestionarea integrată a frontierelor la nivel național și la nivelul Uniunii, care este un corolar necesar pentru libera circulație a persoanelor în cadrul Uniunii și este o componentă fundamentală a unui spațiu de libertate, securitate și justiție.

Noua autoritate denumită „Agenția Europeană pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă” a fost lansată în octombrie 2016, în urma solicitării Consiliului European din septembrie 2015 de a se consolida controalele la frontierele externe [5].

Noul corp de pază europeană a frontierelor și a coastelor va avea următoarele caracteristici:

- o rezervă disponibilă rapidă de polițiști de frontieră și de echipamente tehnice: agenția va putea recurge la cel puțin 1500 de experți care pot fi mobilizați pe teren în mai puțin de 3 zile. Pentru prima dată, agenția va putea să achiziționeze ea însăși echipamente și să utilizeze o rezervă de echipamente tehnice furnizate de statele membre. Nu vor mai exista deficite de personal sau de echipament pentru

operațiunile desfășurate la frontierele europene. Până în 2020, resursele umane ale noii agenții vor fi de peste două ori mai mari decât cele de care dispune Frontex, ajungând la 1000 de angajați permanenți, inclusiv agenți care își desfășoară activitatea pe teren;

– un rol de monitorizare și de supraveghere: va fi instituit un centru de monitorizare și de analiză a riscurilor pentru a monitoriza fluxurile de migrație către Uniunea Europeană și în interiorul acesteia și pentru a efectua analize de risc și evaluări obligatorii ale vulnerabilității în vederea identificării și a remedierii punctelor slabe. Vor fi detașați ofițeri de legătură în statele membre pentru a asigura prezența pe teren atunci când frontierele sunt expuse unor riscuri. Agenția va fi în măsură să evalueze capacitatea operațională, echipamentele tehnice și resursele de care dispun statele membre pentru a face față provocărilor de la frontierele lor externe și să solicite statelor membre să ia măsuri pentru a remedia situația într-un termen stabilit în cazul unor vulnerabilități;

– dreptul de a interveni: statele membre pot solicita efectuarea de operațiuni comune și de intervenții rapide la frontiere, precum și detașarea echipelor de pază europeană a frontierelor și a coastelor în sprijinul acestor acțiuni. În cazul în care deficiențele persistă sau un stat membru se află sub o presiune semnificativă a migrației care pune în pericol spațiul Schengen și în lipsa unor acțiuni la nivel național sau în cazul în care aceste acțiuni sunt insuficiente, Comisia va putea adopta o decizie de punere în aplicare stabilind faptul că situația de pe o anumită secțiune a frontierelor externe necesită măsuri urgente la nivel european. Aceasta va permite agenției să intervină și să detașeze echipele de pază europeană a frontierelor și a coastelor, pentru a garanta că se iau măsuri pe teren, chiar și atunci când un stat membru nu este în măsură sau nu este dispus să ia măsurile necesare;

– supravegherea efectuată de paza de coastă: pazele de coastă naționale vor face parte din corpul de pază europeană a frontierelor și a coastelor în măsura în care acestea efectuează sarcini de control la frontiere. Mandatul Agenției Europene pentru Controlul Pescuitului și al Agenției Europene pentru Siguranța Maritimă vor fi alinate la mandatul noului corp de pază europeană a frontierelor și a coastelor. Cele trei agenții vor putea să lanseze operațiuni de supraveghere comune, de exemplu prin exploatarea în comun a sistemelor de aeronave pilotate de la distanță (drone) în Marea Mediterană;

– un mandat pentru a interveni în țări terțe: agenția va avea un nou mandat grație căruia va putea trimite ofițeri de legătură în țările terțe învecinate și va putea lansa operațiuni comune împreună cu acestea, inclusiv pe teritoriul lor;

– un rol mai important în materie de returnare: în cadrul agenției va fi creat un birou european de returnare pentru a permite desfășurarea echipelor europene de intervenție pentru returnare, formate din escorte, observatori și specialiști în materie de returnare, care vor lucra pentru a asigura returnarea efectivă a resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală. Un document de călătorie european standard pentru returnare va contribui la o mai largă acceptare de către țările terțe a persoanelor returnate;

– garantarea securității interne: agenția va include criminalitatea transfrontalieră și terorismul în analiza sa de risc și va coopera cu alte agenții ale Uniunii

și cu organizații internaționale în vederea prevenirii terorismului, cu respectarea deplină a drepturilor fundamentale [6].

O altă măsură propusă de Comisia Europeană este creșterea securității în spațiul Schengen. Comisia propune o modificare specifică a Codului frontierelor Schengen în vederea introducerii unor verificări sistematice obligatorii ale cetățenilor UE la frontierele externe terestre, maritime și aeriene. Verificarea obligatorie a cetățenilor UE se va efectua în baze de date precum Sistemul de Informații Schengen, baza de date a Interpol privind documentele de călătorie furate și pierdute și sistemele naționale relevante, pentru a verifica dacă persoanele care sosesc nu reprezintă o amenințare la adresa ordinii publice și a securității interne. De asemenea, propunerea insistă asupra necesității de a verifica datele biometrice din pașapoartele cetățenilor UE în caz de îndoieli cu privire la autenticitatea pașaportului sau la legitimitatea deținerii acestuia de către titular. Verificările vor fi obligatorii și la ieșirea din Uniunea Europeană [7].

Așadar, din cele relatate mai sus putem concluziona că fenomenul migrației ilegale este unul destul de periculos pentru societatea comunitară, care în același timp favorizează creșterea riscului comiterii crimelor transfrontaliere precum traficul de ființe umane, traficul de droguri, traficul de arme, spălarea banilor, comiterea actelor teroriste etc., ceea ce reprezintă o amenințare serioasă la adresa securității Uniunii Europene. Astfel, instituțiile decizionale ale UE au adoptat *strategia de securitate internă a UE*.

Strategia de securitate internă a UE se află la baza cooperării statelor membre în acest domeniu. Ea include acțiuni care vizează eliminarea amenințărilor celor mai urgente cu care se confruntă UE. Aceste acțiuni urmăresc cinci obiective strategice: contracararea rețelelor criminale și teroriste, abordarea problemelor radicalizării și recrutării, protejarea cetățenilor, a întreprinderilor și a societăților împotriva criminalității informatice, consolidarea gestionării frontierelor externe comune și ameliorarea reacției UE în situații de criză.

Rețelele criminale nu numai că operează la nivel internațional, dar deseori sunt implicate, simultan, în diverse activități infracționale, cum ar fi traficul de persoane, de droguri și de arme de foc, spălarea de bani sau contrafacerea. Aceste rețele pot folosi profiturile obținute din desfășurarea unei activități ilegale pentru ași finanța restul operațiunilor. Urmărirea și condamnarea acestor infractori continuă să rămână responsabilitatea statelor membre. Rolul UE este să ajute statele membre să combată mai eficient criminalitatea organizată, prin consolidarea cooperării transfrontaliere între autoritățile care răspund de aplicarea legii, cu sprijinul unor agenții ale UE precum Oficiul European de Poliție (Europol), Unitatea Europeană de Cooperare Judiciară (Eurojust) și Colegiul European de Poliție (CEPOL), prin armonizarea practicilor în materie de drept penal, prin desfășurarea de acțiuni polițienești multidisciplinare bazate pe informații și prin consolidarea formării și a schimbului de informații. Noua abordare în domeniul formării, prevăzută de Programul european de formare în materie de aplicare a legii (*European Law Enforcement Training Scheme – LETS*), își propune să le ofere tuturor funcționarilor implicați (de la polițiști la agenți vamali și procurori sau alți oficiali,

acolo unde este cazul), șansa de a dobândi toate cunoștințele și competențele de care au nevoie pentru a preveni și combate mai eficient criminalitatea transfrontalieră [8].

Infractorii trebuie aduși în fața justiției, indiferent de țara în care se află sau în care au comis infracțiunea.

BIBLIOGRAFIE

1. Adrian Lăzăroaia, „Managementul frontierelor externe ale UE și Spațiului Schengen”, Rezumatul tezei de doctor, București, 2017, p. 4.
2. Direcția Generală Comunicare a Comisiei Europene, „UE și criza migrației”, 24.08.2016.
3. consilium.europa.eu.
4. Comunicat de presă al Comisiei Europene, Strasbourg, 15 decembrie 2015.
5. Propunerea proiectului de regulament al Parlamentului European și al Consiliului din 15.12.2015, pct. 1.
6. Op., cit., pct.18-26.
7. Codul frontierelor Schengen din 15.03.2006, art. 7, alin. (2), Consiliul UE, Comunicat de presă din 07.03.2017.
8. Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene: „Securitatea la frontiere”, p. 8, 2014.

Olesea CREȚU,

doctorand, lector universitar
al Catedrei „Procedură penală și criminalistică”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Oxana POPA,

doctorand, lector universitar
al Catedrei „Procedură penală și criminalistică”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

NULITATEA PROBELOR ȘI IMPACTUL LOR ASUPRA ÎNCETĂRII PROCESULUI PENAL

Rezumat

Nulitatea procesuală decurge din nerespectarea normelor ce reglementează desfășurarea procesului penal, cu ocazia efectuării actelor procesuale sau procedurale, acte care astfel sunt viciate, remediul constituindu-l anularea și refacerea lor.

Nulitatea este sancțiunea care intervine, în general, atunci când un act procesual sau procedural ori o măsură procesuală s-a îndeplinit cu neglijarea condițiilor de fond și de formă prevăzute de lege.

Sancțiunea procesuală administrată actului procedural obținut vicios în multe cazuri atrage inevitabil și consecințe negative pentru soluționarea cauzelor penale sau contribuie la diminuarea pedepselor aplicabile. De multe ori anularea probelor obținute cu încălcările arătate în art. 94 CPP duce la aplicarea soluției de încetare a procesului penal, clasare a urmăririi penale sau scoatere a persoanei de sub urmărire penală.

Cuvinte-cheie: proces penal, probă, probă nulă, încetarea procesului penal, scoaterea de sub urmărire penală.

Summary

The procedural nullity results from the non-observance of the norms governing the conduct of the criminal proceedings, when the procedural or procedural acts are performed, acts that are vitiated, the remedy being the cancellation and the restoration thereof.

Nullity is the penalty that generally occurs when a procedural or procedural act or procedural step has been accomplished by neglecting the substantive and legal conditions prescribed by law.

The procedural sanction applied to the procedural act viciously in many cases attracts inevitable and negative consequences, for the settlement of criminal cases or contributes to the reduction of the applicable punishments. Often the annulment of the evidence obtained with the violations shown in article 94 Criminal Procedure, lead to the application of the termination of criminal proceedings, the prosecution of the criminal prosecution or the removal of the person under criminal investigation.

Keywords: criminal trial, proof, null test, cessation of criminal proceedings, removal from criminal prosecution.

Introducere. Procesul penal are drept scop constatarea la timp și în mod complet a tuturor faptelor care constituie infracțiuni, astfel încât orice persoană vinovată de săvârșirea unei infracțiuni să fie pedepsită conform vinovăției sale, având grijă însă „**ca nici o persoană nevinovată să nu fie pedepsită pe nedrept**”.

În virtutea rolului activ, organele judiciare au dreptul și obligația să desfășoare un complex de activități, **în strictă conformitate cu prevederile legale**, pentru strângerea și verificarea probelor cu privire la:

- existența sau inexistența infracțiunii;
- identificarea făptuitorului acesteia;
- stabilirea dacă este cazul să se dispună trimiterea în judecată și să fie condamnați participanții la săvârșirea infracțiunii, ori pentru a se dispune o soluție de încetare sau scoatere a persoanei de sub urmărire în cazurile prevăzute de lege.

Lămurirea cauzelor penale sub toate aspectele menționate nu se poate face decât pe baza probelor și mijloacelor de probă, administrate conform legii, deoarece numai astfel se poate ajunge la pronunțarea unor hotărâri legale și temeinice de către organele judiciare [7].

Realizarea scopului procesului penal poate fi ca urmare a colectării probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea persoanelor care au săvârșit infracțiuni, precum și la stabilirea răspunderii acestora.

Justificarea importanței probelor constă în faptul că, odata ce a fost pornit procesul penal și pînă la soluționarea lui definitivă, toate problemele cauzei sunt rezolvate cu ajutorul probelor [4, p. 254].

Evaluarea admisibilității probelor, odată ce acestea au fost descoperite de către organul de urmărire penală, de-a lungul întregului proces, rezidă, bineînțeles, în verificarea faptului dacă sunt îndeplinite cele trei cerințe: relevanța, concludența și utilitatea fiecărei probe în parte.

Reamintim că potrivit articolului 95 CPP RM, chestiunea admisibilității datelor în calitate de probe o decide organul de urmărire penală, din oficiu sau la cererea părților, ori, după caz, instanța de judecată.

Legalitatea procesului penal este consacrată la art. 7 CPP, astfel principiul conform căruia desfășurarea întregului proces penal are loc doar potrivit dispozițiilor prevăzute de lege, prin urmare, din conținutul acestei norme deducem că toate actele procesuale și procedurale urmează să fie efectuate doar cu respectarea condițiilor de formă și de fond prevăzute de lege.

Din moment ce nu au fost respectate prevederile art. menționat anterior, în cadrul procesului penal intervine nulitatea, drept o sancțiune procesuală, constituind astfel un mijloc legal care lipsește de efecte juridice actele procesuale și procedurale. Așadar, nulitățile lovesc actele procedurale existente, care au fost întocmite prin nerespectarea dispozițiilor legale, prin omisiunea sau violarea formelor prescrise de lege, astfel actul respectiv fiind înlăturat din materialele dosarului. Totodată, nulitatea unui act procedural poate atrage și nulitatea actelor procedurale ulterioare efectuate cu respectarea legii, însă care se întemeiază pe actul nul ori depind de valabilitatea acestuia, astfel suntem în prezența unui efect extensiv al nulității [3, p. 391], în acest sens reiterăm regula “fructul pomului otrăvit”. Prin urmare dacă o probă în cadrul unui proces penal a fost dobândită cu încălcarea legislației procesual penale, nu va fi administrată în cadrul procesului.

Nulitatea expresă a actelor procedurale, potrivit prevederilor art. 251 alin. (2) CPP, survine în cazul încălcării prevederilor legale referitoare la:

1. competența după materie a organului de urmărire penală sau a instanței de judecată;
2. competența după calitatea persoanei;

3. sesizarea instanței și la compunerea acesteia;
4. publicitatea ședinței de judecată;
5. participarea părților în cazurile obligatorii;
6. prezența interpretului, traducătorului, dacă sunt obligatorii potrivit legii [5, p. 545].

În procesul penal nu pot fi admise ca probe și, prin urmare, se exclud din dosar, nu pot fi prezentate în instanța de judecată și nu pot fi puse la baza sentinței sau a altor hotărâri judecătorești datele care au fost obținute:

- prin aplicarea violenței, amenințărilor sau a altor mijloace de constrângere, prin violarea drepturilor și libertăților persoanei;
- prin încălcarea dreptului la apărare al bănuțitului, învinuitului, inculpatului, părții vătămate, martorului;
- prin încălcarea dreptului la interpret, traducător al participanților la proces;
- de o persoană care nu are dreptul să efectueze acțiuni procesuale în cauza penală;
- de o persoană care evident știe că intră sub incidența de recuzare;
- dintr-o sursă care este imposibil de a o verifica în ședința de judecată;
- prin utilizarea metodelor ce contravin prevederilor științifice;
- cu încălcări esențiale de către organul de urmărire penală ale dispozițiilor CPP RM;
- fără a fi cercetate, în modul stabilit, în ședința de judecată;
- de la o persoană care nu poate recunoaște documentul sau obiectul respectiv, nu poate confirma veridicitatea, proveniența lui sau circumstanțele primirii acestuia;
- prin provocarea, facilitarea sau încurajarea persoanei la savârșirea infracțiunii;
- prin promisiunea sau acordarea unui avantaj nepermis de lege.

Constituie încălcare esențială a dispozițiilor codului de procedură penală, la administrarea probelor, violarea drepturilor și libertăților constituționale ale persoanei sau ale prevederilor legii procesual-penale prin privarea participanților la proces de aceste drepturi sau prin îngrădirea drepturilor garantate, fapt care a influențat sau a putut influența autenticitatea informației obținute, a documentului sau a obiectului.

Din cele analizate mai sus rezultă că nulitatea absolută a unui act atrage după sine anularea actului respectiv, menționăm că nulitatea nu poate fi înlăturată în nici un mod și poate fi invocată la orice etapă a procesului penal, de asemeni ea poate fi invocată de orice parte în proces.

Sancțiunea cea mai efectivă pentru încălcarea formelor de procedură, a normelor procesuale, este nulitatea actului făcut cu încălcarea lor, cu consecința că actul lovit de nulitate va fi lipsit în total sau în parte de efectele sale firești pentru care a fost îndeplinit.

În sens etimologic, un act nul este un act fără valoare, incapabil să producă efectele pentru care era destinat.

Din punct de vedere juridic, nulitatea actului, adică privarea lui de efectele pe care în mod normal trebuia să le producă, este consecința neîndeplinirii condițiilor pe care legea procesuală le prescrie pentru existența și validitatea lui.

Traian Pop definește nulitatea în sens generic ca fiind sancțiunea juridică ce decurge din viciile care atacă valabilitatea actelor și se valorifică prin anularea acestora [6, p. 58].

Nulitățile, ca sancțiuni procedurale, lovesc actele procedurale existente, care au luat însă ființă prin nerespectarea dispozițiilor legale, prin omisiunea sau violarea formelor prescrise de lege [8].

Prima condiție de intervenție a nulităților este încălcarea prevederilor legale care reglementează desfășurarea procesului penal, iar a doua este că încălcarea normelor procesual-penale să nu poată fi înlăturată decât prin anularea aceluși act.

Probele lovite de nulitate au impact nu doar asupra actului procedural, dar și asupra soluțiilor adoptate pe o cauză penală și a aplicării pedepsei.

După cum am menționat mai sus, probele lovite de nulitate pot atrage în consecință soluții de încetare a procesului, de clasare sau de scoatere a persoanei de sub urmărire.

Încetarea urmăririi penale este o modalitate de soluționare a acțiunii penale și implicit de întrerupere a urmăririi penale, reglementată de art. 285 CPP, care se poate dispune în orice moment al fazei urmăririi penale dacă se constată că există vreo cauză care împiedică exercitarea acțiunii penale.

Scoaterea de sub urmărirea penală este prevăzută în art. 284, capitolul V, titlul I, Partea specială Cod procedură penală și constă în activitatea procedurală prin care urmărirea penală este întreruptă, de regulă, definitiv dacă se constată existența unuia din cazurile care exclud urmărirea penală.

Scoaterea persoanei de sub urmărirea penală sau încetarea urmăririi penale în privința persoanei are loc în cazul în care se constată că fapta nu a fost săvârșită de bănuit sau învinuit, în cazurile prevăzute în alin.(1), pct.1-3, art. 275 Cod procedură penală, și anume:

- 1) nu există faptul infracțiunii;
- 2) fapta nu este prevăzută de legea penală ca infracțiune;
- 3) fapta nu întrunește elementele infracțiunii, cu excepția cazurilor când infracțiunea a fost săvârșită de o persoană juridică;
- 4) există cel puțin una din cauzele prevăzute la art.35 din Codul penal.

Intervenirea acestor situații determină scoaterea de sub urmărire penală, soluție care este corespunzătoare celei de achitare pronunțată de instanță în cursul judecății. Instituția scoaterii de sub urmărire penală poate fi dispusă în orice cauză penală, indiferent dacă persoana a fost sau nu pusă sub învinuire.

De aceea nu întâmplător facem tangența între nulitatea probelor și soluțiile de încetare a procesului în fapt precum și în privința persoanei, deoarece proba înlăturată din cauza penală, care a fost obținută cu grave abateri de la normele legale și care ulterior nu poate fi obținută din alte surse sau prin alte mijloace de probă, inevitabil atrage încetarea cauzei penale sau scoaterea de sub urmărire penală a persoanei bănuite sau învinuite.

Aceste soluții sunt adoptate în faza urmăririi penale de procuror, din oficiu sau în baza raportului cu propunerea respectivă a organului de urmărire penală, prin ordonanță, iar în faza de judecată soluția încetării procesului penal sau achitării persoanei (corespondent al scoaterii de sub urmărire în faza de urmărire penală) este adoptată de instanța de judecată prin sentință.

În concluzie, putem menționa, că importanța probelor constă în faptul că în conformitate cu legea, orice cauză penală poate să fie rezolvată numai pe bază de probe, din care să rezulte vinovăția sau nevinovăția participanților la săvârșirea unei infracțiuni. Iar acestea, la rândul lor urmează să fie obținute și anexate la cauza penală conform normelor legale, pentru a-și atinge scopul în soluționarea cauzelor penale.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Codul de procedură penală, Legea nr. 122-xv din 14 martie 2003 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 104-110/447 din 07.06.2003.
2. Codul penal, Legea nr. 985-xv din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. Nr. 128-129 din 13.09.2002.
3. Igor Dolea, Dumitru Roman, Iurie Sedlețchi, Tatiana Vizdoagă, Vasile Rotaru, Adrian Cerbu, Sergiu Ursu: *Drept procesual penal*, Chișinău, Ed. Cartier, 2005.
4. Tatu A.-M., Tulbure A.Ș. *Tratat de drept procesual penal*, București: All Beck, 2001.
5. Chiseev N.M. *Procesul penal*, Chișinău: Monograf, 2006.
6. *A se vedea*: Drept procesual penal. Vol.III. – Cluj, 1946.
7. <https://andreivocila.wordpress.com/2011/01/22/probele-si-miloacele-de-proba-in-procesul-penal/>
8. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/11.Conceptul%20de%20nulitate%20in%20procesul%20penal.pdf

Olesea CREȚU,
doctorand, lector universitar
al Catedrei „Procedură penală și criminalistică”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

SITUAȚII DE ÎNCETARE A PROCESULUI PENAL ÎN PRIVINȚA PERSOANELOR EXTRĂDATE PENTRU EXECUTAREA PEDEPSEI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Rezumat

Cooperarea judiciară internațională în materie penală reprezintă un domeniu distinct în cadrul activităților specifice de cooperare dintre statele lumii, domeniu extrem de important, care și-a impus necesitatea încă de la începutul secolului trecut, odată cu dezvoltarea politico-juridică a relațiilor intarestatale și internaționale.

Cooperarea judiciară internațională în materie penală nu este o noțiune inventată în secolul trecut, fiind forme de cooperare, cunoscute din cele mai vechi timpuri. Firește că la începutul dezvoltării sale, cooperarea judiciară se rezuma la rezolvarea intereselor de multe ori personale ale monarhilor în lupta acestora cu opoziția lor politici.

Extrădarea este considerată expresia cu cea mai mare pondere a asistenței juridice în domeniul dreptului penal. Certitudinea că fuga nu poate asigura sustragerea de la răspunderea penală este o condiție indispensabilă eficacității receptului penal.

Extrădarea este o instituție care funcționează direct în interesul statului care o solicită, indirect însă ea servește intereselor tuturor statelor, fiindcă prevenirea și reprimarea infracțiunilor devine pe plan internațional o preocupare de interes comun. Ea însă nu acoperă toate necesitățile asistenței juridice internaționale în lupta împotriva infracțiunilor, însă rămâne a fi forma de asistență cu cele mai importante efecte.

Cuvinte-cheie: proces penal, cooperare juridică internațională, extrădarea, transferul persoanelor condamnate, încetarea procesului penal, achitarea persoanei, amnistie.

Summary

The international judicial cooperation in criminal matters is a distinct field within the specific cooperation activities between the states of the world, an extremely important area that has imposed its necessity since the beginning of the last century, together with the political and legal development of the interstate relations, as well as the international ones.

The concept of the international judicial cooperation in criminal matters is not invented in the last century, but it is a concept which is known from ancient times. Of course, at the beginning of its development, judicial cooperation is limited to resolving the personal interests of the monarchs in their struggles with their political opponents.

The extradition is considered the expression with the highest share of legal aid in the field of criminal law. The certainty that escape can not ensure the evasion of criminal responsibility is an indispensable condition for the effectiveness of the criminal precept.

The extradition is an institution that works directly in the interest of the state that calls for it, but it indirectly serves the interests of all the states, since the prevention and repression of crimes has become a matter of an international common concern. However, it does not cover all the needs of international legal aid in the fight against crime, but it remains the form of assistance with the most important effects.

Keywords: criminal trial, international legal co-operation, extradition, the transfer of the convicted persons, the termination of criminal proceedings, acquittal, amnesty.

Introducere. Problema aplicării normelor dreptului internațional în Republica Moldova nu poate fi soluționată în afara cadrului studierii problematicilor ce țin de mecanismul implementării lor, inclusiv a tuturor elementelor acestui sistem complicat. Perfecționarea mecanismului implementării normelor dreptului internațional, precum și a celui comunitar, trebuie să devină scopul de bază al organelor de resort moldovenești în procesul de integrare europeană. Racordarea sistemului juridic al Republicii Moldova la standardele juridice europene trebuie să se producă, în primul rând, prin încorporarea și respectarea normelor dreptului internațional.

Cooperarea juridică internațională în materie penală constituie un mijloc eficient de a răspunde fenomenului criminalității internaționale.

Principiul cooperării este astăzi unanim admis în raporturile internaționale dintre state, contribuind la cunoașterea reciprocă, la asigurarea progresului, la întărirea păcii.

Prin urmare, se poate defini cooperarea internațională ca fiind o modalitate de întraajutorare între diferite state ale lumii, pe diverse domenii, stabilite în mod concret prin tratate, convenții, acorduri, etc., care vizează, în final, promovarea și protejarea unor interese naționale, regionale sau mondiale, în baza principiului respectării independenței și suveranității fiecărei părți contractante [6, p. 2].

Asistența juridică internațională în materie penală reprezintă un domeniu extrem de important în cadrul cooperării internaționale între statele lumii.

Pentru a asigura un cadru juridic corespunzător relațiilor internaționale, Republica Moldova a devenit parte la circa 30 de tratate, dintre care un procent mare privește asistența juridică în materie penală.

Asistența juridică internațională în materie penală reprezintă o expresie a cooperării juridice între state, menite să consolideze solidaritatea comunitară în activitatea de prevenire și combatere a criminalității.

În accepțiunea sa largă, potrivit art. 533 din Codul de procedură penală, asistența juridică internațională în materie penală cuprinde următoarele activități procesuale:

1) comunicarea actelor de procedură sau a hotărârilor judiciare persoanelor fizice sau juridice care se află peste hotarele țării;

2) audierea persoanelor în calitate de martor, bănuit, învinuit, inculpat, parte civilmente responsabilă;

3) efectuarea cercetării la fața locului, a percheziției, ridicarea de obiecte și documente și transmiterea lor peste hotare, sechestrarea, confruntarea, prezentarea spre recunoaștere, identificarea abonaților telefonici, interceptarea comunicărilor, efectuarea expertizelor, confiscarea bunurilor provenite din săvârșirea infracțiunilor și alte acțiuni de urmărire penală prevăzute de prezentul cod;

4) citarea martorilor, experților sau a persoanelor urmărite de către organele de urmărire penală sau de către instanța de judecată;

5) preluarea urmăririi penale la cererea unui stat străin;

6) căutarea și extrădarea persoanelor care au comis infracțiuni sau pentru a executa pedeapsa privativă de libertate;

- 7) recunoașterea și executarea sentințelor străine;
- 8) transferarea persoanelor condamnate;
- 9) comunicarea cazierului judiciar [4, art.533].

Extrădarea este considerată expresia cea mai vie a asistenței juridice în domeniul dreptului penal. Certitudinea că fuga nu poate asigura sustragerea de la răspunderea penală este o condiție indispensabilă eficacității preceptului penal.

Extrădarea este o instituție care funcționează direct în interesul statului care o solicită, indirect însă ea servește intereselor tuturor statelor, fiindcă prevenirea și reprimarea infracțiunilor devine pe plan infracțional o preocupare de interes colectiv. Ea însă nu poate acoperi toate necesitățile asistenței juridice internaționale în lupta împotriva infracțiunilor, fiind forma de asistență cu cele mai importante efecte [7].

Se întâmplă deseori ca un infractor, după ce săvârșește o infracțiune pe teritoriul statului său, să se refugieze pe teritoriul altui stat, pentru a scăpa de răspunderea penală. În aceste situații, infractorul nu poate fi tras la răspundere, în lipsă, în țara unde s-a săvârșit infracțiunea, iar în țara în care se refugiază nu se știe dacă acesta este infractor sau, dacă se știe, adeseori nu există probe referitoare la săvârșirea infracțiunii. De asemenea, sunt situații când infractorul a fost judecat, dar înainte de a începe executarea pedepsei sau în timpul executării, condamnatul se refugiază pe teritoriul altui stat. Altă situație este când infractorul este condamnat într-un alt stat, apoi solicită extrădarea în țara sa, pentru executarea pedepsei.

Pentru rezolvarea acestor cazuri a fost creată instituția extrădării ca fiind „instituția menită să asigure cooperarea juridico-penală dintre state pentru a nu crea posibilitatea infractorilor dintr-un stat, care s-au refugiat pe teritoriul altui stat, să scape de răspunderea penală ori să se sustragă de la executarea sancțiunii aplicată printr-o hotărâre de condamnare definitivă” [8, p. 79].

Deci „prin extrădare se înțelege actul prin care statul, pe teritoriul căruia s-a refugiat un infractor sau un condamnat predă pe infractor sau condamnat statului pe teritoriul căruia s-a săvârșit infracțiunea sau statului împotriva căruia s-a săvârșit infracțiunea sau statului care l-a condamnat, predare care se face în vederea judecării sau în vederea executării pedepsei” [9, p. 68].

Într-o altă definiție, extrădarea este „predarea de către un stat a unui individ inculpat sau condamnat pentru o infracțiune, unui alt stat care îl cere în scop de a aplica legea sa penală pentru infracțiunea pe care a săvârșit-o pe teritoriul său” [10, p. 353].

Într-o altă formulare, „extrădarea este un act bilateral politic și juridic prin care statul pe al cărui teritoriu se află un infractor străin predă pe acesta statului unde s-a săvârșit infracțiunea ori statului ale cărui interese au fost afectate prin comiterea faptei sau al cărui cetățean este, în vederea tragerii la răspundere penală ori executării pedepsei la care a fost condamnat printr-o hotărâre definitivă” [11, p. 49].

Pe lângă extrădare transferul este o acțiune de cooperare internațională în materie penală. El constă în trecerea persoanei condamnate la pedeapsă privativă de libertate, care nu este resortisant al sistemului unde a fost condamnat, de pe teritoriul acestuia pe teritoriul statului al cărui resortisant este și unde urmează

să-și continue executarea condamnării. Această acțiune este acordul cu privire la transfer între statul de condamnare și statul de executare.

Conform art. 3 din Convenția Europeană asupra transferării persoanelor condamnate, o transferare poate avea loc în condițiile următoare:

- a) condamnatul trebuie să fie resortisant al statului de executare;
- b) hotărârea trebuie să fie definitivă;
- c) durata condamnării pe care cel condamnat o mai are încă de executat trebuie să fie de cel puțin 6 luni la data primirii cererii de transferare sau să fie nedeterminată;
- d) transferul este consimțit de către persoana condamnată sau, dacă în raport cu vârsta sau cu starea fizică ori mintală a acesteia unul dintre cele două state consideră necesar, de către reprezentantul persoanei;
- e) acțiunile sau omisiunile care au dat naștere condamnării trebuie să constituie o infracțiune penală în raport cu dreptul statului de executare sau ar trebui să constituie o astfel de infracțiune, dacă ar fi survenit pe teritoriul său; și
- f) statul de condamnare și statul de executare trebuie să se pună de acord asupra acestei transferări [1].

Sub raport juridic, transferul este un mijloc de asistență juridică în materie penală asemănător cu extrădarea, de care, însă, se deosebește prin mai multe aspecte. Transferul are în comun cu extrădarea faptul că și el este un act bilateral ce intervine între două state (cel de condamnare și cel de executare) cu acordul acestora, condiția fiind fapta pentru care pronunțarea condamnării să fie considerată infracțiune și de statul de executare.

Spre deosebire de transfer, extrădarea este un act de asistență și are ca scop obținerea de către statul solicitant a persoanei urmărite/ condamnate pentru a o putea judeca și condamna, după caz, pentru a o supune la executarea pedepsei, la care fusese condamnată în acel stat. Față de scopul extrădării, această măsură se ia împotriva voinței persoanei extrădate, care este arestată în vederea extrădării și predării statului solicitant în această stare [12].

Transferul, chiar dacă este cerut de statul de origine al condamnatului, nu poate fi realizat fără consimțământul acestuia, în ipoteza dată nemaifiind vorba de înfăptuirea justiției, ci de executarea în bune condiții a pedepsei pentru acțiunea sa, ceea ce este în interesul comun atât al statului de condamnare, cât și al statului de executare.

Pornind de la aceste reguli generale și studiind fenomenul extrădării și transferului persoanei condamnate, am reiterat că cetățenii Republicii Moldova, fiind condamnați peste hotarele țării, la ani grei privativi de libertate, pentru infracțiuni deosebit de grave, deși condițiile din penitenciarele noastre nu sunt prea bune, majoritatea condamnaților solicită să-și ispășească pedeapsa anume în R. Moldova.

De ce? Care este motivul? Aflarea mai aproape de casă, mai aproape de rude sau poate posibilitatea de a se afla într-un mediu mai domestic. O parte de adevăr sigură că o au motivele enumerate, dar scopul de bază al solicitării de a-și ispăși pedeapsa în penitenciarele din Republica Moldova ar fi posibilitatea de a fi eliberat înainte de termen, reducerea din termenul de pedeapsă, schimbarea sau amânarea

executării pedepsei, sau în genere achitarea acesteia.

Căutând răspuns la aceste întrebări, am identificat mai multe cazuri de transfer al cetățenilor Republicii Moldova, condamnați în statele din Europa la ani grei de pușcărie, iar odată ajunși în țară au fost eliberați din diferite motive.

În foarte multe cazuri a fost aplicată procedura de eliberare a persoanei prin amnistie. Amnistia este un act de clemență, acordat prin lege organică, în temeiul unor considerente social politice și de politică penală, prin care se înlătură răspunderea penală, executarea pedepsei și alte consecințe ale condamnării, pentru infracțiuni comise până la data apariției legii de amnistie [13]. Amnistia poate fi generală-este acordată pentru orice tip de infracțiune; specială-se acordă numai pentru anumite infracțiuni; necondiționată-nu se prevede nici o condiție pentru a obține beneficiul ei; condiționată-este acordată numai sub rezerva îndeplinirii uneia sau mai multor condiții.

Conform art. 6 al *Legii privind amnistia unor categorii de persoane*, amnistia nu se aplică persoanelor anterior absolvite de pedeapsă prin amnistie sau grațiere, sau care, până în ziua examinării în instanțele judecătorești a materialelor privind amnistia, nu au reparat paguba conform sentinței [14].

Un caz de o rezonanță și cu multe semne de întrebare este eliberarea lui A.I., condamnat de Curtea Juraților din Roma, Italia, la 21 ani de închisoare, fiind găsit vinovat de faptul că în complicitate cu o femeie a omorât un prosper om de afaceri italian, cu scopul de a-l jefui. Este de menționat faptul că crima a fost săvârșită cu o deosebită cruzime, deoarece făptuitorii, dorind să ascundă urmele infracțiunii, au dezmembrat cadavrul victimei.

Pe parcursul a șapte ani condamnatul a căutat mai multe posibilități de a fi eliberat, însă fără succes. În momentul când a epuizat toate șansele de a fi eliberat din detenție, condamnatul A.I. a solicitat extrădarea în Republica Moldova pentru ispășirea pedepsei.

În aprilie 2011, după mai multe încercări, A.I. a fost extrădat în Republica Moldova și plasat în penitenciarul 13. Acțiunile ilegale săvârșite de A.I. în Italia au fost calificate de către instanța judecătorească drept omor intenționat, art. 145 Codul penal, și i-a stabilit o pedeapsă de 19,1 ani, pedeapsă mai mică decât cea stabilită de Curtea Juraților din Roma, cu 1,5 ani. Odată cu aceasta, putem zice că s-a început numărătoarea inversă pentru eliberarea lui A.I., ca după 6 luni de zile acesta să fie eliberat chiar în sala de judecată, ispășind mai puțin de jumătate din termenul aplicată de statul italian.

Cum a fost posibil? Foarte simplu: Odată ajuns în Moldova, A.I. a solicitat să fie aministiat, cu toate, că avea un prejudiciu material neachitat și beneficiase deja de o amnistie în Italia, fiindu-i reduși 3 ani din termen. Cu toate acestea, în iunie 2011 Judecătoria Centru ar fi acceptat cererea de amnistie a lui A.I. și i-ar fi din nou redus termenul de detenție cu încă 4,6 ani, iar în septembrie a aceluiași an în genere a fost eliberat din sala de judecată. Matematica e simplă, 3 ani au fost reduși prin amnistia din Italia, 4,6 ani – prin amnistia aplicată în R. Moldova iar 2 ani – pentru bun comportament, efectiv din 21 ani detenție, A.I. a ispășit puțin mai mult de 9 ani.

O altă situație care a decurs după aceeași schemă este eliberarea lui I.V., după o lună și jumătate de la transferul din Federația Rusă, unde a fost condamnat la 6 ani privațiune de liberate.

Un caz similar este dosarul M.P. și I.S., ambii fiind condamnați la 5,5 ani pentru trafic de ființe umane, prin decizia Curții de Apel Svea Horvatt din Suedia, în iunie 2009. Ulterior, fiind transferați în R. Moldova pentru ispășirea pedepsei, Judecătoria Buiucani le-a menținut pedeapsa, iar Judecătoria Strășeni a anulat condamnarea dispusă prin Încheierea Judecătoriei Buiucani municipiul Chișinău cu stingerea antecedentelor penale.

Cazuri de acest gen sunt multe, de aceea este necesar de a face o claritate în reglementările de drept privind extrădarea și transferul pentru ispășirea pedepsei și a nu mai admite situații similare. Iar în practica judiciară legată de acest flagel ar trebui trase niște concluzii.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. *Convenția Europeană asupra transferării persoanelor condamnate*, 1983, ratificată prin Legea nr.69-XV din 11.03.04.
2. *Protocolul adițional la Convenția Europeană asupra transferării persoanelor condamnate*, din 18.12.1997, ratificat prin Legea nr.70-XV din 11.03.04.
3. *Constituția Republicii Moldova*,
4. *Codul de procedură penală*, Legea nr. 122-xv din 14 martie 2003 // În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 104-110/447 din 07.06.2003.
5. Legea nr. 371- XVI din 01.12.2006 *cu privire la asistența juridică internațională în materie penală*, publicat la 02.02.2007 // În Monitorul Oficial nr. 14-17, art. nr. 42.
6. Tatiana Zbancă, *Asistența juridică internațională în materie penală*, Note de curs, Chișinău, 2013.
7. Mihai Bârsan, *Procedura extrădării*, îndrumari-juridice.eu/indrumarijuridice/procedura-extradarii.
8. Matei Basarab, *Drept penal partea generală*, București, Ed. Lumina Lex, 1997.
9. Ion Oancea, *Tratat de drept penal partea generală*, București, Ed. All, 1994.
10. I. Tanoviceanu, *Tratat de drept și procedură penală*, București, Ed. Curierul Judiciar, 1924.
11. Alexandru Boroi, Ioan Rusu, *Cooperarea judiciară internațională în materie penală*, București, Ed. C.H. Beck, 2008.
12. <https://www.inj.md/sites/default/files/Asistenta%20juridica%20internationala%20in%20materie%20penala.pdf>.
13. <https://legeaz.net/dictionar-juridic/>
14. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311813>
15. Practica judiciară: Încheierea în numele legii din 28.03.2013 a Judecătoriei Strășeni privind anularea condamnării și stingerea antecedentelor penale; Încheierea în numele legii din 21.05.2013 a Judecătoriei Strășeni privind anularea condamnării și stingerea antecedentelor penale.

Alexandru DRĂGULEAN,

*doctorand, specialist principal (jurist),
Ministerul Apărării al Republicii Moldova*

Cristina ANGHEL,

*master în drept, asistent universitar
al Catedrei „Drept Public și securitate a frontierei”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

ROLUL ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE ȘI REGIONALE ÎN COORDONAREA ACTIVITĂȚILOR DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A CRIMINALITĂȚII TRANSFRONTALIERE

Rezumat

Cooperarea internațională reprezintă un proces amplu prin care două sau mai multe state, organizații sau instituții își organizează și desfășoară activitatea într-un anumit domeniu, în scopul realizării unui obiectiv comun. În prezent, cooperarea internațională pe segmentul activității de prevenire și combatere a criminalității transfrontaliere se impune ca o necesitate obiectivă, prin intermediul acesteia realizându-se, de fapt, consolidarea eforturilor și capacităților instituțiilor abilitate să lupte cu acest fenomen infracțional.

În acest sens, prezentul articol reflectă rolul organizațiilor internaționale și regionale în coordonarea activităților de prevenire și combatere a criminalității transfrontaliere, în special reieșind din faptul că cooperarea polițienească internațională a devenit un proces mult mai complex, atât la nivel intern, cât și la nivel internațional, fiind în strânsă legătură cu securitatea națională a fiecărui stat. Respectiv, aceasta semnifică organizarea, coordonarea și realizarea în comun a unui șir de acțiuni cu relevanță pentru combaterea criminalității, de care să beneficieze toți partenerii, dar în primul rând cetățenii acestor state-partenere.

Cuvinte-cheie: organizații internaționale, organizații regionale, cooperare internațională, activitate polițienească, prevenire, combatere, criminalitate transfrontalieră

Summary

International cooperation is an ample process by which two or more states, organizations or institutions operate in a particular field in order to achieve a common goal. Currently, international cooperation on prevention and combating cross-border criminality is an objective necessity, which is in fact strengthening the efforts and capacities of the institutions that are able to fight this criminal phenomenon.

In this sense, this article reflects the role of international and regional organizations in coordinating cross-border crime prevention and combating activities, in particular resulting from the fact that international police cooperation has become a much more complex process, both internally and internationally, being closely related to the national security of each state. Respectively, this means organizing, coordinating and jointly implementing a number of actions relevant to combating crime, to which all partners benefit, but primarily citizens of these partner countries.

Keywords: international organizations, regional organizations, international cooperation, police activity, prevention, combating, cross-border criminality.

Introducere. Pe parcursul ultimelor decenii, se atestă o creștere considerabilă a criminalității transfrontaliere. Dispariția frontierelor dintre state și crearea unui spațiu comunitar, apariția unor noi piețe economice, realizarea progreselor tehnologice și dezvoltarea comunicațiilor, lărgirea ariei de activitate comercială, transportul internațional de pasageri și mărfuri, precum și turismul, toți acești factori contribuie la apariția și dezvoltarea unor noi forme de criminalitate, cu mult mai periculoase decât cele cu care deja ne confruntăm. Actualmente, criminalitatea a căpătat un caracter transfrontalier și are tendința de a se răspândi la scară globală. De menționat că organizațiile criminale transnaționale utilizează eficient situația economică actuală și își majorează profitul pe baza activității ilicite desfășurate.

Tradițional, măsurile de bază utilizate în prevenirea și combaterea criminalității țin de competența internă a fiecărui stat în parte. Totodată, utilizarea doar a capacităților interne nu este suficientă, fapt deja demonstrat în timp, iar pe acest fundal cooperarea internațională în prevenirea și combaterea criminalității transfrontaliere devine tot mai importantă, rolul organizațiilor internaționale și regionale fiind evident.

Scopul articolului. Respectiv, scopul acestui articol constă în reflectarea și evidențierea, dar și în analiza aspectelor specifice ce au tangență cu contribuția organizațiilor internaționale și regionale în coordonarea activităților de prevenire și combatere a criminalității transfrontaliere, la nivel mondial, regional și bilateral.

Actualitatea temei. Cercetarea dată este una destul de actuală și importantă, dat fiind faptul că identifică rolul celor mai importante organizații internaționale și regionale antrenate în lupta împotriva criminalității transfrontaliere. De asemenea, actualitatea temei abordate derivă din faptul că, la momentul actual, pentru rețelele criminale transnaționale nu mai există frontiere, iar traficul ilegal de droguri, arme și ființe umane reprezintă o sursă de îmbogățire pentru infractori, mercenari, funcționari publici corupți și grupuri teroriste. În acest context, este evident și logic să existe preocupări la nivel regional, continental și internațional cu privire la prevenirea și combaterea diverselor manifestări ale criminalității transfrontaliere.

Materiale și metode de cercetare. În vederea elaborării prezentului articol, ne-am bazat pe următoarele metode de cercetare: metoda istorică și metoda logico-formală (bazată pe analiză, generalizare și specificare a problematicii abordate). În acest context, în calitate de surse bibliografice, au servit: legislația internațională, documentele naționale de politici publice și literatura de specialitate de peste hotarele țării.

Rezultatele investigației. După cum am menționat anterior, una dintre cele mai serioase probleme cu care se confruntă în prezent comunitatea mondială este criminalitatea transfrontalieră, care se află într-o permanentă creștere, creând condiții favorabile pentru instaurarea și menținerea în societate a unei tensiuni socio-economice, înțelegerea situațiilor conflictuale între cetățeni, manifestarea extremismului politic și răspândirea corupției.

Infracțiunile cu caracter transfrontalier reprezintă activități ilegale desfășurate pe teritoriul mai multor state de către grupuri criminale internaționale.

Utilizând situația creată în mediul internațional, care este una destul de instabilă, având lacune, atât juridice, cât și instituționale, organizațiile criminale transnaționale împiedică realizarea unei cooperări internaționale normale între state, fiind capabile să destabilizeze regimul politic existent în acest moment [10].

Astfel, având în vedere amploarea și consecințele criminalității transfrontaliere atât la nivel național, cât și internațional, toate statele necesită, într-o anumită măsură, cooperare și suport pentru soluționarea problemelor cu care se confruntă în activitatea de contracarare a criminalității transfrontaliere.

Respectiv, este necesar de menționat că cooperarea internațională în acest domeniu presupune mai multe activități, precum: studii internaționale de identificare corectă a amenințărilor, coordonarea acțiunilor instituțiilor implicate, creșterea schimbului de informații, armonizarea legislației penale și procedurale a statelor, asistența juridică internațională în materie penală, schimbul de date și informații operative și cooperarea directă între agențiile de aplicare a legii ale diferitor state [6].

Organizația Națiunilor Unite

Deci a devenit clar faptul că în vederea prevenirii și combaterii în mod eficient a acestui fenomen negativ, nu sunt suficiente eforturile individuale ale statelor, ci este necesar să se consolideze cooperarea internațională atât în cadrul organizațiilor internaționale/regionale, cât și în baza unor acorduri de colaborare și prin armonizarea legislației naționale. În aceste condiții, rolul Organizației Națiunilor Unite în calitate de coordonator al unor astfel de acțiuni a sporit inclusiv prin dezvoltarea și implementarea de către acest organism internațional a unei strategii și tactici coerente și cu adevărat internaționale. Or, această organizație este chemată să sprijine pacea și securitatea la nivel mondial, să promoveze cooperarea dintre state întru soluționarea dezideratelor internaționale [3].

Astfel, ONU este singura instituție care dispune de un mandat general și de sprijin internațional pentru a oferi statelor asistență eficientă în prevenirea și combaterea criminalității naționale și transfrontaliere, activitățile sale în acest domeniu fiind desfășurate în următorul mod:

1. ONU desfășoară o dată la cinci ani un congres pe probleme privind prevenirea criminalității și tratamentul față de infractori. Din componența delegațiilor naționale, de regulă, fac parte persoane cu funcții de demnitate publică responsabile de dezvoltarea politicii în sistemul de justiție penală. Aceste congrese oferă o oportunitate unică pentru înalții oficiali ai ministerelor justiției și afacerilor interne să participe la elaborarea politicilor în cadrul ONU.

2. Din structura ONU face parte Comisia pentru prevenirea crimei și justiție penală, aceasta fiind înființată la data de 18 decembrie 1991 ca urmare a unei revizuirii îndelungate a problemelor legate de dezvoltarea Programului Națiunilor Unite în acest domeniu în perioada 1948-1990. Comisia a fost însărcinată cu dezvoltarea, gestionarea, monitorizarea și revizuirea punerii în aplicare a programului ONU în domeniul prevenirii criminalității și înfăptuirii justiției penale.

3. În cadrul Secretariatului ONU funcționează Biroul de prevenire a criminalității și justiție penală. Această subdiviziune este însărcinată cu implementarea

și coordonarea activităților ONU în acest domeniu, care dispune de specialiști cu înaltă calificare și cu experiență, ceea ce permite pregătirea documentelor ONU la cel mai înalt nivel. Mandatul biroului include, printre altele, dezvoltarea normelor și standardelor internaționale în domeniul justiției penale și prevenirii criminalității, facilitând adoptarea și monitorizarea implementării acestora, dezvoltarea de modele de măsuri internaționale comune pentru combaterea criminalității transfrontaliere etc.

În prezent, ONU dispune de șase instituții de cercetare, care operează în diferite regiuni ale lumii. Activitățile acestor instituții – începând cu promovarea reformelor în justiție și finalizând cu instruirea funcționarilor din sistemul judiciar și procurorilor – se disting prin cea mai înaltă calitate și au o valoare semnificativă [8].

Astfel, este necesar menționat că la finele sec. XX - începutul sec. XXI, ONU a realizat un spectrul destul de larg de activități atât în coordonarea acțiunilor statelor în combaterea criminalității transfrontaliere, cât și în elaborarea normelor juridice internaționale în acest domeniu.

Consiliul Europei

În ceea ce privește Consiliul Europei, acesta joacă, actualmente, un rol important în punerea în aplicare a activităților de cooperare internațională în combaterea criminalității transfrontaliere la nivel regional. Totuși remarcăm că pe acest segment de activitate, Consiliul Europei acordă preferință punerii în aplicare a luptei împotriva criminalității transfrontaliere prin intermediul tratatelor internaționale. De asemenea, trebuie subliniat faptul că numărul de instrumente juridice internaționale de combatere a criminalității transfrontaliere, adoptate în cadrul acestei organizații, nu este mai mic decât numărul de tratate internaționale referitoare la protecția drepturilor omului. În același timp, aceste instrumente internaționale vizează combaterea diferitor tipuri de infracțiuni.

În această ordine de idei, menționăm că activitățile internaționale de coordonare a acțiunilor autorităților statelor-membre în punerea în aplicare a cooperării regionale în vederea combaterii criminalității transfrontaliere joacă un rol incontestabil în cadrul Consiliului Europei. De exemplu, putem menționa conferința miniștrilor europeni de justiție.

De asemenea, trebuie remarcat faptul că în cadrul Consiliului Europei sunt create structuri specializate, care funcționează nu doar în baza tratatelor internaționale, dar, de asemenea, îndeplinesc funcția de punere în aplicare a măsurilor proactive de prevenire și combatere a oricărui tip de infracțiune, inclusiv a criminalității transfrontaliere. De exemplu, Consiliul Europei își desfășoară activitățile de combatere a consumului și traficului ilicit de droguri printr-o structură bine cunoscută de cooperare multidisciplinară – „Grupul Pompidou”. Acest grup este implicat direct în implementarea unor proiecte importante de cooperare cu o serie de organizații internaționale, interguvernamentale și neguvernamentale [5].

Interpol

Un rol nu mai puțin important în prevenirea și combaterea criminalității transfrontaliere îl are Organizația Internațională a Poliției Criminale – Interpol.

Comparativ cu alte organizații internaționale, Interpolul dispune de birouri naționale centrale în fiecare țară.

Conform statutului său, Interpol asigură și dezvoltă cooperarea reciprocă a organelor de poliție judiciară în limitele cadrului normativ în vigoare în statele respective, creează și dezvoltă instituții care contribuie la combaterea criminalității și la prevenirea acesteia. Baza activității sale este organizarea cooperării pe cauze penale concrete prin recepționarea, analiza și transmiterea de informații de la birourile naționale centrale și către acestea.

Astăzi, Interpolul reprezintă unul din principalele organisme internaționale care se ocupă de criminalitatea transfrontalieră, accentul fiind pus în principal pe infracțiunile prevăzute de convențiile internaționale, în diverse forme ale crimei organizate (traficul de droguri, traficul de ființe umane etc.). Concomitent, Interpolul este coordonatorul principal al activității de căutare internațională a infractorilor.

Europol

Similar Interpolului, însă la nivel regional, în prevenirea și combaterea criminalității transfrontaliere își aduce contribuția Europolul, care este o organizație europeană de aplicare a legislației Uniunii Europene, având ca obiectiv perfecționarea cooperării efective a autorităților polițienești competente din statele-membre în domeniul prevenirii și combaterii crimei transfrontaliere.

Îmbunătățirea cooperării structurilor de poliție din statele membre ale UE în domeniul prevenirii și combaterii terorismului, prevenirii și combaterii traficului ilegal de droguri, prevenirii și reprimării traficului cu arme nucleare și substanțe radioactive sunt doar câteva dintre obiectivele Europol.

Europol își realizează obiectivele prin diferite acțiuni, principalele fiind: analiza informațiilor primite, furnizarea de date operaționale pentru a facilita activitățile de descoperire a infracțiunilor, dezvoltarea unui sistem computerizat de colectare a informațiilor privind criminalitatea, dezvoltarea procedurilor de investigare a infracțiunilor, promovarea studiilor privind criminalitatea și armonizarea tehnicilor de investigare a crimei organizate la nivelul Uniunii Europene [4].

De remarcat că fiecare stat-membru al Europol este obligat să stabilească și să desemneze o structură națională care va aduce la îndeplinire misiunile acestui organism european de cooperare polițienească. Structura națională urmează să asigure cooperarea dintre Europol și autoritățile polițienești naționale competente, astfel încât cooperarea să se realizeze cu respectarea prevederilor legislației naționale.

Centrul SECI

În luna mai 1999, Albania, Bosnia-Herțegovina, Bulgaria, Grecia, Republica Moldova, România, Turcia și Ungaria au încheiat Acordul de cooperare în prevenirea și combaterea criminalității transfrontaliere [2], prin care s-a agreeat asupra deschiderii, în București, a unui Centru regional pentru combaterea acestui tip de criminalitate.

Printre obiectivele Centrului SECI se numără:

– dezvoltarea unei cooperări regionale eficiente, prin intermediul ofițerilor-

or de legătură, în scopul identificării, prevenirii, investigării și combaterii criminalității transfrontaliere, în special prin schimbul de informații;

– consolidarea legăturilor interinstituționale la nivel național, între agențiile de aplicare a legii;

– acordarea de asistență pentru investigațiile judiciare și vamale referitoare la criminalitatea transfrontalieră;

– coordonarea legăturilor cu Interpol, Europol și Organizația Mondială a Vămirilor, precum și înaintarea propunerilor privind problemele care influențează calitatea cooperării între agențiile de aplicare a legii din regiune.

Astfel, principala misiune a SECI constă în prevenirea și combaterea fenomenului de criminalitate transfrontalieră prin intermediul schimbului de informații operative, accelerarea fluxului informațional, depășirea barierelor existente la nivelul instituțiilor de aplicare a legii din diferite state, cooperarea cu organismele de profil similar la nivel european și internațional, precum și acțiuni comune „task-force”.

Task Force-urile sunt instrumente de cooperare, înființate și organizate la inițiativa unora dintre statele membre, cu statut de observator, în concordanță cu Regulamentul general al operațiunilor de tip Task-Force al Centrului Regional SECI. Activitatea acestora se bazează pe Planul de Acțiune anual al Centrului SECI, aprobat de țările și organizațiile participante. Membrii acestora, care sunt reprezentanți ai agențiilor de aplicare a legii din domeniul polițienesc sau vamal ai statelor-membre, cooperează prin schimb de informații operative în domeniul specific operațiunii.

Totodată, Acordul SECI prevede că fiecare stat-membru trebuie să-și creeze la nivel național un cadrul instituțional adecvat pentru a asigura cooperarea internațională, ceea ce presupune crearea unor puncte naționale focale.

Comunitatea Statelor Independente

Cu referire la Comunitatea Statelor Independente, menționăm că cooperarea internațională în combaterea criminalității în cadrul acestei organizații are o bază destul de solidă. La data de 25 octombrie 2013, prin Hotărârea Consiliului șefilor de state al CSI a fost aprobată Concepția de cooperare a statelor-membre CSI în lupta cu infracțiunile.

Concepția este un document de bază, prin intermediul căruia pot fi încheiate acorduri bilaterale și multilaterale privind interacțiunea agențiilor de aplicare a legii din țările CSI în lupta împotriva criminalității.

Concepția prevede că interacțiunea agențiilor de aplicare a legii în lupta împotriva criminalității se desfășoară pe baza următoarelor principii: respectarea suveranității statelor și respectarea strictă a legislației naționale și a normelor dreptului internațional, extinderea și aprofundarea cooperării și a încrederii între agențiile de aplicare a legii din țările Comunității, prioritatea protejării drepturilor și libertăților cetățenilor țărilor CSI, precum și a normelor general recunoscute ale dreptului internațional, drepturile egale ale părților semnatare.

CSI este de a asigura eficiența activităților lor în prevenirea, depistarea și cercetarea infracțiunilor, căutarea infractorilor, compensarea prejudiciilor cauzate

de infracțiuni, executarea pedepsei, îmbunătățirea normelor juridice internaționale și a legislației naționale în domeniul combaterii criminalității, inclusiv a celei cu caracter transfrontalier.

De menționat că din momentul formării CSI, într-o perioadă ce se caracteriza printr-un vid juridic creat ca urmare a prăbușirii URSS, au fost luate măsuri semnificative pentru a promova cooperarea internațională în domeniul aplicării legii. Datorită eforturilor statelor-membre ale CSI a fost creat și funcționează cu succes un sistem eficient de combatere a criminalității transfrontaliere în cadrul CSI.

GUAM

Cooperarea internațională în lupta contra criminalității transfrontaliere se desfășoară și în cadrul Organizației pentru Democrație și Dezvoltare Economică – GUAM, statele-membre ale căreia sunt Georgia, Ucraina, Azerbaidjan și Republica Moldova. Sub egida acestei organizații, la data de 20 iulie 2002, a fost încheiat Acordul privind colaborarea guvernelor statelor-membre ale GUAM în sfera luptei cu terorismul, crima organizată și altor tipuri de infracțiuni grave.

G-8

Într-un tempou rapid se dezvoltă și cooperarea interstatală în combaterea criminalității transfrontaliere, a terorismului și a corupției în cadrul Tratatului de securitate colectivă al grupului celor mai dezvoltate opt economii din lume „G8”.

Nu în ultimul rând, este necesar de subliniat importanța inclusiv a cooperării bilaterale între state în domeniul prevenirii și combaterii criminalității transfrontaliere. În special, aceasta joacă un rol important deoarece permite o abordare mai completă a relațiilor dintre cele două țări, interesele acestora în soluționarea unei probleme concrete, cum ar fi, de exemplu, cea a criminalității transfrontaliere.

În acest sens, menționăm că Republica Moldova a sesizat acest fapt și și-a orientat eforturile spre dezvoltarea cooperării internaționale în lupta împotriva criminalității organizate, fapt care urmează să-l realizeze prin următoarele acțiuni:

1) participarea activă la inițiativele comune, lansate pe plan internațional și asigurarea coordonării eficiente a activităților proprii cu cele desfășurate de partenerii externi;

2) consolidarea cooperării bilaterale cu organisme internaționale de profil, precum și în cadrul organizațiilor și forurilor internaționale;

3) dezvoltarea colaborării operative în domeniul schimbului și analizei informațiilor cu statele semnatare ale Programului UNODC – Întărirea Capacității de Colectare și Analiza Informațiilor, în Europa de Sud-Est;

4) participarea activă în cadrul inițiativelor organizațiilor regionale, europene și internaționale la activitățile ce au drept obiectiv combaterea criminalității organizate, dezvoltarea parteneriatelor cu statele ce au experiență relevantă în domeniul reducerii fenomenului respectiv.

Concluzii și propuneri. Așadar, în condițiile actuale, când state se află într-o interdependență iar criminalitatea tinde să-și accentueze caracterul internațional, cooperarea în lupta împotriva acestui fenomen negativ are o semnificație deosebită. Toate statele ar trebui să depună eforturi pentru o interacțiune eficientă

la nivel interstatal cu organizațiile internaționale și regionale relevante, să participe la proiecte internaționale care au ca scop contracararea criminalității transfrontaliere. Doar prin eforturi comune poate fi stopată răspândirea influenței organizațiilor criminale transnaționale, crearea unor condiții universal inacceptabile pentru activitățile lor ilicite, conducându-ne în mod consecvent de principiul inevitabilității pedepsei, indiferent de teritoriul statului unde a fost comisă infracțiunea.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. *Acordul de cooperare pentru prevenirea și combaterea infracționalității transfrontaliere*, semnat la București la 26 mai 1999.
2. *Carta de organizare și funcționare a Centrului Regional al Inițiativei de Cooperare în Sud-Estul Europei (SECI) pentru combaterea infracționalității transfrontaliere*, semnată la București la 26 mai 1999.
3. *Carta Națiunilor Unite* din 26 iunie 1945, în *Tratate Internationales* nr. 26, 2001. Sursă online: <http://lex.justice.md/md/359194/> (accesat la 8 iunie 2018)
4. *Convenția de înființare a Biroului European de Poliție* (95/C 316/01) din 26 iulie 1995. Sursă online: <https://lege5.ro/> (accesat la 8 iunie 2018)
5. *Grupul Pompidou*. Sursă online: <http://www.infoeuropa.md/grupul-pompidou/> (accesat la 8 iunie 2018)
6. Popescu A.-M., *Importanța cooperării polițienești internaționale*, în *Acta Universitatis George Bacovia. Juridică*, vol. 3, 2/2014, p. 345-360. Sursă online: http://www.ugb.ro/Juridica/Issue_no6.pdf (accesat la 8 iunie 2018)
7. Tucmuruz I., *Crima organizată transfrontalieră. Factor de insecuritate pentru națiuni*, București, Ed. Universitară, 2011, 240 p.
8. Лукашук И.И., Наумов А.В., *Международное уголовное право*, Москва, 1999, c. 253-254.
9. Овчинский В. С., *XXI век против мафии. Криминальная глобализация и Конвенция против транснациональной организованной преступности*, Москва, ИНФРА М, 2001, 148 с.
10. Червонных Е.В., *Некоторые вопросы противодействия транснациональной преступности на территории государств-участников СНГ*, Научные форумы, № 2 (1), 2014, с. 150-154.

Ghennadi EPURE,

doctorand,

Academia "Ștefan cel Mare" a MAI,

Procuror în Procuratura mun. Chișinău

NECESITATEA APLICĂRII ARESTULUI PREVENTIV ÎN CADRUL INVESTIGĂRII INFRAȚIUNILOR CU CARACTER TRANSFRONTALIER

Rezumat

În ultima perioadă în Republica Moldova, unul din drepturile fundamentale ale persoanei care ridică discuții în rândul persoanelor care participă la înfăptuirea justiției, este dreptul la libertatea și siguranța persoanei. În acest sens, modificarea normelor procesual penale ce reglementează aplicarea și prelungirea arestului preventiv, prin legi și hotărâri ale Curții Constituționale, a stârnit unele interpretări în cadrul proceselor penale, mai ale cele legate de investigarea infracțiunilor cu caracter transfrontalier.

Cuvinte-cheie: *arest preventiv, dreptul la libertatea și siguranța persoanei, proces penal.*

Summary

In the last period in the Republic of Moldova, one of the fundamental rights of the person who raises the discussion among the persons participating in the administration of justice is the right to liberty and security of person. In this regard, the amendments to the rules of the criminal procedure governing the application and prolongation of preventive arrest, through laws and decisions of the Constitutional Court, has created some issues in criminal proceedings, especially those related to the investigation of criminal offences with cross-border nature.

Keywords: *preventive arrest, the right to liberty and security of person, criminal process.*

Introducere. Infracțiunile cu caracter transfrontalier reprezintă astăzi unul din principalele pericole cu care se confruntă societatea noastră. Traficul de arme, droguri, substanțe nocive, mărfuri și nu în ultimul rând de ființe umane, deși își găsesc calificarea atât în legislația, cât și sunt reglementate în cea internațională, ca fiind cele mai complexe infracțiuni, ele continue să ocupe primele locuri în statisticele organelor de forță.

Factorii care favorizează sau înlesnesc pătrunderea acestor crime atât de puternic în societatea contemporană sunt legați de criza politică, criza economică și în consecință criza psihologică.

Criza politică se manifestă cel mai sporadic în rândul acestor infracțiuni, prin incertitudinea politică, prin încălcarea art. 6 din Constituția Republicii Moldova, dacă să vorbim unilateral, ce consacră unul din principiile forte ale democrației – principiul separației puterilor în stat, prin elaborarea unor legi care favorizează comiterea infracțiunilor cu caracter terorist. Aici nu putem să nu evidențiem și încălcarea art. 11 din Constituție, ce se referă la neutralita-

tea statutului, fiindcă pierderea controlului statal asupra teritoriul Transnistriei, contribuie negativ la pătrunderea sau ieșirea de pe teritoriul țării a armelor, drogurilor și persoanelor traficate.

Cu titlu de exemplu, „un pericol sporit pentru țara noastră îl reprezintă situația când pe teritoriul din stânga Nistrului sunt instruite diverse grupări criminale (de foști ofițeri de armată sau securitate) care ulterior efectuează atacuri criminale asupra obiectivelor economice, drept dovadă în acest sens ne poate servi atacul armat de la magazinul „Metro” din orașul Chișinău din data de 30 mai 2014, când autorii acestora au folosit arme și muniții de proveniență transnistriană. Cu atât mai mult acest pericol sporește dacă luăm în calcul că asemenea acțiuni criminale ar putea să se realizeze și asupra instituțiilor de stat.”¹

Metode și materiale aplicate. La elaborarea prezentului articol am folosit metoda cercetării sistemice, logice și comparative pentru a reda un conținut factologic. Totodată, am aplicat și raționamentul CEDO reflectat în hotărârile contra Republicii Moldova, pe segmentul vizat și practica Curții Constituționale.

Aceste forme ale criminalității sunt complexe și necesită un mare efort din partea organelor de investigație și urmărire penală, întru descoperirea schemelor infracționale, administrarea probelor și într-un final atragerea la răspundere a figuranților.

În cele mai dese cazuri făptuitorii sunt persoane anterior condamnate pentru infracțiuni similare, sau alte infracțiuni care au relevanță pentru cauza care se investighează. În același timp sunt persoane care își cunosc drepturile procedurale și modalitatea de a se apărea în fața organului de urmărire penală sau instanței, în așa fel încât să poată influența martorii, partea vătămată, alți bănuți, învinuți sau inculpați, pentru ca ultimii să ofere declarații convenabile.

Odată cu pornirea urmăririi penale, figuranții pe asemenea cauze penale încearcă să-și ascundă urmele prin diverse metode ingenioase. Cel mai des impediment întâlnit în practică la instrumentarea acestui gen de infracțiuni este eschivarea persoanelor suspecte de la urmărirea penală sau de la judecarea cauzei în instanța.

De aceea codul de procedură penală cuprinde un șir de măsuri preventive care vin să asigure buna desfășurare a procesului penal. Dintre acestea fac parte: „1) obligarea de a nu părăsi localitatea; 2) obligarea de a nu părăsi țara; 3) garanția personală; 4) garanția unei organizații; 5) ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport; 6) transmiterea sub supraveghere a militarului; 7) transmiterea sub supraveghere a minorului; 8) liberarea provizorie sub control judiciar; 9) liberarea provizorie pe cauțiune; 10) arestarea la domiciliu; 11) arestarea preventive”².

¹ Ion Chirtoaca, Ghennadi Epure, Armata de ocupație – o crimă politică, publicat în Criminalitatea politică: reflecții istorico-juridice, manifestări și consecințe, ediția 2013 și ediția 2015, Chișinău, Ed. Academia „Ștefan cel Mare”, 2015, p. 340.

² Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14.03.2003 // În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 104-110/447 din 07.06.2003.

Astfel, pentru a evita impedimentele enumerate supra la urmărirea penală, în cele mai dese cazuri este necesară aplicarea celei mai aspre măsuri preventive – arestul preventive, ce constituie izolarea învinutului sau inculpatului de societatea și plasarea lui în locurile de detenție.

Modificările care au fost operative la Codul de procedură penală prin Legea nr. 100 din 26.05.2016³, au schimbat în mare măsură procedura de aplicare a acestei măsuri preventive, impunând o mare diligență organelor de drept la aplicarea sau prelungirea acestei măsuri. Prin urmare a fost modificat art. 185 alin. (1) din Codul de procedură penală, având următorul conținut: „Arestarea preventivă constituie o măsură excepțională și se dispune doar atunci când se demonstrează că alte măsuri nu sunt suficiente pentru a înlătura riscurile care justifică aplicarea arestării”.

Din această perspectivă demersurile înaintate de procurori pentru aplicarea arestului preventiv, obligatoriu trebuie să cuprindă în partea motivantă, demonstrarea că doar această măsură fiind aplicată învinutului sau inculpatului va asigura buna desfășurare a urmăririi penale și în cazul în care instanța va aplica o măsură preventivă alternativă arestului preventive aceasta va duce la încălcarea riscurilor prevăzute la art. 176 alin. (1) din Codul de procedură penală sau cele invocate de către Curtea Europeană în hotărârile sale pe art. 5 din Convenție, dreptul la libertate și la siguranța persoanei.”⁴

Așadar, jurisprudența Convenției a elaborat patru motive principale acceptabile pentru deținerea unei persoane până la pronunțarea hotărârii atunci când acea persoană este bănuită că a săvârșit o infracțiune: „când există riscul că acuzatul: nu se va prezenta pentru a fi judecat; când există riscul că acuzatul, în caz că este eliberat, va întreprinde măsuri care ar prejudicia administrarea justiției; fie va comite alte infracțiuni; fie va cauza dezordine publică”⁵.

În acest sens, partea apărării în ședințele de judecată pentru a-și susține poziția și a căpăta o încheiere favorabilă, de eliberarea de sub arest preventive, invocă ca argument că, acuzatorul de stat trebuie să argumenteze prin probe că, învinutul sau inculpatul fiind în libertate va încălca toate 4 riscuri, menționând cu prisosință riscul provocării dezordinilor în masa sau comiteri altor infracțiuni.

Răspuns la această întrebare îl oferă Curtea Europeană prin practica sa, unde a statuat că pentru aplicarea arestului preventiv este necesar doar existența unui singur risc care să fie coroborat cu celelalte probe și motive invocate de partea acuzării.

Mai ales, raportând genul de infracțiuni abordate în acest demers științific și anume datorită caracterul transfrontalier a acestora, putem menționa cu certitudi-

³ Legea nr. 100 din 26.05.2016, pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003 // În Monitorul Oficial nr. 232-244 din 29.07.2018.

⁴ Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04.11.1950, ratificată prin Hotărârea Parlamentului R. Moldova nr. 1298-XIII din 24.07.1997 // În Drepturile omului, Acte legislative internaționale și regionale, Ed. Epigraf, Chișinău, 2005.

⁵ Cauza Becciev contra Moldovei din 04.10.2005, definitivă la 01.04.2006.

ne că riscul sustragerii din fața organelor de drept al învinuitului sau inculpatului va persista ori de câte ori vor fi investigate astfel de genuri de infracțiuni. În acest sens, numai izolarea totală va putea asigura pe deplin eficiența urmăririi penale și judecării cauzei în instanță. Totodată, plasarea în arest preventiv va îngreuna posibilitatea infractorilor de influența martorii, partea vătămată și distrugerea sau alterarea altor probe ce urmează a fi administrate în cauza penală.

O altă problemă pe care o ridică practica urmăririi penale este de prelungirea și durata maximă a arestului în cadrul procesului penal, care nemijlocit este legată de dreptul la un termen rezonabil al urmăririi penale. În această ordine de idei, investigarea infracțiunilor cu caracter transfrontalier în majoritatea cazurilor necesită un volum mare de lucru din partea organelor de drept, cu implicarea mai multor subdiviziuni, inclusiv din afara țării, cu aplicarea măsurilor speciale de investigații, comisii rogatorii etc. Cu toate acestea Curtea Constituțională în Hotărârea nr. 3 din 23.02.2016, a statuat că, „...după expirarea unui anumit timp de detenție prejudiciară nu mai este suficientă invocarea temeiurilor inițiale, dar sunt necesare alte motive relevante și suficiente pentru confirmarea cercetării în stare de arest, precum și o stăruință deosebită a autorităților la desfășurarea procedurilor”⁶.

Astfel, în cazul plasării învinuitului în stare de arest pe un termen maxim de 30 zile, procurorul care exercită sau conduce urmărirea penală trebuie să asigure la următorul termen de prelungire a arestului preventiv, probe noi sau alte motive relevante și suficiente care să convingă instanța că este necesară prelungirea termenului. Însă, reieșind din celebritatea administrării probelor, preponderent în cazul infracțiunilor cu caracter transfrontalier, termenul de 30 de zile nu în toate cazurile poate fi suficient pentru a prezenta în fața instanței probe sau motive noi. La aceste problematici recurg apărătorii pentru a justifica aplicarea arestului la domiciliu sau a unor măsuri preventive alternative arestului pentru clienții săi, cum ar fi: liberarea provizorie sub control judiciar, liberarea provizorie pe cauțiune.

Fiindu-le înlocuită măsura preventive, învinuții sau inculpații au posibilitatea de a influența părțile la proces, comunica cu alți membri ai grupărilor criminale care sunt în libertate sau în ultimă instanță părăsi hotarele țării. De aceea aceste problematici implică o interpretare subtilă din partea organelor competente, pentru evitarea desfășurarea eficientă a procesului penal.

O altă modificare pe care a adus-o Hotărârea Curții Constituționale nr. 3 din 26.02.2016, este legată după cum am menționat de durata maximă a arestului preventiv, astfel, Curtea a hotărât că, „în sensul articolului 25 alineatul (4) din Constituție:

a) Arestul preventiv poate fi aplicat pentru o perioadă totală de cel mult 12 luni, care include atât etapa urmăririi penale, cât și etapa judiciară, până la emiterea încheierii judecătorești prin care persoana este eliberată din arest sau momentul pronunțării sentinței de către instanța de fond. Termenul arestului preventiv include timpul în care persoana:

- a fost reținută și s-a aflat în arest preventiv;

⁶ Hotărârea Curții Constituționale nr. 3 din 23.02.2016, privind excepția de neconstituționalitate a alineatelor (3), (5), (8) și (9) ale articolului 186 din Codul de procedură penală // În Monitorul Oficial nr. 49-54 din 04.03.2016.

– a fost sub arest la domiciliu;
– s-a aflat într-o instituție medicală, la decizia instanței de judecată, pentru expertiză în condiții de staționar, precum și la tratament, în urma aplicării în privința ei a măsurilor de constrângere cu caracter medical”⁶.

Nu putem nega faptul, că limita de 12 luni impusă prin Hotărârea Curții Constituționale, responsabilizează atât organul de urmărire penală, cât și instanța de judecată asupra respectării termenului rezonabil și celerității judecării cauzei. Însă, investigarea cauzelor penale pe infracțiuni cu caracter transfrontalier, poate dura mai mult de un an, fapt ce rezultă din complexitatea acestui gen de infracțiuni, numărul de părți vătămate, numărul de martori sau numărul de învinuiți sau inculpați și în consecință numărul de acțiuni de urmărire penală ce urmează a fi efectuate. Așadar în asemenea circumstanțe, învinuitul sau inculpatul urmează a fi eliberat imediat după expirarea termenul de 12 luni de arest preventiv. Legiuitor, nu a prevăzut nici o alternativă pentru aceste situații ce se întâlnesc frecvent în practica organelor de drept.

Concluzie. Problematika abordată în acest demers științific, este una actuală și ridică numeroase semne de întrebare printre cei care sunt angajați să participe la înfăptuirea justiției.

De aceea, la moment sunt necesare unele recomandări, hotărâri explicative sau propuneri *de lege ferenda* care să interpreteze prevederile relatate mai sus, pentru a o oferi organelor de drept posibilitatea de evita unele dezbateri inutile la faza de aplicare sau prelungire a arestului preventiv. În același timp, modificările operate la acest capitol au ca urmare încălcarea drepturilor și libertăților omului, în cazurile de prelungire nejustificată a arestului preventiv.

BIBLIOGRAFIE

1. Ion Chirtoaca, Ghennadi Epure, Armata de ocupație – o crimă politică, publicat în Criminalitatea politică: Reflecții istorico-juridice, manifestări și consecințe, ediția 2013 și ediția 2015, Chișinău, Ed. Academia „Ștefan cel Mare”, 2015, p. 340.

2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14.03.2003 // În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 104-110/447 din 07.06.2003.

3. Legea nr. 100 din 26.05.2016, pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003 // În Monitorul Oficial nr. 232-244 din 29.07.2018.

4. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04.11.1950, ratificată prin Hotărârea Parlamentului R. Moldova nr. 1298-XIII din 24.07.1997 // În Drepturile omului, Acte legislative internaționale și regionale, Ed. Epigraf, Chișinău, 2005.

5. Cauza Becciev contra Moldovei din 04.10.2005, definitivă la 01.04.2006.

6. Hotărârea Curții Constituționale nr. 3 din 23.02.2016, privind excepția de neconstituționalitate a alineatelor (3), (5), (8) și (9) ale articolului 186 din Codul de procedură penală // În Monitorul Oficial nr. 49-54 din 04.03.2016.

Vladislav GALEMBA,

*master în drept, lector universitar
al Catedrei „Pregătire militară și intervenții profesionale”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Igor SOROCEANU,

*student al anului III, Facultatea de Drept
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

CONTRABANDA – FAPTĂ TRANȘNAȚIONALĂ ȘI MIJLOC DE DOBÂNDIRE A VENITURILOR PE CALE ILEGALĂ

Rezumat

Un pilon important al organelor de drept în vederea menținerii securității statului în reprezintă eficientizarea activității în vederea contracarării contrabandei. În ultima perioadă de timp se atestă o majorare substanțială a încălcărilor vamale, în special când o parte din călători încearcă să treacă peste frontiera Republicii Moldova unele mărfuri, obiecte sau alte valori nedeclarate. Ignorarea legislației în vigoare, în special a normelor juridice care se referă la traversarea frontierei vamale, presupune în mod direct avantajarea pericolului social. În asemenea condiții, sunt lezate interesele economiei naționale, mai mult ca atât, această ignorare aduce grave prejudicii securității economice a statului.

Nivelul ridicat al faptelor transnaționale se manifestă printr-o pericolozitate socială sporită. Este binevenită intervenția instituțiilor de drept în domeniul combaterii infracțiunilor transfrontaliere printr-o cercetare justificată a aspectelor juridico-penale ale infracțiunilor vamale. Dar existența unei tactici științifice motivate de combatere a faptei de contrabandă ar fi mai eficientă în direcția prevenirii, descoperirii și cercetării acestor acțiuni ilicite.

Cuvinte-cheie: *ignorarea legii, trecerea frontierei, faptă transnațională, economia națională, îndatorire față de stat, contrabanda cu țigări.*

Summary

An important pillar of the law enforcement in maintaining security of the state represents the efficiency of the activity in order to counteract smuggling. Lately there has been a substantial increase of customs violations, especially when some travelers are trying to pass over the border of Republic of Moldova, some goods, objects or other underlader values. Ignoring legislation in force, especially of legal norms which refers to the crossing of the border suppose the benefit of the social danger. Because in such conditions the interests of the national economy are harmed and more than that, this ignorance brings seuous damage to the economic security of state.

The high level of cross-border crime is manifested by increased social dangers. It is welcomed the intervention of the law enforcen authorites in the field of combating cross-border crimes through a juEstified investigation of the juridical – criminal aspects of the customs offenses. But, existense of a scientific tactic motivated to combat the smuggling act would be more effective in getting, discovering, and investigating these illicit actions.

Keywords: *ignoring laws, crossing the border, transnational action, the national economy, duty towards the state, smuggling cigarettes.*

Declarația de Independență a marcat ruptura cu spațiul valoric totalitar sovietic și reorientarea noului stat independent spre spațiul valoric democratic european. Aspirațiile Republicii Moldova de a stabili relații în toate domeniile de interes comun cu țările europene și orientarea spre spațiul valoric democratic european au fost consfințite în actul de constituire a statului [8, § 62].

Introducere. Proclamarea la 27 august 1991 a Republicii Moldova ca stat independent, democratic și suveran a generat trebuința adoptării de noi acte legislative de importanță supremă în lipsa cărora activitatea tuturor instituțiilor statale și garantarea securității noul stat de drept ar fi imposibilă.

Referitor la conceptul ce *securitate a statului*, putem preciza că aceasta reprezintă „acea parte a securității naționale care asigură protecția suveranității, independenței și integrității teritoriale a statului, a regimului constituțional, a potențialului economic, tehnico-științific și defensiv, a drepturilor și intereselor legitime ale persoanei împotriva activităților informative și subversive ale serviciilor speciale și ale organizațiilor străine, precum și împotriva atentatelor criminale ale unor grupuri și indivizi aparte” [3, p. 21].

Economia națională, pe lângă suveranitate și integritate, la fel reprezintă un element principal al unui stat democratic, care poate crește și se poate dezvolta prin achitarea diferitor taxe și impozite. Prin conceptul „*taxe și drepturi de import sau export*” înțelegem taxele vamale și toate celelalte drepturi, redevențe și alte impozite care sunt încasate în momentul sau în legătură cu importul sau exportul mărfurilor, fără a include însă taxele și impozitele ale căror valoare este limitată la costurile aproximative ale serviciilor prestate” [1, art.1 lit. e)].

Metode și materiale aplicate. Autorii aplică următoarele metodele ale cercetării științifice: analizei, inductivă, deductivă și comparativă a interpretării logice a normelor de drept. Drept suport științific au servit literatura juridică a domeniului supus cercetării, precum și recomandările instituțiilor de drept, spre exemplu, ale Curții Supreme de Justiție și Curții Constituționale.

Rezultate obținute și discuții. Îndatorirea fiecărui cetățean de a contribui financiar la cheltuielile publice este o obligație constituțională. Din momentul satisfacerii unor necesități publice sau desfășurării unei activități legale de obținerea veniturilor ori traversarea frontierei de stat a mărfurilor, a obiectelor și a altor valori presupune plata financiară legal stabilită de legislația în vigoare și un comportament adecvat al cetățenilor în cadrul unui stat democratic. În vederea elucidării unei mențiuni mai clare referitoare la îndatorirea fundamentală a cetățenilor de a contribui prin taxe și impozite la cheltuielile publice, Curtea Constituțională a reiterat că „consacrarea pe cale constituțională a obligației fiecărui cetățean de a contribui prin impozite și taxe la cheltuielile publice și a obligației statului de a proteja interesele naționale în activitatea financiară este justificată de necesitatea asigurării certitudinii constituirii ritmice a resurselor financiare ale statului. Impozitele și taxele sunt sursa principală de venituri ale statului și constituie garanții importante ale apărării intereselor naționale pe plan financiar. Astfel, statul poate să-și onoreze obligațiile față de

cetățeni numai dispunând de resurse bugetare suficiente” [7, p.247].

Dar, cu toată această expresă „gravare” constituțională, o categorie de persoane în momentul trecerii peste frontiera Republicii Moldova a unor mărfuri sau obiecte, încearcă prin diverse metode de a se eschiva de la plata taxelor și impozitelor vamale prin eludarea, tănuirea, nedeclararea, folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală ori prin declararea neautentică a acestor valori. Astfel, prin folosirea uneia dintre aceste medote, nu putem afirma că conduita persoanelor care trec frontierele Republicii Moldova se caracterizează printr-o respectare completă a regulilor vamale. Această activitate denotă un caracter antisocial și ulterior devine pasibilă de răspundere juridică. În vederea respectării normelor prevăzute în Codul vamal al Republicii Moldova și a prevederilor legii nr. 215 din 04.11.2011 cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova, legiuitorul a incriminat la art. 248 Cod penal al RM răspunderea penală pentru această activitate, care presupune *trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a mărfurilor, obiectelor și a altor valori, în proporții mari (ce depășesc 20 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei), eludându-se controlul vamal ori tănuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei.*

În marea majoritate a statelor lumii contrabanda este definită ca una dintre cele mai periculoase tipuri ale activității transnaționale, iar combaterea acesteia reprezintă o sarcină a organelor de drept cu o importanță deosebită. Ca și orișicare tip de infracțiune, contrabanda evident va exista atât timp cât vor exista hotare și frontiere între state.

Termenul **contrabanda** este de origine italiană și provine de la cuvintele *contra bando*, care în traducere înseamnă *contra ordinului; contra legii de stat*, adică este o activitate care este interzisă de a fi desfășurată de lege, iar legiuitorul prevede în mod expres și răspunderea juridică pentru desfășurarea unor asemenea acțiuni. Apariția și evoluția contrabandei datează încă din antichitate, atunci când pentru prima dată a fost instituită cu putere juridică taxa pentru mărfurile introduse sau scoase din țară.

La etapa actuală, contrabanda reprezintă o preocupare esențială și bine dezvoltată care are scopul de a alimenta economia subterană a statului. Această activitate este foarte răspândită pe întreg teritoriul țării (la toate punctele vamale), care afectează grav valorile naționale ale tânărului stat de drept. În literatura de specialitate s-au evidențiat următoarele motive substanțiale care au favorizat creșterea semnificativă a cazurilor de contrabandă [5, p. 26]:

1. Ratele nejustificat de mari de impozite și taxe;
2. Nivelul scăzut de control fiscal și vamal;
3. Corupția în organele de control și supraveghere;
4. Discrepanța dintre nivelul impozitelor și cel al tarifelor vamale, precum și situația economică, nivelul scăzut de bunăstare a cetățenilor.

În aceste condiții, oamenii săraci, determinați de disperare, se împlică cu bună știință în afaceri ilegale.

Activitatea transfrontalieră de contrabandă a atins dimensiuni înalte în societate, care are efectul negativ de a amenința în mod direct securitatea economică a statului. Obiectele de contrabandă pot fi de diverse mărimi, cantități și numeroase după tipul de marfă. O treaptă periculoasă a acestei activități o reprezintă contrabanda săvârșită în proporții deosebit de mari cu droguri, arme, substanțe toxice și etnobotanice. Instituțiile de forță ale Republicii Moldova, specializate în domeniul relevării atentatelor criminale, prevenirii, descoperirii și cercetării faptelor transnaționale, desfășoară în permanență o conlucrare reciprocă în vederea curmării faptelor ilicite inclusiv de identificarea persoanelor care le săvârșesc.

Așadar, este important de menționat că intervenția comună a organelor de drept specializate în domeniul dat are menirea de a cerceta obiectiv și sub toate aspectele legitime orișice faptă îndreptată împotriva securității statului și economiei naționale. Practica judiciară națională ne arată mai multe cazuri de acțiuni ilegale pe calea contrabandei care au fost descoperite și cercetate printr-o conlucrare a instituțiilor de drept. Astfel, la data de 20 aprilie 2018 a fost reținută o grupare criminală care a introdus în țară prin contrabandă implanturi și proteze dentare în sumă de peste 6 milioane de lei „Pe parcursul anilor 2017-2018, nefiind înregistrați în calitate de importatori oficiali, membrii unei grupări criminale au introdus articolele dentare prin eludare de la controlul vamal, precum și declararea neautentică prin indicarea eronată a valorii mărfii în facturile **Invoice**. Marfa procurată în Israel, China, Italia și Coreea de Sud urma să fie comercializată clinicilor stomatologice private cu un preț mai redus decât cel de piață.

În urma a **19 percheziții** efectuate de către Procurorii Procuratura pentru Combaterea Crimei Organizate și Cauze Speciale (PCCOCS) și ofițerii Inspectoratului Național de Investigație (INI), la diferite locații utilizate de făptuitori **au fost depistate și ridicate peste 4 000 de implanturi și articole pentru proteze dentare în sumă de peste 6 000 000 de lei, bani în valută națională și străină în valoare totală de circa 1 151 000 lei.**

Totodată, procurorii PCCOCS au reținut 6 membri ai grupării criminale originari din Republica Moldova, care își recunosc vina și colaborează cu organul de urmărire penală” [10].

Analizând infracțiunea vizată, conform practicii judiciare în cauzele referitoare la contrabandă, putem menționa că „în contextul alin. (1) art. 248 CP, valoarea exprimată în bani a mărfurilor, obiectelor și altor valori cunoaște atât o limită inferioară, cât și o limită superioară. Astfel, valoarea exprimată în bani a obiectului material sau imaterial al infracțiunii de contrabandă, în varianta-tip, se situează între extremele: 20 și 40 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul comiterii infracțiunii. Dacă valoarea exprimată în bani a obiectului material sau imaterial al infracțiunii de contrabandă va depăși 40 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul comiterii infracțiunii, la calificare, se va reține lit. d) alin. (5) art. 248 CP” [9].

Făptuitorul este dominat de dorința survenirii unor anumitor profituri de pe urma faptei date. Previziunea consecințelor prejudiciabile la săvârșirea contrabandei se exprimă prin faptul că subiectul conștientizează caracterul prejudiciabil al acțiunilor sale și prevede consecințele lor dăunătoare. Recurgând la diverse mijloace și metode de mascare a activității sale infracționale, subiectul faptei își manifestă liber dorința de a ignora cerințele legii. Înainte de a purcede nemijlocit la comiterea faptei, făptuitorul își pregătește din timp planul acțiunilor sale, precum ar fi: procurarea mărfurilor, obiectelor și altor valori pentru a fi expediate în mod nelegitim peste frontiera de stat; confecționarea, amenajarea sau instalarea locurilor speciale de tănuire a obiectelor de contrabandă etc. Un aspect important la săvârșirea faptei de contrabandă prin introducerea în țară a oricăror obiecte sau mărfuri îl constituie faptul că totalitatea acțiunilor premergătoare de comitere a acesteia se petrec pe teritoriul statului vecin sau al unui alt stat străin. În practica judiciară se constată că odată ce făptuitorul a ajuns în punctul de trecere a frontierei de stat, tănuite de controlul vamal sunt considerate următoarele:

- obiectele și mărfurile care sunt indicate în declarația vamală sau documentele de însoțire a mărfurilor, nefiind însă prezentate controlului vamal de către persoana care este obligată să le prezinte, chiar dacă aceste obiecte n-au fost mascate;
- obiectele și marfa trecute peste frontieră prin aplicarea diferitor metode de mascare sau tănuire, inclusiv în unitățile de transport ori prin alte metode;
- obiectele și mărfurile prezentate controlului vamal ca bunuri ce aparțin persoanei care trece frontiera, însă în realitate aparțin altor persoane, fiind transportate peste frontieră la rugămintea acestora;
- obiectele și mărfurile interzise pentru expedierea în coletele poștale și indicate sub o altă denumire.

Așadar, analizând acțiunile date, la delimitarea contrabandei de alte fapte ilicite este necesară cunoașterea analizei juridice a semnelor componente care formează această componentă de infracțiune. Ceea ce presupune o promptă intervenție a organelor de drept și o metodică de cercetare eficientă și efectivă la zădărnicierea planurilor făptuitorilor și descoperirea acestor ilegalități.

Prin caracterul său transnațional, contrabanda există în fiecare țară, aceasta având o abordare și încadrare juridică esențială în textul normelor legislative al statului respectiv. Spre exemplu, în România, aceasta „apare tot mai des și în ipoteza de variantă a crimei organizate, cu o notă specifică a pericolului social, întrucât se poate săvârși de participanți constituiți în grupuri infracționale organizate, care pot avea relații de cooperare ilicită transnațională, planificată pe termen lung, motivată de dorința de profit, sau chiar de putere, care include, de multe ori, și un potențial substanțial de violență, de fraudă, de corupție etc., adică o cascadă de consecințe pe cât de nedorite, pe atât de periculoase” [2, p. 165].

Procesul acțiunilor de contrabandă este în permanentă creștere, în special ceea ce ține de contrabanda cu țigări. În acest moment pe teritoriul Republicii Moldova trece una din rutele neoficiale ale contrabandei de tranzit Ucraina-Moldova-România, pachetele de țigări sunt ascunse în diverse ascunzișuri și porțiuni retrase ale mijloacelor de transport care sunt puțin vizibile cu ochiul liber. Destinația aces-

tor pachete sunt orașele din România unde costul unui pachet de țigări este de 3-4 ori mai mare decât în Republica Moldova. Cea mai recentă „*captură*” din partea organelor de drept a așa-zisei *rute neoficiale a contrabandei* a avut loc la 29 martie 2018, atunci când „șase persoane suspectate de contrabandă cu țigări aduse din Ucraina și Republica Moldova au fost reținute, în urma unor percheziții efectuate de polițiștii specializați în combaterea *criminalității organizate, sub coordonarea procurorilor de la Serviciul Teritorial Iași al Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (DIICOT)*.”

Cele 25 de percheziții au vizat destructurarea unei grupări infracționale, bănuită de contrabandă cu produse din tutun pe raza județului Iași.

„Din cercetările efectuate până în prezent (10.04.2018) au rezultat indicii că gruparea infracțională ar fi fost coordonată de lideri în jurul cărora ar fi acționat ceilalți membri, fiecare potrivit locului și rolului avut în cadrul grupării. Între membrii grupării ar fi existat, de regulă, relații familiale sau de afinitate».

În urma perchezițiilor efectuate au fost ridicate 233 220 de țigarete provenite din Ucraina și Republica Moldova, sume de bani în lei și euro care ar proveni din comercializarea produselor de contrabandă, telefoane mobile, documente și două autoturisme care ar fi fost folosite la tranzacțiile cu țigarete” [11].

Contrabanda cu țigări, pentru moment, este cea mai răspândită faptă transnațională. De obicei aceasta este săvârșită de cel puțin două sau mai multe persoane, care „în comparație cu aceeași faptă comisă de o singură persoană, se caracterizează printr-un grad de pericol social mai înalt, exprimat prin faptul că persoanele care pentru comiterea contrabandei își unesc eforturile, în unele situații creând chiar și grupuri organizate, urmăresc un scop infracțional: trecerea ilegală peste frontiera vamală a statului a mărfurilor, încărcăturilor, valorilor, a mijloacelor de transport, și această unire nu numai că înlesnește comiterea infracțiunii, ci contribuie și la ștergerea calificată a urmelor, a dovezilor de comitere a ei. Totodată, contrabanda comisă de două sau mai multe persoane, de regulă, este comisă și în proporții deosebit de mari, provocând daune materiale esențiale nu numai bugetului statului, ci și intereselor legale ale subiecților activității economice externe a Republicii Moldova” [4, p. 10].

Cea mai răsunătoare și „*costisitoare*” deconspirare a unei activități transnaționale specializată în contrabandă cu țigări a fost identificată la mijlocul lunii martie 2018. Atunci când „12 indivizi membri ai unei grupări criminale organizate au fost reținuți pentru fabricarea și vânzarea ilegală a țigărilor în țările Uniunii Europene. Potrivit procurorilor de la Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale (PCCOCS), infractorii, cetățeni ai Moldovei, Ucrainei, Poloniei, României și Georgiei, au creat o schemă de racolare a persoanelor cu studii în domeniul tutungeriei, foști angajați ai Tutun-CTC, care monitorizau procesul de instalare a utilajelor destinate producerii și ambalării țigărilor.

Vitalie Busuioc, șeful adjunct al PCCOCS, menționa că „persoanele care erau racolate și urmau să efectueze anumite lucrări la fabricile respective, la o distanță de sute de kilometri de la locul amplasării acestor fabrici, erau legați la ochi pentru a nu vedea căile de acces la aceste fabrici”.

Uzina clandestină activă în regiunea Cernăuți din Ucraina, care oficial era un atelier de reparații. Acolo au fost depistate echipamente pentru fabricarea țigărilor, 50 de cutii de produse de tutungerie și o tonă jumătate de tutun netratat.

***Aleksandr Rosinski**, șeful de direcție a Serviciului de Grăniceri din Ucraina, a specificat că „în iulie 2017, în orașul Cernăuți a fost lichidată o afacere ilegală cu produse de tutungerie, pe care au creat-o indivizii la începutul anului trecut. În uzină se produceau țigări fără filtru, inclusiv țigări „Astra”, care se fabrică și la Chișinău”.*

O fabrică ilegală a fost descoperită și în orașul Wloclawek din Polonia.

***Ion Iachimov**, șeful Inspectoratului Național de Investigații al IGP al MAI a RM, a precizat că „au fost ridicate 4 milioane de țigarete, la prețuri de peste un milion de euro, la fel materie primă în cantitate de peste două tone. În urma perchezițiilor au fost depistate droguri, metanfitamină, pastile ecstasy și mai multe pachete cu marijuana, dar și arme și muniții».*

Activitatea acestei uzine a adus statului polonez prejudicii de peste 25 de milioane de euro.

***Adam Mroz**, șeful Poliției de Frontieră al Poloniei, a reiterat că „dosarul a fost inițiat în urma unei informații operative de la omologii din Moldova. La 13 martie 2018 au fost reținute opt persoane, membri ai unui grup criminal organizat. Indivizii au fost acuzați că au fabricat 96 de milioane de țigări contrafăcute”.*

Cei 12 infractori cu vârsta cuprinsă între 32 și 53 de ani, inclusiv patru moldoveni, sunt cercetați penal pe teritoriul Ucrainei, Moldovei și Poloniei” [12].

Astăzi, contrabanda cu țigări este una dintre cele mai dezvoltate laturi ale criminalității transnaționale, care afectează în mod direct economia națională a țării. Aceasta nu poate fi concepută și realizată fără participarea afaceriștilor – cetățeni a cel puțin două state. Autorul Rostislav Sobiețki menționează că „problematika contrabandei are tangență direct cu problematica securității statului, iar tendințele negative se manifestă astfel încât nefiind curmate la faza inițială, pot provoca consecințe neprevăzute pentru întreaga societate, ...iar însemnătatea eficienței luptei cu contrabanda, eschivarea de la achitarea plăților vamale, scoaterea ilegală a capitalului din Republica Moldova sub masca desfășurării operațiunilor de import-export și financiare, cu spălare de bani – actualmente este greu de supraapreciat” [6, p. 51].

Concluzie. În final, putem reitera că dacă făptuitorul încearcă să treacă peste frontiera vamală a Republicii Moldova unele mărfuri, obiecte sau alte valori prin nedeclararea acestora; ori dacă subiectul prezintă documente neautentice și se eschivează de la plata plăților vamale corespunzătoare, fapta respectivă trebuie calificată doar potrivit unei norme juridice prevăzute în conținutul art. 248 CPRM și în nici un caz conform art. 149 CPRM. Odată cu adoptarea noului Cod penal al Republicii Moldova și incriminarea la Capitolul X, art. 248 a infracțiunii de contrabandă, rezultă că legiuitorul a plasat pe prim-plan inviolabilitatea securității vamale, iar norma respectivă are menirea de a proteja și realiza acest scop.

După cum am observat, în urma analizei tezelor enunțate mai sus, contrabanda reprezintă o faptă transnațională, care atentează în mod direct la securitatea economică a statului și la un grup comun de relații sociale inerente activității

din sfera vamală. Așadar, pentru neadmiterea încălcării legislației vamale, și în special latura care se referă nemijlocit la traversarea frontierei Republicii Moldova și contracararea faptelor de contrabandă, este necesar de a fi întreprins un control vamal riguros și detaliat, în special asupra mijloacelor de transport. În asemenea circumstanțe, va avea loc preîntâmpinarea prin deconspirare a faptei date și sancționării persoanelor care se fac vinovate de acțiunile respective.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Convenția internațională privind asistența administrativă reciprocă pentru prevenirea, investigarea și reprimarea infracțiunilor vamale, încheiată la Nairobi la 9 iunie 1977. Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului nr.275-XV din 21 iunie 2001 // Monitorul Oficial nr. 78 din 12 iulie 2001, în vigoare pentru Republica Moldova din 21 iunie 2001. Publicată în ediția oficială „Tratate internaționale”.

2. Corlăteanu Sorin, Reflecții în legătură cu infracțiunea de contrabandă, În: Revista DREPTUL, București, nr.8, 2009.

3. Maimescu Sava, Obiectul material al contrabandei ca obiect de atentare asupra securității publice a statului, În: Revista națională de drept, nr.1, 2005.

4. Maimescu Sava, Contrabanda comisă în circumstanțe agravante pe teritoriul vamal al Republicii Moldova, Chișinău, Ed. Estetini (F. E. -P. „Tipografia Centrală”), 2016.

5. Lacusta Natalia, Elemente de drept penal comparat n materia infrațiunii de contrabandă, În: Legea și viața, nr. 7, 2012.

6. Sobietki Rostislav, Contrabanda: aspecte juridico-penale, Studiu monografic, Chișinău, Ed. Totex Lux, 2013.

7. Tănase Alexandru ș.a., COMPENDIU al jurisprudenței Curții Constituționale a Republicii Moldova (1995-2017), București, Ed. Wolters Kluwer, 2017.

8. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.24 din 09.10.2014 privind controlul constituționalității Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, și a Legii nr.112 din 2 iulie 2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere.

9. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.40 din 18 decembrie 2017, de modificare și completare a Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 5 din 24.12.2010 „Privind practica judiciară în cauzele referitoare la contrabandă, eschivarea de la achitarea plăților vamale și contravențiile vamale”.

10.http://www.realitatea.md/pccocs-i-ini-implanturi-i-proteze-dentare-in-suma-de-pesto-ase-milioane-de-lei-introduse-in-rm_75871.html (vizualizat la 22.04.2018).

11.https://www.publika.md/iasi-suspecti-de-contrabanda-cu-tigari-aduse-din-ucraina-si-moldova-retinuti-de-diicot_3000551.html (vizualizat la 11.04.2018).

12. https://www.publika.md/moldoveni-membrii-unei-grupari-specializate-in-contrabanda-cu-tigari-au-prejudiciat-bugetul-poloniei-cu-25-de-milioane-de-euro_3000434.html (vizualizat la 14.04.2018).

Mircea GLADCHI,
lector al Catedrei "Drept privat"
a Academiei "Ștefan cel Mare" a MAI

PROBLEMA TRANSFRONTALIERĂ DE PROTECȚIE A RESURSELOR DE APĂ POTABILĂ ALE RÎULUI NISTRU

Rezumat

Articolul redă problematica actuală cu care Republica Moldova se confruntă în raport cu menținerea și protecția situației ecologice a bazinului râului Nistru și aprovizionarea cetățenilor cu apă potabilă de înaltă calitate. Se analizează principalele probleme ce există în raport cu acțiunile efectuate de statul vecin Ucraina ce duc la degradarea râului. Autorul încearcă să propună anumite măsuri instituționale de protecție a bazinului râului Nistru și posibilitatea evitării degradării continue a râului prin prisma acordurilor și tratatelor existente sau viitoare.

Cuvinte-cheie: Mediu, râul Nistru, context transfrontalier, protecție

Summary

The article describes the situation in which Republic of Moldova regarding the environmental problems of river Dniester. Dniester River is in danger because of the actions performed by Ukrainian administration. The author tries to give suggestions that will improve the institutional and legislative part of the problem that degrade the quality of Dniester river.

Key-words: Environment, Dniester river, transboundary context, protection.

Problematica resurselor de apă potabilă calitativă este una persistentă pentru teritoriul Republicii Moldova. Rîul Nistru este principala sursă de aprovizionarea a R.M. cu apă dulce potabilă, din aceste motive protecția și menținerea calității acestor resurse naturale sunt vitale.

O cauză ce afectează calitatea apei în rîul Nistru sunt acțiunile Ucrainei în raport cu exploatarea energiei acvatice, sau mai bine spus construcția în masă a hidrocentralelor.

În anul 2017, s-au activizat negocierile moldo-ucrainene pe marginea unui Acord de funcționare a nodului energetic nistrean. Infrastructura energetică de pe segmentul ucrainean al Nistrului datează din anii '80 ai secolului trecut, se extinde pînă în prezent și este compusă din cîteva facilități. Două hidrocentrale la Novodnestrovsk și Nahoreanî, o Centrală Hidroelectrică de Acumulare prin Pompaj și un lac-tampon de reglare a debitului și temperaturii apei în Nistru. Pe lîngă această infrastructură, autoritățile ucrainene au anunțat în 2016 construcția a 6 hidrocentrale noi pînă în 2026. Facilitățile hidroelectrice existente ale Ucrainei pe Nistru produc 4 miliarde de kWh anual, echivalentul consumului anual de electricitate al Moldovei [1].

Activitatea hidrocentralelor pe suprafața rîului Nistru influențiază negativ atât calitatea apei potabile, flora și fauna rîului, cît și propriu-zis existența și debitul

lui. Pentru ameliorarea problemelor de acest ordin se încearcă negocieri pe plan internațional cât și regional, ceea ce ține de menținerea calității apelor râului Nistru și influențarea sau minimalizarea riscurilor de ordin ecologic ce pot proveni din cauza exploatării în masă a apelor acestui fluviu prin prisma barajelor de acumulare și a hidrocentralelor.

Îndeplinirea direcțiilor strategice de adaptare a bazinului râului Nistru la schimbările climatice trebuie să se bazeze pe mecanismele instituționale existente. În principiu sunt trei tipuri de astfel de mecanisme:

– Planuri, programe și mecanisme bazate pe realizarea de către Republica Moldova și Ucraina a obligațiilor internaționale și bilaterale, ce au tangență cu problemele și interesele aferente bazinului râului Nistru precum și cu schimbările climatice;

– Planuri, programe și legislație la nivel național și regional în Republica Moldova și Ucraina localizate în limitele bazinului râului Nistru, axate pe dezvoltarea sectoarelor și direcțiilor ce țin de adaptarea la schimbările climatice. Aici sunt cuprinse și planurile, și programele speciale de adaptare la schimbările climatice;

– Mecanismele directe de colaborare în problemele aferente bazinului. [2. p.60]

Pentru a-și proteja patrimoniul ecologic atât Republica Moldova, cât și Ucraina s-au antrenat în mai multe acorduri sau tratate internaționale ce le dau posibilitate de a-și securiza interesele. Unul dintre acestea este ” ESPOO – Convenția privind impactul asupra mediului în context transfrontalier” la care R.M. este parte din 1994 și Ucraina din 1999. Scopul convenției este intensificarea cooperării internaționale în domeniul evaluării impactului asupra mediului, îndeosebi în context transfrontalier, conștientizând necesitatea și importanța elaborării de politici cu caracter anticipativ și prevenirii, atenuării și monitorizării oricărui impact negativ important asupra mediului în general și, în special, în context transfrontalier, reamintind prevederile pertinente ale Cartei Națiunilor Unite, ale Declarației Conferinței Națiunilor Unite asupra mediului de la Stockholm, ale Actului final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa (C.S.C.E.) și ale documentelor finale ale reuniunilor de la Madrid și Viena ale reprezentanților statelor participante la C.S.C.E., constatînd cu satisfacție măsurile pe care statele sunt pe cale să le adopte pentru ca evaluarea impactului asupra mediului să fie practică în aplicarea legilor și a reglementărilor lor administrative, precum și a politicii lor naționale, conștiente de necesitatea de a lua în considerare, în mod expres, factorii de mediu la începutul procesului decizional, recurgînd la evaluarea impactului asupra mediului la toate nivelurile administrative oportune, ca instrument necesar în vederea îmbunătățirii calității informațiilor furnizate factorilor de decizie și permițînd acestora să ia decizii raționale din punct de vedere al mediului, concentrate pe limitarea pe cât posibil a impactului negativ semnificativ al activităților, îndeosebi în context transfrontalier, atente la eforturile organizațiilor internaționale de a promova practica evaluării impactului asupra mediului atât la nivel național, cât și internațional și ținînd seama de activitățile desfășurate în acest sens sub auspiciile Comisiei Economice a Națiunilor Unite pentru Europa, îndeosebi de rezultatele Seminarului privind evaluarea impactului asupra mediu-

lui (septembrie 1987, Varșovia - Polonia), și luînd act de Obiectivele și principiile privind evaluarea impactului asupra mediului, adoptate de Consiliul de conducere al Programului Națiunilor Unite pentru mediu și de Declarația ministerială privind dezvoltarea durabilă (mai 1990, Bergen - Norvegia) [3. p. 1]. Convenția respectivă oferă posibilitatea statelor parte să sesizeze să combată și să diminueze pericolele de mediu ce pot apărea în raporturile dintre state sau din cauza unor state. Convenția oferă metode de negocieri și ameliorări ale situațiilor create cît și posibilitatea de a apăra interesele părților la Curtea Internațională de Justiție. Din păcate, această convenție nu este suficientă pentru protecția intereselor Republicii Moldova în raport cu problema apărută. Convenția oferă recomandări pentru state de a implementa acțiuni întru negocierea situațiilor de genul dat, sau în caz de imposibilitate folosirea mecanismelor de rezolvare a defrenzelor descrise în ea. Prin urmare țările au nevoie de acorduri bilaterale pentru a reglementa mai amănunțit problema ecologică de frontieră ce le afectează populația. Luînd în considerație cele expuse ajungem la următorul subiect, sau tip de acord.

Un alt act ce ofera posibilitatea tangențial a apărării intereselor statelor pe plan ecologic este "Tratat între Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat din 18.08.1999". Articolul 3.1 din protocolul adițional se referă exclusiv la posibilitatea protecției de mediu *Pe sectorul transmis Ucraina are dreptul sa inalte construcții tehnice si de alta natura, necesare exploatarii și deservirii acestui sector și autostrăzii, să efectueze lucrări de reparații și de altă natură pe acestea, precum și să instaleze căi de comunicație și să se folosească de ele, respectînd ecologia terenului învecinat.*[4]

Cel mai recent acord între Republica Moldova și Ucraina în acest sens este "Acord între cabinetul de miniștri al Ucrainei și Guvernul Republicii moldova privind colaborarea în domeniul protecției și dezvoltării durabile a bazinului râului Nistru", semnat la Roma în 2012. Cabinetul de miniștri al Ucrainei și Guvernul Republicii Moldova, remarcînd importanța râului Nistru și a resurselor naturale aferente acestuia pentru dezvoltarea social-economică a statelor, orientîndu-se spre utilizarea rațională și protecția corespunzătoare a resurselor de apă, altor resurse naturale și ecosistemelor din bazinul râului Nistru, exprimînd îngrijorare față de starea resurselor de apă, altor resurse naturale și a ecosistemelor din bazinul râului Nistru și posibilele consecințe de gen economic, social și ecologic [5. p. 2]. Obiectivul Acordului îl constituie crearea cadrului de drept și organizațional al colaborării, pentru a realiza utilizarea rațională și argumentată din punct de vedere ecologic și protecția resurselor de apă, a altor resurse naturale aferente și a ecosistemelor bazinului râului Nistru în interesele populației și dezvoltării durabile a statelor. Interesant este că termenul acestui acord este unul destul de restrîns. *Prezentul Acord intră în vigoare la data primirii ultimei notificări în scris privind îndeplinirea de către Părțile Contractante a procedurilor interne, necesare pentru intrarea lui în vigoare, și are o valabilitate de cinci ani. Valabilitatea prezentului Acord se prelungește în mod automat pentru următoarele perioade de cinci ani, dacă nici una dintre Părțile Contractante nu a notificat în scris cealaltă Parte, cel puțin cu douăsprezece luni înainte de expirarea termenului respectiv de cinci ani, despre*

intenția sa de a înceta valabilitatea acestuia [5. p.17]. Respectiv, relativ recent a fost începută negocierea unui nou accord ce oferă posibilitatea protejării în continuare a acestor obiective.

La moment este negociat un nou acord. Existența unui astfel de Acord este o practică normală pentru exploatarea cursurilor de apă transfrontalieră. Ceea ce este mai puțin normal este conținutul propus de partea ucraineană pe marginea acestui acord:

1. Acordul lipsește Moldova de dreptul de a utiliza apa din lacul-tampon pe întreaga durată a acestui acord interguvernamental. Inițial termenul acestui tratat a fost de 99 de ani, apoi a fost redus la 49, pentru ca în ultimele versiuni aflate în negociere să se ajungă la 30 de ani.

2. Proiectul de acord nu face nici o referință la normele europene de exploatare, ci la niște reguli elaborate în perioada sovietică.

3. Lipsește mecanismul de compensare pentru pierderile cauzate de funcționarea nodului energetic nistrean, numite și servicii ecosistemice (apă potabilă, pește, servicii de recreere, irigare etc.).

4. Nu sunt definite debitele de apă minime asigurate pe Nistru în diverse perioade ale anului în funcție de hidraulicitate, precum și alți parametri ai fluxului de apă asigurat. Acești parametri sunt cruciali pentru funcționarea întregului ecosistem din segmentul moldovenesc al Nistrului, iar menținerea lor în limite acceptabile ar trebui să fie obligatorie.

5. Acordul nu face trimitere la cele 6 hidrocentrale noi planificate de partea ucraineană, deși acestea sunt practic legate de același nod energetic.

6. Nu se face nici o referire la necesitatea efectuării unor studii conforme cu legislația actuală de impact asupra mediului, impact social și impact economic la infrastructura existentă și nici la cea planificată. Fără astfel de studii nu este clar în baza a ce se negociază acest tratat interstatal.

7. În cazul apariției disputelor, versiunea de text a acordului cu care se va lucra va fi cea în limba rusă. O astfel de specificație limitează din start opțiunile de selecție a judecătorilor și arbitrilor în cazul în care se ajunge la Tribunalul de la Haga. Totodată, va crea dificultăți partenerilor de dezvoltare care vor dori să se ocupe de monitorizare. Astfel se exclude într-un mod ciudat și inexplicabil semnarea acestui acord în limba engleză, iar textul final al acordului va fi semnat doar în rusă, ucraineană și română.[1]

Observăm o serie de posibile dezavantaje care ar putea facilita deteriorarea clărității apei pe teritoriul R.M. din cauza acțiunilor statului vecin.

Consecințele degradării apelor râului Nistru sunt în special dramatice pentru Republica Moldova, deoarece Nistru reprezintă sursa cheie de apă potabilă a țării. Orașe ca Chișinău, Bălți, Rezina, Soroca, Criuleni, Orhei folosesc această sursă de apă zilnică direct din Nistru. Prin acest acord nechibzuit, deșertificarea, eroziunea solului și lipsa apei dulci riscă să devină un fenomen permanent care poate induce o criză umanitară forțată, depopularea teritoriului Moldovei și provoca un conflict permanent cu Ucraina din cauza deficitului de apă.

Elaborarea mecanismelor de protecție sunt îndeosebi de importante în

special pentru Republica Moldova. Este necesară acordarea unei atenții deosebite problematicii respective și elaborarea metodelor eficiente pentru menținerea și protecția obiectivului respectiv strategic. După cum a fost descris anterior o problemă majoră o reprezintă acțiunile Ucrainei. Din păcate, convenția ESPOO nu constituie o modalitate efectivă de protecție, ea doar oferă părților cointerese un model care ar permite elaborarea unor acorduri/tratate bilaterale ce ar permite Republicii Moldova să impună un anumit comportament specific părții contractante. Prin acordul respectiv R.M are posibilitatea reală de a cere anumite condiții reale pentru păstrarea sistemului hidrologic al râului Nistru și în caz de necesitate impunerea penalităților cu împiedicarea anumitor acțiuni prejudiciabile aduse apelor râului Nistru care influențează negativ viața sau sănătatea populației Republicii Moldova sau posibilitatea de atac al statului la o curte de arbitraj specializat sau prin prisma ESPOO la Curtea Internațională de Justiție.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Ion Efros. *De ce înnămolirea Nistrului va evapora întreaga Moldovă, poate costa de 10 ori mai mult decât sifonarea unui miliard din sistemul bancar și cum putem preveni acest dezastru? Explicații, sugestii și idei pe înțelesul populației, Guvernului și partenerilor de dezvoltare.* <http://www.platzforma.md/arhive/37450>
2. Nicolai Denisov cu participarea consultanților UNECE și OSCE: Alexei Andreev, Nicolai Babici, Vera Balabuh, Gherman Bejenaru, Roman Korobov, Iurii Nabivaneț, Mihail Penkov. *Direcții strategice de adaptare la schimbarea climei în bazinul râului Nistru*, ENVSEC • UNECE • OSCE • 2015. 72.p
3. Convention on environmental impact assessment in a transboundary context (ESPOO), United Nations 1991.
4. Tratat între Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat din 18.08.1999.
5. Acord între cabinetul de miniștri al Ucrainei și guvernul Republicii Moldova privind colaborarea în domeniul protecției și dezvoltării durabile a bazinului râului Nistru (Roma,2012).
<http://www.apelemoldovei.gov.md/libview.php?l=ro&idc=127&id=521>

Malvina DIMITRIȘIN,

Șef Serviciu, comisar principal IGPF

Eugenia GUGULAN,

doctorandă, lector-universitar

al Catedrei „Drept privat” a Academiei ”Ștefan cel Mare” a MAI

PROBLEME ACTUALE PRIVIND COMBATERICA CRIMINALITĂȚII TRANSFRONTALIERE

Rezumat

În ultimele decenii crima organizată s-a globalizat și a devenit una dintre principalele puteri economice și armate ale lumii. Problema criminalității transfrontaliere prezintă mai multe fațete și poate fi analizată din diferite perspective. Astfel, putem considera acest fenomen o amenințare chiar și la adresa siguranței naționale, în special datorită faptului că până acum grupările infracționale nu au fost implicate doar în activitățile de proliferare a armelor, ci și în migrația clandestină, traficul de ființe umane, coruperea guvernelor naționale și infiltrarea unui sistem financiar global din ce în ce mai interdependent.

Analizând principalele modalități de manifestare a acestui fenomen, precum și evoluția acestora, autorii identifică un șir de propuneri privind prevenirea și contracararea acestui flagel.

Cuvinte cheie: securitatea națională, crimă organizată, grupuri criminale, traficul de ființe umane, prevenirea și combaterea crimei organizate.

Summary

In recent decades, organized crime has globalized and became one of the major economic and armies powers of the world. Border crime problem has several faces and can be analyzed from different perspectives. Thus, we can consider this phenomenon a threat even to the national security, especially due to the fact that until now the criminal groups were not only involved in the proliferation activities of weapons, but also in clandestine migration, trafficking in human beings, corruption of national Governments and infiltration of a global financial system increasingly interdependent.

Analyzing the main manifestation ways of this phenomenon, as well as its evolution, the author identifies a number of recommendations on preventing and combating this scourge.

Keywords: national security, organized crime, criminal groups, trafficking, preventing and combating organized crime.

1. CONSIDERAȚIUNI PRELIMINARII

Republica Moldova se învecinează cu frontiera externă a Uniunii Europene, ceea ce impune abordarea comună a problematicii frontaliere. În aceeași măsură, aderarea la UE, obiectivul politic strategic al țării, implică din partea Republicii Moldova, printre alte angajamente, alinierea la reglementările, standardele și bunele practici europene în domeniul gestiunii frontierei, inclusiv al combaterii criminalității transnaționale [10].

Politica de securitate a Republicii Moldova reprezintă un ansamblu de concepte, de norme juridice și de acțiuni orientate spre promovarea și protejarea inte-

reșelor naționale prin identificarea, prevenirea și contracararea amenințărilor și a riscurilor cu impact asupra securității statului.

Securitatea Republicii Moldova este afectată și de o serie de riscuri și vulnerabilități care pot degenera în amenințări în cazul ignorării și/sau al gestionării lor inadecvate. La acest capitol se înscriu: insecuritatea societală (polarizarea societății, alcoolismul, narcomania, tabagismul etc.), instabilitatea politică și capacitățile reduse de securizare a frontierei de stat (în particular, lipsa controlului asupra segmentului ei transnistrean), terorismul, insecuritatea alimentară, influența crizelor economice și a celor financiare, inclusiv a celor externe [11].

Asigurarea unui caracter durabil și stabil stării de securitate națională a Republicii Moldova depinde de abilitatea/capacitatea statului de a face față provocărilor complexe, care constituie rezultatul mai multor procese transfrontaliere, intercalate și interpătrunse, de natură politică, economică, socială, demografică și ecologică.

În vederea elucidării complexului problematic ce ține de contracararea criminalității transfrontaliere apare necesitatea de a face anumite precizări conceptuale.

Statele membre ale ONU au fost de acord încă din anul 1994 că trebuie să stabilească o definiție comună pentru criminalitatea organizată, pentru a face cât mai omogene măsurile luate la nivel național și pentru a asigura eficacitatea cooperării internaționale.

Astfel, o primă definiție a „crimei organizate” se regăsește în *Planul Mondial de Acțiune contra criminalității transnaționale organizate* [12]. Adunarea Generală a ONU a încercat să dea în acest fel o primă definiție prin raportare la activitățile ilegale comise, pornind de la furtul internațional de autovehicule până la vânzarea produselor nucleare, activitățile de imigrare ilegală, crimele contra mediului, crimele de piraterie informatică, traficul de femei și copii și ajungând până la corupție.

Ulterior, instituțiile internaționale nu au definit conceptele de „*crimă organizată*” sau „*criminalitate organizată*”, dar au înțeles să se raporteze la acest fenomen prin conceptul de „organizație criminală”. În linii generale, atât Interpol, cât și Europol definesc „**organizația criminală**” ca fiind o întreprindere sau grup de persoane angajate în activități ilegale permanente, angajate dincolo de frontierele naționale și care au ca principal obiectiv obținerea de profit.

În anul 1998, Consiliul Uniunii Europene – Justiție și Afaceri Interne definea la rândul său conceptul de „**organizație criminală**” ca fiind „o asociere structurată, a mai mult de două persoane, stabilită în timp, care acționează concertat în vederea comiterii de infracțiuni pasibile de o pedeapsă privativă de libertate sau de aplicarea unei măsuri de siguranță privative de libertate de maximum patru ani, sau de o pedeapsă mai severă, indiferent dacă aceste infracțiuni reprezintă un scop în sine sau un mijloc de obținere a unor avantaje materiale și, după caz, de influențare ilegală a funcționării autorităților publice” [13].

Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate adoptate la New York la 15 noiembrie 2000 (denumită în continuare „Convenția de la Palermo”) înlocuiește sintagma de „organizație criminală” cu cea de „grup infracțional organizat”. Astfel, conform art. 2 lit. a) din această Convenție,

„grupul infracțional organizat” este: „ un grup structurat alcătuit din trei sau mai multe persoane, care există de o anumită perioadă și acționează în înțelegere, în scopul săvârșirii uneia ori mai multor infracțiuni grave sau infracțiuni prevăzute de prezenta convenție, pentru a obține, direct ori indirect, un avantaj financiar sau un alt avantaj material”.

Se poate considera relevantă în definirea conceptului și cea de-a cincea Conferință ONU, care a elaborat Rezoluția „Crima ca formă de afaceri”. Rezoluția evidențiază patru criterii considerate a fi definitorii pentru criminalitatea organizată, și anume:

- scopul, respectiv, obținerea de câștiguri substanțiale;
- legăturile, respectiv, existența unor relații bine structurate și delimitate ierarhic în cadrul grupului;
- specificul, respectiv, valorificarea atribuțiilor și relațiilor de serviciu ale participanților la grup;
- nivelul, respectiv, ocuparea de către participanții la grup a unor funcții superioare în economie și societate.

Criminalitatea poate fi atribuită la categoria unui concept care este dificil de definit și de evaluat, deoarece nu poate cu certitudine asimilată unei forme exacte de criminalitate. Noțiunea de „criminalitate” se folosește deseori în cazurile unei pluralități de acte infracționale, o totalitate statistică a lor.

Ca continuitate ajungem la concluzia că la nivel legislativ național și european nu regăsim o unanimitate în vederea conturării conceptelor de criminalitate și metodelor centralizate de combatere a acesteia. Mai mult decât atât, se poate vorbi și de o instabilitate terminologică în literatura juridică internațională, concretizată în utilizarea în mod interschimbabil a următoarelor sintagme: „*criminalitate organizată*”, „*crimă organizată*”, „*grup infracțional organizat*”, „*crima organizată transfrontalieră*”, „*criminalitate transfrontalieră*”, „*criminalitate organizată transnațională*”.

În sens larg, prin „*criminalitate*” se înțelege un ansamblu de manifestări antisociale care încalcă prevederile normei de drept și atrag intervenția forței coercitive a statului, în timp ce „*crima*” este definită în dreptul penal ca fiind orice violare a legii penale. În altă ordine de idei, „*criminalitatea*” reprezintă un fenomen social-juridic negativ cu caracter de masă, variabil din punct de vedere istoric, care este constituit din totalitatea infracțiunilor comise pe un anumit teritoriu, într-o perioadă determinate de timp, ce se caracterizează prin indicatori cantitativi (nivelul, dinamica) și calitativi (structura, caracterul) [3, p.12]. În consecință, putem deduce că noțiunea de „criminalitate” se raportează la fenomen în general, iar noțiunea de „crimă” se referă la orice violare a legii penale.

Analiza definițiilor expuse în literatura de specialitate relevă faptul că unii autori utilizează conceptul de criminalitate organizată pentru a defini relațiile dintre organizațiile ilegale, în timp ce alții utilizează conceptul pentru a defini un grup de activități ilegale efectuate de către anumiți agenți.

Totodată, este necesar de a face o delimitare între terorism și crima organizată. De regulă, prima nu urmărește un scop lucrativ, iar rațiunea de a fi a celeilalte este de a face bani. Dar această clasificare elementară nu rezista mult timp unei analize.

În realitate, unele rețele teroriste au nevoie de bani pentru finanțarea activității lor, iar crima organizată are legături privilegiate cu acestea [6]. Este sigur că declarațiile cotidiene sunt făcute pentru a exprima voința conducătorilor politici, economici și sociali de a lupta de fiecare dată împotriva terorismului, crimei organizate și corupției. Totuși rezultatele nu sunt cele așteptate. O altă problemă majoră care se pune statelor ca și societăților este de a găsi soluții pentru a pune în loc strategii de lupta împotriva criminalității transnaționale organizate, respectiv cum se conciliază valorile universale ale statului de drept și dispozițiile restrictive de libertate care sunt necesare luptei contra acestui flagel. În sfârșit, trebuie avută în vedere amploarea fenomenului și pericolozitatea grupurilor criminale organizate și necesitatea de a pune în loc dispoziții speciale restrictive de libertăți publice.

2. CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ

Astăzi, fenomenul crimei organizate atrage din ce în ce mai mult atenția publicului, guvernelor naționale și organizațiilor internaționale. În măsura în care grupurile criminale sunt implicate în periculosul joc al proliferării armelor, în migrația inegală, în coruperea guvernelor naționale și în penetrarea sistemului financiar global, crima organizată transfrontalieră este o amenințare la adresa siguranței naționale și personale a fiecărui cetățean în parte [2, p.87].

Prevenirea oricăror forme de crimă transfrontalieră, inclusiv cele enumerate mai sus, reprezintă o sarcină dificilă dar necesară pentru toate țările.

Lumea contemporană se află într-un proces pe alocuri impredictibil de schimbare, caracterizat prin accelerarea interdependențelor economice, politice și de securitate dintre state. În acest context, problemele de securitate devin din ce în ce mai complexe și multidimensionale, iar actorii statali nu mai au posibilitatea să prevină și să combată amenințările la adresa securității în lăuntru propriilor granițe.

Putem vorbi astfel despre o globalizare a riscurilor și amenințărilor, respectiv, despre o criminalitate organizată transnațională care utilizează toate facilitățile pe care globalizarea le-a creat, dar în egală măsură valorifică toate vulnerabilitățile inerente acestui proces.

A devenit evident faptul că fenomenul criminalității organizate reprezintă o amenințare neconvențională la adresa securității statelor, încalcă drepturile omului și subminează dezvoltarea economică, culturală, socială și politică a societății.

Criminalitatea organizată a devenit globală, a căpătat proporții macroeconomice, iar relațiile dintre rețelele de crimă organizată au devenit din ce în ce mai sofisticate.

Astfel, în opinia unor autori, societatea contemporană este o „societate a riscului global”, caracterizată prin mai multe straturi de riscuri, și anume, crizele ecologice, crizele economiei globale și marea criminalitate. Or, dimpotrivă, globalizarea determină o micșorare a lumii, datorită creșterii posibilității de schimburi rapide de mărfuri și creării civilizației globale [8, p.8-9].

Aceste dezbateri cu privire la consecințele fenomenului de globalizare au generat o schimbare de paradigmă în abordarea fenomenului criminalității organizate, centrul atenției fiind mutat pe actorii globali ai criminalității.

Se evidențiază o formă aparent nouă a grupurilor de crimă organizată constituite în rețea care sunt mai puțin definite de o apartenență etnică sau națională,

fiind caracterizate de capacitatea de a acționa în plan internațional. Structurile tradiționale piramidale ale acestor organizații au evoluat în rețele de celule ale căror parteneri și chiar implantarea acestora se schimbă în mod constant.

Această modificare de structură a grupurilor infracționale organizate determină un alt tip de acțiuni, centrate pe domenii de criminalitate și mai puțin pe grupurile infracționale etnice.

Apare în mod firesc întrebarea care sunt cauzele care generează și sporește intensiv globalizarea criminalității. Analizând literatura de specialitate vom încerca să expunem mai multe cauze, fără pretenția ca enumerarea acestora să aibă un caracter exhaustiv.

O primă cauză este relaționată la schimbările politice ce au avut loc în Europa, urmare a căderii comunismului și sfârșitului Războiului Rece. Cu privire la aceste cauze se acreditează opinia potrivit căreia coaliția anticomunistă creată după cel de-al Doilea Război Mondial în jurul democrației creștine a întreținut și justificat compromisuri atât cu marile grupuri economice licite, cât și cu cele de tip ilicit [4, p.55-60]. Paradisurile fiscale și prețurile de transfer fac parte, de exemplu, din sfera compromisurilor mai sus enunțate.

O altă explicație este dată de incapacitatea democrației occidentale de a face față, prin mijloace democratice tradiționale, mării criminalități organizate globalizate. Căderea barierei comerciale, urmare a prăbușirii sistemului comunist în Europa, a făcut ca grupurile criminale să profite în primul rând de liberalizarea fluxurilor de bunuri, servicii, persoane și de capital.

Pe de altă parte, progresele în tehnologia comunicației au generat noi perspective de acțiune grupurilor criminale, e-mail-ul, telefonia mobilă au eliminat problemele de spațiu și de timp, devenind în anumite situații mijloace concrete de realizare a infracțiunilor. Actorii globali ai criminalității valorifică plenar infrastructura creată la nivel global pentru desfășurarea unor activități economico-financiare licite. De exemplu, companiile multinaționale deschid sucursale și/sau filiale în zonele în care mâna de lucru și materia primă sunt mai ieftine, cu scopul de a-și maximiza profitul [5, p. 9]. Mai mult decât atât, acești mari actori ai criminalității folosesc experți cu o înaltă pregătire profesională, pregătiți la cele mai repute universități [7, p. 29-30].

Conflictele armate regionale au determinat, la rândul lor, o escaladare a cererii și, respectiv, ofertei de arme. Este bine cunoscut faptul că grupurile etnice și/sau religioase angajate în conflicte armate sunt alimentate cu arme nu numai pe căi legale și în atare condiții este evident faptul că aceste conflicte au favorizat traficul ilicit de arme, dar și alte forme ale criminalității organizate determinate de nevoia finanțării achiziției de armament.

Conflictele armate, dar și discrepanțele dintre state în ceea ce privește nivelul de dezvoltare economică au condus la dezvoltarea fenomenului migrației. Odată cu migrația legală s-a dezvoltat și fenomenul migrației ilegale, fenomen care a condus la crearea și dezvoltarea unor rețele transnaționale. Odată cu exportul de persoane s-a realizat și un export de infractori și teroriști [1, p. 32], persoane care odată stabilite în țările receptoare au creat adevărate grupuri criminale organizate.

Complexitatea fenomenului crimei organizate scoate în evidență și alte concluzii, pornind tocmai de la faptul că este parte intrinsecă a procesului de globalizare [9, p.82]:

– implică și afectează indivizi din toate categoriile sociale, de la cei umili, fără speranța unui loc de muncă și a unui viitor decent pentru ei și familia lor, până la cei din sferele înalte economice, financiare și decizionale;

– contracararea crimei organizate nu este apanajul unui singur tip de instituție a unui stat, ea putând deveni eficientă numai în situația creării unui curent generalizat de implicare a instituțiilor fundamentale ale statului, organizațiilor internaționale, organizațiilor neguvernamentale, asociațiilor cetățenești și a fiecărui individ în parte;

– eficiența luptei împotriva fenomenului crimei organizate, în contextul procesului de globalizare, rezultă numai din cooperarea pe plan internațional;

– succesul de durată al luptei împotriva fenomenului crimei organizate are la bază asigurarea unei educații reale prestate la nivel de individ atât în statele-surșă, cât și în statele-țintă ale vectorilor purtători de acțiuni ilegale.

Criza economică, la rândul său reprezintă și ea o cauză a dezvoltării criminalității organizate. Deși majoritatea autorilor consideră că una dintre cauzele crizei economice a fost tocmai dezvoltarea fără precedent a operațiunilor criminale transnaționale, mai ales a celor de natură economico-financiară și de corupție, aceiași autori arată că relația cauză-efect s-a inversat. Prin urmare, este unanim acceptat faptul că în perioadele de criză, operațiunile grupurilor criminale sunt mai frecvente, reacția autorităților este mai diluată, iar nevoia cooperării la nivel interstatal devine imperioasă.

3. CONCLUZII

Crima organizată, îndeosebi cea transfrontalieră, are tendința de a se îmbina cu activitatea organizațiilor teroriste și proliferarea armelor de distrugere în masă. Persistența factorului criminogen creează condițiile necesare pentru activitatea teroristă și proliferarea de armament. În absența controlului asupra raioanelor de est și a segmentului transnistrean al frontierei moldo-ucrainene, fenomenul crimei organizate devine o amenințare crescândă la adresa securității naționale a Republicii Moldova. Acest factor de risc poate produce, de asemenea, efecte negative la nivel subregional și regional.

Pericolul creșterii influenței crimei organizate transfrontaliere asupra societății moldovene combinat cu fenomenul corupției, precum și eventuala penetrare a crimei organizate în sfera politică, serviciile sociale și economia țării poate submina funcționarea principiului supremației legii în stat și, implicit, securitatea națională a Republicii Moldova.

Crima organizată transfrontalieră reprezintă probabil cea mai puternică amenințare contemporană la adresa securității statelor lumii, iar rețelele ilicite transnaționale nu pot fi dizolvate fără implementarea unor măsuri unitare din partea tuturor organismelor statale specializate în ofensiva antiinfracțională.

Analiza instrumentelor juridice internaționale, dar și a celor adoptate la nivel european relevă faptul că fenomenul criminalității organizate nu poate fi defi-

nit și lipsa unei definiții acreditate juridic poate fi eventual explicată prin dinamica fenomenului în ansamblu, dar și a formelor sale de manifestare. Crima organizată, respectiv, criminalitatea organizată transfrontalieră, din perspectivă conceptuală, pare că rămâne apanajul preocupărilor doctrinarilor, fără ca definițiile acreditate de către aceștia să dobândească valențele juridice necesare impunerii unei definiții cu valoare de universalitate.

Convenția de la Palermo, chiar dacă conține în titlul său sintagma „*criminalitate organizată transfrontalieră*” și este principalul instrument juridic internațional care are ca scop combaterea și prevenirea criminalității organizate transfrontaliere, nu prevede o definiție a acestui fenomen. Lipsa unei definiții legale este explicată prin nevoia de a se asigura o aplicabilitate generală a prevederilor Convenției de la Palermo, în contextul în care fenomenul are o dinamică fără precedent și omenirea se confruntă cu noi forme de manifestare a infraționalității, dificil de previzionat.

Convenția de la Palermo enunță însă exhaustiv faptele care trebuie să fie incriminate ca infracțiuni de către statele părți, stabilind că aceste infracțiuni intră în sfera de aplicare a Convenției, în măsura în care au un caracter transnațional și în comiterea lor este implicat un grup infracțional organizat. Astfel fiind, sunt enumerate ca fapte care trebuie să fie incriminate de către statele părți: participarea la un grup infracțional organizat, corupția, spălarea de bani, obstrucționarea bunei funcționări a justiției și infracțiunile grave. În ceea ce privește infracțiunile grave, Convenția nu face o enumerare a acestora, lăsându-se la latitudinea statelor membre posibilitatea ca în funcție de regimul sancționator stabilit prin legile penale naționale să determine acele infracțiuni care vor intra în categoria infracțiunilor grave și care, în măsura în care au un caracter transnațional și implică un grup infracțional organizat, vor intra în sfera de aplicare a Convenției.

La nivel european, primul act legislativ cu caracter obligatoriu este Decizia-cadru 2008/841/JAI din 24 octombrie 2008 privind lupta împotriva crimei organizate. Similar Convenției de la Palermo, nici acest instrument juridic european nu prevede o definiție pentru crima organizată transfrontalieră. Ceea ce diferențiază Decizia-cadru de Convenția de la Palermo este însă sintagma de „organizație criminală”, preferată de către legiuitorul european în locul celei de „grup infracțional organizat” utilizată de Convenția de la Palermo, deși definițiile propriu-zise ale celor două sintagme sunt cvasi-similare. Considerăm important a semnală faptul că Decizia-cadru a fost adoptată la data de 24 octombrie 2008, ulterior semnării Convenției de la Palermo de către Uniunea Europeană, situație în care, cel puțin din punct de vedere terminologic, între cele două instrumente juridice ar fi trebuit să existe identitate.

Mai mult decât atât, Decizia-cadru se limitează la a obliga statele membre să incrimineze participarea la organizațiile criminale în una sau ambele modalități prevăzute de Decizie, spre deosebire de Convenția de la Palermo, care enumeră exhaustiv infracțiunile care intră în sfera criminalității organizate transfrontaliere, așa cum am arătat mai sus.

Comparând cele două instrumente juridice se naște o întrebare firească și logică și anume dacă suntem în prezența unei simple necorelări sau, dimpotrivă, s-au avut în vedere modalități diferite de reglementare.

În opinia noastră, voința reală a părților semnatare ale Convenției internaționale este de a se asigura incriminarea în legislațiile penale naționale a următoarelor fapte, respectiv, participarea la grup infracțional organizat, spălarea de bani, obstrucționarea bunei funcționări a justiției, corupția, independent de regimul sancționator aplicat, infracțiuni care vor fi subsumate criminalității organizate transfrontaliere, în măsura în care au un caracter transnațional și implică un grup infracțional organizat.

Generalizând, putem spune că în timp ce Convenția de la Palermo include în sfera criminalității organizate transfrontaliere o serie de infracțiuni enunțate exhaustiv, inclusiv cele menționate generic prin sintagma „infracțiuni grave”, Decizia-cadru include în sfera criminalității organizate numai participarea la o organizație criminală într-una din cele două modalități reglementate.

Concluzia de mai sus se fundamentează și pe prevederile art. 83, alin. (1) din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene [14], prevederi care reglementează crima organizată ca un domeniu al criminalității transnaționale, alături de terorism, trafic de persoane și exploatarea sexuală a femeilor și copiilor, traficul internațional de droguri, traficul internațional de armament, spălarea de bani, corupția, contrafacerea mijloacelor de plată, criminalitatea informatică.

Prin urmare, în accepțiunea legiuitorului european, crima organizată, respectiv, participarea la o organizație criminală așa cum aceasta este definită de către Decizia-cadru este un domeniu al criminalității transnaționale alături de domeniile sus-menționate. Este lesne de observat că se face distincție între criminalitatea transfrontalieră care are ca domeniu de manifestare crima organizată și că atât Tratatul de la Lisabona, cât și Decizia-cadru nu utilizează sintagma „crima organizată transfrontalieră”, sintagmă utilizată însă în Convenția de la Palermo. De asemenea, Tratatul de la Lisabona prevede faptul că traficul de droguri, traficul de persoane, traficul de armament etc. reprezintă domenii, alături de crima organizată, în care se poate manifesta criminalitatea transnațională.

Analiza instrumentelor juridice nu este pur teoretică, ci are o finalitate practică de necontestat. Astfel, în statele membre ale Uniunii Europene erau deja incriminate sau au fost incriminate, urmare a adoptării actelor legislative cu caracter obligatoriu la nivel european și semnării convențiilor internaționale, următoarele fapte: fie participarea la o organizație criminală, fie participarea la un grup infracțional organizat sau asocierea în vederea comiterii unei infracțiuni.

Considerând că obligația de incriminare a acestor fapte stabilită prin instrumentele juridice analizate urmărește armonizarea legislațiilor naționale, astfel încât să se realizeze premisele pentru cooperare judiciară în materie penală, este aproape evident faptul că acest fundament pare viciat de inconsecvențele terminologice cu importante consecințe practice.

Pe de altă parte, este de asemenea important de subliniat faptul că o serie de state părți semnatare ale Convenției de la Palermo au formulat declarații prin care au înțeles să dea anumite interpretări prevederilor acesteia sau au formulat rezerve prin care au modificat și, respectiv, exclus aplicarea unor prevederi ale Convenției de la Palermo. Din această perspectivă, devine evident că dincolo de necorelările terminologice mai sus enunțate existente între instrumentele juridice internațio-

nale, europene, dar și cele adoptate la nivel național, se poate vorbi cu temei și despre o aplicare neunitară a acestora urmare a declarațiilor și rezervelor formulate.

La rândul său, Consiliul Europei aprecia că atât la nivel internațional, cât și la nivel european, principala problemă este dată de modul deficitar în care instrumentele juridice elaborate la nivel internațional și european sunt puse în practică, în special în ceea ce privește cooperarea polițienească și judiciară.

Astăzi, problema esențială nu este dată de nevoia elaborării de noi convenții sau alte instrumente juridice, ci de problema ratificării, aplicării și asigurării eficacității instrumentelor juridice deja existente.

BIBLIOGRAFIE

1. Cășuneanu Florin Daniel, Criminalitatea organizată în legislațiile penale europene, Ed. Universul Juridic, 2013.
2. Hedeșiu Emil, Contracararea crimei organizate transfrontaliere, București, Ed. UNAP, 2005.
3. Larii Iurie, Criminologie, Chișinău, Volumul I, Ed. Elena-V.I., 2004.
4. Lascoumes P., Corruptions, Paris, Presses de Science Po, 1999, p. 55-60; Della Porta, Y. Meny, Democratie et corruption en Europe, Paris, La Découverte, 1995.
5. Oliveira E., Globalization and crime, the transnational network of drug trafficking in the Amazon region, Upsit Publications, Orlando, Florida, 2010.
6. Păvăleanu Vasile, Combaterea infracționalității transfrontaliere, Universitatea „Ștefan cel Mare” – Suceava.
7. Peillon V., Les milliards noirs du blanchiment, Paris, Hachette, 2004.
8. Robertson Roland, Globalization. Social theory and global culture, London, Sage, 1992.
9. Stamatini Ștefan, Fenomenul crimei organizate transfrontaliere, Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, Științe socioumane, ediția a XI-a, nr.2.
10. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.1005 din 10.12.2014 pentru aprobarea Strategiei naționale de management integrat al frontierei de stat pentru anii 2015-2017.
11. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 153 din 15.07.2011 pentru aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova Publicat: 14.10.2011 în Monitorul Oficial nr. 170-175.
12. Planul Mondial de Acțiune adoptat prin Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 49/159 din 23 decembrie 1994.
13. Acțiunea Comună din 21 decembrie 1998 (98/733/JAI) adoptată de Consiliu în temeiul Art. K.3 din Tratatul privind Uniunea Europeană, privind incriminarea participării la o organizație criminală în statele membre ale Uniunii Europene.
14. <https://www.juridice.ro/504857/criminalitatea-organizata-abordari-doc-trinare-si-instrumente-juridice-internationale.html>
15. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0001.02/DOC_2&format=PDF

Aliona GUMENCO,

*master în drept, doctorand, lector universitar
al Catedrei „Drept public și securitate a Frontierei”
a Academiei “Ștefan cel Mare” a MAI*

CRIMINALITATEA TRANȘNAȚIONALĂ – AMENINȚARE DIRECTĂ LA SECURITATEA STATELOR EUROPENE

Rezumat

Prezentul articol se referă la crima organizată transnațională care este o problemă crucială în numeroase state europene, deoarece reprezintă o amenințare majoră pentru statul de drept, pentru suveranitatea națională și autoritatea statelor, pentru valorile democratice, instituțiile publice și economiile naționale. Totodată, criminalitatea transfrontalieră, prin efectele sale negative multiple pe care le generează, constituie un factor extern determinant cu un impact important asupra securității europene.

Cuvinte-cheie: crima organizată internațională, cooperare internațională, spațiul european, lupta împotriva crimei organizate internaționale, corupția și spălarea de bani, securitatea națională, cetățenii europeni sunt membri ai unei societății de risc global, asigurarea securității naționale.

Summary

This article refers to transnational organized crime which is a crucial issue in many European countries, because it is a major threat in the state of law, state authority democratic values, national sovereignty, public institutions and national economy. At the same time cross-border crime through its multiple negative effects is a determinant external factor with an important impact on European security.

Keywords: international organized crime, international cooperation, European space, the fight against international organized crime, corruption and money laundering, national security, European citizens are members of a global risk society, ensuring national security.

Amenințările la adresa securității naționale și internaționale nu provin numai de la forțele armate dușmane, de la spioni și de la teroriști, ci și de la toate acele elemente ce pot afecta negativ viața politică, economică și socială a unei țări, iar între acestea crima organizată internațională este poate cea mai mare amenințare a prezentului și viitorului, catalogată de analiști drept „o revoluție a crimei”. În prezent, criminalitatea transnațională reprezintă una din principalele amenințări majore la adresa securității și stabilității globale și are consecințe foarte grave pentru victime, pentru economie și pentru dezvoltarea socială.

Criminalitatea transnațională, include toate formele criminalității organizate și este legată de globalizare, în general și, drept urmare, de globalizarea fenomenului criminalității, în special, reprezentând astfel cea mai mare problemă a secolului XXI, ceea ce implică conștientizarea necesității articulării și consolidării eforturilor tuturor statelor, în vederea combaterii și a ținerii sub control a forțelor și grupărilor criminale internaționale.

Criminalitate organizată este un fenomen din ce în ce mai dinamic și mai complex, care rămâne o amenințare majoră pentru securitatea și prosperitatea statelor europene. Ea amenință în mod direct securitatea internă a tuturor statelor membre ale Consiliului Europei. Prin felul său, acest tip de criminalitate nu poate fi în mod eficient reprimată de un stat de unul singur. Este nevoie de o abordare precisă și completă, mai ales în aplicarea mecanismelor de cooperare internațională. Conform unor studii în Europa sunt active în jur de 3600 de grupuri infracționale organizate internaționale dintre care 70 % operează la nivel transfrontalier.

Pentru spațiul european, îndeosebi pentru cel aparținând Uniunii Europene, un risc de semnalat îl constituie rețelele de criminalitate organizată care există în țările est-europene sau în imediata lor vecinătate și care operează pe teritoriul Uniunii Europene. Astfel, în Uniunea Europeană, pe lângă grupurile de crimă organizată aparținând țărilor membre, acționează grupuri de criminalitate organizată din afară. Printre acestea se numără: grupuri de albanezi (trafic de droguri, imigrație ilegală, trafic de ființe umane); grupuri de chinezi (contrabandă cu produse chimice necesare fabricării drogurilor sintetice, producerea de droguri sintetice, imigrație ilegală, fraude pe cărți de credit); grupuri de ruși (constituite din etnici aparținând fostelor state sovietice, toate tipurile de crimă organizată); grupuri de români (furturi de bunuri, prostituție, falsificări de carduri bancare); grupuri de bulgari (prostituție, contrafaceri de euro, fraude cărți de credit); grupuri de turci și kurzi (comerț cu heroină, în principal); grupuri de nigerieni, de marocani (trafic de droguri, în principal). De remarcat este buna organizare a acestor grupuri, o anume specializare pe anumite infracțiuni și lupta pentru acapararea și controlul „pieței” [6].

Liderii lumii contemporane au devenit tot mai conștienți de imposibilitatea de a lupta împotriva crimei organizate internaționale doar prin măsuri naționale. Și totuși, statele par a fi mult mai puțin rapide decât infractorii în a-și adapta strategiile în contextul internațional în care operează aceștia din urmă. În mod cu totul deosebit, Consiliul Europei și-a asumat responsabilitatea acordării de asistență consistentă democrațiilor în formare, apărute în spațiul Central și Est European, în urma abolirii sistemelor totalitare, susținând: asigurarea coerenței în procesele de construire a democrațiilor autentice și justițiilor independente, armonizarea legislației penale și cooperarea interstatală în domeniul combaterii criminalității și, cu precădere, a celei organizate [1].

Principalii factori care determină situația crimei organizate într-o țară sunt: mondializarea, situația economică a țării, lacunele din legislația națională, privirea societății asupra criminalității, slăbirea țesutului sociocultural, evoluțiile tehnologice, absența vizei obligatorii, uniunea vamală și capacitățile serviciilor represive și judiciare. Criza economică actuală și circumstanțele politice au un impact asupra criminalității transfrontaliere în spațiul Consiliului Europei.

În martie 2012 Parlamentul European a înființat o comisie specială pentru a aborda crima organizată, corupția și spălarea de bani

Actele și faptele de criminalitate transnațională, cum sunt cele de mare corupție, spălare de bani, activități de tip mafiot și terorism, afectează un număr din

ce în ce mai mare de state, reprezentând o amenințare reală asupra democrației și asupra realizării diferitelor reforme în domeniul politic, economico-financiar și social, cu respectarea principiilor statului de drept.

Sociologul german Ulrich Beck, care încă din anii 90 aprecia că suntem membri ai unei „societăți de risc global”. În concepția lui Beck, riscul este un produs propriu societății, este o urmare a efectelor puternice ale tehnicii moderne, astfel încât problemele nu mai pot fi controlate prin politica obișnuită. Riscul a devenit global, iar statul național este astfel suprasolicitat. Aceasta este partea negativă a globalizării, care constă în creșterea expansionismului economic și a riscurilor tehnice, dincolo de controlul instituțional al statelor. În aceste condiții trebuie să existe o reacție, într-o formă proprie globalizării, care poate consta în formarea de alianțe și rețele globale, fără să se țină seama de granițe, pentru a face astfel față problemelor globale, la nivel global [2].

Starea de securitate a țării noastre în epoca contemporană prezintă suficiente vulnerabilități care se regăsesc în aproape toate domeniile de manifestare a mediului economic, politic, social, cultural, demografic, religios, și de altă natură.

Principalele riscuri și amenințări la adresa statelor și a siguranței publice, identificate în mediul internațional, sunt reprezentate de:

- dezvoltarea, consolidarea și superspecializarea filierelor criminalității organizate, internaționalizarea acestora și atragerea în componența lor, a unor elemente și grupuri autohtone, includerea teritoriului țării noastre în circuitul transnațional al migrației clandestine, al traficului ilicit de droguri, de ființe umane, de armament, de explozivi, de substanțe toxice și radioactive, precum și de bancnote false;
- creșterea pericolului terorist, proliferarea armelor de distrugere în masă, a traficului cu tehnologii și materiale supuse controlului destinației lor finale;
- creșterea interesului în unele medii de afaceri din străinătate, pentru obținerea, prin operațiuni financiare ilegale, a pachetului majoritar de acțiuni, la unele societăți producătoare și utilizatoare de substanțe chimice, materiale și tehnologii strategice din țara noastră, în vederea exportării lor, direct sau prin intermediar, în zone de conflict ori aflate sub embargo;
- diversificarea formelor și procedeele utilizate, pentru spălarea banilor, a produsului infracțiunilor, în care sunt implicate grupări, care acționează în spațiul european, ce au drept rezultat trecerea peste frontieră a valutei, ori transferul prin bănci, al sumelor rezultate din operațiunile ilicite;
- proliferarea traficului ilegal cu arme ușoare și creșterea posibilității de scăpare de sub control, a sistemelor de gestionare și comandă a armelor de nimicire în masă;
- manifestarea tendințelor de autonomizare, a unor zone sau chiar regiuni, pe baza criteriilor etnice ori religioase;
- diminuarea accesului la resurse strategice, tehnologii și echipamente informaționale de vârf;
- amplificarea fenomenului migrației ilegale, etc. [2].

O altă categorie de factori de risc la adresa securității naționale, derivând din cei prezentați anterior, constau în acțiuni armate și non-armate deliberate, având

ca obiectiv afectarea securității naționale prin provocarea de consecințe directe ori indirecte asupra vieții economico-sociale a țării, precum:

– terorismul politic transnațional și internațional, inclusiv sub formele sale biologice și informatice;

– acțiuni ce pot atenta la siguranța sistemelor de transport intern și internațional;

– acțiuni individuale sau colective de accesare ilegală a sistemelor informatice;

– agresiunea economico-financiară;

– provocarea deliberată de catastrofe ecologice;

Specialiștii evidențiază ca pe o principală amenințare la adresa securității actuale unificarea a trei piloni la nivel mondial [1]:

a) traficul ilicit de orice fel (fințe umane, arme, materiale strategice, droguri, țigări etc.;

b) criminalitatea și spălarea de bani în economia subterană;

c) terorismul.

Prezența și acțiunea concentrată a celor trei elemente amenință să preia controlul în multe locuri din lume.

Se poate menționa că la amenințările distincte reprezentate de terorism și crima organizată se adaugă noi factori de risc la adresa siguranței naționale, rezultați din interferența celor două fenomene, respectiv:

– mijloacele financiare obținute de grupările teroriste din activități specifice crimei organizate permit dezvoltarea capacităților organizatorice și operative ale acestora și consolidarea structurilor din mai multe țări;

– interferența dintre terorism și crima organizată conduce la creșterea capacității de acțiune a acestora din urmă, determinată de accesul la experiența și infrastructura specifice terorismului;

– implicarea terorismului în crima organizată generează conflicte de interese pentru a căror rezolvare se poate apela la metode caracterizate printr-un grad foarte ridicat de violență;

– însușirea de către grupările interne a mijloacelor, metodelor și practicilor specifice, consacrate pe plan internațional;

– racordarea rețelelor interne la cele internaționale, cu îmbinarea dar și delimitarea strictă a rolului și atribuțiilor lor;

– penetrarea pe teritoriul național a elementelor externe de crimă organizată și joncțiunea acestora cu nucleele locale.

Putem conchide că cetățenii europeni sunt membri ai unei societăți de risc global, având în vedere că grupările criminale sunt cele care profită din plin de liberalizarea condițiilor de circulație a persoanelor și a mărfurilor, dar mai ales de progresul exponențial al tehnologiei și comunicațiilor, reprezentate de internet, e-mail, telefonie mobilă, etc., care au deschis noi perspective ascensiunii activităților criminale transfrontaliere. Societatea de risc global se mai caracterizează și prin producerea unor mutații spectaculoase, respectiv prin trecerea de la criminalul amator la criminalul profesionist și bine organizat.

Pentru minimizarea riscurilor pe care le presupune activitatea infracțională este nevoie ca instituțiile abilitate să reacționeze prompt. Situația creată impune

consolidarea forțelor și mijloacelor organelor de drept din țările interesate, elaborarea unor acte normative și programe comune în vederea combaterii acestor fenomene antisociale.

Totoodată statele europene prin eforturi individuale trebuie să contribuie la asigurarea securității naționale și a celei europene prin implementarea următoarelor măsuri: dezvoltarea durabilă socială și economică; integrarea regională; combaterea terorismului atât intern cât și internațional; controlul migrației legale și ilegale; implicarea activă în soluționarea conflictelor și crizelor de pe continentul european și din lume.

BIBLIOGRAFIE

1. Petru Albu, Crima organizată în perioada de tranziție – o amenințare majoră la adresa securității internaționale, București, 2007.
2. Nelu Niță, Crima și criminalitatea – amenințare gravă a dezvoltării armonioase și echilibrate a statului român.
3. Grigore Alexandrescu, Amenințări la adresa securității, București, 2004.
4. Cartea Albă a criminalității organizate transnaționale, decembrie, 2014.
5. Veaceslav Untila, Crima organizată, Chișinău, 1999.
6. Duțu Petre, Bogzeanu Cristina, Provocări actuale pentru securitatea europeană, București, 2010.

Veaceslav GUȚAN,

conferențiar universitar, interimar

al Catedrei „Activitate specială de investigații și securitate informațională”

a Academiei “Ștefan cel Mare” a MAI

INFRAȚIUNI FLAGRANTE. ASPECTE INVESTIGATIVE ȘI PROCEDURALE PRIVIND REȚINEREA PERSOANEI BĂNUITE DE COMITEREA ACTELOR DE CORUPȚIE

Rezumat

Necesitatea unor investigații speciale și a procedurilor procesuale de urmărire și judecare a unei infracțiuni flagrante se exprimă prin condițiile în care se săvârșesc aceste acțiuni (acte de corupție etc.), ceea ce permite descoperirea rapidă a faptei și făptuitorului, stabilirea vinovăției acestuia pe bază de probe certe și tragerea la răspundere într-un timp mai scurt. Pe baza acestor elemente de caz, se poate elimina aproape complet posibilitatea unor erori judiciare, ceea ce permite o activitate procesuală penală rapidă, eficientă și simplificată.

Cuvinte-cheie: *noțiuni de infracțiuni flagrante, investigații speciale, acțiuni procesuale, mijloace speciale, procedee tactice de reținere.*

Summary

The need for special investigations and proceedings before the prosecution and trial procedures of a flagrant crime is expressed by the conditions in which these actions are committed (acte de corupție etc.), allowing rapid discovery of the offense and the offender, establishing his guilt based on proven evidence and prosecution in less time. Based on these elements, it can be virtually eliminate the possibility of judicial error, which allows a fast, efficient and simplified criminal procedural activity.

Keywords: *notions of flagrant offenses, special investigations, procedural actions, special resources, tactical methods of restraint.*

Introducere. Evoluția fenomenului criminalității la nivel național și european aflată în legătură de cauzalitate directă și cu criza economică din ultimii ani impune, în mod derizabil și imperativ, adoptarea regulamentelor și procedurilor în domeniu, la modalitățile și formele tot mai evaluate ale fenomenului infracțional, astfel încât să se reușească crearea efectivă a aceluia spațiu de securitate și justiție, necesar asigurării ordinii sociale în Republica Moldova și statele europene, plecând tocmai de la premisa că securitatea internă și externă constituie două fețe ale aceleiași monede [1, p. 86].

Săvârșirea oricărei infracțiuni activează drepturile și obligația organelor judiciare – în calitatea de reprezentanți ai autorității – de a desfășura toate activitățile și de a lua toate măsurile legale pentru a asigura restabilirea ordinii de drept încălcată, implicit pedepsirea autorului comiterii infracțiunii legate de actul de corupție. Cu atât mai mult, comiterea unui act ilicit în condiții de flagrantă justifică

atât dreptul de a interveni prompt, cât și necesitatea unei reglementări speciale a urmăririi și judecării lor, având în vedere particularitățile specifice acestui gen de fapte, profund impact social negativ, necesitatea restabilirii încrederii justițiabililor și descurajarea comportamentelor similare pe viitor. Din aceste considerente, în asemenea circumstanțe, regulile obișnuite de procedură trebuie înlocuite cu dispoziții concrete, în scopul constatării de îndată și acumulării imediate a probelor, care ulterior ar putea deveni greu accesibile. Altfel spus, în asemenea situații, circumstanțele în care a avut loc infracțiunea fac mai ușoară probațiunea, excluzând aproape cu desăvârșire posibilitatea oricăror erori judiciare [2, p. 181].

Metode și materiale aplicate. În studiu au fost utilizate metoda comparată de analiză, metoda logică prin aplicarea proceselor logice de inducție, deducție și sinteză. Scopul prezentului articol științific îl reprezintă abordarea metodelor investigative și a procedurilor procesuale la descoperirea infracțiunilor de corupție.

Rezultate obținute și discuții. Reglementarea procedurii speciale pentru unele infracțiuni flagrante răspunde, în primul rând, unor interese de ordin procesual, deoarece în asemenea cazuri se întâresc condițiile aplicării principiului operativității în procesul penal. Pe de altă parte, această procedură grăbește restabilirea ordinii de drept care a fost încălcată și contribuie la sporirea rolului educativ al procesului penal, cu condiția că scurtarea duratei activității judiciare să nu aducă atingere garanțiilor care asigură drepturile procesuale ale părților și buna realizare a actului de justiție, respectarea principiilor fundamentale ale procesului penal pe întreaga durată a desfășurării sale, fiind obligatorie. Așadar, necesitatea unei proceduri speciale de urmărire și judecată a unor infracțiuni flagrante, se explică prin condițiile în care se săvârșesc acest tip de acte ilicite, condiții ce permit descoperirea rapidă a faptei și a făptuitorului, stabilirea vinovăției acestuia pe bază de probe certe, și tragerea la răspundere într-un timp mai scurt în comparație cu procedura obișnuită [3, p. 590].

Din punct de vedere etimologic termenul „*flagrant*” derivă din verbul latin „*flagro*”, arde, care înseamnă „a arde”, sens în care noțiunea de „*flagrantă*” semnifică prinderea făptuitorului în „*focul*” acțiunii sale sau imediat după săvârșire [4, p. 590].

Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție al Republicii Moldova oferă următoarele explicații și anume la articolul 301 din CPP al RM care prevede cu excepție dreptul organului de urmărire penală de a efectua acțiuni procesuale pentru care este necesară autorizarea judecătorului de instrucție, fără o asemenea autorizare.

– în caz de infracțiune flagrantă – examinarea corporală (art. 119); percheziția în domiciliu (art. 125); cercetarea la domiciliu și ridicarea de obiecte de la domiciliu (art. 279);

– în caz de urgență – interceptarea și înregistrarea comunicărilor telefonice prin radio sau altor convorbiri cu utilizarea mijloacelor tehnice (art. 132⁸); înregistrări de imagine (art. 132¹⁰);

– în caz de delict flagrant sau caz ce nu suferă amânare – punerea bunurilor sub sechestru și ridicarea acestora (art. 205 și art. 210) [5, p. 3].

Legislația penală românească actuală a înlocuit termenul „delict” cu cel de

„infracțiune”, astfel încât nu se mai justifică folosirea expresiei vechi, dar se folosește noțiunea de „infracțiune flagrantă”. Conform art. 464 CPP al României, este flagrantă infracțiunea descoperită în momentul săvârșirii sau imediat după săvârșire. Este, de asemenea, flagrantă și infracțiunea al cărei făptuitor, imediat după săvârșire, este urmărit de persoana vătămată, de martori oculari sau de strigătul public, ori este surprins aproape la locul comiterii infracțiunii cu arme, instrumente sau alte obiecte de natură a-l presupune participant la infracțiune. În caz de infracțiune flagrantă orice persoană are dreptul să-l prindă pe făptuitor și să-l aducă înaintea autorității [6, p. 537].

Codul de procedură penală italian prevede că „este stare de flagrant situația în care persoana este prinsă în timpul comiterii infracțiunii sau care, după ce a comis infracțiunea, este urmărită de organele de urmărire penală, de persoana vătămată sau de alte persoane de care este surprinsă cu lucrurile sau urmele care o face să fie considerată ca fiind cea care a comis infracțiunea” [7, p. 98].

Legea franceză are o reglementare asemănătoare: este flagrantă infracțiunea descoperită în momentul săvârșirii sau imediat după aceea dar și în cazurile când într-un timp foarte apropiat acțiunea persoanei bănuite este urmărită de protestul public, care este găsită în posesia unor obiecte sau prezintă urme sau indicii care lasă să se înțeleagă că a participat la infracțiune [8].

Modul în care legea definește infracțiunea flagrantă în RM este similar celui din România prin condiționarea dată de apropierea în timp între momentul săvârșirii infracțiunii și momentul descoperirii ei, luându-se în considerare momentul în care a fost descoperită infracțiunea flagrantă.

Constatarea infracțiunilor flagrante reprezintă, practic, cea mai sigură modalitate de probare a faptelor de corupție în conformitate cu prevederile art. 513 CPP al RM, se consideră flagrantă infracțiunea descoperită în momentul săvârșirii ei. Este, de asemenea, flagrantă și infracțiunea al cărei făptuitor, imediat după săvârșire, este urmărit de către victimă, martori oculari sau alte persoane ori este surprins aproape de locul comiterii infracțiunii cu arme, instrumente sau orice alte obiecte care dau temei de a-l presupune participant la infracțiune [9, p. 211].

Coruperea pasivă, coruperea activă, traficul de influență și primirea de către un funcționar a recompensei ilicite sunt infracțiuni care se consumă instantaneu, ceea ce face ca acestea să nu poată fi ușor constatate în flagrant. Actul de corupere presupune desfășurarea unor acțiuni conjugate din ambele părți. De aceea, probele acumulate sunt utile pentru descoperirea atât a faptei de dare, cât și de luare a folosului (avantajului) necuvenit, iar ambele infracțiuni să fie investigate prin modalități tactice similare

Surprinderea în flagrant nu se realizează pentru a constata săvârșirea infracțiunii, ci pentru a se constata primirea banilor sau a altor foloase de către funcționarul necinstit, moment situat la o dată ulterioară consumării infracțiunilor în discuție.

Organizarea reținerii în flagrant a făptuitorului în cazul comiterii faptelor de corupție presupune, obligatoriu, efectuarea unor activități de pregătire,

raportate nu numai la fapte în sine, dar și la modul de sesizare. Organele de urmărire penală pot fi sesizate din oficiu sau prin denunț despre săvârșirea unui act de corupție. În practică însă, sunt destul de rare cazurile în care persoana care dă sau oferă, ca și cea căreia i se oferă ori care acceptă folosul necuvenit, să sesizeze organul de urmărire penală. Explicația este simplă: cele două părți acționează în mod conjugat, ambele fiind prudente și atente la secretul acțiunilor lor deoarece, în cazul coruperii pasive și a coruperii active, și cel care dă și cel care primește folosul necuvenit profită de pe urma angajamentelor ilegale [10].

Cel mai frecvent sesizările despre faptele de corupție provin din următoarele medii:

- din mediul familial, denunțătorii sunt, de regulă, rude apropiate, chiar și soția/soțul, nemulțumiți, invidioși, răzbunători, pentru că nu profită de câștig, sau invers, pentru că suferă prin darea de mită;

- din mediul profesional, denunțătorii sunt, în primul rând, colegii de serviciu, șefii sau subordonații, unii onești, alții răzbunători, invidioși, dar și nemulțumiți că nu s-au „bucurat” de câștigul operat în urma unei anumite complități la comiterea actului de corupție;

- din mediul celor antrenați în actul de corupție, cum ar fi, de exemplu, cei obligați să mituiască sau forțați să plătească o sumă de bani peste așteptările lor, inclusiv cei care pot să profite, în urma denunțului.

Inițial, în funcție de complexitatea actelor, de amploarea lor, dar și de modul de sesizare, organele de drept trebuie să acționeze cu multă rigoare la pregătirea flagrantului, apelând la modalitățile procesual-penale, tehnico-tactice criminalistice, în care le includem și pe cele proprii poliției privind dispunerea unor măsuri speciale de investigație.

Elementele de referință în pregătirea flagrantului. Primul element luat în calcul pentru pregătirea surprinderii în flagrant îi reprezintă modul în care a fost făcută sesizarea. De exemplu: **în cazul sesizării din oficiu**, organul judiciar va verifica datele existente despre fapte și făptuitori. Va fi **investigată, în primul rând**, persoana mituitorului (a celui care oferă folosul necuvenit). Prin verificare conspirată se va stabili dacă are sau nu antecedente penale, ce profesie are și unde este angajat, dacă sunt explicații plauzibile în cazul denunțului sau autodenunțului și alte date care ar face verosimilă probabilitatea săvârșirii faptei și identificarea subiecților activi ai infracțiunii.

Urmărirea informativă a acestor date se poate realiza prin măsuri și metode speciale de investigații aprobate prin rezoluția conducătorului subdiviziunii specializate, și anume chestionarea, culegerea de informații despre persoane și fapte, identificarea persoanei și alte acțiuni, în baza art. 18 p. 3 al Legii nr. 59 privind activitatea specială de investigații din 29.03.2012. Se va verifica ce relații există între persoana care urmează să dea bani sau alte foloase necuvenite și persoana care urmează să primească aceste bunuri, urmând a se stabili dacă nu cumva aceste relații sunt de dușmănie sau dacă nu se urmărește, de fapt, compromiterea acesteia din urmă [11].

În cazul sesizării despre faptele de corupție prin denunț este necesară audierea detaliată a denunțătorului, audiere care va fi efectuată potrivit tutu-

ror regulilor tactice criminalistice și de procedură, astfel încât să se poată realiza o imagine completă a faptelor infracționale.

Audierea denunțatorului se va desfășura cu respectarea atât a regulilor procedurale, cât și a regulilor tactice criminalistice care guvernează audierea martorilor în funcție de personalitatea sau de gradul de cultură, vârsta și, bineînțeles, poziția socială a persoanei audiate.

În obținerea declarației trebuie insistat asupra tuturor aspectelor legate de faptă, de făptuitor și de persoanele care pot confirma afirmațiile acestuia. Totodată, va fi descrisă persoana funcționarului, locul în care acesta își desfășoară activitatea. De asemenea, trebuie să dea explicații cu privire la natura bunurilor sau valorilor pretinse de funcționar, la împrejurările, condițiile în care urmează să înmâneze aceste bunuri.

În cazul în care înmânarea banilor sau bunurilor se va face printr-un intermediar, se impune obținerea acelorași date privind persoana, locul său de activitate, modul în care vor fi predate bunurile.

Problemele esențiale urmărite în realizarea flagrantului. Potrivit unei experiențe semnificative a organelor de drept, problemele legate de pregătirea reținerii făptuitorului în flagrant delict de către subdiviziunea specializată sunt:

- identitatea funcționarului, profilul personalității, calitatea oficială a acestuia, atribuțiile sale de serviciu, locul de muncă;

- locul în care s-a consumat sau urmează să se consume fapta ilicită, identificarea locului vizează denumirea orașului, strada, topografia imobilului, descrierea și localizarea mobilierului, dispunerea locurilor în care s-ar putea ascunde banii sau bunurile. Pentru determinarea acestor locuri, conform codului de procedură penală, se pot instala sisteme tehnice de înregistrare, care vor surprinde și săvârșirea faptei ca atare;

- determinarea modului de operare, a circumstanțelor în care se va comite infracțiunea. Totodată, trebuie stabilit dacă există intermediari, dacă banii vor fi dați direct funcționarului sau vor fi lăsați într-un loc indicat anterior. Raportat la modurile de operare mai noi, trebuie văzut dacă nu se recurge la depunerea la bancă a unei sume de bani sau dacă nu există o simulare de acte comerciale sau financiare, aparent legale.

Formarea echipei de reținere în flagrant. Echipa de reținere în flagrant va fi coordonată de procuror și va fi alcătuită din ofițeri de urmărire penală, ofițeri de investigații, criminaliști, specialiști în domeniul înregistrărilor și interceptării comunicațiilor. Vor fi stabilite atribuții precise și clare pentru fiecare membru al echipei în funcție de competența materială a fiecăruia. Aceștia vor transmite conducătorului echipei în permanență datele pe care le dețin.

Stabilirea modului de acțiune al echipei/echipelor care realizează flagrantul este o măsură deosebit de importantă. Vor fi stabilite diverse variante de acțiuni, ținând cont de datele pe care le dețin, de comportamentul autorilor. Aceste variante vor cuprinde pe larg atribuțiile fiecărui membru al echipei, inclusiv modul său de acțiune. În cazuri excepționale, complexe, unii membri ai echipelor nu trebuie să cunoască sarcinile celorlalți.

Este evident că fiecare caz presupune modalități particulare de pregătire a constatării infracțiunii flagrante. Totuși se pot contura cu adevărat câteva măsuri ce trebuie luate de către membrii echipei pentru derularea acestei acțiuni:

- supravegherea atentă a locului unde urmează să se deruleze infracțiunea;
- protejarea participanților la comiterea faptelor, începând cu denunțatorul și terminând cu organele de drept;
- stabilirea modalităților și mijloacelor de comunicare între membrii echipei;
- apelarea la mijloacele tehnice, logistice adecvate acțiunii.

Toate aceste măsuri vor servi la realizarea flagrantului ca atare, identificarea și ridicarea bunurilor sau valorilor, conservarea unor mijloace materiale de probă și fixarea rezultatelor.

Pregătirea de capcane criminalistice și folosirea altor mijloace tehnice criminalistice. În cazurile de flagrant, la infracțiunile de corupere pasivă sau corupere activă se recurge frecvent la capcane cu substanțe fluorescente, scriindu-se cuvântul „mită” cu un creion fluorescent pe bancnotele sau pe alte valori ce urmează a fi înmânate drept folos necuvenit. Totodată, în procesul-verbal de pregătire a acțiunii vor fi înregistrate seriile și valoarea nominală a acestor bancnote. După flagrant, bancnotele vor fi supuse unei constatări tehnico-științifice.

Drept capcane criminalistice mai sunt folosite prafurile invizibile, care devin vizibile, fluorescente sub acțiunea lămpii cu raze ultraviolete. Aceste prafuri se depun pe bani sau pe diverse bunuri, fiind apoi preluate de mâna celor care vin în contact cu ele.

Pentru eliminarea riscului contaminării probelor, se recomandă ca operațiunea de marcarea sau pudrare să se realizeze de către specialistul criminalist cu câteva minute înaintea flagrantului și sa nu aibă acces la aceste obiecte nici o altă persoană, cu excepția denunțatorului.

În ultimul timp, pentru a nu deteriora bancnotele și a nu le scoate din circuitul financiar, se recomandă de a face copii xerox ale acestor bancnote în prezența persoanelor participante la pregătirea flagrantului. Copiile xerox se semnează de persoanele responsabile de efectuarea reținerii făptuitorului în flagrant delict și de participanții acestei acțiuni de urmărire penală și se anexează la procesul-verbal respectiv.

Mijloacele tehnice de înregistrare sau supraveghere. Organele de drept pot utiliza mijloace tehnice de înregistrare video și audio. Aceste înregistrări prezintă procedee tehnice de înmagazinare, relevare, conservare și evidențiere a probelor a căror forță probatorie este egală cu a celorlalte probe. Utilizarea lor face posibilă documentarea directă a faptelor de corupție chiar în faza consumării infracțiunii de luare sau dare de mită. În cazul infracțiunii de primire de foloase necuvenite, infracțiunea flagrantă există când funcționarul a îndeplinit deja un act în virtutea funcției sale și la care era obligat în temeiul acesteia.

După efectuarea înregistrărilor, organul de urmărire penală va întocmi un proces-verbal care va cuprinde, în afara datelor prevăzute de art. 260 CPP, și următoarele:

- autorizația dată de judecătorul de instrucție, conform legii;

- numele posturilor telefonice între care se poartă convorbirea;
- numele persoanelor care poartă convorbirea;
- data, ora și durata fiecărei convorbiri;
- numele și calitatea persoanei care a realizat înregistrarea;
- numărul de ordine al casetei, din evidența serviciului care efectuează înregistrarea;
- înregistrările redactate în formă scrisă.

La procesul-verbal se atașează caseta original, fiind sigilată de către organul de investigație. Aceste înregistrări se vor putea expertiza la cererea procurorului, instanței sau părții vătămate.

La realizarea acestor înregistrări se vor avea în vedere următoarele:

- specialistul însărcinat cu înregistrarea convorbirilor va transmite imediat mesajele cu valoare sau semnificație infracțională organului de urmărire penală, orice întârziere poate prejudicia activitatea de probare a infracțiunii;
- alegerea mijloacelor de înregistrare video, fotografice, în funcție de condițiile specifice în care se va realiza înregistrarea. Astfel, se va ține cont de particularitățile sau topografia locului de întâlnire, de spațiul închis sau deschis, timpul de zi sau noapte, sursele de radiații electromagnetice etc;
- în cazul denunțului se va putea utiliza procedeul montării pe corpul denunțatorului a unor aparate de înregistrare a întregii convorbiri.

Deși Codul de procedură penală nu prevede prezența martorilor asistenți la efectuarea acțiunilor de urmărire penală, credem că prezența unor martori (asistenți procedurali) nu ar fi de prisos. Ei nu trebuie să aibă, firește, legătură cu cei implicați în activitatea ilicită. Martorii asistenți (asistenți procedurali) sunt aleși înainte de trecerea la „prinderea” făptuitorului și vor însoți echipa la toate activitățile derulate, însă ei nu trebuie să fie martori oculari în momentul în care are loc înmânarea banilor sau bunurilor.

Desfășurarea propriu-zisă a acțiunii de surprindere în flagrant va parcurge următoarele *etape*:

Supravegherea locului în care va fi surprins făptuitorul. Fiecare membru al echipei va supraveghea zonele sau spațiile, persoanele care i-au fost încredințate, ei vor comunica în permanență cu conducătorul echipei, informându-l asupra unor elemente noi, neanticipate, care pot afecta desfășurarea flagrantului, cum ar fi: trimiterea de către autor a unor complici cu mesajul de a li se da banii sau bunurile; transmiterea către denunțator de a reveni în altă zi sau de a preda banii la o anumită adresă, ori a-i depune într-un cont în bancă, apariția unor noi persoane care doresc să dea bani sau bunuri.

Realizarea efectivă a flagrantului. În funcție de complexitatea acțiunii, echipa va alege momentul intervenției, asigurându-se de efectul elementului surpriză asupra infractorului, element tactic semnificativ pentru destrămarea sistemului de apărare al acestuia.

Regulile tactice care trebuie urmate în aceste momente sunt următoarele:

- Intrarea cu rapiditate în spațiul infracțional, astfel încât făptuitorul să nu poată fugi. Dacă spațiul este deschis, se vor bloca toate direcțiile, iar dacă

spațiul este închis, se vor bloca toate căile de acces spre uși sau geamuri, membrii echipei, prestabiliți, vor avea grijă ca făptuitorul să nu distrugă obiectele sau banii aflați la vedere ori asupra sa, să nu încerce să se sinucidă.

– Conducătorul echipei, ceilalți membri trebuie să-și decline identitatea, prezentând legitimația, astfel încât toate persoanele prezente să audă. Totodată, se atrage atenția că orie atingere adusă reprezentanților organelor de drept de față constituie infracțiunea de utilaj.

– Identificarea funcționarului, subiect activ al infracțiunii pe baza documentelor de identitate pe care le are asupra sa. Vor fi reținute toate datele din documentul de identitate.

– Identificarea tuturor persoanelor care se găsesc în acel loc și care ulterior ar putea furniza date despre activitățile desfășurate de făptuitor, despre bunuri și bani. în calitate de martori oculari. Până la finalizarea operațiunii, aceste persoane vor rămâne la fața locului pentru audiere și pentru semnarea actului de constatare.

– Efectuarea percheziției corporale a autorului faptei de corupere pasivă. înainte de percheziție se recomandă să se propună făptuitorului să declare ce obiecte sau bunuri are asupra sa, în biroul de serviciu, dacă e necesar să explice proveniența lor,

– Descrierea desfășurată în procesul-verbal al locului găsirii bunurilor luate ca folos necuvenit și descrierea acestora, inclusiv după iluminarea lor cu lampa cu raze ultraviolete. Iluminarea cu aceeași lampă a mâinilor și hainelor infractorului, totodată urmărindu-se cu strictețe ca nimeni dintre membrii echipei de reținere să nu se atingă de obiectele infractorului și de ei înșiși.

– Înregistrarea video a acestor acțiuni,

Conform planului comun de acțiuni ale ofițerului de urmărire penală și ale ofițerului de investigații se desfășoară post reținere, și anume:

– executarea ordonanței de ridicare a documentelor necesare;
– executarea ordonanțelor de percheziție;
– audieri concomitente a martorilor;
– audierea martorului declarații despre faptul transmiterii;
– audierea persoanei, bănuțului (reținerea);
– culegerea informațiilor în condițiile IDP, este o măsură specială de investigații specifică pe care o efectuează subdiviziunea specializată antrenată în cazul actelor de corupție [12, p. 83-84].

Concluzii. Putem afirma că procedura în cazul unor infracțiuni flagrante reprezintă o formă independentă de activitate procesuală, desfășurată de organele de urmărire penală în comun cu subdiviziunile specializate, în cazul infracțiunilor de un pericol social redus, săvârșite de momentul comiterii infracțiunii. Ideile esențiale care sunt exprimate de doctrină, sunt acelea că procedura în cauzele flagrante asigură soluția cea mai eficientă, calitativă și de impact imediat în realizarea scopului procesului penal.

Proceduri asemănătoare în cazul unor infracțiuni flagrante există și în alte state, ceea ce demonstrează că această formă investigativ-procesuală trebuie să

existe și să fie în permanentă perfecționare, pentru a asigura o combatere cât mai eficientă a criminalității, inclusiv a actelor de corupție în toate domeniile de activitate de nivel central și local.

Făcând analiza a diferitor opinii în contextul procedurilor desfășurate, se poate afirma că, procedura în cauzele flagrante este o formă procesuală independentă, care este utilizată în multe țări capabile să asigure în domeniul de aplicabilitate îndeplinirea corectă a justiției.

BIBLIOGRAFIE:

1. Niță Nelu, Managementul excelenței în instituțiile de ordine și siguranță publică, Iași, Ed. Tehnopress, 2013, p. 86.
2. Nicolae Eugenia Angela, Urmărirea și judecarea unor infracțiuni flagrante, București, Ed. C.H. Beck, 1999, p. 181.
3. Jidovu Nicu, Drept procesual penal, București, Ed. C.H. Beck, 2006, p. 590.
4. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție al RM cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție în procesul urmăririi penale. Nr. 7 din 04.07.2005. Buletinul CSJ al RM 2005, nr. 11 p. 3.
5. Codul penal. Codul de procedură penală. Ediție îngrijită și adnotată de Toader Tudorel, București, Ed. Hamangiu, 2012, p. 537.
6. V. Manzini, Trattato di diritto procesuale penale, Torino, Unione, vol. IV, Tip. Ed. Torinese, 1931, p. 98.
7. Georges Levasseur, Droit pénal général et procédure pénale, Ed. 12 Dall. Paris, 1997.
8. Codul de procedură penală al Republicii Moldova din 14.03.2013 cu modificări, p. 211.
9. Materialele conferinței științifico-practice internaționale din 18-19 aprilie 2003, Criminalitatea în R. Moldova, strategia actuală, tendințele și măsurile de prevenire și combatere.
10. Legea cu privire la activitatea specială de investigații nr. 59 din 29.03.2012.
11. Manual de bune practici privind întărirea cooperării regionale în vederea prevenirii și combaterii corupției la frontierele UE. European commission. Hercule 2007. PRO Universitatea București, p. 83-84.

Valeriu HARABARA,

lector universitar

al Catedrei „Științe manageriale și socio-umane”

a Academiei ”Ștefan cel Mare” a MAI

PROCESUL MIGRAȚIONIST AL ETNICILOR GRECI DIN BASARABIA PRIN PRISMA RAPOARTELOR VAMALE DIN ANUL 1821

Rezumat

Evenimentele demarate în anul 1812 și anume stabilirea hotarului pe râul Prut între Imperiul Rus și cel Otoman a condiționat o serie de procese de ordin economic, social și cultural în spațiul pruto-nistrean. Cel mai vădit aspect a fost intensificarea migrației determinat de politica de colonizare a Basarabiei. Din punct de vedere economic un avantaj a servit acordarea de privilegii și înlesniri negustorilor la exportul de mărfuri în Imperiul Rus. În urma înăbușirii mișcării eteriste din anul 1821, un număr mare de participanți, eteriști greci s-au refugiat în Basarabia, fapt condiționat de politica binevoitoare a autorităților ruse. Un izvor în acest sens îl constituie rapoartele vamale basarabene ce ne demonstrează fluxul masiv de persoane ce-au traversat hotarul în perioada dată, număr ce depășea peste 40 mii de persoane ce au traversat vămile Sculeni, Ismail, Reni, Leova, fugind de represiile otomanilor.

Cuvinte-cheie: *migrare, politică protecționistă, Basarabia, eteriști.*

Summary

All the events started in 1812, namely the establishment of the border on the river Prut between the Russian and Ottoman Empires had conditioned a series of economic, social and cultural processes on pruto-nistrean space. The most obvious aspect was the intensification of the migration determined by the colonization policy of Bessarabia. From an economic point of view an advantage served to give merchants privileges and facilities to export goods to the Russian Empire. After suppressing the eterist movement in 1821, a large number of participants, the greek eterists have fled in Bessarabia, which was conditioned by the benevolent policy of the Russian authorities. A source in this sense is serving the Bessarabian customs reports that demonstrate a massive flow of people who have crossed the border in the given period, a number exceeding 40000 people who crossed the Sculeni, Ismail, Reni, Leova customs, running away from Ottoman repression.

Keywords: *migration, protectionist policy, Bessarabia, eterists.*

Introducere. Anexarea Basarabiei la Imperiul Rus în urma Tratatului de pace de la București din anul 1812 a stabilit noul hotar pe râul Prut, realitate ce a intensificat procesul migraționist. Migrația spre Basarabia a fost favorizată de politica autorităților țariste în acest spațiu și anume acțiuni de ordin economic, social și politic. Din punct de vedere economic, fluxul migraționist a fost determinat de acordarea înlesnirilor și privilegiilor negustorilor la exportul de mărfuri în Imperiul Rus.

Acest proces a fost analizat de cercetătorul V. Tomuleț, care a conturat câteva etape de integrare a ținutului în sistemul pieței interne ruse [1, p. 256].

Prima etapă cuprinde anii 1812-1825. În anul 1816 negustorilor locali li s-au acordat unele privilegii și înlesniri, inclusiv dreptul de a exporta mărfuri din Basarabia în guberniile Rusiei fără plata taxei vamale. Anume aceste înlesniri au contribuit la creșterea numerică a negustorilor basarabeni, inclusiv a celor stabiliți în Basarabia din alte regiuni ale Imperiului Rus, Imperiului Otoman sau din Principatele Române. Politica comercială a fost influențată benefic și de păstrarea, până în anul 1828, a statutului de autonomie pentru Basarabia. Fapt ce a permis, pentru o perioadă de timp, aplicarea în comerț a legilor și tradițiilor moldovenești, alături de cele rusești. Cel de-al treilea aspect se referă la promovarea de către autoritățile țariste a comerțului liber. Dar, după aprobarea tarifului vamal din 31 martie 1816, în Basarabia au fost adoptate noi acte legislative pentru a reorienta comerțul basarabean de la piețele tradiționale europene spre piața internă rusă [2, p. 257].

O nouă etapă începe odată cu adoptarea Regulamentului cu privire la comerțul cu Basarabia (*Правила для торговли с Бессарабией от 17 февраля 1825 года*). Prevederile acestui document au condus la diminuarea numărului de negustori străini în Basarabia, proces care va continua în deceniile ulterioare. În schimb, se vor întări pozițiile negustorilor din guberniile ruse. Acest regulament avea să însemne, de facto, trecerea de la politica economică liberală la cea prohibitiv-protecționistă, ceea ce a avut o influență negativă asupra exportului de mărfuri din Basarabia [3, p. 261]. Prin urmare, statutul politico-juridic al Basarabiei din primul sfert al secolului al XIX-lea a fost unul de cotitură în constituirea elitei de nobili greci în acest teritoriu. De aceste oportunități s-au folosit mulți negustori, printre care și greci.

Prezența grecilor în rândul negustorilor basarabeni este confirmată prin multiple memorii ale funcționarilor ruși. De exemplu, șeful vămilor de control, N. Baikov, în lucrarea sa „*Descrierea succintă a Basarabiei*” din anul 1813, cu referire la cetatea Akkerman, scria: „...mulți negustori greci, armeni și evrei, folosindu-se de așezarea geografică favorabilă, s-au așezat cu traiul aici...” [4]. În această ordine de idei, generalul rus Kozacikovski, în raportul său „Priviri asupra Basarabiei” din martie 1819, menționa: „... toate sferele comerțului au fost acaparate de greci și evrei [...] ce au devenit unicii negustori [5], iar în anul 1826 funcționarul rus I. Subarov îi apreciază pe greci ca fiind printre cei care dominau piața comercială internă a Basarabiei [6, p. 49].

Cu referire la importanța grecilor în economia Basarabiei, istoricul Nicolae Iorga scria: „la 1812 printre cei mai mari negustori sunt evidențiați grecii alături de evrei, aceștia de facto sunt căpeteniile evreilor, ducând o viață mai prosperă în Basarabia decât în Moldova. Grecii erau mari negustori și arendași, printre care se evidenția grecul Sinadinos, ca «cea mai puternică pungă în Basarabia». Specula pământului se face în cel mai nerușinat chip de tovărășiile greco-ebraice” [7, p. 30].

Politica de colonizare promovată de autoritățile ruse a condus la creșterea fluxului imigranților transdanubieni în Imperiul Rus. Subiectul dat a fost abordat de istoricul G. Arș. În cercetările sale autorul a trasat câteva etape în procesul migraționist al transdanubienilor evidențiind faptul că, deși în proporții mai mici, procesul migrării a continuat și după anul 1812, motivul principal fiind de ordin

politic. Țarul Rusiei, Alexandru I, tindea spre o normalizare a relațiilor bilaterale cu Imperiul Otoman și, ca rezultat, s-a micșorat numărul solicitanților protectoratului rusesc [8, p. 90].

Considerăm că această teză este valabilă pentru guberniile ruse, nu însă și pentru Basarabia, unde autoritățile ruse au încurajat venirea unui număr important de migranți.

Stimularea de către autoritățile țariste a colonizării teritoriului pruto-nistrean avea substrat politic, acesta manifestându-se prin crearea unui suport social întru susținerea politicii țariste și diminuarea elementului autohton. În această ordine de idei, menționăm lucrarea cercetătorului G.M. Dragomir, care a publicat Raportul general al lui Inzov din 29 decembrie 1819 privind statutul organizării coloniilor pe teritoriul Basarabiei [9, p. 14-31]. În baza acestui document putem stabili statutul și drepturile refugiaților, precum și repartizarea lor în mai multe categorii, printre care:

- **I categorie** – bejenarii veniți de peste Dunăre în timpul ocârmuirii otomane;
- **II categorie** – bejenarii veniți de peste Dunăre în urma ultimului război ruso-turc;
- **III categorie** – bejenarii stabiliți mai înainte de aceste timpuri pe pământurile statului;
- **IV categorie** – bejenarii care în vremea ocârmuirii otomane s-au așezat pe pământurile proprietarilor supuși cârmuirii și legilor Moldovei;
- **V categorie** – bejenarii stabiliți pe pământurile numite Icașaat și Musait [10, p. 16].

Diferența dintre aceste categorii se referea la durata scutiților la fisc, ce varia de la 3 la 7 ani, iar bejenarii din ultima categorie urmau să-și părăsească proprietățile, primind în schimb noi pământuri pe teritoriul statului. Cel mai important stimulent era cel economic, acest document stabilea pentru imigranți drepturile pe care le aveau coloniștii străini, printre care: eliberarea de impozite pe o perioadă de trei ani de zile, acordarea unui lot de pământ de 60 de desetine, eliberarea de serviciul militar pe 50 de ani. De asemenea, ei erau scutiți de impozite la vânzarea vinului și rachiului produse de dâșii și doar în colonia lor [11, p. 602]. Prezența grecilor în rândul beneficiarilor acestor oportunități ne demonstrează propunerea înaintată țarului Rusiei de către guvernatorul M.S. Voronțov privind strămutarea grecilor de pe litoralul Rumeliei. Solicitarea a fost motivată prin faptul că grecii sunt buni marinari și vor contribui la dezvoltarea navigației în porturile din sudul Imperiului [12, p. 9]. Istoricul V.M. Kabuzan constată creșterea progresivă a familiilor transdanubienilor pe teritoriul Basarabiei, de la 2624 de familii, în 1812, până la 5971, în 1816 în Bugeac, și menționând prezența familiilor grecești [13].

Un val important de migranți greci survin în urma înăbușirii mișcării eteriste din anul 1821, când un număr mare de participanți, eteriști greci s-au refugiat în Basarabia, fapt condiționat inclusiv de politica binevoitoare a autorităților ruse.

Realități sesizate și de contemporanii evenimentelor. Ofițerul rus, I.P. Li-prandi, menționa că intensificarea procesului migraționist are loc din martie 1821,

nespecificând numărul refugiaților [14]. O amplificare al numărului de refugiați în Basarabia a fost sesizat și de generalul I.N. Inzov, rezident plenipotențiar al Basarabiei, care în mai 1821 într-o scrisoare către contele A.F. Langeron specifica faptul că numărul de refugiați este atât de mare încât numărul locuitorilor din Basarabia s-ar fi dublat [15]. Constatare evident exagerată, însă care denotă percepția maritorilor oculari a intensității procesului migraționist. În ce privește numărul total al refugiaților ce s-au stabilit pe teritoriul Basarabiei, datele sunt confuze, în baza raportului lui I.N. Inzov din februarie 1823 către ministrul Instrucțiunii Publice A.N. Golițan se menționa că din martie până în septembrie 1821 în Basarabia ar fi venit peste 40000 de oameni de diferite etnii și categorii sociale [16, p. 157]. Pătrunderea unui număr important de refugiați a fost stimulată de autoritățile ruse ce nu au închis în urma începerii revoltei eteriste hotarul pe Prut, în acest sens menționăm nota ministrului de externe I. Capodistria către generalul Ivan N. Inzov în care se menționa: „*Locuitorilor din Principate li se va permite să intre pe teritoriul Imperiului dacă doresc să-și găsească refugiu în Rusia din cauza tulburărilor și pericolului din țara lor*” [17, doc. 40, p. 164].

Subiect abordat și de istoricul D. Poștarencu ce menționa că oficialii imperiali ruși își exprimă încă de la început disponibilitatea de a-i primi, din rațiuni foarte clare: „Fără îndoială, mulți dintre boierii moldoveni, care vor veni la noi cu capitalurile lor, vor trebui, temându-se de răzbunarea turcilor, să se stabilească pentru totdeauna în Rusia, iar locuitorii, având gândul ferm de a trece cu familiile lor în țara noastră, vor spori populația Basarabiei și vor fi de folos pentru a prelucra pământul ce se află încă în pustiire [18]”.

În această ordine de idei, menționăm raportul adresat prințului Volkonski către generalul Kisselev în care sunt enumerate măsurile ce urmează să fie întreprinse de autorități, printre care: trecerea frontierelor să li se acorde tuturor locuitorilor din Țara Moldovei care vor cere pentru salvarea vieții lor; trecerea tuturor prin carantine; stabilirea a două carantine provizorii—una la Formoza între Reni și Leova și alta la Triesteni și Saldieni între Leova și Sculeni; să nu fie admise persoane înarmate [19, doc. 34, p. 144]. De asemenea, refugiaților urma să li se acorde permise de ședere în Basarabia, în baza recipiselor acordate în cadrul carantinelor, ce urmau a fi valabile până la normalizarea situației politice din Imperiul Otoman. Ulterior, solicitanții aveau dreptul fie de a depune jurământ coroanei imperiale, fie să plece la baștină, este de menționat că mulți ezitau în hotărârea dată încât către anul 1830 în Basarabia erau atestate 350 de persoane ce locuiau în baza recipiselor din carantine [20, p. 103].

O premisă pentru migrația elementului grec în Basarabia a constituit-o solidaritatea etnoconfesională, un exemplu în acest sens ne servește grecul Nicolae Vacomei care s-a stabilit în Basarabia cu fiica sa Aglaia ce menținea relații bune cu familia Moruzi de la care au arendat terenuri agricole [21, p. 9-10]. Evenimentele din 1821 i-au determinat să se refugieze în Basarabia și pe frații negustori greci Teodor și Anastasie Ciuflea. Protejați de compatrioții lor, așezați anterior în părțile acestea, Cara Stati, Sinadino. Începând cu mici întreprinderi negustorești în târg, Ciuflea au ajuns să arendeze moșii importante, ulterior să se stabilească la Ciuflești

(Tighina) și Catranic (Bălți). Au ridicat case la Chișinău în fața pieței Târgului Nou, strada Șmidt colț cu Tighina, la încrucișare de la casa boierilor Razu, unde se întrunea întreaga colonie a grecilor din localitate [22, p. 1-2].

Pătrunderea refugiaților în Basarabia a avut loc pe două căi: maritimă și terestră. Amplificarea numărului de refugiați către Basarabia o putem analiza prin prisma datelor statistice ale instituțiilor publice din Basarabia, prin urmare, în perioada 21 februarie-28 aprilie prin carantinele basarabene au trecut 1231 de străini, la 2 mai dispunem de cifra de 3592 de refugiați dislocați de la carantina Leova până la târgul Reni, iar în carantina Sculeni peste 4000 de refugiați. În ce privește ponderea etnicilor greci, istoricul I. Iova menționează numărul de 1500 de greci ce au traversat carantinele la începutul lunii mai 1821. După cum putem constata cel mai mare număr de refugiați au pătruns în Basarabia prin carantina Sculeni unde doar în primele zile ale lunii mai s-au refugiat peste 1000 de persoane, respectiv la 5 mai 493 de persoane, la 6 mai 390 de persoane, iar 7 mai 371 persoane [23, p. 148].

În rândul refugiaților erau greci din diverse pături sociale, printre care familii înstărite ale dregătorilor greci, membrii familiilor domnitorilor fanarioți. În data de 15-22 martie 1821 au traversat hotarul următorii greci: vorniceasa Elenca Hrisoverghi; principele Cantacuzino cu familia și slujitorii în număr de 17 persoane; stolnicul Catargi; căminarul Catargi cu slujitorii [24, f. 86-88]. Perioada 29 martie – 5 aprilie 1821 au pătruns pe teritoriul Basarabiei prin carantină principele Mihail Șuțu cu soția Ruxanda și 6 copii; principele Grigore Șuțu cu soția Elizaveta și fiul său, precum și nepotul Constantin și Nicolae Sereda, inclusiv 16 slujitori ai acestora [25, f. 16-19]. Aceeași tendință o sesizăm pentru lunile aprilie și mai. Astfel, la 5-12 aprilie 1821 carantina a fost traversată de comisul Ștefanache Mavrocordat cu soția sa Catinca și cu 3 copii, precum și slujitorii săi; căminarul Dimitrie Șuțu cu soția Elena și 2 slujitori [26, f. 34]. În luna mai au trecut granița serdarul Grigore Caliarhi cu soția Ruxanda și 3 copii [27, f. 28-50] logofetul Mihalache Spiro cu două slugi [28, f. 51-70], cuparul Ianco Schina cu familia și slujitori, vorniceasa Catinca Ghica cu fiul și slujitorii [29, f. 72-89]. Dregători greci ce s-au refugiat în Basarabia în luna iunie sunt într-un număr mai mic, astfel, în perioada 14 iunie – 1 august 1821 au fost înregistrați la graniță: serdarul Tudor Stavro, medelnicerul Mihalachi Gani [30, f. 30]. Considerăm că din numărul celor atestați mulți doreau să se stabilească definitiv pe teritoriul Imperiului Rus. Ca argument ne servește faptul că ei traversau granița cu toată familia, iar uneori însoțiți și de rudele lor. În acest context menționăm familiile lui Anastasie Pano, Gheorghe Pano, Vasile Ciugata, Coste Zafropulo etc. [31, f. 4].

Printre refugiații greci sesizăm mulți intelectuali, printre care doctorul Eustrate Rala cu soția sa Mărioara cu 5 copii și cu ruda lor Mărioara [32, f.35], medicul Anastasie Doncila cu 6 slujitori [33, f. 28-50] sau a profesorului Lencuri.

În registrele vamale refugiații greci se prezentau ca supuși străini, în baza raportului din mai 1821 de la Sculeni am constatat că grecii se prezentau ca supuși turci, ruși, ai Moldovei, mai rar supuși austrieci și prusaci. Interesul obținerii supușeniei unui stat este determinat de obținerea anumitor avantaje pe plan eco-

conomic și juridic. Dacă analizăm în ansamblu documentul, vedem că cel mai mulți s-au declarat ca supuși ruși, fapt explicat de intenția lor de a se stabili pe teritoriul Imperiului. Pe plan secund sunt supușii turci, mulți dintre care declarau că vin din Constantinopol. Este cert faptul că o mare parte din greci ce s-au refugiat în Basarabia sunt din Principatele Române. Ca argument în acest sens este că o mare parte se prezentau ca supuși ai Țării Moldovei, printre care Panaioti Farendino, Marco Papadopolo, Gheoghe Pano, Petre Anastaside [34, f. 4-119]. Documentul ne prezintă și ocupația celor înregistrați, însă din păcate din cauza incoerenței înregistrărilor la mulți solicitanți nu se menționează nimic. Reieșind din datele prezente, putem concluziona că cei mai mulți aveau ca ocupație comerțul, cum ar fi Stavro Stritiopulo, Arghirioparațimo, Nicolae Ninvinopulo etc. Este de menționat că nu toți refugiații greci veniți în Basarabia au fugit de represiile otomanilor, o bună parte din ei își demarau activitatea comercială în acest spațiu, cum este cazul grecului Grigore Artinov din Nejin ce a trecut cu 8 butoaie cu rachiu [35, f. 6]. La 2 iunie 1821 prin carantina de la Sculeni trece supusul rus de origine greacă Dimitrie Plastari cu articole de tutun [36, f. 22] sau grecul Grigore Artinov ce transporta sare [37, f. 23].

Din cele expuse mai constatăm că rapoartele vamale basarabene de la începutul secolului al XIX-lea reprezintă un izvor al analizei proceselor migraționiste. Accentuarea acestor procese a fost influențată de factori interni și externi. Drept factori interni a constituit politicile social-economice ale autorităților ruse în spațiul dintre râurile Prut și Nistru. În această ordine de idei, menționăm politica de colonizare sau susținerea negustorilor alogeni prin acordarea unor privilegii. Factorul extern este determinat de contextul geopolitic, inclusiv de conflagrațiile militare care inevitabil determină un flux masiv de refugiați, este cazul și insurrecției eteriste din anul 1821, ce a dus la pătrunderea în Basarabia a unui număr important de etnici greci.

BIBLIOGRAFIE

1. Tomuleț V. Politica colonial-comercială a țarismului în Basarabia în anii „20 ai sec. al XIX-lea (în baza „Regulamentului cu privire la comerțul cu Basarabia” din 17 februarie 1825). În: *Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova*. Seria „Științe socioumane”, Chișinău, 1999, p. 256-262.
2. Ibidem, p. 257.
3. Ibidem, p. 261.
4. Tomuleț V. Contribuția negustorilor basarabeni la instituirea Judecătoriei Comerciale din Basarabia. În: *Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova*. Seria „Științe socioumaniste”. Chișinău, 2001, vol. II, p. 278-298.
5. Tomuleț V. Reforma gildelor în Basarabia și problema formării burgheziei comerciale naționale (anii 1831-1868). În: *Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova*. Seria „Științe socioumane”. Chișinău, 1997, p. 63-70.
6. Tomuleț V. Influența activității comerciale a negustorilor evrei asupra evoluției stărilor mijlocii din Basarabia (1812-1868). În: *Symposia professorum*,

Seria Istorie, Chișinău, 2001, p. 47-53.

7. Iorga N. Pagini despre Basarabia de astăzi. Vești din Basarabia. În: Basarabia Română. Antologie de Florin Rotaru. Ed. Semne, București, 1996, p. 44-53.

8. Арш Г. Греческая эмиграция в Россию в конце XVIII - начале XIX в. В: Советская этнография, 1969, nr.3, с. 84-95.

9. Dragomir G.M. Coloniile Bulgare din sudul Basarabiei. Tulcea: Ed. Națională „Zamfir Luca”, 1923, p. 96.

10. Ibidem, p. 16.

11. История Молдавии: Документы и материалы. Т. 3: Положение крестьян и крестьянское движение в Бессарабии (1812-1861 годы) : Сб. документов: Ч. 2, Кишинев: Изд-во ЦК КП Молдавии, 1969, с. 690.

12. Попечительный комитет об иностранных поселенцах южного края России 1799-1876. Том 3. Аннотированная опись дел 1827-1833. Одесса, 2000 Астропринт. с. 9.

13. Кабузан В.М. Народонаселение Бессарабской области и левобережных районов Приднестровья (конец XVIII – первая половина XIX в.) Кишинев: Штиинца, 1974, с. 160.

14. Липранди И.П. Из дневника и воспоминаний И.П. Липранди. În: Русский архив, nr. 7-12, 1866, p.149-184 coloana 1215-1284 (1240, с. 162) www.runivers.ru/lib/book7627/433279/ (vizitat 20.10.16).

15. Двойченко-Маркова Е.М. Заметки о Пушкине и беженцах этерии в Кишиневе. В: Временник Пушкинской комиссии. Ленинград: Наука. Ленинградское отделение, 1973. с. 20-29 (стр. 26)

<http://lib2.pushkinskijdom.ru/Media/Default/PDF/PUSH/Serial/VPK/VPK-1973.pdf> (vizitat 14.06.16).

16. Иовва И.Ф. Передовая Россия и общественно-политическое движение в Молдавии (первая половина XIX в.) Кишинев: Штиинца, 1986, стр. 260.

17. Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu. Documente externe. București: Academia Republicii Socialiste România, 1980, p. 495.

18. Poștarencu D. De teama represaliilor otomane, 40.000 de oameni din Principatul Moldovei se refugiază în Basarabia. În: Historia, 2013, nr. 133, p. 32-38.

19. Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu. Documente externe. București: Academia Republicii Socialiste România, 1980, p. 495.

20. Уварова, О.О. Російська «політика покровительства» щодо греків-іммігрантів в кінці XVIII - першій третині XIX ст. (на матеріалах Херсонської губернії) Одесса 2013, с. 214.

21. Ciobanu C.Gh., Godorozea M., Rusu M., Constantin Mimi. Viața consacrată Basarabiei. Chișinău: Cartdidact, 2009, p. 176.

22. Bezveconnâi Gh., Biserica Sf. Teodor Tiron-Ciufli. Cu ocazia aniversării a 75 de ani. În: Din trecutul nostru, 1934, nr. 5, p. 25.

23. Иовва И.Ф., Бессарабия и греческое национально-освободительное движение Кишинев: Штиинца, 1974, с. 258.

24. ANRM, F.17, inv.1, d. 152 A, fila 86-88.

25. ANRM, F. 17, inv.1, d. 161, fila 16-19.

26. ANRM, F. 17, inv. 1, d. 161, fila 34-35.

27. ANRM, F. 17, inv.1, d. 155, fila 28-50.
28. ANRM, F. 17, inv.1, d. 155, fila 51-70.
29. ANRM, F. 17, inv.1, d. 155, fila 72-89.
30. ANRM, F. 17, inv. 1, d. 151, fila 26-146.
31. ANRM, F. 17 inv. 1, d. 155 fila 4-119.
32. ANRM, F. 17, inv. 1, d. 161, fila 35.
33. ANRM, F. 17, inv.1, d. 155, fila 28-50.
34. ANRM F. 17 inv. 1, d. 155 f.4-119.
35. ANRM, F. 195, inv. 1, d. 47, fila 6.
36. ANRM, F. 17, inv.1, d. 160, fila 22.
37. ANRM, F. 17, inv.1, d. 160, fila 23.

Serghei PÂNTEA,
specialist principal al DPPCC a MAI

DESPRE PARTICULARITĂȚILE UNOR INFRAȚIUNI TRANȘNAȚIONALE ȘI ANCHETE EFECTIVE

Rezumat

Cadrul normativ național distinge trăsăturile și particularitățile infracțiunilor transnaționale, în strânsă conexitate cu securitatea a statului, fiind în concordanță cu principalele instrumente internaționale. La cercetarea infracțiunilor săvârșite de către grupuri criminale organizate transnaționale, activitatea de urmărire penală trebuie să fie planificată în strictă conformitate cu rigorile legale, cu respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, asigurând în acest mod un rol activ al organelor de ocrotire a normelor de drept.

Cuvinte-cheie: *infracțiuni transnaționale, criminalitate organizată, riscuri, standarde, anchete efective.*

Summary

National legal framework distinguishes the features and particularities of transnational crimes, in close connection with state security, being in accordance to the main international instruments. While investigating crimes committed by transnational organized criminal groups, criminal prosecution activity must be planned, in accordance with legal requirements, respecting the fundamental rights and freedoms of the persons, ensuring the active role of the law enforcement agencies and rule of law.

Keywords: *transnational crimes, organized crime, risks, standards, effective investigations.*

Introducere. Cadrul normativ național distinge trăsăturile și particularitățile infracțiunilor transnaționale, inclusiv caracterele și semnele faptelor sancționate penal în domeniul sau în strânsă conexitate cu securitatea statului, implicit securitatea frontierei, fiind în concordanță cu principalele instrumente în domeniul prevenirii și combaterii criminalității transnaționale, precum și celei organizate ce comportă un atare caracter. Inter alia, au fost ratificate instrumente importante precum *Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate; Protocolul adițional privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor; Acordul de cooperare pentru prevenirea și combaterea infracționalității transfrontaliere; Convenția de cooperare polițienească pentru Europa de Sud-Est;* și alte mecanisme de importanță internațională.

O condiție importantă a succesului în prevenirea și contracararea criminalității transfrontaliere și transnaționale o constituie cunoașterea profundă și multilaterală a fenomenului și stării lui reale [1]. În urma evaluării naționale a riscurilor, experții internaționali au stabilit că cele mai relevante infracțiuni generatoare de venituri ilicite la nivel național care reprezintă în același timp o amenințare de amploare ar fi: traficul de droguri, corupția, traficul de ființe umane, evaziunea fiscală și contrabanda [2].

Considerând tematica, specificul și caracterul general al anumitor noțiuni utilizate de către experți la elaborarea *raportului privind riscurile*, termenii și categoriile generice, în conținutul traficului de ființe umane, după noi, poate fi inclusă *organizarea migrației ilegale și traficul de copii*; respectiv în conținutul contrabandei – *traficul de droguri și eschivarea de la achitarea plăților vamale*, făcând abstracție de celelalte două amenințări în sens îngust, identificate de experți, și necesitând a fi suplinite cu infracțiunile de trecere ilegală a frontierei de stat.

Dinamica infracționalității. Deși modul de înregistrare, evidență a sesizărilor și cauzelor penale, reflectarea statistică a acestora nu este totdeauna în mod necesar și autentic conformă situației obiective, pentru veridicitate fiind mai cu seamă necesară o prelucrare manuală a datelor ce constituie confidențialitatea urmării penale, exercițiul statistic este important. Astfel, pentru 5 luni ale anului 2018 se atestă cazuri de trafic de ființe umane în număr de 32 (*comparativ 12 luni ale 2017 – 123; 2016 – 151*); trafic de copii în număr de 10 (*2017 – 28; 2016 – 38*); contrabandă în cuantum de 74 cazuri (*respectiv 2017 – 240; 2016 – 229*); eschivările de la achitarea plăților vamale atestă o valoare de 5 cazuri (*în același sens 2017 – 35; 2016 – 29*); trecerea ilegală a frontierei de stat în număr de 65 cazuri (*respectiv 2017 – 155; 2016 – 183*); cazuri de organizare a migrației ilegale se relevă în număr de 9 (*sau 2017 – 22; 2016 – 46*); infracțiuni comise de grupurile criminale organizate sunt înregistrate 22 (*pentru 2017 – 99; 2016 – 122*). Trebuie să notăm preliminar că nu toate infracțiunile înregistrate au caracter transnațional. La fel nu se poate afirma cu certitudine că o faptă reflectată statistic se referă la o infracțiune unică sau la o pluralitate de infracțiuni, cu toate consecințele subsecvente (*printre care numărul de făptuitori, eventuale victime, prejudiciul cauzat, altele*). Se poate pune în discuție, de asemenea, calificarea unor categorii de infracțiuni reflectate statistic, conform unui sau altui articol din Codul penal, dat fiind specificul acestui procedeu, însă o certă descreștere a fenomenului infracțional transfrontalier sau indicatori stabili pe unele categorii este relevantă. Ridică probleme de drept faptele comise pe segmentul de frontieră „verde”, care pot fi calificate în concurs ideal; cele comise în participație simplă sau complexă; infracțiunile unice prelungite; faptele ce nu întrunesc elementele unei infracțiuni la momentul constatării, însă săvârșite în mod sistematic, sau cele care întrunesc elementele unei singure infracțiuni, dar în conexitate cu alte fapte ilegale (încălcări de ordin *disciplinar* când se referă la subiecți *speciali; contravențional*); delimitarea diferitor infracțiuni transnaționale (*exemplul traficului de ființe umane în scop de exploatare sexuală și proxenetismul; infracțiunea prevăzută la alin. (2) art. 248 CP și cea de la alin. (4) art. 217¹ CP etc.*); specificul investigării infracțiunilor prevăzute de art. 248 și 250 Cod penal în *zona de frontieră*, altele. De altfel, spre exemplu calificarea unor fapte comise de un grup sau asociație criminală organizată este sau nu justificat înregistrată și reflectată statistic ca urmare a calificării potrivit unor agravante (*spre exemplu, de două și mai multe persoane*) în consecință, cu atribuirea la categoria generică a infracțiunilor săvârșite de grupuri criminale organizate sau viceversa.

Despre unele particularități și trăsături generale. Este de menționat că liberalizarea regimului de vize pentru cetățenii Republicii Moldova în spațiul co-

munitar, poate fi una din cauzele reducerii fenomenului migrației ilegale sau altor infracțiuni, sau mai curând diminuarea infracționalității relevate.

Prin criminalitate organizată trebuie în primul rând să înțelegem un fenomen social periculos ce se caracterizează prin săvârșirea unor sau mai multor fapte penale, în mod constant, în scopul obținerii unor profituri maxime.

Din categoria factorilor care pot conduce la prosperarea criminalității organizate transnaționale putem menționa printre altele:

- interacțiunea limitată dintre organele specializate sau de drept naționale cu statele vecine sau cu cele de risc sporit;

- interesul material substanțial;

- cunoașterea condițiilor și a posibilităților de activitate a organelor de drept, precum și asigurarea cu asistență, inclusiv juridică, pentru a garanta, spre exemplu, *tăcerea* membrilor aflați în custodia organelor de drept;

- existența unor relații dintre infractori și unii reprezentanți ai organelor de control sau de drept, precum și folosirea serviciilor „informatorilor” din cadrul autorităților (*exemplu sunt scurgerile de informații*);

- imposibilitatea utilizării (*particularități de relief*) sau utilizarea ineficiență a echipamentului tehnic și a mijloacelor speciale pentru supravegherea și controlul frontierei;

- escaladarea fenomenului migrațional, a fluxurilor de persoane străine, precum și posibilitatea obținerii formelor de protecție;

- existența rețelelor de trafic de migranți cu ramificații în statele din vestul Europei, precum și implicarea activă a diasporelor în organizarea migrației ilegale a conaționaliilor, comiterea altor categorii de infracțiuni (*grupări organizate pe criterii etnice, naționale*);

- existența conflictelor regionale;

- refuzul majorității migraților de a colabora cu organele de cercetare penală, după caz termenul îndelungat de verificare a informațiilor acumulate;

- implicarea locuitorilor din localitățile din zona de frontieră în calitate de călăuze, transportatori, asigurare cu adăpost, alte acțiuni de înlesnire, autorat sau complicitate pentru infracțiuni;

- coruperea funcționarilor.

Plecând de la premisele menționate *supra*, criminalitatea organizată transnațională poate fi definită ca o totalitate de infracțiuni, săvârșite de grupări criminale organizate la diferite nivele, formate, de regulă, din cetățeni ai diferitor state, comise prin folosirea pe scară largă a coordonării activității criminale la nivel transnațional a activității de pregătire, organizare, săvârșire și de survenire a consecințelor criminale, în scopul obținerii unor profituri economice sau creării unor condiții propice de majorare a acestora, prin recurgerea la utilizarea violenței sau a legăturilor corupționale [3, p. 46-47] [...].

Grupările criminale organizate au o structură bine conturată, cu roluri și atribuții bine definite pe interior (*recrutatori, transportatori, supraveghetori, autori, alți participanți etc.*), stabilind relații în diferite state, posedă cunoștințe practice în ce privește organizarea activității infracționale. Astfel, se utilizează măsuri sporite

de conspirație, pentru a evita descoperirea de către organele de drept, camuflând implicarea proprie, prin utilizarea tehnologiilor moderne de comunicare; asigurarea de alibi; folosirea rețelilor de socializare, aplicațiilor de comunicații securizate de gen *Skype, Viber, What's up, Telegram*; utilizarea metodelor alternative de transferuri financiare, metode de plată electronice, online-banking, valute digitale; existența softurilor și platformelor de telefonie IP, accesibile și securizate; evitarea transportării victimelor în mod personal și utilizarea mijloacelor de transport regulate sau ocazionale; debarcarea în apropierea punctelor de trecere, sau cu evitarea locurilor cu risc sporit de control; alte măsuri în funcție de specificul infracțiunii sau specializarea grupului criminal.

Contrabanda și traficul de droguri. Conform raportărilor internaționale, valoarea contrabandei în Republica Moldova este evaluată la circa 270 mil. dolari SUA.

Contrabanda cu țigări și produse de tutungerie este unul din factorii de risc. Acest fenomen în regiune este alimentat inclusiv de diferența de prețuri la aceste produse. Regiunea temporar necontrolată de autoritățile constituționale reprezintă una dintre sursele de produse de tutungerie introduse prin contrabandă. Se atestă riscuri majore de introducere a armelor, mărfurilor de larg consum, produselor alimentare în proporții deosebit de mari. De menționat că fenomenul transportului ilicit de produse este alimentat, de asemenea, de către persoanele fizice, care pot transporta aceste produse în cantități reduse, cu mijloace de transport personale, ceea ce îngreunează identificarea și documentarea activităților infracționale organizate prelungite. Cu referire la contrabanda cu produse de tutungerie, practica judiciară demonstrează că modul de operare, de regulă, se manifestă prin umplerea mijloacelor de transport cu produse de tutungerie, prin ascundere în cauciucuri, pereți dubli, bagaje, boxe audio, rezervoare de combustibil și alte metode. Se constată infracțiuni de contrabandă, în sensul ieșirii de pe teritoriul statului, inclusiv pe segmentul de frontieră „verde”, cu produse medicamentoase, în special steroizi și anabolizanți. Traficul ilicit de droguri este o altă vulnerabilitate constatată, atât pe direcția intrare, cât și pe direcția ieșire, însă caracteristic este tranzitul internațional de droguri.

Traficul de ființe umane și organizarea migrației ilegale. Practica judiciară atestă printre metodele principale: circulația în baza pașapoartelor falsificate; deținerea și folosirea pașapoartelor naționale ce conțin manipulări neautorizate; migrația ilegală a cetățenilor străini (*inclusiv prin regiunea temporar necontrolată*), folosind Republica Moldova în calitate de stat de tranzit către spațiul comunitar; circulația în baza vizelor de intrare, eliberate în temeiul invitațiilor eliberate prin examinare superficială a actelor prezentate; circulația în baza actelor falsificate, iar în caz de depistare, cu solicitarea abuzivă a formelor de protecție națională, fie solicitarea timpurie de protecției, cu ulterioara părăsire a teritoriului național; trecerea ilegală a frontierei de stat pe segmentul de frontieră „verde” în înot, folosind cercuri gonflabile [4], bărci, obiecte plutitoare; trecerea ilegală a frontierei prin ascunderea în locuri amenajate în mijloacele de transport; falsificarea actelor primare [5], a pașapoartelor, a carnetelor de muncă [6]; facilitarea proceselor de verificare, eliberare a documentelor de către persoane cu funcție de răspundere etc.

Printre modalitățile normative, spre exemplu, la comiterea traficului de ființe umane se relevă înșelăciunea, forma combinată și abuzul de poziție de vulnerabilitate. Totodată, se evidențiază abuzul de încredere, preponderent în scopul exploatarei prin muncă (*exemplu - consăteni*); promisiunile vagi și false de angajare în câmpul muncii cu un salariu bine plătit, fiind transportate spre alte destinații și impunerea practicării altor activități (*specific exploatarei sexuale*), fie atingerea destinațiilor dorite, însă remunerarea și condițiile nu corespund celor promise (*specific exploatarei prin muncă*). În cazul traficului de ființe umane se relevă în mod principal: exploatarea cetățenilor Republicii Moldova în Ucraina sau Federația Rusă, în scop de exploatare prin cerșit; traficul cetățenilor Republicii Moldova în Turcia, Ciprul de Nord, Emiratele Arabe Unite și Federația Rusă în scop de exploatare sexuală.

Particularitățile de recrutare a victimelor pentru zona statelor CSI, se manifestă prin propuneri false de angajare în câmpul muncii în calitate de lucrători la obiective industriale, în calitate de dereticători sau în construcții; pentru zona Orientului Apropiat – propuneri false de angajare în sfera de distracții, în calitate de dansatoare, chelneri, maseuză, uneori în argoul criminal „*la consumație*” în cluburi de noapte; pentru zona UE – promisiuni false de angajare în calitate de bonă, chelneriță, dereticătoare, bucătar etc. Apar forme de exploatare prin antrenare a victimelor minore în prestarea serviciilor de „*masaj erotic*”, sau în prestări de servicii prin intermediul „*video-chat-ului*”. Recrutarea poate avea loc, de asemenea, prin intermediul site-urilor pentru adulți; celor de publicitate și anunțuri; e-mail; aplicații sau site-uri de întâlniri; metodele *lover-boy* etc.

Particularitățile de cercetare ale unor categorii de infracțiuni. Urmărirea penală și activitatea specială de investigații în cazurile de combatere a criminalității transnaționale este, de regulă, o procedură generală, comună tuturor organelor de ocrotire a normelor de drept, fiind efectuate măsurile speciale de investigații și acțiunile de urmărire penală prevăzute de lege; se face uz de instrumentele în domeniul asistenței juridice internaționale în materie penală, dar și cele de cooperare internațională în temeiul acordurilor, schimbului reciproc de informații, prin intermediul organizațiilor de profil (*oficii, puncte locale etc.*). La procesul de investigare a infracțiunilor participă organele de investigații din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului Vamal, Centrului Național Anticorupție, Serviciului de Informații și Securitate și, de regulă, cele de urmărire penală, iar conducerea sau exercitarea urmăririi penale în mod obligatoriu se efectuează de organele Procuraturii, atât specializate, cât și teritoriale.

În vederea documentării eficiente a infracțiunilor transnaționale, în special de către grupuri criminale organizate, în primul rând, se efectuează acțiuni de urmărire penală, precum reținerea infractorilor în flagrant, cu excluderea posibilităților de a se ascunde de organele de urmărire penală. În aceste situații, în baza datelor și informațiilor operative, angajații organelor de drept trebuie să planifice și să se efectueze operațiuni tactice, care includ reținerea în grup a infractorilor organizați [7], respectiv percheziția corporală; percheziții simultane (*este necesar*

a se țină cont că autorizarea acestor acțiuni, inclusiv argumentarea necesității, expunerea în actele procedurale este deosebit de importantă; se va vedea printre altele *Lisovaia c. Moldovei, Mancevschi c. Moldovei, Golovan c. Ucrainei etc.*); cercetarea la fața locului, ridicarea obiectelor și a documentelor care au importanță pentru cercetarea cauzei, prelevarea și conservarea mijloacelor materiale de probă; audi-eri imediate ale suspectilor, martorilor și eventualele victime, asigurarea protecției martorilor (*protecția acestora este deosebit de importantă; mutatis mutandis, se va vedea Al-Khawaja și Tahery c. Regatului Unit; Krasniki c. Republicii Cehia*), dar și a făptuitorilor care acceptă să coopereze. Este necesară asigurarea interacțiunii cu traducători autorizați în mod timpuriu (*pentru traficul de ființe umane; organiza-re a migrației ilegale; trecere ilegală a frontierei*). Aceleași acțiuni se întreprind în cazul în care infracțiunea este relevată în inopinat, în momentul sau imediat după săvârșirea acesteia.

Acțiunile de urmărire penală condiționate preliminar, la cercetarea infracțiunilor săvârșite de către grupuri criminale organizate, trebuie să fie planificate și organizate cu strictețe de către ofițerul de urmărire penală și ofițerii de investigații, în comun cu procurorul care efectuează conducerea urmăririi penale. Totodată, un loc separat în aceste cazuri este identificarea și sechestrarea conturilor bancare, ridicarea mijloacelor financiare, precum și supunerea obligatorie asupra acestor mijloace financiare a expertizelor din domeniu.

Cercetând cauza penală referitoare la infracțiunea săvârșită de o grupare criminală organizată, trebuie avut în vedere că această formațiune poate opune rezistență investigațiilor efectuate, inclusiv rezistență solidară, rezistență din partea persoanelor corupte, unor reprezentanți implicați din cadrul autorităților etc. În aceste cazuri, cercetarea de la bun început trebuie organizată și desfășurată de un grup de urmărire penală (*ofițeri de urmărire penală, ofițeri de investigații, procurori*).

Recomandări. Printre principalele recomandări enunțăm:

- dezvoltarea capacităților Punctelor de Contact Locale privind coordonarea activităților de prevenire și combatere a criminalității organizate;
- dezvoltarea capacităților Consiliului național operațional-executiv în do-meniul combaterii criminalității organizate;
- consolidarea schimbului de informații cu caracter operativ, precum și a altor date, prin intermediul punctelor de contact interstatal, sau al Europol-ului, Interpol-ului, centrului SELEC;
- asigurarea dezvoltării posibilităților Centrului Comun de Contact Galați;
- dezvoltarea cooperării dintre organele de supraveghere a frontierei;
- dezvoltarea capacităților de protecție a martorilor și a victimelor;
- efectuarea acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigații propice și în termen redus;
- dezvoltarea sistemelor informaționale;
- depistarea infracțiunilor sprijinită de analiza riscurilor;
- valorificarea și analiza informațiilor la nivel național.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Bejan O., *Considerații privind fenomenul criminalității transfrontaliere și transnaționale*. Chișinău, 2005. Disponibil: <https://criminology.md/index.php/ro/articole/149-considera-ii-privind-fenomenul-criminalit-ii-transfrontalie-re-i-transna-ionale>
2. *Raportul privind evaluarea națională a riscurilor în domeniul spălării banilor și finanțării terorismului*, Chișinău, 2017. Disponibil: http://spsb.cna.md/sites/default/files/press-release/files/Raport%20A4_rom.pdf
3. Sterschi Fl., *Criminalitatea transnațională: Normativul penal de sancționare și politici de prevenire și combatere*. Teză de doctor în drept, p. 46-47. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/23622/sterschiflorena_esther_sterschi_thesis.pdf
4. *Notă informativă DR VEST a Poliției de Frontieră*, 2017.
5. Decizia colegiului penal lărgit al CSJ din 27.10.15, Dosarul 1ra-859/15.
6. Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 15 decembrie 2015, Dosarul nr. 1ra 1376/2015. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=5459
7. Gheorghită M., *Tratat de metodică criminalistică*. Chișinău: CEP USM, 2015, 530 p.

Natalia PAUSTOVSCAIA,

*lector universitar al Catedrei "Procedură penală și criminalistică"
a Academiei "Ștefan cel Mare" a MAI*

Dumitru POPUȘOI,

*master în drept, doctorand,
Academia "Ștefan cel Mare" a MAI*

IMPORTANȚA DEZVOLTĂRII CADRULUI NORMATIV BILATERAL ÎN SCOPUL COMBATERII CRIMINALITĂȚII TRANSFRONTALIERE

Rezumat

Cooperarea judiciară și polițienească s-a dezvoltat în primul rând în plan bilateral în zonele transfrontaliere, în vederea luptei împotriva criminalității transfrontaliere locale [7, 76].

Un instrument juridic eficient în această luptă împotriva criminalității transnaționale adoptat de majoritatea statelor interesate îl reprezintă acordurile bilaterale de cooperare în domeniul combaterii diferitor tipuri de infracționalitate ce se manifestă la nivel regional, european sau global.

În scopul cooperării la frontieră, Republica Moldova a încheiat progresiv acorduri de cooperare, la început cu fiecare dintre vecini, pentru ca mai apoi acordurile respective să fie încheiate și cu alte state și să se extindă pe tot continentul european și nu numai.

***Cuvinte-cheie:** proces penal, cooperarea polițienească, asistență juridică internațională, tratat bilateral, criminalitatea transfrontalieră.*

Summary

Judicial and police cooperation had first developed bilaterally in cross-border areas to combat local cross-border crime.

An effective legal instrument in combating transnational criminality adopted by most of the countries is bilateral co-operation agreements of combating the different types of crimes that occur at regional, European or global level.

In order to co-operate in the border level, the Republic of Moldova has continuously concluded co-operation agreements, firstly with its neighbors, so that these agreements had been then concluded with other states and expanded across the European continent and beyond.

***Key words:** murder case, police cooperation, international legal assistance, bilateral treaty, cross-border criminality.*

Introducere. Implicarea Republicii Moldova în lupta împotriva criminalității transfrontaliere presupune adoptarea, ratificarea și punerea în practică a instrumentelor directe sau indirecte aplicabile fenomenului privind combaterea criminalității transfrontaliere. Cooperarea judiciară internațională și polițienească s-a dezvoltat în primul rând în plan bilateral în zonele transfrontaliere.

Metode aplicate. În vederea realizării scopului trasat, în prezentul articol au fost aplicate pe larg metodele de cercetare specific domeniului cum ar fi: metoda sistematică, comparativă, logică.

Cooperarea în domeniul judiciar se realizează cu scopul facilitării și accelerării cooperării în materia procedurilor judiciare și a executării deciziilor, simplificând procedura extradării între statele membre, punând în aplicare totodată reguli minime referitoare la elementele consecutive ale infracțiunilor și la sancțiunile aplicabile criminalității organizate [6, p. 15]. Cooperarea judiciară trebuie să aibă ca scop recunoașterea reciprocă a deciziilor judiciare, armonizarea legislativă și dezvoltarea unor mecanisme de cooperare operațională (Eurojust, EJM – European Judicial Network etc.) pentru realizarea unui spațiu de justiție.

Cooperarea polițienească este, de asemenea, o activitate indispensabilă și în anumite cazuri acoperă carențele formelor de asistență juridică internațională în materie penală.

Existența cooperării polițienești internaționale este dictată, în multe cazuri, de conținutul unor tratate, convenții, pacte sau acorduri, încheiate ori ratificate de două sau mai multe state, ori de unele înțelegeri și protocoale încheiate din proprie inițiativă, care presupun executarea unor activități cu caracter polițienesc. Indiferent de actul care generează cooperarea dintre state, aceasta poate fi clasificată astfel [8, p. 217]:

- a) După numărul părților contractante, există:
 - *cooperare bilaterală* între două state și
 - *cooperare multilaterală* între mai multe state;
- b) În funcție de interesele regionale și de poziția geografică a statelor contractante, există:
 - *cooperare continentală* (la nivelul Europei, Asiei, Americii etc.);
 - *cooperare regională* (de exemplu, între țările balcanice, cele ale Americii Latine etc.);
 - *cooperare universală* (în cadrul O.I.P.C. – Interpol);
- c) După conținutul actului încheiat, există:
 - *cooperare simplă*, când actul încheiat între state conține doar unul sau două obiective (traficul de droguri sau terorism);
 - *cooperare multiplă*, când actul încheiat între state cuprinde mai multe obiective.

Rezultate obținute și discuții. Republica Moldova a ratificat o serie de convenții internaționale cum ar fi: Convenția europeană cu privire la asistența judiciară în materie penală din 24 aprilie 1959, semnată la Strasbourg, ratificată de RM la 26.09.1997, intrată în vigoare de la 06.05.1998, Convenția Europeană de extradare, adoptată la Strasbourg la 13.12.1957, ratificată la 21.09.2001, intrată în vigoare din din 25.09.2001, Convenția europeană asupra valorii internaționale a hotărârilor judecătorești represive din 28 mai 1970, Convenția Europeană privind transferul de proceduri în materie penală din 15 mai 1972, Convenția civilă asupra corupției din 4 noiembrie 1999 și Convenția cu privire la lupta contra traficului cu ființe umane din 16 mai 2005, Acord pentru prevenirea și combaterea infracționalității transfrontaliere, semnat la București la data de 26 mai 1999 în cadrul relațiilor de colaborare a Programului Inițiativei de Cooperare în Sud-Estul (S.E.C.I), care a intrat în vigoare în R. Moldova la data de 1 februarie 2000.

Inițiativa de Cooperare în Europa de Sud-Est (SECI), Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est, Centrul Regional SECI pentru Prevenirea și Combaterea Infracționalității Transfrontaliere sunt menite să combată corupția, crimele organizate și alte tipuri de activități criminale cu caracter transnațional.

R. Moldova a aderat la aceste inițiative și datorită așezării sale geopolitice deosebite, dar și având convingerea că prin aceasta se întreprind acei pași siguri care ar asigura integrarea europeană. Combaterea corupției și a crimei organizate în Republica Moldova va contribui la ameliorarea climatului social și la asigurarea pacy, securității și stabilității în Regiune.

În temeiul Acordului pentru prevenirea și combaterea infracționalității transfrontaliere statele-părți trebuie să-și acorde asistență juridică reciprocă în ceea ce privește prevenirea, descoperirea, investigarea și condamnarea faptelor privind infracționalitatea transfrontalieră. Asistența ce trebuie avută în vedere în cadrul acestui acord constă în furnizarea informațiilor privind metodele și mijloacele specifice de verificare și control al mărfurilor și pasagerilor, încheierea convențiilor și acordurilor privind lupta împotriva criminalității internaționale, investigarea, cercetarea și sancționarea criminalității internaționale, elaborarea unor rezoluții și recomandări privind lupta împotriva criminalității organizate și acordarea de asistență judiciară reciprocă între state.

Astfel, ca urmare a dezvoltării acestui proces de cooperare, Republica Moldova a continuat și continuă să-și asume o serie de angajamente, în acest sens semnând mai multe acte normative vizând unele forme de manifestare a criminalității organizate transnaționale, respectiv Convenția Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii și finanțarea terorismului din 16 mai 2005, Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică din 23 noiembrie 2001, Convenția penală privind corupția din 27 ianuarie 1999, precum și Protocolul adițional la Convenția penală asupra corupției din 15 mai 2003 și altele.

Valorificarea probelor și a mijloacelor de probă pentru dovedirea vinovației făptuitorilor și tragerea lor la răspundere penală a constituit și obiectul unor acorduri de cooperare semnate de Republica Moldova cu alte țări în domeniul combaterii diferitor manifestări ale criminalității internaționale [5, p. 229].

Ca exemplu, potrivit Acordului de cooperare dintre guvernele statelor participante la cooperarea economică a Mării Negre privind combaterea criminalității, în special a formelor sale organizate, adoptat la 20 octombrie 1998 la Kerkyra, Grecia statele-părți, inclusiv R. Moldova, sunt obligate să colaboreze pentru prevenirea, descoperirea și investigarea mai multor infracțiuni în domeniul privind: activitățile economice internaționale ilegale (spălarea banilor, infracțiuni economico-financiare); contrabanda; falsificarea de bani, monede, documente, hârtii de valoare; traficul ilicit cu obiecte de artă, monede, metale și pietre prețioase; corupția; infracțiunile cibernetice.

Acordurile bilaterale prevăd o multitudine de modalități de cooperare, între care figurează, fără îndoială, și cele de natură criminalistică, domeniul care joacă un rol esențial în identificarea și exploatarea urmelor infracțiunilor și transformarea lor în mijloace de probă.

Astfel, între aceste forme de cooperare pot fi enumerate: schimbul reciproc de informații privind persoanele suspectate de a fi implicate în comiterea infracțiunilor, datele privind metoda comiterii infracțiunilor, rutele folosite de autori și locurile de tănuire, originea și destinarea bunurilor însușite; cooperarea în căutarea persoanelor bănuite de comiterea infracțiunilor sau care se sustrag urmării penale sau executării pedepselor; cooperarea pentru identificarea persoanelor sau a ramașitelor unor persoane neidentificate; cooperarea în domeniul căutării bunurilor furate, inclusiv vehiculelor cu motor; schimbul de informații privind rezultatele cercetărilor criminalistice și criminologice, practicile utilizate pentru descoperirea și cercetarea infracțiunilor, metodele de lucru și echipamentul folosit, schimb de informații privind obiectele utilizate pentru comiterea infracțiunilor sau produsele ce rezultă din fapte cu caracter penal, precum și furnizarea de mostre ale unor asemenea obiecte; schimburi reciproce de specialiști, în scopul îmbunătățirii pregătirii de specialitate a acestora și a cunoașterii reciproce a mijloacelor și metodelor de combatere a criminalității etc [5, p. 230].

În scopul atingerii tuturor acestor obiective, Republica Moldova, începând cu anul 1993, are încheiate următoarele tratate bilaterale:

– Tratatul între Republica Moldova și Republica Letonia cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, semnat la Riga la 14.04.1993, ratificat la 10.06.1993, intrat în vigoare din 18 iunie 1996;

– Tratatul între Republica Moldova și Republica Lituania cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, semnat la Chișinău la 09.02.1993, ratificat la 10.06.1993, intrat în vigoare din 18.02.1995;

– Tratatul între Republica Moldova și Federația Rusă cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, semnat la Moscova la 25.02.1993, ratificat la 04.11.1994, intrat în vigoare din 26.01.1995,

– Tratatul între Republica Moldova și Ucraina privind asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, semnat la Kiev la 13.12.1993, ratificat la 04.11.1994, intrat în vigoare din 24.04.1995;

– Tratatul între Republica Moldova și Republica Azerbaidjan cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, semnat la Bacu la 26.04.2004, ratificat la 14.04.2005, intrat în vigoare din 12.02.2006;

– Tratatul între Republica Moldova și România privind asistența juridică în materie civilă și penală, semnat la Chișinău la 06.07.1996, ratificat la 03.12.1996, intrat în vigoare din 22.03.1998;

– Acordul între Republica Moldova și Republica Turcia cu privire la asistența juridică în materie civilă, comercială și penală, semnat la Ankara la 22.05.1996, ratificat la 03.12.1996, intrat în vigoare din 23.02.2001;

– Tratatul între URSS și Republica Socialistă Cehoslovacia privind asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală semnat la 12.08.1982, pus în aplicare de Republica Moldova și Republica Slovacia la 26.05.2006 și între Republica Moldova și Republica Cehă la 28.08.2005 [4, p. 16-17].

Cooperarea între Republica Moldova și statele contractante urmează să fie realizată prin schimbul de informații și experiență, prin crearea unor echipe comune și schimb de specialiști, prin formarea și perfecționarea personalului, prin coordonarea măsurilor și operațiunilor convenite de către structurile în domenii precum: prevenirea, descoperirea și combaterea infracțiunilor; serviciul comun de patrulare la frontieră; supravegherea și urmărirea transfrontalieră; livrări supravegheate; utilizarea investigatorilor sub acoperire; colaborări în domeniul protecției martorilor; echipe comune de investigații; colaborarea în punctele comune de contact.

Procesul de integrare europeană a Republicii Moldova a impus revizuirea cadrului legal privind cooperarea internațională în domeniul juridic, astfel încât legislația națională să fie pusă de acord cu cea comunitară în acest domeniu.

Așadar, în scopul implementării și armonizării politicilor naționale în promovarea cooperării judiciare internaționale, implementării efective a prevederilor Protocolului nr. 2 adițional la Convenția europeană de asistență judiciară în materie penală, Convenției Națiunilor Unite din 15.11.2000 împotriva criminalității transnaționale organizate, Convenției de cooperare polițienească pentru Europa de Sud-Est, adoptată la Viena, la 15.05.2006, la 27 octombrie 2012 Codul de procedură penală a fost completat cu articolul 138¹, 138², 138³-540² care reglementează procedura efectuării unor măsuri speciale de investigații ca: supravegherea transfrontalieră, livrarea controlată, achiziția de control și activitatea echipelor comune de investigații pe teritoriul Republicii Moldova.

Conform articolului 138¹ CPP, în cazul în care în cadrul investigării unei infracțiuni calificate drept gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă și care dă dreptul la extrădare conform legislației Republicii Moldova, reprezentanții organului de urmărire penală al unui stat străin supraveghează pe teritoriul statului său sau a altui stat o persoană presupusă a fi participant la săvârșirea infracțiunii sau o persoană față de care există motive serioase de a crede că poate duce la identificarea sau localizarea bănușilor de săvârșirea infracțiunii, în baza unei cereri prealabile de comisie rogatorie, sunt autorizați să continue această supraveghere pe teritoriul Republicii Moldova [1]. Prevederile articolului prenotat permit de a reacționa adecvat la situația apărută chiar și în lipsa unor acorduri bilaterale.

Baza normativă internațională pentru supravegherea transfrontalieră este reglementată și în art. 17 din al Doilea Protocol adițional la Convenția europeană de asistență juridică în materie penală, din 24.04.1959, semnat la Strasbourg la 08.11.2001 (semnat de Republica Moldova în martie 2012).

Cererea de asistență juridică în acest sens se adresează Procuraturii Generale. Pe parcursul supravegherii transfrontaliere, reprezentanții organelor de urmărire penală străine trebuie să respecte dispozițiile legislației Republicii Moldova, să dispună de acte ce confirmă calitatea lor oficială și de permisiunea de a efectua supravegherea pe teritoriul Republicii Moldova.

Reprezentanții organelor de urmărire penală străine nu au dreptul să folosească arma, cu excepția cazului de legitimă apărare, să pătrundă în domiciliul persoanelor sau în alte locuri inaccesibile publicului, să rețină sau să aresteze per-

soana supravegheată. Orice acțiune în acest sens va face obiectul unui raport care va fi prezentat organelor competente ale Republicii Moldova.

Livrarea controlată reprezintă circulația sub supraveghere a obiectelor, a mărfurilor ori a altor valori (inclusiv substanțe, mijloace de plată sau alte instrumente financiare) care provin din săvârșirea unei infracțiuni sau care sunt destinate comiterii unei infracțiuni pe teritoriul Republicii Moldova sau în afara frontierelor ei, având drept scop investigarea unei infracțiuni sau identificarea persoanelor implicate în săvârșirea acesteia, dacă exista o bănuială rezonabilă cu privire la caracterul ilicit al deținerii sau obținerii acestora.

Livrarea controlată poate fi dispusă numai dacă descoperirea sau arestarea persoanelor implicate în trafic de ființe umane, în transport ilegal de droguri, de arme, de obiecte sustrase, de materiale explozive, nucleare, de alte materiale radioactive, de sume de bani și de alte obiecte rezultă din activități ilicite sau dacă obiectele menționate sunt utilizate în scopul comiterii de infracțiuni [2].

Investigația sub acoperire, ca măsură specială de investigație, este reglementată de articolul 136 CPP al RM. În baza dispoziției art. 533, al. (1), p. 9 CPP al RM, pentru asigurarea administrării probelor privind infracțiunea culegerii de date și informații, Procuratura Generală, prin cererea de comisie rogatorie, poate cere autorităților competente ale unui stat străin autorizarea activității pe teritoriul acestui stat a investigatorilor sub acoperire.

La cerere se anexează informația și actele disponibile, întocmite în conformitate cu prevederile legislației naționale cu privire la activitatea specială de investigații. Asupra cererii statului străin de autorizare a investigației sub acoperire pe teritoriul Republicii Moldova decide Procurorul General, în conformitate cu prevederile legislației naționale cu privire la activitatea specială de investigații [2].

În fiecare caz aparte, partea solicitantă și cea solicitată convin, conform legilor și procedurilor lor naționale, asupra duratei investigației sub acoperire, modalităților lor concrete și asupra statutului juridic al agenților implicați. Părțile implicate cooperează pentru a asigura pregătirea, conducerea și pentru a lua hotărâri privind securitatea agenților sub acoperire sau sub identitate fictivă. Pe teritoriul Republicii Moldova, investigațiile sub acoperire, la cererea autorității competente ale unui stat străin, sunt efectuate conform Codului de procedură penală și Legii cu privire la activitatea specială de investigații (în vigoare din 08.12.2012).

Concluzii. În contextul celor relatate, afirmăm importanța eficientizării unor relații de colaborare între entitățile semnatare ale Convenției de cooperare polițienească pentru Europa de Sud-Est și necesitatea semnării acordurilor bilaterale în acest sens, pentru intensificarea și dezvoltarea cooperării în domeniul combaterii eficiente a amenințărilor transfrontaliere la adresa ordinii publice și siguranței ale criminalității organizate prin participarea la un parteneriat de securitate prin cooperarea în materie polițienească.

Susținem că necesitatea încheierii documentului de cooperare bilaterală are ca obiectiv crearea unei baze juridice bilaterale pentru cooperarea în domeniul prevenirii și combaterii criminalității transfrontaliere.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Convenția europeană de asistență juridică în materie penală, semnată la Strasbourg la 20.04.1959. Ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 1332-XIII din 26.09.1997. Publicată în ediția oficială „Tratate internaționale”, 1999, vol. 14.
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova N 122-XV din 14.03.2003 // În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 104-110 din 07.06.2003.
3. Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală nr. 371-XVI din 1 decembrie 2006 (în continuare – Legea), capitolul IV; publicată în Monitorul Oficial nr. 14-17/42 din 2 februarie 2000.
4. Asistența judiciară internațională în materie penală, manual pentru judecători și procurori, Chișinău, 2012.
5. Dr. Ioan Hurdubaie, Cadrul instituțional-juridic al cooperării internaționale pentru valorificarea probelor infracțiunii.
6. Țupulan Marin-Claudiu, Angheluși Adrian, Ștefan Cristian-Eduard, Cooperarea polițienească internațională în materia investigării criminalității judiciare.
7. Tratate internaționale, ediție oficială, vol. 19, 22, 1999.
8. Stancu Șerb, Constantin Drăghici, Adrian Iacob, Andrei Ignat, Drept polițienesc și contravențional, Editura „Tritonic”, București, 2003.

Artiom PILAT,

*doctorand, lector universitar al Catedrei „Procedură penală și Criminalistică”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Sofia PILAT,

*doctorandă, lector universitar al Catedrei „Procedură penală și Criminalistică”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

COOPERAREA INTERNAȚIONALĂ ÎN DOMENIUL DISPUNERII ȘI EFECTUĂRII EXPERTIZEI JUDICIARE

Rezumat

Cu ocazia rezolvării cauzelor penale se pot ivi situații în care, în vederea soluționării cauzei penale, sunt necesare anumite probe și mijloace de probă care pot fi obținute doar în urma aplicării cunoștințelor speciale ale experților din străinătate.

Instituția procesuală prin intermediul căreia se obțin din străinătate acte procedurale necesare rezolvării cauzei penale este comisia rogatorie. Comisia rogatorie internațională implică o deplasare de competență teritorială de la un organ judiciar la altul.

În toate cazurile comisia rogatorie se întocmește de către procuror care este responsabil pentru urmărirea penală sau de către instanța care examinează cauza.

În cazurile de dispunere a expertizei judiciare la cererea de comisie rogatorie se anexează și alte acte procesuale prin care este dispusă expertiza judiciară. Cererea de comisie rogatorie este transmisă prin intermediul Procuraturii Generale sau Ministerului Justiției.

Cuvinte-cheie: *comisia rogatorie, cerere de comisie rogatorie, expert judiciar, expertiză judiciară, ordonanță, organul de urmărire penală.*

Summary

In case of solving criminal cases, situations may arise where, in order to solve the criminal case, certain evidence and means of proof are required, which can only be obtained by applying the special knowledge of the experts from abroad.

The procedural institution through which the procedural acts necessary for solving the criminal case are obtained abroad is the rogatory commission. The international rogatory commission involves a shift of territorial jurisdiction from one judicial body to another.

In all cases, the rogatory commission shall be drawn up by the prosecutor responsible for the prosecution or by the court examining the case.

In the case of the provision of the judicial expertise at the request of the rogatory commission, other procedural acts are also attached, whereby the judicial expertise is disposed. Request for rogatory commission is transmitted through the General Prosecutor's Office or the Ministry of Justice.

Keywords: *rogatory commission, request of rogatory commission, judicial expert, judicial expertise, ordinance, criminal prosecution body.*

Introducere. În cadrul politicii de cooperare internațională, țara noastră întreține relațiile diplomatice și consulare cu numeroase state. De asemenea, Republica Moldova colaborează din punct de vedere economic cu mai multe state ale lumii.

Cooperarea juridică internațională în materie penală constituie o expresie a colaborării între statele suverane, colaborare menită să consolideze solidaritatea

internațională în lupta contra fenomenului criminalității [1].

Progresul tehnico-științific înregistrat, precum și extinderea procesului de democratizare la nivel internațional au creat posibilitatea mișcării cu ușurință a persoanelor și mărfurilor, conducând implicit la dezvoltarea societății umane în ansamblul său. Efectul indiscutabil benefic pentru întreaga umanitate a generat însă și posibilitatea unei proliferări a fenomenului criminalității la nivel mondial.

Metode aplicate și materiale utilizate. În scopul realizării obiectivului trasat, în respectivul articol științific au fost utilizate: metoda logică și metoda comparativă.

În procesul elaborării articolului științific, au fost consultate următoarele materiale: Codul de procedură penală al Republicii Moldova, Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală nr. 371 din 01.12.2006, lucrările științifice ale autorilor Ig. Dolea, D. Roman, I. Sedlețchi etc.

Rezultate obținute și discuții. Asistența juridică internațională în materie penală poate fi cerută în baza instrumentelor internaționale la care RM este parte, precum și în baza prevederilor naționale aplicabile în acest sens.

Pentru a sigura un cadru juridic corespunzător relațiilor sale internaționale, Republica Moldova a devenit parte a mai multor tratate, din care un procent ridicat privește asistență juridică în cauze penale și cauze civile.

Adresarea prin comisie rogatorie pentru prima oară în legislația Republicii Moldova este reglementată în art. 536 al Codului de procedură penală al Republicii Moldova adoptat la 14 martie 2003. În conformitate cu prevederile acestui articol, organul de urmărire penală sau instanța de judecată, în cazul în care consideră necesară efectuarea unei acțiuni procesuale pe teritoriul unui stat străin, se adresează prin comisie rogatorie organului de urmărire penală sau instanței de judecată din statul respectiv, sau instanței penale internaționale conform tratatului internațional la care Republica Moldova este parte sau în condiții de reciprocitate [2, p. 937].

Potrivit art. 3 al legii cu privire la asistență juridică internațională în materie penală, în lipsa unei convenții internaționale, cooperarea judiciară se realizează pe cale diplomatică de către statul solicitant, și cu asigurarea scrisa a reciprocității dată de autoritatea competentă a aceluși stat. În acest caz, legea constituie dreptul comun în materie pentru autoritățile judiciare din RM.

În sens larg, asistența juridică internațională constă în ajutorul dintre două state în vederea realizării activităților jurisdicționale în afara competenței teritoriale a acestora. Ca manifestare tradițională a suveranității, exercitarea funcțiilor jurisdicționale de către autoritățile judecătorești ale unui stat se circumscrie în interiorul frontierelor acestui stat.

Dicționarul juridic definește asistența judiciară în domeniul dreptului internațional public ca fiind „un fel de asistență acordată de către statul solicitat în privința anchetelor și a procedurilor în materie penală, desfășurate în statul solicitant indiferent dacă asistența este cerută sau acordată de către o instanță sau de o altă autoritate competentă” [6].

Prevederile legii cu privire la asistență juridică internațională în materie prevede următoarele forme de cooperare juridică internațională în materie penală:

- transmiterea înscrisurilor, datelor și informațiilor;

- comunicarea actelor de procedură;
- citarea martorilor, experților și persoanelor urmărite;
- comisiile rogatorii;
- echipele comune de investigații;
- transferul, la solicitare, de proceduri penale;
- extrădarea;
- transferul persoanelor condamnate;
- recunoașterea hotărârilor penale ale instanțelor judecătorești străine;
- comunicarea cazierului judiciar [3].

În prevederile art. 533 CPP al RM, este expres prevăzut faptul că asistența juridică internațională poate fi solicitată sau acordată în executarea unor activități procesuale prevăzute de legislația de procedură penală a Republicii Moldova și a statului străin respectiv, astfel, poate fi efectuată cercetarea la fața locului, percheziția, ridicarea de obiecte și documente și transmiterea lor peste hotare, sechestrarea, confruntarea, prezentarea spre recunoaștere, identificarea abonaților telefonici, interceptarea comunicărilor, efectuarea expertizelor judiciare, confiscarea bunurilor provenite din săvârșirea infracțiunilor și alte acțiuni de urmărire penală prevăzute de prezentul cod de procedură penală [1].

Deci organul de urmărire penală sau instanța de judecată în cazul în care consideră necesară efectuarea unei acțiuni procesuale pe teritoriul unui stat străin, se adresează prin comisie rogatorie sau instanță de judecată din statul respectiv.

Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală dă definiția actului procedural, menționând că prin acte procedurale se înțelege, în principal, citațiile pentru părți sau martori, ordonanța de punere sub învinuire, alte acte de urmărire penală, hotărârile judecătorești, cererile pentru exercitarea căilor de control judiciar sau actele privind executarea unei pedepse, plata unei amenzi ori plata cheltuielilor de procedură [3].

Cererea de comisie rogatorie se face în scris și trebuie să cuprindă:

- denumirea organului care se adresează cu cerere;
- denumirea și adresa, dacă este cunoscută, a instituției căreia se trimite cererea;
- tratatul internațional sau acordul de reciprocitate în baza căruia se solicită asistența;
- indicarea cauzei penale în care se solicită acordarea asistenței juridice, informație despre împrejurările de fapt în care s-au comis acțiunile și încadrarea juridică a lor, textul articolului respectiv din Codul penal al Republicii Moldova și date privitor la prejudiciul cauzat de infracțiunea respectivă;
- datele referitoare la persoanele în privința cărora se solicită comisia rogatorie, inclusiv despre calitatea lor procesuală, data și locul nașterii lor, cetățenia, domiciliul, ocupația, pentru persoanele juridice – denumirea și sediul lor, precum și numele, prenumele și adresele reprezentanților acestor persoane când este cazul;
- obiectul cererii și datele necesare pentru îndeplinirea ei, cu expunerea circumstanțelor care vor fi constatate, lista documentelor, corpurilor delictive și a altor probe solicitate, circumstanțele în legătură cu care urmează să se administre-

ze proba, precum și întrebările care trebuie să fie puse persoanelor care urmează să fie audiate;

– data la care se așteaptă răspuns la cerere și, după caz, solicitarea de a permite ca, la executarea acțiunilor procesuale respective, să asiste reprezentantul organului de urmărire penală al Republicii Moldova.

Codul de procedură penală al RM prevede expres că la cererea de comisie rogatorie sunt anexate actele procesuale necesare pentru efectuarea acțiunilor de urmărire penală, întocmite în conformitate cu prevederile CPP al RM.

Astfel, la cererea de comisie rogatorie se anexează toate actele procedurale care sunt necesare la dispunerea expertizei judiciare; în cazul nerespectării prevederilor respective, cererea de comisie rogatorie nu va fi executată.

Cererea de comisie rogatorie și actele anexate se întocmesc în limba de stat și se traduc în limba statului solicitat sau într-o altă limbă, potrivit prevederilor sau rezervelor la tratatul internațional aplicabil.

Pentru Republica Moldova, precum și pentru alte țări, chestiunea privind recunoașterea ca legală a documentelor oficiale care parvin în scopul efectuării expertizei judiciare de la organele procuraturii, de la instanțele judecătorești, de la servicii de executare sau diferite documente administrative sau notariale este soluționată prin prisma Convenției de la Haga, care înlătură necesitatea legalizării documentelor oficiale. Articolul 3 al Convenției de la Haga, în tratate internaționale de asistență juridică poate fi prevăzută și o oarecare modalitate referitoare la legalizarea actelor procedurale întocmite în țara respectivă.

Singura formalitate care ar putea fi cerută pentru a atesta veridicitatea semnăturii, calitatea în care a acționat semnatarul actului sau, după caz, identitatea sigiliului sau a ștampilei de pe acest act este aplicarea apostilei. Apostila se aplica chiar pe act sau pe o prelungire a acestuia.

La cererea statului solicitant, se pot lua și măsuri provizorii asigurătorii, în conformitate cu legislația Republicii Moldova în scopul protejării mijloacelor de probă, menținerii situației existente sau protejării intereselor amenințate.

Deci la cererea statului solicitant Republica Moldova este obligată să întreprindă toate măsurile necesare pentru protecția mijloacelor de probă. În cazul expertizei judiciare, ne referim la raportul de expertiză judiciară și la corpurile delictive care formează obiectul expertizei dispuse.

Convenția europeană de asistență juridică în materie penală oferă posibilitatea părții solicitate de a amâna remiterea obiectelor, a dosarelor sau a documentelor a căror comunicare este cerută, dacă acestea îi sunt necesare pentru o procedură penală în curs. Obiectele și originalele dosarelor și ale documentelor, comunicate în îndeplinirea unei comisii rogatorii, vor fi restituite cât mai curând posibil de către partea solicitantă părții solicitate, în afară de cazul în care aceasta din urmă nu renunță la ele.

În conformitate cu prevederile articolului 4 din Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 1332 din 26.09.1997 „Pentru ratificarea Convenției europene de asistență juridică în materie penală” toate cererile de asistență juridică trebuie să fie adresate Ministerului Justiției sau Procuraturii Generale [3].

Prin intermediul Ministerului Justiției se transmit cererile de asistență juridică formulate în fazele de judecată și de executare a pedepsei, iar prin intermediul Procuraturii Generale, cele formulate în faza de urmărire penală. Cererile de asistență juridică pot fi transmise fie direct de către autoritățile străine, fie pe cale diplomatică sau prin intermediul Organizației Internaționale a Poliției Criminale (Interpol).

Conform prevederilor legislației procesual-penale, raportul de expertiză este mijlocul de probă în cadrul procesului penal [7, p. 112], însă nu toate tipurile de expertize judiciare pot fi efectuate în instituții de expertiză judiciară din Republica Moldova.

Însă pentru stabilirea adevărului în procesul penal este necesară o activitatea cognitivă, în care participanții la proces să efectueze acțiuni în vederea asigurării cercetării complete și obiective ale circumstanțelor cauzei [4, p. 108].

„Judecarea științifică” este negată de cea mai mare parte a reprezentanților doctrinei, care consideră că asemenea opinii sunt străine gândirii juridice contemporane și vin în contradicție cu dispozițiile legii care nu permit ca probele să aibă putere dinainte stabilită [5, p. 393].

Deci la cererea de comisie rogatorie este anexată ordonanța organului de urmărire penală sau încheierea instanței, și urmează să fie transmisă prin intermediul Procuraturii Generale sau Ministerului Justiției.

În cazul existenței temeiurilor, expertiza judiciară se dispune de către organul de urmărire penală sau procuror, prin ordonanță, precum și de către instanța de judecată, prin încheiere.

În ordonanța organului de urmărire penală sau în încheierea instanței se indică: cine a inițiat dispunerea expertizei judiciare; temeiurile pentru care se dispune expertiza judiciară; obiectele, documentele și alte materiale prezentate expertului cu mențiunea când și în ce împrejurări au fost descoperite și ridicate; întrebările formulate expertului; denumirea instituției de expertiză judiciară sau, după caz, numele și prenumele expertului căruia i se pune în sarcină efectuarea expertizei judiciare.

În cazul în care nu sunt respectate prevederile referitoare la condițiile de fond ale actului prin care s-a dispus efectuarea expertizei, expertul judiciar este în drept să refuze efectuarea expertizei judiciare.

Ordonatorul indică în mod obligatoriu în ordonanța de dispunere a expertizei judiciare obiectele care au fost transmise spre examinare, precum și înaintează întrebări care urmează să fie soluționate în mod obligatoriu de către expert.

După efectuarea expertizei judiciare, expertul judiciar întocmește raportul de expertiză judiciară, care este compus din trei părți: partea introductivă, partea descriptivă și partea finală.

După întocmirea raportului de expertiză judiciară, expertul semnează pe fiecare pagină a raportului de expertiză, precum și pentru răspunderea penală pe care o poartă pentru prezentarea cu bună știință a unei concluzii intenționat false.

În urma efectuării expertizei judiciare, raportul de expertiză este transmis părții solicitante, acesta va avea și valoarea juridică și pe teritoriul Republicii Moldova.

Organul de urmărire penală în urma primirii raportului de expertiză judiciară, în scopul respectării dreptului persoanei la un proces echitabil, anunță părțile

despre rezultatul expertizei judiciare.

Actul procedural întocmit în țara străină în baza unei comisii rogatorii este valabil pe teritoriul Republicii Moldova cu anumite condiții.

Astfel, art. 538 din CPP al RM prevede expres că actul procedural întocmit în țară străină în conformitate cu prevederile legii acelei țări este valabil în fața organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești din Republica Moldova.

Probele în baza aceluși act procedural sunt admisibile și nu se pune la îndoială veridicitatea lor. În toate cazurile, actul procedural trebuie să fie întocmit și executarea acestuia să se desfășoare în conformitate cu procedura penală a Republicii Moldova.

Concluzii. Instituția expertizei judiciare, este o verigă importantă în activitatea organelor de urmărire penală, „judecata științifică” efectuată de către expert reprezintă un element-cheie pentru calificarea corectă a infracțiunii, identificarea făptuitorului etc.

Raportul de expertiză judiciară reprezintă un mijloc de probă în cadrul procesului penal.

Însă, conform prevederilor legii cu privire la expertiză judiciară și statutul expertului judiciar, la solicitarea autorităților competente ale altor state, expertizele judiciare se efectuează în modul stabilit de legislația de procedură și de tratatele, acordurile și convențiile internaționale la care Republica Moldova este parte.

Deci în baza comisiei rogatorii statul solicitant este în drept să ceară efectuarea unor acțiuni procesuale. La cererea de comisie rogatorie se anexează actele procedurale prin care se dispune efectuarea expertizei judiciare: ordonanța organului de urmărire penală sau încheierea instanței de judecată.

Astfel, menționăm că anexarea actelor prin care se dispune expertiza judiciară este necesară în mod obligatoriu.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122 din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 104-110 din 07.06.2003.
2. Dolea Ig., Roman D., Sedlețchi I. ș.a. Drept procesual penal. Chișinău: Editura Cartier, 2005. 1250 p.
3. Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală nr. 371 din 01.12.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.14-17 din 02.02.2007.
4. Pilat A. Raport de expertiză ca mijloc de probă în cadrul procesului penal În: Revista științifico-practică „Legea și viața”. Ediție specială, 2018, p. 107-110.
5. Volonciu N. Tratat de procedură penală. Partea generală. Vol. I. București: Editura „Paidea”, 1993. 560 p.
6. www.dreptonline.ro/dictionar_juridic/dictionar_juridic.php (vizitat la 11.04.2018).
7. Кирица В., Пилат А. Судебная экспертиза в уголовном судопроизводстве. În: Modern scientific challenges and trends. Materialele conferinței științifice internaționale. Polonia, Varșovia, 2018, p. 112-116.

Oleg POHILĂ,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

CARACTERISTICILE CRIMINOLOGICE ALE INFRACTORILOR IMPLICAȚI ÎN EXPLOATAREA SEXUALĂ A FEMEILOR ȘI COPILOR

Rezumat

În acest articol sunt elucidate principalele caracteristici psiho-sociale și criminologice specifice persoanelor care comit fapte penale legate de exploatarea sexuală a femeilor și copiilor. Astfel, constatarea particularităților demografice, moral-psihologice și sociale de rol ale categoriei respective de infractori are o importanță deosebită în organizarea procesului de prevenire și combatere a fenomenului exploatării sexuale a celor mai vulnerabile categorii de persoane din societate – copiii și femeile.

Cuvinte-cheie: *personalitatea infractorului, exploatare sexuală, femei, copii, victime, trăsături bio-psiho-sociale.*

Summary

This article outlines the main psychosocial and criminological features specific to persons committing criminal offenses related to the sexual exploitation of women and children. Thus, the finding of demographic, moral-psychological and social particularities of the role of the respective category of offenders is of particular importance in organizing the process of preventing and combating the phenomenon of sexual exploitation of the most vulnerable categories of persons in society – children and women.

Keywords: *offender's personality, sexual exploitation, women, children, victims, bio-psycho-social features.*

Introducere. Evoluția istorică a criminologiei ne dovedește că cele mai acute discuții au fost și sunt purtate pe marginea problemei celor care comit infracțiuni. În funcție de condițiile social-istorice, necesitățile practice și nivelul dezvoltării științei, problema în cauză se abordează în mod divers prin prisma soluționării unui șir de probleme, cum ar fi: importanța cunoașterii personalității infractorului, care este rolul acesteia în geneza infracțiunii, cum de influențat asupra ei pentru ne-admiterea faptelor infracționale etc. De menționat că identificarea și cunoașterea acestor aspecte au o însemnătate esențială pentru procesul prevenirii și combaterii criminalității [8, p. 86].

Din punctul de vedere al criminologiei anume personalitatea infractorului poartă în sine cauzele săvârșirii infracțiunii, este veriga principală a întregului mecanism al comportamentului criminal, iar acele particularități ale ei care generează un astfel de comportament trebuie să formeze obiectul nemijlocit al profilaxiei [5, p. 231].

Este important de menționat că în evoluția criminologiei conceptul de personalitate a infractorului a suferit interpretării diferite. Aproape fiecare autor, așa cum remarcă H. Einsen, are propria sa definiție, propriul lui punct de vedere asupra personalității [3, p. 2-3]. Cu toate acestea, s-au formulat și câteva orientări mai largi în implicații de cadru.

Astfel, în cadrul orientării biologice clasice, termenul de personalitate a devenit sinonim cu individualitatea fizică și patologică, sumă a unor stigmatice care împreună configurau portretul unui tip distinct de comportament uman, caracterizat prin predestinare ereditară și nebunie morală. În cadrul orientării sociologice, conceptul de personalitate a infractorului este socotită o variantă a viziunii potrivit căreia persoana este rezultatul influențelor determinante a factorilor socio-culturali.

Prin urmare, școlile menționate mai sus asigură, de altfel, o trecere spre concepțiile pur psihologizante cu privire la personalitatea criminală, acoperind vidul ce s-ar crea în spațiul dintre orientări atât de divergente, ca cele bioantropologice și cele pur sociologice. De altfel, indiferent de sursa de inspirație, majoritatea teoriilor asupra personalității criminale pun în evidență ca trăsătură de bază a acesteia orientarea antisocială.

Individul devine personalitate în procesul socializării, care include: însușirea relațiilor umane în domeniul culturii și experienței sociale, inclusiv a normelor și rolurilor sociale; însușirea tipurilor de activitate și a formelor de comunicare. Sursele socializării sunt instituțiile social-politice (statul, sistemul existent al instituțiilor de învățământ, organizații publice, mas-media) și grupurile sociale (familia, rudele, grupul de prieteni, colectivul de muncă etc.).

Personalitatea infractorului se deosebește de persoana care respectă legea prin prezența sau lipsa pericolului social. În acest sens, se constată că principala criteriu care reflectă pericolul social al infractorului îl constituie comiterea infracțiunii.

Deci, sub aspect juridic, infractorul este persoana care, cu vinovăție, săvârșește o faptă sancționată de legea penală. Din punct de vedere criminologic, conceptul de infractor are o semnificație complexă datorită condiționărilor bio-psiho-sociale care îl determină pe om să încalce legea [9, p. 40-41].

Studierea personalității facilitează și contribuie la înțelegerea structurii specifice în determinismul infracțiunilor de exploatare sexuală, deoarece acțiunea diverselor componente obiective ale structurii specifice complexe a determinismului trece prin personalitatea acestora ca subiecți activi ai infracțiunii. Așadar, cercetarea personalității celor care comit astfel de infracțiuni trebuie să fie efectuată prin prisma aspectului criminologic, psihologic și sociologic pentru a identifica mecanismele de decompensare a structurilor de personalitate, adică a celor care au comis deja infracțiuni.

În contextul celor menționate, personalitatea infractorului ar putea fi definită ca un sistem stabil de calități și trăsături bio-psiho-sociale ale persoanei, care au apărut și se dezvoltă sub influența condițiilor nefavorabile ale mediului social, manifestându-se în exterior prin prisma conștiinței și voinței individului sub forma comiterii infracțiunilor și a altor fapte ilegale sau amorale [8, p. 89].

Pornind de la faptul că baza dinamică a rolului antisocial al infractorului o reprezintă totalitatea însușirilor psihice umane, printre care poziția centrală o ocupă sistemul de necesități ce generează impulsivitatea activismului uman, poate fi dată o definiție mai îngustă a conceptului de infractor – un sistem de însușiri,

calități și trăsături social-psihologice negative, care formează pericolul social ce determină comiterea infracțiunii [10, p. 88].

Luând în considerație cele menționate, vom efectua caracterizarea criminologică a personalității infractorului implicat în exploatarea sexuală a femeilor și copiilor prin prisma mai multor categorii de semne, printre care cele social-tipologice, de rol și moral-psihologice.

În ceea ce privește caracteristicile social-tipologice ale infractorului, acestea rezultă din trăsăturile social-demografice precum sexul, vârsta, studiile, situația familială etc.

Astfel, majoritatea persoanelor vinovate de comiterea infracțiunilor legate de exploatarea sexuală a femeilor și copiilor sunt de gen masculin, cota lor fiind de circa 75,5%. Constatările respective coincid în mare parte cu informațiile analogice obținute de către alți autori preocupați de studierea unor astfel de fenomene, confirmând totodată situația bine cunoscută în criminologie din care reiese că criminalitatea este un fenomen predominant masculin, fiind condiționat de rolul social al bărbaților.

Totodată, a fost constatat faptul că și persoanele de gen feminin manifestă un interes criminal mai sporit în sfera exploatarea sexuală decât în alte sfere, unde ponderea acestora nu depășește cota de 10-15%. Astfel, printre persoanele condamnate pentru diverse infracțiuni legate de exploatarea sexuală femeile constituie aproximativ 50,0%.

După cum este menționat în Raportul Centrului pentru combaterea traficului de persoane privind monitorizarea situației în domeniul traficului de ființe umane, acest lucru poate fi explicat prin faptul că femeile care recrutează inspiră victimelor mai multă încredere. Femeile-trafficante mai des se ocupă nemijlocit de recrutare, organizarea transportării victimelor, cazarea lor și, respectiv, intră mai mult în contact direct cu victimele sau cu potențialele victime. Totodată ele nimeresc cel mai des în vizorul organelor de drept. În comparație cu datele relevate în anii precedenți se menține tendința de echivalare a reprezentativității de gen. Acest fapt poate fi explicat prin amplificarea eforturilor de investigare mai complexă și profundă a cazurilor ce vizează fenomenul investigat în vederea relevării și documentării principalilor figuranți (organizatorii, capii grupărilor criminale) [11, p. 21].

Într-un șir de cazuri de trafic de ființe umane în scop de exploatare sexuală, femeile nu erau pur și simplu executori obișnuiți ai infracțiunii, dar aveau uneori chiar și calitatea de organizatori sau conducători ai respectivei activități infracționale. Este de remarcat faptul că acest grup de femei-infractori formează două categorii principale de femei: 1) cea mai mare parte o constituie fostele victime ale exploatarea sexuală, care s-au „pensionat” în legătură cu vârsta atinsă și cele ce singure au devenit participante active ale acestui tip de afacere criminală; 2) antreprenoarele care au lucrat anterior în sfera comerțului sau prestării diferitor servicii (saune, saloane de masaj, agenții turistice etc.), de regulă, fără antecedente penale, reorientate spre domenii de afaceri care aduc un venit mai înalt.

Totodată, este important de menționat și faptul că printre femeile-trafficante se întâlnesc destul de frecvent foste victime traficate și exploatate sexual care, din di-

ferite considerente, se implică în asemenea activitate infracțională. De regulă, astfel de implicare a victimelor este mai mult impusă și condiționată de diverse manipulări psihologice, ca în final acestea să i-a asemenea decizii ca o cale de a supraviețui.

În ceea ce privește comiterea infracțiunilor cu implicarea minorilor în așa-numita „industrie pornografică”, o bună parte a infractorilor o constituiau bărbații (63,0%), femeilor revenindu-le cota de 37,0%. În multe din aceste cazuri femeile aveau rolul de complice, implicându-se preponderent în diferite activități legate de identificarea și recrutarea noilor victime.

Aproximativ 8,4% din persoanele condamnate pentru infracțiuni legate de exploatarea sexuală erau cetățeni străini (în special, este vorba despre traficul de ființe umane în scop de exploatare sexuală – 5,9%, și pornografia infantilă – 2,5%).

Mai mult de jumătate din persoanele condamnate pentru infracțiuni în sfera exploatarea sexuală erau tineri. Astfel, conform vârstei, această categorie de infractori se divizează în următoarele grupuri: 18-19 ani – 1,7%; 20-29 ani – 28,7%; 30-39 ani – 37,3%; 40-49 ani – 26,2%; 50 de ani și mai mult – 6,1%.

O particularitate specifică acestei categorii de infractori este nivelul de educație destul de înalt. Astfel, 25,2% din ei aveau studii superioare complete sau incomplete la momentul comiterii infracțiunii, 36,9% – studii medii generale, 17,3% – studii medii speciale, 15,2% – studii medii incomplete. Pentru 5,4% din totalul acestui grup de infractori nu a fost identificat statutul educațional.

Trebuie de remarcat faptul că, de regulă, statutul profesional și nivelul de educație mai înalte ale infractorilor sunt caracteristice persoanelor ce ocupă o poziție înaltă în ierarhia așa-zisei „industrii a sexului”, având rolul de organizatori ai infracțiunilor și fiind în legături extinse cu funcționarii de la putere, iar cei „ce oferă” servicii acestor persoane aveau, în majoritatea cazurilor, un nivel profesional, de educație și de cultură mult mai scăzut.

Referitor la situația familială a infractorilor implicați în exploatarea sexuală a femeilor și copiilor constatăm că aproximativ 62,2% din ei nu erau căsătoriți la momentul comiterii infracțiunii (aproape jumătate din ei erau divorțați), 25,8% erau în căsătorie înregistrată, iar 12,0% – în căsătorie civilă. În același timp, mai mult de o treime din această categorie de infractori (36,3%) aveau la întreținere copii minori.

Reieșind din materialele cauzelor penale, și anume a actelor sau certificatelor medicale anexate, poate fi constatată starea generală de sănătate a persoanelor vinovate de comiterea infracțiunilor legate de exploatarea sexuală. Astfel, aproximativ 15,7% erau înregistrați cu diverse boli cronice, inclusiv diagnosticați și recunoscuți cu diferite grade de invaliditate, iar 13,5% se aflau la evidența dispensarelor narcologice în legătură cu dependența de alcool sau de droguri.

În ceea ce privește caracterizarea socială de rol a traficantilor de persoane în scop de exploatare sexuală, trebuie de menționat că aceasta s-a realizat în baza studierii caracteristicilor de la locul de muncă, de studii și de la locul de trai anexate la cauzele penale. Astfel, majoritatea absolută a acestor infractori aveau capacitatea de muncă deplină. Studiul privind ocupația lor profesională arată că mai mult de jumătate din ei (62,1%) nu lucrau și nu aveau o sursă permanentă

de venit, cu excepția celui obținut pe cale criminală. Astfel, doar 47,0% din cei care traficau femei și copii, 55,9% din persoanele condamnate pentru pornografie infantilă și 22,3% din persoanele implicate în organizarea și constrângerea de a practica prostituția munceau oficial. Totodată, o parte din condamnați (11,3%) prestau temporar anumite servicii, neavând un venit permanent.

Prezintă interes și ocupația celor implicați în comiterea infracțiunilor legate de exploatarea sexuală. Așadar, 13,3% munceau în diferite structuri comerciale (societăți cu răspundere limitată, întreprinderi individuale etc.), 8,9% activau în sfera comerțului, iar 29,0% prestau diferite servicii, inclusiv șoferi, paznici, dispeceri, angajați ai saunelor și saloanelor de masaj etc. Printre cei care au comis astfel de infracțiuni se numără și persoanele cu statut social înalt: funcționari ai organelor de drept, foști militari sau polițiști trecuți în rezervă, funcționari ai unor instituții de învățământ (3,6%).

Printre persoanele care la momentul comiterii infracțiunii făceau studii în instituții de învățământ superior, aproape jumătate din ele erau caracterizate pozitiv. În caracteristici se menționa că în perioada studiilor aceste persoane învățau bine (satisfăcător), nu aveau restanțe la învățătură, nu absentau de la ore fără motive întemeiate, iar multe din ele aveau relații bune cu colegii de grupă și cu ceilalți studenți ai instituției.

Anumite caracteristici negative ale infractorilor angajați în câmpul muncii au fost condiționate de încălcări ale disciplinei de serviciu (absențe sau întârzieri nemotivate), atitudinea neglijentă față de îndeplinirea atribuțiilor de serviciu, cearta în colectiv etc.

Prin urmare, se constată că pentru marea majoritate a grupului de persoane supus studiului accentul activității sociale de rol a fost schimbat de la mediul social pozitiv (serviciu sau învățătură) spre mediul social negativ. Asupra acestui fapt au contribuit relațiile dificile predominante în familiile infractorilor traficanți de ființe umane în scop de exploatare sexuală.

Analiza efectuată dezvăluie particularitățile recidivei condamnaților pentru infracțiuni de exploatare sexuală. În acest context, s-a constatat faptul că 11,9% aveau antecedente penale, aproximativ 2,7% au fost condamnați anterior pentru proxenetism, iar ceilalți – pentru furt, jaf, tâlhărie, circulație ilegală a substanțelor narcotice, huliganism, vătămare intenționată gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății, viol etc.

Unii specialiști în domeniu afirmă pe bună dreptate că traficanții de ființe umane privesc potențialele victime ca pe o marfă, care urmează a fi recrutată, transportată și exploatată ulterior, iar activitatea lor – ca pe o afacere profitabilă. Această categorie de infractori se pregătește minuțios pentru comiterea respectivelor tipuri de fapte ilegale, dezvoltând tactici moderne de acțiune și aplicând destul de iscusit o serie de măsuri pentru a ascunde urmele activității lor criminale [12, p. 47].

O trăsătură specifică a infracțiunilor în domeniul exploatării sexuale constă în faptul că în astfel de cazuri una din figurile principale, de rând cu așa-numita pereche clasică „infractor-victimă”, este „clientul”, adică persoana care beneficiază de servicii sexuale. Deși această figură îndeplinește rolul care, de regulă, nu se

încadrează direct în prevederile Codului penal, totuși în sens criminologic personalitatea acesteia merită o analiză specială. Însă, trebuie de menționat că o asemenea analiză este dificil de realizat din cauza lipsei volumului necesar de informație statistică la acest compartiment. Și în literatura de specialitate personalitatea „clientului-beneficiar” de servicii sexuale este abordată doar tangențial și superficial.

În funcție de structura socială, profesională, națională și de vârstă, contingentul persoanelor care solicită servicii sexuale este eterogen. Acesta poate fi atât reprezentantul elitei din domeniul afacerilor sau a tineretului „prosper”, cât și adolescentul minor sau chiar o altă persoană ocazională. Industria serviciilor sexuale este construită în așa fel încât să fie satisfăcute la maxim cererile diferitor categorii de solicitanți.

Însă, este important de menționat că specificul despre care s-a vorbit anterior este determinat, mai întâi de toate, de rolul pe care îl au în mecanismul infracțiunilor o anumită parte din clienți, a căror participare activă permite dezvoltarea acestui gen de afacere criminală. De regulă, aceștia sunt reprezentanți ai „minorităților bogate”, angajați ai organelor de drept, funcționari de nivel înalt etc. Fiind vizitatori (clienți) permanenți ai respectivelor instituții, aceștia favorizează, direct sau indirect, proxeneții și/sau traficantii de femei și copii să dezvolte afacerea cu succes și fără pericole. Prin urmare, totul se bazează pe niște principii simple: aspirația de „a cumpăra” propriul anonim, de a evita publicitatea defăimătoare și periculoasă pentru afacere, posibilitatea de a se folosi de oportunitățile oferite și, nu în ultimul rând, împărțirea profiturilor sub forma mituirii periodice sau a plăților sistematice.

Revenind la portretul criminologic al exploatatorului sexual și generalizând cele abordate mai sus poate fi spus următoarele: în mare parte aceștia sunt bărbați sau femei celibatate, tineri și de vârstă medie, care locuiesc în orașe, au studii medii, nu au atins careva succese pe linia activității profesionale, într-un șir de cazuri nu a surse de venit permanente, insucces în viața personală, lipsa antecedentelor penale, își evaluează subiectiv și neadecvat abilitățile sale și pe sine însuși. În ultimii ani se conturează o serie de tendințe nefavorabile care constau în creșterea ponderii infractorilor (atât bărbați, cât și femei) ce se caracterizează printr-un statut social înalt, studii superioare, ocuparea diferitor funcții în instituțiile de conducere ale statului, inclusiv angajați ai organelor de drept și ai altor structuri de forță.

Caracteristicile prezentate, inclusiv cele ce vor fi descrise mai jos, schițează portretul traficantului de ființe umane care exploatează sexual femeile și copiii.

Cei mai mulți infractori care fac parte din categoria abordată au *vârste cuprinse între 20 și 45 de ani*, deși există cazuri de traficantii cu vârste mai mici sau mai mari. Potrivit stadiilor de dezvoltare propuse de psihologul american Erik H. Erikson, acest grup de vârstă se caracterizează prin dezvoltarea capacității de a întreține relații intime ca urmare a formării identității personale din stadiul anterior (12 – 18 ani). Din punct de vedere psiho-social, această etapă de vârstă se caracterizează prin orientarea vocațională și structurarea carierei. În cazul exploatatorilor sexuali, experiențele de viață și valorile socio-culturale accesibile au determinat orientarea spre activități cu caracter ilicit ca rezultat al lipsei unor modele alterna-

tive și a suportului necesar unei bune dezvoltări a identității personale [4, p. 48].

Aspect fizic îngrijit. Datele statistice denotă faptul că traficul de ființe umane, îndeosebi cel comis în scop de exploatare sexuală, reprezintă una din cele mai profitabile infracțiuni, după traficul de arme și de droguri. Pe de alta parte, poveștile de succes presupun reflectarea „realizărilor” prin vestimentație și accesorii nu neapărat conservatoare, ci mai degrabă conforme cu valorile socio-culturale care promovează gusturi pentru produsele „de calitate”. Toate acestea devin vizibile sub forma unui aspect fizic îngrijit (al infractorului) ce promovează, alături de ceilalți factori, imaginea succesului promis.

Nivel de educație mediu. Recrutarea și trafizarea persoanelor presupun abilități de comunicare și de persuasiune achiziționate într-o formă de educație formală peste nivelul minim. Din aceste considerente, majoritatea infractorilor sunt absolvenți de licee sau școli profesionale, deși acest criteriu nu este unul general valabil. În multe cazuri, experiența de viață și, implicit, experiența în cadrul rețelelor de crimă organizată au contribuit substanțial la formarea și dezvoltarea abilităților necesare.

Precedent legat de abuz în familie. Cercetările psihologice confirmă teoria, potrivit căreia infractorul a fost, la rândul său, victimă a exploatării sexuale. Dintre caracteristicile abuzatorului se pot enumera: martor la manifestările violente dintre părinți, victimă a abuzurilor fizice și/sau emoționale care au avut loc în familie în perioada copilăriei, stima de sine scăzută, minimalizarea propriilor responsabilități, nevoia de a se impune și de a controla persoanele cu care intră în contact etc.

Inteligența emoțională. În anul 1995 pentru prima dată a introdus în circuit această sintagmă psihologul Daniel Goleman [6, 354 p.]. Însă, trebuie de menționat că inteligența emoțională a fost subiectul multor cercetări din domeniul psihologiei, cunoscând mai multe definiții, de la „abilitatea de a procesa informații cu caracter emoțional ce includ în mod special percepția, asimilarea, înțelegerea și managementul emoțiilor” [1, p. 14-18], caracteristicile sugerate de psihologii David Caruso și Peter Salovey ce vizează „identificarea cu acuratețe a emoțiilor; folosirea emoțiilor în procesul cognitiv; înțelegerea cauzelor diferitelor tipuri de emoții; acceptarea emoțiilor cu scopul dobândirii semnificațiilor sentimentelor noastre” [2, 381 p.] și până la „capacitatea mintală înăscută ce ne oferă sensibilitatea emoțională și potențialul pentru învățarea abilităților de management al emoțiilor cu scopul maximizării șanselor de supraviețuire ca specie” [7, 150 p.]. În contextul fenomenului investigat de noi, inteligența emoțională reprezintă o caracteristică întâlnită mai des în cazul infractorilor care folosesc tehnici de manipulare mai subtile, sugerând abilitatea unei persoane de a empatiza cu ceilalți pentru a veni în întâmpinarea nevoilor celor din urmă, prin aceasta asigurându-și atingerea scopului final: exploatarea sexuală.

Apartenența la o rețea de traficanți. Conform Protocolului de la Palermo din anul 2000, definiția traficului de persoane face referiri la un proces complex care necesită construirea unor relații menite să faciliteze parcurgerea tuturor etapelor, începând cu recrutarea, transportarea, vânzarea, adăpostirea și până la exploatarea propriu zisă, inclusiv cea sexuală. Cu toate acestea, în special în țara de destinație,

infractorul exploatator poate acționa de unul singur, folosindu-se de relații ce nu țin neapărat de o structură organizată.

Manifestă frecvent comportament violent. Acest tip de comportament este întâlnit mai des în cazul traficantilor care aplică agresiunile verbale și fizice ca metodă de control, dar și ca metodă coercitivă (reală sau anticipată) în scopul obținerii obedienței privind interdicțiile impuse și comportamentele așteptate. Spre exemplu, poate fi vorba despre interdicția impusă victimei de a vorbi despre anumite subiecte cu clienții sau acceptarea tuturor clienților care solicită servicii sexuale.

Nivel înalt de organizare. Deși în faza de recrutare poate crea impresia că acceptă dreptul persoanei de a se răzgândi, adaptându-se la situație, în realitate traficanțul urmează un plan prestabilit, cu date și rute exacte, evenimentele neprevăzute fiind de cele mai multe ori anticipate sau combătute prin folosirea unor tehnici de manipulare. De exemplu, în cazul când potențiala victimă dorește să amâne data plecării, i se poate condiționa faptul că poate pleca în momentul când i s-a propus, ori oferta nu mai este valabilă pentru o altă dată etc.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Casey D. Cobb, John D. Mayer. Emotional Intelligence: What the Research Says. In: The Science of Learning, Vol. 58, Nr. 3, November 2000.
2. David R. Caruso, Peter Salovey. Inteligența emoțională: cum să dezvolți și să folosești principiile esențiale ale conducerii cu ajutorul inteligenței emoționale. București: Ed. BUSINESS TECH, 2012.
3. Eisen H. Crime and personality. London, 1964.
4. Erik H. Erikson. The Life Cycle Completed. Extended version / with new chapters by John M. Erikson. New York: Haddon Craftsmen, Inc., 1997.
5. Gladchi Gheorghe. Criminologie generală. Chișinău: Ed. MUSEUM, 2001.
6. Goleman Daniel. Emotional Intelligence: Why it can matter more than IQ. New York: Bantam Books, 1995.
7. Hein Steve. Increasing Emotional Intelligence. New York: Basic Books, 2004.
8. Larii Iurie. Criminologie. Chișinău: Tipogr. Elena V.I., 2004.
9. Nistoreanu Gh., Păun C. Criminologie. București: Ed. Didactică și Pedagogică, R.A., 1995.
10. Nucu Marian. Prevenirea și combaterea infracțiunilor legate de circulația ilegală a substanțelor narcotice. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2016.
11. Raportul Centrului pentru combaterea traficului de persoane privind monitorizarea situației în domeniul traficului de ființe umane. Chișinău, 2016.
12. Торговля людьми и легализация преступных доходов. Вопросы противодействия: Научно-практ. пособие. Подред. О.П. Левченко. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2009.

Oxana POPA,
doctorand, lector universitar
al Catedrei „Procedură penală și criminalistică”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

ADMISIBILITATEA PROBELOR ÎN PROCESUL PENAL OBȚINUTE PRIN INTERMEDIUL ASISTENȚEI JURIDICE INTERNAȚIONALE

Rezumat

În desfășurarea procesului penal trebuie să se asigure aflarea adevărului cu privire la faptele și împrejurările cauzei, precum și cu privire la persoana făptuitorului. Astfel, adevărul reprezintă o cale de a descoperi existența unei cauze, a unei fapte sau inexistența lor, forma vinovăției, scopul, persoana care a realizat această faptă.

A afla adevărul în cauza penală înseamnă a realiza o concordanță deplină între situația de fapt așa cum s-a petrecut aceasta în materialitatea ei și concluziile la care a ajuns organul de urmărire penală cu privire la împrejurările respective. În anumite situații aflarea adevărului poate fi împiedicată de numeroase dispoziții legale care reglementează anumite instituții procesuale. Aflarea adevărului este posibilă doar cu ajutorul probelor obținute la faza de urmărire penală, cu ajutorul cărora organul judiciar poate decide asupra cazului.

Cuvinte-cheie: proces penal, probă, admisibilitatea probei, asistență juridică internațională, comisie rogatorie.

Summary

In the course of criminal proceedings, is necessary to ensure the truth about the facts and circumstances of the case, and the person of the perpetrator. Thus, truth is a way of discovering the existence of a cause, a deed or their inexistence, the form of guilt, the purpose, the person who accomplished this deed.

Finding the truth in the criminal case means achieving a full concordance between the factual situation as it happened, in its materiality and the conclusions reached by the criminal investigating body about the circumstances. In certain situations, finding out the truth can be hampered by numerous legal provisions governing certain procedural institutions. Finding the truth is possible only with the evidence obtained at the criminal investigation stage, with the help of which the judiciary can decide on the case.

Keywords: criminal trial, proof, admissibility, international legal assistance, rogatory commission.

Introducere. Evoluția societății umane, a statelor și națiunilor s-a datorat relațiilor internaționale ce s-au fixat și dezvoltat în timp. În ansamblul relațiilor internaționale bilaterale sau multilaterale, statele realizează activități de colaborare într-o diversitate de domenii, astfel punându-se accent preponderent pe cele politice, militare, juridice, culturale și economice.

Dezvoltarea acestor relații internaționale a avut ca și consecință transformarea structurală în arhitectura mondială, conducând astfel la crearea unei noi ordini internaționale, intensificând dialogurile politice ce aveau ca principal scop

promovarea păcii și respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, a principiilor democrației și a statului de drept [7].

În perioada contemporană, criminalitatea, în special cea organizată în scopul comercializării substanțelor narcotice, traficului de ființe umane, legalizării veniturilor ilegal obținute, săvârșirii actelor de terorism sau corupție, a ieșit din hotarele naționale și prezintă un real pericol nu numai pentru un stat aparte, dar și pentru întreaga comunitate internațională. Astfel, în scopul prevenirii, precum și descoperirii diferitor categorii de infracțiuni, mai ales cele consumate în afara teritoriului unui stat, apare necesitatea cooperării în materie penală între state.

Asistența juridică internațională în materie penală reprezintă un domeniu extrem de important în cadrul cooperării internaționale între statele lumii. Pentru Republica Moldova asistența juridică internațională devine mult mai importantă și ea rezultă din situația reală, în care sute de mii de cetățeni sunt plecați din țară și muncesc în alte state europene.

Ca noțiune, asistența juridică internațională în materie penală înseamnă colaborarea unui stat, numit „stat solicitant”, cu un alt stat, numit „stat solicitat”, prin autoritățile competente, stabilite de fiecare stat în parte, conform Tratatului bilateral, ori în bază Tratatului internațional (multilateral), la care au aderat ambele state, ori pe baza de reciprocitate, printr-o cerere, numită „cerere de asistență juridică”, pentru a acorda ajutor, în cadrul unui proces penal, la soluționarea cauzei penale sau la executarea unei hotărâri judecătorești [5 p. 321].

Conform art. 531 alin. (1) CPP, raporturile cu țările străine sau curțile internaționale referitoare la asistența juridică în materie penală sunt reglementate de Codul de procedură penală și de prevederile Legii cu privire la asistența juridică internațională în materie penală nr. 371/01.12.2006.

În acest context putem defini asistența juridică internațională în materie penală ca fiind sprijinul reciproc pe care și-l acordă statele în activitatea de descoperire, judecare și pedepsire a infractorilor. Scopul asistenței juridice internaționale rezultă din prevederile Legii și constă în protecția intereselor de suveranitate, securitate, ordine publică și a altor interese ale Republicii Moldova, definite prin Constituție.

Asistența statelor nu se limitează doar la cooperarea între organele de poliție, sau alte organe de drept, de multe ori, în faza urmăririi penale, ca și în aceea a judecării cauzei, examinarea probelor poate face, de asemenea, necesară o colaborare internațională. Prin urmare, asistența judiciară este utilizată atunci când un stat se arată incapabil să demareze o anchetă sau o procedură de unul singur, fiind nevoit să apeleze la ajutorul altui stat, de exemplu, pentru audierea martorilor sau pentru supravegherea persoanelor aflate în deplasare în afara teritoriului statului solicitant [4, p. 263].

În momentul intentării unui dosar penal, organul de urmărire penală are sarcina de a acumula probe în scopul stabilirii identității făptuitorului, precum și a formei de vinovăție, pentru tragerea la răspundere penală. Legislația procesual-penală a RM prevede expres circumstanțele ce urmează a fi dovedite în cadrul

unui proces penal. Odată cu acumularea probelor, urmează de menționat și procedura de admisibilitate a acestora, astfel trăsăturile pe care trebuie să le întrunească probele sunt: relevanța, concludența precum și utilitatea. Totodată, art. 94 Codul de procedură penală, precizează care sunt datele neadmise ca probe, prin urmare, acele elemente de fapt, obținute în cadrul procesului penal, care cad sub incidența articolului sus-indicat, urmează să fie retrase din cadrul procesului. În acest context urmează a remarca importanța probelor în cadrul procesului penal, acesta fiind nucleul sau elementul care permite organului judiciar să decidă asupra sorții procesului.

În cazul când organul judiciar constată că soarta unui dosar depinde de administrarea anumitor probe, care se găsesc în străinătate, solicită în acest caz implicarea autorităților străine. Pentru obținerea acestora organul judiciar se adresează autorităților străine prin intermediul comisiilor rogatorii, cu solicitarea de a se efectua activități de audiere a martorilor sau constatări la fața locului. Uneori, organele judiciare dintr-un stat constată necesitatea ca martorii domiciliați în străinătate să fie invitați a prezenta înaintea acestor organe. Atunci când persoanele citate în calitate de martor într-un dosar penal sunt deținute în alt stat, aducerea lor în țara care-i solicită ca martori pentru a fi ascultați sau pentru o confruntare urmează să fie neapărat necesară. Alteori, este necesară comunicarea unor acțiuni sau acte procesuale, aflate într-o țară și solicitate de organele judiciare din altă țară.

Prin prisma celor analizate anterior, rezultă că comisia rogatorie este o formă de asistență juridică internațională și constă în împuternicirea pe care un organ de urmărire penală sau o instanță judecătorească competentă dintr-un stat, sau o instanță internațională o acordă unor autorități similare din alt stat pentru a îndeplini în locul și în numele său activități procesuale referitoare la un anumit proces penal. Adresarea prin comisie rogatorie este reglementată în art. 536 al Codului de procedură penală al Republicii Moldova. În conformitate cu prevederile acestui articol, organul de urmărire penală sau instanța de judecată, în cazul în care consideră necesară efectuarea unei acțiuni procesuale pe teritoriul unui stat străin, se adresează prin comisie rogatorie organului de urmărire penală sau instanței de judecată din statul respectiv, sau către o instanță penală internațională conform tratatului internațional la care Republica Moldova este parte sau în condiții de reciprocitate [6, p. 271].

În momentul obținerii probelor importante pentru soluționarea unui dosar penal, organul judiciar care a solicitat efectuarea unei acțiuni prin intermediul asistenței juridice urmează să aprecieze probele obținute în scopul administrării lor.

Prevederile Convenției Europene a Drepturilor Omului garantează, prin art. 6, dreptul la un proces echitabil, însă nu reglementează condițiile admisibilității probelor, materie ce ține de dreptul intern. În cadrul unui proces penal, probele obținute prin intermediul formelor de asistență juridică internațională, urmează să fie administrate, conform dispozițiilor Codului procesul penal al RM, precum și cerințelor înaintate față de acestea.

Așadar, în cazul când organul de urmărire penală solicită prin intermediul

comisiei rogatorii audierea unor martori pe teritoriul unui alt stat, acțiune procedurală ce se desfășoară cu respectarea prevederilor legale, ulterior actul întocmit în urma audierii va fi anexat la materialele dosarului penal, iar cauza va fi transmisă în instanța de judecată.

În acest context, partea acuzării prezintă actul de asistență juridică internațională, din conținutul căruia rezultă învinuirea, iar pe de altă parte această acțiune limitează dreptul la un proces echitabil al inculpatului, acesta fiind lipsit de dreptul de a-și realiza pe deplin apărarea, neavând posibilitatea de a interacționa cu martorul ce a depus declarații împotriva sa.

În această situație a intervenit legiutorul, și anume, art. 289 alin. (2) Cod de procedură penală prevede că, sentința de condamnare nu poate fi bazată pe presupuneri sau, în mod exclusiv ori în principal, pe declarațiile martorilor depuse în timpul urmăririi penale și citite în instanța de judecată în absența lor, prin urmare, instanța urmează să aprecieze obiectiv dreptul la un proces echitabil al inculpatului, sau cel al părții vătămate.

Prin prisma celor analizate anterior, concluzionăm că, probele obținute în urma actelor de asistență juridică internațională, urmează să fie incluse în cadrul unui dosar penal, în urma aprecierii de către organul judiciar dacă acestea nimeresc sub incidența prevederilor Codului de procedură penală.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Codul de procedură penală, Legea nr. 122-xv din 14 martie 2003 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 104-110/447 din 07.06.2003.
2. Codul penal, Legea nr. 985-xv din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. Nr. 128-129 din 13.09.2002.
3. Igor Dolea, Dumitru Roman, Iurie Sedlețchi, Tatiana Vâzdoagă, Vasile Rotaru, Adrian Cerbu, Sergiu Ursu: Drept procesual penal, Chișinău, Ed. Cartier, 2005.
4. Tatu A.-M., Tulbure A.Ș. Tratat de drept procesual penal, București: All Beck, 2001.
5. Chiseev N.M. Procesul penal, Chișinău: Monograf, 2006.
6. Drept procesual penal, partea specială, doctor conferențiar universitar Vasile Păvăleanu. Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava. Ed. Lumina Lex, București 2002.
7. http://www.usem.md/uploads//files/Note_de_curs_drept_ciclul_1/083_-_Asistenta_juridica_internationala_in_materie_penala.pdf

Dumitru POPUȘOI,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

COOPERAREA INTERNAȚIONALĂ ÎN MATERIA MĂSURILOR ASIGURATORII

Rezumat

În sistemele de justiție penală, în ultimii ani, se înregistrează un interes crescut pentru recuperarea bunurilor produse prin infracțiuni și ca atare pentru a realiza acest scop autoritățile judiciare au început să fie implicate activ în procesul de identificare a bunurilor, de sechestrare și de confiscare a produsului infracțional.

Recuperarea bunurilor și a prejudiciilor în general, produse prin săvârșirea de infracțiuni are un rol important în economia judiciară, deoarece prin luarea unor măsuri eficiente și în timp util se pot obține consecințe benefice atât sub aspectul perturbării activității infracționale, reducerii capacității de a se realiza noi activități infracționale cât și sub aspectul întăririi încrederii societății, în general, cu privire la faptul că infracționalitatea nu poate scăpa controlului și este eradicată în mod eficient.

Cuvinte-cheie: proces penal, cooperare polițienească, asistență juridică internațională, tratat bilateral, confiscare, sechestrul, confiscare extinsă.

Summary

In recent years, in criminal justice systems has been increased the interest in the recovery of goods produced by crime, so the judicial authorities have begun to be actively involved in the process of property identification, distraint and confiscation of the criminal goods.

Recovery of goods and damage in general produced by committing crimes, plays an important role in the judiciary. By taking effective and timely measures, can be obtained beneficial consequences both in terms of disrupting criminal activity, reducing the capacity to carry out new activities but also in terms of strengthening society's confidence that crime can not be escaped by control and it is eradicated effectively.

Keywords: murder case, police cooperation, international legal assistance, bilateral treaty, confiscation, distraint, extensive confiscation.

Introducere. În ultimii ani, cooperarea internațională s-a reflectat nu numai în adoptarea unor Convenții sau Directive privind combaterea infracțiunilor grave, cum ar fi spălarea banilor, criminalitatea organizată, corupția sau terorismul, ci și în crearea unor mecanisme care să permită transmiterea rapidă de informații și luarea cât mai curând a măsurilor necesare pentru blocarea efectivă a beneficiilor infracționale.

Aceste măsuri sunt măsuri asiguratorii pentru repararea prejudiciului, pentru eventuala confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor precum și pentru garantarea executării pedepsei amenzii.

Astfel, măsurile asiguratorii sunt măsuri de restrângere a drepturilor patrimoniale și constau în indisponibilizarea, prin instituirea unui sechestrul, până la soluționarea definitivă a cauzei, a bunurilor mobile și imobile aparținând învinutului, inculpatului ori părții civilmente responsabile, în vederea asigurării reparării pagubei

cauzate prin infracțiune precum și pentru garantarea executării pedepsei amenzii.

Totodată, în doctrină s-a arătat că măsurile asigurătorii „își justifică prezența în cadrul măsurilor procesuale, deoarece, până la soluționarea definitivă a cauzelor penale și rămânerea definitivă a hotărârii prin care a fost admisă acțiunea civilă reparatorie sau prin care s-a pronunțat pedeapsa amenzii, inculpatul sau partea responsabilă civilmente ar putea să înstrăineze bunurile pe care le are și să devină insolvabili” [2].

Măsurile asigurătorii au drept scop asigurarea executării dispozițiilor privind latura civilă, respectiv repararea pagubei, dar și a laturii penale, respectiv plata amenzii penale [3]. Totodată, atunci când măsurile asigurătorii se iau în vederea confiscării speciale sau a confiscării extinse, acestea au drept scop asigurarea executării eventualei aplicări a acestor măsuri de siguranță.

Metode aplicate. În vederea realizării scopului trasat, în prezentul articol au fost aplicate pe larg metodele de cercetare specifice domeniului cum ar fi: metoda sistematică, comparativă, logică. În calitate de materiale au servit convenții multilaterale internaționale, lucrări științifice ale autorilor autohtoni și ale celor de peste hotare, generalizări și statistici, precum și legislația din domeniu.

Rezultate obținute și discuții. Cu referire la măsurile asigurătorii, s-au definit anumiți termeni, după cum urmează:

– bunuri – desemnează orice fel de bunuri, corporale sau incorporale, mobile ori imobile, tangibile sau intangibile, precum și actele juridice ori documentele care atestă proprietatea asupra acestor bunuri sau alte drepturi referitoare la ele;

– produs al infracțiunii – se referă la orice bun care provine direct sau indirect din săvârșirea unei infracțiuni ori care este obținut direct sau indirect prin săvârșirea ei;

– blocare/ sechestrul – se referă la interdicția temporară a transferului, conversiei, dispoziției ori circulației de bunuri sau la faptul de a fi asumat temporar paza ori controlul de bunuri pe baza deciziei unei instanțe sau a unei alte autorități competente;

– confiscare – înseamnă deposedarea permanentă de bunuri, pe baza deciziei unei instanțe sau a unei alte autorități competente.

Identificarea și recuperarea produsului infracțiunii reprezintă una din activitățile importante desfășurate în cursul procesului penal. Convențiile și tratatele internaționale reglementează și această chestiune, de o mare importanță pentru realizarea actului de justiție.

Astfel, art. 12 din Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptată la New York la 15 noiembrie 2000 (ratificată de către Republica Moldova prin Legea nr.15 din 17.02. 2005) [1], prevede că statele părți adoptă, în măsura posibilităților, în cadrul sistemelor de justiție naționale, măsurile necesare pentru a permite confiscarea:

a) produsului infracțiunii sau a bunurilor a căror valoare corespunde celei a produsului;

b) bunurilor, materialelor și altor instrumente folosite sau destinate să fie folosite pentru infracțiunile prevăzute de convenție.

Totodată, statele părți adoptă măsurile necesare pentru a permite identificarea, localizarea, blocarea sau sechestrarea acestora, în scopul eventualei confiscări [4, p. 160].

Prin urmare, convenția are ca scop armonizarea legislațiilor naționale ale statelor și crearea mecanismelor de cooperare internațională care să asigure investigarea și sancționarea infracțiunilor care intră în sfera de aplicare a convenției, în măsura în care au caracter transnațional și în comiterea lor este implicat un grup infracțional organizat.

Articolele 13 și 14 din convenție reglementează aspecte ale cooperării internaționale în scopul confiscării. Astfel, în măsura posibilităților, în cadrul sistemului său juridic național, un stat parte care a primit de la un alt stat parte o cerere de confiscare a produsului infracțiunii, bunurilor, materialelor sau a altor instrumente prevăzute în convenție, care sunt situate pe teritoriul său:

a) transmite cererea autorităților competente în vederea pronunțării unei decizii de confiscare și în cazul în care aceasta intervine, să fie executată;

b) transmite autorităților sale competente, cu scopul de a fi executată în limitele cererii, decizia de confiscare dată de un tribunal situat pe teritoriul statului parte solicitant, în ceea ce privește produsul infracțiunii, bunurile, materialele și alte instrumente, situate pe teritoriul statului parte solicitat [1].

În cazul în care o cerere este făcută de un alt stat parte care are competența de a investiga o infracțiune prevăzută de convenție, statul parte solicitat ia măsuri pentru a identifica, a localiza și a bloca sau a sechestra produsul infracțiunii, bunurile, materialele sau alte instrumente prevăzute în convenție, în vederea unei eventuale confiscări, fie ordonată de statul parte solicitant, fie ca urmare a unei cereri formulate de către statul parte solicitat.

Cererile trebuie să conțină:

a) o descriere a bunurilor ce urmează să fie confiscate și o expunere a faptelor pe care se bazează statul parte solicitant, care să îi permită statului parte solicitat să pronunțe o decizie de confiscare în cadrul dreptului său intern, sau

b) o copie certificată a deciziei de confiscare dată de statul parte solicitant, pe care se bazează cererea, o expunere a faptelor și informațiilor, indicând limitele în care se cere executarea deciziei, sau

c) o expunere a faptelor pe care se bazează statul parte solicitant și o descriere a măsurilor solicitate [4, p. 162].

Deciziile sau măsurile precizate mai sus sunt luate de statul parte solicitat, conform dreptului său intern și conform dispozițiilor acestui drept și potrivit regulilor sale de procedură sau ale oricărui tratat, acord sau aranjament bilateral sau multilateral care îl leagă de statul parte solicitant.

Convenția mai prevede că statele părți au în vedere să încheie tratate, acorduri sau aranjamente bilaterale sau multilaterale cu scopul de a întări eficacitatea cooperării internaționale instaurate în scopurile prezentului articol.

Un stat parte care confiscă produsul infracțiunii sau bunurile a căror valoare corespunde celei a produsului ori bunurile materialele și alte instrumente folosite sau destinate să fie folosite la comiterea infracțiunilor, dispun de acestea conform

dreptului său intern și procedurilor sale administrative.

În cazul în care statele părți acționează la cererea unui alt stat în cadrul cooperării internaționale, ele trebuie, în măsura în care dreptul lor intern le permite și dacă li s-a adresat o cerere, să aibă în vedere cu titlu prioritar restituirea produsului infracțiunii sau a bunurilor confiscate statului parte solicitant, cu scopul ca acesta din urmă să poată indemniza victimele infracțiunii ori să restituie acest produs al infracțiunii sau aceste bunuri proprietarilor lor legitimi.

În cazul în care un stat parte acționează la cererea unui alt stat, el poate avea în vedere în mod special încheierea acordurilor sau aranjamentelor care să prevadă:

a) depunerea valorii acestui produs sau a acestor bunuri ori fondurile provenind din vânzarea lor sau o parte a acestora într-un anume cont și la anumite organisme interguvernamentale specializate în lupta împotriva criminalității organizate;

b) împărțirea cu alte state părți, sistematic ori de la caz la caz, a acestui produs sau a acestor bunuri ori fondurile provenind de la vânzarea lor, conform dreptului său intern sau procedurilor sale administrative.

În conformitate cu prevederile convenției, prin blocarea sau sechestrul se înțelege interdicția temporară a transferului, conversiei, dispoziției ori circulației de bunuri sau faptul de a fi asumat temporar paza ori controlul de bunuri pe baza deciziei unei instanțe sau a unei alte autorități competente, iar prin confiscare se înțelege deposedarea permanentă de bunuri, pe baza deciziei unei instanțe sau a unei alte autorități competente.

Reglementări asemănătoare în ceea ce privește blocarea, sechestrul și confiscarea produsului infracțiunii se regăsesc și în art. 31 din **Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției**, adoptată la New York la 31 octombrie 2003 (ratificată de către Parlamentul R. Moldova prin Legea nr. 158 din 6 iulie 2007; M.O., 2007, nr. 103-106, art. 451). Totodată, convenția stipulează că statele părți pot să solicite ca autorul unei infracțiuni să dovedească originea licită a produsului prezumat al infracțiunii sau a altor bunuri care pot face obiectul unei confiscări, în măsura în care această exigență este conformă principiilor fundamentale ale dreptului lor intern și naturii procedurilor judiciare și altor proceduri.

De asemenea, **Convenția contra traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotropice**, întocmită la Viena la 20 decembrie 1988, conține în art. 5 prevederi referitoare la confiscarea produselor dobândite din infracțiunile stabilite de convenție, a bunurilor a căror valoare corespunde celei a produselor menționate, a stupefiantelor, substanțelor psihotropice, materialelor și echipamentelor sau altor instrumente utilizate sau destinate să fie utilizate în diverse modalități.

Pentru a putea aplica măsurile de confiscare prevăzute în convenție, fiecare parte confirmă dreptul tribunalelor sale sau ale altor autorități competente să ordone producerea sau oprirea documentelor bancare, financiare sau comerciale, neputând invoca secretul bancar pentru un refuz.

Orice parte care confiscă produse sau bunuri dispune de ele conform dreptului său intern. Atunci când o parte acționează la cererea altei părți, ea poate avea

în vedere încheierea unor acorduri care să prevadă fie transferarea valorii acestor produse și bunuri sau a sumelor care provin din vânzarea lor ori a unei părți substanțiale din valoarea acestora, unor organisme interguvernamentale specializate în lupta împotriva traficului ilicit și abuzului de stupefiante și substanțe psihotrope, fie împărțirea cu alte părți, în mod sistematic sau de la caz la caz, a acestor produse sau bunuri ori a fondurilor care provin din vânzarea lor, conform dreptului său intern sau acordurilor bilaterale ori multilaterale încheiate în acest sens [4, p. 165].

Dacă produsele au fost transformate sau convertite în alte bunuri, aceste bunuri pot face obiectul măsurilor de confiscare, în locul acestor produse.

Convenția privind spălarea banilor, depistarea, sechestrarea și confiscarea veniturilor provenite din activitatea infracțională din 8 noiembrie 1990, în vigoare pentru Republica Moldova din 1 septembrie 2002, instituie obligația statelor de a adopta măsuri legislative și de altă natură, considerate necesare pentru a permite confiscarea instrumentelor și a veniturilor provenite din activitatea infracțională sau a bunurilor, valoarea cărora corespunde acestor venituri.

Una dintre sarcinile primordiale ale Convenției a fost de a facilita cooperarea internațională în ceea ce privește ajutorul reciproc în scopul investigației, depistării, reținerii și confiscării produsului oricărui tip de criminalitate, în special a crimelor grave și, mai ales, a infracțiunilor în materie de stupefiante, trafic de arme, terorism, trafic de copii și femei și alte infracțiuni care aduc profituri fabuloase.

Convenția instituie un ansamblu complet de reguli aplicabile tuturor fazelor procedurii, de la primele investigații până la pronunțarea și executarea hotărârilor de confiscare, precum și mecanisme suplimentare, dar eficiente, care să permită o cooperare internațională cât mai largă posibil, pentru a priva delincvenții de instrumentele și foloasele activității lor ilegale.

Un alt obiectiv important urmărit de convenție îl constituie crearea unui instrument care să oblige statele să introducă măsuri eficiente în legislația lor internă pentru a combate criminalitatea gravă și a-i priva pe infractori de produsul activității lor ilicite și elaborarea unui instrument eficient de cooperare internațională care să țină cont de diferențele fundamentale între legislațiile interne.

Prin Legea nr. 914-XV din 15 martie 2002, adoptată de Parlament, Republica Moldova a devenit parte la Convenția privind spălarea banilor, depistarea, sechestrarea și confiscarea veniturilor provenite din activitatea infracțională, alăturându-se astfel eforturilor conjugate ale comunității internaționale de combatere a infracțiunilor economico-financiare și confiscare a produselor infracțiunii. Concomitent, țara noastră și-a asumat public obligația de a adopta măsuri legislative și de altă natură, necesare pentru a reglementa și a permite confiscarea instrumentelor și a veniturilor provenite din activitatea infracțională sau a bunurilor, a căror valoare corespunde acestor venituri.

Așadar, Convenția privind spălarea banilor, depistarea, sechestrarea și confiscarea veniturilor provenite din activitatea infracțională din 1990 a instituit în premieră pentru Republica Moldova obligația de a adopta măsuri legislative și de altă natură, considerate necesare pentru a permite confiscarea instrumentelor și a veni-

turilor provenite din activitatea infracțională sau a bunurilor, a căror valoare corespunde acestor venituri. Ca rezultat și la nivel național confiscarea a fost desemnată în calitate de instrument al combaterii criminalității organizate și corupției.

Ca urmare, prin Legea nr. 326 din 23 decembrie 2013 au fost operate o serie de modificări în Codul penal și Codul de procedură penală prin reglementarea confiscării extinse, ca modalitate a măsurii de siguranță.

Potrivit legislației în vigoare, confiscarea specială poate fi aplicată în Republica Moldova din anul 2002, dar confiscarea extinsă – din anul 2014. Spre deosebire de confiscarea specială, confiscarea extinsă vizează persoane condamnate, în special pentru infracțiunile savâșite din interes material. Din anul 2014 până în prezent, în R. Moldova au fost înregistrate doar două cazuri de aplicare a confiscării extinse în cazurile unor persoane cu funcții publice care s-au îmbogațit ilicit. Numărul cazurilor când în calitate de măsură de siguranță a fost aplicată confiscarea specială a bunurilor este mai mare, însă oricum aceste rezultate sunt considerate ne semnificative în comparație cu așteptările pe care le are societatea față de acțiunile anunțate de autorități în lupta cu fenomenul corupției[5].

Punerea bunurilor sub sechestru și confiscarea specială poate constitui și obiectul comisiei rogatorii internaționale.

În conformitate cu art. 533 CPP, volumul asistenței juridice internaționale în materie penală care poate fi solicitat de R. Moldova ori acordat altui stat solicitant, s-a largit esențial și cuprinde asistența juridică și în aplicarea sechestrului în cazul în care bunurile ce pot fi puse sub sechestru se află peste hotarele Republicii Moldova, aplicarea confiscării bunurilor provenite din săvârșirea infracțiunilor sau utilizate la săvârșirea infracțiunilor sau rezultate din infracțiuni, în cazul în care acestea au fost localizate peste hotarele țării.

Concluzii. Una dintre sarcinile primordiale ale procedurii penale și ale tuturor organelor de drept în activitatea cotidiană este descoperirea rapidă și completă a infracțiunilor și asigurarea aplicării juste a legilor, ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită, iar persoanei căreia i s-a cauzat un prejudiciu, acesta din urmă să fie reparat. Repararea prejudiciului presupune respectarea legalității, principiilor democratice ale justiției și alte garanții prevăzute în acte legislative naționale, tratate multilaterale și bilaterale. Modificările legislative în materie, corelate la standarde internaționale, conduc la necesitatea promovării în practică a procedurii aplicării măsurilor asigurătorii și facilitarea cooperării internaționale în ceea ce privește ajutorul reciproc în scopul investigației, depistării, reținerii și confiscării produsului oricărui tip de criminalitate.

REFERINȚE BIBLIOGRAFIE

1. Convenția Națiunilor Unite Împotriva criminalității transnaționale organizate din 15.11.2000, New York, publicată în Monitorul Oficial nr. 36-38 la 04.03.2005.
2. Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției, adoptată la New York, la data de 31 octombrie 2003 publicată în Monitorul Oficial nr. 903/ 5.10.2004.
3. Convenția Consiliului Europei privind spălarea banilor, depistarea, se-

chestrarea și confiscarea veniturilor provenite din activitatea infracțională din 08.11.1990. În: *Tratate Internaționale*, nr.35/107 din 2006. Ratificată prin Legea Republicii Moldova nr.914-XV din 15.03.2002. În: *Monitorul Oficial* nr. 43-45/281 din 28.03.2002.

4. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind controlul constituționalității unor prevederi din Codul penal și Codul de procedură penală (confiscarea extinsă și îmbogățirea ilicită) (*Sesizarea nr. 60a/2014*). 6 din 16.04.2015. În: *Monitorul Oficial* nr. 115-123/10 din 15.05.2015.

5. Dr. Ioan Hurdubaie, *Cadrul instituțional – juridic al cooperării internaționale pentru valorificarea probelor infracțiunii*, București, 2010.

6. www.Moldovacurata.md accesat la 28.03.2018.

7. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14.03.2003 // *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 104-110 din 07.06.2003.

Vladimir PUICĂ,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

PERSOANA PUBLICĂ INTERNAȚIONALĂ SAU FUNCȚIONARUL INTERNAȚIONAL CA SUBIECT AL EXCESULUI DE PUTERE SAU AL DEPĂȘIRII ATRIBUȚIILOR DE SERVICIU

Rezumat

În prezentul articol autorul analizează posibilitatea extinderii subiectului infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu (art. 327 C. pen. al R. Moldova) la persoane publice internaționale și la funcționari străini. Propunerea intervine în contextul răspândirii formelor criminalității transfrontaliere cu implicarea directă sau indirectă a diferitor categorii de funcționari, inclusiv de rang internațional. Pentru promovarea acestui punct de vedere autorul aduce în fața cititorului mai multe argumente pertinente, care în viziunea sa îl va motiva pe legiuitor de a da curs acestui amendament legislativ.

Cuvinte-cheie: criminalitate transfrontalieră, exces de putere, depășirea atribuțiilor de serviciu, persoană publică, persoană cu funcție de demnitate publică, persoană publică străină, funcționar internațional.

Summary

In this article the author analyzes the possibility of extending the subject of the crime of excess of power or exceeding of job duties (article 327 Penal Code of RM) to the international public persons and to foreign servants/ officials. The proposal is going in the context of the spread of cross-border crime forms with direct or indirect involvement of various categories of public servants, including internationals of high rank. For promoting this point of view, the author brings in front of the reader more than several relevant arguments, which in his view would motivate legislator to comply with this legislative amendment.

Keywords: cross-border crime, excess power, overcomes job duties, public person, public official, foreign public person, international servant/ official.

Introducere. Excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu este o infracțiune cu subiect calificat, deoarece legiuitorul *ad litteram*, în textul de lege al art. 328 alin. (1) C. penal al R. Moldova prevede calitatea de *persoană publică* pe care trebuie să o întrunească subiectul infracțiunii. În cazul agravantei descrise la art. 328 alin. (3) lit. b) C. penal subiect poate fi și *persoana cu funcție de demnitate publică*.

La infracțiunile cu subiect calificat, semnele generale și cele speciale se află într-o conexiune strânsă, fiind condiționate reciproc. După cum susține R. Orâmbaiev, fără semnele generale nu pot exista nici semne speciale și, viceversa, fără existența semnelor speciale, primele nu au nici o relevanță juridico-penală [1, p. 25].

Pentru descrierea calităților sus-menționate legiuitorul face trimitere la art. 123 C. pen., destinația a căruia este interpretarea legală a acestor două noțiuni. Prin aceasta legiuitorul dozează principiul legalității aplicării legii penale sub aspectul

ridicării gradului de claritate și accesibilitate a legii penale. În conformitate cu art. 123 alin. (2) C. pen. prin *persoană publică* se înțelege: funcționarul public, inclusiv funcționarul public cu statut special (colaboratorul serviciului diplomatic, al serviciului vamal, al organelor apărării, securității naționale și ordinii publice, altă persoană care deține grade speciale sau militare); angajatul autorităților publice autonome sau de reglementare al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public; angajatul din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică; persoana autorizată sau investită de stat să presteze în numele acestuia servicii publice sau să îndeplinească activități de interes public [2].

În același sens, potrivit art. 123 alin. (3) C. pen. prin *persoană cu funcție de demnitate publică* se înțelege: persoana al cărei mod de numire sau de alegere este reglementat de Constituția R. Moldova sau care este investită în funcție, prin numire sau prin alegere, de către Parlament, Președintele R. Moldova sau Guvern, altă persoană cu funcție de demnitate publică stabilită prin lege; persoana căreia persoana cu funcție de demnitate publică i-a delegat împuternicirile sale [2].

La infracțiunile propriu-zise de corupție, din categoria cărora face parte coruperea pasivă (art. 324 C. pen.), coruperea activă (art. 325 C. pen.) și traficul de influență (art. 326 C. pen.) în calitate de subiecți activi sau de destinatari ai actelor de corupție, care în virtutea atribuțiilor funcționale pe care le exercită pot realiza acțiuni sau inacțiuni în favoarea persoanei cointeresate, pe lângă persoanele publice naționale, pot figura și persoanele publice străine sau funcționari internaționali. În contextul afirmării și extinderii crimelor transfrontaliere, care de multe ori se comit cu implicarea diferitor funcționari de rang internațional, considerăm ca fiind oportună examinarea posibilității extinderii cercului subiectului excesului de putere sau al depășirii atribuțiilor de serviciu și la persoane publice străine sau la funcționari internaționali.

Metode și materiale aplicate. La realizarea acestui studiu au fost aplicate următoarele metode de cercetare științifică: metoda analizei logice și a interpretării logice, metoda comparativă, metoda clasificării. Suportul științific al lucrării îl formează lucrările științifice ale cercetătorilor autohtoni și străini, cadrul normativ instituit în legislația penală a R. Moldova și unele standarde reglementatorii existente la nivelul UE referitoare la statutul funcționarului european.

Conținut de bază. În conformitate cu art. 123¹ C. pen. al R. Moldova prin *persoană publică străină* se înțelege: orice persoană, numită sau aleasă, care deține un mandat legislativ, executiv, administrativ sau judiciar al unui stat străin; persoana care exercită o funcție publică pentru un stat străin, inclusiv pentru un organ public sau o întreprindere publică străină; persoana care exercită funcția de jurat în cadrul sistemului judiciar al unui stat străin [2].

În același spectru de idei, conform alin. (2) al aceluiași articol prin *funcționar internațional* se înțelege: funcționarul unei organizații publice internaționale ori supranaționale sau orice persoană autorizată de o astfel de organizație să acționeze în numele ei; membrul unei adunări parlamentare a unei organizații internaționale ori supranaționale; orice persoană care exercită funcții judiciare în cadrul unei curți internaționale, inclusiv persoana cu atribuții de grefă [2].

Suntem adepții punctului de vedere exprimat de către autorul R. Popovici, potrivit căruia noțiunile de „persoană publică străină” și „funcționar internațional” au apărut în legea penală a R. Moldova nu atât datorită influenței exercitate de unele modele legislative străine, cât mai ales în virtutea angajamentelor asumate pe plan internațional în vederea prevenirii și combaterii corupției implicând persoanele publice străine și funcționarii internațională [6, p. 82].

La baza elaborării acestor noțiuni stau următoarele acte normative de talie internațională: Convenția penală a Consiliului Europei privind corupția [3]; Convenția ONU împotriva corupției [4]; Convenția Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică privind combaterea corupției funcționarilor publici în tranzacțiile internaționale de la Paris din 17.11.1997 [5].

De exemplu, noțiunea de funcționar internațional prevăzută la art. 123¹ alin. (2) C. pen. al R. Moldova își are drept izvor următoarele prevederi ale Convenției penale a Consiliului Europei privind corupția:

– **Corupția funcționarilor internaționali** (art. 9): „... persoana care are calitatea de funcționar sau agent contractual, în sensul prevăzut de statut, al unei organizații publice internaționale sau supranaționale la care partea este membră, precum și la orice persoană care, fie ca este sau nu este detașată pe lângă o astfel de organizație, exercită funcții ce corespund funcționarilor sau agenților menționați;

– **Corupția membrilor adunărilor parlamentare internaționale** (art. 10): „... persoană membră a unei adunări parlamentare a unei organizații internaționale sau supranaționale la care partea este membră”;

– **Corupția judecătorilor și a agenților curților internaționale** (art. 11): „... persoana care exercita funcții judiciare în cadrul unei curți internaționale a cărei competență este acceptată de către parte sau la un funcționar de la grefa unei asemenea curți” [3].

Analizând sistematic normele dreptului penal, luând în considerație tendințele actuale de reacție socială împotriva faptelor de corupție și a celor adiacente acestora, considerăm ca fiind oportună extinderea cercului de subiecți ai infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu la *persoanele publice străine* și la *funcționarii internaționali*. Întru susținerea acestei soluții legislative învederăm următoarele argumente:

1. Tendințele de globalizare și de consolidare a comunităților internaționale, cum ar fi Uniunea Europeană, ne demonstrează că statul nu poate fi privit ca o entitate izolată. Un stat contemporan poate exista doar în interacțiune cu alte state sau organizații internaționale. Instituirea și dezvoltarea diferitor relații de ordin politic, economic, social și cultural este imposibilă fără participarea unor subiecți speciali, de rang internațional investiți cu anumite competențe funcționale.

De exemplu, în preambulul Statutului Funcționarilor Comunităților Europene, adoptat prin Regulamentul nr. 723/2004 al Consiliului Europei sunt enunțate motivele de fapt și de drept, care explică necesitatea de a transpune regulile juridice aplicabile funcției publice a Comunităților Europene, aspecte care corespund nevoilor în evoluție a instituțiilor și personalului, în respectul culturii și tradițiilor unei administrații comunitare fondată pe principiul ca „aceasta este în folosul ce-

tățeanului”. Comunitățile trebuie să dispună de o administrație publică europeană la nivel ridicat pentru a putea să-și îndeplinească misiunile care le revin.

Tot în preambulul acestui document apare ca necesar să existe un cadru de recrutare de către Comunitari a personalului lor, de natură să permită o selectare care să corespundă mai multor exigente, și anume: funcționarii europeni să dispună de înalte aptitudini de productivitate, eficiență și integritate, să provină dintr-o rază geografică cât mai largă, spre a fi reprezentativă pentru cetățenii statelor membre, să execute sarcinile în condiții care să garanteze funcționarea activității în condiții optime și să beneficieze de resurse umane capabile să asigure o funcție publică europeană caracterizată prin competență, independență, loialitate, imparțialitate și permanență și printr-o diversitate culturală și lingvistică, să asigure unitatea funcției publice a Comunităților Europene

2. Din moment ce un funcționar național, atunci când realizează o acțiune prin care își depășește în mod vădit competența, poate fi supus răspunderii penale în baza art. 328 C. pen. (exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu), considerăm, *apriori*, că fapta poate fi imputată și unui funcționar cu statut internațional. O asemenea reacție socială o considerăm ca fiind una echitabilă în raport cu actele de depășire a competențelor funcționale în detrimentul intereselor de serviciu, indiferent dacă funcționarul are un statut național sau internațional.

Această teză poate fi desprinsă din ideea că regimul funcționarului european a împrumutat din dimensiunile regimurilor naționale ale funcțiilor publice, peste care s-au suprapus elemente deduse din faptul ca el își desfășoară activitatea într-un spațiu pe care doctrina comunitară îl denumește „teritoriu comunitar” [7].

Sediul materiei se regăsește în art. 1 a (96) din Statutul Funcționarilor Comunităților Europene, adoptat prin Regulamentul nr. 723, potrivit căruia: *este funcționar al Comunităților, în sensul prezentului statut, orice persoană care a fost numită în condițiile prevăzute în acest statut, într-o funcție permanentă dintr-una din instituțiile Comunității, printr-un act emis de autoritatea investită cu puterea de numire de această instituție*”.

Din această definiție reținem următoarele trăsături esențiale ale funcționarului public din cadrul Comunităților Europene:

- funcționar public este persoana care ocupă o funcție publică în cadrul instituțiilor Comunităților Europene;
- permanența funcției, Statutul prevăzând că numirea se face într-o funcție publică permanentă;
- pentru dobândirea statutului de funcționar public european, persoana trebuie să îndeplinească întocmai condițiile prevăzute de Statut;
- actul de numire într-o funcție a Comunităților este emis de autoritatea investită cu puterea de numire;
- statutul se aplică în egală măsură personalului Comunităților și personalului numit în cadrul acelor organisme ale Comunității, care poartă denumirea tradițională de „agenți”, precum și personalului care își desfășoară activitatea în cadrul Comitetului Economic și Social, Comitetului Regiunilor, Mediatorul Uniunii Europene și Supraveghetorul protecției datelor.

3. Subiect al infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, până la intrarea în vigoare a Legii privind modificarea și completarea unor acte legislative nr. 245 din 02.12.2011 [8], putea fi doar persoana cu funcție de răspundere. Modificarea calității subiectului excesului de putere sau depășirii atribuțiilor de serviciu din „persoană cu funcție de răspundere” în „persoană publică” a fost determinată de necesitatea implementării de către R. Moldova a standardelor internaționale prescise de Convențiile internaționale din materie, privind extinderea cercului de subiecți ai infracțiunilor de corupție, pe de o altă parte la alte persoane publice decât persoanele cu funcție de răspundere, iar, pe de altă parte, la funcționarii internaționali și la agenții publici străini.

Astfel, în conformitate cu Nota informativă la proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative: „Se propune modificarea și completarea prevederilor Codului penal în vederea implementării prevederilor Convenției ONU împotriva corupției, Convenției penale a Consiliului Europei privind corupția și ale Protocolului adițional la Convenția penală a Consiliului Europei privind corupția, prin introducerea suplimentară a conceptelor „persoană publică străină” și „funcționar internațional” al căror conținut va fi similar noțiunilor utilizate în convențiile date: „agent public străin” și „funcționar al organizației publice internaționale”. În consecință, propunerea de completare a art. 324-326 CP RM are drept finalitate extinderea sferei subiecților pasibili a fi trași la răspundere penală pentru comiterea actelor incriminate la aceste articole prin evocarea persoanelor publice străine și a juraților străini. Ținem să remarcăm că lipsa în prezent a acestor concepte în Codul penal face imposibilă sancționarea penală a unor fapte de corupție a căror incriminare este obligatorie potrivit Convenției ONU împotriva corupției și Convenției penale a Consiliului Europei privind corupția [9].

Prin urmare, este o realitate juridică incontestabilă, potrivit căreia în urma modificărilor legislative enunțate *supra*, deși s-a ajuns la o extindere a subiecților infracțiunilor de corupție și respectiv la câmpul de aplicare a art. 324-326 C. pen., s-a restrâns nejustificat sfera subiecților infracțiunilor prevăzute la art. 327 (abuz de putere sau abuz în serviciu) și art. 328 C. pen. (exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu).

În legătură cu acest aspect al studiului nostru, ne solidarizăm cu opinia autorului Gh. Boguș potrivit căruia, dacă ar fi existat norme de incriminare a infracțiunilor săvârșite de persoane cu funcție de răspundere, care ar avea o sferă largă de aplicare, în privința oricărui funcționar indiferent dacă este național sau internațional, atunci ar fi lipsite de sens atât eforturile în scopul elaborării și adoptării unor acte internaționale privind faptele de corupție ale persoanelor publice străine și ale funcționarilor internaționali, cât și modificările în legislațiile naționale operate în vederea implementării prevederilor acestor convenții [10, p.14].

Mai mult decât atât, *abuzul de putere sau abuzul în serviciu și excesul de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu* sunt infracțiuni conexe actelor de corupție, în privința cărora statul trebuie să adopte aceeași politică represivă.

4. Un alt argument, poate fi dedus din strânsa corelație existentă între infracțiunile de corupție (art. 324, 325 și 326 C.pen. al R. Moldova) și infracțiunile

legate de activitatea serviciu, adică abuzul de putere sau de serviciu și excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu (art. 327 și, respectiv, 328 C. pen. al R. Moldova).

Această corelație reiese, fără doar și poate, din scopurile inerente infracțiunilor de corupție. După cum rezultă din normele incriminatorii prevăzute la art. 324, 325 și 326 C. pen. al R. Moldova, infracțiunile de corupție pot fi comise pentru realizarea unuia dintre următoarele scopuri: 1) scopul îndeplinirii, în interesul corupătorului sau al persoanelor pe care le reprezintă, de către corupt al unei acțiuni în exercitarea funcției sau contrar funcției în cauză; 2) scopul neîndeplinirii, în interesul corupătorului sau al persoanelor pe care le reprezintă de către corupt a unei acțiuni în exercitarea funcției sau contrar funcției în cauză; 3) scopul întârzierii îndeplinirii, în interesul corupătorului sau al persoanelor pe care le reprezintă, de către corupt a unei acțiuni în exercitarea funcției sau contrar funcției în cauză; 4) scopul grăbirii îndeplinirii, în interesul corupătorului sau al persoanelor pe care le reprezintă, de către corupt a unei acțiuni în exercitarea funcției sau contrar funcției în cauză.

De multe ori, persoanele publice, pentru atingerea finalităților inerente actelor de corupție, fie că își exercită atribuțiile contrar intereselor de serviciu, fie că le depășesc, în sensul exercitării unor acțiuni care depășește sfera funcțională a atribuțiilor acordate prin lege.

În acest sens, sunt de acord cu opinia autorilor S. Brînză și V. Stati, potrivit cărora dacă scopul urmărit se realizează și faptele îndeplinesc (nu îndeplinesc, întârzie, grăbește) o acțiune contrar funcției sale, atunci infracțiunea specificată la alin. (1) art. 324 C. pen. al R. Moldova „... poate forma concurs cu una dintre faptele prevăzute la art. 306, 307, 308, 309, 327, 328, 332 sau altele din Codul penal...” [11, p. 866].

Prin urmare, atunci când fapta de corupere pasivă este săvârșită de către o persoană publică sau o persoană cu funcție de demnitate publică națională, acțiunile ei vor putea fi calificate din punct de vedere juridico-penal în baza unui concurs real de infracțiuni, adică art. 324 și art. 327 sau după caz, 328 C. pen. Însă dacă aceeași activitate infracțională este comisă de către de către o persoană publică străină sau de către un funcționar internațional, acțiunile sale vor putea fi încadrate doar în baza art. 324 C. pen.

Bineînțeles, nu acest lucru s-a urmărit prin extinderea cercului de subiecți la infracțiunile de corupție cu referire la persoanele publice străine și a funcționarilor internaționali. Acest lucru constituie o omisiune a legiuitorului autohton, care urmează a fi soluționată pentru asigurarea echității aplicării pedepsei penale.

Concluzii. În baza argumentelor invocate mai sus, considerăm ca fiind justificată soluția extinderii cercului de subiecți la persoane publice străine și la funcționari internaționali, astfel încât art. 328 C. pen. al R. Moldova să aibă următorul conținut normativ:

Articolul 328. Excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu:

(1) Săvârșirea de către o persoană publică sau de o persoană publică străină a unor acțiuni care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor

acordate prin lege, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 650 la 1150 unități convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.

(1¹) Refuzul neîntemeiat de eliberare a actului permisiv care a condus la restrângerea dreptului de desfășurare a activității de întreprinzător, inclusiv desfășurarea neîntemeiată a unor controale, dacă aceasta a cauzat daune drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, în valoare de cel puțin 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei,

se pedepsește cu amendă de la 1200 la 4000 de unități convenționale sau cu închisoare de până la 6 luni, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 până la 5 ani.

(2) Aceleași acțiuni însoțite:

a) *exclusă*;

b) de aplicarea armei;

se pedepsesc cu închisoare de la 2 la 6 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 5 la 10 ani.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2):

a) *exclusă*;

b) săvârșite de o persoană cu funcție de demnitate publică sau de un funcționar internațional;

c) săvârșite în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale;

d) soldate cu urmări grave,

se pedepsesc cu închisoare de la 6 la 10 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Орымбаев Р., Специальный субъект преступления, Изд. Наука, Алма-Ата, 1977, с.25.

2. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. Republicat: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.72-74/195 din 14.04.2009. Monitorul Oficial al R. Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002.

3. Convenția penală a Consiliului Europei privind corupția încheiată la Strasbourg pe 27.12.1999. În: Legea pentru ratificarea Convenției penale privind corupția nr. 428-XV din 30.10.2003. Monitorul Oficial al R. Moldova nr.229-233/918 din 21.11.2003.

4. Convenția ONU împotriva corupției adoptată la New York la 31.10.2003.

În vigoare pentru R. Moldova din 20.07.2007, Monitorul Oficial Nr. 103-106.

5. Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions. În: <http://www.oecd.org/corruption/oecdantibriberyconvention.htm>.

6. Popov R. Subiecții speciali ai infracțiunilor prevăzute în Cap. xv din Partea specială a Codului penal (alții decât persoana publică și persoana cu funcție de demnitate publică). Partea I. În: Revista Națională de drept, nr. 10, 2013, 81-85 p.

7. Funcționarul public în țări ale Uniunii Europene. În: <http://www.creeaza.com/legislatie/administratie/FUNC>

8. Monitorul Oficial nr.25-28/77 din 03.02.2012.

9. Nota informativă la proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: //http://www.parlament.md/LegislationDocument.

10. Богуш Г. Подлежат ли иностранные должностные лица по УК Российской Федерации. În: Уголовное право, 2010, Nr. 4, p. 14.

Recenzent:

Doctor în drept, conferențiar-universitar, Radion COJOCARU

Serghei RAZNOVAN,

*master în drept, asistent universitar
al Catedrei "Drept public și securitate a frontierei"
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

MECANISME ȘI INSTRUMENTE JURIDICE INTERNAȚIONALE PRIVIND CĂMBATEREA TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

Rezumat

În acest articol este prezentat un studiu succint cu referire la situația actuală privind infracțiunea de trafic de ființe umane prin prisma mai multor aspecte: prevenirea, reprimarea și combaterea traficului de persoane. Impactul acestui fenomen de mare anvergură care s-a extins ca un păianjen infracțional atât la nivel național, cât și la nivel internațional. Articolul descrie activitatea organizațiilor internaționale și regionale în colaborare cu Republica Moldova privind combaterea traficului de ființe umane.

***Cuvinte-cheie:** trafic de ființe umane, organizații internaționale, cooperarea internațională, prevenirea, combaterea traficului în RM.*

Summary

This article reflects a brief study of the current situation of trafficking in human beings through several aspects: preventing, suppressing and combating trafficking in human beings. The impact of this phenomenon is of a large scale that has spread as a criminal spider both at national and international level. The article includes the work of the International and Regional Organizations in cooperation with the Republic of Moldova on combating trafficking in human.

***Keywords:** trafficking in human, international organizations, international cooperation, prevention, fight against trafficking in Moldova.*

**„Traficul de ființe umane este sclavia ce se desfășoară
chiar sub ochii noștri în Europa secolului XXI.”**

*Maud de Boer-Buquicchio,
Secretar general adjunct al Consiliului Europei
(2002-2012)*

Traficul de persoane reprezintă o infracțiune cu multiple fațete și o afacere ilegală care subminează statul de drept și creează instabilitate și insecuritate. De-a lungul ultimelor decenii, traficul de persoane a devenit a treia mare formă de criminalitate transfrontalieră și o principală sursă de venit pentru organizațiile criminale la nivel internațional. Deși această formă de încălcare masivă a drepturilor omului a fost recunoscută și condamnată de către comunitatea internațională, autoritățile naționale continuă să elaboreze politici care nu răspund dinamicii fenomenului mondial, mai ales că multe guverne înțeleg greșit această problemă

complexă și implementează mecanisme ineficiente de combatere a traficului de persoane, precum este și situația Republicii Moldova.

Republica Moldova rămâne a fi o țară de origine într-o măsură mai mică – țară de tranzit. În ultimii ani, au fost înregistrate cazuri în care Republica Moldova a fost și țară de destinație. Din perspectiva țărilor de destinație pentru cetățenii noștri, geografia acestora în ultimii ani este în continuă schimbare, rezumată la apariția unor destinații noi, precum și dispariția altora. Principalele țări de destinație (din perspectiva numărului de victime) continuă să fie Federația Rusă, Turcia, Ucraina, regiunea Cipru de Nord și Emiratele Arabe Unite. Totodată, se evidențiază și alte destinații noi precum Israel, Azerbaidjan, Austria, Norvegia, Elveția ș. a. De asemenea, s-au înregistrat cazuri în spațiul UE, precum: Germania, Cehia, Italia, România, Spania, Polonia, Franța, Grecia. Totodată, menționăm că potrivit datelor statistice ale Ministerului Afacerilor Interne în ultimii ani se înregistrează creșterea numărului de victime, exploatate în interiorul țării și în UAT din partea stângă a Nistrului.

Pe parcursul celor zece ani de implementare a politicilor de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, instituțiile competente au acumulat experiență în domeniul de referință. Republica Moldova este parte la Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, la Convenția ONU împotriva criminalității organizate transnaționale și la Protocolului adițional privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor. De asemenea, este parte la Convenția Consiliului Europei privind cooperarea în materie penală, la Convenția Consiliul Europei cu privire la Drepturile Copilului, la Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale etc.

În contextul globalizării, tipurile și formele de manifestare ale traficului de ființe umane devin tot mai complexe și latente. Printre principalele provocări cu care se confruntă actorii implicați în lupta împotriva traficului de ființe umane au fost identificate: date limitate de cercetare, fluxuri mixte de imigranți, nivelul insuficient de identificare a victimelor, frica de a colabora cu autoritățile, barierele culturale, cultura juridică limitată, insuficiența și capacitatea redusă a cadrelor naționale.

De aici putem spune că autoritățile naționale și întreaga societate se confruntă cu o formă de sclavie modernă care distruge viața victimelor și subminează, totodată, economiile naționale, fiind în același timp generatoare de miliarde de euro ce provin din exploatarea ilegală și din abuzul unor persoane. Cel mai adesea, banii proveniți din acest tip de infracțiuni sunt utilizați pentru a sprijini alte activități ilegale precum corupția și alte forme de criminalitate transfrontalieră sau pentru a plăti membrii rețelei, a crea logistica de ultimă generație necesară activităților de comunicare și de transport, pentru a mitui unii agenți ai statului și, de multe ori, pentru a asigura asistența judiciară necesară traficantilor care sunt cercetați penal cu scopul de a obține libertatea acestora sau pentru a negocia o pedeapsă cât mai favorabilă.

Traficul mondial de persoane a crescut rapid în ultimii ani, în principal din cauza procesului de globalizare, afectând securitatea umană și, implicit, siguranța națională. În ultimele decenii, acest fenomen a devenit o problemă importantă de

dezbatere în rândul comunității internaționale de experți, oficiali guvernamentali, organizații interguvernamentale și nonguvernamentale, precum și în rândul oamenilor de știință [1, p. 27].

Lunga și variata istorie a documentelor internaționale cu privire la traficul de persoane reflectă dificultățile comunității internaționale de a ajunge la un consens și de a obține în mod eficient o înțelegere largă. La nivel mondial, istoria începe cu Acordul internațional pentru reprimarea comerțului cu femei [2], ce datează din anul 1904, continuând apoi cu Convenția pentru reprimarea traficului de femei și copii [3], sau cu Convenția privind reprimarea traficului de persoane și exploatarea prin prostituție [4].

Aceste prime instrumente de largă aplicație internațională au subliniat rolul deosebit de important al acestora prin semnalarea problemelor cu care se confruntau statele la nivel național, la acea vreme, prin implementarea unor prime măsuri de politică penală și de prevenție, și prin asumarea unor obligații la nivel internațional, trasând liniile de politică a reglementărilor pe care trebuie să le facă statele pentru a da aplicabilitate și eficiență convențiilor adoptate și asumate prin semnare.

Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate și Protocolul adițional privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special a femeilor și a copiilor au fost analizate împreună, întrucât traficul de persoane este, prin excelență, o infracțiune de crimă organizată, care încalcă grav drepturile omului. În preambulul Protocolului se precizează faptul că asocierea Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate cu un instrument internațional vizînd prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și al copiilor va ajuta la combaterea acestui tip de criminalitate.

Convenția reprezintă principalul mecanism internațional de luptă împotriva criminalității organizate adoptat de Organizația Națiunilor Unite.

Convenția este ca un instrument cu forță juridică obligatorie care angajează statele semnatare în sensul adoptării unei serii de măsuri împotriva crimei organizate transfrontaliere.

În ceea ce privește reglementările la nivelul Uniunii Europene, se observă că începînd cu anii 1990, Uniunea Europeană s-a implicat activ în lupta împotriva traficului de ființe umane, în special pentru prevenirea traficului de persoane, revizuirea legislației penale la nivel european, îmbunătățirea cooperării polițienești și judiciare în vederea identificării și tragerii la răspundere penală a traficanților, precum și pentru acordarea asistenței victimelor traficului de persoane.

În pofida acestei activități intense la nivelul Uniunii Europene, traficul de persoane nu a scăzut în intensitate. Într-o recomandare a Parlamentului European privind lupta împotriva traficului de persoane se menționează că „măsurile adoptate până în prezent pentru a diminua traficul de persoane nu a determinat o scădere a numărului de victime, ci, dimpotrivă, se constată că traficul de persoane este una din activitățile ilicite care au luat amploare” [5, p. 6].

Ca fenomen global contemporan și ca formă modernă de sclavie, traficul de persoane are implicații sociale și economice profunde, care afectează, pe de o

parte, securitatea statelor, iar pe de altă parte, drepturile fundamentale și demnitatea victimelor [6]. Din acest motiv, doctrina a considerat traficul de persoane ca fiind o formă de „comerț inuman” – prezent în toate statele lumii care devin astfel teritorii de destinație, țări de tranzit sau state-sursă – fenomen care se regăsește într-o perioadă de rapidă creștere în plan internațional, dar mai ales european [7].

Eficiența tuturor tratatelor se măsoară prin gradul de eficiență a mecanismelor de monitorizare. Sistemul de monitorizare stabilit de Convenția Consiliului Europei este cu certitudine unul din punctele ei forte și se sprijină pe doi piloni:

– GRETA, un grup independent de experți în acțiunile ce trebuie întreprinse împotriva traficului de ființe umane care monitorizează implementarea Convenției. Sarcina grupului este de a întocmi rapoarte care vor evalua măsurile întreprinse de statele membre. Statelor care nu respectă integral prevederile Convenției li se va cere să-și intensifice acțiunile.

– Comitetul Statelor Părți la Convenție, constituit din reprezentanții statelor membre pentru care Convenția a intrat în vigoare, poate adopta, în baza rapoartelor și concluziilor GRETA, recomandări adresate unui stat implicat [8, p. 17].

Republica Moldova și-a asumat prin ratificarea instrumentelor internaționale angajamentul în ceea ce privește lupta împotriva TFU și, prin urmare, este monitorizată de evaluatorii externi (GRETA, Departamentul de Stat al SUA, UNODC etc.) pentru a determina gradul de realizare a prevederilor acestor instrumente. În scopul monitorizării atingerii obiectivelor și rezultatelor planificate, realizării activităților de prevenire și combatere a TFU, precum și în vederea gestionării riscurilor, se elaborează anual rapoartele naționale. Concluziile și recomandările acestor rapoarte reflectă necesitățile de consolidare a politicilor naționale pentru următoarea etapă de implementare.

În ultimul deceniu, rapoartele Organizației Internaționale a Muncii (OIM), Biroului Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate (UNODC), Consiliului Europei – Grupul de experți privind lupta împotriva traficului de ființe umane (GRETA), precum și ale organismelor specializate din cadrul Uniunii Europene reflectă creșterea tendinței privind exploatarea persoanelor prin intermediul traficului de ființe umane. Astfel, s-a considerat că este nevoie de un efort comun al comunității internaționale–statelor, organizațiilor internaționale interguvernamentale și nonguvernamentale, companiilor multinaționale și mediului academic – pentru a pune capăt „comerțului cu ființe umane”, pentru a proteja victimele acestuia și pentru a sancționa traficanții. În ultimii ani, organizațiile internaționale relevante în domeniu au început să monitorizeze în mod riguros acest fenomen infracțional transnațional, care se află într-o constantă și rapidă creștere. De asemenea, eforturile întreprinse de guvernele naționale se concentrează asupra aspectelor de prevenire și combatere a traficului de ființe umane și pe măsuri de protecție efectivă și eficientă a victimelor.

Totuși în fiecare an milioane de victime sunt traficate de către grupuri criminale din ce în ce mai sofisticat organizate. Pentru traficanți, această activitate implică transferul de cunoștințe, facilități și persoane pregătite în vederea realizării contrabandei cu „oameni ca bunuri” pe o piață extrem de profitabilă și nesigură

pentru victime, mai ales că unele persoane care sunt ajutate să treacă în mod ilegal granița unei țări sunt adesea privite de autoritățile statului gazdă ca participanți la comiterea unei infracțiuni [9].

În realitate, victimele abuzate atât din punct de vedere economic prin sumele de bani plătite, cât și fizic și psihic, fiind înșelate cu privire la călătorie și, uneori, forțate să se angajeze în prostituție sau activități ilegale în țara de destinație pentru a restitui „sume datorate facilitatorilor”. În aceste cazuri, grupurile de criminalitate organizată comit două tipuri de crime: cea de contrabandă și cea de trafic de persoane [10].

S-a constatat că politicile naționale nu sunt întotdeauna gândite pentru a aborda această problemă socială sub aspectul dimensiunii sale globale și specifice, iar instrumentele și mecanismele juridice nu sunt capabile să destructureze rețelele de crimă organizată și structurile transnaționale ale acestora. În scopul luptei eficiente împotriva traficului de persoane la nivel mondial, autoritățile naționale ar trebui să elaboreze strategii de combatere a traficului de persoane în conformitate cu cerințele dreptului internațional care să răspundă nevoilor specifice ale fiecărui stat în parte [11]. Combaterea oricărei forme de criminalitate transfrontalieră, implicat a traficului de persoane, implică activități de cooperare internațională, precum și aplicarea principiului transnaționalității în vederea unei cooperări eficiente.

La etapa actuală, traficul de ființe umane îmbracă tot mai multe forme, interferează cu diferite aspecte ale vieții sociale și are implicații practic pentru toate categoriile societății.

Pentru o maximă eficiență, și dată fiind natura complexă a fenomenului, acțiunile preventive împotriva acestui trafic trebuie să fie riguros coordonate. Deja se impun măsuri pentru a stabili sau a consolida coordonarea la nivel național între diferite organisme responsabile pentru prevenirea și combaterea traficului de ființe umane.

Campaniile de informare, sensibilizare și educare a persoanelor vulnerabile privind traficul de ființe umane, precum și acțiunile menite să descurajeze „consumatorii” unor astfel de servicii sunt printre măsurile principale de prevenire a traficului de ființe umane. Controlul de frontieră și măsurile destinate să asigure verificarea legalității documentelor de călătorie se află, de asemenea, printre acțiunile primordiale pentru prevenirea traficului de ființe umane.

Societatea civilă, de asemenea, joacă un rol important în prevenirea traficului de ființe umane și protecția victimelor. De aceea Convenția Consiliului Europei încurajează cooperarea între autoritățile publice, organizațiile neguvernamentale și membrii societății civile.

Uniunea Europeană a introdus un cadru de dispoziții comune în plan european pentru abordarea unitară a anumitor aspecte, cum ar fi incriminarea specifică a unor forme de trafic și stabilirea limitelor pedepselor sau circumstanțelor agravante în cazul traficului de persoane. Acțiunile UE, concepute să protejeze victimele traficului de persoane, se bazează pe instrumente care definesc obiectivele și prioritățile Uniunii, fiind integrate și într-un context mai larg de protecție împotriva violenței, a turismului sexual și a pornografiei infantile. UE și-a definit

acțiunile în jurul obiectivelor care vizează protecția acestor grupuri și prevenirea și combaterea fenomenului traficului, în special prin consolidarea cooperării și a coordonării între autoritățile polițienești și judiciare din statele membre.

Astfel, UE a constatat că formele de criminalitate organizată precum traficul afectează nu numai securitatea umană a persoanelor traficate, ci însuși fundamentul construcției europene prin încălcarea gravă a demnității victimelor și prin subminarea statului de drept și a altor principii fundamentale ale democrației europene.

Concluzii și propuneri

1. Populația trebuie să fie informată suficient cu privire la evoluția fenomenului traficului de ființe umane și a riscurilor existente.
2. Colaborarea mai intensă a instituțiilor publice cu mass-media în vederea reflectării fenomenului traficului de ființe umane.
3. Diaspora să fie informată despre fenomenul traficului de ființe umane, consecințele acestuia și actorii la care pot să se adreseze în caz de necesitate.
4. Consider că ar trebui identificate și implementate mecanisme clare de monitorizare și control al agențiilor private de angajare a cetățenilor în câmpul muncii peste hotare.
5. Statul ar trebui să dețină controlul asupra activității agențiilor matrimoniale cu cetățeni străini, precum și serviciile de escortă și hoteliere care sunt vulnerabile la traficul de ființe umane și exploatare în interiorul țării.

În condițiile actuale în care statele sunt într-o interdependență totală criminalitatea transfrontalieră duce la un nivel sporit securitatea internațională și națională. Cooperarea în lupta împotriva acestui fenomen infracțional are o semnificație deosebită. Toate statele ar trebui să depună eforturi pentru o interacțiune eficientă la nivel interstatal cu organizațiile internaționale și regionale relevante, să participe la proiecte internaționale care au ca scop prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. Doar prin eforturi comune poate fi stopată răspândirea influenței organizațiilor criminale transnaționale, crearea unor condiții universal inacceptabile pentru activitățile lor ilicite, conducându-ne în mod consecvent de principiul inevitabilității pedepsei, care trebuie să fie una dură, indiferent de teritoriul statului unde a fost comisă infracțiunea.

BIBLIOGRAFIE

1. Silvia M. Tăbușcă, Traficul de persoane – o amenințare la adresa securității naționale. Prioritățile strategiei Uniunii Europene privind eradicarea traficului de persoane.
2. Acordul internațional din 18 mai 1904 cu privire la reprimarea traficului de femei, amendat prin Protocolul aprobat de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 3 decembrie 1948.
3. Convenția internațională din 30 septembrie 1921 cu privire la reprimarea traficului cu femei și copii, amendată prin Protocolul aprobat de Adunarea Generală a Națiunilor Unite, la 20 octombrie 1947.

4. Convenția pentru reprimarea traficului cu ființe umane și a exploatării prostituției semenilor.
5. Adina Tanislav, Aspecte teoretice și de practică judiciară privind infracțiunea de trafic de persoane.
6. D. Batstone (2010) – *Not for Sale: The Return of the Global Slave Trade and How We Can Fight It*. (HarperOne, ISBN-13:978-0061998836).
7. R. Pati (2012) – *Trading in humans: a New Haven perspective*. *Asia Pacific Law Review*, 20, 135-166.
8. [on-line] Disponibil pe :<http://cdom.rau.ro/download/Biblioteca/Pati,%20Trading%20in%20Humans-%20A%20New%20Haven%20Perspective.pdf>
9. Ghid de bune practici al Consiliului Europei pentru acțiunile împotriva traficului de ființe umane.
10. Triandfy Iliadou, Maroukis, T. (2012) – *Migrant Smuggling: Irregular Migration from Asia and Africa to Europe*. Palgrave Macmillian, ISBN-13:0230296374.
11. A. Parvulescu (2014) – *The Traffic in Women's Work: East European Migration and the Making of Europe*. University Of Chicago Press, ISBN-13:978-0226118383.
12. R.H. Friman, S. Reich (2007) – *Human Trafficking, Human Security and the Balkans*. University of Pittsburgh Press.

Radion ROTARU,

șef al Catedrei „Pregătire militară și intervenții profesionale”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

DEZORDINILE ÎN MASĂ. MĂSURI JURIDICE DE PROFILAXIE

Rezumat

Iminența atacurilor la securitatea națională și a ordinii de drept a statului a mers mână în mână de la geneza acestuia până în prezent. Un fenomen ce servește drept substrat factologic de amenințare la adresa securității este reprezentat de „dezordinile în masă”. Tratatul corespunzător a fenomenului de dezordini în masă necesită o abordare detaliată pentru înțelegerea completă și obiectivă a naturii acestuia și identificarea soluțiilor optime de contracarare și soluționare.

Prezenta lucrare învederează o analiză amănunțită a tipurilor de dezordini în masă și măsurile legislative de profilaxie aplicate pentru stoparea lor. Esențialmente au fost redată unele aspecte privitoare la cadrul legislativ prezent, precum și unele păreri ce vizează calitatea acestuia.

Cuvinte-cheie: dezordini în masă, securitate, drepturi, cadru legislativ, pedeapsă, măsuri de profilaxie.

Summary

The imminence of the attacks on national security and the rule of law of the state went hand in hand from its genesis to the present. A phenomenon that serves as a threat threat to security is represented by "mass disorder." Appropriate treatment of the phenomenon of mass disorder requires a detailed approach to the full and objective understanding of its nature and the identification of optimal solutions to counteract and solve it.

This work provides a detailed analysis of the types of mass disorder and the legislative measures of prophylaxis applied for their cessation. Essentially, some aspects have been given about the current legislative framework, as well as some opinions regarding its quality.

Key-words: mass disorder, security, rights, legislative framework, punishment, prophylactic measures.

Introducere. Republica Moldova traversează în prezent o perioadă în care multiple riscuri, amenințări și vulnerabilități uneori se intersectează, iar alteori se suprapun, generând efecte imprevizibile nu doar la nivel național, ci și global.

Siguranța oricărei societăți, garantarea oricăror interese și ocrotirea oricărui drept își poate concepe finalitatea doar atunci când se realizează integral, cuprinzând în conținutul său aplicarea lor la nivel macro, micro și particular, acceptându-se prin particular faptul că fiecare om reprezintă o valoare socială. Succesul implementării oricărei norme reiese din beneficiul acesteia pentru societate, prin societate înțelegându-se deopotrivă toți indivizii, care dincolo de funcția, rolul și calitatea lor pe care o au într-o entitate statală sunt oameni de rând. O societate se poate dezvolta, progresa și avansa doar într-o stare de stabilitate și continuitate. Această stare se realizează doar în urma cumulării factorilor de natură internă și externă. Factori de natură internă privesc în primul rând satisfacția populației,

asigurarea unui cadru normal de dezvoltare a relațiilor sociale, existența unor instituții durabile care să garanteze că opțiunile de astăzi ale poporului nu vor fi pierdute sau retrase mâine. Factorii de natură externă reies din participarea statului la viața internațională și îndeplinirea de către acesta a calității sale de subiect de drept internațional. E de ajuns ca una din aceste condiții să nu fie efectuată ca orice societate să-și piardă echilibrul, iar oamenii să-și piardă încrederea în viitor, în capacitatea statului de a proteja drepturile și libertățile și cumulându-și forțele să pornească a-și face propria dreptate. Astfel se nasc tulburările în masă sau „dezordinea”.

Caracterul unor pericole izolate și sistemul de riscuri ce amenință securitatea națională nu este constant, cu atât mai mult pentru țările aflate în perioada de tranziție. Pericolele pot apărea și dispărea, iar potențialul lor să crească sau să descrească. De aceea este deosebit de importantă identificarea corectă și oportună, precum și prognozarea pericolelor prioritare, fapt ce permite, la rândul său, identificarea mijloacelor principale și neutralizarea lor [5, p.223].

Încă în Roma Antică Ciceron pune pe primul loc problema securității menționând că: „în primul rând, natura, fiecare vietate a înzestrat-o cu năzuința de a se păzi, a păzi viața, a evita toate cele rele, ce se arată cu primejdii și a căpăta, a dobândi toate cele necesare pentru viață”.

Însăși noțiunea de securitate națională reflectă starea calitativă a societății și a statului, capabilă de a asigura condiții sigure și stabile de viață și existența cetățenilor săi, de a garanta apărarea drepturilor și libertăților fiecărui membru al societății, de a crea premise și condiții pentru dezvoltarea stabilă a țării. Aceasta presupune asigurarea apărării de pericole interne și externe a valorilor lui de bază, a resurselor materiale, intelectuale și morale de existență, a orânduirii constituționale și suveranității statale, independenței și integrității teritoriale.

Într-o altă ordine de idei, dar în același sens unii autori consideră că prin securitatea statului se înțelege protecția suveranității, independenței și integrității teritoriale a țării, a regimului ei constituțional, a potențialului economic, tehnico-științific și defensiv, a drepturilor și libertăților legitime ale persoanei împotriva activității informative și subversive a serviciilor speciale și organizațiilor străine, împotriva atentatelor criminale ale unor grupuri sau indivizi aparte.

Metode și materiale aplicate. Raționamentul elaborării articolului s-a bazat pe metode de comparare, metode de interpretare, metode de cercetare logice, metode de clasificare, precum și pe alte metode ce permit integrarea în fenomenul „dezordinii în masă”.

Analiza dezordinii în masă. În acest sens, discursul din această zonă este centrat pe analiza fenomenului numit „dezordini în masă”, a măsurilor juridice de profilaxie proprii raportului dintre securitatea publică și drepturile și libertățile fundamentale ale persoanelor, cu atât mai mult cu cât diversitatea și toleranța necesită a fi respectate și implementate în cadrul tuturor strategiilor și politicilor publice. Acest obiectiv nu se poate realiza în mod eficient decât printr-un parteneriat activ între stat și societatea civilă, prin transparență decizională și consultare a membrilor comunității în orice problemă de interes public.

Activitatea umană presupune confruntarea cu diverse forme de tulburări sociale, care uneori denotă cote de extremitate. Asemenea fenomene sunt cauzate de o multitudine de factori atât naturali, cât și antropogeni. Istoria civilizației umane arată că cele mai masive și catastrofale pierderi sunt rezultatul dezordinilor în masă. Acestea din urmă sunt asociate cu formarea mulțimii ce nu este doar o adunătură de oameni, ci un factor periculos, or caracterul agresiv și scopul comun este inerent acestor structuri. Motivele pot fi diferite, dar relevant este faptul că cu toții se supun aceluiași mecanism în care se respectă aceleași norme de conduită și se urmărește același scop.

Dezordinile în masă ca fenomen social reprezintă un pericol grav pentru buna dezvoltare a societății. Indiferent de cauzele care l-au cauzat: încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, încălcarea valorilor sociale consacrate la nivel de lege, nemulțumirea față de proasta guvernare, impunerea regimului totalitar și alte asemenea fapte sunt, de regulă, conflicte nerezolvate, care au degenerat într-o confruntare directă. Prin natura lor dezordinile în masă pot fi intenționate, adică datorită unor acțiuni sociale sau neintenționate, care au drept sorginte influența unor factori obiectivi.

Rădăcinile acestui fenomen social se regăsește în starea de spirit care predomină în societate. Această stare este determinată de cultura generală a societății privitor la stare de confort sau disconfort. Cu alte cuvinte aici vorbim despre gradul de satisfacție sau nemulțumire față de condițiile sociale și politice existente, despre aspirațiile sociale ale indivizilor și dorința de a aplica propriile revendicări. Sentimentul de masă este determinat pe de o parte de așteptările maselor mari de oameni legate de nevoile și interesele acestora, iar pe de altă parte de condițiile reale de viață. Trebuie remarcat faptul că sentimentul de masă este răspândit rapid și este extrem de contagios. Majoritatea actorilor dezordinilor în masă sunt captivii mrejei acestui simțământ și nu conștientizează adevărata stare a lucrurilor. Originile formării conștiinței de masă au ca rădăcină realitatea și diferitele aprecieri în lumina propriilor interese și nevoi. Pentru a stabili starea de spirit a maselor este necesar satisfacerea cererilor și posibilitatea de realizare a acestora. În caz contrar, revoltele cresc în timpul cărora se creează energie negativă acumulată ca urmare a nemulțumirii unor pretenții sociale sau așteptările maselor de oameni. În această privință este important să se cunoască caracteristicile mulțimii, fiindcă acestea sunt principalul pericol în revolte, oricare ar fi ele. Există următoarele tipuri de mulțime:

Mulțimea simplă (ocazională) este un grup de indivizi care doresc să obțină informații despre evenimentele sau fenomenele la care au devenit martorii prin coincidență. De regulă, sunt persoane care au nevoie de senzații tari și experiențe noi, cu alte cuvinte, curioșii. Numărul lor variază de la câteva zeci de persoane până la câteva sute. Motivul întrunirii acestora poate fi orice incident, de exemplu: accident, incendiu, comportamentul persoanelor care nu îndeplinesc standardele general acceptate, un fenomen neobișnuit și așa mai departe.

Mulțimea expresivă este un grup de oameni întruniți să-și exprime sentimentele de bucurie, tristețe, furie etc.

Mulțimea convențională formată, de exemplu, în timpul sportului. Fanii reprezintă o amenințare reală la adresa siguranței publice, pentru care există mai multe exemple.

Mulțimea activă poate fi:

– *salvatoare* – caracteristică unei stări de panică provocate de dezastru naturale, incendii, accidente, epidemii, acte de terorism în locuri publice;

– *achizitivă* – inerentă relațiilor comerciale privitoare la raporturile de vânzare-cumpărare de bunuri, de bilete la spectacole mult așteptate, precum și în alte spații cu număr limitat de locuri;

– *agresivă* – manifestată prin nivel ridicat de excitare emoțională și comportament ilicit, ce de cele mai multe ori capătă amploare și se materializează în proteste, pogromuri, huliganii și alte asemenea bande.

În ceea ce privește comportamentul mulțimii, rolul principal îi revine comunicării în masă, influențând în mod activ starea de spirit și activitățile participanților săi. Principalul mijloc de influență psihologică este cuvântul exprimat printr-un vocabular emotiv și provocator. Această metodă este folosită în mod deliberat de organizatori, instigator și alți promotori. Totodată, nu este exclus faptul ca comunicarea non-verbală la fel este o metodă de a încinge spiritele în rândul oamenilor. În cele din urmă se creează o atitudine mentală comună determinată de dorința de a acționa într-un scop sau altul.

Dezvoltarea dezordinii în masă implică trei etape. Prima etapă presupune complicarea situației ce constă în apariția unor tulburări sociale, acumularea de nemulțumire. Masele de oameni posedă o stare de spirit negativă fiind gata să o exteriorizeze în orice moment. Crește tendința de diferențiere a persoanelor în funcție de starea financiară, în funcție de opinii și atitudini, precum și de alte criterii. Scade încrederea în autoritățile statale, apariția informației perturbatoare, scăderea nivelului de trai, creșterea prețurilor și așa mai departe.

Cea de a doua etapă a dezordinii în masă este caracterizată prin apariția unui motiv de dezordine în masă și punerea în aplicare a acestora. Organizatorii identifică aceste motive și le folosesc în calitate de detonator. O trăsătură distinctă a acestei etape constă în faptul că odată ce a fost inițiată ea devine independent de cauzele ei și poate continua chiar și atunci când motivul-sorginte a fost epuizat. Acțiunile manifestanților sunt îndreptate spre extinderea cerințelor pentru opoziție, înaintarea revendicărilor față de opoziție, atragerea altor participanți, crearea unei imagini defavorabile inamicului, manifestări ilegale exprimate în jafuri, incendii, crime etc.

A treia și ultima etapă este situația creată după dezordiniile în masa. Această etapă se caracterizează prin înlăturarea circumstanțelor ce au servit drept conflict. Cu toate că apele s-au mai limpezit, starea de încordare încă predomină și efectele crizei sunt totuși simțite. Simțământul de încordare mai persistă sub influența unor zvonuri, care în orice clipă este capabil de a declanșa o nouă lovitură. Acest lucru este demonstrat în nenumărate rânduri de practica socială.

Măsuri juridice de profilaxie. Securitatea juridică desemnează acea stare de siguranță a indivizilor și a societăților conferită de normativitatea juridică prin res-

pectarea prescripțiilor sale. Ea este rezultatul protecției juridice a valorilor sociale, a atributelor persoanei umane și a acțiunilor sale legitime, a climatului social, care să permită „coexistența libertăților” [7, p. 120].

Odată cu apariția statului și dreptului, această idee obține o bază filosofică, religioasă și juridică, fiind formulată aproape concomitent în diverse locații geografice și culturi. Teoria statului de drept își are sorgintea în Grecia Antică, cca 2000 ani în urmă Socrate, Democrit, Platon și Aristotel au determinat pentru prima oară principiul fundamental al statului de drept, principiul legalității și supremației legii, inclusiv asupra conducătorilor. Platon scria că „noi recunoaștem că acolo unde legile sunt stabilite în favoarea unor persoane nu putem vorbi despre o structură de stat, ci despre relații interne. Eu prevăd pieirea aceluia stat, unde legea nu are putere proprie și se află sub puterea altcuiva. Acolo unde legea conduce guvernării, iar ei sunt robii săi, eu prevăd salvarea statului și toate beneficiile, pe care le pot acorda unui stat zeii” [4, p. 546-547].

Luând în considerare cele relatate considerăm oportună intervenția statului în reglementarea raporturilor sociale privitoare la dezordinile în masă. Susținem integral poziția autorilor ce opinează că este primordială necesitatea creării unui mecanism de reglementare a relațiilor ce atentează, nemijlocit, la securitatea națională periclitând ordinea de drept și principiile democratice.

Nu putem să nu susținem opinia exprimată de A.V. Novikov și E.A. Arhipov: legislației și practicii judiciare ale statelor post-sovietice le sunt cunoscute componentele de infracțiuni reunite sub denumirea marginală de dezordini în masă. Dinamica și structura infracționalității legate de dezordinile în masă este condiționată nu atât de cauze tradiționale, cât, mai ales, de factorii criminogeni care decurg din procesele de criză generate de noile realități economice. Pe fondul scăderii bunăstării populației, astfel de procese constituie un „teren fertil” pentru săvârșirea faptelor reunite sub denumirea marginală de dezordini în masă. Însă o asemenea cale de dezvoltare a societății poate duce doar la o catastrofă umanitară [6, p. 583].

Tocmai reieșind din pericolul social sporit al dezordinilor în masă și de imposibilitatea de pronosticare, de anticipare a acțiunilor, participanților la dezordinile în masă, care pot degenera oricând în manifestări infracționale dintre cele mai grave, este principala cauză pentru care legiuitorul moldav intervine cu incriminarea, la art.285 CP RM, a faptelor sus-numite, și anume: „Organizarea sau conducerea unor dezordini în masă, însoțite de aplicarea violenței împotriva persoanelor, de pogromuri, incendieri, distrugerii de bunuri, de aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă, precum și de opunere de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților” [3, art. 285]. Asemenea manifestări au fost catalogate ca infracțiuni și respectiv au fost însărcinate cu sancțiuni corespunzătoare. Sancțiunea este acea instituție a dreptului penal care oferă putere juridică legii penale, obligând la respectarea normelor jurisdicționale consacrate în acte juridice atât prin intermediul prevenției generale, cât și al prevenției speciale. Particularitatea distinctă pentru sancțiunea prevăzută la art.285 CP al RM constă în faptul că: „Această funcție a sancțiunilor este în mod particular clară în cazul tuturor sancțiunilor care nu pot să aibă drept scop repararea pagubei cauza-

te, și mai ales a sancțiunilor penale. Aceasta nu profită cu nimic persoanei lezate. Funcția lor este pur socială; ea constă în garantarea ordinii și a păcii prin faptul că ele forțează pe toți membrii societății să aibă o atitudine de respect și de deferență față de prescripțiile legii. Dar sancțiunile sunt departe de a avea toate aceleași viitoare și de a conferi tuturor regulilor juridice același grad de eficacitate” [4, p. 171].

Reflectarea acțiunilor ce atentează la securitatea națională și a ordinii de drept în legea penală vine ca un răspuns la aceste provocări. Nu putem rămâne indiferenți, ca popor, la tolerarea sau ignorarea unor asemenea fenomene distructive. Chiar dacă mecanismul de sancționare și combatere a dezordinilor în masă este lipsit de perfecțiune la capitolul restabilirii drepturilor încălcate nu putem renunța la el din moment ce altul mai eficient nu a fost creat. Considerăm că mai mult sau mai puțin dezordinile în masă sunt intimidat de legea penală, ceea ce ne justifică să susținem că suntem pe calea cea dreaptă de căutare a mijloacelor și metodelor de primare a unor astfel de manifestări.

Societatea ca forță motrice a oricărui stat în frunte cu legiuitorul este obligată să identifice totalitatea subtilităților și particularităților acțiunilor de dezordine în masă pentru încadrarea juridică corectă a acestora. Numai așa am putea să garantăm dreptul prevăzut la art. 22 din Declarația Universală a Drepturilor Omului ce statuează că: „Orice persoană, în calitatea sa de membru al societății, are dreptul la securitatea socială; ea este îndreptățită ca prin efortul național și colaborarea internațională, ținându-se seama de organizarea și resursele fiecărei țări, să obțină realizarea drepturilor economice, sociale și culturale indispensabile pentru demnitatea sa și libera dezvoltare a personalității sale” [1, art. 22].

Conform alin.(3) art.1 al Constituției, Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate. Totodată, art. 3 din aceeași lege proclamă că în Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sunt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției [2, art. 3 C RM].

În legătură cu aceasta A.M. Baranov consideră că: „aplicată la procedura penală, justețea (echitatea) poate fi utilizată la evaluarea hotărârii finale, luate de instanță în cazul soluționării procesului penal. Toate celelalte hotărâri, indiferent de subiecții care le iau, nu pot fi evaluate ca fiind juste (echitabile) sau incorecte (inechitabile), întrucât acestea nu reprezintă acțiuni ale justiției și nu soluționează litigiul judiciar. Categoria justeței (echității) în calitate de evaluare a hotărârii luate nu poate fi aplicată nici în raport cu refuzul de a intenta un proces penal, nici în raport cu hotărârea privind încetarea urmăririi penale, nici în raport cu oricare hotărâre luată la etapa procedurii prejudiciare [8, p. 139].

Având în vedere cele expuse și față de jurisprudența la care am făcut referire, ni se pare potrivită, drept concluzie, invocarea unei recomandări a Consiliului de Stat Francez determinată de constatarea agravării problemelor legate de securitatea juridică oferită de legislația franceză: „să legiferăm mai puțin, dar să legiferăm mai bine”.

Concluzie. În concluzie, putem afirma că tulburările în masă reprezintă o parte componentă a istoriei fiecărui popor, nu există popor în care nu s-au manifestat asemenea situații. Cauzele materializării acestor fenomene dezastruoase pe de o parte și fructuoase pe de altă parte sunt multiple. Cele mai des întâlnite se consideră a fi factorii politici, factorii sociali, factorii economici, factorii naturali. Sub aceleași imbolduri Karl Marx s-a expus că asemenea manifestări din partea societății unui stat fie devin „locomotiva statului” fie duc la stagnarea societății, or dezordinea duce la imposibilitatea exercitării tuturor funcțiilor statului. Fiind afectată o verigă într-un lanț nu se mai poate asigura echilibrul. La origini acestea erau înăbușite cu cruzime, treptat odată cu evoluția societății, apariția normelor juridice care veneau să apere drepturile, interesele și libertățile individului, implicarea forțelor de ordine a ajuns să fie reglementată, să existe o limită de intervenție. Astfel, starea de ordine și siguranță publică se realizează prin măsuri generate de natură economică, socială, politică și nu în ultimul rând juridică, cu caracter preponderent preventiv.

Oricare din manifestările sus-numite ce ar atenta la securitatea individului în special și a societății în general necesită a fi supuse unui control legal și trecute prin sита justiției. În acest mod se va stabili ce rămâne deasupra și nu s-a strecurat, apoi urmează o analiză aprofundată a rămășițelor și adoptarea unei soluții echilibrate în acord cu normele și valorile promovate de societate.

BIBLIOGRAFIE

I – ACTELE NORMATIVE INTERNAȚIONALE:

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 10.09.1948.

II – ACTELE NORMATIVE NAȚIONALE:

2. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994 Publicat: 12.08.1994 în Monitorul Oficial Nr.1 Data intrării în vigoare 27.08.1994.

3. Codul penal al Republicii Moldova din 18.04.2002 Publicat: 14.04.2009 în Monitorul Oficial nr. 72-74 art. nr : 195.

III – MONOGRAFII:

4. Vitalie Gamurari „Știința juridică universitară în contextul promovării valorilor europene” Chișinău, ULIM, 2013.

5. Efim Obreja; Gheorghe Avornic „Cultura juridică și prevenirea corupției” Chișinău, Transparency Internațional Moldova, 2007.

6. Sergiu Brînză; Vitalie Stati „Tratat de Drept Penal, Partea Specială, vol. – II” Chișinău, Tipografia Centrală, 2015.

7. Ion Craiovan „Finalitățile dreptului” București, Continent – XXI, 1995.

8. Tanoviceanu I. „Tratat de Drept Penal și Procedură Penală, vol. – I” București, Ed. Cartier Judiciar, 1924.

Radion ROTARU,

șef al Catedrei „Pregătire militară și intervenții profesionale”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

ASPECTE CONCEPTUALE ALE FENOMENULUI MIGRAȚIE – PREMIȘĂ DE ATAC LA SECURITATEA UNUI STAT

Rezumat

Cunoașterea deosebirii dintre instabilitate, atentat la securitatea națională și dezordine în masă este una foarte importantă, care, totodată, reprezintă și o etapă cheie a procesului de modernizare a unui stat de drept. Una dintre cele mai grave probleme cu care se confruntă Republica Moldova la momentul de față o reprezintă migrația forței de muncă.

În vederea combaterii migrației ilegale și monitorizării activității acestor persoane, un rol important îi revine statului și controlului său privitor la supravegherea intrării și ieșirii din țară a tuturor categoriilor de persoane. În continuare, țin să vă prezint o cercetare fundamentală și de primă necesitate în vederea combaterii migrației ilegale și rolul acestui factor contemporan în vederea provocării dezordinelor în masă sau săvârșirii unor atentate criminale contra securității naționale a statului.

Cuvinte-cheie: migrație, întrunire, stat, cetățeni, dezordine în masă, manifestație, poliția.

Summary

Knowing the difference between instability, assault on national security and mass disorder – is a very meritorious one which is aslo a key stage in the process of modernization of an state law. One of the most important problems faced by the Republic of Moldova at the moment – represents the migration of labor force.

In order, to combat illegal migration and to monitor the activity of these people – en important role belongs to the state and its control over the surveillance of the entry and exit of all categories of persons from the country. Next, I want to present you a fundamental and first-time necessity in order to combat illegal migration and the role of this contemporary factor, in order to provoke mass disorder (debate) or committin criminal assaults against national security of the state.

Key-words: migration, meeting, state, citizens, mass disorder, demonstration, police.

Introducere. Vulnerabilitatea migranților rezultă din statutul lor de străin. Intrarea și aflarea lor pe teritoriul statului străin este condiționată de exprimarea consimțământului autorităților acestuia. Aflându-se pe teritoriul unui alt stat, migranții se confruntă cu problema cunoașterii limbii, legislației și practicii statului de reședință. Ei pot fi subiecți ai unui tratament inadecvat atât în viața cotidiană, cât și la locul de muncă. Problemele privind rasismul, xenofobia, intoleranța și naționalismul exagerat iau amploare în cazul migranților, iar în procesul unor tensiuni politice *migranții sunt considerați factori de risc*. Pericolul ca migranții să fie supuși unor abuzuri sau exploatări crește în cazul intrării ilegale pe teritoriul statului străin sau în cazul pierderii statutului de ședere legală. Acest risc se dublează însă în situațiile ce implică migrația ilegală a femeilor.

În toate statele lumii, inclusiv în R. Moldova, migrația de muncă, denumită și „migrație economică”, este condiționată de necesitatea și aspirația cetățeanului

de a trăi mai bine. Migrația de muncă înseamnă accesul de alternativă la o muncă în condiții decente, cu posibilitatea de a-și satisface, prin remunerarea obținută, nevoi fundamentale ori primare. Sub acest aspect, migrația de muncă va comporta neapărat tendințe practice similare în lumea întreagă, de la țări cu probleme economice pronunțate spre țări cu un nivel de viață mult mai înalt.

Metode științifice și materiale aplicate. Pentru atingerea scopului prestabilit, au fost aplicate diferite metode de cercetare științifică: inductivă, deductivă, comparativă, a interpretării logice a normelor de drept etc. Drept suport științific și normativ au servit lucrările cercetătorilor autohtoni, ruși și ale celor din Vest, precum și propunerile, regulamentele, comunicările și concluziile înalților precursori europeni în domeniul respectării drepturilor omului și al securității naționale.

Discuții și rezultatul obținut. Migrația înseamnă un element important în asigurarea dezvoltării oricărui stat datorită remitențelor, datorită accesului la noile tehnologii și la o societate în care într-adevăr democrația contează. Adevărata democrație concetățenii noștri abia acolo o învață, realizând noțiunea de muncă decentă, corect evaluată și remunerată. Deși sunt multe elemente care îi atribuie migrației un rol determinant în dezvoltarea societății, efectele negative sunt extrem de drastice pentru țările de origine, în cazul în care nu se încearcă a plasa migrația din caracterul ei nereglementat în cel reglementat.

Activitatea rețelelor de trafic de migranți are ca scop final obținerea unui profit financiar pentru membrii rețelei. De cele mai multe ori, „contractul” dintre rețea și migrant se încheie anterior începerii călătoriei, prin remiterea unei sume de bani de către migrantul care acceptă să fie traficat cu titlu de avans sau de plată finală pentru întregul transfer. Aceasta reprezintă metoda clasică, de bază, prin care sunt remunerate serviciile facilitatorilor.

Însă nu întotdeauna lucrurile decurg atât de simplu, din diverse motive:

- migrantul nu dispune de întreaga sumă necesară transferului în țara de destinație;
- migrantul nu are încredere în rețeaua de traficanți pentru a plăti un avans sau întreaga sumă necesară;
- rețelele cu conexiuni interstatale preferă ca plata să fie făcută după fiecare etapă a călătoriei direct către rețeaua din țara respectivă.

De cele mai multe ori, atât facilitatorii, cât și migranții preferă să folosească sistemul *Hawala* și serviciile unui *hawaladar*, pentru a garanta atât siguranța plății, cât și siguranța migrantului. Acest sistem de plată este folosit de migranți atât pentru transferul de bani între ei, cât și pentru a plăti călăuzele și rețelele de migrație. Este un sistem de transfer al banilor folosit în multe țări (cele mai multe din Asia și Africa), dar care a intrat în atenția autorităților în special după evenimentele din septembrie 2001, când s-a pus problema cum a fost posibil transferul banilor către rețelele teroriste fără ca autoritățile să detecteze acest lucru.

Se impune însă gestionarea migrației în așa fel încât să se țină cont de capacitatea de primire a Europei din punctul de vedere al pieței muncii, al locuințelor, al serviciilor sanitare, școlare și sociale și să protejeze migranții împotriva riscului de exploatare de către rețelele de criminalitate.

Crearea unui spațiu comun al liberei circulații confruntă statele membre cu noi provocări, întrucât acțiunile unui stat pot afecta interesele altui stat, iar accesul pe teritoriul unuia din statele membre poate fi urmat de accesul pe teritoriul celorlalte. Prin urmare, este imperativ ca fiecare stat să țină seama de interesele partenerilor săi în ceea ce privește politicile sale în materie de imigrație, integrare și azil.

Politica globală în domeniul migrației la nivelul Uniunii Europene are ca principal scop lupta împotriva migrației ilegale, iar politicile în acest domeniu sunt strâns legate de legalizarea fluxurilor migraționiste și integrarea migranților. Astfel, problematica migrației ilegale se află într-o strânsă legătură cu alte aspecte ale statelor membre UE, atât interne (economia subterană, piața neagră a muncii), cât și externe (relațiile cu țările de origine și de tranzit și cooperarea în domeniul migrației).

În acest scop sunt adoptate măsuri externe (managementul frontierelor, cooperarea cu statele terțe, utilizarea ultimelor tehnologii în domeniu, sancționarea transportatorilor) și interne (sancționarea angajatorilor de pe piața neagră a muncii).

O atenție sporită este acordată managementului frontierelor, însă aceste măsuri nu și-au dovedit încă eficiența practică. Acest lucru poate fi observat cel mai bine la frontierele sudice ale Europei, care sunt afectate cel mai mult de fluxul migraționist din Asia și Africa. De asemenea, măsurile privind dimensiunea internă a migrației ilegale, cum ar fi cele împotriva angajării migranților pe piața neagră diferă de la un stat la altul, mult mai relaxate în sudul și vestul Europei și mai accentuate în centru și nord.

Politicile actuale ale Uniunii Europene în ceea ce privește migrația nelegală încearcă să armonizeze politicile și practicile naționale, însă de multe ori rezultatele nu se ridică la nivelul așteptărilor, întrucât nu iau în considerare realitățile locale sau regionale în ceea ce privește implementarea lor în practică. De fapt, aceasta este una dintre problemele des întâlnite la nivelul Uniunii Europene: o măsură care a dat rezultate într-un anumit stat nu înseamnă că poate fi aplicată cu succes și într-un alt stat, date fiind diferențele regionale, naționale, etnice, politice sau culturale. De altfel, de multe ori politicile adoptate la nivel european intră în contradicție cu politicile la nivel național sau local.

Un alt factor care contribuie la expansiunea fenomenului migraționist este discrepanța dintre scopul politicilor în domeniul migrației și rezultatul concret al acestora:

– Regulamente care intenționează să limiteze migrația, însă, din contră, contribuie la creșterea migrației ilegale, având deseori un efect secundar negativ sau regulamente care nu își pot produce efectele din cauza unui vid legislativ.

– Anumite prevederi internaționale limitează dreptul statelor de a duce la îndeplinire măsuri care sunt adoptate la nivel politic și legislativ, cum ar fi returnarea sau îndepărtarea de pe teritoriul național a solicitanților de azil sau a membrilor de familie ai acestora cărora le-au fost respinse cererile, de multe ori această acțiune este privită ca o dilemă morală. Acesta reprezintă rezultatul unei serii de relații complexe între principalii actori: statele, care încearcă să imple-

menteze măsurile în domeniul limitării migrației, asociațiile de angajatori care refuză o înăsprire a controalelor pentru verificarea angajărilor pe piața neagră și societatea civilă prin intermediul asociațiilor nonguvernamentale care deseori se opun măsurilor implementate de factorii de decizie prin campanii antideportare sau antireturnare ori susținerea și promovarea unor politici laxe în domeniul migrației [4].

Prima fază concretă a acțiunilor comune europene în ceea ce privește politica în domeniul migrației a început odată cu Consiliul European de la Tampere din 15 și 16 octombrie 1999, imediat după adoptarea Tratatului de la Amsterdam, care a conferit o dimensiune europeană politicilor în materie de imigrație și azil. Programul Tampere reprezintă momentul de start în ceea ce privește politica Uniunii Europene în domeniul justiției și afacerilor interne, pentru a transforma Uniunea Europeană într-o „zonă a libertății, securității și justiției”.

Programul Haga a apărut ca o urmare firească a Programului de la Tampere și a avut ca scop întărirea libertății, securității și justiției în Uniunea Europeană. În preambul se arată că politica Uniunii Europene în domeniul justiției și afacerilor interne s-a dezvoltat și, chiar dacă nu toate obiectivele au fost atinse, s-au făcut progrese remarcabile, iar la cinci ani după Consiliul de la Tampere este momentul pentru un nou program multianual.

Pactul european privind imigrația și azilul reprezintă o nouă etapă importantă spre o politică globală a UE în domeniul migrației. Acest document urmărește să dea un nou impuls demersului de stabilire a unei politici comune în domeniul migrației și azilului, prin definirea clară a responsabilităților la nivel național și comunitar; consolidarea dialogului UE cu țările de origine, care să țină cont de interesul comun al UE, dar și de specificitățile fiecărui stat membru.

Programul de la Stockholm („O Europă deschisă și sigură în serviciul cetățenilor și pentru protecția acestora”) stabilește prioritățile Uniunii Europene (UE) pentru spațiul de justiție, libertate și securitate pentru perioada 2010-2014. Pe baza realizărilor programelor de la Tampere și Haga, acest program vizează abordarea provocărilor viitoare și continuarea consolidării spațiului de justiție, a libertății și a securității, prin acțiuni axate pe interesele și nevoile cetățenilor.

Programul Post-Stockholm [5], definit drept „O Europă deschisă și sigură: transformarea obiectivelor în realitate”, urmează Programului Stockholm și trasează principalele direcții de acțiune ale Uniunii Europene pentru perioada 2015-2019. Au fost consolidate în special canalele pentru migrația legală, existând condiții mai clare de intrare și de ședere, precum și un set comun de drepturi pentru migranți. Politica comună în materie de vize a fost supusă unor modificări majore, care au simplificat condițiile de intrare pe teritoriul Uniunii Europene a călătorilor. De asemenea, au fost eliminate cerințele în materie de vize pentru mai multe țări.

Totodată, a fost elaborat un cadru pentru politicile UE în materie de migrație externă și de azil, care permite UE să inițieze un dialog cuprinzător cu țările din vecinătatea sa și din lume și să contribuie la inițiativele în curs în domeniul migrației și dezvoltării, desfășurate sub coordonarea ONU sau a diferitor

state. Deși progresele realizate de la adoptarea Programului de la Stockholm sunt substanțiale, mai sunt multe de făcut pentru a asigura punerea în aplicare și asigurarea respectării depline a instrumentelor existente.

Cazurile migrației nord-africane și turcești, inițiate de țări dezvoltate ale Europei Occidentale, în cadrul unor programe bilaterale de recrutare a forței de muncă, sunt contraexemple pentru abordarea neoclasică. În ciuda dreptului la libera circulație a forței de muncă și a evidentelor diferențe dintre nivelele de dezvoltare a țărilor membre, deplasările de populație sunt negliabile și inexplicabile prin prisma teoriei neoclase [2, p. 286].

Migrația este favorizată de un factor de natură externă – unele state dezvoltate înregistrează îmbătrânirea populației și, respectiv, lipsa forței de muncă, astfel devenind un factor foarte atractiv pentru cetățenii din țările de origine. În țara de origine, migrația este determinată de factorul intern – dorința cetățeanului, aflat într-un declin economic, de a trăi mai bine, el neavând altă soluție decât să-și vândă forța de muncă pentru o remunerare satisfăcătoare. Aceste procese sunt dictate de piața internațională a muncii, ghidată de cererea și oferta forței de muncă, prin caracteristicile sale specifice. Practic, ne aflăm într-un proces de globalizare în care nu mai există granițe sau spații închise și cetățenii pot să se deplaseze mult mai ușor dintr-un stat în altul, pot să acceseze mai liber piața muncii dintr-o altă țară.

Fluxurile de migrație internațională devin mecanismele de echilibrare a deficiențelor interne de pe piața forței de muncă la nivel global. În timp, presiunea exercitată de cele două mișcări, în țara dezvoltată către stabilirea unui salariu la un nivel mai scăzut și în țara săracă – spre un nivel mai ridicat, au ca rezultat reducerea diferențelor economice – diferențele dintre nivelul salariilor ajung să reflecte numai costurile deplasării, urmate inevitabil de stoparea de la sine a migrației [1, pag. 10].

Motivele principale ce contribuie la formarea fluxului emigraționist sunt următoarele: lipsa locurilor de muncă în R. Moldova (53,3% din respondenți masculini și 48,2% din cei feminini) și nivelul de salarizare scăzut (44,9% din bărbați și 47,5% din femei) [11].

Motivele emigrării din R. Moldova, probabil sunt deja foarte bine cunoscute: muncă, studii, căsătorie, tratament medical. Printre aceste categorii imigrația pentru lucru este una cea mai probabilă. Inițial viitorii imigranți deseori practic nu intenționează să imigreze. Ei mai degrabă se gândesc să vină în Italia cu scopul de „a face ceva bani” care vor ajuta la rezolvarea celor mai stringente probleme casnice, ca întoarcerea datoriilor, îmbunătățirea condițiilor de trai (de a cumpăra casă sau apartament, construind unul propriu sau totuși reparând unul deja existent), achitarea studiilor copiilor, organizarea petrecerilor importante familiale (căsătoria copiilor maturi, cumătria copiilor sau nepoților) etc. Cauza generală constă deseori în aceea de a asigura perspective mai bune pentru viitorul propriu, viitorul copiilor sau părinților care locuiesc în țara lor de origine. Evident, există persoane care vin în Italia cu o intenție bine definită de a imigra. Acestea deseori vând totul acasă (apartament, casă, automobil etc.) pentru a minimaliza intenția de a reveni înapoi la baștină. Eu cred că aceasta o fac mai des în special familiile tinere fără

copii. De asemenea, ele sunt dispuse să schimbe încă o dată țara în caz dacă Italia nu le va satisface așteptările.

Migrația internațională spre țările din Europa de Vest a început în a doua jumătate a secolului XX. Din 1950 până în 1970, muncitori din sudul Europei, din state relativ intensive în utilizarea forței de muncă ca: Italia, Spania, Portugalia, Grecia migrau spre țările din nordul și vestul continentului: Germania, Franța, Belgia, Olanda, Suedia, care au devenit intensive în capital, dar erau limitate în forță de muncă. Către sfârșitul anilor 1960, pentru statele din sudul Europei a devenit posibilă atingerea abundenței de capital; astfel, de-a lungul anului 1970, în Italia, Spania și Portugalia, de asemenea, a început importul de lucrători imigranți, în principal din Orientul Mijlociu și Africa de Nord. În prezent, principalul influx de imigranți europeni este din Orientul Mijlociu, în special din țări precum Turcia și Liban, aproximativ 30% sunt din Africa, din țările Maghrebului, cum ar fi: Algeria, Tunisia și Maroc și 18% provin tot din Europa, în cea mai mare parte din țările estice, cum ar fi Polonia, Rusia și alte state din fosta URSS. Relativ puțini imigranți sosesc din cele două Americi, iar 10% revin Asiei [3, p.7].

Migrația ilegală este prezentă nu numai în țările dezvoltate. Multe state în curs de dezvoltare ale Americii Latine și Africii suportă consecințe negative în urma acestui tip de migrație. Motivul acesteia constă ori în lipsa resurselor pentru paza adecvată a frontierelor, ori în faptul că migranții ilegali sunt specialiști înalt calificați și specialiștii au funcții importante în statele recipiente.

Efectele migrației la nivel internațional sunt variate și se pot împărți în efecte pozitive și efecte negative. Efectele pozitive sunt în general acceptate de către toată lumea. Migrația poate însemna pentru statul beneficiar un câștig pentru piața muncii prin ocuparea unor locuri de muncă pe care propriii cetățeni nu le doreau. Și asta din diferite motive: pentru că erau prost remunerate, pentru că li se par a fi înșoșitoare sau sub condiția lor socială etc. Muncitorul migrant venit pentru prima dată într-o țară străină în vederea obținerii unui câștig mai bun decât cel din țara sa de baștină acceptă de obicei necondiționat locurile de muncă neocupate de cetățenii statului respectiv. Și, uneori, acceptă chiar să lucreze pentru un salariu mai mic, mai multe ore, sau fără a beneficia de protecție socială. De multe ori statul știe acest lucru, dar se face că nu vede întrucât treburile pe care trebuiau să i le facă propriii cetățeni le fac muncitorii migranți la un preț mult mai mic. Este un fel de politică de stat această practică și este acceptată de multe din statele industrializate ale momentului. Faptul că nu pot recunoaște acest lucru nu le împiedică să beneficieze de rezultate. Prezența migranților pe teritoriul unui stat poate duce la un schimb cultural între populații, la însușirea unor idei, concepte și atitudini pozitive, pot duce la strângerea legăturilor interetnice și între popoare, la o mai bună înțelegere a modului de viață. Țările ale căror cetățeni intră în contact profită de cunoștințele tehnologice ale celorlalți și le îmbunătățesc, ducând spre progres și dezvoltare fără să plătească *knowhow-ul* acestora. Astfel, țările dezvoltate beneficiază de cunoștințele unui număr de persoane cu educație superioară din țări slab dezvoltate sau în curs de dezvoltare, țări ale căror economii nu reușesc de fapt să utilizeze aceste persoane pe piața muncii propriie. Nu de puține ori aceștia sunt

șomeri sau, mult mai des, sunt încadrați sau angajați sub calificarea lor. A permite acestor oameni să migreze poate fi benefic nu doar pentru ei, ca indivizi, ci și pentru țările cu care intră în contact pentru țara de origine care beneficiază de banii și bunurile pe care aceștia le trimit acasă. Efectele negative ale migrației sunt mult mai vizibile, iar gradul lor de acceptare, ca revers al efectelor pozitive, este ca și inexistent. Migrația în piața muncii poate avea ca efect creșterea numărului de șomeri pentru o țară prin ocuparea locurilor de muncă de către muncitorii migranți. Patronii, în baza regulii cererii și ofertei, vor accepta lucrătorul care muncește mai mult, cere bani mai puțini, condiții de muncă mai puține, drepturi sociale mai mici etc. Creșterea numărului de șomeri este cealaltă față a monedei pe care statul trebuie să o accepte sau să-i facă față [7].

Deși se întreprind anumite măsuri, în ansamblu există mari rezerve în ceea ce privește combaterea migrației ilegale și a traficului de ființe umane. În special, neajunsurile sunt legate de inconsecvența autorităților moldovenești privind pedepsirea oficialilor publici care „acoperă” migrația ilegală, traficul de ființe umane cu scopul exploatării peste hotare etc. Acest lucru a determinat Departamentul de Stat din SUA, în Raportul privind contracararea migrației ilegale a ființelor vii în 2007, să excludă R. Moldova din grupul doi și să o plaseze în al treilea grup de țări care nu fac nimic sau doar imită lupta cu combaterea acestui flagel social. Între timp, se observă unele aspecte pozitive de gestionare a migrației în Republica Moldova, în mare parte datorită cooperării active cu Uniunea Europeană. În același timp, este necesar să acordăm atenție împrejurărilor care duc la reducerea eficacității reglementării proceselor migraționiste în R. Moldova, și anume:

1) Lipsește cercetarea și pedepsirea penală a oficialilor guvernamentali care „acoperă” migrația ilegală sau o organizează.

2) În lupta pentru contracararea migrației ilegale deseori activitatea se imită, dându-se preferință mai ales măsurilor administrative decât celor de interdicție. Un exemplu în acest sens sunt „sfaturile” (neoficiale) date de către consulatele străine referitor la numărul fix (limitat) de vize eliberate pe parcursul unei zile de lucru.

3) Se cer activități axate pe diasporă, care să includă stimularea patriotismului, aspecte socioeconomice, de drept și informaționale. De multe ori ele se rezumă la o abordare birocratică, care face necesară investirea în economia țării, mizându-se pe nostalgia migranților.

4) Bazându-se doar pe cooperarea cu Uniunea Europeană în ceea ce privește reglementarea migrației, autoritățile moldovenești pierd legătura cu statele din Est (Rusia, Ucraina, alte țări CSI) referitoare la cooperarea pentru combaterea migrației forței de muncă, a traficului de ființe umane cu scopul de a fi exploatare în diferite forme [8].

Acest aspect al activităților nu trebuie trecut cu vederea mai ales în contextul concurenței tot mai mari pentru migranți ca forță de muncă, schimbărilor în politica migraționistă a Rusiei, ca principal contractor al forței de muncă moldovenești. În acest context, considerăm că fără o politică de investiții pe termen lung, bine gândită, din partea Uniunii Europene, toate măsurile întreprinse de către au-

toritățile moldovenești cu scopul de a reglementa migrația nu vor avea succesul așteptat. Combaterea eficientă a traficului ilegal rămâne deci un proces complex, care îmbină atât voință, cât și măsuri economice care necesită cooperare la nivel internațional, precum și între structurile naționale, organele de stat și organizațiile nonguvernamentale.

Protecția socială a migranților se referă la două aspecte principale: 1) protecția socială a migranților în țara-gazdă, 2) securitatea socială a acestora în perspectiva întoarcerii lor în Republica Moldova, pentru că majoritatea dintre ei nu contribuie la fondul de asigurări sociale și la fondul pentru asigurări obligatorii de asistență medicală. Deși în decembrie 2006 s-au făcut modificări în Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat prin introducerea contractului individual de asigurare, care se încheie direct cu Casa Națională de Asigurări Sociale, puțini migranți apelează la acesta pentru a-și asigura pensia pentru limita de vârstă. De asemenea, persoanele plecate la muncă peste hotare își pot procura polița de asigurare medicală obligatorie. Cetățenii Republicii Moldova se adresează medicului în străinătate doar în cazuri extreme, pentru că serviciile medicale sunt scumpe și majoritatea nu-și pot permite să le achite sau trebuie să facă mari eforturi financiare. Cei mai mulți migranți încearcă să-și rezolve problemele de sănătate prin metode tradiționale sau în condiții casnice, prin administrarea unor medicamente [10].

Efectele negative produse de gestionarea ineficientă a fenomenului migraționist se înregistrează la nivelul statului de destinație și pornesc de la creșterea numărului de locuitori, reducerea nivelului de trai în ansamblu, în special pentru cetățenii țării-gazdă, proliferarea muncii la negru – cu efecte negative asupra pieței forței de muncă, subminarea economiei naționale în favoarea economiei subterane – și se termină cu creșterea infracționalității pe plan național și chiar regional. Drept urmare, s-a apreciat că problema migrației poate fi gestionată, în beneficiul tuturor celor implicați, numai printr-un management performant. Acest management presupune adoptarea unei atitudini noi față de fluxurile migratorii, respectiv:

A. O politică de deschidere pentru migrația controlată în scopul:

– acoperirii deficitului de muncă slab calificată – cu anumite bariere cantitative, stabilite în funcție de mărimea deficitului și concretizate în contingentarea fluxurilor pe meserii și profesii;

– atragerii *creierelor* pentru susținerea progresului prin tehnologii performante, deci a forței de muncă cu pregătire de vârf – manifestată prin dezvoltarea competiției între statele primitoare, pentru atragerea de personal care să acopere deficitul de înaltă competență.

B. O politică comună de control al fluxurilor migratorii și de combatere a migrației ilegale și angajării ilegale a străinilor, inclusiv printr-o intensificare a cooperării interstatuale [9].

Aceste politici sunt agreate de statele-membre UE care apreciază, în plus, ca fiind necesară o abordare globală și coerentă a migrației la nivel comunitar, deoarece orice modificare a politicii de migrație într-un stat membru poate influența fluxurile migratorii și evoluția în alte state membre. „Migrația legală trebuie pri-

vită ca un fenomen inevitabil al lumii actuale și nu ca o amenințare, iar pentru Uniunea Europeană ea constituie chiar un avantaj în condițiile riscului scăderii populației apte de muncă în următoarele decenii în Europa”, a declarat comisarul european pentru justiție, libertate și securitate, Franco Frattini, în discursul rostit în cadrul Conferinței la nivel înalt privind migrația legală de la Lisabona. După cum a menționat oficialul european, Comisia Europeană a prezentat mai multe propuneri realiste pentru structurarea unei politici comune eficiente în acest domeniu: „Trebuie să ținem cont mai mult de statistici, care arată că 85% din forța de muncă necalificată din lume ajunge în Uniunea Europeană și numai 5% în SUA, în timp ce 55% dintre lucrătorii calificați merg în SUA și numai 5% pleacă în UE. Trebuie să reușim schimbarea acestor statistici printr-o nouă viziune, care implică adoptarea de noi instrumente de acțiune”, a mai adăugat Frattini.

Migrația ilegală cauzează multiple probleme legate de plasarea forței de muncă, de lezarea drepturilor cetățenilor Republicii Moldova aflați peste hotare, de pătrunderea ilegală în țară a cetățenilor străini și a apatrizilor, tranzitarea ilegală a teritoriului țării, traficul ilicit de ființe umane, agravarea situației criminogene. Ca urmare a emigrării la muncă a unei părți considerabile a populației, piața muncii se poate confrunta cu disproporții condiționate de lipsa forței de muncă calificate. Este nevoie de mijloace și de timp pentru a înlocui constructorii, pedagogii, medicii, inginerii și alte categorii de specialiști calificați care au părăsit locurile de muncă.

Procesele migraționiste influențează atât situația socială, economică și demografică din țară, cât și stabilitatea și securitatea statului. Analiza situației migraționiste denotă că sistemul existent de reglementare a acestora în Republica Moldova nu corespunde necesităților reale. Actualul cadru juridic nu asigură respectarea deplină a drepturilor migranților, iar activitatea structurilor de stat în domeniul migrației este insuficientă, întrucât acestea nu dispun de un mecanism bine determinat de evidență și de control al fluxurilor migraționiste, precum și de pârgھیile necesare pentru dirijarea lor. Noile realități social-economice și politice solicită luarea din partea Statului a unei atitudini deosebite față de problemele migrației populației, care presupune adoptarea unei strategii adecvate în acest domeniu și elaborarea cadrului legislativ necesar pentru promovarea politicii migraționiste a Republicii Moldova [6].

Prezenta Concepție are ca scop determinarea politicii de stat în domeniul migrației, fapt ce va permite asigurarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, reglementarea și dirijarea procesului migraționist în interesul persoanei și al societății, protecția socială a migranților și a familiilor acestora, stabilirea relațiilor de cooperare cu alte state, crearea condițiilor de angajare legală în câmpul muncii peste hotare a cetățenilor moldoveni, combaterea migrației ilegale și a traficului ilicit de ființe umane. Concepția politicii migraționiste stabilește scopurile, sarcinile, principiile de bază și direcțiile prioritare ale reglementării și dezvoltării proceselor migraționale în Republica Moldova, căile de promovare și de realizare a politicii migraționale, sarcinile și funcțiile de bază ale autorităților administrației publice în domeniul migrației.

Un rol important îi revine Statului și în controlul asupra intrării în și ieșirii din țară a tuturor categoriilor de migranți, în combaterea migrației ilegale de muncă și contracararea activității persoanelor fizice și juridice care intermediază ilegal acțiunile de angajare peste hotare, în combaterea traficului ilicit de ființe umane. Printre aceste inițiative, menționăm: aprobarea unei abordări globale față de migrația în regiunile de est și sud-est învecinate cu Uniunea Europeană; parteneriatul privind mobilitatea și migrația circulară; instrumentul european de vecinătate și cooperare; Misiunea Uniunii Europene privind Cooperarea la Frontieră (EUBAM); Sinergia Mării Negre; noua tematică de cooperare cu țările terțe în domeniul azilului și migrației; crearea Centrului Unic de Vize al Uniunii Europene; Acordul privind Simplificarea Regimului de Vize și de Readmisie. Având în vedere încheierea termenului Planului Individual de Acțiuni „Uniunea Europeană – Republica Moldova”, autoritățile moldovenești au înaintat inițiativa de a semna un nou document de cooperare cu Uniunea Europeană. Acest document trebuie să fie bine consolidat din punct de vedere politic, oferind R. Moldova o continuitate a reformelor inițiale de integrare europeană. Republica Moldova nu insistă ca acest document să fie numit Plan de aderare a RM la Uniunea Europeană, însă vrea ca în document să fie clar menționat că țara va obține acces și va avea posibilitate să folosească toate cele patru libertăți oferite de Uniunea Europeană țărilor ce urmează să adere.

Concluzie. Migrația este un fenomen care a apărut odată cu primele mișcări teritoriale ale omenirii și care va continua atât timp cât va exista omenirea. O migrație zero este un deziderat imposibil. De asemenea, intenția de a controla 100% migrația ilegală nu are un fundament realist, singura opțiune viabilă fiind menținerea sub control a acestui fenomen.

Este de așteptat ca în următorii ani, în special pe fondul accentuării crizelor politice și sociale din Orientul Mijlociu, din Africa sau din Asia, presiunea asupra frontierelor europene să crească. De asemenea, conform ultimelor statistici, economia europeană pare să fi intrat din nou pe un ritm ascendent, ceea ce va reprezenta un pull-factor pentru migranții aflați în căutarea unei vieți mai bune.

Trebuie avut însă în vedere faptul că nu doar simplii migranți vor încerca să profite de porozitatea actuală a frontierelor europene. Conflictul din Iraq și Siria și expansiunea Statului Islamic reprezintă o amenințare reală pentru securitatea internă a Europei. Există informații privind posibilitatea ca luptători din această organizație teroristă să profite de fluxul masiv de migranți care încearcă să traverseze frontierele Europei și să se amestece printre aceștia, pretinzând că sunt simpli migranți. Cum screening-ul la frontierele externe, în special la frontiera maritimă turco-elenă, este inexistent, scenariul ca aceștia să ajungă în mai puțin de 24 de ore în orice capitală europeană este foarte plauzibil.

În această ordine de idei, vreau să trag o linie finală a celor expuse până acum și să specific că imigranții pot avea un impact asupra securității militare a unui stat prin: acțiuni militare care pot genera conflicte între statul de origine și cel de rezidență al imigranților, indiferent că ultimul a oferit sau nu sprijin imigranților în pregătirea și organizarea acelor activități; acțiuni politice prin

încercarea imigranților de a convinge autoritățile din statul-gazdă să întreprindă acțiuni directe împotriva țării de origine, cu scopul declarat de a schimba regimul politic în acea țară; instrument politic – adică, imigranții pot servi interesul statului-gazdă de a promova regimul politic din statul de origine al imigranților. Din perspectiva politică existentă, fenomenul imigrației poate afecta statul din interior sau din exterior.

Creșterea efectivității returnărilor, în vederea îndepărtării de pe teritoriul european a persoanelor care nu mai au drept de ședere sau a căror cerere de azil a fost respinsă.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Arango Joaquin, Explaining migration: a critical view, *International Social Science Journal*, 2000, p.10.
2. Faist Thomas, *The volume and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces*, Oxford: Clarendon Press, 2000, p. 286.
3. Massey, D. S., *Patterns and Processes of International Migration in the 21st Century*, Conference on African Migration in Comparative Perspective, Johannesburg, 2003, p.7.
4. Heisler Martin și Layton-Henry Zig, *Migration and the Links Between Social and Societal Security*, în Ole Weaver, Barry Buzan, Morten Kelstrup și Pierre Lemaitre – *Migration and the New Security Agenda in Europe* (New York, St. Martin's Press), 1993.
5. Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, COM (2014) 154 final, Strasbourg, 11.03.2014.
6. Comunicarea a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, Bruxelles, 27.05.2015, COM (2015) 285 final.
7. Concluziile Consiliului European de la Bruxelles din 14 octombrie 2016.
8. Regulamentul UE nr 1052/2013 al Parlamentului European și al Consiliului de instituire a Sistemului european de supraveghere a frontierelor (EUROSUR).
9. Reuniunea extraordinară a Consiliului European, Bruxelles, 23 aprilie 2015.
10. Propunerea Comisiei Europene la Întâlnirea Consiliului pentru Afaceri Interne și Externe, Luxembourg, 20 aprilie 2015.
11. Шишкан Н. Новая экономика и особенности современного рынка. Кишинэу, 2008.

Sergiu SÎRBU,

lector universitar al Catedrei „Drept privat”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Tatiana MILIȘ,

avocat

PRONUȚAREA UNEI HOTĂRĂRI JUDECĂTOREȘTI CONTRARE LEGII FAPTĂ GENERATOARE DE PREJUDICII

Rezumat

Necesitatea și actualitatea subiectului cercetat reiese tocmai din importanța hotărârii instanței de judecată care este relevantă atât din punctul de vedere al participanților la proces cât și al societății în general. Legislația Republicii Moldova nu conține o claritate în ceea ce privește urmărirea penală a judecătorilor corupți și procedura aplicabilă, lăsând în umbră o serie de întrebări privind rolul Președintelui Republicii Moldova, Procurorului General și Consiliului Superior al Magistraturii în această problemă. Toate aceste neconcordanțe oferă un spațiu larg de lacune pentru toți „actorii” justiției.

Cuvinte-cheie: sancțiune procedurală, nulitatea actelor de procedură, hotărâre judecătorească.

Summary

The necessity and the importance of this topic can be extracted from the judgment of the judicial court that is relevant for all the parties including the society. The law of Republic of Moldova doesn't have a clear answer in the field of prosecution of corrupt judges and the procedure applicable to these cases, that shadows the importance of the President of Republic of Moldova, General Prosecutor and the Supreme Council of Judges. All of this is creating blind spots and ambiguities in the eyes of the specified „actors” of justice.

Key-words: procedural sanction, nullity of procedural documents, judicial decision.

Introducere. În cadrul activității judiciare a instanței de judecată apar o multitudine de atribuții (activități) în ceea ce privește cercetare cauzei (în fapt și în drept), conducerea și efectuarea dezbaterilor judiciare precum și în soluționarea litigiului. Întreaga activitate judiciară se reduce la elaborarea și susținerea multitudinilor de acte de procedură efectuate de către instanța judecătorească și participanții la proces. Fiecare act de procedură își are rolul său concret și determinat în cauza supusă judecății, contribuind mai mult sau mai puțin la soluționarea litigiului dintre părți. Din acest considerent, este destul de dificil prezentarea și cercetarea actelor de procedură în atribuirea importanței fiecărui act. În pofida celor enunțate, nu încapă nici o îndoială că cel mai important act al instanței de judecată îl constituie hotărârea finală.

În practică se poate întâmpla ca din diferite motive o hotărâre judecătorească să cuprindă o serie de greșeli, de o mai mică sau nu importanță și de ordin diferit. De obicei, aceste greșeli pot fi remediate de către instanța de judecată prin două

modalități: prin corectarea greșelilor din hotărâre sau hotărâre suplimentară (art. 249; 250 din Codul de procedură civilă) [2] sau prin intermediul căilor de atac.

Totuși contrar bunelor practici și în pofida unor măsuri întreprinse pentru consolidarea și reformarea capacităților instanțelor judecătorești, în Republica Moldova sistemul judiciar nu se bucură de o încredere cuvenită, existând tot mai multe indicii ale unei justiții afectate de corupție.

Necesitatea și actualitatea subiectului cercetat reiese tocmai din importanța hotărârii instanței de judecată care este relevantă atât din punctul de vedere al participanților la proces dar și al societății la general. Legislația Republicii Moldova nu conține o claritate în ceea ce privește urmărirea penală a judecătorilor corupți și procedura aplicabilă, lăsând în umbră o serie de întrebări privind rolul Președintelui Republicii Moldova, Procurorului General și Consiliului Superior al Magistraturii în această problemă. Toate aceste neconcordanțe oferă un spațiu larg de lacune pentru toți „actorii” justiției.

Aspecte teoretice. Justiția este o valoare morală, un element al conștiinței sociale, prin intermediul căreia oamenii, clasele, grupurile sociale realizează un act apreciativ asupra raporturilor statornice într-o anumită societate, asupra instituțiilor respective, în lumina unei anumite concepții filosofice despre lume, despre idealul social de clasă și prin prisma a ceea ce consideră clasa, societatea respectivă a fi bine, drept și moral pentru om, pentru societate. În relație cu echitatea, justiția se dovedește a fi un principiu de coordonare dintre ființele respective. De altfel, latinescul „justiția” înseamnă dreptate, conturându-se cu timpul în două sensuri fundamentale ce ar trebui să fie confluente: ca expresie a unei aprecieri morale și ca activitate a instanțelor judecătorești. Sensul moral al justiției desemnează ideea de dreptate, ca apreciere a unei acțiuni umane în raport cu dezideratul social, spunându-se că acțiunea este dreaptă sau nedreaptă sau că este menită să realizeze dreptatea socială, fie că este împotriva acestei dreptăți [7, p. 672] .

Pronunțarea unei sentințe, decizii, încheieri sau hotărâri contrar legii este o faptă încriminată de către Codul penal al Republicii Moldova la articolul 307[1]. Astfel, varianta - tip este pronunțarea cu bună - știință de către judecător a unei hotărâri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii care se pedepsește cu amendă în sumă de la 650 la 1150 unități convenționale sau cu închisoare de până la 5 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani. Varianta agravantă spune că aceeași acțiune: a) legată de învinuirea de săvârșire a unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave; b) soldată cu urmări grave se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.

Obiectul juridic al infracțiunii constă în relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției în condiții bune și respectiv referitoare la dreptul la libertate, demnitate, onoare și alte drepturi fundamentale ale omului; în cazul condamnării unei persoane nevinovate și în cazul achitării nelegitime a unei persoane sunt lezate aceleași drepturi și interese ale victimei în proces. Latura obiectivă se realizează prin condamnarea cu bună - știință de către un judecător a unei persoane nevino-

vate sau prin achitarea unei persoane vădit vinovate de săvârșirea infracțiunii care se confirmă prin probe administrate în cauză. Pronunțarea cu bună - știință de către judecător a unei hotărâri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii poate avea loc în cauza contravențională, penală, civilă sau în contenciosul administrativ la examinarea în fond, apel, recurs sau ordine extraordinară de atac conform procedurilor judiciare. Hotărâre sau sentință se consideră actele juridice prin care se soluționează cauzele civile, de contencios administrativ, penale sau cauzele administrative în fond. Prin decizii se soluționează apelul, recursul sau recursul în anulare, înaintate împotriva hotărârilor, sentințelor date în prima instanță în ordine de apel sau recurs. Încheierile date de instanță (de judecător) la examinarea tuturor cauzelor judiciare în sensul acestui articol sunt doar actele judiciare prin care se încalcă esențial drepturile părților participante la proces (încheierea de arestare, liberarea de sub arest, prelungirea duratei de arestare, refuzul prelungirii duratei ținerii sub arest, suspendarea cauzei etc.); încălcarea respectivă trebuie să fie stabilită de către instanța ierarhic superioară. Infracțiunea se consideră consumată din momentul în care s-a comis una din acțiunile incriminate și s-a produs urmarea periculoasă. Latura subiectivă a infracțiunii se constituie din intenție directă sau indirectă. Subiect al infracțiunii este persoana abilitată cu competența de a înfăptui justiția.

Prin hotărâre judecătorească se subînțelege actul final de dispoziție a instanței de judecată și cel mai important act al justiției prin care instanța de judecată pune capăt litigiului dintre părți. În vederea acestui act se desfășoară întreaga activitate procesuală a părților, a altor participanți la proces precum și a instanței de judecată.

Noțiunea de hotărâre judecătorească este redată și de către Ioan Leș, care menționează că hotărârea judecătorească reprezintă actul final și de dispoziție al instanței prin care se soluționează, cu putere de lucru judecat, litigiul dintre părți. Întreaga activitate judiciară se realizează cu scopul de a se soluționa un conflict civil concret. Datorită acestui fapt hotărârea judecătorească este desemnată ca tocmai acel rezultat al activității judiciare și reprezintă fără îndoială cel mai important act al justiției.

Importanța hotărârii judecătorești se relevă atât din punctul de vedere al părților, cât și al societății la general. Pentru părți, hotărârea este destinată să pună capăt litigiului dintre ele și să protejeze drepturile civile concrete. Pentru societate hotărârea instanței de judecată, în general, reprezintă un mijloc eficient de restabilire a ordinii de drept și de eficientizare a normelor de drept. Hotărârea instanței de judecată are însă și un pronunțat caracter educativ, prevenind încălcarea dreptului de către acele persoane care au cazuri similare și ar fi tentate a nesocoti drepturile recunoscute de ordinea juridică [4].

Elementul specific al hotărârilor judecătorești este faptul că aceasta impune părților dar și altor participanți la proces (de obicei cei ce sunt vizați de această hotărâre judecătorească) o anumită conduită. Ea conține o declarație făcută de instanța de judecată, ca organ de constrângere, de a se îndeplini o anumită activitate sau de a se abține de la anumite activități. Dacă voluntar nu este executată această hotărâre judecătorească, atunci poate interveni executarea silită a acesteia.

În conformitate cu articolul 14 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova [2], actele judecătorești de dispoziție la judecarea pricinilor civile în primă instanță se emit în formă de hotărâre, încheiere și ordonanță. Astfel, în formă de hotărâre se emite dispoziția primei instanțe prin care sa soluționat fondul pricinii. În formă de încheiere se emite dispoziția primei instanțe prin care nu se soluționează fondul pricinii. Ordonanța judecătorească se emite la examinarea în primă instanță a pricinilor specificate la articolul 345 [2]. Totodată, dispoziția judecătorească prin care se soluționează fondul apelului și recursului se emite în formă de decizie, iar la soluționarea problemelor prin care nu se rezolvă fondul apelului și recursului, dispoziția se emite în formă de încheiere.

În doctrină hotărârile judecătorești sunt clasificate după diferite criterii. La unele clasificări se referă în mod expres sau implicit chiar Codul de procedură civilă [2]. Interesul abordării acestei probleme este nu doar de natură didactică, dar și practică. Cele mai importante clasificări ar fi:

- hotărâre, încheiere, ordonanță, decizie – criteriul distinctiv este delimitarea după obiectul hotărârii;
- hotărâri judecătorești definitive și irevocabile – criteriul distinctiv al acestei clasificări este puterea legală și forța executorie a hotărârii;
- hotărâri judecătorești în constatare de drepturi, în realizare de drepturi și în constituire de drepturi – această clasificare este o consecință a cerințelor pe care le înaintează reclamantul din cererea de chemare în judecată;
- hotărâri propriu – zise și hotărâri suplimentare – hotărârea suplimentară vine să completeze o hotărâre propriu – zisă ca efect al omisiunii de către judecător a unor concretizări pe care nu le-a făcut în hotărârea propriu – zisă.

Cercetarea științifică. O hotărâre judecătorească contrară legii atrage după sine o serie de sancțiuni. Aceste sancțiuni vizează în sine atât hotărârea instanței de judecată, cât și autorul (în cazul nostru judecătorul) acestui act procedural.

Sistemul juridic nu poate fi conceput fără componentele sale esențiale. Unul din aceste componente reprezintă sancțiunile, care au fost și sunt parte a sistemelor de drept. Diferitele forme de manifestare ale sancțiunilor intervin ori de câte ori legea a fost încălcată sau nesocotită. Statul de drept este consolidat prin cerințele sale fundamentale, iar una dintre ele este și respectarea legalității. Sancțiunile procedurale exercită două funcții importante: o funcție preventiv – educativă care se realizează în cadrul tuturor sancțiunilor procedurale și alta represiv – intimidantă care se concretizează în coercițiunea specifică fiecărei sancțiuni procedurale. Cea de-a doua categorie de sancțiuni are uneori și o latură reparatorie [5, p. 332].

Sancțiunile procedurale au în toate cazurile un rol deosebit de important, întrucât ele sunt destinate să contribuie la o optimă administrare a justiției. Fără existența unor sancțiuni procedurale activitatea judiciară, bazată pe confruntarea unor interese contradictorii, nu s-ar putea realiza în condiții proprii unui stat de drept. Consacrarea drepturilor și obligațiilor procesuale ar rămâne doar formală, în lipsa unor sancțiuni care să intervină pentru a impune o conduită adecvată a participanților la activitatea judiciară.

Dar sancțiunile procedurale nu corespund numai unui interes general, ci

și unui interes concret al părților litigiului pentru care procesele civile nu trebuie să se eternizeze, ci dimpotrivă, se impune să fie soluționate cu respectarea tuturor garanțiilor prevăzute de lege.

În aceste condiții se afirmă că sancțiunea de drept procesual reprezintă ea însăși o garanție a restabilirii ordinii de drept și în ultimă instanță a drepturilor subiective contestate [5, p. 333].

Codul de procedură civilă din Republica Moldova statuiază la articol 10 [2] sancțiunile procedurale. Dispozițiile acestui articol ne oferă unele clasificări în ceea ce privește sancțiunile care pot interveni în activitatea judiciară precum și sancțiunile care survin și pentru autorul actului procedural. Astfel, (1) sancțiunile procedurale sunt urmările nefavorabile, stabilite de normele de drept procedural civil, care survin pentru subiectul obligat în raport procedural în caz de neîndeplinire sau de îndeplinire defectuoasă a unui act de procedură, precum și în caz de exercitare abuzivă a unui drept procedural; (2) efectuarea necorespunzătoare a actelor de procedură va fi invocată, în fiecare caz de comitere a încălcării legii, de către judecător sau de participantul care are interes să o invoce; (3) sancțiunile procedurale vizează atât actele de procedură ale instanței judecătorești, ale participanților la proces, cât și ale persoanelor legate de activitatea acestora și, în funcție de prevederile legii, constau în anularea actului procedural defectuos, în decăderea din drepturi pentru neîndeplinirea în termen a actului de procedură, în obligația de a completa sau a reface actul îndeplinit cu nerespectarea legii, în restabilirea în drepturile încălcate, în aplicarea amenzii judecătorești, în alte măsuri prevăzute de lege.

Același punct de vedere este împărtășit și de către Ion Deleanu care menționează că ipoteza sancționării readuce în atenție două concepte interdependente: actul de procedură și forma procedurală. Actul de procedură este cu o semnificație mult mai largă decât a fi numai un înscris, fiind orice manifestare de voință sau operațiune juridică făcută în cursul sau în cadrul procesului de către instanță sau participanții la proces. Forma procedurală semnifică ansamblul normelor procedurale ce trebuie respectate pentru a face un act de procedură. Interdependența celor două concepte a fost desăvârșită prin expresia – forma procedurală este ceea ce legea prescrie iar actul procedural este însăși forma adusă la îndeplinire [6, p. 282].

Sușinim întru – totul aceste ipoteze, dar cu concretizarea că aceste sancțiuni sunt atribuite doar sancțiunilor actului de procedură nu și pentru autorul actului procedural.

Revenind la subiectul nostru, menționăm că în cazul unei hotărâri judecătorești contrare legii sancțiunile aplicabile trebuie să vizeze atât actul procedural (hotărârea instanței de judecată), cât și autorul acesteia (judecătorul).

Cea mai importantă sancțiune atribuită unei hotărâri judecătorești de către legislația națională este nulitatea. Dar totodată este de menționat că nici legea civilă și nici legea procesual civilă nu definesc în sine termenul de nulitate. Revenind la doctrină constatăm că noțiunile de nulitate sunt destul de variate.

Astfel, Ion Deleanu definește nulitatea ca fiind acea sancțiune care suprimă, în măsura stabilită prin hotărâre judecătorească, efectele actului juridic, potrivit scopului urmărit de dispozițiile legale referitoare la condițiile sale de valabilitate

[6, p. 284]. O altă definiție a nulității este oferită de către Ioan Leș care spune că nulitatea este sancțiunea care poate fi aplicată în cazul nesocotirii unor anumite dispoziții legale sau mijlocul tehnic prevăzut de lege pentru a asigura respectarea condițiilor de validitate a actului juridic [5, p. 335]. Nu putem să nu fim de acord cu multitudinea noțiunilor de nulitate exprimate în literatura de specialitate de către diverși autori autohtoni dar și de cei de peste hotare, însă în dreptul procesual au fost exprimate definiții deosebite cu privire la conceptul de nulitate. Tratarea fiind simplă, împrumutarea unor definiții din dreptul civil în detrimentul, în unele cazuri, al sistemului procesual civil cu specificul său.

Astfel, ne vom stăruie asupra noțiunii de nulitate care este promovată în literatura de drept procesual civil de către numeroși doctrinari [5, p. 336] în domeniu care au subliniat că nulitatea este sancțiunea care lovește actele de procedură săvârșite fără respectarea regulilor de drept procesual. Sau, nulitatea actelor de procedură este sancțiunea procedurală care intervine în cazul actului de procedură ce nu îndeplinește condițiile cerute de lege pentru validitatea lui, lipsindu-l total sau parțial de efectele firești [8, p. 179].

Ca punct de pornire a studiului nostru ne vom axa pe înseși prevederile Codului de procedură civilă din Republica Moldova care prevede la articol 239 [2] legalitatea și temeinicia hotărârii instanței de judecată. Astfel, hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărârea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședința de judecată. Astfel, nulitatea hotărârii judecătorești nu poate fi analizată decât în strânsă legătură cu elementele structurale ale acestui act de procedură, elemente care necesită a fi temeinice și bazate pe legalitate.

Cu siguranță că Codul de procedură civilă al Republicii Moldova [2] ne oferă în conținutul său și o serie de alte motive pentru care o hotărâre judecătorească să poată fi casată sau modificată, ca spre exemplu articolele 386-388 unde sunt concretizate temeiurile de casare sau modificare a unei hotărâri judecătorești de către instanța de apel sau articolul 432 temeiurile declarării recursului.

Deci, o hotărâre judecătorească contrară legii va fi sancționată cu nulitate, adică va fi casată de către instanțele ierarhic superioare. Astfel fiind reparate acele elemente structurale ale hotărârii, prin prisma respectării legii și temeiniciei ei pe care judecătorul le-a omis sau intenționat și cu bună știință le-a admis.

Independența justiției implică un statut special al judecătorilor, care trebuie protejați împotriva subiectivismului organelor de urmărire penală competente, care le-ar putea afecta credibilitatea. Tocmai din acest considerent legiuitorul a stabilit o procedură distinctă și riguroasă de tragere a judecătorului la răspundere penală, rolul determinant fiindu-i atribuit în acest proces Consiliului Superior al Magistraturii, în calitate de garant al independenței judecătorului. Este de menționat că independența judecătorească impune condiția ca judecătorii să fie protejați de influența din partea altor puteri ale statului și ca fiecare judecător să beneficieze de libertate profesională în interpretarea legii, în evaluarea faptelor și aprecierea probelor în fiecare caz individual. Prin urmare, deciziile eronate trebuie să poată fi corectate prin intermediul căilor de atac și nu pot avea drept consecință respon-

sabilizarea individuală a judecătorului. Ori rolul căilor de atac este anume de a îndrepta eventualele greșeli ale instanței inferioare. În calitate de excepții, pot servi doar cazurile în care, în procesul de luare a deciziilor, judecătorii au acționat cu rea-credință sau au admis o omisiune gravă [3, p. 79].

Magistrații trebuie să fie sancționați doar în cazul eșecurilor provocate intenționat, printr-un abuz deliberat sau nu, dacă se poate demonstra, printr-o neglijență gravă, repetată și serioasă. Aceasta este concluzia Comisiei de la Veneția la întrebările adresate de către Curtea constituțională din Republica Moldova privind răspunderea penală a judecătorilor, în baza articolului 307 din Codul penal al Republicii Moldova [1].

Rezumatul Comisiei de la Veneția este:

– oricât de importantă ar fi libertatea judecătorilor în exercitarea funcțiilor lor, ea nu exclude tragerea la răspundere a acestora. Trebuie asigurat un echilibru între imunitatea magistraților, ca mijloc de protecție împotriva presiunilor nepotrivite și a abuzului din partea altor puteri ale statului sau din partea persoanelor, și ideea că un judecător nu este deasupra legii;

– de vreme ce judecătorii pot fi trași la răspundere penală pentru interpretarea unei legi, stabilirea faptelor sau evaluarea probelor, o asemenea răspundere operează doar în cazurile în care există rea – credință și dacă se poate demonstra o neglijență gravă;

– judecătorii nu ar trebui trași la răspundere pentru erorile judiciare care nu presupun existența relei – credințe și pentru diferențele de interpretare a dreptului. Remediul principal pentru asemenea erori reprezintă procedura de contestare;

– răspunderea penală și cea disciplinară nu se exclud reciproc;

– dacă conduita greșită a judecătorului este aptă să submineze încrederea publică în judiciar, este în interesul public să se instituie proceduri disciplinare împotriva acelu judecător. Totuși procedurile penale nu au în vedere aspectul disciplinar special al conduitei greșite, ci vinovăția penală;

– concluzie: doar eșecurile provocate cu intenție, printr-un abuz deliberat sau, dacă se poate demonstra, printr-o neglijență gravă, repetată și serioasă ar trebui să dea naștere acțiunilor disciplinare și sancțiunilor, răspunderii penale sau răspunderii civile.

De asemenea, este relevantă și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în cazurile *Unedic vs Franța* 2008; *Legrand vs Franța*, 2011; *Atanasovskhi vs Macedonia*, 2010.

Astfel, nu putem să nu fim de acord cu Hotărârea nr. 12 din 28.03.2017 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 307 din Codul penal [1] a Curții Constituționale a Republicii Moldova care reiterează că aprecierile judecătorului care au determinat adoptarea unei hotărâri într-o anumită cauză, hotărâre judecătorească care a fost anulată sau modificată, nu pot servi în calitate de temei decisiv pentru sancționarea judecătorului. Aplicarea actelor normative, fiind sarcina primară a instanțelor judecătorești, în cazul în care vine în contradicție cu respectarea drepturilor fundamentale ale persoanei, devine imputabilă judecătorului doar în consecința exercitării atribuțiilor cu rea – credință sau neglijență la

efectuarea actului justiției. Curtea a reținut că răspunderea penală a judecătorului în temeiul articolului 307 din Codul penal al Republicii Moldova [1] poate fi compatibilă cu principiul independenței judecătorului doar în urma unei interpretări restrictive și doar în baza unor probe incontestabile, care ar demonstra intenția judecătorului în emiterea actului judecătoresc contrar legii [3, p. 86-87].

Așadar judecătorul poate fi tras la răspundere penală pentru componența de infracțiune prevăzută la articolul 307 din Codul penal [1] al Republicii Moldova doar exclusiv în cazul în care este demonstrată intenția acestuia la pronunțarea hotărârii, încheierii sau deciziei contrar prevederilor legale.

Concluzii. În consecință, procesul de judecare a unei cauze de către instanța de judecată nu este și nici nu a fost o activitate pur mecanică. Astfel, drepturile și obligațiile fiecărui judecător sunt protejate în conformitate cu standardele europene cu privire la justiție, indiferent de gradul de ierarhizare a instanței de judecată. Judecătorul trebuie să-și exercite funcțiile sale procesuale liber și fără nici o imixtiune internă sau externă. Răspunderea judecătorului trebuie să țină numai de respectarea conduitei profesionale și a procedurilor legale care sunt efectuate pe marginea examinării cauzelor în instanțele judecătorești. Dacă o hotărâre judecătorească este anulată în instanța ierarhic superioară asta nu presupune și faptul că a fost încălcată legea sau standardele profesionale de către judecătorul din instanța inferioară.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Codul penal al Republicii Moldova din 18.04.2002.
2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova din 30.05.2003.
3. Curtea Constituțională, Hotărârea nr. 12 din 28.03.2017 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 307 din Codul penal, pct.79.
4. Ioan Leș, *Tratat de drept procesual civil*, ed. a 3-a, București, Ed. ALL Beck, 2005, p. 522.
5. Ioan Leș, *Tratat de drept procesual civil*, ed. a 4-a, București, Ed. C.H. Beck, 2008, p. 332.
6. Ion Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. I, București, Ed. ALL Beck, 2005, p. 282.
7. Sergiu Brînză, Vitalie Stati, *Drept penal, partea specială, volumul II*, Chișinău, 2011, Ed. "Tipografia centrală", p. 672.
8. Viorel Mihai Ciobanu, Gabriel Boroi, *Drept procesual civil, Curs selectiv, teste grilă*, ed. a 3, București, Ed. ALL Beck, 2005, p. 179.

Recenzent:

*Director al departamentului știință, dezvoltare proiecte și cooperare a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
doctor în drept, conferențiar universitar Iurie LARII*

Ion SLISARENCO,

master în drept, doctorand, lector universitar

al Catedrei „Științe penale”

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

NATURA JURIDICĂ A FAPTEI DE ÎNCĂLCARE A REGULILOR DE SIGURANȚĂ A TRAFICULUI RUTIER

Rezumat

Determinarea naturii juridice distincte a faptei de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier de faptele de vătămare a sănătății și de provocare a decesului persoanei din imprudență ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier, în contextul legislației naționale are o importanță deosebită. Distingerea legislativă a acestor fapte va asigura doza de claritate necesară atât pentru teoria dreptului penal, cât și pentru stabilirea și soluționarea problemelor care apar în practica judiciară.

***Cuvinte-cheie:** trafic rutier, accident rutier, regulă de siguranță, vătămare a sănătății, lipsire de viață, imprudență.*

Summary

Determining the distinct legal nature of the violation of road safety rules from the health damages or for manslaughter as a result of violation of road safety rules, is of utmost importance in the national legal framework. Legislative distinction of these acts will ensure the required dose of clarity in terms of criminal legislation theory as well as for the identifying and solving the problems that emerge in caselaw.

***Keywords:** road traffic, road accident, safety rule, health damage, manslaughter, imprudence.*

Introducere. Orice societate există și evoluează pe baza unor reguli de conduită protejate de norme morale, de tradiții, de obiceiuri precum și de norme juridice. Toate acestea formează un sistem unitar ce reglementează raporturile sociale și relațiile ce se desfășoară în jurul lor. În cadrul acestui sistem, ce guvernează comportamentul în societate, un rol important îl au normele juridice care impun membrilor societății un anumit comportament în raporturile pe care aceștia le stabilesc cu semenii lor sau cu organismele sociale și a căror încălcare atrage după sine o anumită formă de răspundere juridică: penală, contravențională, civilă, de dreptul mediului, disciplinară.

Regulile de siguranță a traficului rutier la fel constituie parte integrantă în cadrul regulilor de comportament în societate și contribuie în mod nemijlocit la asigurarea unui climat lipsit de primejdii pe drumurile publice în desfășurarea traficului rutier pentru toți membrii comunității. Aceste reguli sunt opozabile pentru toți participanții la traficul rutier în virtutea actelor normative care le consfințesc și le impun membrilor societății ca fiind imperative. Încălcarea regulilor de siguranță a traficului rutier constituie abateri inadmisibile într-o societate democratică și

necesită a fi prevenite, combătute și sancționate în modul prevăzut de actele normative și față de acestea trebuie manifestată toleranța zero.

Societatea este în drept să se apere și să ia măsuri, prin organele de stat specializate, față de orice persoană care încalcă regulile de conviețuire socială protejate prin normele de drept.

Orice încălcare (nerespectare) a normelor juridice, atrage după sine răspunderea juridică a persoanei care a săvârșit-o, ce diferă în funcție de natura juridică a faptei prejudiciabile săvârșite, de natura juridică a normei care interzice sau prescrie această faptă, caracteristica și importanța valorilor sociale protejate, pericolului social al faptei etc.

Formele răspunderii juridice, decurg în mod obiectiv din săvârșirea unei fapte ilicite, care naște dreptul statului de a aplica sancțiunea prevăzută de norma juridică încălcată și obligația făptuitorului de a suporta consecințele faptei comise.

Fiecare încălcare a normelor juridice pune în pericol sau lezează o anumită valoare socială, aduce atingere unor relații sociale sau interese ocrotite de ele. În funcție de pericolul social al acestor încălcări și de natura relațiilor și intereselor lezate, faptele ilicite se clasifică în: infracțiuni, contravenții, delictе, abateri disciplinare etc. Legislația în vigoare a Republicii Moldova prevede răspunderea juridică pentru asemenea abateri în acte normative distincte precum C.pen. al RM, C.contr. al RM, C.civil al RM, C.muncii al RM ș.a.

De exemplu, Codul penal francez clasifică faptele (infracțiunile) penale în funcție de gravitatea lor în crime, delictе și contravenții [1].

Fapta juridică generatoare de răspundere contravențională se numește „contravenție”, care este un fenomen complex având următoarele aspecte: material, uman, social, moral-politic și juridic [2, p. 12], iar cea care atrage după sine aplicarea răspunderii penale constituie „infracțiune”.

CtEDO, în Hotărârea pe cauza *Zolotukhin vs. Rusia* din 10.02.2009, a reiterat faptul că sfera definită „contravențională” în sistemul de drept al Rusiei ca și în alte sisteme similare (cum este și cel din Republica Moldova) cuprinde anumite infracțiuni care au conotație penală, dar sunt prea banale pentru a fi reglementate de dreptul și procedura penală [3].

Astfel, învinuirea de săvârșirea unei contravenții echivalează cu o acuzație în materie penală în sensul art.6 din CEDO (a se vedea Hotărârea CtEDO *Ziliberg vs. Moldova* din 1 februarie 2005 §29-35, Hotărârea CtEDO *Guțu vs. Moldova* din 7 iunie 2007 §51). Ținând cont de faptul că standardele CtEDO în materie penală sunt aplicabile și în sfera definită „contravențională” în sistemul de drept al Republicii Moldova, menționăm că doar cadrul legislativ național delimitează faptele prejudiciabile în infracțiuni și contravenții, CtEDO apreciindu-le ca fiind situații ce necesită a fi examinate pe poziție de egalitate, iar în procesul contravențional să fie aplicabile standardele prevăzute pentru procesul penal.

Supportul metodologic și teoretico-științific al cercetării de față îl constituie un complex de metode general-științifice, bazate pe cunoștințe juridico-penale, care au asigurat unitatea analizei gnoseologice a subiectului supus investigării în întreaga complexitate a sa. Dintre procedeele logice și metodele aplicate am evi-

denția analiza și sinteza, abstractizarea și generalizarea, inducția și deducția, metoda sistemică, comparativă, s-a apelat la un șir de principii filosofice generale, ca: obiectivitatea, legătura dintre teorie și practică.

Rezultate obținute și discuții. Determinarea naturii juridice a faptei de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier în contextul legislației naționale are o importanță deosebită.

După cum am menționat anterior, prin conținutul legal al incriminărilor privind siguranța traficului rutier și privind viața și sănătatea persoanei prejudiciate ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier, legiuitorul atât în C.pen., cât și în C.contr. al RM a admis utilizarea unor expresii și chiar modalități de împlinire a anumitor infracțiuni/contravenții care nu numai că nu aduc un plus de garanție, de siguranță în traficul rutier, ba chiar mai mult, conduc la o interpretare neunitară a normei de incriminare și la crearea unei practici judiciare diferite pentru aceleași situații de fapt.

Drept exemplu în acest sens putem menționa următoarele cazuri din practica judiciară: „*Inculpatul X, la data de 31.03.2016 aproximativ la ora 09.20 deplasându-se cu bicicleta de model „Spirit”, pe str. Kiev nr.4, din direcția str. Bogdan Voievod spre str. Tudor Vladimirescu mun. Chișinău, manifestând neatenție față de trafic și încredere exagerată în sine, a încălcat cerințele RCR, și anume: prevederile pct.109 alin.(l) al RCR, potrivit căruia „conducătorii de biciclete, ciclomotoare, vehicule cu tracțiune animală, călăreții trebuie să circule pe drumul public numai într-un singur rând, menținând în timpul deplasării, în raport cu marginea din dreapta a carosabilului, un interval nu mai mare de 1 m, fiind îmbrăcați în vestă de protecție-avertizare fluorescent-reflectorizantă”, precum și cerințele marcajului rutier 1.14.1 „trecere pentru pietoni” al RCR, iar drept urmare a încălcărilor în cauză, la trecerea pentru pietoni, a tamponat pietonul Y, care traversa regulamentar strada la trecerea cu circulația dirijată pentru pietoni de la dreapta spre stânga, relativ deplasării bicicletei. În urma impactului, pietonului Y i-au fost provocate potrivit raportului de expertiză medico-legală nr.xxx/D din 28.04.2016, „traumă cranio-cerebrală închisă, manifestată prin contuzia cerebrală, fractura osului occipital pe dreapta cu implicarea ambelor lamele, care prezintă pericol pentru viață și se califică ca vătămare gravă”. Astfel, prin acțiunile sale, X, a săvârșit infracțiunea prevăzută de art.269 Cod penal – încălcarea de către alt participant la trafic a regulilor privind menținerea ordinii și securitatea circulației, acțiuni ce au provocat urmările indicate în art.264 C.pen al RM, adică vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății” [5]. Astfel, instanța de judecată a încadrat acțiunile făptuitorului în baza art. 269 C.pen. al RM, adică „încălcarea de către pasager, pieton sau alt participant la trafic a regulilor privind menținerea ordinii și securitatea circulației, dacă aceasta a provocat urmările indicate la art. 264, identificând în biciclist un alt participant la trafic, ca subiect obligat să respecte regulile de siguranță a traficului rutier, ca în cazul asemănător ce urmează instanța de judecată să încadreze juridic cu totul altfel acțiunile făptuitorului: „*Inculpatul D.C., la data de 11 iulie 2010, aproximativ la orele 19.00, deplasându-se cu bicicleta prin parcul Valea Trandafirilor în mun. Chișinău, din imprudență a tamponat-o pe O.C., în urma căruia ultima s-a ales,**

conform raportului de expertiză medico-legală nr.xxx/D din 15 septembrie 2010, cu vătămări corporale sub formă de traumă cranio-cerebrală deschisă severă manifestată prin fractura osului frontal și masivului facial; hemopansinuită post traumatică, subluxație Ch1 spre stânga post traumatică, hemoragie subarahnoidiană, edem cu excoriații multiple ale feței, plăgi contuze ale capului și feței, care prezintă pericol pentru viață și în baza acestui criteriu se califică ca vătămări corporale grave. Organul de urmărire penală a calificat acțiunile lui D.C. în baza art.157 C.pen. al RM, ca vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății cauzată din imprudență” [4].

Analiza acestor două studii de caz preluate din practica judiciară ne demonstrează că instanțele de judecată admit aplicarea răspunderii pentru aceeași faptă prejudiciabilă în baza unor infracțiuni diferite care au o natură juridică distinctă, obiecte distincte de atentare, fapt datorat imperfecțiunii legii penale și neglijării regulilor fundamentale de calificare juridică a unei infracțiuni.

Lipsa unei distincții evidente dintre fapta de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier și faptele de vătămare a sănătății precum și de provocare a decesului persoanei din imprudență ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier generează un șir de probleme care apar în procesul de aplicare a răspunderii contravenționale/penale pentru aceste fapte, – situație care se datorează, în primul rând, existenței în două acte normative distincte (C.contr. al RM și C.pen. al RM) care prevăd două tipuri de răspundere juridică diferită a răspunderii pentru una și aceeași faptă: „încălcarea regulilor de siguranță a traficului rutier”, chiar dacă aceasta este prezentată sub diferite noțiuni mai mult sau mai puțin cuprinzătoare, însă, în esență, voința legiuitorului fiind cea de a reflecta prin acestea una și aceeași faptă săvârșită de unii și aceiași făptuitori numiți conducători de vehicul în cazul art.242 C.contr. al RM sau conducători ai mijlocului de transport în cazul art.264 C.pen. al RM, – noțiuni care la fel nu coincid după conținut și întinderea lor de reglementare; persoană responsabilă pentru starea tehnică sau pentru exploatarea mijloacelor de transport, persoană cu funcție de răspundere ori persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau o altă organizație nestatală responsabilă de respectarea regimului de lucru al șoferilor sau mecanizatorilor în cazul art.265 C.pen. al RM; pieton, pasager, alt participant la trafic în cazul art.269 C.pen. al RM.

Practica judiciară existentă, care reflectă de fapt situațiile din realitatea obiectivă, ne demonstrează că de multe ori, ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier, se provoacă victimelor din imprudență vătămări sănătății de grad diferit fie chiar survine decesul persoanei, care cad sub incidența atât a C. pen. al RM, cât și a C. contr. al RM. Soluția corectă în asemenea caz ar fi calificarea acțiunilor făptuitorului în raport cu fiecare victimă, ceea ce ar implica calificarea juridică în baza unui concurs ideal dintre infracțiune și contravenție. Însă art. 441 C.contr. al RM nu admite o atare variantă de încadrare juridică. Alin. (1) lit. e) al aceluiași articol stipulează că procesul contravențional nu poate fi pornit, iar dacă a fost pornit, nu poate fi efectuat și va fi încetat în cazurile în care pentru același fapt este pornită urmărirea penală.

Instituția concursului ideal dintre o contravenție și o infracțiune nu este

nici prevăzută, nici definită de legislația în vigoare. Doctrina penală precum și practica judiciară recunoaște doar situațiile de concurs real dintre infracțiuni și contravenții, situații care își găsesc reflectarea și în practica de transpunere în viață a normelor de drept.

Un exemplu în acest sens ar putea servi următorul caz din practica judiciară: „Inculpatul U.O., fiind deținător al permisului de conducere de categoria „B,C,D,E”, la data de 12 martie 2017, aproximativ ora 20.20 min., aflându-se la volanul microbuzului de model „Mercedes 311 CDI” cu n/î XX și deplasându-se pe str. Chișinăului, Cricova, mun. Chișinău, ajungând în preajma imobilului nr.44, manifestând neatenție față de trafic și încredere exagerată în sine, a încălcat cerințele RCR, Anexa nr.1 la Hotărârea Guvernului nr.357 din 13.05.2009, și anume: prevederile pct.3 al RCR, în conformitate cu care, „participanții la trafic sunt obligați să respecte regulile de circulație, semnificația mijloacelor și prin acțiunile lor să nu cauzeze prejudicii altor participanți la trafic, să nu-i expună pericolului”, prevederile pct.10 alin.(l) lit.b) al RCR, în conformitate cu care, „persoana care conduce un vehicul trebuie: ...b) să posede cunoștințe și să execute cerințele RCR, precum și să posede dexteritatea necesară de a conduce în siguranță vehiculul pe drum, prevederile pct.45 al RCR, în conformitate cu care „conducătorul trebuie să conducă vehiculul în conformitate cu limita de viteză stabilită, ținând permanent seama de următorii factori: a) starea psihofiziologică ce influențează atenția și reacția; b) dexteritatea în conducere care i-ar permite să prevadă situațiile periculoase; c) starea tehnică a vehiculului și particularitățile încărcăturii; d) situația rutieră; iar drept urmare a încălcărilor enunțate mai sus nu a făcut față conducerii mijlocului de transport, nu a apreciat corect situația rutieră, nu a ținut cont de dexteritate în conducere care i-ar permite să prevadă situațiile periculoase și ca urmare a pierdut controlul volanului și s-a tamponat în obstacol, în copac, iar prin inerție, autovehiculul a fost proiectat în gardul de cărămidă. În consecință, în urma impactului, pasagerului de pe bancheta din față B.A., conform raportului de expertiză medico-legală nr.xxx/D din 11.04.2017, i-au fost provocate leziuni corporale sub formă de „edem moderat în regiunea antebrățului drept, care a fost cauzat în urma acțiunii traumatice a unui obiect contondent dur sau la lovire de acesta, posibil în timpul și circumstanțele indicate, ce **se califică drept vătămare neînsemnată**”; pasagerului de pe bancheta din spate L.A., conform raportului de expertiză medico-legală nr.xxx/D din 26.04.2017, i-au fost provocate leziuni corporale sub formă de „fractura oaselor nazale, plagă în regiunea feții, care au fost cauzate în urma acțiunii traumatice a unui obiect dur, posibil în timpul și circumstanțele indicate, condiționează dereglarea sănătății de scurtă durată și în baza acestui criteriu **se califică ca vătămare ușoară**”; pasagerului de pe bancheta din spate, G.A., conform raportului de expertiză medico-legală nr.xxx/D din 12.04.2017, i-au fost provocate leziuni corporale sub formă de „traumă cranio-cerebrală închisă manifestată prin comoție cerebrală, plagă contuză regiunea buzei superioare, fractură coronară totală a dinților 11.12, care condiționează dereglarea sănătății de scurtă durată și în baza acestui criteriu **se califică drept vătămare ușoară**”; pasagerului de pe bancheta din spate M.A. conform raportului de expertiză medico-legală nr.xxx/D din 25.04.2017. i-au fost provocate leziuni corporale sub formă de „fractura polului inferior al rotulei

stânga fără deplasare, plagă contuză la nivelul gambei stânga, care au fost cauzate în urma acțiunii traumatice a unui obiect contondent dur sau la lovire de un astfel de obiect, posibil în timpul și circumstanțele indicate, condiționează dereglarea sănătății de lungă durată și în baza acestui criteriu se califică drept vătămare medie. Instanța de judecată a recunoscut vinovat pe U.O. de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.264 alin.(1) C. pen. al RM și i-a stabilit o pedeapsă sub formă de amendă în mărime de 500 (cinci sute) unități convenționale, fără privarea de dreptul de a conduce mijloacele de transport” [6].

Făcând o analiză a acestui studiu de caz, constatăm că instanța de judecată, a calificat acțiunile făptuitorului în baza art. 264 alin.(1) C. pen. al RM, doar ca infracțiune, și anume cea de „*Încălcarea a regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport de către persoana care conduce mijlocul de transport, încălcarea ce a cauzat din imprudență o vătămare medie a integrității corporale sau a sănătății*”, fără a invoca o calificare suplimentară și în baza art. 242 C. contr. al RM „*Încălcarea de către conducătorul de vehicul a regulilor de circulație rutieră soldată cu cauzarea de vătămări corporale ușoare victimei sau cu deteriorarea considerabilă a vehiculelor, a încărcăturilor, a drumurilor, a instalațiilor rutiere, a altor instalații sau a altor bunuri*”, fapt necesar datorită imperativului de a da o apreciere juridică a faptei prejudiciabile și în raport cu celelalte victime, care nu au suferit vătămări medii ale sănătății ci doar vătămări neînsemnate și ușoare ale sănătății.

În situația de față, vătămarea sănătății de diferit grad a patru victime, prezența în două acte normative separate a răspunderii juridice distincte pentru provocarea acestor vătămări sănătății de grad diferit, și lipsa unui cadru legislativ care ar prevedea posibilitatea aplicării răspunderii pentru cauzarea uneia și aceeași vătămare a sănătății asupra a două sau mai multor persoane, impune ca fiind imperativă calificarea acestor fapte în baza unui concurs dintre infracțiune și contravenție.

Însă, conform regulilor existente și statuate, care se aplică axiomatic, se impune organelor de drept să încadreze juridic această faptă doar în baza unui singur act normativ deși situația reală întâmplată în realitatea obiectivă, multitudinea, natura și gradul diferit al urmărilor prejudiciabile, numărul victimelor dictează o cu totul altă calificare juridică. Actualele practici de calificare juridică a faptelor de încălcarea a regulilor de siguranță a traficului rutier precum și a celor de vătămare a sănătății fie de provocare a decesului persoanei din imprudență ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier nici pe departe nu asigură satisfacția procesuală a victimelor acestor fapte ilegale, atât din punctul de vedere al examinării efective a situației de fapt urmată de tragerea la răspundere penală sau contravențională a făptuitorului, cât și din perspectiva aprecierii și stabilirii calității procesuale a victimelor acestor fapte precum și din considerentul despăgubirii corespunzătoare a acestora.

Un alt exemplu din practica judiciară, care la fel ne demonstrează că regulile și practicile aplicate la momentul actual nu asigură o calificare justă a faptelor prejudiciabile ce constituie obiectul nostru de studiu, este următorul studiu de caz: „*La data de 04.04.2017, aproximativ la ora 17.20 min., conducătorul auto R. V., con-*

ducând autoturismul de model „Volkswagen Passat” cu numerele de înmatriculare xxx zzz, avându-1 în calitate de pasager în salonul automobilului pe cet. J.I., care se afla pe bancheta pasagerului din față, se deplasa în mun. Chișinău pe șos. Hâncești din direcția str. Miorița în direcția str. Sihuștrului din mun. Chișinău.

În timpul deplasării pe strada indicată, ajungând în regiunea blocului administrativ al Ministerului Apărării R. Moldova, nu a manifestat prudență sporită la trafic, nu a ținut cont de totalitatea factorilor ce caracterizează condițiile rutiere, intensitatea și nivelul de organizare a traficului rutier, de care trebuie să țină cont fiecare conducător la determinarea vitezei, benzii de circulație și modalității de conducere a vehiculului, prin ce a încălcat cerințele pct.45 (1) și (2) al RCR, conform căruia „conducătorul trebuie să conducă vehiculul în conformitate cu limita de viteză stabilită, ținând permanent seama de următorii factori: a) starea psihofiziologică ce influențează atenția și reacția; b) dexteritatea în conducere care i-ar permite să prevadă situațiile periculoase; c) starea tehnică a vehiculului și particularitățile încărcăturii; d) situația rutieră; iar în cazul în care apar obstacole ce pot fi observate de conducător, el trebuie să reducă viteza sau chiar să oprească pentru a nu pune în pericol siguranța traficului”, conducea automobilul cu viteză sporită pentru acel sector de drum, fapt pentru ce a încălcat și prevederile pct. 47. 1) lit. a) din RCR, care indică „limitele maxime de viteză a vehiculelor pe drumurile publice, în localități sunt 50 km/h, ...”, la fel a încălcat și cerințele pct.10 (1) lit. b) al RCR care prevede că; „persoana care conduce un vehicul trebuie să posede cunoștințe și să execute cerințele prezentului Regulament, precum și să posede dexteritatea necesară de a conduce în siguranță vehiculul pe drum” și ca urmare la apariția obstacolului pe carosabil și ca consecință a vitezei excesive a pierdut controlul conducerii automobilului și ca rezultat cu partea frontală față stângă a automobilului pe care îl conducea, a comis tamponarea în partea din spate dreapta a autoturismului de model Honda CRV cu numerele de înmatriculare xxx zzz, condus de cet. B.V., care se afla în deplasare în aceeași direcție pe banda a II-a și a preselectat direcția de deplasare pe banda I.

*În urma accidentului în traficul rutier, **mijloacele de transport indicate au fost tehnic deteriorate**, iar pasagerul din habitacul automobilului Volkswagen Passat, J.I., potrivit concluziei indicate în raportul de expertiză medico-legală nr.xxx/D din 27.04.2017, s-a ales cu **leziuni corporale medii** sub formă de fractură metafizară distală, a ambelor oase a antebrațului, cu angulara fragmentelor”. Astfel, prin acțiunile sale, R.V., a comis încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport de către persoana care conduce mijlocul de transport, încălcare ce a cauzat din imprudență o vătămare medie a integrității corporale sau a sănătății, adică a comis o infracțiune prevăzută de art.264 alin.(1) C.pen. al RM” [7].*

Făcând o analiză a studiului de caz descris mai sus, a cauzei penale și a hotărârii instanței de judecată pe seama acestei spețe, am ajuns la concluzia că organul de urmărire penală și instanța de judecată nu au ținut cont de faptul că în urma accidentului în traficul rutier, ambele mijloace de transport au fost tehnic deteriorate, ceea ce semnifică că, în raport cu persoana B.V., inculpatul R.V. a săvârșit contravenția prevăzută de art. 242 C. contr. al R.M. alin. (2) și anume „**Încălcarea**

de către conducătorul de vehicul a regulilor de circulație rutieră soldată cu deteriorarea considerabilă a vehiculelor, a încărcăturilor, a drumurilor, a instalațiilor rutiere, a altor instalații sau a altor bunuri”, însă organul de urmărire penală și instanța de judecată au dat o apreciere juridică a situației de fapt doar în raport cu victima căreia i s-a cauzat o vătămare medie a sănătății.

De altfel, C.pen. al RM nici nu prevede răspunderea penală pentru cauzarea daunelor materiale din imprudență ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier, iar art. 264 C. pen. al RM, nu absoarbe în sine și urmările prejudiciabile sub forma daunelor materiale de nici o mărime, încă din anul 2005, odată cu operarea modificărilor corespunzătoare în legea penală prin legea pentru modificarea art. 264 C.pen al RM nr. 45-XVI din 21.04.2005 conform căreia în dispoziția alin. (1), cuvintele „ori daune materiale în proporții mari” au fost excluse.

Cu atât mai mult, persoana B.V., în situația de față, nici nu a fost recunoscut ca parte vătămată pe cauza penală intentată, ci a fost audiat doar ca martor, rămânând nesatisfăcut de examinarea cazului dat în raport cu daunele materiale suferite.

De fapt, calitatea specială a victimelor infracțiunii prevăzute de art. 264 C. pen. al RM îngustează cercul acestora doar la persoanele cărora, ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier, li s-au cauzat din imprudență, în funcție de modalitatea normativă concretă de săvârșire a infracțiunii:

- a) vătămarea medie a sănătății;
- b) vătămarea gravă a sănătății;
- c) decesul.

În această ordine de idei, persoanele cărora li s-a cauzat din imprudență, ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier, vătămări ușoare sau neînsemnate sănătății, fie daune materiale sub forma deteriorării neînsemnate sau considerabile a vehiculelor, a încărcăturilor, a drumurilor, a instalațiilor rutiere, a altor instalații sau a altor bunuri, nu pot constitui victime ale infracțiunii prevăzute de art. 264 C.pen. al RM, din mai multe considerente. În primul rând, vătămarile neînsemnate sau ușoare ale sănătății suferite de o persoană, nu pot fi absorbite de vătămarile medii sau grave ale sănătății suferite de o altă persoană, fie de decesul unei alte persoane. În al doilea rând, cauzarea daunelor materiale sub forma deteriorărilor neînsemnate sau considerabile a vehiculelor, a încărcăturilor, a drumurilor, a instalațiilor rutiere, a altor instalații sau a altor bunuri unei persoane, *apriori* nu pot fi absorbite de art. 264 C. pen. al RM.

Concluzii. Astfel, în atare situații, se impune calificarea distinctă a faptelor de vătămare a sănătății din imprudență de diferit grad și de provocare a decesului din imprudență și a faptelor de provocare din imprudență a daunelor materiale de diferit grad ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier, ca infracțiuni și ca contravenții în concurs.

Considerăm că soluția rezolvării tuturor acestor disensiuni va fi în identificarea naturii juridice și în legiferarea distinctă a faptei de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier ca contravenție contra siguranței traficului rutier, iar a faptelor de vătămare neînsemnată și ușoară a sănătății cauzată din imprudență ca

rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier ca contravenții contra sănătății persoanei și, în fine, a faptelor de vătămare medie și gravă a sănătății și de provocare a decesului persoanei din imprudență ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier ca infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei.

Anume această distingere legislativă va asigura doza de claritate necesară atât pentru teoria dreptului penal, cât și pentru stabilirea și soluționarea problemelor care apar în practica judiciară.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Criminal Code of the French Republic as of 2016, French version. art.111-1. http://www.legislationline.org/download/action/download/id/6382/file/France_CC_am2016_fr.pdf (vizitat la data de 24.03.2018).
2. Dongoroz V., Kahane S., Oancea I., Fodor I., Iliescu N., Bulai C., Stănoiu R., Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea generală. Vol. I., București, Ed. Academiei, 1969, 436 p.
3. Hotărârea CtEDO pe cauza *Sergey Zolotukhin vs. Russia* 14939/03 Judgment 10.02.2009 <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=002-1693&filename=002-1693.pdf&TID=thkbhnilzk> (vizitat la data de 24.03.2018).
4. Sentința Judecătoriei Chișinău din 03.11.2010. Dosarul nr.1-605/2010.
5. Sentința Judecătoriei Chișinău din 04.11.2016. Dosarul nr.1-1250/2016.
6. Sentința Judecătoriei Chișinău din 07.11.2017. Dosarul nr.1-1158/2017.
7. Sentința Judecătoriei Chișinău din 21.12.2017. Dosarul nr.1-511/2017.

Ludmila ȘUBELIC,

doctorandă, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

SUBCULTURA CRIMINALĂ ÎN SPAȚIUL EX-SOVIETIC

Rezumat

Subcultura criminală existentă în spațiul postsovietic a apărut la începutul existenței închisorilor sovietice. De aici, prin intermediul „hoților în lege”, a fost răspândită pe larg în toate statele ex-sovietice.

La momentul actual în statele fostei URSS elementele subculturii criminale s-au infiltrat în toate straturile societății, asigurându-și un spațiu tot mai larg în cultura oficială, în special în mediul tinerei generații. Ea prezintă un pericol imens pentru ordinea socială și securitatea oricărui stat, fiind una din cauzele principale ale nivelului ridicat al criminalității atât în rândul adulților, cât și în rândul minorilor.

Cuvinte-cheie: *subcultura criminală, atributele subculturii criminale: legea hoților, tradiții și obiceiuri criminale, argou, tatuaje, minor, hoț în lege.*

Summary

The criminal subculture that existed in the post-Soviet space arose at the beginning of the existence of the Soviet prisons. Thus, through "thieves in law" it was widely spread in all ex-Soviet states.

At present, in the states of the former USSR, the elements of criminal subculture have infiltrated all the strata of society, ensuring a wider space in official culture, especially in the environment of the younger generation. It presents immense danger to the social order and security of any state, being one of the main causes of the high level of crime among both adults and minors.

Keywords: *criminal subculture, the attributes of criminal subculture: the law of thieves, traditions and customs, criminal tattoos, minor, thief in law.*

Introducere. Subcultura criminală reprezintă un fenomen social, în cadrul căruia relațiile dintre indivizi, valorile, activitatea, comportamentul, modul lor de viață și de gândire sunt bazate pe un sistem de norme neformale orientate împotriva normelor oficiale, fiind impuse persoanelor care fac parte din mediul criminal. Tot aici se încadrează judecata pentru încălcarea normelor, nerespectarea valorilor, precum și soluționarea conflictelor dintre membrii lumii interlope.

Atributele de bază ale subculturii criminale sunt: argoul, tatuajele, gesticulările, folclorul, ierarhia, tradițiile.

Cele mai timpurii cercetări în domeniu au fost realizate în Rusia: M.N. Ghernet, D.A. Drili, P.I. Liublinskii, V.M. Doroševici.

Ele ne relatează că începând cu sec. al XVIII-lea grupurile de hoți existente până atunci și care „acționau” separat au început să conlucreze, devenind mai organizate. În această perioadă o dezvoltare deosebită o capătă argoul.

Temelia subculturii criminale a fost pusă la începutul existenței închisorilor rusești, ca reacție de opunere a deținuților față de administrația penitenciarelor

din cauza condițiilor insuportabile (foame, înghesuială, căci închisorile deveniseră suprapopulate în anii 1930 cu cei care aveau statutul de condamnați politici, trădători de patrie și dușmani ai poporului, în urma represiei în masă) care le provocau moartea. Atitudinea și acțiunile de opunere au fost organizate de către hoții profesioniști, cu ani buni de detenție, dar și cu o ideologie proprie (supranumiți ulterior „hoții în lege”), care au transformat închisorile (lagărele) în „școală a măiestriei criminale”, „academie a hoților”. Numărul persoanelor trecute prin lagăre creștea. Numai în perioada anilor 1961-1985 prin sistemul GULAG-ului-GUITU au trecut peste 30 de milioane de oameni, inclusiv originari din republica noastră [1, p. 41].

Anume criminalii au organizat în penitenciare bande criminale, caracterizate prin disciplină severă, susținere reciprocă și legături cu lumea interlopă aproape din toată URSS (aflată în lagăre și în libertate), impuneau întregului contingent de deținuți tradițiile și obiceiurile criminale, cărora li se supuneau și care, la rândul lor, erau formate pe baza respectării riguroase a legilor și regulilor lumii criminale. Tot atunci au apărut și atributele actuale ale culturii criminale.

Reușita propagării subculturii criminale se datora în mare parte și modului de viață dus în închisoare de către „hoții în lege”: alcool, tutun, femei, televizor, radio și chiar legătura telefonică cu întreaga Uniune, subalterni și neintervenției conducerii închisorii în acțiunile batjocoritoare contra altor condamnați, înfăptuite la indicația hoților în lege.

După criminologul rus V.V. Luneev, criminalitatea organizată în Rusia a existat din primii ani ai puterii sovietice, iar ca temelie a criminalității organizate în fosta URSS au servit legile neformale ale mediului criminal, întrucât un element indispensabil al acesteia l-au constituit „hoții în lege” (unitate specifică, fără seamăn, caracteristică pentru Rusia și țările CSI), căreia îi aparține prerogativa de a stabili ideologia criminalității.

Aceștia au supraviețuit în condițiile schimbărilor produse în perioada sovietică și a intensificării concurenței în mediul criminal, reușind să păstreze prevederile fundamentale ale „legii hoților”.

Printre savanți ruși ce au cercetat serios domeniul în cauză se numără: M.N. Ghernet, G.N. Breitman, V.M. Doroșevici. Rolul hoților în lege era studiat încă în 1957 (V.I. Monahov), iar în 1989 (V. Șalamov) sunt descrise pe deplin cruzimea reprezentanților mediului criminal și rolul „legii hoților” în viața acestora.

De menționat că normele subculturii penitenciare occidentale (SUA, Marea Britanie) se deosebesc de cele existente în lagărul sistemului penitenciar al fostelor republici sovietice. O astfel de trăire emoțională puternică descrisă de S. Harborot în sistemul penitenciar sovietic îi va fi caracteristică mai mult unei persoane care a fost condamnată pentru prima dată la privațiune de libertate și care, pe lângă stresul provocat de privarea de libertate, trăiește și stresul adaptării la subcultura criminală persistentă pe întregul areal al sistemului penitenciar ex-sovietic.

Anual aveau loc întruniri („shodki”) ale hoților în lege din toată URSS. La întrunirea din anul 1975 care a avut loc în orașul Soci, una din problemele puse în discuție a fost menținerea legăturii strânse cu liderii comunităților organizate în

republicile Uniunii Sovietice, dar mai ales extinderea influenței mișcării hoților în Țările Baltice, unde este un număr insuficient de hoți în lege. O altă chestiune rezolvată atunci a fost lărgirea activă a mediului criminal prin antrenarea tinerilor care au însușit obiceiurile și tradițiile hoților.

Conținutul de bază. În haosul statelor independente de la începutul anilor 1990, liderii lumii interlope din spațiul ex-sovietic au preluat controlul total asupra economiei, vânzărilor, privatizărilor și redistribuirii zonelor de influență a fostului imperiu. Iar interesele autorităților lumii criminale au fost și rămân a fi identice pe întreg teritoriul postsovietic: propagarea modului de viață criminal prin intermediul atributelor subculturii criminale.

Penitenciarele cu cel mai sever regim de detenție din Federația Rusă sunt suprapopulate de hoți în lege, care duc un mod de viață lejer, favorizează criminalitatea organizată în țara lor și nu numai.

Anume ei „încoronează” noi persoane, numesc supraveghetori pe teritoriile Ucrainei, Republicii Moldova, Kârgâstanului, Armeniei, Azerbaidjanului, Italiei, Spaniei, SUA, Greciei, Emiratelor Arabe Unite etc. [2, p. 37, 38]. Scopul este extinderea sferei de influență, adică a activităților infracționale întru obținerea profiturilor fabuloase care sunt vărsate în fondul comun numit „obșceak”.

Dacă până la destrămarea URSS în Republica Moldova nu existau grupări criminale bine organizate, atunci după 1990, în țara noastră, ca și în celelalte foste republici sovietice acestea au apărut, fiind dirijate de hoții în lege.

Odată cu destrămarea URSS, toate fostele republici socialiste au primit drept moștenire tradiția bandelor criminale, conduse de un lider, care a preluat legea mafiei sovietice (subcultura criminală cu toate elementele ei) și a răspândit-o în rândul persoanelor necertate cu legea, asigurând infiltrarea acesteia în cultura oficială. Acțiunile în cauză au fost realizate cu implicarea activă a condamnaților reveniți în societate după ispășirea pedepsei privative de libertate în instituțiile penitenciare ale fostului imperiu sovietic.

Republica Moldova, ca țară de hotar a fostului imperiu sovietic, este acum vestită pentru export de lideri ai lumii interlope în Uniunea Europeană [2, p. 7].

Hoții în lege joacă rolul principal în subcultura criminală. Acești lideri recunoscuți ai lumii interlope păstrează cu strictețe legile, tradițiile și obiceiurile criminale și conduc activitățile criminale pe teritoriile lor, având în subordine armate întregi de luptători.

„Încoronarea” unui candidat diferă de la o țară la alta, de la un conducător la altul, dar are și unele aspecte comune: candidatul trebuie să dispună de susținerea autorităților criminale din Moscova; candidatul era/este încoronat de 2-3 deținători ai acestui titlu, care aduc încoronarea cuiva la cunoștința tuturor liderilor formațiunilor [2, p. 14].

În Republica Moldova, ca și în alte state postsovietice, elementele subculturii criminale sunt cunoscute în limba rusă.

Până și astăzi, în închisorile din Republica Moldova sunt respectate cu strictețe legile instituite cândva de autoritățile criminale ale fostului imperiu [2, p. 13].

În baza celor expuse mai sus putem concluziona că:

– prin intermediul subculturii criminale, interlopilor ruși au creat pe teritoriul țărilor ex-sovietice grupări criminale care se supun și depind de primii;

– subcultura criminală servește drept regulament de „activitate” a acestor „filiiale”, ea poate fi influențată și modificată de subcultura criminală din Federația Rusă.

În zilele noastre problema subculturii criminale a căpătat o actualitate deosebită în legătură cu creșterea criminalității în ansamblu, inclusiv a celei organizate, precum și cu schimbarea ei radicală în ceea ce privește caracterul și structura în marea majoritate a țărilor postsovietice. Ea capătă forme mai organizate, devine mai profesională, se îmbină cu diferite grupări mafioate, ajungând să aibă o amploare internațională. Este alarmant faptul că criminalitatea „întinerește”, adică din rândurile infractorilor, criminalilor face parte un număr impunător de minori și tineri.

Este înspăimântător numărul imens de crime monstruoase și infracțiuni săvârșite zilnic de minori în Rusia. Din păcate, și conașionalii noștri minori săvârșesc infracțiuni, inclusiv grave.

Subcultura criminală începe să influențeze copiii încă la o vârstă fragedă, la aceasta contribuind diverse surse mass-media și beletristica, surse care de facto propagă modul de viață al reprezentanților lumii interlope și atributele subculturii criminale (argoul, gesturile, regulile de comportament dintre caste, prestigiul și viața luxoasă de care se bucură casta ierarhic superioară, influența sa puternică pe care o exercită chiar și asupra reprezentanților puterii de stat etc.).

Rezultatele cercetărilor realizate de I.P. Bașkatov [3, p. 195] au arătat că imaginea atrăgătoare a subculturii criminale pentru 24,6% minori a fost creată de anurajul criminal din familie, instituțiile pentru copii, inclusiv școala, curtea.

Aceasta se datorează uneia din obligațiile membrilor castelor superioare ale lumii criminale, reieșite din „codul criminal” – răspândirea și propagarea activă a elementelor subculturii criminale, în special, în rândul generației în creștere, pentru recrutarea de noi membri și folosirea ulterioară a acestora în realizarea scopurilor lor criminale. Acest angajament va exista tot timpul, deoarece este dictată și de modificările permanente ce au loc în componența formațiunilor criminale organizate.

În același timp, reorientarea tinerei generații către subcultura criminală este facilitată de o serie de factori precum factorii psihologici de vârstă, slăbirea normelor morale, liberalizarea moravurilor, predominarea tot mai mare a valorilor materiale etc.

Inițierea minorilor în subcultura criminală poate începe prin familiarizarea cu **argoul criminal**, partea de bază a căruia o constituie jargonul hoțesc sau din penitenciar. Autorul Iu. Aleksandrov clasifică jargonul criminal în trei tipuri: jargonul criminal comun, jargoane hoțesti speciale profesionale, jargonul din penitenciar [4, p. 46-47].

Jargonul criminal se dezvoltă în permanență, inclusiv prin metoda împrumutului (din limbi străine) ca rezultat al dezvoltării relațiilor internaționale în lumea interlopă.

Autorul V.F. Pirojkov a relatat despre apariția infractorilor ruși tineri pe arena internațională (atât în statele din Europa, cât și în SUA și Canada) care ac-

ționează în grupuri de „racket”, tâlhari și jefuitori destul de puternice, mobile și organizate, estorcând conaționalii săi și emigranții din statele CSI. „În Canada este remarcat afluxul romilor din Europa de Vest, și în primul rând din CSI, care desfășoară o activitate criminală organizată” [5].

În argoul moldovenesc, elementele expresiv argotice sunt preluate din argoul rusesc. De remarcat că, argoul rusesc este foarte dezvoltat și în ultimele decenii se extinde tot mai mult asupra multor sfere de comunicare: sursele mass-media, vorbire uzuală a populației, a politicienilor, dar mai ales cea a generației în creștere. Argoul se răspândește rapid mai cu seamă în rândul tinerei generații din cauza caracterului său atrăgător prin expresivitate, ironie, mister.

Problema în cauză afectează nu numai Republica Moldova.

„Marea și puternica limba rusă” s-a pomenit a fi contaminată în întregime de terminologia argoului criminal, pe care îl întrebuințează de bunăvoie atât minorii, cât și reprezentanții puterii, deputații Dumei de Stat. Or pierderea curățeniei limbii naționale este un simptom serios de creștere a procesului de criminalizare profundă a societății [6, p. 6-7].

Cercetătorul jargonului criminal M.A. Graciov evidențiază pericolul acestuia, subliniind pe bună dreptate faptul că, în conștiința elementelor declasate toate valorile de bază ale omenirii sunt puse la îndoială sau disprețuite: societatea, familia, iubirea, prietenia, onoarea, jertfirea de sine, caritatea etc [7, p. 34].

Autorul V.F. Pirojkov consideră că „în funcție de propagarea argoului criminal se poate de studiat nivelul de dezvoltare a criminalității în țară ...” [5].

Distingem **legea „hoților”** și **legea penitenciară**. Din prima categorie fac parte prevederile și regulile obligatorii pentru casta superioară. A doua conține norme impuse celorlaltor caste în condițiile privațiunii de libertate. În marea lor majoritate, aceste norme au un caracter de obligativitate și de interdicție.

În funcție de conținut, **tatuajele** se pot diferenția în felul următor: ierarhic-informaționale, determinatoare de personalitate, de semnalizare, hoțeste (criminale), profesionale, memoriale, sexual-erotice.

Tatuajele au o răspândire largă în rândul infractorilor, îndeplinind funcția de informare, semnalizare, atenționare. Simbolica tatuajelor în mediul criminal se află într-o legătură strânsă cu tradițiile, obiceiurile și legile subculturii criminale. Tatuajele servesc la stabilirea atitudinii, strategiei de comportament și modului de relaționare dintre infractori, deoarece, la fel ca și porecele, vorbesc despre statutul purtătorului lor în ierarhia criminală.

O bună parte din tatuaje se aplică forțat.

În Moldova aproape nu sunt ediții referitoare la tatuaje. Însă există un șir de lucrări ale cercetătorilor ruși și ucraineni care relatează despre istoria apariției tatuajelor, semnificația lor etc. Acestea sunt cercetări ale lui A. Bronnicov, Iu. Dubeaghin, O. Kucinskii, Iu. Aleksandrov. În cursul studierii tatuajelor specifice republicii noastre, s-a stabilit că ele sunt practic identice în tot spațiul postsovietic [1, p. 76].

Ierarhia neformală în cadrul subculturii criminale s-a format în urma stratificării sau repartizării membrilor lumii interlope pe caste.

Nici într-un colectiv din societate nu există atât de pronunțat rangurile de clasificare așa cum sunt în mediul condamnaților. Aceste lucruri se fac mai des în izolatoarele de urmărire penală și în penitenciare. Această clasificare se subîmparte în patru grupuri: 1) „*blatnâe*” („*ciornâe*”) – casta superioară în scara ierarhică a lumii criminale; 2) „*mujiki*” („*serâe*”) – cea mai numeroasă castă, care nu refuză de a fi antrenată în muncă, dar, în același timp, evită de a coopera cu administrația, respectând anumite tradiții ale lumii criminale; 3) „*kozli*” („*krasnâe*”) – cei care cooperează deschis cu administrația penitenciară; 4) „*opușcenâe*” („*golubâe*”) – cea mai inferioară treaptă pe scara ierarhică [8, p. 109].

Fiecărei caste îi sunt stabilite norme neformale, interdicții sau privilegii, după caz, precum și obiceiuri, tradiții proprii doar membrilor castei respective pe care este obligată să le respecte.

Obiceiurile și tradițiile subculturii criminale („folclorul” penitenciar, „*propiska*”, jocurile de cărți, porecele ș.a.) reprezintă forme de realizare a relațiilor interpersonale. Acestea iau tot mai mult amploare în rândul tineretului.

În activitatea practică și investigațiile efectuate anterior în mediul deținuților din republica noastră reiese că în sistemul penitenciar autohton, precum și pe întreaga arie penitenciară post-sovietică, se respectă aceleași tradiții.

Analiza folclorului penitenciar (poezii, proverbe, zicători și piese cu text specific) ne permite să concluzionăm că în mediul infracțional lipsește cu desăvârșire compătimirea față de ființa umană, deoarece în viziunea infractorilor aceasta le înjosește demnitatea.

Printre atributele devastatoare ale subculturii criminale specifice mediului penitenciar se numără jocurile de noroc și **homosexualitatea**.

Mediul privativ reprezintă una din cauzele homosexualității și reprezintă un fenomen întâlnit în cadrul grupurilor de deținuți. Cu excepția homosexualității ocazionale, întâlnite în mediul carceral, celelalte forme de homosexualitate sunt puternic încărcate de conflictualitate și agresivitate. Periculozitatea socială a fenomenului se datorează faptului că homosexualitatea poate constitui un element de recunoaștere, racolare și coeziune al grupurilor de deținuți.

Concluzii. Pericolul elementelor subculturii criminale descrise mai sus constă în faptul că ele formează în conștiința persoanelor valori de orientare antisocială, ele constituie mijloace de acumulare a experienței sociale și de viață în mediul criminal, asigură stabilitatea formelor de comunicare între infractori în locurile de detenție și în libertate, reglează mecanismele comportamentului infractorilor.

Subcultura criminală are următoarele trăsături: dă buzna în cultura oficială, devastând-o, deprecindu-i valorile și normele, introducând în ea regulile și atributele sale; este veriga ce menține legătura strânsă permanentă între membrii lumii criminale, îi consolidează; „îndreptățește și stimulează modul infracțional (criminal) de viață; înlătură barierele psihologice și morale. Criminalitatea fără subcultura criminală nu există, la fel cum și subcultura în cauză nu poate exista fără criminalitate [5].

Subcultura criminală reprezintă mediul prielnic al infracționalității minorilor, categorie de cetățeni care reprezintă viitorul pentru orice stat.

Iată de ce un șir de savanți preocupați de studierea subculturii criminale consideră că aceasta constituie un fenomen social-psihologic periculos, capabil să influențeze în modul cel mai negativ multe laturi ale vieții publice [9, p. 106]; că subcultura criminală nu pătrunde, ci distruge cultura generală (oficială), nu este parte a culturii generale, ci antipodul ei [10, p. 16].

Cercetătorii respectivi sunt alarmați de faptul că fenomenul în cauză pătrunde tot mai mult în subcultura tineretului și încearcă să găsească soluții de protejare a minorilor de acest fenomen care le poate schimba negativ cursul vieții pentru totdeauna.

În acest sens ar fi importante elaborarea unor programe la nivel național ce ar implica minorii în diverse activități de dezvoltare, instruire, promovare a valorilor general-umane în vederea modelării unor personalități multilateral dezvoltate, fiind realizate de autorități publice, instituții de stat și nu numai, a căror activitate are legătură cu generația în creștere. În așa fel s-ar reuși realizarea mai bună a procesului de socializare a minorilor, apropierea de valorile sociale și îndepărtarea de atributele subculturii criminale, care condiționează criminalizarea persoanelor.

BIBLIOGRAFIE

1. Середа В., Тонкоглаз В., Плохотнюк В., Болюх Л. «Криминальная субкультура», Изд-во Музеум, Кишинёв, 2002, кол.стр. 163, с. 41.
2. Pungă A., Pareniuc A. „Hoții în lege”. Criminalitatea organizată în Republica Moldova – mituri și realitatea, Chișinău, 2012.
3. Башкатов И.П. «Психология неформальных подростково-молодёжных групп», Москва, 2000.
4. Александров Ю.К. «Тюремный закон», Москва, 1999, с. 46-47.
5. <http://yurpsy.com/files/biblio/pirojkov/20.htm> В.Ф.Пирожков «Законы преступного мира молодёжи» (криминальная субкультура), Тверь, 1994.
6. Метелев А.В., Криминальная субкультура (Учебно-методическое пособие), Ижевск, 2009, 69 стр., с. 6-7.
7. Социально-психологический механизм функционирования уголовного жаргона и необходимость его изучения // Вестник Владимирского юридического института № 1 (6), 2008, с. 34.
8. Carp S., Drept execuțional penal, Chișinău, 2010, p. 109.
9. Кудрявцев В.Н., «Преступность и нравы переходного общества», Москва, 2002, с. 106.
10. Мацкевич И.М., «Криминальная субкультура» //Российское право, №1, 2005, p. 16.

Gabriela ȚIPIȘCA,

*magistru în drept, asistent universitar
al Catedrei „Procedură penală și criminalistică”
a Academiei “Ștefan cel Mare” a MAI*

DOCUMENTAREA INFRAȚIUNILOR SĂVÂRȘITE LA TRECEREA PUNCTELOR VAMALE

Rezumat

În condițiile actualului context social, marcat profund de efectele crizei economice mondiale, combaterea corupției, a evaziunii fiscale și a contrabandei reprezintă un domeniu prioritar pentru instituțiile de aplicare a legii din R. Moldova, întrucât aceste fenomene infracționale generează prejudicii importante bugetului consolidat al statului.

Infrațiunile vamale în sens general se referă la acele infracțiuni ce constau în trecerea peste frontieră a bunurilor prin alte locuri decât cele stabilite pentru controlul vamal, fără autorizație a armelor, munițiilor, materialelor explozive sau radioactive, a produselor și substanțelor stupefiante și psihotrope, precursorilor și substanțelor chimice esențiale, produselor și substanțelor toxice ori, în zonele libere, de bunuri al căror import este prohibit pe teritoriul R. Moldova cu documente vamale de transport sau comerciale nereale sau falsificate.

Așadar, conținutul acestor infracțiuni din domeniul vamal este echivalent cu trecerea peste frontiera de stat vamală a bunurilor prin scoaterea acestora de sub puterea de dispoziție a autorităților vamale, în circumstanțe precis și limitativ determinate de lege.

***Cuvinte-cheie:** proces penal, infracțiune vamală, domeniul vamal, evaziune fiscală, contrabandă, control vamal.*

Summary

Under the present social context, deeply marked by the effects of the global economic crisis, the fight against corruption, tax evasion and smuggling is a priority area for Moldovan law enforcement institutions, as these criminal phenomena generate significant damage that is consolidated state budget.

Customs offenses in the general sense refer to those offenses consisting in the crossing of goods beyond the borders established for customs control, without the authorization of weapons, ammunition, explosives or radioactive materials, narcotic and psychotropic products and substances, precursors and essential chemicals, toxic products and substances or, in free zones, goods whose import is prohibited on the territory of the Republic of Moldova with unreal or falsified transport or commercial documents. Then, the content of these customs offenses is equivalent to crossing the customs frontier of goods by removing them from the mood power of the customs authorities in certain and limiting circumstances determined by the law.

***Keywords:** criminal proceeding, customs offense, customs area, tax evasion, smuggling, customs control.*

Introducere. Prevăzut de legislația Republicii Moldova că în cazul trecerii peste frontiera vamală a țării a mărfurilor prin folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, prin nedeclarare sau declarare neautentică, atunci când făptuitorul nu achită plățile vamale corespunzătoare, cele comise trebuie calificate doar drept contrabandă; argumentarea faptului că în calitate

de subiect al infracțiunii prevăzute la alin. (4) art. 248 Cod Penal al R. Moldova, atunci când fapta prejudiciabilă se exprimă prin inacțiunea de nereturnare pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a valorilor culturale scoase din țară, în cazul în care întoarcerea lor este obligatorie, poate să apară doar persoana juridică, nu și persoana fizică; probarea faptului că infracțiunile de eschivare de la achitarea plăților vamale pot fi comise doar cu intenție directă, deoarece în conținutul compoziției de infracțiune legiuitorul a inclus scopul în calitate de semn constitutiv.

Contrabanda este una dintre cele mai grave fapte susceptibile a fi săvârșite în sfera raporturilor juridice vamale, fiindcă, prin comiterea ei se amenință sau se lezează, efectiv, valori sociale de maximă importanță pentru ordinea publică și în mod corespunzător, pentru interesele legitime și legale ale cetățenilor moldoveni și străini aflați sub jurisdicția Republicii Moldova.

Conținutul normativ al infracțiunilor de contrabandă al R. Moldova. În acest sens, art. 1 al. 5) Cod Vamal prevede că trecerea frontierei vamale presupune introducerea și scoaterea de pe teritoriul vamal al R. Moldova de mărfuri și mijloace de transport, inclusiv prin expedieri poștale internaționale, prin conducte și prin linii de transport electric.

Acțiunile menționate sunt prevăzute în următoarele cazuri:

– în cazul introducerii de mărfuri și mijloace de transport pe teritoriul vamal al R. Moldova sau în cazul introducerii lor pe cealaltă parte a teritoriului vamal al R. Moldova de pe teritoriul zonelor libere și antrepozitelor vamale, are loc trecerea de facto a frontierei vamale;

– în cazul scoaterii de mărfuri și mijloace de transport de pe teritoriul vamal al R. Moldova sau în cazul introducerii lor pe teritoriul zonelor libere și antrepozitelor vamale de pe cealaltă parte a teritoriului vamal al R. Moldova, depunerea declarației vamale sau efectuarea altor operațiuni vamale denotă intenția de a introduce sau a scoate mărfuri și mijloace de transport.

Potrivit art. 190 Cod Vamal, mijloacele de transport, încăperile și alte spații în care se află sau se pot afla mărfuri și mijloace de transport supuse controlului vamal, spațiile unde se desfășoară activități aflate sub supraveghere vamală, precum și mărfurile și mijloacele de transport care se află sub supraveghere vamală pot fi identificate de organul vamal. Identificarea se efectuează prin aplicarea de plombe, sigilii (contra plată), ștampile, marcaje, semne de identificare, prin prelevarea de probe și mostre, prin descrierea mărfurilor și mijloacelor de transport, prin desenarea planului, fotografiere, utilizarea documentelor de însoțire a mărfurilor și altor acte, prin alte mijloace de identificare. Mijloacele de identificare pot fi schimbate sau nimicite numai de organul vamal sau cu autorizarea lui.

Prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei se înțelege nedeclararea în formă stabilită (scrisă, verbală ori de alt gen) a datelor autentice ori înaintarea unor informații false vizând mărfurile și mijloacele de transport, regimul lor vamal și a altor informații necesare și obligatorii pentru scopuri vamale.

Potrivit dispozițiilor art. 197 Cod Vamal, mărfurile și mijloacele de transport se află sub supraveghere vamală de la începutul și până la sfârșitul controlului

vamal, în conformitate cu prevederile regimului vamal; la introducerea mărfurilor și mijloacelor de transport pe teritoriul vamal, controlul vamal începe în momentul trecerii frontierei vamale; la scoaterea mărfurilor și mijloacelor de transport de pe teritoriul vamal, controlul vamal începe în momentul primirii declarației vamale; controlul vamal se încheie în momentul punerii în circulație a mărfurilor și mijloacelor de transport, dacă prezentul cod și alte acte normative nu prevăd altfel; la scoaterea mărfurilor și mijloacelor de transport de pe teritoriul vamal, controlul vamal se încheie în momentul trecerii frontierei vamale.

Referitor la contrabanda prevăzută de art. 248 alin. (2) și (3) CP al RM, din punctul de vedere al laturii obiective și subiective, sunt prevăzute aceleași reglementări precum cele interpretate anterior. Deosebirea se referă doar la categoria bunurilor ce formează obiectul material, neinteresând sub aspectul acestor forme de incriminare proporția mare a bunurilor de contrabandă, precum în cazul art. 248 alin. (1) CP. În ceea ce privește obiectul material al contrabandei prevăzute de art. 248 alin. (2), (3) CP a se vedea interpretările art. 129, 134/1, 134/4, 224, 279/1, 290 etc.

Prin valori culturale cu caracter religios sau laic, în consens cu art. 133 CP, se înțeleg valorile indicate în Convenția Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură din 14 noiembrie 1970 privind măsurile îndreptate spre interzicerea și prevenirea introducerii, scoaterii și transmiterii ilicite a dreptului de proprietate asupra valorilor culturale.

Valori culturale se consideră valorile cu caracter religios sau laic pe care fiecare stat le consideră ca prezentând interes pentru arheologie, perioada preistorică, istorie, literatură, artă și știință și care sunt raportate la: a) colecții rare și mostre ale florei și faunei, mineralogiei, anatomiei și obiecte care prezintă interes pentru paleontologie; b) valori ce se referă la istorie, inclusiv la istoria științei și tehnicii, istoria războaielor și societăților, cât și cele referitoare la viața personalităților naționale de vază, oamenilor de cultură, savanților și artiștilor și la evenimentele naționale remarcabile; c) comorile arheologice (inclusiv obișnuite și secrete) și descoperirile arheologice; d) părțile componente demontate ale monumentelor de artă și istorie și locurilor arheologice; e) obiectele cu o vechime de peste 100 de ani, cum ar fi inscripțiile, monedele și ștampilele imprimate; f) materialele etnologice; g) valorile de artă (pânze, tablouri și desene complet lucrate de mână pe orice bază și din orice materiale (cu excepția desenelor și produselor industriale ornamentate cu mâna); opere originale de artă sculpturală din orice materiale; opere originale de gravură, stampă și litografie; colecții originale de artă și ansambluri din orice materiale); h) incunabule și manuscrise rare, cărți, documente străvechi și publicații, care prezintă un interes deosebit (istoric, artistic, științific, literar etc.), separat sau în colecții; i) timbrele poștale, timbre de impozitare și analogice, separat sau în colecții; î) arhive, inclusiv arhive de fonograme, de cinema și de fotografii; j) mobilă cu o vechime de peste 100 de ani și instrumente muzicale străvechi.

În ceea ce ține de Republica Moldova, menționăm că activitatea vamală este desfășurată de organele vamale, care alcătuiesc, din punct de vedere structural și funcțional, un sistem integru, dirijat de aceleași principii ca și activitatea vamală

în majoritatea statelor lumii: politică vamală unică, teritoriu vamal unic, legislație vamală unică, aplicarea unui tarif vamal și ajustarea lui la măsurile de politică economică etc.

Asigurarea securității economice și transfrontaliere a statului reprezintă o prioritate de bază a Serviciului Vamal, iar în îndeplinirea acestei misiuni nu ne putem lipsi de instrumentele și mecanismele de control necesare. Provocările aferente acestui domeniu ne determină să depunem eforturi susținute în eficientizarea activității antifraudă și ne bucurăm să beneficiem în continuare și de susținerea partenerilor de dezvoltare, deoarece, de cele mai multe ori, anume această asistență accelerează implementarea celor mai novatoare practici și instrumente de securizare.

BIBLIOGRAFIE

1. Codul vamal al Republicii Moldova.
2. Codul penal al Republicii Moldova.
3. Codul contravențional al Republicii Moldova.
4. Țiclea A., Reglementarea contravențiilor, București, Ed. Lumina Lex, 2003.
5. Furdui S., Dreptul contravențional, București, Ed. Cartier Juridic, 2005.
6. Sandu F., Contrabanda – componentă a crimei organizate, București, Ed. All, 1997.

Octavian TROȘCENCO,

Direcția politici în domeniul migrației și azilului a MAI

MĂSURI DE CONSOLIDARE A SECURITĂȚII FRONTIEREI PRIN REALIZAREA RESTRICȚIILOR INTERNAȚIONALE DE CĂTRE SUBDIVIZIUNILE MAI

Rezumat

În vederea asigurării unei orânduiri internaționale și a relațiilor dintre state, sancțiunile internaționale (măsuri de restricții) capătă o importanță tot mai evidentă. Măsurile de restricții devin un instrument al asigurării libertății și securității internaționale, al democrației statelor, al persoanelor fizice și juridice. Acestea derivă din normele consfințite în Carta Organizațiilor Națiunilor Unite (ONU) și constituie angajamente pentru statele membre ale Organizației. Restricțiile internaționale vin să materializeze acele drepturi fundamentale descrise în Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948. În acest sens, existența mecanismului, sistemului de aplicare a măsurilor restrictive internaționale vin să prevină și să înlăture amenințările împotriva păcii, să aplaneze ori să rezolve diferențele sau situațiile cu caracter internațional, să dezvolte relații prietenești între națiuni, să realizeze cooperarea internațională în rezolvarea problemelor cu caracter economic, social, cultural sau umanitar, în promovarea și încurajarea respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie, în strictă conformitate cu principiile justiției și dreptului internațional. În centrul sistemului de restricții internaționale, rolul cel mai important îl are ONU, care asigură respectarea de către toți membrii Organizației a principiilor Cartei ONU în măsura necesară menținerii păcii și securității internaționale. Republica Moldova, ca stat membru al Organizației Națiunilor Unite, și-a asumat aceste angajamente și va acționa potrivit Cartei Organizației, dreptului internațional și a legislației naționale în vigoare.

Cuvinte-cheie: sancțiuni, restricții internaționale, stat, autoritate competentă pentru străini, subdiviziune, interdicție, indenzirabil.

Summary

In order to ensure an international regulation and relations between states, international sanctions (restrictive measures) are becoming more obvious. Restrictive measures become an instrument of ensuring international freedom and security, state democracy, individuals and legal persons. These come from the rules laid down in the United Nation Charter (UN) represent commitments for the Member States of the Organization. International restrictions come to materialize those fundamental rights described in the Universal Declaration of Human Rights of 1948. In this regard, the existence of the mechanism, the system of application of restrictive international measures comes to prevent and eliminate threats against peace, to resolve disputes or situations of international nature, to develop friendly relations among nations, to ensure international cooperation in solving international economic, social, cultural or humanitarian issues in promoting and enforcing respect for human rights and fundamental freedoms for all, without distinctions of race, gender, language, religion, in strict accordance with the principles of justice and international law. In this center of the international restrictions system, the UN has the most important role, which ensures that all members of the Organization respect the principles of the UN Charter in the necessary extent to maintain peace and international security. Republic of Moldova, as a member state of the United Nations, has assumed these commitments and will act in accordance with the UN Charter, international law and according to the national legislation.

Keywords: sanctions, international restrictions, state, competent authority for foreigners, subdivision, interdiction, undesirable.

Introducere. Odată cu apariția colectivităților umane se ivește și necesitatea unui set de reguli care să facă posibilă conviețuirea acestora în condițiile epocilor corespunzătoare, în așa fel încât scopurile comune și cele individuale să fie mai întâi armonizate, apoi îndeplinite. Odată cu dezvoltarea societății umane a crescut și numărul de dificultăți, în special, în raportul națiune-națiune.

Complexitatea deosebită a lumii contemporane în care trăim, marcată profund de inexorabilul proces al globalizării, fenomen care în mod firesc, pe lângă multe avantaje, este însoțit și de unele aspecte ce, în anumite circumstanțe, pot genera tensiuni și chiar conflicte între actorii statali și non statali, solicită reglementări care să guverneze raporturile ce se stabilesc în societatea (comunitatea) internațională, constituită din ansamblul statelor și al altor entități angajate în raporturi pe plan internațional.

În perioada modernă a evoluției societății omenești, s-a simțit nevoia apariției dreptului internațional public. Procesul de constituire și aplicare a normelor dreptului internațional public în cadrul comunității internaționale reprezintă ordinea juridică. Orice modificare ce intervine în societatea internațională se reflectă în prevederile acestuia, dreptul internațional public fiind și un instrument al politicii internaționale.

Astfel, sancțiunile, ca instrument al politicii internaționale, joacă un rol important în ansamblul dreptului internațional public contemporan și implicit, al ordinii juridice internaționale.

Recurgerea la sancțiuni intervine în condițiile în care un stat comite un act sau o faptă ilicită, din punctul de vedere al dreptului internațional public, împotriva unui alt stat, sau atunci când încalcă o normă imperativă (denumită „jus cogens”), comițând, de exemplu, o crimă internațională [8, accesat pe data de 20.06.2018]. Sancțiunile internaționale sunt de mai multe tipuri, împărțite în mai multe categorii și criterii. După natura lor, sancțiunile de drept internațional sunt: sancțiuni fără folosirea forței armate și sancțiuni cu folosirea forței armate [10, accesat pe data de 22.06.2018].

Prin urmare, Organizația Națiunilor Unite (ONU) și alte organizații internaționale regionale, în numele societății internaționale și în limitele mandatului primit din partea statelor membre prin statutul organizației (Carta ONU etc.) sunt abilitate să constate și să sancționeze acte sau fapte ilicite ale statelor [8, accesat pe data de 20.06.2018].

Republica Moldova a devenit membru al ONU la 2 martie 1992 și a acceptat obligațiile stabilite în Carta Națiunilor Unite. Conform art. 41 din Carta Națiunilor Unite sancțiunile internaționale instituite de Consiliul de Securitate al ONU au forță juridică obligatorie și sunt direct aplicabile în statele membre, chiar și în lipsa unor reglementări interne [9, accesat pe data de 22.06.2018].

Așadar, în Republica Moldova modul de introducere, aplicare și ridicare a măsurilor restrictive internaționale este reglementat de Legea nr. 25 din 04.03.2016 *privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale*. Conform Legii, măsurile restrictive se stabilesc prin: a) rezoluțiile Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, adoptate în baza prevederilor art. 41 al Cartei Națiunilor Unite; b) actele Uniunii Europene la care Republica Moldova s-a aliniat; c) actele și de-

ciziile adoptate de organizațiile internaționale sau de alte state, la care Republica Moldova sa aliniat; d) proprie inițiativă a Republicii Moldova.

Legea, ca obiect al examinării în cadrul acestui articol, stabilește: prevederi generale privind măsurile restrictive internaționale aplicabile de R. Moldova, aspecte de aplicare directă a acestor măsuri, adoptarea și alinierea la măsurile restrictive internaționale, categoriile de măsuri (cum ar fi: politico-diplomatice, economico-financiare, pentru asigurarea păcii, securității și ordinii publice), condiții de modificare, ridicare, punere în aplicare a măsurilor restrictive internaționale, intrarea în vigoare și publicarea actelor normative privind măsurile restrictive internaționale, schimbul de informații și interacțiunea dintre autorități și instituțiile competente, excepții, supravegherea punerii în aplicare a măsurilor menționate și răspunderea pentru încălcarea măsurilor date.

Potrivit Legii nr. 25 din 04.03.2016 *privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale*, Republica Moldova aplică următoarele măsuri restrictive internaționale: a) ruperea, suspendarea sau reducerea nivelului relațiilor diplomatice cu un stat; b) suspendarea sau denunțarea tratatelor internaționale; c) anularea unor vizite oficiale sau boicotarea unor evenimente internaționale; d) suspendarea totală sau parțială a relațiilor economice; e) blocarea fondurilor sau resurselor economice; restricții la import, export, tranzit, servicii, transport sau comunicații; f) embargo asupra armamentului sau a altor mărfuri strategice; g) restricții de survol; h) declararea unor cetățeni străini sau apatrizi drept „persona non grata” sau persoane indezirabile; i) interdicții de intrare și tranzitare a teritoriului Republicii Moldova aplicate unor cetățeni străini sau apatrizi; j) alte măsuri restrictive stabilite de normele dreptului internațional [4, art. 1, 3, 4].

Cert este că aceste măsuri au drept scop stabilirea și menținerea păcii și securității internaționale, respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, prevenirea și combaterea terorismului, dezvoltarea și consolidarea democrației și a statului de drept în conformitate cu principiile Cartei Organizației Națiunilor Unite, normele de drept internațional și obligațiile asumate de Republica Moldova pe plan internațional [1, art. 8].

Dar care este totuși mecanismul și care sunt autoritățile responsabile de aplicarea (executarea) acestor măsuri, în special, cele ce ar ține de competența subdiviziunilor Ministerului Afacerilor Interne? Dat fiind faptul că R. Moldova și-a asumat astfel de angajamente, corespunzător urmează să le și realizeze.

Astfel, examinând Legea nr. 25 din 04.03.2016 *privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale*, constatăm că nu este stipulat direct care vor fi autoritățile și instituțiile ce vor executa una sau mai multe restricții și cum pot fi executate, în complexitatea lor, ca mecanism. De exemplu, pct. 1 al art. 5 *Aplicarea directă a măsurilor restrictive internaționale* nu indică expres autoritățile a căror competență va fi executarea restricțiilor internaționale, adoptate prin rezoluțiile Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, precum și deciziile comitetelor de sancțiuni stabilite prin aceste rezoluții. Cu atât mai mult, acest punct arată că rezoluțiile menționate sunt direct aplicabile constituind drepturi și obligații pentru autoritățile și instituțiile publice, pentru persoanele juridice și fizice sau pentru

orice alt subiect de drept intern al R. Moldova. Aceste drepturi și obligații, practic, sunt la discreția acestor subiecți, potrivit pct. 2 al art. 5 din Legea menționată supra, care arată că autoritățile și instituțiile publice din Republica Moldova, *în domeniile lor de competență*, au obligația de a pune în aplicare sancțiunile indicate mai sus, fără a fi necesară emiterea de acte normative sau decizii prevăzute la art. 8-11 din lege.

În continuare, art. 7-11 ale Legii stabilesc modul în care Republica Moldova adoptă măsuri restrictive internaționale din proprie inițiativă, precum și modul de aliniere a Republicii Moldova la măsurile restrictive, instituite prin acte ale Uniunii Europene, acte ale altor organizații internaționale sau prin decizii unilaterale ale altor state. Deci despre regulile de executare a acestora nu e stabilită procedura, mecanismul, autoritățile de competență care vor ține executarea anumitor tipuri de restricții internaționale, bunăoară: Ministerul Finanțelor nu are competența de a aplica restricții privind interdicții de intrare și tranzitare a teritoriului Republicii Moldova aplicate unor cetățeni străini sau apatrizi. Ministerul va putea realiza anumite restricții, dar care țin de domeniul finanțelor. În acest sens, articolul 13 din Lege vine să ne demonstreze repetat că stabilește o condiție generală, și anume că autoritățile publice asigură punerea în aplicare a măsurilor restrictive internaționale în condițiile prezentei legi și conform mecanismelor stabilite de fiecare autoritate publică competentă în domeniul său de responsabilitate. Totodată, articolul 17 din Lege, la fel, stabilește că supravegherea punerii în aplicare a măsurilor restrictive internaționale se pune în sarcina autorităților publice responsabile conform competențelor lor. Aici putem concluziona că prin lege direct, competența autorităților și instituțiilor nu este stabilită și de aici derivă că nici mecanismul de aplicare și supraveghere, potrivit art. 13, 17, nu e stabilit. Potrivit teoriei dreptului, legea poate să conțină norme generale, pe când actele normative, cum ar fi Hotărârile de Guvern, vor stipula, într-o formă mai concretă, regulile și normele de conduită într-un anumit domeniu.

În continuare, art. 14-19 de asemenea stabilesc prevederi generale privind schimbul de informații și interacțiunea dintre autorități și instituțiile competente, excepții ale acestora, supravegherea punerii în aplicare a măsurilor menționate și răspunderea pentru încălcarea măsurilor date, dar condițiile nemijlocite de executare nu sunt [4].

Așadar, ce măsuri restrictive internaționale ar putea aplica Ministerul Afacerilor Interne? Din aceste considerente a fost examinat cadrul legal ce reglementează activitatea Ministerului și a subdiviziunilor acestuia.

Deci Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova este organul central de specialitate al administrației publice care asigură realizarea politicii guvernamentale în domeniile de activitate ce îi sunt încredințate [7, pct. 2, cap. I, anexa nr. 1]. Ministerul este organizat și funcționează numai în subordinea Guvernului, potrivit prevederilor Constituției Republicii Moldova, ale Legii cu privire la Guvern și a legislației în vigoare [5, art. 9, pct. 2].

Ministerul realizează funcțiile în următoarele domenii: ordinea și securitatea publică; managementul integrat al frontierei de stat; combaterea criminalității

organizate; gestionarea fluxului migrațional, azilului și integrării străinilor; prevenirea și lichidarea consecințelor situațiilor de urgență și excepționale, protecția civilă, apărarea împotriva incendiilor și acordarea primului ajutor calificat; asigurarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, precum și apărarea proprietății publice și private; evidența populației și cetățeniei, evidența vehiculelor și conducătorilor de vehicule; rezervele materiale de stat și de mobilizare; managementul funcțiilor cu statut special din cadrul Ministerului.

Astfel, atribuțiile în domeniile vizate (în special, implementarea și executarea politicilor de stat) sunt executate de subdiviziunile Ministerului, cum sunt: Inspectoratul General al Poliției; Inspectoratul General al Poliției de Frontieră; Inspectoratul General pentru Situații de Urgență; Departamentul trupelor de carabinieri; Biroul migrație și azil ș.a. [11, accesat pe data de 22.06.2018].

Urmare a examinării atribuțiilor și competențelor subdiviziunilor menționate, prin prisma executării măsurilor restrictive internaționale s-ar putea concluziona că doar Inspectoratul General al Poliției de Frontieră și Biroul migrație și azil „ar putea” executa parțial anumite măsuri. Concluzia derivă din faptul că potrivit Legii nr. 283 din 28.12.2011 *cu privire la Poliția de Frontieră*, aceasta efectuează, în colaborare cu alte autorități ale administrației publice, în modul stabilit de legislație, controlul frontierei și autorizează trecerea frontierei de stat a Republicii Moldova de către persoane și mijloace de transport; asigură evidența, inclusiv automatizată, a persoanelor și mijloacelor de transport care au traversat frontiera de stat; nu permite intrarea în și ieșirea din Republica Moldova persoanelor și mijloacelor de transport cărora, conform legislației, le este interzisă intrarea în Republica Moldova, care nu întrunesc condițiile de intrare în Republica Moldova sau care temporar sunt limitate în dreptul de a ieși din Republica Moldova; participă, în modul stabilit, la asigurarea ordinii de drept internaționale la frontieră, la încheierea tratatelor în probleme de frontieră, precum și la activitatea reprezentativă de frontieră etc. [2, art. 6, Secțiunea 1, cap. III].

Biroul migrație și azil este o autoritate administrativă din subordinea Ministerului Afacerilor Interne, creată în scopul asigurării implementării politicii în domeniul migrației, azilului, apatridiei și integrării străinilor. Misiunea Biroului constă în realizarea prerogativelor ce țin de implementarea politicii în domeniul migrației și azilului, de gestionare a fenomenului migrației prin admisia și documentarea străinilor cu acte de identitate de recunoaștere a statutului de refugiat și a statutului de apatrid, de acordare a protecției umanitare, de coordonare a procesului de integrare a străinilor în Republica Moldova, de control al legalității șederii străinilor pe teritoriul Republicii Moldova, de custodie publică și aplicare corespunzătoare a măsurilor de îndepărtare și a măsurilor restrictive [6, pct. 2, Cap. I, pct. 6, Cap. II, Anexa 1].

Așadar, din totalul măsurilor restrictive prevăzute de Legea nr. 25 din 04.03.2016 *privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale*, doar declararea unor cetățeni străini sau apatrizi drept persona non grata sau persoane indezirabile și interdicții de intrare și tranzitare a teritoriului Republicii Moldova aplicate unor cetățeni străini sau apatrizi, în viziunea autorului, ar ține de competența Inspectoratului General al Poliției de Frontieră și a Biroului migrație și azil.

Pentru a clarifica mai profund aceste competențe a fost examinată Legea nr. 200 din 16.07.2010 privind regimul străinilor în R. Moldova.

Legea cu privire la regimul străinilor în R. Moldova reglementează intrarea, aflarea și ieșirea străinilor pe/de pe teritoriul Republicii Moldova, acordarea și prelungirea dreptului de ședere, repatrierea, documentarea acestora, stipulează *măsuri de constrângere* în caz de nerespectare a regimului de ședere și măsuri specifice de evidență a imigrației, în conformitate cu obligațiile asumate de Republica Moldova prin tratatele internaționale la care este parte. Ca autoritate competentă pentru străini este stabilit Biroul migrație și azil din cadrul Ministerului Afacerilor Interne (ca structură specializată).

Declararea străinului ca persoană indezirabilă, potrivit art. 55 din Legea nr. 200, ține de competența Biroului migrație și azil. Dar ce categorii de străini ar putea fi declarați indezirabili? Oricine, fie persoane fizice, fie juridice, fie reprezentanți ai unor organizații, ai unor state etc. Iar aceasta reiese din pct. 1 al art. 55 al Legii nr. 200 privind regimul străinilor în R. Moldova care stabilește că declararea străinului persoană indezirabilă este o măsură asigurătoare de autoritate, dispusă împotriva unui străin care a desfășurat, desfășoară ori în a cărui privință există indicii temeinice că intenționează să desfășoare activități de natură să pună în pericol securitatea națională sau ordinea publică [3, art. 3, 55].

Legea nr. 25 *privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale* definește măsurile restrictive internaționale ca *sanțiuni și alte acțiuni restrictive* în privința unor guverne ale statelor, entităților nestatale sau persoanelor fizice ori juridice, adoptate de Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, de Uniunea Europeană, de alte organizații internaționale sau prin decizii unilaterale ale Republicii Moldova ori ale altor state în scopul menținerii păcii și securității internaționale, al prevenirii și combaterii terorismului, al asigurării respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, al dezvoltării și consolidării democrației și statului de drept și în alte scopuri, în conformitate cu obiectivele comunității internaționale și cu dreptul internațional [4, art. 2].

Legea 200 privind regimul străinilor în R. Moldova stabilește că sub incidența acestei legi, cu excepția capitolului III (regimul acordării vizelor), nu cad următoarele categorii de străini: membrii misiunilor diplomatice și ai oficiilor consulare acreditate în Republica Moldova, ai organizațiilor internaționale, precum și membrii lor de familie, al căror statut este reglementat prin tratate internaționale la care Republica Moldova este parte sau în alt mod stabilit de legislația în vigoare; reprezentanții unor alte state și persoanele însoțitoare, membrii delegațiilor oficiale, invitați de Parlament, de Președintele Republicii Moldova, de Guvern și de alte autorități ale administrației publice centrale. Și aici identificăm imposibilitatea aplicării asupra tuturor străinilor a măsurii restrictive internaționale „Declararea străinului persoană indezirabilă”. În acest sens, este necesar de modificat Legea nr. 200 privind regimul străinilor în R. Moldova astfel încât noțiunea să cuprindă toate categoriile de străini, necesară pentru aplicarea măsurii restrictive menționate.

Să analizăm în continuare cadrul legal cu referire la măsura restrictivă internațională, interdicții de intrare și tranzitare a teritoriului Republicii Moldova, aplicate unor cetățeni străini sau apatrizi.

Așadar, art. 9 din Legea 200 din 16.07.2010 *privind regimul străinilor în R. Moldova* stabilește că interdicția de intrare în Republica Moldova pentru o perioadă determinată este dispusă de autoritatea competentă pentru străini, în condițiile legii, în privința străinului returnat de pe teritoriul Republicii Moldova, adică de Biroul migrație și azil sau de Poliția de Frontieră din subordinea Ministerului Afacerilor Interne în privința străinului care a ieșit din Republica Moldova după data la care șederea sa a devenit ilegală, fără a face obiectul unei măsuri de returnare de pe teritoriul țării. Legea nr. 200 însă face excepții cu privire la aplicarea interdicțiilor și arată că nu se referă la străinii care sunt căsătoriți cu cetățeni ai Republicii Moldova sau cu alți străini cu drept de ședere permanentă în Republica Moldova sau care au copii minori ori copii inapți pentru muncă, copii comuni cu persoanele care au drept de ședere pe teritoriul Republicii Moldova, cu excepția cazurilor în care străinii au fost decăzuți din drepturile părintești [3, art. 2; pct. 6, art. 10]. De aici deducem că măsura restrictivă internațională de aplicare a interdicției nu poate fi aplicată către toți subiecții aceștia.

În final, în scopul consolidării securității frontierei, constatăm necesitatea completării/ modificării Legii nr. 25 din 04.03.2016 *privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale* cu un nou capitol, care să prevadă clar divizarea restricțiilor internaționale, potrivit competențelor autorităților naționale; necesitatea elaborării unei Hotărâri de Guvern cu privire la implementarea Legii nr. 25 din 04.03.2016 *privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale*, în care să fie clar stipulat mecanismul de executare a măsurilor restrictive internaționale; modificări, completări în Legea nr. 200 din 16.07.2010 *cu privire la regimul străinilor în R. Moldova* privind sfera de aplicare a legii.

BIBLIOGRAFIE

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994.
2. *Legea nr. 283 din 28.12.2011* cu privire la Poliția de Frontieră.
3. *Legea nr. 200 din 16.07.2010* privind regimul străinilor în R. Moldova.
4. *Legea nr. 25 din 04.03.2016* privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale.
5. *Legea nr. 98 din 04.05.2012* privind administrația publică centrală de specialitate.
6. *Hotărârea de Guvern nr. 914 din 07.11.2014* cu privire la aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a structurii și efectivului-limită ale Biroului migrație și azil din subordinea Ministerului Afacerilor Interne.
7. *Hotărârea de Guvern nr. 693 din 30.08.2017* cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Interne.
8. <http://www.arduph.ro/domenii/jurisdicție-penala-internaționala/sistemul-de-sanctiuni-internaționale/>
9. <http://www.mfa.gov.md/draft-decis-acts-ro/>
10. http://www.ugb.ro/Juridica/Issue7RO/2_Sanctiuni_internaționale_Studiu_de_caz.Denis_Buruian.Cristian_Jura.RO.pdf
11. <http://www.mai.gov.md/ro/structura/institutii-subordonate>

Efrosinia URSU,

doctorandă, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

PORNOGRAFIA INFANTILĂ: TENDINȚE ACTUALE ȘI DIMENSIUNI CRIMINOLOGICE

Rezumat

Pornografia infantilă este o consecință a exploatării sau abuzului sexual comis împotriva unui copil. Acesta poate fi definit ca orice mijloc de a descrie sau de a promova abuzul sexual al unui copil, inclusiv de imprimare și / sau audio, axat pe acte sexuale sau a organelor genitale ale copiilor.

Pornografia infantilă reprezintă o problemă majoră a spațiului virtual, care s-a extins cu ajutorul internetului, la nivel planetar. Fenomenul de pornografie infantilă are implicații economice și sociale adânci, afectând un număr mare de copii minori, care sunt supuși abuzurilor și exploatării sexuale.

Pornografia infantilă trebuie examinată și instrumentată în contextul acțiunilor de abuzare a copiilor, inclusiv cel al crimei organizate, care include prostituția și traficul de persoane.

Cuvinte-cheie: pornografie infantilă, exploatare sexuală, hărțuire sexuală, monedă de schimb, autoproducere.

Summary

Child pornography is a consequence of exploitation or sexual abuse against a child. It can be defined as any means of describing or promoting the sexual abuse of a child, including print and / or audio, focused on sexual acts or genital organs of children.

Child pornography is a major problem of virtual space that has expanded with the help of the internet at a planetary level. The phenomenon of child pornography has deep economic and social implications, affecting a large number of underage children who are subject to abuses and sexual exploitation.

Child pornography should be examined and handled in the context of child abuse actions, including organized crime, including prostitution and trafficking in human beings.

Keywords: child pornography, sexual exploitation, sexual harassment, exchange currency, self-production.

Introducere. În contextul dezvoltării și modernizării societății, inclusiv al utilizării frecvente a tehnologiilor informaționale, o nouă problemă majoră cu care se confruntă societatea este pornografia infantilă.

Fenomenul are implicații economice și sociale adânci, afectând un număr foarte mare de copii minori, care sunt supuși abuzurilor sexuale și exploatării. În această ordine de idei, pornografia infantilă a devenit o problemă gravă care necesită implementarea de către R. Moldova a unor măsuri eficiente de prevenire a acestui flagel social.

Analizând abuzul, exploatarea sexuală prin diferite procedee, inclusiv cele aflate în sfera pornografiei și rețelilor tratamente aplicate minorilor ce se desfășoară în întreaga lume, se constată că victimizarea copiilor se menține la cote ridicate.

Pericolul care derivă din prezentarea pe internet a pornografiei infantile este deosebit de mare, avându-se în vedere faptul că numărul participanților la traficul din spațiul virtual este imens, acoperind practic întreaga planetă. Spre deosebire de materiale scrise, sau filme pe suport electronic, care au o arie și o viteză de răspândire restrânsă, postările pe internet au o viteză de răspândire incomensurabilă și instantanee [1, p.1].

Pornografia infantilă prin sisteme informatice reprezintă o provocare specială nu doar pentru reprezentanții autorităților care luptă împotriva fenomenului, ci pentru întreaga societate. Pentru a contribui eficient la diminuarea acestuia, reprezentanții poliției trebuie să colaboreze cu membrii societății, atât pentru identificarea și tragerea la răspundere penală a autorilor, cât și pentru inițierea de activități de informare și conștientizare a cetățenilor cu privire la riscuri și măsuri eficiente de prevenire.

La nivel operațional, complexitatea fenomenului pornografiei infantile și diversitatea modalităților concrete în care se comit aceste infracțiuni ridică probleme ofițerilor de urmărire penală, care se confruntă permanent cu noi provocări în acest domeniu determinate de dinamica situației operative. Potrivit estimărilor experților FBI, în orice moment, la nivel internațional, există cel puțin 50 000 de pedofili activi în mediul online, virtual. În același timp însă, milioane de copii din întreaga lume sunt activi pe Internet, prin accesarea unui calculator de acasă, de la școală, dintr-un loc public, de la un prieten etc., curiozitatea și tendința spre socializare împingându-i să vorbească și să se împrietenească online cu persoane pe care nu le cunosc fizic. Copiii pot avea beneficii educative și în planul dezvoltării psihosociale prin intermediul accesului online, însă în același timp trebuie să înțeleagă că pot fi și vulnerabili în fața unor forme de abuz și exploatare, la fel ca în viața reală. Pericolul este reprezentat de faptul că unele persoane, sub masca unui așa-zis „prieten”, pot fi pedofili, „prădători” sexuali, violatori sau alte categorii de psihopați cu interes sexual față de copii.

Principalele inovații și provocări privitoare la formele de manifestare a pornografiei infantile sunt reprezentate, printre altele, de: implicarea tot mai activă a crimei organizate în oferirea contra cost a unor imagini cu pornografie infantilă prin intermediul unor pagini web în sistem pay-per-view, utilizarea unor softuri informatice sofisticate care să asigure anonimatul derulării unor activități ilicite în mediul online, precum și accesul în mediul infracțional offline la minori ce provin din țări, zone și medii sociale defavorizate, existând turiști sexuali, dar și facilitatori și producători de pornografie infantilă ce se deplasează în alte țări în care există ofertă vastă de minori ce vor fi supuși unor astfel de abuzuri [2, p.12].

Progresul tehnologic este unul îngrijorător, deoarece permite și va continua și mai mult să faciliteze producerea și diseminarea online a pornografiei infantile și a violenței sexuale împotriva copiilor, în direct și în timp real, permițând mai multor abuzatori și consumatori de pornografie să participe în mod activ sau pasiv la comiterea faptelor din diverse locuri ale mapamondului. Structura și modul de funcționare a Internet-ului face extrem de dificilă ținerea sub control a pornografiei infantile. De exemplu, dacă o pagină web ori un newsgroup cu conținut ilegal va

fi închis, imediat va fi inițiat un altul, care să ocupe locul lăsat liber. De asemenea, rețelele P2P care permit conexiunea directă între utilizatori, fără existența unui server central, facilitează distribuția și consumul de pornografie infantilă online.

Pornografia infantilă pe internet este o amenințare globală. În consecință, cooperarea internațională a statelor în direcția prevenirii și combaterii fenomenului este o necesitate. Un element-cheie în capturarea infractorilor implicați în activități de pornografie infantilă prin internet este colaborarea între autoritățile și agențiile internaționale, europene și naționale. Una dintre cele mai mari dificultăți în prevenirea și combaterea abuzului sexual asupra copilului și a pornografiei infantile prin intermediul internetului este natura internațională și multi-jurisdicțională a acestor forme de criminalitate [2, p.14].

De asemenea, o altă problemă identificată este aceea că foarte puține victime ale acestor forme de abuz sunt identificate și au acces la justiție și la servicii terapeutice, psihologice, de asistență socială etc. Baza de date a Interpol-ului cu imagini ale abuzurilor conține fotografii a peste 20000 de copii care au fost abuzați sexual. La nivel global însă, mai puțin de 10% dintre acești copii au fost identificați, fiind necesară în opinia noastră dezvoltarea unor modele de bune practici privind identificarea copiilor victime ale pornografiei infantile online. Identificarea și localizarea copiilor abuzați pentru producerea de imagini cu pornografie infantilă reprezintă provocări majore pentru agențiile de aplicare a legii, dar și pentru alte agenții de protecție a copilului. Este un domeniu care necesită expertiză tehnică, combinată cu evaluarea minuțioasă a informațiilor în cadrul imaginilor care pot conduce la identificarea unui copil abuzat.

Colaborarea cu sectorul privat poate fi, de asemenea, un element-cheie în lupta împotriva pornografiei infantile. Persoanele fizice pot nu doar să ajute poliția în identificarea și prinderea infractorilor implicați în activități de pornografie infantilă prin internet, dar sectorul privat ar putea fi de ajutor și în dezvoltarea de strategii pentru urmărirea acestor categorii de infractori.

Protecția minorilor în lumea digitală trebuie abordată la nivelul de reglementare, prin aplicarea unor măsuri mai eficiente, inclusiv prin auto-reglementare, determinând acest sector să-și asume partea de răspundere care îi revine, și la nivelul de educație și formare, prin formarea copiilor, a părinților și a profesorilor pentru a împiedica minorii să acceseze conținut ilegal.

Există necesitatea de a aborda toate formele conținutului online ilegal și întrucât caracteristicile specifice ale abuzului sexual asupra copiilor trebuie recunoscute nu doar ca un conținut ilegal, ci și ca una dintre cele mai odioase forme de conținut disponibil online.

Un alt element pe care trebuie să îl aibă în atenție atât factorii de decizie, cât și mass-media este de a se asigura că mesajul de prevenire a pornografiei infantile și necesitatea detectării acestui risc ajung în mod concret la public, în special la profesori, părinți, educatori și persoanele care îi îngrijesc pe copii. Unii specialiști au argumentat faptul că este responsabilitatea unică a părinților de a-i monitoriza pe copiii lor, pentru a observa site-urile accesate pe internet ori persoanele cu care aceștia comunică pe rețele de socializare ori prin email, telefonic etc. Cu toate ace-

tea, deși opinia publică conștientizează din ce în ce mai mult pericolul pornografiei infantile prin internet, mai există totuși foarte mulți părinți și copii care nu sunt conștienți de pericolele potențiale rezultate din divulgarea informațiilor personale către persoanele pe care le întâlnesc în mediul online [2, p.15].

Pornografia infantilă reprezintă o modalitate de exploatare sexuală a minorilor.

Rețelele de sisteme informatice și rețeaua Internet oferă următoarele facilități infractorilor:

- 1) accesul rapid la un volum foarte mare de materiale cu conținut de pornografie infantilă;
- 2) posibilitatea procurării, deținerii și schimbului de fișiere în mod relativ anonim și în cadru privat;
- 3) comunicarea directă, fără utilizarea serverelor furnizorului de servicii;
- 4) persoanele care fac schimbul de fișiere pot să nu se cunoască în mediul real;
- 5) stocarea unui volum foarte mare de materiale pe diferite tipuri de purtători de date, care pot ocupa un volum mic de spațiu, pot fi disimulate sau ascunse cu ușurință;
- 6) oferă posibilitate infractorilor de a utiliza serviciile disponibile în rețeaua Internet (rețele de socializare, servicii de mesagerie, jocuri etc.) pentru a intra în contact cu copiii.

Infractorii care comit fapte de pornografie infantilă prin sisteme informatice acționează fie sub impulsul preferințelor sexuale, orientate către persoane minore, fie pentru obținerea de foloase materiale din comercializarea de materiale pornografice cu minori, fie din ambele motive.

Materialele pornografice cu minori sunt colecționate de către suspecții preferențiali, de regulă, pentru:

- a) satisfacerea poftelor sexuale – suspecții preferențiali folosesc materialele pornografice cu minori pentru a-și alimenta fanteziile sexuale și implicit pentru excitarea sexuală;
- b) reducerea inhibițiilor minorilor – un copil care în mod normal nu dorește să se implice în activitate sexuală cu un adult sau în a poza pentru fotografii explicite sexual poate fi uneori convins dacă vede alți copii că „se distrează” participând la această activitate;
- c) hărțuire sexuală (șantaj sexual) – dacă un suspect preferențial are deja o relație de exploatare sexuală cu un copil, seducerea copilului în activitatea sexuală reprezintă doar o parte din plan. Suspectul trebuie, de asemenea, să se asigure că secretul va fi păstrat de copilul respectiv. Lucrul de care deseori copiii se tem cel mai mult este faptul că imaginile pornografice în care apar, pot fi arătate membrilor familiei sau prietenilor acestora;
- d) monedă de schimb – unii suspecți fac schimb de materiale pornografice cu minori cu alți suspecți pentru a obține alte imagini sau ca să obțină accesul la alți copii, cu scopul abuzului sau exploatării sexuale. Calitatea și tema materialului determină valoarea acestuia ca mediu de schimb. Cu cât copilul prezentat în

material este mai mic (tânăr) și activitățile sexuale mai deviate, cu atât valoarea potențială a materialului în cauză este mai mare;

e) sursă de venit – unii suspecți implicați în vânzarea și distribuirea de pornografie infantilă derulează astfel de activități pentru realizarea unui profit. Prin contrast, majoritatea suspecților preferențiali colecționează materiale pornografice cu minori pentru alte motive decât profitul.

Infraactorii utilizează serviciile de anonimizare a conexiunii Internet. Unul din astfel de servicii este cel cunoscut sub denumirea „TOR”, în cadrul căruia utilizatorii pot crea/utiliza forumuri, transmite mesaje și fișiere precum și realizarea serviciilor de partajare fișiere. Un alt serviciu similar este cunoscut cu denumirea „Freenet”.

Totodată, mai mulți furnizori de servicii Internet oferă și servicii de anonimizare a conexiunii Internet (proxy, VPN etc.).

Suspecții utilizează rețele de socializare online pentru contactul cu copii în scopul determinării acestora să efectueze diferite activități cu caracter sexual în timp ce comunică textual, video-audio cu suspecții, iar abuzatorul în acest timp poate produce materiale constând în imagini sau înregistrări video-audio care prezintă activitățile respective.

Abuzatorii folosesc serviciile de comunicare online (rețele de socializare, jocuri online, servicii de mesagerie etc.) pentru determinarea copiilor să se întâlnească personal cu aceștia, în vederea exploatării sexuale a minorilor respectivi. Fenomenul respectiv este cunoscut în plan internațional sub denumirea de „Grooming”. Suspecții pot transmite materiale pornografice copiilor în timpul comunicării pe internet, pentru a-i manipula pe aceștia în sensul de a le crea convingerea că exploatarea sexuală a minorilor este un lucru normal.

„Turismul sexual” este un mod de operare caracterizat prin faptul că suspecții călătoresc în alte țări cu scopul de a exploata sexual minori la care deseori obțin din timp acces în urma discuțiilor pe internet, fie obțin acces prin intermediul unor alte persoane din țările de destinație care recrutează minori în acest scop.

De regulă, țările-destinație pentru astfel de activități sunt acelea cu grad scăzut de dezvoltare economică și unde combaterea acestui gen de infracțiuni este redusă ori inexistentă, din cauza neincriminării faptelor de exploatare sexuală a minorilor sau a capacității reduse a autorităților judiciare din statele respective de a preveni și combate astfel de infracțiuni.

Victimele sunt de cele mai multe ori minori care prezintă un grad ridicat de vulnerabilitate, provin din familii socialmente vulnerabile, sau trăiesc în orfelină și acceptă exploatarea în schimbul unor sume de bani sau bunuri.

Suspecții produc materiale pornografice cu minori și de cele mai multe ori le transmit pe internet către alte persoane cu preocupări similare, cărora le indică astfel că în țara respectivă sunt minori care pot fi exploatați sexual. Unii suspecți comercializează materialele respective prin internet.

Producerea pornografiei infantile poate fi realizată de către înseși persoanele minore care apar în materialele respective (cazuri de „autoproducere”) și stocarea/transmiterea acestora prin sisteme informatice, faptele fiind, de regulă,

săvârșite de către persoane minore cu vârsta mai mare de 13 ani. Minorii respectivi realizează fotografiile sau înregistrări video-audio în care fie apar singuri, în ipostaze pornografice, fie întreținând relații sexuale cu alte persoane, după care stochează materialele respective în sisteme informatice, iar în unele cazuri procedează la transmiterea acestora pe internet către persoane din anturaj. În astfel de cazuri este prioritară acordarea de sprijin de specialitate minorilor respectivi, din partea entităților abilitate prin lege în acest sens, pentru a preveni repetarea unor acte similare.

În ultima perioadă s-a atestat utilizarea frecventă a rețelelor de partajare de fișiere care permit schimbul rapid de imagini și înregistrări video din categoria pornografiei infantile, fără utilizarea serverelor centrale de date sau a rețelei „Web” și astfel evitând înregistrarea de către furnizorii de servicii ale datelor privind utilizatorii, ce pot constitui probe în cadrul cauzelor penale pornite. Astfel, unicul procedeu probatoriu ce demonstrează incontestabil vinovăția făptuitorilor rămâne a fi percheziția și ridicarea sistemelor informatice utilizate de infractori.

Totodată, s-a atestat problematica distribuirii pornografiei infantile prin intermediul serviciilor furnizorilor Internet din stânga Nistrului. În urma mai multor operațiuni de documentare a distribuirii pornografiei infantile, pe teritoriul Republicii Moldova controlat de autoritățile constituționale frecvența distribuirii pornografiei infantile a scăzut, iar ca urmare ponderea comiterii infracțiunii de pe teritoriul din stânga Nistrului s-a majorat. Cel mai mare furnizor Internet de pe teritoriul transnistrean nu practică păstrarea datelor cu privire la traficul informatic, ceea ce facilitează anonimitatea persoanelor care comit infracțiuni informatice.

Pe parcursul anului 2017 se atestă o creștere a infracțiunilor comise față de perioada analogică a anului precedent, astfel, în anul curent au fost intentate 31 de cauze penale, iar în anul precedent – 25 de cauze penale.

Acest lucru se datorează faptului că pe parcursul anului curent în procesul de documentare a infracțiunilor de pornografie infantilă a fost identificat un nou fenomen, în care sunt implicați mai mulți copii, sub denumirea de „auto-producere a materialelor cu conținut de pornografie infantilă”, adică producerea pornografiei infantile de către înseși persoanele minore care apar în materialele respective, faptele fiind, de regulă, săvârșite de către persoane minore cu vârsta între 8-14 ani.

Pornografia infantilă reprezintă o problemă majoră a spațiului virtual, care s-a extins cu ajutorul internetului la nivel planetar. Fenomenul de pornografie infantilă are implicații economice și sociale adânci, afectând un număr mare de copii minori care sunt supuși abuzurilor și exploatării sexuale.

Pornografia infantilă trebuie examinată și instrumentată în contextul acțiunilor de abuzare a copiilor, inclusiv cel al crimei organizate, care include prostituția și traficul de persoane.

Dezvoltarea mijloacelor de comunicație și a sistemelor informatice impune o reanalizare a paradigmei constituționale a libertății de exprimare, pentru dezvoltarea unei societăți virtuale cibernetice echilibrate, care să impună respectarea aceluiași valori și norme ca cele unanim acceptate pentru societatea reală, cu atât mai mult cu cât spațiul virtual influențează din ce în ce mai mult lumea reală.

Drepturile și libertățile fundamentale promovate și protejate în lumea materială reală trebuie să fie impuse și în lumea virtuală, fără discriminare. Valorile statului de drept nu pot fi protejate aleatoriu, ele fiind aceleași, indiferent de spațiul, real sau virtual, în care se desfășoară. De altfel, internetul nu este o societate paralelă perfectă, ci creează - prin facilitățile sale de comunicare și de răspândire a informației - pericole pe care lumea reală nu le-a cunoscut până acum.

Existența, în spațiul virtual, a materialelor pornografice cu minori, a generat din partea factorilor de decizie o preocupare accentuată la nivel internațional, în vederea descurajării și sancționării activităților de producere și răspândire a acestor materiale, iar presiunea opiniei publice, care s-a amplificat în ultimii ani cu privire la această problemă, a condus, treptat, la fundamentare a unor principii de acțiune, precum și a unor norme juridice cu aplicabilitate extrateritorială, de natură să descrie, cât mai precis, faptele supuse sancțiunii penale și să faciliteze cooperarea internațională destinată combaterii fenomenului pornografiei infantile. Spre exemplu, Google se implică în eradicarea pornografiei infantile pe internet, prin finanțarea și găsirea unor metode eficiente pentru reperarea, reclamarea și înlăturarea imaginilor explicite specifice [3].

Organismele internaționale și autoritățile naționale sunt preocupate să asigure și în spațiul cibernetic protecția juridică a valorilor apărute prin lege, fără a impune însă o cenzură a informațiilor puse la dispoziție pe această cale. Totodată, urmăresc garantarea exercitării drepturilor și libertăților omului. În același timp, anumite comunicări prin internet ar trebui declarate ilegale, în special cele în legătură cu terorismul, rasismul, crima organizată și pornografia. În aceste cazuri, libertatea de expresie trebuie „amputată”, fără teamă că se vor încălca drepturi și libertăți fundamentale [3, p.7].

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Creșterea pericolului pornografiei infantile pe internet. În <https://www.scribd.com/doc/212823019/9-Cresterea-Pericolului-Pornografiei-Infantile-Pe-Internet-gavril-Paraschiv-ro> (accesat la 03.04.2018)
2. Stolojescu Alexandru-Georgian. Managementul prevenirii și combaterii pornografiei infantile prin sistemele informatice. Teză de doctorat. București, 2015.
3. Probleme juridice privind conținuturile negative din Internet. În <http://www.legi-internet.ro/articole-drept-it/probleme-juridice-privind-conținuturile-negative-dininternet/pornografia-infantila-in-internet.html> (accesat la 03.04.2018)

Gheorghe VARVARICI,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

REPERE CONCEPTUALE PRIVIND LATENȚA CRIMINALITĂȚII PENITENCIARE

Rezumat

Potrivit autorului, existența criminalității latente în mediul penitenciar reprezintă un pericol real pentru securitatea persoanei în sistemul execuțional-penal, profilează scopul pedepsei, diminuând considerabil nivelul acțiunii educative asupra condamnaților. Totodată, prevenirea criminalității latente în locurile de detenție și a urmărilor negative ale existenței acesteia nu este posibilă fără o cunoaștere clară a esenței sale criminologice, determinarea noțiunii, semnelor și tipurilor ei. În context, se menționează că latentizarea criminalității penitenciare își are specificul său, condiționat de caracterul izolat al instituțiilor penitenciare, regimul special de funcționare al acestora și asigurarea procesului execuțional penal.

Cuvinte-cheie: criminalitate penitenciară, criminalitate latentă, mediu penitenciar, latență naturală, latență artificială, cauzele latenței.

Summary

According to the author, the existence of latent criminality in the penitentiary environment represents a real threat to the person's security in the execution-criminal system, predicting the purpose of the punishment, significantly diminishing the level of educational action against the convicts. At the same time, the prevention of latent criminality in places of detention and the negative consequences of its existence is not possible without a clear knowledge of its criminological essence, determination of its notion, its signs and types. In this context, it is mentioned that the lateness of the penitentiary crime has its specificity, conditioned by the isolated character of the penitentiary institutions, the special regime of their operation and ensuring the criminal enforcement process.

Keywords: penitentiary criminality, latent criminality, penitentiary environment, natural latency, artificial latency, causes of latency.

Introducere. Pentru criminologie ca ramură social-juridică a științei o importanță deosebită o are sistematizarea cunoștințelor care se referă la diferite manifestări infracționale. Unul din obiectele care reprezintă un interes științific, este criminalitatea latentă, inclusiv cea existentă în locurile de detenție. Însăși existența criminalității latente în instituțiile penitenciare are urmări evidente cu semnificație criminologică în rândul cărora urmează de evidențiat: distorsiunea viziunii despre proporțiile reale ale criminalității în locurile de detenție, despre mărimea și caracterul pagubei cauzate unui condamnat concret, instituției penitenciare și sistemului execuțional penal în ansamblu; b) apariția obstacolelor pentru elucidarea cauzelor și condițiilor, care contribuie la comiterea infracțiunilor în mediul penitenciar și respectiv a înlăturării lor în timp util; c) îngreunarea realizării principiului inevitabilității răspunderii pentru fapte ilegale, ceea ce apare ca factor negativ în formarea motivării penitenciare criminogene a condamnaților; d) formarea opiniei despre impunitatea și incapacitatea administrației instituției penitenciare

de a verifica procesele sociale negative care au loc; punerea la îndoială de către condamnați a capacității instituțiilor și organelor sistemului execuțional penal de a asigura securitatea personală, a apăra drepturile și interesele legitime ale condamnaților; e) limitarea posibilității pentru prognozarea comportamentului infracțional în mediul penitenciar și elaborarea unor programe și metodici preventive eficiente.

Prevenirea criminalității latente în locurile de detenție și a urmărilor negative ale existenței sale nu este posibilă fără o cunoaștere clară a esenței sale criminologice, determinarea noțiunii, semnelor și tipurilor. Spre regret, toate aceste întrebări rămân până în prezent discutabile în criminologie.

Vom atrage, în primul rând, atenția asupra unor particularități criminologice ale criminalității latente în locurile de detenție.

În primul rând, acestea, ca și oricărui fenomen social, îi sunt caracteristice mecanisme interne de dezvoltare. Aceasta, în opinia unor savanți, posedă propria istorie și logică internă de dezvoltare, capacitate de a avea o influență inversă asupra condițiilor care o generează; utilizează în scopuri proprii procesele sociale negative și deseori se contrapun acțiunii sociale pozitive [1, p. 60].

Înțelegerea esenței oricărui proces cu semnificație criminologică poate fi realizată doar în cazul când vor fi corect determinate condițiile realizării acestuia. Latența criminalității penitenciare nu este o excepție. Ca și orice fenomen din domeniul social-juridic, ea poate fi examinată din punct de vedere al determinantelor, care îi stabilesc conținutul și forma. Latentizarea criminalității penitenciare își are specificul său, condiționat de caracterul izolat al instituțiilor penitenciare, regimul special de funcționare al acestora și asigurarea procesului execuțional penal.

Cauzele generale ale criminalității se manifestă în locurile de detenție prin mijlocire, adică se realizează prin procese și fenomene, care au loc în perioada ispășirii pedepsei. Specificul determinatelor stabilește apariția unui tip distinct de criminalitate, care în literatura criminologică este numit „criminalitate penitenciară”. Criminalitatea în locurile de detenție întotdeauna a atras o atenție sporită din partea criminologilor. Fiind parte a criminalității în ansamblu, ea reprezintă o consecință directă a contradicțiilor existente în societate și în sistemul execuțional penal, care se refractă prin condițiile izolării condamnaților de societate. Totodată, criminalitatea penitenciară, conform opiniei majorității specialiștilor, păstrează aceleași semne ca și criminalitatea generală [2, p. 45].

Însăși existența criminalității în instituțiile penitenciare reprezintă un fenomen nestandard care nu corespunde destinației respectivelor instituții.

Criminalitatea condamnaților se caracterizează inclusiv printr-un astfel de indicator cum ar fi latența. Dacă pentru criminalitatea generală latența reprezintă un indicator standard, atunci pentru locurile de detenție acesta mai degrabă ar trebui să reprezintă o excepție. Însă în mod paradoxal, nivelul latenței infracțiunilor în locurile de detenție nu este mai scăzut decât media pe țară iar pe unele tipuri chiar le depășește.

Astfel pe de o parte, condamnatul se află în izolare sub un control permanent iar influența factorilor criminogeni generali asupra sa este redusă sau modi-

ficată esențial. Pe de altă parte, latența înaltă a criminalității generale nu suportă modificări în instituțiile penitenciare.

Totodată, fiind un proces autodeterminant, latența criminalității analizate concentrează în sine calități negative ale comunității penitenciare. De exemplu, în opinia unor autori, „fenomenul în cauză este determinat chiar de procesul ispășirii pedepsei” [3, p. 11]. Însăși faptul existenței criminalității latente indică asupra unor procese criminogene profunde, care au loc în instituțiile penitenciare.

Existența criminalității latente în mediul penitenciar reprezintă un pericol real pentru securitatea persoanei în sistemul execuțional-penal, profilează scopul pedepsei, diminuând considerabil nivelul acțiunii educative asupra condamnaților.

Cu referire la criminalitatea latentă urmează de menționat că majoritatea cercetătorilor înclină spre varianta că aceasta reprezintă partea ascunsă a criminalității, care nu a devenit cunoscută organelor de drept și nu (sau) și-a găsit reflectarea în statistica penală [4, p. 30].

Orice infracțiune, indiferent de gravitatea acesteia, în locurile de detenție capătă un caracter specific din punct de vedere al latenței. Pe de o parte, este evident că nivelul latentizării criminalității penitenciare se află în dependență directă de nivelul de informare a funcționarilor instituției penitenciare cu privire la procesele criminogene interne care au loc în mediul condamnaților. În acest sens latența criminalității latente trebuie să cuprindă doar acel masiv al faptelor social-periculoase, care nu au devenit cunoscute administrației instituției penitenciare.

Însă această ipoteză nu și-a găsit confirmarea în procesul cercetării. Datele obținute mărturisesc despre faptul că orice fapte antisociale care au loc în condițiile instituțiilor penitenciare pot fi examinate ca natural-latente, deoarece caracterul închis al sistemului administrației penitenciare determină și nivelul relațiilor reciproce în instituții. Majoritatea autorilor sânt de opinia că fenomenul în cauză este caracteristic doar pentru deținuți [5, p. 15]. Există opinii conform cărora și funcționarii instituțiilor penitenciare formează grupul său, care din motive obiective nu este cointerestat în declararea infracțiunilor, comise în locurile de detenție.

Într-un mod sau altul, latența infracțiunilor comise în locurile de detenție, poate fi clasificată în două grupuri mari:

1) intenționată, adică care depinde de voința unor persoane concrete. Ca subiecți ai latentizării intenționate pot fi condamnații și funcționarii instituțiilor penitenciare, care nu sânt cointeresați în înregistrarea criminalității penitenciare. De aceea, ținând cont de componența subiecților, o astfel de latență apare în rezultatul:

a) latentizării naturale primare, adică, când este creată prin acțiunile persoanelor, care au o atribuție nemijlocită la evenimentul infracțiunii (infractorii, victimele, martorii);

b) latentizării naturale secundare – proces condiționat de acțiunile (inacțiunile) funcționarilor cărora le revine obligațiunea controlului asupra ordinii și condițiilor executării și ispășirii pedepsei privative de libertate. Latentizarea secundară, la rândul său, poate fi divizată în două tipuri:

– situativă – presupune că funcționarii creează condiții pentru latentizarea comportamentului infracțional în funcție de situația creată. În astfel de cazuri, în

calitate de factor de bază apare situația – „o proprietate obiectivă, a circumstanțelor, ajungând în care funcționarii sistemului administrației penitenciare, nu sânt capabili să aprecieze corect evenimentele” [6, p. 43].

– recidivă – reprezintă în sine acțiuni sistemice ale funcționarilor, în vederea calificării acțiunilor ilegale ale condamnaților în categoria faptelor care se încadrează în limitele legale. În cazul dat este utilizat termenul „recidiv” deoarece orice calificare a unei infracțiuni drept un delict sau orice formă de „deviere” de la înregistrare, poartă un caracter sistemic și prin urmare, nu poate fi examinat ca fiind doar repetată. Reieșind din aceste considerente, unii autori, propun chiar o astfel de noțiune cum ar fi „latența recidivei” [7, p. 83].

În baza celor relatate, ținând cont de abordările științifice referitoare la noțiunea criminalității latente, considerăm a fi posibilă utilizarea în aparatul terminologic al orientării penitenciare a criminologiei a unor termeni, cu semnificație diferită.

Termenul „latența criminalității penitenciare” poate fi utilizat în două sensuri:

a) ca un indicator statistic independent, utilizat în cadrul cercetării criminologice selective destinat pentru caracteristica criminalității în locurile de detenție, stabilirii stării sale reale, structurii și nivelului;

b) ca proprietate a criminalității penitenciare, factor semnificativ sub aspect criminologic, având consecințe negative care influențează situația criminogenă în locurile de detenție.

Termenul „criminalitatea penitenciară latentă” reprezintă acea parte a criminalității reale în locurile de detenție, care deși se manifestă în acțiuni, care conțin toate semnele unor componente concrete de infracțiuni, însă care în virtutea anumitor cauze (atât subiective, cât și obiective) nu au fost calificate ca infracțiuni, persoanele care le-au comis nu sunt recunoscute vinovate, iar măsurile răspunderii penale nu-și găsesc destinatarii pentru aplicare.

În afară de aceasta, aparatul terminologic al criminologiei penitenciare necesită a fi completat cu termenul „latentizarea criminalității în locurile de detenție”. Unii autori l-au utilizat în lucrările lor, însă care-va concepte ale acestuia nu au fost propuse [8, p. 109].

În corespundere cu investigațiile noastre teoretice prin latentizarea criminalității penitenciare urmează a înțelege un proces autodeterminant de legalizare a unui comportament social-periculos al condamnaților, bazat pe proprietatea criminalității penitenciare de a rămâne în afara cadrului reacției juridico-penale, fie aprecierea neadecvată gravității infracțiunii comise, generată de lacunele existente în modul de organizare a executării și ispășirii pedepsei cu închisoare.

Astfel, dacă latența infracțiunilor reprezintă mai degrabă o potențială posibilitate de a fi ascuns, atunci latentizarea reprezintă o latență care se realizează și are drept rezultat obiectivarea „necunoașterii” atentatului infracțional. Latentizarea premeditată a criminalității penitenciare reprezintă un tip juridico-conflictual de comportament.

În contextul celor menționate mai sus urmează de menționat că, printre multiplele probleme care însoțesc executarea pedepsei cu închisoare, un impedi-

ment esențial în eficientizarea sa îl creează latentizarea artificială a infracțiunilor comise de către condamnați.

Analiza literaturii științifice și cercetarea desfășurată a fenomenului în cauză a permis evidențierea a trei domenii de bază, în care se formează condiții favorabile pentru formarea tipului respectiv de latență și anume:

- 1) domeniul asigurării informaționale a procesului execuțional penal;
- 2) domeniul influențării educative asupra funcționarilor instituțiilor penitenciare;
- 3) domeniul reglementării juridice al activității instituțiilor penitenciare.

Domeniul asigurării informaționale a procesului execuțional-penal determină gradul de informare al tuturor subiecților influențării educative despre posibile acțiuni ilegale ale condamnaților sau ale altor categorii de persoane aflate pe teritoriul instituțiilor penitenciare. Informația trebuie să conțină nu doar comunicări despre procesele negative, care au loc în instituțiile penitenciare dar și împrejurările pozitive, care în anumite condiții pot fi aplicate în scopul corijării condamnaților. Totodată urmează de menționat, că dacă funcționarii instituțiilor penitenciare și condamnații nu posedă informația completă privind comportamentul necesar și admis în locurile de detenție, atunci aceștia nu-și vor putea realiza pe deplin posibilitățile în vederea prevenirii activităților ilegale.

Sursele din care angajații instituțiilor penitenciare obțin informația despre toate procesele criminogene care au loc în mediul condamnaților pot fi cele mai diverse. În cazul dat, în opinia noastră, trezește o anumită îngrijorare faptul că mulți autori pun accentul pe rolul serviciilor operative al instituțiilor penitenciare [9, p. 69-70]. Bineînțeles, culegerea informației intră în sarcinile serviciilor operative ale instituțiilor penitenciare, însă condițiile obținerii ei nu oferă posibilitate pentru aplicarea generală a acesteia [10, p. 106].

În ansamblu, este posibil de a vorbi despre minim trei grupuri de circumstanțe din domeniul asigurării informaționale a procesului execuțional-penal, care participă în mecanismul determinării criminalității penitenciare latente și anume: a) informarea proastă a personalului și condamnaților despre căile de apărare a drepturilor acestora, prin intermediul mijloacelor legale; b) informarea proastă a angajaților instituțiilor penitenciare despre acele procese și fenomene criminogene care pot avea loc în instituția penitenciară; c) informarea proastă a factorilor de decizie care dirijează sistemul execuțional penal cu privire la procesele negative care au loc în instituțiile penitenciare și formele de reacționare a administrației (este realizată, de regulă, în cadrul controlului departamental) [11, p. 45-46].

Caracterizând ultima din formele propuse de informare, ar putea fi exprimată supoziția cu privire la faptul că ea ar trebui să fie valabilă în privința factorilor de decizie, dar și a păturilor largi ale societății.

Unii autori propun de a evidenția în calitate de astfel de subiecți mijloacele de informare în masă, realizând astfel principiul democratismului în procesul executării pedepselor penale [12, p. 9].

În ansamblu, lipsa informației veridice, atât despre mijloacele de apărare a intereselor sale, cât și despre formele de reacționare la încălcarea legislației în

vigoare, conduce la faptul că latentizarea penitenciară este exprimată prin informarea insuficientă.

Un loc central în sistemul aprecierii corecte a activității ilegale a condamnaților și activității de aplicare a legii de către funcționarii instituțiilor penitenciare îl ocupă domeniul reglementării juridice a instituțiilor penitenciare, în special, al profilaxiei penitenciare. O astfel de influențare poate fi realizată cu ajutorul unui sistem de mijloace juridice, care formează în totalitate mecanismul reglementării juridice al influențării educativ-profilactice asupra condamnaților.

Un alt domeniu legat de problemele criminalității latente artificiale ține de evidențierea lacunelor și erorilor la realizarea înregistrării primare și a evidenței statistice a infracțiunilor comise în instituțiile penitenciare, precum și a studierii neajunsurilor în activitatea administrației în vederea descoperirii infracțiunilor și asigurării cercetării lor complete și multilaterale.

Spre regret, astăzi, ca și în anii precedenți, un criteriu determinant al eficienței activității instituțiilor penitenciare este starea criminalității. Faptul dat creează impedimente semnificative în atragerea la răspundere penală a condamnaților deoarece instituțiile în care au fost comise infracțiunile, sânt trecute la categoria instituțiilor cu o situație operativă nefavorabilă. În acest context administrația ignoră existența infracțiunilor, trecându-le în categoria abaterilor disciplinare. Urmează de menționat că această practică se referă nu doar la infracțiunile cu caracter violent dar și la cele cu caracter cupidant [13, p. 19]. Totodată, dacă faptul comiterii infracțiunii nu este posibil de a fi ascuns, atunci reprezentanții administrației încearcă a trece o infracțiune gravă în categoria celor mai puțin grave.

Studierea practicii luptei cu criminalitatea în locurile de detenție permite să concluzionăm că un număr anumit de condamnați, care au comis careva infracțiuni, pe anumite motive nu sunt atrași la răspundere penală. Sânt prezente și cazurile când interacțiunile între angajați și deținuți se transformă în neformale, iar ca rezultat are loc ascunderea ilegalităților (în special a infracțiunilor ușoare și a abaterilor disciplinare).

Destul de negativ asupra situației operative în instituțiile penitenciare se răsfrânge toleranța față de faptele condamnaților care fac parte din organizațiile de inițiativă și alte persoanelor care ocupă anumite poziții în mediul formal, care fac abuz de poziția sa, depășesc atribuțiile în detrimentul altora. Cu alte cuvinte administrația nu dorește să-i pedepsească pe activiștii care fac exces de zel. Se răsfrâng negativ și încercările administrației de a face „ordine” bazându-se pe grupările condamnaților de orientare negativă.

Lacunele respective în înregistrarea infracțiunilor sânt condiționate de presiunea pusă pe administrație din partea organelor ierarhice cu cererea de diminuare a criminalității fără o asigurare cu condiții obiective de realizare a acesteia. În acest sens împărtășim opinia autorului I. Carpeț potrivit căruia atunci când practicienii nu vor fi puși în situația de a crea latență artificială, aceștia vor lucra mai bine [14, p. 62]. În prezent „mâinile” administrației sânt legate de o anumită cifră, în afara căreia ea nu poate ieși după numărul de infracțiuni înregistrate.

Există însă și alte cauze ale tănuirii infracțiunilor comise în instituțiile pe-

nitenciare. Uneori cauzele neînregistrării infracțiunilor rezidă în tendința unor funcționari de a indica în notele informative o situație favorabilă vis-a-vis de criminalitatea în rândul condamnaților [15, p. 29].

Practica existentă până în prezent, de a-i sancționa disciplinar în legătură cu comiterea de către condamnați a infracțiunilor, îi face în unele cazuri cu „acordul” părții vătămate să atribuie faptul cauzării unor vătămări corporale pe seama unor accidente. În astfel de cazuri nu este deschis dosar penal deoarece în derularea lui nu există părți cointeresate. Motivele funcționarilor instituției sânt destul de convingătoare: lipsa sancțiunilor disciplinare le oferă posibilitatea să înainteze în carieră, asigură un regim mai blând de lucru, permite de a primi premii etc. [16, p. 174].

Printre cauzele latenței infracțiunilor urmează a indica și nivelul scăzut al calificării profesionale al unor funcționari, care nu le permite să califice corect anumite încălcări.

De asemenea, nu pot fi trecute cu vederea și infracțiunile, comise chiar de către funcționari. Acestea pot fi fapte, legate de „colaborarea” cu delincvenții, când angajații instituțiilor penitenciare le oferă careva beneficii și facilități ilegale. Către infracțiunile cu un grad înalt de latență, comise în instituțiile penitenciare de către angajați, urmează a atribui coruperea pasivă, stabilirea relațiilor neregulate cu condamnații și transmiterea către aceștia a diferitor obiecte interzise (în cazurile când acestea capătă caracterul unei fapte condamnabile penal), depășirea atribuțiilor de serviciu.

O parte considerabilă a respectivelor infracțiuni este comisă din interese materiale, fiind un tip de „afacere”, totodată activitatea infracțională poate purta un caracter stabil și sistematic fiind constituită din mai multe acte infracționale. Divulgarea unor astfel de infracțiuni nu este convenabilă atât angajaților cât și condamnaților.

Astfel, toate cauzele tănuirii infracțiunilor de către funcționarii instituțiilor penitenciare poate fi divizată convențional în:

1. *Rămășițe istorice*, legate, mai întâi de toate de adaptarea tradițională a nivelului infracțiunilor înregistrate de interesele false ale organelor de drept, și nu de controlul societății și statului asupra criminalității.

O astfel de practică defectuoasă s-a stabilit pe timpurile, când criminalitatea era percepută la nivel ideologic, doar ca un fenomen temporar. În condițiile unei astfel de abordări organelor de drept le revenea sarcina de dezrădăcinare a criminalității. Neavând posibilitate obiectivă de a lichida în mod real criminalitatea, în special în condițiile umanizării treptate al regimului ispășirii pedepsei, funcționarii se învățau prin diferite metode să înfrumusețeze realitatea criminologică.

2. *Cauzele legate de personal*. Situația legată de cadre în organele de drept per ansamblu, cât și nemijlocit în instituțiile penitenciare rămâne dificilă deoarece crește decalajul între profesionalismul și gradul de organizare al lumii interlope, pe de o parte, și nivelul insuficient al pregătirii, experienței și incompletării organelor de drept pe de altă parte.

3. *Finanțarea insuficientă și baza materială precară* a instituțiilor peniten-

ciare care contribuie la determinarea unor angajați să recurgă la obținerea unor venituri ilegale.

4. *Cauze social-psihologice* ale evidenței incomplete a infracțiunilor în instituțiile penitenciare, legate în special de neîncrederea condamnaților în ansamblu și a victimelor infracțiunilor în particular, în posibilitățile profilactice ale administrației instituției. Acțiunile ilegale ale angajaților instituțiilor penitenciare discreditează executarea pedepsei iar ca urmare se poate resimți o lipsă de încredere între administrație și condamnați. În multe cazuri astfel de fapte devin argumente forte ale persoanelor cu o orientare negativă în folosul ideologiei comunității penitenciare [17, p. 113].

5. *Cauzele tehnice* sunt condiționate de schimbările frecvente ale formei de evidență și a notelor informative, ceea ce nu permite obținerea unor date statistice comparabile în funcție de mai mulți parametri. În mare măsură, aceasta este legat de cadrul normativ și cerințele organizaționale instabile.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Пенитенциарная криминология. Под общ. ред. Ю.М. Антоняна. Рязань: Академия права и управления Минюста России, 2004. 325 с.
2. Агеева Ю. Пенитенциарная преступность. În: Следователь. 2001. № 5. с. 44-47.
3. Яковлев А. Факторы латентности преступлений, совершаемых в учреждениях уголовно-исполнительной системы России. În: Уголовно-исполнительная система: право, экономика, управление. 2007. № 6. с. 9-12.
4. Алексеев А. Криминология. Курс лекций. Изд. 4-е исправ. и перераб. Москва: «Щит-М», 2004. 344 с.
5. Калинин Ю. К вопросу о понятии, сущности и основных чертах пенитенциарного преступления. În: Человек: преступление и наказание. 2004. № 4.(48). с. 13-16.
6. Крылова Г. Личностные и ситуационные детерминанты профессионального становления сотрудников уголовно-исполнительной системы. Монография. Липецк: ЛФ ВЮИ ФСИН России, 2006. 171 с.
7. Суменков А. Латентность рецидива осужденных в местах лишения свободы. În: Проблемы и перспективы развития уголовно-правовой науки: Материалы международной научно-практической конференции. Пенза: Информационно – издательский центр ПГУ 2006. с. 82-86.
8. Лунев В. Юридическая статистика. Москва: Юристъ, 1999. 400 с.
9. Артемьев Н., Некрасов А. Рецидивная преступность в местах лишения свободы: криминологическая характеристика и предупреждение. Самара: Самарский юридический институт ФСИН России, 2007. 174 с.
10. Фильченко А., Уваров И. Оперативно-розыскная профилактика пенитенциарной преступности. În: Актуальные проблемы современного российского права. Невинномысск: НГГТИ, 2007. с. 104-108.
11. Черков В. Правоотношения между сотрудником оперативного под-

разделения и его руководителем в процессе осуществления ведомственного контроля за оперативно-розыскной деятельностью. În: Актуальные проблемы борьбы с преступностью в Сибирском регионе. Красноярск: СибЮИ МВД России, 2009. с. 43-46.

12. Супонев С. Взаимодействие исправительных учреждений со средствами массовой информации. Автореферат диссертации кандидата юридических наук. Москва: Академия управления МВД России, 2001. 22 с.

13. Прысь Е. Борьба с хищениями чужого имущества, совершаемыми осужденными в исправительных колониях: Автореферат диссертации кандидата юридических наук. Рязань, 1998. 29 с.

14. Карпец И. Преступность: иллюзии и реальность. Москва: Российское право, 1992. 432 с.

15. Аргунова Ю. Изменения показателей преступности против личности. În: Преступность, статистика, закон. Москва, 1991. с. 27-33.

16. Расторопов С. Борьба с умышленными тяжкими телесными повреждениями, совершенными осужденными в ИТК. Рязань: Рязанский институт права и экономики МВД РФ, 1996. 322 с.

17. Уваров И. Об истоках формирования идеологии пенитенциарного сообщества. În: Очерки современной камералистики. 2008. № 2. с. 111-114.

Gheorghe VARVARICI,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

UNELE CONSIDERENTE PRIVIND CRIMINALITATEA LATENTĂ

Rezumat

Prezentul articol abordează unele aspecte specifice criminalității latente. Astfel, potrivit autorului, prin criminalitate latentă se subînțelege totalitatea faptelor infracționale care, de fapt, sunt săvârșite în realitate, însă nu sunt înregistrate de organele de drept și, respectiv, nu sunt reflectate în statistica oficială. Prin urmare, sunt evidențiate mai multe clasificări ale respectivului fenomen, orientate spre relevarea diferitor legități ale infracționalității latente în general și a unor tipuri separate. În concluzie, se menționează că existența criminalității latente este destul de jenantă în condițiile în care proporția de infracțiuni descoperite sau de vinovați identificați nu rămâne constantă, nici de la o perioadă la alta, nici în ceea ce privește numărul celor care atentează la viața și sănătatea persoanei.

Cuvinte-cheie: criminalitate, criminalitate latentă, cifra neagră a criminalității, criminalitate latentă naturală, criminalitate latentă artificială.

Summary

This article addresses some specific aspects of latent criminality. Thus, according to the author, latent criminality means all the criminal offenses that are actually committed, but are not recorded by the law enforcement bodies and, respectively, are not reflected in the official statistics. Therefore, several classifications of this phenomenon are highlighted, focusing on revealing different laws of latent criminality in general and of some separate types. In conclusion, it is mentioned that the existence of latent criminality is quite embarrassing given that the proportion of detected offenses or identified offenders does not remain constant either from one period to the next, or in terms of the number of those who endanger the person's life and health.

Keywords: criminality, latent criminality, the black figure of criminality, natural latent criminality, artificial latent criminality.

Introducere. În teoria și practica criminologică sunt cercetate formele criminalității în funcție de gradul cunoașterii, relevării, înregistrării, verificării și soluționării judiciare. Criminologia studiază formele criminalității conform acestor criterii, în primul rând, în scopuri profilactice. Aceste studii sunt importante, de asemenea, fiindcă explicarea fiecărei categorii de criminalitate și a relațiilor dintre ele permite înțelegerea corectă a criminalității în ansamblu și avertizează despre capcana pe care o poate reprezenta uneori statistica pentru criminologie.

În literatura criminologică variază numărul formelor criminalității după gradul de descoperire și cunoaștere, evidențiate de diferiți autori. Uneori diferă și viziunile specialiștilor privind conținutul anumitor categorii de criminalitate. Astfel, majoritatea criminologilor români disting după aceste criterii patru forme sau niveluri ale fenomenului infracțional: 1) criminalitatea reală; 2) criminalitatea aparentă (relevată sau descoperită); 3) criminalitatea legală (judecată); și 4) „cifra neagră” a criminalității [1, p. 83-89; 2, p. 21; 3, p. 29-33]. Unii autori evidențiază

doar trei feluri principale de criminalitate: 1) criminalitatea reală; 2) criminalitatea relevantă sau aparentă; și 3) „cifra neagră” a criminalității [4, p. 23-24].

Este cunoscut faptul că diferența dintre criminalitatea reală și criminalitatea aparentă poartă numele de „cifra neagră a criminalității” și ea se referă la acea proporție considerabilă de infracțiuni care, din diferite motive, rămâne necunoscută.

„Cifra neagră” a criminalității, denumită și „criminalitatea ocultă” sau „criminalitatea latentă”, cuprinde totalitatea infracțiunilor săvârșite în cadrul criminalității reale, dar nerelevante și, desigur, neînregistrate în statistica generală, implicit și în statistica judiciară penală (criminală) [5, p. 283; 6, p. 99; 7, p. 222]. „Cifra neagră” a criminalității, de regulă, este divizată în două tipuri [8, p. 33; 9, p. 15]: criminalitatea necunoscută (criminalitatea latentă naturală), adică infracțiunile care, din anumite considerente, n-au fost aduse la cunoștință organelor de drept sau acestea nu dispun de nici o informație despre ele și criminalitatea ascunsă sau tăinuită (criminalitatea latentă artificială) – infracțiuni al căror fapt, deși a fost sesizat organelor de urmărire penală sau le este cunoscut acestora, nu au fost înregistrate și deci nu au fost reflectate în dările de seamă statistice în urma acțiunilor ilegale ale organelor respective.

Potrivit autorului M. Bârgău, prin termenul „criminalitate latentă” se subînțelege totalitatea faptelor criminale care, de fapt, sunt săvârșite, dar nu sunt înregistrate de organele de drept și, respectiv, nu sunt reflectate în statistica oficială. În literatura juridică, criminalitatea latentă este adesea definită ca totalitatea infracțiunilor nedeclarate, dar cunoscute organelor de drept [10, p. 67].

În prezent, criminalitatea latentă este examinată sub două aspecte: în complex și pe anumite tipuri de infracțiuni. Autorii care și-au consacrat lucrările studierii în complex a criminalității latente, acordă o atenție sporită noțiunii și naturii acesteia. Astfel, autoarea N. Sazonova apreciază criminalitatea latentă ca fiind cea parte a criminalității care se exprimă prin totalitatea infracțiunilor care nu au intrat în sistemul evidenței statistice oficiale, care se caracterizează prin anumite particularități de apariție și evoluție, caracter social și juridico-penal, pericol social, care își are propriile caracteristici calitative și cantitative, limite de timp și spațiu [11].

Prezintă interes abordarea lui V. Luneev față de problema criminalității latente ca proces. Utilizând noțiunea de „latentizare a criminalității”, autorul examinează criminalitatea latentă prin prisma elucidării și prevenirii acesteia, indică faptele alarmante care mărturisesc despre proporțiile acesteia [12].

În manualele de criminologie problema criminalității latente este abordată tot mai frecvent. Astfel, în manualul de criminologie sub redacția lui A. Dolgova se menționează că criminalitatea latentă este o problemă multiaspectuală, care este studiată la nivel interdisciplinar și urmează a fi soluționată în aceeași ordine [13].

În afară de abordarea complexă față de studierea criminalității latente există și cea selectivă, a cărei esență constă în cercetarea separată a latenței anumitor categorii de infracțiuni și subiecții care comit aceste infracțiuni.

Avantajul de bază al respectivei abordări constă în faptul că ea se bazează pe studierea profundă a unui tip concret de criminalitate latentă, pune în evidență determinantele sale de bază, contribuie la o apreciere mai exactă a proporțiilor

acesteia și ca urmare, elaborarea unor măsuri pentru o reacționare rapidă și exactă a organelor de drept.

Autorii A. Șleapocinikova și G. Zabreanski prin criminalitate latentă subînțelegeau infracțiunile ascunse de unul din organele care, potrivit legii, este împuțernicit să cerceteze sau să examineze cauzele penale pe infracțiunile comise [14].

În opinia lui V. Pankratova, criminalitatea ascunsă reprezintă o totalitate de infracțiuni nerelevante de către organele de drept și care respectiv nu și-au găsit reflectarea în evidența faptelor pasibile de pedeapsă penală [15].

V. Kudreavțev a ajuns la concluzia că criminalitatea latentă este formată din infracțiunile nerelevante de către sistemul justiției penale, motiv pentru care nu au atras aplicarea măsurilor de constrângere statală sau obștească [16].

C. Inșakov prin criminalitate latentă subînțelege partea neînregistrată a criminalității reale [17]. Noțiunea respectivă reiese din faptul că criminalitatea latentă urmează a fi cercetată sub aspectul deplinătății luării la evidență a infracțiunilor. În ansamblu, este o noțiune corectă, însă care ține cont de un singur semn al criminalității latente și nu oferă un tablou deplin despre acest fenomen complex.

Deseori în noțiunea criminalității latente sunt incluse și infracțiunea latentă și persoanele care au comis respectiva infracțiune. Însă acest fapt atrage un șir de consecințe negative, începând cu amestecarea semnelor noțiunilor în cauză până la subrogarea reciprocă. În opinia noastră, problema delimitării respectivelor noțiuni ține de stabilirea inexactă a obiectului de cercetare. Dacă obiectul de cercetare îl constituie criminalitatea latentă în ansamblu, atunci ea urmează a fi înțeleasă doar ca o totalitate de infracțiuni neînregistrate. Totodată, prin infracțiune latentă urmează de înțeles nu doar infracțiunile neînregistrate, dar și cele în care sunt prezente erori de calificare a faptei infracționale.

Referindu-ne la latența infractorilor, urmează de menționat că aceasta se formează în cazurile în care infractorii nu au fost stabiliți, trași la răspundere penală și pedepsiți, cum ar fi, de exemplu, în cazul infracțiunilor nedescoperite.

Astfel, pot fi evidențiate diverse tipuri de latență reieșind din obiectul cercetării, și anume:

- 1) Latența criminalității în ansamblu;
- 2) Latența unor tipuri de criminalitate (de exemplu, de corupție, ecologice);
- 3) Latența unor infracțiuni concrete (doar a omorurilor, furturilor);
- 4) Latența infractorilor (persoanelor care au comis infracțiuni).

Cele relatate mai sus demonstrează că până în prezent nu a fost formulată o noțiune unică a criminalității latente. Înainte de a formula noțiunea latenței criminalității, este oportun de a evidenția câteva ipoteze importante: în primul rând, criminalitatea latentă reprezintă o parte a criminalității, în al doilea rând, ea posedă caracteristici cantitative și calitative proprii, în al treilea rând, dinamica sa, de regulă, este opusă dinamicii criminalității înregistrate, în al patrulea rând, structura criminalității latente este deosebită de structura criminalității înregistrate, deoarece specificul structurii latenței criminalității depinde de deosebirile în nivelul (gradul) latenței unor tipuri separate de criminalitate.

Prin urmare, prin criminalitate latentă urmează de înțeles – o parte a cri-

minalității, un fenomen negativ de masă, care posedă caracteristici calitative și cantitative, constituită din totalitatea infracțiunilor nedeclarate și neînregistrate în ordinea stabilită de lege pe un anumit teritoriu într-un anumit interval de timp.

Urmează a fi examinată și o astfel de noțiune cum ar fi „victimitatea latentă”. Pentru criminalitatea latentă victimitatea apare ca o altă latură a monedei. Anume la intersecția acestor două probleme a fost evidențiată o nouă noțiune, cea de „victimitate latentă”. Comportamentul victimei în mecanismul comportamentului infracțional individual joacă un rol important.

Unele victime trec în categoria părților vătămate, adică devin cunoscute organelor de drept, își apără interesele, iar altele nu doresc să și le apere și prin urmare rămân în rândul celor latente, având o influență negativă asupra formării intențiilor infracționale ale persoanelor predispuse să comită infracțiuni. Astfel, victimele latente apar ca factori care influențează asupra autodeterminării criminalității.

Totodată, infractorii presupun că victimele nu se vor adresa la poliție în contextul unei astfel de infracțiuni, deoarece deseori le este teamă nu atât de infractori, cât de funcționarii organelor de drept, care, în opinia lor, pot descoperi sursele ilegale ale obținerii valorilor sustrase. De exemplu, pentru comiterea infracțiunilor în scop de profit, în calitate de victime sunt selectate persoanele care, în opinia infractorilor, au obținut bunurile pe căi ilegale. Aceste acțiuni au loc în special în cazul extorcării, escrocheriei, furturilor din apartamente precum și altor infracțiuni. Drept rezultat, respectivul contingent contribuie la escaladarea victimității latente.

În prezent există mai mult de zece clasificări ale criminalității latente. Fiecare din aceste clasificări este orientată spre relevarea diferitor legități ale criminalității latente în general și ale unor tipuri în particular. Urmează de examinat tipurile de bază ale unor astfel de clasificări, care au avut următoarele criterii de formare:

- 1) mecanismul formării latenței;
- 2) nivelul (gradul) latenței unor tipuri de criminalitate în parte;
- 3) cauzele latenței unor tipuri de infracțiuni;
- 4) gradul de flagranță a infracțiunilor;
- 5) gradul de informare (sau neinformare) despre infracțiuni al unui cerc de persoane (de exemplu, martori, victime, funcționari ai organelor de drept).

Urmează de menționat că există și clasificări, realizate în baza câtorva criterii concomitent. Însă acestea deseori nu sunt reușite anume pe motivul neconcordanței sau chiar al contradictorialității unor elemente ale structurii.

Printre primii care au cercetat sistemic criminalitatea latentă au fost A. Șleapocinikov și G. Zabreanski [14]. Ei au încercat să clasifice toate infracțiunile latente în funcție de flagranța sau neflagranța infracțiunii. O astfel de abordare le-a permis să evidențieze patru grupuri de infracțiuni latente:

– La primul grup au fost atribuite infracțiunile a căror comitere este vădită. Informația despre comiterea acestora se răspândește rapid. Victima și rudele sale sunt cointeresate ca organele de drept să fie informate în scopul stabilirii și pedepșirii infractorului.

– La al doilea grup autorii au atribuit infracțiunile cu o flagranță redusă. Victimele nu se adresează la organele de drept din diferite motive: paguba nesemnificativă, nedorința de a cheltui timp etc. Însă faptul comiterii infracțiunii în privința lor nu este ascuns de rude, prieteni, cunoscuți.

– În al treilea grup au fost incluse infracțiunile despre a căror comitere în majoritatea cazurilor știu doar infractorul și victima. Deoarece ultima este interesată în ascunderea infracțiunii, victimă a căreia a devenit (pe motiv de rușine, frică de răzbunare etc.), informația despre astfel de infracțiuni este restrânsă.

– La al patrulea grup autorii au atribuit infracțiunile, a căror comitere nu este evidentă. Victima în astfel de cazuri poate nici să nu știe că drepturile sale au fost încălcate.

O clasificare reușită a infracțiunilor latente este propusă de autorii H. Alikperov și R. Rasulov. Autorii divizează diferite tipuri de infracțiuni în funcție de nivelul latenței, și anume:

1. Infracțiuni cu un nivel înalt de latență;
2. Infracțiuni cu un nivel mediu de latență;
3. Infracțiuni cu un nivel scăzut de latență.

Respectiva structurare a tipurilor criminalității latente poate contribui doar la regularizarea dirijată și orientarea forțelor spre cele mai latente tipuri de infracțiuni. Însă respectiva clasificare are un caracter recapitulativ și nu contribuie la înțelegerea esenței și cauzei criminalității latente ca fenomen.

M. Bârgău prezintă clasificarea criminalității latente în trei tipuri:

- naturală;
- sporadică;
- de frontieră.

Astfel, prin *criminalitate naturală* se înțelege totalitatea situațiilor când infracțiunea a fost săvârșită, însă organele de drept nu cunosc acest fapt. *Criminalitate sporadică* o constituie faptele criminale cunoscute organelor de drept, care, din motive diferite, nu sunt trecute în evidență. *Criminalitatea de frontieră* se consideră totalitatea infracțiunilor ce au fost săvârșite, dar victima nu a perceput (conștientizat) acest fapt (de exemplu, furturi mărunte) [10, p. 67].

O clasificare detaliată a infracțiunilor latente a fost propusă de către A. Alekseev și A. Roșei [18]. Autorii au evidențiat următoarele:

1) criminalitatea latentă naturală (prin criminalitate latentă naturală se înțelege „totalitatea cazurilor când organele de drept nu cunosc despre infracțiunea comisă);

2) criminalitatea latentă artificială (apare în cazurile când organele de drept, posedând informația necesară privind infracțiunile comise, totuși nu le înregistrează);

3) latența situațiilor limitrofe (are loc în cazurile când infracțiunea devine cunoscută organelor de drept, însă nu este înregistrată datorită greșelii de bunăcredință la calificarea acesteia).

Respectiva clasificare (și derivatele sale) este frecvent întâlnită în literatura de specialitate [19].

Totodată, nu este tocmai reușit evidențiată latența situațiilor limitrofe, deoarece în conformitate cu respectiva clasificare ea poate fi atribuită la criminalitatea latentă artificială.

Următorul grup de infracțiuni latente îl constituie infracțiunile despre care cunoaște doar infractorul. În aceste cazuri victima fie că a decedat, fie, dimpotrivă, nici nu observă paguba suportată pe motiv de neatenție sau al dificultății ținerii evidenței în cazul unor valori materiale considerabile avute, fie consideră pagubele suportate ca fiind produse din cauza unor forțe majore. Subiectul comite o infracțiune, iar victima nu observă că împotriva sa este îndreptată o astfel de faptă (toate tipurile de sustrageri ascunse, jaful persoanelor aflate în stare de ebrietate, infracțiunile împotriva copiilor și a persoanelor care nu pot conștientiza acțiunile lor, persoane în etate, bolnavi etc [20]).

La acest tip de latență sunt atribuite infracțiunile cunoscute doar de către victimă (persoana culpabilă, acționând cu neglijență criminală, în aceste cazuri nu-și dă seama că el a încălcat legea.

Considerăm oportun de a evidenția cel puțin două tipuri de criminalitate latentă care vor depinde de subiectul care posedă informația despre infracțiune. Dacă informația despre infracțiunea comisă este cunoscută unui organ de drept, însă din anumite motive infracțiunea nu este luată la evidență, atunci putem vorbi despre criminalitate latentă ascunsă; însă dacă informația este posedată de către o persoană (martor, victimă), care nu informează organele de drept despre infracțiune, sau nici o persoană nu posedă informații (astfel de infracțiuni pot apărea, de exemplu, în cazul încălcării tehnicii securității sau a comiterii infracțiunilor ecologice), atunci aceasta este criminalitatea latentă ascunsă de organele de drept.

În afară de aceasta este oportun de a evidenția anumite tipuri distincte de infracțiuni cum ar fi:

- 1) infracțiuni economice;
- 2) infracțiuni de corupție;
- 3) infracțiuni ecologice;
- 4) infracțiuni contra familiei;
- 5) infracțiuni informatice;
- 6) alte tipuri.

Aceste tipuri de infracțiuni au un spectru vast de cauze, condiții și factori ai latenței. Cauza de bază a latenței infracțiunilor ecologice este, în opinia noastră, imperfecțiunea metodicilor, procedurilor și metodelor de relevare a unor astfel de infracțiuni. Astfel, de exemplu, cauza poluării aerului și a apei deseori este destul de dificil sau chiar imposibil de stabilit și de documentat procesual. Cauza de bază a latenței infracțiunilor economice este sistemul corupțional dezvoltat, insuficiența cunoștințelor în cazul examinării infracțiunilor economice complexe. Specificul latenței infracțiunilor contra familiei și infracțiunilor contra vieții și inviolabilității sexuale se datorează nedorinței victimelor de a divulga informația despre o astfel de infracțiune. Infracțiunile în domeniul informaticii sunt cu o latență înaltă, deoarece profesionalismul scăzut al reprezentanților organelor de drept nu le permite se releve și să fixeze calitativ și pe deplin astfel de infracțiuni.

În final urmează de menționat că existența cifrei negre este destul de jenantă în condițiile în care proporția de infracțiuni descoperite sau de vinovați identificați nu rămâne constantă, nici de la o perioadă la alta, nici în ceea ce privește numărul celor care atentează la viața persoanei. Sigur, acest lucru se poate datora lipsei de personal specializat la organul de poliție abilitat de lege cu asemenea activități [21, p. 36].

Numai o creștere a serviciilor de depistare sau a eficacității activității lor va reduce cifra neagră, sporind cifra criminalității legale sau aparente și va demonstra că criminalitatea reală a sporit.

Imposibilitatea de a evalua cifrele negre, certitudinea că ele nu sunt constante de la o perioadă la alta, fie în mod global, fie într-un anumit sector al delincvenței, influențează asupra studiilor întreprinse pentru a cunoaște volumul, formele și localizarea criminalității. Acest handicap apasă greu asupra cercetării cauzelor criminalității, mai ales dacă nu se clarifică cum și de ce au fost comise faptele antisociale sau aspectele determinate de personalitatea autorilor (vârstă, sex, naționalitate, mediu, caractere etc) [22, p. 40].

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Gheorghiu-Brădeț I. Criminologia generală românească. Brașov, 1993, 224 p.
2. Stănoiu R. Criminologie, București: Oscar Print, 1997, 272 p.
3. Nistoreanu Gh., Păun C. Criminologie, București: Lumina Lex, 1998.
4. Dincu A. Bazele criminologiei, București: Proarcadia, 1993, 243 p., citat de Gladchi Gh. în Criminologie generală. Chișinău: Museum, 2001, 312 p.
5. Pop T. Criminologie. Cluj, 1928, 600 p.
6. Gheorghiu I. Criminologie, vol. I, București, 1972, p. 99.
7. Ursa V. Criminologie generală. Cluj, 1985, p. 222 citat de Gladchi G. în Criminologie generală. Chișinău: Museum, 2001. 312 p.
8. Четвериков В. Четвериков В. Криминология. Москва: Новый юрист, 1997, 144 p.
9. Bujor V., Ilie S., Casian S. Elemente de criminologie, Chișinău: Știința, 1997, p. 15, citat de Gladchi G. în Criminologie generală. Chișinău: Museum; 2001, 312 p.
10. Bârgău M. Criminologie. Curs universitar. Chișinău: Print-Caro SRL, 2010, 687 p.
11. Сазонова Н. Латентная преступность: понятие, причины, измерение. Диссертация кандидата юридических наук. Красноярск, 2004. 164 с.
12. Лунеев В. Преступность XX века. Москва, 2005. 288 с.
13. Долгова А. Криминология: учебное пособие. Москва: Норма, 2010. 152 с.
14. Забрянский Г. Шляпочников А. Выявление латентной преступности. În: Советское государство и право. Москва: Наука, 1971, № 5. с. 98-103.
15. Панкратов В. Косвенные методы изучения преступности. În: Вопросы борьбы с преступностью. Материалы второй научной конференции

аспирантов и соискателей. Москва, 1967. с. 7-11.

16. Кудрявцев В. Эффективность системы уголовной юстиции. În: Социалистическая законность. Москва, 1971, № 7. с. 13-18.

17. Иншаков С. Латентная преступность в Российской Федерации: 2001 – 2006. Москва: Закон и право, ЮНИТИ-ДАНА, 2007. 351 с.

18. Алексеев А., Роша, А. Латентная преступность и эффективность деятельности правоохранительных органов. În: Вопросы борьбы с преступностью. Москва: Юридическая литература, 1973, № 19. с. 30-45.

19. Гилинский Я. Криминология: теория, история, эмпирическая база, социальный контроль. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2009. 504 с.

20. Конев А. Криминологические характеристики латентной преступности. Омск: ВШМ МВД России, 1980, 47 с.

21. Amza T. Criminologie. Tratat de teorie și politică criminologică. București: Lumina lex, 2002, 1085 p.

22. Stefani G., Levasseur G., Jambu-Merlin R. Criminologie et Science Penitentiaire. Paris: Dalloz, 1970, 640 p.

Vladimir VASILIȚA,

lector universitar al Catedrei „Drept privat”

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Valeria BEJENARI,

studentă a anului IV de studii, secția zi,

Facultatea de Drept, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

PARTICULARITĂȚILE STINGERII OBLIGAȚIILOR FISCALE ÎN SPAȚIUL CARPATO-DANUBIANO-PONTIC ÎN EPOCA MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ

Rezumat

În lumea contemporană, sistemul fiscal reprezintă o componentă de primă dimensiune a vieții social-economice a fiecărei națiuni. Ideile despre impactul obligațiilor excesive impuse populației românești au evoluat pe parcursul mai multor secole, constituind obiectul de studiu al temei analizate. Măsurile de politică fiscală, bugetară, monetară și valutară luate de statele din spațiul carpato-danubiano-pontic au produs efecte nu doar asupra dezvoltării naționale, ci și asupra relațiilor acestora cu alte țări.

Cuvinte-cheie: *sistem fiscal, obligații, măsuri, politică fiscală, spațiul carpato-danubiano-pontic, dezvoltare națională.*

Summary

In our contemporary world, tax system represents one of the most important components of the social and economic framework of any nation. Ideas about the impact of the exceptional obligations imposed upon the Romanian population have evolved over many centuries, that is the subject of the topic analyzed. Fiscal, budgetary, monetary and currency policy measures adopted by the states of the carpathian-danubian-pontic space often influence not only the national development, but also the relations with other countries.

Keywords: *tax system, obligations, measures, fiscal policy, the carpathian-danubian-pontic space, national development.*

Introducere. Fiscalitatea, pe parcursul evoluției istorice s-a afirmat ca o punte de legătură între stat și contribuabil, relație care poate fi privită ca fiind înedită prin impactul inevitabil pe care-l propulsează, indiferent de etapa de cristalizare a unei țări. Pe măsura dezvoltării orânduirilor social-economice, rolul statului se accentuează covârșitor prin importanța reglementărilor diferitor categorii financiare: taxe, impozite, buget, astfel baza economică a societății devine mijloc de exercitare a influențelor în organizarea statală.

Scopul urmărit în această lucrare este acela de identificare a impozitelor, ce au dobândit un rol în perioada modernă, după cum afirmă Mariana Forfolea, fiind folosite ca instrument de intervenție a statului în viața economică, au devenit o metodă de conducere prin care se reglementează mecanismele pieței¹, inclusiv

¹ Mariana Forfolea, *Impozitele și taxele – instrumente de intervenție a statului în viața economică*. În: Revista științifică „Legea și viața”, Chișinău, 12.2006/2, p. 20.

în spațiul carpato-danubiano-pontic, grav afectat de tendința creșterii obligațiilor excesive impuse de autoritățile publice, ce au frânat nivelul de dezvoltare a populației autohtone.

Materiale și metode utilizate. Pentru realizarea scopurilor și obiectivelor trasate, la elaborarea articolului, în calitate de metode de cercetare au fost utilizate metoda istorică, metoda logică (analiza și sinteza), metoda comparată. Investigațiile întreprinse se bazează pe studierea legislației autohtone și doctrinei de specialitate din țară și de peste hotare.

Rezultate obținute și discuții. Pentru a stabili relația de cauzalitate dintre situația externă a țărilor românești și ritmul de evoluție a impozitelor, prin intermediul cărora politica fiscală își îndeplinește dintotdeauna obiectivele, este importantă parcurgerea celor două etape istorice: modernă și contemporană.

Începutul secolului al XIX-lea a zburciat întreaga comunitate românească din temelii, de aceea vom acorda o atenție minuțioasă situației politico-economice prin prisma primelor decenii ale veacului pentru stabilirea direcției de evoluție normativă a obligațiilor fiscale.

Pe plan extern, sunt prezente noi incursiuni nefaste ale trupelor otomane la nord de Dunăre. Anexarea Basarabiei la Imperiul Țarist, pecetluită în formule juridico-politice la data de 28 mai 1812, a avut urmări devastatoare asupra dezvoltării ambelor principate românești – Moldova și Țara Românească. Au fost periclitate procesele de dezvoltare economică și de formare a spiritului național românesc pentru decenii și secole înainte².

În contextul mai sus enunțat, opinăm că hotărârile parvenite în urma „soluționării” litigiilor internaționale vor avea un impact negativ asupra regiunii românești, Basarabia urmând să aplice mecanismul de impozitare ale Imperiului Romanovilor³ (1812-1917).

Adoptarea **Regulamentului administrării provizorii a Basarabiei** (2 august 1812) de către Alexandru I, ce acorda ținutului o oarecare autonomie, a urmărit limitarea substanțială a aplicării vechiului drept moldovenesc sub falsul pretext că această provincie nu dispunea de legi proprii. Administrația regională, conform celor menționate de Tudor Pașcaneanu, după ce achita cheltuielile (impozitele) generale, prevăzute pentru regiune, dispunea de restul veniturilor în felul următor: 9 zecimi la veniturile generale ale statului și numai cea de-a zecea parte era destinată necesităților locale⁴.

Analiza literaturii de specialitate ne permite să conchidem că guvernul țarist supunea țăranimea unor forme de exploatare tradiționale: birul, impozitele, întreținerea armatei, una dintre cele mai apăsătoare metode fiind „corvoada”, utilizată pe larg în timpul războaielor ruso-turce din 1828-1829 și 1853-1856. De

² Simion Carp, Elena Carp, *Consecințele cenzurii și accesului interzis la informație asupra spiritului național*. În: *Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, Chișinău*, 2013, ediția a XIII-a, nr. 1, p. 12.

³ Dinastia Romanov a fost a doua și ultima dinastie imperială a Rusiei care a domnit din 1613 până în 1917.

⁴ Tudor Pașcaneanu, *Considerații asupra reglementărilor privind autonomia locală în Basarabia sub regimul țarist rusesc*. În: *Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, Chișinău*, 2007, nr. 3, p. 90.

asemenea, la arendarea pământului moșierilor și ale mănăstirilor, țărănimea dependentă era obligată să lucreze pe moșiile acestora un anumit număr de zile pe an (claca) și să plătească dijmă.

În domeniul comerțului extern, odată cu lichidarea barierelor vamale pe Nistru (1830), observăm poziția privilegiată a negustorimii, în comparație cu cea a țărânimii, primii cinci ani ea fiind scutită de plata impozitelor cooperative, următorii trei ani plătind numai 25% și pentru alți doi achitând doar 50% din taxă, această politică atrăgând enorm negustorii străini.

Scutirea boierilor și fețelor bisericești de impozite și prestații, asigurarea superioară cu desetine de pământ a persoanelor venite din colonii: ruși, ucrainieni, bulgari, găgăuzi, germani, nerespectarea **Regulamentului despre țărani** (1834) și a **Contractului normal** (1846), nefuncționarea **Reformei Agrare** (legea împroprietăririi) din 1868 au condiționat nemulțumirea țăranilor și producerea pe teritoriul Basarabiei în anii 1868-1872 a 87 de tulburări țărănești, 41 dintre care au fost înăbușite cu ajutorul forței armate.

Prin urmare, situația precară a populației băștinașe menținută datorită sistemului excesiv de impozitare impus de autoritățile rusești va influența cursul lent de dezvoltare a regiunii, comparativ cu celelalte teritorii românești, până la începutul secolului XX.

În domeniul intern, în cadrul celor două formațiuni statale, Moldova și Țara Românească, se încerca transpunerea în practica autohtonă a actelor europene, astfel, adoptarea **Codului Calimachi** (1817), în Moldova, și a **Legiurii Caragea**, în Țara Românească (1818), după numele penultimilor domni fanarioți, inspirate din *Codul civil austriac* și *Codul napoleonian*, accentuau caracterul modern al legislației românești.

Totuși, întrucât dările erau foarte apăsătoare, negocierile dintre contribuabili și administrațiile financiare erau foarte des întâlnite, situație în care Domnul intervenea, declarând așa-numita *Ruptură* (amnistie fiscală). În contextul abuzurilor la care erau supuși țăranii-contribuabili, consulul Angliei în Principate, în perioada 1814-1821, a declarat că: „Nu există popor în lume care să fie mai apăsător de despotism și copleșit de dări, ca țăranul din Moldova și Muntenia”⁵.

Aceste constatări dovedesc starea de tumult premergătoare marelui eveniment din 1821, în care toate componentele societății românești își arată nemulțumirea față de exploatarea fiscală impusă de regimul fanariot. Un exemplu concludent este majorarea birului, un impozit personal achitat de bărbați, în vârstă de peste 16 ani. Dacă la jumătatea secolului al XVIII-lea birul era de 10 lei, în preajma revoluției de la 1821 depășise 200 de lei. Absolut revoltător era nu atât cuantumul total al acestor dări, cât mai cu seamă modul în care erau repartizate în cadrul social, clasele privilegiate bucurându-se de anumite scutiri.

Încercările de a organiza o nouă structură administrativ-teritorială, lupta împotriva venalității și corupției, măsurile fiscale vizând o stabilire mai corectă a impozitelor, evidența strictă a contribuabililor – nu și-au atins scopul dorit de

⁵ Oleg Stratulat, *Impozitele. Abordare teoretică*, Chișinău, Ed. Evrica, 2004, p. 17.

ambii domni, Ioniță Sandu Sturza, în Moldova, și Grigore Dimitrie Ghica, în Țara Românească.

Perioada modernă a fiscalității începe cu **Regulamentele Organice**, adoptate în iulie 1831 în Muntenia și ianuarie 1832 în Moldova, prin intermediul cărora se desființează toate taxele preexistente, înlocuindu-le cu *capitația* – impozit direct și personal plătit pe cap de locuitor, la care erau supuși mazilii (descendenții familiilor boierești de rangul al doilea), țăranii, muncitorii din orașe, târguri, și respectiv *patenta* – impozit direct și fix, stabilit pe clase, la care erau supuși meseriașii și negustorii⁶.

În acest context, rezultatele investigațiilor noastre permit a interpreta pozitiv aplicarea Regulamentelor Organice în cele două formațiuni românești, având drept scop modernizarea sistemului fiscal prin instituirea bugetului și lichidarea vămilor interne. Totuși menținerea vechiului sistem de privilegii acordat boierilor și clerului, înăsprirea situației claselor producătoare prin legalizarea din punct de vedere juridic a diferențierii sociale din rândul clăcașilor: înstăriții, mijlocașii și codașii, au creat noi impedimente în calea dezvoltării economice a țărilor, ridicând forțele dinamice ale societății în marea mișcare politică de la 1848 – expresie elocventă la nivel internațional.

În perioada premergătoare Unirii Principatelor, Tratatul de la Paris (1856) și Convenția (1858) au impus principii necesare constituirii unui sistem fiscal capitalist, prevăzând desființarea privilegiilor de clasă, egalitatea cetățenilor în fața legii și a impozitelor.

Studierea documentelor publicate denotă că eforturile realizate de Alexandru Ioan Cuza prin adoptarea unor acte legislative inspirate din practica fiscală europeană, precum Legea Vămilor (1860), unde se aplicau taxele vamale „ad valorem” de 5% la import și export, Legea Patentelor (1862), Codul Civil (1864), Legea Rurală (1864), au condus la desființarea regimului clăcășiei și la adoptarea unui sistem unic de impozitare.

Un moment important îl regăsim în Legea Electorală din 1864, ce oferea dreptul de vot cetățenilor în funcție de impozitul plătit, astfel se instituie două categorii de alegători: 1. Alegătorii primari, care plăteau în rate un impozit anual (sătenii – 48 de lei, orășenii – 80 de lei); 2. Alegătorii direcți, ei fiind știutori de carte și achitând anual minimum 4 galbeni. Această posibilitate însemna sporirea considerabilă atât a numărului alegătorilor, cât și al celor aleși.

Așadar, menționăm că eliberarea țăranilor, prin lege, de obligațiunile regulamentare, a constituit o lovitură importantă dată pozițiilor puternice ale boierimii, deschizând largi perspective dezvoltării capitaliste și edificării României moderne.

O importantă reglementare juridică este **Constituția din 1866**, care în titlul IV – Cu privire la Finanțe, consacră mecanismul de funcționare a impozitării pe întreg teritoriul României. În conformitate cu art.108 al Constituției, „*Orice impozit este așezat numai în folosul statului, județului sau comunei*”, prevederile

⁶ Mădălin Irinel Niculeasa, *Summa fiscalis. Tratat de drept fiscal și financiar public*, București, Ed. Universul Juridic, 2014, p. 103.

art. 109, „Nici un impozit al statului nu se poate stabili și percepe decât numai în puterea legii”, conchidem că statul dispune de beneficiile fiscalității, iar normele juridice nu trebuie confundate în interesele domnitorului.

Punctul de pornire în evaluarea situației reprezintă trasarea teoriei fiscale a impozitelor și ascensiunea statului român, ce a întreprins numeroase măsuri legislative care au urmărit încurajarea industriei autohtone. Totodată, se intensifica tendința de modernizare a dezvoltării economice, desfășurându-se lupta pentru promulgarea **Legii privind înființarea unui sistem monetar propriu și privind baterea monedelor naționale**, precum și fondarea Băncii Naționale a României – loc important în contextul economic și strategic european.

O noutate în ceea ce privește taxele vamale o constituie introducerea, prin Tariful vamal din 1886, a posibilității executivului românesc de a percepe suprataxe pentru mărfurile importate din state care la rândul lor suprataxau importurile de mărfuri din România. Prin aceste tarife vamale se instituie un sistem punitiv drastic pentru nerespectarea regimului vamal⁷, astfel observăm consolidarea legislației protecționiste, având totodată consecințe semnificative în plan social, juridic și administrativ.

Potrivit statisticilor, anul 1903 se prezintă cu o situație financiară dintre cele mai bune și va continua, constatându-se tendința ca bugetul statului să fie alimentat mai mult de impozite indirecte (50%) decât de cele directe (17%)⁸. Toate cele enunțate ne permit să stabilim importanța evoluției legislative a obligațiilor fiscale la începutul secolului XX, sistemul de impunere devenind un puternic instrument de realizare a unor obiective de interes general.

Declanșarea Primului Război Mondial a semnat posibilitatea României de a-și realiza în anul 1918 deplina unitate națională prin unirea cu Vechiul Regat a Transilvaniei, Bucovinei, Basarabiei, primele două teritorii aflându-se sub influența Imperiului Austro-Ungar, cealaltă sub dominația Imperiului Rus.

În această ordine de idei, era necesară crearea unui cadru favorabil consolidării societății românești, intrată într-o nouă etapă a evoluției sale. Drept rezultat al unificării monetare în 1920, pregătirea reformei financiare în 1921 de către Nicolae Titulescu a prevăzut un sistem unitar de impozite, și un minimum de venit neimpozabil, inspirat din practica sistemului britanic, recunoscut ca fiind prima variantă a impozitului modern pe venit (income tax).

După cum se menționează, pe drept cuvânt în literatura de specialitate, mărturie a dezvoltării dreptului fiscal în perioada interbelică stau atât legile de modernizare a sistemului de impozite și taxe, cât și, mai ales, ampla doctrină și jurisprudență consacrate problemelor fiscale: revistele „Jurisprudența financiară”, „Jurisprudența fiscală”, „Pandectele române” – suplimentul fiscal, „Administrația financiară”, care au găzduit în paginile lor interpretări astăzi utile în dificila operă de renaștere a dreptului fiscal român⁹.

⁷ Alexandru-Mihnea Găină, *Drept fiscal și procedură fiscală*, București, Ed. Universul Juridic, 2009, p. 220.

⁸ Dan Drosu Șaguna, *Drept financiar și fiscal*. Vol. I, București, Ed. Oscar Print, 1997, p. 11.

⁹ Radu Bufan ș.a., *Tratat de drept fiscal*, Vol. I, București, Ed. Lumina Lex, 2005, p. 15.

Toate acestea vorbesc despre necesitatea reglementării juridice a noilor transformări parvenite în raporturile dintre stat și contribuabili, astfel reformele s-au concretizat în **Legea nr. 661 din 22 februarie 1923** pentru unificarea contribuțiilor directe și pentru înființarea impozitului pe venit global, ce institua pe lângă Ministerul de Finanțe o Comisie centrală fiscală, în vederea stabilirii de norme generale privitoare la constatări, evaluări și aprecieri în determinarea veniturilor impozabile.

Cel mai important act legislativ, care a stat la baza edificiului politic și instituțional al României interbelice, a fost **Constituția din 1923**, care reglementează în titlul IV – Despre Finanțe, cele 10 articole considerate fundamentul domeniului fiscalității. În comparație cu Constituția din 1866, aceasta prevede în art. 112 că „*Monopoluri nu se pot constitui decât numai prin lege și exclusiv în folosul Statului, județelor și comunelor*”, ele ocupând un loc aparte în sistemul vieții economice, fie că aveau un caracter fiscal, fie unul național.

Adoptarea în 1929, sub îndrumarea economistului Virgil Madgearu, a Tarifului vamal a constituit un moment important în evoluția politicii vamale¹⁰, mai ales că relațiile românilor cu țările partenere era primordială pentru buna funcționare a economiei de piață a țării. Suita de măsuri prevăzute de **Legea comercializării** din 1929 urmărea o mai bună gospodărire a veniturilor proprii ale statului, extinderea funcțiilor acestuia la scara coordonării întregului sistem național.

Importanța **Constituției din 1938** rezidă și în materia fiscalității, Titlul IV – Despre Finanțe, anume în art. 84: „*Un corp superior de control va avea misiunea de a supraveghea și examina legalitatea și corectitudinea executării gestiunilor în toate serviciile publice*”, art. 87: „*Delapidarea de bani publici se califică crimă și se pedepsește ca atare*”.

Putem menționa, în întreg acest cadru, câteva repere interesante. Politică dură manifestată de autoritățile românești nu va fi suficientă în preajma declanșării celui de-al Doilea Război Mondial, consecințele căruia le suportăm și astăzi, mai ales că la 28 iunie 1940 Basarabia este răpită din „trupul” României și anexată la Uniunea Sovietică (ulterior sub denumirea de *Republica Sovietică Socialistă Moldovenească* – RSSM), sub influența căreia se vor stabili principalele direcții de „dezvoltare” a regiunii până la prăbușirea imperiului socialist.

În acest context, ne vom axa în continuare pe analiza atentă a evoluției politicii regimului comunist, cunoscând pe teritoriul nostru actual – Republica Moldova, două etape: I – perioada stalinistă 1944-1953, când au fost promovate preponderent metode violente: un sistem fiscal excesiv, foamete organizată, colectivizare forțată a agriculturii, și II – perioada poststalinistă 1953-1989, când politica sovietică a fost răspândită prin mijloace pur ideologice, realizată prin organizarea emigrației populației băștinașe și crearea unei economii total dependente de alte republici unionale, în primul rând de Rusia.

¹⁰ Dan Drosu Șaguna, *Procedura fiscală în România*, București, Ed. Oscar Print, 1996, p. 28.

Având în vedere tema lucrării, deducem din izvoarele publicate că introducerea sistemului fiscal sovietic în satele din RSSM la 15 august 1940 prin hotărârea CCP al URSS „**Cu privire la impozitele de pe gospodăriile din Basarabia și Bucovina de Nord**”, a semnat înlocuirea impozitelor „burgheze” cu un impozit agricol unic, la care au fost supuși în formă obligatorie țărani, muncitorii și slujbașii cu venit din sursele agricole. În același sens, **Constituția RSSM din 10 februarie 1941** ne demonstrează faptul că, în conformitate cu art. 19 al legii, RSSM era în drept să realizeze, prin intermediul autorităților publice, aprobarea planurilor de dezvoltare a economiei naționale și a bugetului de stat; stabilirea impozitelor și a altor taxe etc.¹¹.

Însă, în practică, realitatea era diferită în totalitate, astfel istoriografia contemporană ne precizează că, în anii 1944-1952, populația rurală din RSSM a plătit statului sovietic circa 400 milioane de ruble impozit agricol, iar din 1947 până în 1952 acest impozit unic plătit de o gospodărie colhoznică a crescut de 9,5 ori, a muncitorilor și slujbașilor cu venit din sursele agricole de 2,4 ori, a țăranilor cu gospodării individuale de 7,2 ori.

Plecând de la aceste realități, conchidem că intensificarea permanentă a presiunii fiscale asupra satului moldovenesc îi convingea pe țărani de nerentabilitatea extinderii producției gospodăriilor lor, populația autohtonă fiind supusă unui proces continuu de sărăcie, demoralizare spirituală. Adoptarea hotărârii secrete a Consiliului de Miniștri al RSSM „**Cu privire la deportarea din RSSM a familiilor de chiaburi, a foștilor moșieri și a marilor comercianți**” din 28 iunie 1949 a avut drept consecință instaurarea unui „sistem al fricii”. Foametea organizată, greutatea principală a poverii fiscale impuse de către autoritățile sovietice pe teritoriul dintre Prut și Nistru au sporit considerabil mortalitatea cauzată de insuficiența alimentară, astfel atingând cote fără precedent în istoria ținutului.

Analiza documentelor și datelor statistice demonstrează cu certitudine, conform celor expuse de istoricul A. Moraru, că în anii 1956-1985, uzinele așa-zise de subordine unională din RSSM defalcau în buget numai 0,9-2,3 la sută din profitul obținut, creând o dependență financiară față de URSS, economia fiind izolată de la organismul prosper al Europei¹².

Politica fiscală irațională pusă în practică de sovietici se va răsfrânge asupra direcției și ritmului dezvoltării regiunii, tergivesată pe parcursul evoluției sale de acești „factori externi” distructivi. Astfel, în conformitate cu apariția disensiunilor din cauza nerespectării specificului RSSM, lipsei de eficacitate a pârghiilor economice implementate de stat, tindem a remarca în acest șir prevederile art. 14 al **Constituției RSSM din 15 aprilie 1978**: „*Potrivit principiului socialismului de la fiecare – după capacități, fiecare – după muncă, statul exercită controlul asupra măsurii muncii și a consumului, el determină mărimea impozitului, pe veniturile impozabile*”.

¹¹ Ion Guceac, *Evoluția constituționalismului în Republica Moldova*, Chișinău, Ed. Academiei de Poliție „Ștefan cel Mare” a MAI, 1990-2000, p. 67-68.

¹² Anton Moraru, *Istoria românilor. Basarabia și Transnistria (1812-1993)*, Chișinău, Ed. Aiva, 1995, p. 490.

Considerăm că este necesară de a menționa estimările anilor ,80, conform cărora aplicarea constrângerii în vederea stoarcerii din gospodăriile contribuabililor a impozitelor a situat RSSM pe penultima poziție în cadrul URSS la capitolul „venitul anual al unei familii de colhoznici”.

Prin urmare, la primele semne ale unui „dezgheț” gorbaciovist, popoarele captive ale URSS s-au grăbit să abandoneze „imperiul răului”, așa cum afirma R. Reagan, confirmându-se justetea anticipațiilor occidentale despre destrămarea statului multinațional.

În urma proclamării Republicii Moldova la 27 august 1991 ca stat suveran și independent, țara noastră a urmat să restructureze total impozitarea, aparatul fiscal, aceste schimbări continuând și astăzi prin asigurarea calității legislației fiscale – o exigență indispensabilă în cadrul stabilității orânduirii sociale, în procesul consolidării rolului autorităților reprezentative ale statului nostru.

Concluzii. Este de observat că, indiferent de influența străină exercitată: otomană, rusă, teritoriile românești, pe parcursul evoluției istorice, și-au menținut poziția fermă în lupta aprigă pentru diminuarea obligațiilor excesive în spațiul carpato-danubiano-pontic, vocea națiunii fiind auzită la nivel internațional.

Generalizând, precizăm că aspectele enunțate justifică necesitatea stringenței a accentuării în activitatea Republicii Moldova a unui obiectiv major ce ține de dezvoltarea economiei naționale și analiza comparativă a aspectelor fiscalității în statele contemporane din afara Europei, precum SUA, unde impozitele locale joacă un rol independent și, de exemplu, spre deosebire de Republica Moldova și alte țări europene, constituie un factor important de stabilitate financiară locală¹³, sau Canada, ce stimulează dezvoltarea multilaterală a tuturor sectoarelor prin acordarea unor facilități de ordin fiscal, cum ar fi încadrarea copiilor fermierilor în muncile din sectorul agrar, fără ca ei să achite pe parcursul vieții impozitul pe creșterea valorii de piață a activelor.

Spre finalul articolului, conchidem că sistemul de impozitare actual al Republicii Moldova reprezintă un cadru complex, concret de cercetare, dar din cauză fragilității, timp de 25 de ani, acesta necesită o amplă remodelare și o aplicabilitate eficientă în domeniul legislativ.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Mariana Forfolea, *Impozitele și taxele – instrumente de intervenție a statului în viața economică*. În: Revista științifică „Legea și viața”, Chișinău, 12.2006/2, p. 20.
2. Simion Carp, Elena Carp, *Consecințele cenzurii și accesului interzis la informație asupra spiritului național*. În: Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, Chișinău, 2013, ediția a XIII-a, nr. 1, p. 12.
3. Tudor Pașcaneanu, *Considerații asupra reglementărilor privind autonomia locală în Basarabia sub regimul țarist rusesc*. În: Revista științifică a Universității de stat din Moldova, Chișinău, 2007, nr. 3, p. 90.

¹³ Alexandru Armeanic, *Fiscalitatea în statele contemporane*, Chișinău, Ed. CE USM, 2003, p. 34.

4. Oleg Stratulat, *Impozitele. Abordare teoretică*, Chișinău, Ed. Evrica, 2004, p. 17.
5. Mădălin Irinel Niculeasa, *Summa fiscalis. Tratat de drept fiscal și financiar public*, București, Ed. Universul Juridic, 2014, p. 103.
6. Alexandru-Mihnea Găină, *Drept fiscal și procedură fiscală*, București, Ed. Universul Juridic, 2009, p. 220.
7. Dan Drosu Șaguna, *Drept financiar și fiscal*. Vol. I, București, Ed. Oscar Print, 1997, p. 11.
8. Dan Drosu Șaguna, *Procedura fiscală în România*, București, Ed. Oscar Print, 1996, p. 28.
9. Radu Bufan ș.a., *Tratat de drept fiscal*. Vol. I, București, Ed. Lumina Lex, 2005, p. 15.
10. Ion Guceac, *Evoluția constituționalismului în Republica Moldova*, Chișinău, Ed. Academiei de Poliție „Ștefan cel Mare” a MAI, 1990-2000, p. 67-68.
11. Anton Moraru, *Istoria românilor. Basarabia și Transnistria (1812-1993)*, Chișinău, Ed. Aiva, 1995, p. 490.
12. Alexandru Armeanic, *Fiscalitatea în statele contemporane*, Chișinău, Ed. CE USM, 2003, p. 34.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

"Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere", conferință științifico-practică internațională (2018 ; Chișinău). Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere : (Materialele conferinței științifico-practice internaționale, 26 iunie 2018) / col. de red.: Valentin Chirița [et al.]. – Chișinău : S. n., 2018 (Tipografia Academiei "Ștefan cel Mare" a MAI). – 500 p. : tab.

Antetit.: Acad. "Ștefan cel Mare" a Min. Afacerilor Interne al Rep. Moldova. – Texte : lb. rom., rusă. – Rez.: lb. rom., engl., rusă. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. și în subsol. – 100 ex.

ISBN 978-9975-121-48-4.

343:351.746.1(082)=135.1=161.1

C 86

Design copertă și prezentare grafică

Svetlana COJUHARI

Redactare:

Gheorghe CHIRIȚĂ

Tehnoredactare
și procesare computerizată:

Svetlana COJUHARI

Bun de tipar: 26.12.2018

coli de autor 53,08

Tiraj 100 ex.

Tiparul executat la **Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI**

mun. Chișinău, str. Gh. Asachi 21

MD-2009, Republica Moldova

www.academy.police.md